

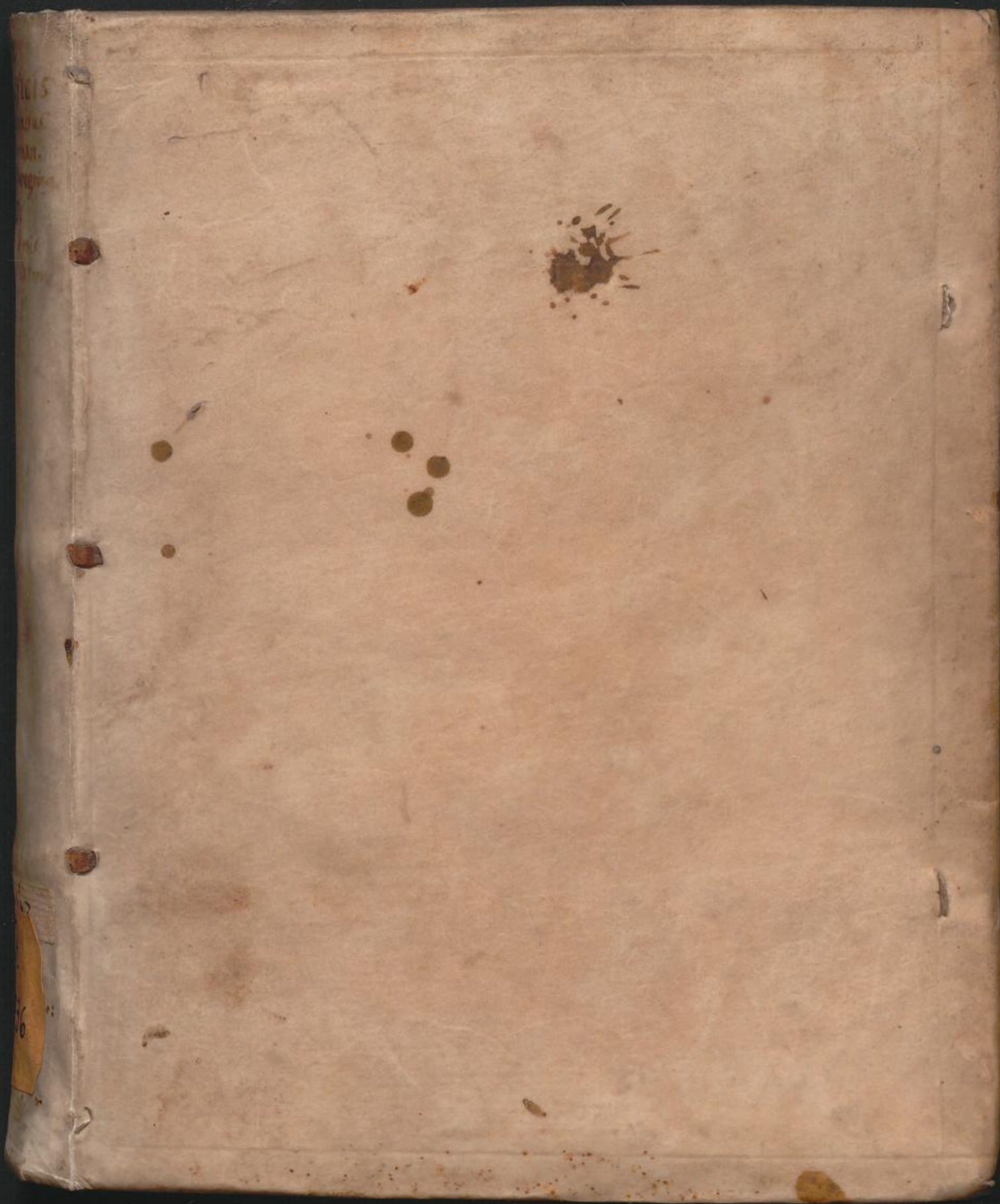

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

1615
1700
1800
1900

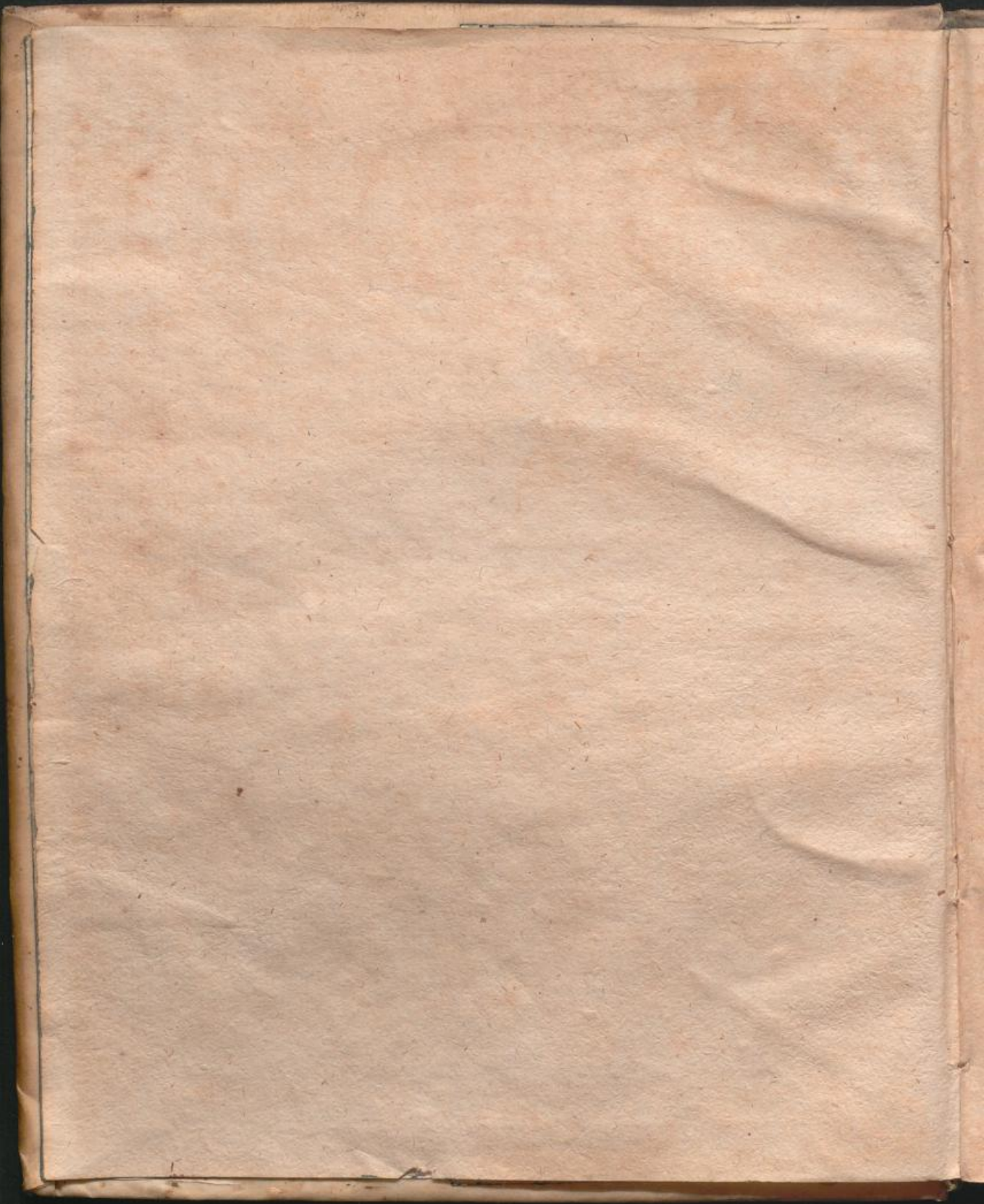
86

Th. 4736.

M II

7

DIVERSI
TRACTATUS

DE POTESTATE ECCLESIASTICA

coercendi Dæmones circa Energumenos

& maleficiatos,

De Potentia ac viribus Dæmonum.

DE MODO PROCEDENDI ADVERSVS CRIMINA

excepta; præcipuè contra Sagas & maleficos,

Atque de medijs ad hos & illos iuuandos idoneis.

EX DIVERSIS FISQVE CELEBERRI-

mis huius aui scriptoribus, tum Theologis, tum ꝑ C^{iv} desum-

pti, in quibus varia, iucunda, scituq; digna in vsum

utriusque fori doctè & accuratè

disputantur.

Scilicet Georgii Paderbornæ.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Constantini Munich Bibliopolæ.

ANNO M. DC. XXIX.

Permissu Superiorum.

TRACTATVS
TRACTATVS hosce materiae affinitate con-
iunctissimos, primoque exemplari in Ca-
tholicis Vniuersitatibus approbato prorsus
conformes, prout relatu eorum cognoui, qui eos-
dem accuratè perlegerunt, magno bono publico
in lucem edi posse censeo. Coloniae Agrippinae
die 20. Martij 1629.

Henr. Francken Sierstorpfius SS,
Theol. Doct. Regens Gymn. Lau-
rentiani, librorum Censor.

3
NOBILIBVS,
AEQVISSIMIS AC CLARIS-
simis Iudicibus, Scabinis & Aduocatis Pa-
triae ac Dioecesis Colo-
niensis.

Mfra semper in exitium orbis Christiani
monstra maligni Hostis inuidia in a-
ciem produxit. Funesta imprimis, ac
crudelia, sibi que inuicem cognata sunt
Heresis & infanda Magia. Grauem ab hisce hacte-
nus pressuram Ecclesia, grauem Politia cladem sensit,
sed neutra interitum. Vtraque tot hostibus & hostilibus
machinis etiamnum superstes durat, Deoque adiuto-
re durabit perpetuo, nec porta inferi praeualebunt
aduersus Ecclesiam, Deo edificante solidatam. Sed nec
Politiam inimica vis aut rabies euertet, si Fidei &
Pietatis auita cultum strenne tueri pergat gladio,
quem velut Dei ministra gerit, vindex ad iram. Vn-
de qui potestati resistit, diuinae ordinationi resistit. Vi-
dimus sane prius illud monstrum, Heresim dico, tu-

(:.) 2

midè

4
 midè nimis & impunè hæctenus in orbem Christianũ
 dolenda strage grassari: sed mouit tandem lacertos
 Ecclesia succumbere nescia, & gladio Verbi diuini
 ac superna virtutis armata, imò terribilis vt castro-
 rum acies ordinata hostes aggressa est, fortiterq; de-
 bellauit, adeo quidem, vt ijs iam passim profligatis,
 de pace mox rediuiua nobis propè gratulari audea-
 mus, illudq; propediem aspirantibus superis spe-
 rare tempus, quo sine timore de manu inimicorum
 nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate &
 iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Sed nec
 muneri suo Politici Magistratus cura defuit, quin
 strenuè spem nostram, Christianorum Principũ, Re-
 gum, & inprimis Gloriosissimi Imperatoris nostri
FERDINANDI victrix dextra prouexit: & in
 eum nos omnes, fauente numine statum deduxit,
 quem ante annos aliquot frustra vel voto quidem
 concipere videbamus.

Verum vt est vita hominis semper obnoxia peri-
 culis, & velut militia perpetua super terram, etiam-
 num hostis instat à tergo, dies noctesq; in perniciem
 nostram peruigil excubat, mille callet nocendi artes,
 & quã perditioni nostra commodiorè inuenit, frau-
 dulentus intentat. Deum ille quidem præcipuè, ve-
 lut ultorè superbia sua implacabili odio prosequitur
 sed

sed quia Deo nocere nequit, in hominem velut Dei imaginem & creaturam, quin & felicitati, unde ipse miser excidit heredem, totam inuidiæ ac furoris sui rabiem conuertit.

Ergo domito iam propè, ac represso priori illo Hæreseos monstro, alterũ tanto vehementius ad nocendũ impellit ac urget, ut vel sic hominem, quẽ Deus singulari clementia ad reparandas Angelorum ruinas destinauit. à tanta gloria & felicitate, Deoq; ipso velut summo bono & ultimo fine prorsus auertat. In hoc omnes intendit vires, omnia tentat. Hinc corpora ac membra humana varijs saepe molestijs, malis, incõmodisq; diuexat; fortunas hominũ ac bona deuastat, ut diuine bonitatis ac prouidentia fidem fiduciaq; exhauriat; patientiam, statũq; animi labefactet; & quod mirari licet, mala infert ut auferat. vulnus infligit, & mox ipsum sese medicũ sistit, (qui nõnisi mactare & perdere nouit, nec quenquam iuuat, nisi ut perimat) ut homines à Deo reddat alienos & in obsequium sui malitiosè pelliceat.

Hinc & sape ipsa hominum corpora Deo permittente intrat, ac occupat, & crudeliter nimis exagitat, sed non nisi animam querit, & difficulter admodum statione sua cedit, nisi vi potestatis, quã Ecclesia sua Christus tradidit, & eiusdem nomine ac virtute coactus.

Porro frequentius idem malignus sathan pernicioso errore ac voluptatis visco mentes hominum fascinat, sicque in castra sua trahit incautos, quibus dein ad omnem nequitiam & libidinem obsequitur; & his vicissim ille velut instrumentis, ad malitia sua iacienda semina licentius utitur, ac per acerba saepe strage res hominum per hoc abominabile commercium ac infelix ministerium fœdè deuastat.

Quid hic factò opus? quid Ecclesia, quid Politia faciet, ut tantis hisce malis opportunè remediū adferant? utraque sane grauius impetitur artibus tam nefarijs, utraque quoque curam suggerat necesse est. Quid ergo? Mutuis omnia stent auxilijs. Doctrinam ductumq; Ecclesia in primis sequatur Politicus Magistratus; quid viri in Ecclesia & Republica celebres, doctiq; sentiant in hoc processu, attendant, Pietati, Aequitati omnia respondeant, aberret nihil. Ecclesia & Respub. vigorem postliminio resumet sit modo penes Iudices Zelus Iustitiæ, diuiniq; honoris: & maleficos non patiantur viuere. Tollant de medio, qui Dei, Cœlitū, Hominiū se inimicos & osores profitentur. Sed hic abrumpo filium, ne tanta rei indignitas animum meum plus a quo commoueat. Officiū geritis arduum, Iudices, & periculosa plenum alea, pulchrum tamen, etsi difficile,

DEDICATORIA

ficile, Præsidentem esse Iustitiam, & vindicem diuini honoris. Ad hac non desunt vobis Prudentia ac doctrina, quin & Experientia præsidia, scio: volui tamen & ego non nihil bono communi, & Iustitiæ conferre subsidij, ideoq; ex Doctissimis & celeberrimis huius Æui scriptoribus Tractatus hosce selegi; in unum volumen redactos edidi; quos legere iucundum erit; erit & utile in utroque foro versantibus, qui in hoc seu Iustitiæ seu charitatis officio, cum fructu gustuque occupari volent. Vos potissimum hac mea spectat industria: vos quoq; ut meum commodi vestri studium boni consulatis, velim. Colon. 25. Martij. Anno 1629.

Constantinus Munich
Bibliopola Colon.

CAN.

CANDIDO LECTORI.

Ad rationem & mentem instituti mei plenissime intelligendam visus mihi es neces-
sario tribus verbis monendus, de Auctoribus horum Tractatum, & scopo eorun-
dem. Primus Parentem agnoscat ter maximum illud Hispanie hydus & Dominica-
na familia decus, Patrem Raphaelem de la Torre, Virum, quem sero Germania vidit, nec-
dum satis nouit. Ex eius tomis, quos de virtute Religionis Ad secundam secunda S. Thomae
copiosissimos & doctissimos Hispania altrici sua dederat, Tractatum hunc de potestate Ec-
clesia coercendi Demones circa obsessos & maleficiatos, vna cum Praxi exorcistica selegi-
mus, commodo tuo, desiderio multorum. Magnum munus, ardua prouinea. Principes & po-
testates tenebrarum harum, Demones dico, laceffere, fatigare, sedibus suis pellere: sed quam
multi parum feliciter, aut errore, aut superstitione, a vero & recto abducti gesserunt: nec in-
feliciter tantum, sed Ecclesia, & Energumenorum damno, haereticorum aduersariorum no-
strorum non contemnendo scandalo. Huic malo, errori, inscitia, superstitioni manum me-
dicam pollicetur, atque aded exhibet hic auctor, vt errare, ignorare, aut impingere deinceps,
nisi qui velit, non possit: Quod lubentes in hac Vrbe viri Ecclesiastici, magni experti ingenue
profitentur, a quibus alij & alij quidem de hac re editi libri lecti, plures sine fructu, non pau-
ci cum radio, quidam cum periculo etiam. Solus hic errare vetuit, superstitionem elimina-
uit, viam tutam, in qua cessitare non liceat, monstrauit & aperuit. Hic Prodrumus sit Ope-
rum omnium auctoris, quem si gratum deprehendero, nobilissimos eius de virtute Religionis
commentarios in Hispania editos vtilitati publica consecrabo. Tres reliqui Tractatus de ab-
ominando Sagarum scelere agunt, media & vias tum Pastoribus & animarum Curatis
iuuandi hoc genus hominum, tum Magistratui Politico ordinem, quo hanc pestilentissimam
hominum fecem excindere possit suppeditant. Auctores noti libris editis, quos commendare
axillitas mea nequit, illorum magnitudo non sustinet. Meum studium fuit studere bono com-
muni, & qua licuit via ignorantiam ad Cimberias tenebras relegare, Sagarum Pa-
tronis laruam adimere, iniuriam in bonos & pios vnus veri Dei cul-
tores, que ab his manat, pandere.

TRA-

R. P. F. RAPHAELIS
DE LA TORRE ORD.

Prædicat. SS. Theol. Doct.

TRACTATUS

DE POTESTATE ECCLESIAE COERCENDI DÆ-
mones circa obsessos & maleficiatos, vnà cum Praxi Exorcistica;
vbi variæ vtilis & iucundæ circa hanc materiam quæstiones
doctissimè resoluuntur.

PROOEMIUM.

*Tractatum hunc diuidemus in duo membra.
Primum Versabitur in explicando multa scitu di-
gna de potestate Ecclesie Christi ad Dæmones coer-
cendos. Secundum Tradet praxin Adiurandi licitè
Dæmones, quibusdam præmissis Disputationibus.*

DISPUTATIO I.

*An in Ecclesia Christi sit aliqua potestas, aut
fuerit coercendi vel imperandi dæ-
monibus?*

Assertio I.

ASSERTIO I. In lege
noua fuit apud homi-
nes potestas coercendi
dæmones, eosq; impe-
rando, ac præcipiendo,
adiurandi, idque certum est secun-

dum fidem. Probatur primò ex Luc.
10. vbi dicentibus Apostolis suo ma-
gistro: Domine etiam dæmonia subiiciuntur
nobis: nimirum propter potestatem à
Christo collatam Matthæi 10. sub-
didit Christus quasi renouans, &
confirmans potestatem concessam: **Matt. 10.**
*Ecce dedi vobis potestatem calcandi super
serpentes, & scorpiones, & super omnem vir-
tutem inimicæ, & nihil vobis nocebit. Per
serpentes*

serpentes, & scorpiones demones intelligit: ita communiter sacri exponentes, & Athanasius homil. in Psal. 28. & in eundem sensum adducit illud ex Psal. 90. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & concutabis leonem, & draconem.* Per virtutem autem inimici exercitum demoniorum, & eorum satellites intelligunt, vel ut ait Euthymius multiplices demonis tentationes, Caietanus, & alij feras venenosas, quatenus ijs medijs demonia nobis nocet. Quidquid autem sit de his expositionibus in hoc omnes conveniunt, ut in eo loco data sit Apostolis potestas ad cohibendos demones, ne nobis noceant: & idem colligitur ex c. vlt. Marc. *In nomine meo demonia eijcient, &c.* Hoc idem secundo abundantius prob. ex multis miraculis, quae patrauerunt Apostoli circa ejectionem demonum. Act. 9. legimus à S. Paulo ejectionem esse spiritum Pythonem ex puella, & Act. 15. attactu sudarij Apostoli expulsa sunt demonia: & Luc. 10. omnes discipuli gaudio perfusi dicebant: *Domine etiam in nomine tuo nobis subiiciuntur demonia.*

2 Sed dubitabit quispiam: nam in locis citatis videtur solis Apostolis hanc potestatem fuisse concessam, non verò alijs, qui post eorum tempora usque ad nostra successerunt. Quam objectionem ut dissoluam fit.

1 II. assertio. A temporibus Apostolorum usque ad nostra, & futura huiusmodi potestas in Ecclesia permanet, & permanebit. Assertio est D. Aug. lib. 22. *de civitate Dei, cap. 8. &*

Athanas.

Euthym.
Caiet. &
alij.

Marc. vlt.

Act. 9.

Act. 15.

Luc. 10.

Assert. 2.

August.

serm. 7. de Sanctis. Secundo prob. ex locis citatis pro precedenti assertionem, in quibus collocata est hæc potestas Apostolis: ergo non cum illis interitura: nam ut videre licet in materia de clauibus, potestas collata Apostolis ad gubernationem, & consistetiam Ecclesiae spectans, alijs etiam post eorum tempora futuris concessa, & derivanda fuisse credendum est: alijs neque claves in Ecclesia modò esse, neque potestatem remittendi peccata impie assereres, quia soli Petro aut Apostolis expresse collatae sunt. Videndus est D. Aug. Psal. 108. & lib. 1. de doctrina. D. August. Christ. c. 18. & tractat. 50. in Ioan. 3. nam Marc. vlt. dicitur: *Signa eos qui crediderint, hæc sequuntur, in nomine meo demonia eijcient:* ergo non solum Apostolis, sed etiam alijs quotquot crediderint præfata potestas collata est. Tertio probatur ex Patribus: Tertul. ad Scapulam c. 2. *Non tantum respuimus (inquit) verum etiam reuincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus demones, sicut plurimum notum est.* Et Cyprian. ad Demetriadem sic ait: *O si audire velles, quando à nobis adiurantur, & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis, de corporibus eijciuntur, quando euulantes & gementes voce humana, & potestate diuina flagella, & verbera sentientes, & venturum iudicem consententur: veni & cognosce vera esse qua dicimus.* Lactant. lib. 4. cap. 27. ita habet: *Sicut Christus cum inter homines ageret vniuersos demones sibi subiugabat, ita nunc sectatores eius in nomine magistri sui, & signo passionis eius, eos ab hominibus excludunt.* Videndus

D. August.

Marc. vlt.

Tertulian.

Cyprian.

Lactant.

dendus

Minutius. Beda. August. Prudent.
 denus etiam cap. 16. Minutius in Octa-
 uio, & Beda, cap. 8. Luca, D. August. libr.
 10. de ciuitate Dei, cap. 22. & alij in-
 numeri, & Prudentius de hac re
 cecinit in Apotheosi contra Iu-
 dzos:

Torquetur Apollo
 Nomine percussus Christi, nec fulmina ver-
 bi
 Ferre potest.
 Intonat antistes Domini: Fuge callide ser-
 pens
 Exue te membra, & spiras solue laten-
 tes.
 Has inter voces medius Cyllenius ardens
 Euolat, & notos suspirat Iupiter ignes.

Vltimò probatur, eo quod saepe vi-
 demus in Ecclesia demones adiura-
 tos à corporibus recedere, quod ne-
 gare stultum esset, & experientia re-
 pugnant.

Hi. Assertio. Hec potestas cogendi de-
 mones per adiurationem non est vni-
 uersalis ad omnia quęcunq; impera-
 ta faciendū, sed tantum ne nobis no-
 ceant spiritualiter, aut corporaliter.
 Explicatur assertio: demones possunt
 præstare multa bona, v. g. sanitatem,
 diuitias, obsequia: hæc & similia non
 est licitum à demonibus exigere, etiã
 imperado propter reuerentiã diuini
 nominis: possunt itidem multa mala
 inferre, putã vexare corpora, vastare
 segetes, & huiusmodi, hæc mala ne
 inferant possunt fideles adiurando
 cogere potestate à Christo tradita.

Probatur vtraq; pars: nam hæc potestas
 nō inest hominibus à natura, sed mu-
 nere gratiæ à Christo collata, vt infe-
 rius latius probabitur: ergo non est ex-
 tendenda ad ea, quę verba Christi
 promittentis non se extendunt: cer-
 tum est autem ex testimonijs citatis
 Christum promississe suis Apostolis
 huiusmodi potestatem iimitatē in
 ordine ad propulsanda mala, quę
 dæmoningerere solet: ergo ad id tā-
 tum extendenda est.

D V B I V M, An sit in Ecclesia potestas
 immittendi demones in hominum cor-
 pora?

Supereft tamē dubitatio ancilla præ-
 cedenti affixa, an sit in Ecclesia potestas
 cogendi demones ad corpora hominum in-
 grediendum, vt eos vexent corporaliter.
 Et pro affirmatiua parte statim se of-
 fere id quod D. Paulus narratur fe-
 cisse. I. ad Cor. 5. tradens Corinthium
 incestuosum Sathane in interitū carnis, vt
 spiritus saluus fieret: quem locum expli-
 cans D. Thom. ait posse intelligi, quod sicut Dominus Matth. 10. dedit D. Thom.
 Apostolis potestatem spirituum im-
 mundorum, vt eijcerent eos & per
 eandem potestatem poterant impe-
 rare spiritibus immundis, vt vexa-
 rent corporaliter, quos hac pœna
 iudicabant dignos. Ita mandauit
 Apostolus Corinthijs in eius autori-
 tate tradere prædictum fornicari-
 um Sathanæ corporaliter vex-
 andum. Expendendum est in
 præfato testimonio verbum illud
 (ego indicauit) quod potestatem &
 eam

eā iudiciariū significat quā in Ecclesia esse debere verosimile est. *Confirmatur*: nam potestas eijciendi spiritus immundos extitit in Apostolis, & ad posteros fideles deriuata est, vt supra vidimus: sed potestas tradēdi criminosos à Sathana vexādos, eadem est cum illa priori: ergo etiam extitit, & modò est in Ecclesia, sicut illa potestas prior. Eidem Sathanæ tradidit Paulus Hymenæum, & Alexandrū ob eorum blasphemias 1. ad Timoth. 1.

Ad Tim. 1.

Luce 9.

Luce 10.

Secundò, Luc. 9. dicitur Christum dedisse Apostolis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia: & c. 10. *Dedi* (inquit Christus) *vobis potestatem super omnem virtutem inimici*. Ecce absolutum plenum quæ ius concessit Apostolis in dæmonia, quod & posteris videtur reddidisse, sicut & expellēdi ea ab hominum corporibus. Vnde enim colligis potestatem his in locis cōcessam eijciendi dæmonia ad posteros extendi, non verò potestatem immittēdi ea hominibus? *Cōfirmatur*: quia interdum quādo dæmonia mediante adiuratione coguntur à corporibus aliquorum recedere, petunt ab adiuratoribus, vt eis alios homines arripere liceat, quemadmodum petijt dæmon quidam, quem ex Artemia Diocletiani Imperatoris filia eiecit S. Cyriacus, vt habetur apud Surium tom. 4. Igitur dæmones ipsi agnoscunt penes adiuratores hanc inesse potestatem, immittendi scilicet dæmonia in hominum corpora.

Surius.

In oppositum est, huius potestatis nō extare modò in Ecclesia vsū, quæ

certè semel aut iterum executioni mandaretur si esset.

Decisio huius rei valde dubia est, ex isto tamen esse dicendum Apostolos prædictam habuisse potestatem, sed ad posteros neutiquā esse deriuatam.

Prima pars huius asserti cōceditur argumētis pro parte affirmatiua. *Secundam* verò damus argumēto in oppositum: & quia licet Apostolorū tempore, quādo nō tot suppetebant media ad puniendum crimina enormia Apostolis fuerit concessa præfata potestas, nūc tamen postquam Ecclesia aucta est tēporalibus viribus, habetque multiplices vias puniendi ac coercendi rebelles, non est cur dicamus talem esse necessariam potestatem.

Ad primū pro parte affirmatiua quatenus contra hanc secundā assertio- nis partem militat, resp. illud testimonium D. Pauli communiter explicari de excommunicatione, cui traditus est Tertullianus, ille incestuosus Corinthius: ita Tertullianus lib. de pudicitia cap. 13 & 20. Hieron. in Ezechielem cap. 17. Ambrosius, lib. de Pœnit. cap. 14. August. lib. de fide & operibus, cap. 26. D. Tho. in hoc testimonio, & 1. ad Timoth. 1. vbi ait: *Tempore primitiue Ecclesie, quādo excommunicabantur fideles, simul & vexabantur corporaliter à demone.*

Sed admissa expositione in argumento allata, quam etiam approbat D. Tho. & alij. Respondetur, solis Apostolis talem fuisse concessam potestatem, non verò eorum successoribus: tum, quia tempore Apostolorum vt fides, quam prædicabant, ho-

mora-

noraretur, ac susciperetur, decuit, vt signis & portentis confirmaretur, & grauissimis supplicijs Apostoli primi fidei prædicatores in enormiter peccantes animaduertent, vt patet ex occisione Ananiæ, & Saphiræ Di-

Actuum. 5. *August.* 17. *Act.* 5. & de eodem Petro narrat Aug. contra *Admantum* cap. 17. occidisse solo verbo. Grauissimam autem fuisse pœnam tradere quempiam Sathanæ vexandum corporaliter, quis dubitet? quam infligit D. Paulus Corinthio incestuoso, ac Alexandro, & Hymenæo. At verò iam fide propagata, & ferè à toto orbe recepta, vsu huiuscemodi potestatis Ecclesia non indiget: quia atrox esset supplicium sine necessitate, tum quia Ecclesia, Apostolorum tempore erat potestate temporali destituta ad puniendam enormia crimina: & idè decuit in Apostolis, vt timerentur, esse prædictam potestatem: secus in Ecclesia nostris temporibus, quando etiam temporali gladio ferire, ac coercere criminosos potens est.

8 *Ad secundum responderetur.* neminem interpretum sacrae Scripturae (quem ego viderim) explicasse præfata loca de plenaria potestate super dæmonia, sed tantum ad cogendum ea, ne nobis noceant spiritualiter, aut corporaliter, quod & verba concessionis sonant, si benè expendantur. Ad confirmationem responderetur, dæmones eam licentiam petere, quando affliguntur, & iubentur exire, & non alijs nocere; non quia po-

testas sit apud adiuratores dæmones immittendi intra hominum corpora, vt eos vexent corporaliter, sed quia iubentur neminem alium introire, quam iussionem ægrè ferunt.

DISPUTATIO II.

Quæ nam sit hæc potestas, quamque diuturna?

Valde obscurum est quid sit: nã Arist. 2. ethic. cap. 5. dicit: *Tria sunt in anima: potentia, passio, & habitus.* Sed potestas hæc coercendi dæmones, aut abigendi ne noceant hominibus, non est potentia: quia sic conueniret omnibus, quibus potentia animæ sunt communes: neque etiam est passio: quia nulla ex his, quæ numerantur à D. Thom. in materia de passionibus: neque etiam est habitus: quia habitibus vtimur cum volumus, vt testatur Commentator 3. *de anima:* at non vtuntur etiam exorcistæ hac potestate coercendi dæmones, quoties libuerit, nam vt infra videbimus, sæpe intentant abigere dæmones, & eorum cassus, & irritus redditur conatus: ergo non est habitus. *Dicit quis:* est quædam potentia instrumentalis, concessa à Deo Apostolis, & alijs discipulis ad abigendos dæmones per Dei nominis aut Christi inuocationem, vt patet *Luca 10.* & *Matth. 10.* & alibi sæpe. Hæc autem potestas pertinet ad secundam speciem qualitatis in coordinatione supernaturali, sicut potestas absoluendi à peccatis concessa Sacerdotibus.

Contra secundum: nam sequitur; quibus hæc potestas concessa est, semper adesse facultatem utendi ea, appositam debitam materia. *Consequens* talium est: quia sæpe tentant exorcistæ habentes hanc potestatem eijcere dæmonia, & non valent: & Apostoli frustra tentarunt eijcere dæmonem

Matt. 17. à quodam puero, *Matth. 17.* & *Luca 9.*
Luca. 9. & tamen acceperant hanc facultatem. Quod si dicas: pertinet ad gratiam miraculorum, quæ nihil horum est, sed quid actuale, ut dicit *D. Tho.* agens de gratijs gratis datis.

Contra arguitur tertio. Quando homines initiantur ordine exorcistarum confertur illis potestas hæc, nam dicitur illis ab ordinante: *Habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum.*

Concil. Carthag. 4. Ita habetur in Concilio Carthag. 4. *cap. 7.* & in antiquis Ecclesie ritualibus: sed in collatione huius ordinis, sicut neque in aliorum, non confertur ordinandis gratia aliqua gratis data: ergo, &c. *Confirm.* quia in exorcistæ ordine, si verum Sacramentum est (ut quidam putant) non confertur aliud, nisi character: at character non est gratia gratis data, sed potius qualitas quædam pertinens ad secundam speciem qualitatis: ergo, &c.

Quarto. *Matt. 10.* ac *Luc. 10.* & alibi sæpe dedit Christus Apostolis potestatem super spiritus immundos, id est cacodæmones, sed non est dicendum dedisse aliquam gratiã gratis datam: quia id quod ibi dedit pertinet ad donum copiosæ gratiæ, qua-

lis decebat ministros legis gratiæ: sed gratiæ gratis datæ in omni statu, & in omni lege collatæ sunt à Deo ad utilitatem suæ Ecclesie: ergo potestas hæc abigendi dæmones (quam diximus esse in Ecclesia Christi ex eiusdem Servatoris munere) non est aliqua gratia gratis data.

Quinto. Id, quod commune est omnibus fidelibus, potius pertinet ad virtutes, quam ad gratias gratis datas: sed præfata potestas promittitur omnibus fidelibus, *Marc. ult. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia eijcient, &c.* ergo. *Confirmatur:* quia ex hoc loco potius colligitur, hanc potestatem accedi dæmones fidem esse; fides autem virtus Theologica est, nõ gratia gratis data.

Pro resolutione *premittendum* est, duplicem posse intelligi potestatem abigendi dæmones relicta à Christo Ecclesie suæ. *Vna* est per solam designationem ad id munus exercendum, nulla collata perfectione reali, per quam homines fiât potentes ad dæmones profligandos, sed duntaxat dicuntur habere potestatem: quia designati & electi sunt ad id officium: ad eum modum, quo quando Rex elegit aliquem in prætoré, nullam ei perfectionem realè confert, sed tantum designat illum ad munus prætoris exercendum. *Altera potestas* est, qua homines (aliàs imbecilliores) fiunt potentes ad fuganda dæmonia virtute communicata à Deo, & hanc necesse est esse in hominibus ad efficiendum opus tam impar suis viribus, estque vera & realis perfectio. Hoc supposito.

Dico

3 Dico 1. Absque dubio prior potestas fuit in Ecclesia primitiua, & perseverat in nostra. *Prior pars prob.* Matt. & Lucæ 10. vbi Dominus discipulis ait: *Eccc dedi vobis potestatem spirituum immundorum, &c.* & tunc nil aliud fecit, nisi designare eos ad pellēdos dæmones. *Secunda pars prob.* in ordine exorcistarum initiatis, qui ex vi sue ordinationis talem potestatem accipiunt.

Dico 2. Potestas in secunda acceptione non est habitus, neque potētia habitualiter in volūrate aut intellectu existēs, neq; aliqua virtus moralis, aut intellectualis. *Prob. arg. 1. & 2. factis in principio dubitationis.*

4 Dico 3. Præfata potestas reducitur ad gratiā miraculorū, aut verò ad gratiā sanitatum, q̄ inter gratias gratis datas cōnumeratur. *Prob. nā circa testimonia citata sacre Scripturæ interpretes dicūt, ea mirabilia, q̄ ibi recēsentur, ad gratiā miraculorū aut sanitatū pertinere.* Et verba ipsa expresse indicant: ait Matth. *Dedit eis (nimiriū discipulis) potestatem spirituum immundorū, vt eijcerent eos, & curaret omnē languorē, & omnē infirmitatē.* Et post pauca explicans Dominus ad quā se extēderet præfata potestas, ait: *infirmos curate, leprosos mundate, dæmones eijcite, &c.* Quæ quis nō videat ad gratiam sanitatum, aut miraculorum pertinere? Idem videre ac expendere licet Marci ultimo.

D. Thom. *Secundò prob. ex doctrina D. Th. in multis locis, vbi agēs de miraculorū gratia, ait, eā à Deo cōferri ad confirmationem doctrinæ suæ, iuxta illud Marci ultimo: Et sermonē confirmate se-*

nt.

quētibz signis: sed p̄ nil aliud fidei doctrina plus corroborata est, quā per dæmonū eiectionē, vt videre licet in Euāgelica historia: ergo potestas abi- gēdi dæmonia ad gratiā miraculorū pertinet, aut verò ad gratiā sanitatū. Qua ratione p̄ eiectionē spirituum neq; obfessi ab ingēti infirmitate liberantur: & fortasse gratia sanitatū sub gratia miraculorū cōtinetur, vt adnota-

Ferr.

uit Ferrar. lib. 3. contra gentes, cap. 154. Quod si cupis pressius scire, qd sit, & in quo consistat hæc gratia, seu potestas eiectiua dæmonum: scito esse virtutem quandam instrumentalem à Deo communicatā hominibus, per quam fiunt potentes ad opus exuperans vires naturæ, qualis est eiectio

dæmonū: vt rectè adnotauit D. Tho. loquens *de gratia miraculorum qu. 6. de potentia ar. 4.* de qua virtute, ait, quantum ad suam permanentiam esse iudicandū sicut de formis imperfectis (quæ vocātur intentiones) quæ non permanēt nisi ad præsentiam agentis principalis, sicut lumē in aere, & motus in instrumento: & 2. 2. q. 78. a. 1. ad primum, ait, nō posse esse qualitatem habitualiter manētē in anima. Quid ergo est? motus quædā diuina qua actio adiurantis eleuatur, vt sit instrumentū Dei potens in actu primo ad fugādos dæmones, & hæc virtutē instrumentale (quæ est pars integralis gratiæ miraculorum) appellabimus deinceps gratiā eiectiuā, & potestatem ad eijciendos dæmones, eo quod est principium instrumentale ad præfatum effectum efficiendum.

D. Tho.

Sed.

5 *Sed ne quis decipiatur in eo quod dixi, hanc virtutem instrumentalem esse motionem Dei, oportet aduertere, dupliciter se habere Deum in communicanda hac virtute seu motione. Vno modo mouendo mentem hominis vt imperet dæmonibus fugam, quo mediante imperio fugantur. Secundo modo potest contingere vt Deus non moueat mentem hominis ad imperandum dæmonibus motione aliqua supernaturali, sed ipse homo concursu naturali, & generali se moueat ad imperandum eam fugam, quæ de facto sequitur Deo operante, & homine cooperante.*

In priori modo tres interueniunt actiones, ex auxilio Dei speciali, & supernaturali. *Prima est excitatio ad imperandum dæmonibus. Secunda imperium ipsum. Tertia eiectio dæmonum.* In secundo modo tres etiam intercedunt motiones. *Prima more naturalis. Secunda & tertia supernaturalis. Priori modo solet Deus mouere Sanctos, qui non solum eijciunt dæmonia, aut miracula faciunt per imperium: verum etiam peculiariter excitantur, & mouentur à Deo ad miracula patrandam, quam motionem in se agnoscentes miracula operantur cum fiducia: & interdum viri non sancti hac motione gaudent, maxime quando operantur miracula ad confirmanda dogmata fidei: aliàs temerarij essent in pollicendis miraculis, ignorantes, an Deus ea miracula velit facere: & de isto modo operandi miracula posuit D. Tho. exemplū*

qu. 178. citata, & declarauit adducto D. Tho. modo, quo solet Deus impartiri donum prophetiæ. *Secundo verò modo communiter solent exorcistæ dæmonia pellere: & in vtroq; modo gratia gratis data cōsistit in imperio, quod eleuatur à Deo vt efficaciam habeat ad dæmones fugandos. Eleuatio autem ista nihil est aliud quam Dei motio communicata illi imperio. Vis ergo illa, seu efficacia instrumentalis communicata imperio adiurantis dæmones, est ipsamet gratia gratis data. Motio autem illa, qua adiurator excitatur à Deo supernaturali auxilio, vt ad imperandum dæmonibus accingatur, neque est necessaria in omni eiectione dæmonum, nec concurrit instrumentaliter ad eam; ac proinde non est gratia gratis data, sed ea motio, qua mouetur mens ad iurantis, vt sic (id est quatenus adiurat) vt fiat instrumentum diuinæ virtutis ad pellendum dæmonem. Et hæc bene nota, si vis intelligere in quo consistat potestas eiectiua dæmonum.*

Ad primum argumentum in initio dubitationis positum resp. Aristotelem non esse intelligendum de omnibus, quæ sunt in anima, sed de his dumtaxat, quæ per modum qualitatis inhærentis sunt principia humanorum actuum, & iuxta mentem D. Thom. 2.2. loco citato, impossibile est principium operandi miracula esse aliquam qualitatem habitualiter manentem in anima: at verò potestas arcendi dæmones, ne nobis nocerent,

nihil

Resp. ad Arg. 6

nihil aliud est, nisi motio quædam, qua eleuatur imperium exorcistarū, & mens eorum, vt sint potentes ad abigendos dæmones; vt paulo ante fusius explicauimus. Quod si contendas, hanc potestatem esse passionem (nomine passionis accepto pro qualibet receptione motionis) non moror: modo asseras tantum inesse per modum transeuntis, non vt quid habituale.

Ad secundum patet' exsupradictis.

Ad tertium. Siue dicas exorcistarū ordinem esse sacramentum, & imprimere characterem siue non (quod non est præsentis considerationis) existimo non conferri eo ordine initiatis gratiam, seu potestatem expellendi dæmonia de facto. Vidimus enim multis initiatis eo ordine adiurationem dæmonum infeliciter succedere, & multis aliis nullo ordine initiatis feliciter: & tamen si illa potestas exorcistis daretur, appositæ debita materia semper se explicaret in actum: sicut & in potestatibus collatis in aliis ordinibus, & sacramentis contingit. Quando ergo illis dicitur in ordinatione sua: *Accipite potestatem, &c.* solum datur illis potestas solenniter adiurandi energumenos per recitationem exorcismorum ab Ecclesia institutorum, quod aliis, qui non sunt exorcistæ prohibitum est, vt inferius videbimus. Ex his patet quid dicendum sit ad confirmationem.

7. In quarto argumento tangitur dubitatio in auctore, an scilicet in omni legis sta-

tu, siue natura, siue scripta; si- **Dubium.**
ue gratia, extiterit potestas hæc adiurandi, & abigendi dæmones? Cui affirmatiue respondeo & prob. nam Ecclesia in omni legis statu gubernabatur ab Spiritu Sancto, sed ad bonam gubernationem spectabat, vt fidelibus daretur facultas abigendi, & expellendi dæmones, ne homines molestarent: ergo re vera in omni legis statu huiusmodi potestas collata est. Minor probatur: tum quia vexationi dæmonum grassanti maximè in statu legis scriptæ, nulla alia ratione mederi poterat, nisi hac obtenta à Deo facultate: tum etiam, quia potestas hæc abigendi dæmones, ad gratiam miraculorum reducitur, vt vidimus, quæ in omni statu Ecclesiæ appime necessaria fuit, vt colligere licet I. ad Corinth. 12.

I. Cor. 12.

Secundo prob. discurrendo per singulos legis status: nam in lege gratia adfuisse præfatam potestatem, iam probauimus certum secundum fidem in præcedenti disputatione. In lege vero natura propter rationem factam opinamur extitisse: in lege scripta etiam certo censemus non defuisse, ex testimonio D. Lucæ 6. 11. Vbi Iudæi inducuntur obiiicientes Christo Domino, quod dæmonem à quodam expulisset in Beelzebub Principe dæmoniorum. Et hanc calumniam à se repellere procurans Dominus, id egit exemplo filiorum Iudæorum, qui apud ipsos munere exorcistarū fungebantur, & dæmonia eiiciebant. & ait: *Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia,*

Lucæ 11.

B

filii

fitii vestri in quo eijciunt: supponens esse apud Iudæos qui potestatem habebant, & exercebant eijciendi dæmonia ab obsessis.

3. Quod si quispiam dicat, per hos filios Iudæorum Apostolos vel discipulos Domini intelligi. Ita D. Hieronymus, *Math. 12. Hilarius Can. 12. Chrysostomus homil. 41. in Matthæum. Hilarius.* Respond. Alii inter quos ipsemet Hieronymus loco citato, per filios Iudæorum intelligunt exorcistas eius gentis, qui antè Christi aduentum præcessere, & tunc repulsio calumnie contra Phariseos fortius procedit: tum, quia quando hæc calumnia Christo obiecta fuit, nondum Apostoli cum hac potestate ad prædicandum missi fuerant: tum, quia similem obiectionem verosimile est Phariseos obiecturos Christi Apostolis eijcientibus dæmonia, quam suo Magistro obiecerunt, ut insinuat *Matthæi 10. Si pater familias (inquit) Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Sed hac expositione in sua probabilitate relicta, adhuc probatur fuisse in Synagoga potestatem coercendi dæmones. Ita Iosephus lib. 3. antiquitatum cap. 2. vel 12. *Præstitit (inquit Iosephus) Deus Salomoni, ut contra dæmones artem ad utilitatem hominum & eorum curas edisceret, & incantationes instituit, quibus adstricti dæmones, ne denuo redeant effugantur, & hæc cura hætenus apud nos multum prævalere dignoscitur.* Item Epiphanius contra Ebionicos cap. 3. inquit, non tantum Iudæos, medijs his artibus à Salomone ac-

ceptis, dæmones expulisse, verum etiam adhibito nomine Dei tetragrammaton, cui enim illud scire aut fati licuisset ea potestate ad dæmonia profliganda potiebatur.

His præmissis respondetur ad argumentum eam gratiam eijciendi dæmones Apostolis concessam eiusdem speciei esse cum ea, quam in omni legis statu extitisse diximus. Cæterum longè superasse utramque legis, scilicet naturæ, & scripturæ; primo in efficacia maiori, ut patuit ex tanta multitudo obsessorum à dæmonibus liberatorum per Christum, & eius Apostolos, ut narrat Evangelica historia. Quam maiorem efficaciam commendant D. Pauli cingula, Petri umbræ, quæ dæmonia excludebant. *Secundo.* Potestas præfata in lege gratiæ cæteras superat diuturnitate; nã aliæ etiã legis scriptæ potestates, celsate lege cessarunt. Hæc verò quæ est in lege gratiæ, vsque ad seculi finem sicut Ecclesia Christi permanebit. *Tertio.* Hæc potestas maxime Apostolorum tempore in eos, ac omnes discipulos, imò fere in omnes fideles effusa est: quia cum ordinaretur ad confirmationem fidei, & illo in tempore primitiæ Ecclesiæ fides, quasi arbutum tenellum crescebat, oportuit omnes eiusdem fidei concionatores (erant autem fere omnes fideles) gratia miraculorum donari, maxime in expulsionem dæmonum, per quam fides augebatur, & nimis confirmabatur. Itaque Christus & concessit suis Apostolis, ac fir-

ac fidelibus eam potestatem, quam Deus concesserat in omni legis statu, & multis prerogatiis perfectiorem, ut iam diximus. Ex his patet ad quartum.

10 In quinto argumento, & eius confirmatione desideratur explicatio testimonii citati *Marci ultimo*, cuius exactam explicationem trademus inferius, disputantes de fidei necessitate ad dæmonum eiectionem: & propterea ab ea supersedentes, modo respondemus ad argumentum. Potestas miracula faciendi in principio nascentis Ecclesiæ fere omnibus fidelibus dabatur: quia fere omnes intendebant propagationi doctrinæ Christi, quæ magnopere per signorum patratiōem crescebat, & confirmabatur: at nunc propagata fide per totum orbem, & confirmata, non est necessarium hanc potestatem omnibus fidelibus conferri, sat est aliquibus, & raro dari.

DISPUTATIO III.

An potestas expellendi demones, ne hominibus molestias inferant, possit esse naturalis.

1. ET videtur esse naturalem, id est à natura vrente prædicta potestate exortam: quia legimus multos, & impiissimos Magos hanc obci-

nuisse facultatem, & de facto dæmonia eiecisse ab hominum corporibus: inter quos non infimum locum occupavit Apollonius Ty-
 anæus, qui inter alia miranda opera, quæ faciebat, dæmones expellebat ab hominum corporibus: & hac arte tot sibi continuit discipulos, ut Eusebius octo libros aduersus Philostratum Apollonii præconem compositus fuerit scribere. Hac etiam potestate usus fuisse quosdam Magos legimus apud Africanum, qui post ductos aliquos circulos, & characteres in fronte dæmoniæ, interrogatumque dæmonem ab hominibus eiciebant. Et Iustinus in oratione ad Gentiles, alios simili arte vtentes retulit. De similibus videtur loquutus fuisse Vlpianus lib. 1 ff. de vari. & extraordin. cognit. cum negat his, qui incantantur, qui imprecantur, & qui exorcizantur de eorum mercede ius esse dicendum: loquitur Vlpianus de Magis, qui non erant Christiani etenim Christiani gratis absque aliqua conditione stipendii huiusmodi officium consueuerunt exercere) sed Gentiles impostores, & circulatores, qui vrbes circuabant, & superstitionibus utebantur, & eo exercitio instar medicorum curantium corpora, quæstum faciebant, & pecunias colligebant, ut ait Baronius, lib. 1. *Annalium* circa annum Domini 56. Demum hac eadem potestate vsi sunt illi, quorum meminit D. Gregorius lib. prim. *D. Gregor. Dialog. ca. 10.* qui feminam nobilem

*Apollo-
nius Ty-
anæus.*

*Eusebius.
Africanus*

*Iustinus
Martyr.*

Vlpianus

Baronius

B 2 Ma.

Magis luis incantationibus à dæ-
mone liberarunt; sed interim inte-
græ legioni dæmonum ostium ad eā-
dem ingrediendum aperuerunt: Mi-
ro enim Dei omnipotentis iudicio (inquit
Gregorius) dum arte peruersa vnus ab ea
repellitur, in eam legio subito intrauit, capit-
que ex hoc illa tot motibus agitari tot voci-
bus, clamoribus perstrepare, quot spiritibus
tenebatur; sed hæc potestas, qua Magi
vtuntur, nequit esse supernaturalis:
quia Magicis incantationibus donū
supernaturale non acceritur: ergo à
natura potest hæc potestas proficisci,
& haberi.

2. *Fulginas.*
Forlinius.
Garbus.
Quidam medici, inter quos Ful-
ginas, Forlinius, Garbus, & alii po-
testatem faciendi miracula, & con-
sequenter abigendi dæmones, attri-
buunt cuidam corporis tempera-
mento: fingunt enim temperaturam
quandam æqualitatis ex humorum
& qualitatum actiuarum ad pondus
æqua mixtione resultare, qua qui sit
præditus (asserūt isti) posse miracula
quæuis facere, nedum dæmones abi-
gere; & adiiciunt blasphemiam, hu-
ius temperamenti vi Christum Do-
minum tot miraculis coruscasse.

3. *Affert. 1.*
Pro decisione sit 1. *Affertio.* Potestas
arcēdi, aut quoquo modo pro pulsā-
di dæmonia, ne hominibus noceant,
non est, neque potest esse naturalis
hominibus, sed absolute dicenda
est supernaturalis. Prima pars huius
assertionis probatur: nā homo mor-
talis est, & corporeus: ergo nullum
imperium potestatemve habet co-
gendi dæmones, qui in corporei sunt,

& immortales, vt appareant, fugiant,
aut aliquid faciant, aut facere desi-
nant: nulla namque corporea res
vim, & potestatem habet superio-
rem, aut æqualem, supra res spiritua-
les: vt docet D. Tho. in 4. dist. 7. art. vi-
timo, & in cap. 41. Iob. lectione 3. Neque
euaditur argumentum, si dicas homi-
nem esse spirituales, & immorra-
lem secundum animam: nam etiam
ipsæ animæ hominum separatae sunt
impares natura, & viribus dæmoni-
bus, vt docent Theologi, ac Philo-
sophi: ergo non habent potestatem
dæmones coercendi, aut ipsis impe-
randi naturaliter. Hæc eadem asser-
tio apertè declaratur à sanctissimo Iob. 41.

Iob. 41. Vbi postquam eleganti
carmine, ac metaphora cuiusdam
sæui ac fortissimi animalis naturam
dæmonis expressisset, in fine capituli
concludit non esse potestatem quæ
ei in terra cōparetur: etenim omnes
terricolas robore ac potētia superat.
Secunda pars assert. probatur: quia hæc
potestas eiectionis dæmonum conu-
meratur gratiæ miraculosum, vt in
præcedenti disputatione docuimus,
& affirmat D. Tho. de potentia q. 6. art. 9. *D. Tho.*
9. argum. 15. Item est Dei donum, vt
dicitur 1 ad Corinth. 12. ergo superna-
turalis est. Confirmatur: quia exce-
dit facultatem, & vires naturæ ho-
minum, quæ non se extendunt ad
imperandum dæmonibus, qui supe-
rioris naturæ sunt: ergo supernatura-
liter ipsis confertur, non propter sua
naturalia. Ex his manent confutati
Fulginas, & alii medici deliri supra
relati. *H. Nul.*

Affert. 2. II. Nullam agnosco in Magis potestatem naturalem, aut supernaturalem efficiendi dæmones, aut aliquo modo exterminandi, ne hominibus noceant. Et quidem si sit sermo de potestate naturali, res comperta est. Etenim nullius hominis potentia, aut vires naturales æquare, ne dum superare possunt infimi dæmonis facultatem aut vires, ut nuper dicebamus: ergo propria naturali virtute nulli Magi poterunt dæmones compellere, ut ab hominibus exeant, aut ne eis molesti sint. Non autem eis inesse aliquam supernaturalem potestatem ad hæc circa dæmones efficiendum, probatur: quia illa potestas vel esset habitus, aut potentia collata à Deo, aut motio diuina ad id faciendum. Duo priora non illis communicat Deus (& fortasse communicare non potest etiam suis seruis & Sanctis, ut supra ex D. Tho. doctrina tradidimus) ergo neque Magis communicauit.

Quod vero Magi moueri possint à Deo ad miracula patranda, & dæmones eiiciendos non dubito, sicut & aliquando infideles mouit ad id perficiendum propter fidem confirmandam. Quod vero Deus moueat Magos ut suis incantationibus (quæ sunt dæmonum inuocationes expresse aut tacite) incredibile est, neque esse potest.

Dices. Hæc potestas confertur Magis à dæmonibus: esto ita sit potestas diabolica erit, non supernaturalis à Deo, quinimo crediderim dæmones

non posse eam potestatem conferre, neque Magis, neque suis Magicis incantationibus, ut ultra suas vires naturales aliquid operentur. Urget quispiam. De facto Magi profligant dæmonia ab hominibus: ergo habent potestatem aliquam id efficiendi.

III. Sit pro solutione. Quando Magi exterminant dæmones ab hominibus, aut eos quomodo impediunt ne ipsis noceant. Magi nullam efficientiam habent circa tale exterminium, sed dæmones ipsi sunt, qui immediate id operantur. *Hæc assertio sequitur ex præcedentibus, nam si Magis nulla inest potestas naturalis, aut supernaturalis abigendi dæmonia, ne hominibus noceant, & defacto eiiciunt, ut probatum est in argumento posito in quæstionis fronte: ergo ipsi dæmones sunt, qui per se ipsos sine vlllo medio talem eiectiōnem, aut exterminium operantur.*

Pro cuius declaratione aduertendū est. Dupliciter imaginari possumus dæmones alios dæmones eiicere ab hominibus vel à locis aliis abigere. *Vno modo per violentiam, quia scilicet dæmon abigens alium pertinet ad altiorem ordinem, & perfectioris naturæ est, ac proinde maius robur & vires habet, quibus mediantibus potest cogere alium dæmonem inferioris ordinis, ut cedat loco, & recedat ab obsesso, velit nolit: imò & torquere poterit ad eum modum, que homines robustiorum virium possunt alios loco pellere, & in eos præ-*

Origen.
Athanas.

ualere. Sic affirmant Origenes *homi-
mil. 23. in Numeros*, & D. Athanasius
*li. de corporali Aduentu Christi. Se-
cundo modo potest vnus dæmon alte-
rum eiicere à loco*, aut ab homini-
bus per collusionem, siue dæmon
eiiciendus sit ordinis inferioris, siue
non: videlicet, quia sibi inuicem ob-
sequuntur propter aliquos malos
fines, & quodammodo pascuntur,
vt vnus exeat ad alterius voluntatē.

6 *Secundo aduertendum, eorundem mo-
dis Magos posse mediantibus incan-
tationibus dæmones ab homini-
bus molestandis abigere, quod ipsi
dæmones. Vno modo*, quia Ma-
gus fædus pepigit cum dæmone su-
perioris ordinis, & magnarum vi-
rium, cui se Magus deuouit; ac pro-
inde ab eo inuocatus poterit per
violentiam dæmonem expellere
magis imbecillum. Isto modo ca-
lumniabantur Scribæ, & Pharisei
Christum Dominum eiicere dæ-
monia, dicentes *Marc. 3. Matth. 12.
& Lucæ 11. In Beelzebub principe dæmo-
niorum eiicit demonia*. Videntes e-
nim CHRISTVM Dominum cum
magna potestate, ac imperio iube-
re dæmones exire ab obsessis, redu-
cebant efficaciam expulsionis, non
ad quemcunque dæmonem, sed ad
principem dæmoniorum: vt signifi-
carent eum Magum famosum, &
habentem sibi deuotum non debi-
lem dæmonem, sed principem dæ-
moniorum, qui posset præualere ad-
uersus ceteros, & eis potestatiue im-
perare vt exirent. *Secundo modo*. Licet

Marc. 3.
Matth. 12
Lucæ 11.

Magus pepigerit cum dæmone non
vsque à deo forti: tamen Magus im-
plorato auxilio sui dæmonis, eiicere
poterat non per violentiam, sed quia
dæmones, tam ille, cui se Magus de-
uouerat, quam expellendus, per
collusionē sibi inuicem obsequuntur.
Poterimus etiam superaddere tertium
modum, non quia dæmon dæmo-
nē pellat: sed quia ad Magi incanta-
tiones dæmon obūdens pōte exit,
vt mortē gerat Mago, aut incātatori.

7 *Denique notandum est, duntaxat se-
cundum apparentiam has dæmo-
num expulsionēs Magis attribui.*
Etenim neque illis, neque suis in-
cantationibus aliqua vis, seu efica-
cia inesse potest; sed soli dæmones
per se ipsos abigere alios possunt. In-
cantationes verò, inuocationes sunt
dæmonum tacitæ, aut expressæ, ad
quarum præsentiam dæmones ex
pacto cum Magis inito, hæc & mul-
to mirabiliora, quæ excedunt vires
hominum perficere possunt. Ex his
patet quid sit dicendū ad argumen-
tum initio dubitationis positum.

8 *Sed contra doctrinam præfatam,
quatenus concessimus, aliquando
Magos, aut dæmones alios dæmo-
nes a corporibus exegisse, offert se
difficile argumentum ex dictis Christi
Domini *Mat. 12. & Luc. 11.* Vbi aduer-
sus calumnias Iudæorū, qui eum in
Beelzebub principe dæmoniorū ei-
cere demonia dicebāt, argumētatur;
& sic refellit eos. *Omne regnū diuisum cō-
tra se desolabitur, & omnis ciuitas vel domus
diuisa cōtra se nō stabit. Et si Sathanas Sa-
thanae**

Matth. 12
Luc. 11.

thanam eiecit, aduersus se diuisus est, quomodo ergo stabit Regnum eius. Quibus verbis syllogismus perfectus & conuincens statuitur, in hunc procedens modum. Regnum diuisum discordia, & mutua contentione non stabit diu: sed Sathanas diuisus est aduersus se ipsum: id est, Regnum Sathanæ, & dæmoniorum in se diuisum est. Igitur Regnum eius stare, & perdurare non potest. Maior propositio, vt experientia, & euentibus nota relinquitur, ita vt in Prouerbum abierit: *Concordia res parua crescunt: discordia maxima dilabuntur.* Minorem vero propositionem probat ex ipsorum Phariseorum dictis: quia inquit: vos dicitis me in Beelzebub eijcere dæmonia; consequitur Regnum eius in se esse diuisum, & sic non potest diu permanere. Huic syllogismo supplenda est alia argumentatio, quam Dialectici appellant ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis, sic: at cum norum sit Regnum Sathanæ diu permansisse, & permanere: necessario sequitur non esse diuisum: & consequenter me non eijcere dæmonia in Beelzebub. Sathanam appellat omne dæmonium, quod nobis aduersatur (id enim nomen Hebræum significat, vt asserit Hieron. in epist. ad Marcellam de egritatione Blefite, & in capit. 16. Matthæi; & ante ipsum Origen tract. 1. in Matth.) Regnum verò Sathanæ nihil aliud

est, quam potestas, quam acceperunt dæmonia nocendi hominibus. Ob quod vocatus est dæmon princeps huius mundi, *Ioann. 14.*

IOAN. 14

Hæc dicta sunt pro ostendenda efficacia illius argumentationis, quam exigit Christus Dominus ad probandum Iudæis se non eijcere dæmonia in virtute principis dæmoniorum. Cuius argumentationis vis enervatur, si asseramus vnum dæmonem alium pellere: imo & sæpe pepulisse ad magicas incantationes Magorum: eo quod vis eius fundatur in eo, quod vnus dæmon non pellit alium.

Abulensis super caput 12. Matth. q. 56. longa quest. disputat: an vnus dæmon alium possit ab obsessis hominibus propulsare, & tandem q. 61. concludit, posse quidem: sed non efficere, ne dissipetur Regnum eius. Hæc solutio aduersatur his, quæ docuimus: qua relicta, alij dicunt posse quidem vnum dæmonem fortiozem alium imbecilliozem vi profigare: sed non facit. Cæterum per collusionem vnus alterum viderur eijcere, non inuitum, sed volentem: itaque quando vnus ad alterius imperium cedit: non tam expellitur, quam sponte egreditur. Cur enim inuitum expellet? an forte, quia vult liberare miserum obsessum nequaquam. Odunt enim diaboli homines oēs, & singulos supra modū. An quia dæmon superior odit inferiorē, & ideo eū persequitur, &

Abulen.

vult

Hieron.
Origen.

vult deturbare à domicilio, in quo habitat: odunt se ad inuicem demones: sed plus homines. An quia ipse solus vult torquere obsessum? minime, nam in hoc omnes demones conspirarunt: vt amicabiliter mortales multis malis afficiant: & sine vlllo impedimento multi eundem hominem torquent, vt inferius dicemus, & non obscure insinuauit Dominus Luc. 11. dicens: *Cum immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida, & in aquosa quarens requiem, & non inueniens ait: reuertar ad domum meam, vnde exiit: & inueniens eam scopis mundatam, & ornatam, vadit, & assumit secum septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.*

Lucæ 11.

10.

Dices, esto voluntarium eiiciat, quomodo stabit Regnum diabolice? Resp. Quia non oritur illa egressio demonis ex discordia: quin potius ex magna concordia, & consensu, quo conuenere demones, vt vnanimis subiiciant, & perdant homines. Non displicet solutio. *Tertio resp.* Sicut non perit Regnum ex discordia, & simultate duorum, aut trium ciuium, nisi ferè omnes, aut præcipuè Regni proceres discordijs agitentur, sic neque demoniorum Regnum dissiparetur, ex hoc quod quandoque vnus, aut alter demonem imbecilliorum etiam inuitum seijceret. Dissiparetur autem valde, si demones discordijs marcescerent, & frequenter, & pluries alios inuitos à corporibus mortalium pellerent. Priorem eiectionem non negat Do-

minus posse fieri: & de facto fieri virtute, & efficacia demonum: posteriorem non negat posse fieri: negat autè fieri, quia sic Sathanæ Regnum euerteretur: dum demones fortiores irruerent in imbecilliores: & eos ab hominibus propulsarent.

Cum ergo Christus Dominus non semel, aut iterum demones ab obsessis eiecerit: non vnus, aut duos demones, sed legiones demoniorum, & omnes arreptitios illius regionis liberauerit, Matth. 4. & 8. Marci 1. & Luc. 6. (Vnde Chryso-
stomus super illud Matth. 8. Eiecit spiritus verbo, & omnes malè habentes curabit, ait: Intende quantam multitudinem curatam transcurrunt Euangelistæ: non vnus, quodque curatum enarrantes: sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes) tantam demoniorum pulsionem, castraginè fieri à demonibus alterutrum pugnantibus, non est verosimile: quia eorum Regnum citò finiretur, & dissiparetur: ergo neque verosimile erat à Christo fieri in virtute Beelzebub, neque aliorum demoniorum.

Hæc expositio mihi magis arripet, sicut & placuit D. Athanasio, in lib. *Athanasii de corporali aduentu Christi*. Iuxta quam efficaciter procedit argumentatio Christi Domini contra calumnias Iudæorum, dicentium in Beelzebub principe demoniorum eijcere demonia. Nam Responsio quorundam valde displicet a sterentium, eam argumentationem Christi Domini non esse necessarium virgere, & ob id alias argu-

argumentationes subiungit : quasi insinuans priorem illam non esse efficacem. Displacent valde isti : quia certe si illa ratio non esset efficax : Christus sapientia Patris non eam adduceret : ne se obiiceret calumniandum Scribis, & Phariseis, qui vel in minimis obseruabant eum ; vt morderent.

DISPUTATIO IV.

De causa finali: id est de finibus, propter quos Christus reliquit Ecclesia sua potestatem fugandi dæmones.

Fines huius potestatis conferendæ multi sunt. *Primus* & Principalior: vt confirmaretur doctrina Christi: cum enim in ea continerentur quæ plurima, quæ captam rationis humanæ superant: ac proinde rationibus, & argumentis depromptis ex natura lumine solo non poterant persuaderi: necessarium fuit adhibere media omnino supernaturalia, quæ natura ipsa præstare non poterat: prodigia nempe, & signa, vt essent quasi testes veritatis mysteriorum pertinentium ad fidem Christi quibus confirmaretur doctrina tam ardua, qualis erat ea, quæ à Christo, & Apostolis eius prædicabatur: verbi gratia, Christi diuinitas. Verbi incarnatio, resurrectio mortuorum, remissio peccatorum, danda per Christum & alia eiusmodi: maximè, quia præfata doctrina prædicanda erat, non per sapientes, aut potentes sæculi, sed per pauperes piscatores, & idio-

tas: qui populis prædicabant non amare diuitias, non voluptates; sed aduersa carni, ac molesta; nempe paupertatem, diuitiarum neglectum, carnis macerationem. &c.

Igitur vt confirmaretur veritas doctrinæ Christi; potestas fugandi dæmones fidelibus concessa est. Ista namque frequentius vsus est Christus, & Apostoli eius, vt patet ex sacris literis: & hæc ratio non est obscure insinuata *Marc. vii.* vbi mittens discipulos suos ad prædicandū Euangelium, denuo confirmans potestatem iam datam, prodigia faciendi, ac dæmones eijciendi, subindicans finem præfate potestatis, ait *Marcus: Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis: & Paulus ad Hebræ. 2.* de doctrina Christi ait: *Quæcum initium accepisset narrandi per Dominum ab eis, qui audierunt (id est Apostolis) in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, inter quæ annumeratur dæmonum fugatio.* Ecce finis huius potestatis pellendi dæmones fidei confirmatio est. Huic fini assimilatur, quando Christus hanc potestatem contulit alicuius ordinis, aut instituti regularibus professoribus ad approbandum modum regularem sibi placere: tunc enim præfata potestate, & multa alia miracula patranda imbuit Dominus professores eorum ordinum. Et sic in *annalibus Dominicanorum* legitur in principio foundationis sui instituti *ferè omnes illius ordinis sodales po-*

Marc. vii

Paul. Hebræ. 2.

C

testa-

testate miracula faciendi claruisse, maximè circa dæmonum eiectionem.

2.

Alter finis eiusdem potestatis fuit ad significandam excellentè sanctitatem, morumque integritatem, qua ornantur aliquando qui hac potestate vtuntur. Neq; enim paruum sanctitatis testimoniū est, quod ex demoniorum eiectione sumitur: præcipuè si in eiectionibus nihil reprehensibile appareat: imò quamplurima opera egregiæ virtutis elucescant. De hac re sunt quamplurima exempla. Vnum aut alterum proferemus. Beatus Hieron.

Hieron.

in vita sancti Hilarionis, sic ait: *Latebat in Cypro insula Hilarion: caterum vix ad plenum viginti transire dies cum per omnem insulam quicumque immundos habebant spiritus, clamare ceperunt, venisse Hilarionem seruum Dei; & ad eum debere se properare.* Inter triginta igitur nec multo amplius dies, ducenti ferme tam viri, quam mulieres ad eum congregati sunt, qui omnes ab eodem curati: nimirum vt sanctitatem Hilarionis Dominus commendaret, & innotescere faceret. Aliquid simile contigit in Triphone (cuius res gestas scripsit Metaphr. Metaphrastes septima Februarii) qui Sanctus Dei ordinatione à lōginquis partibus vocatus est: vt dæmonem à Gordiani Imperatoris filia propulsaret: nimirum vt sanctitas pauperuli Triphonis in aula Imperatoria magno in pretio haberetur.

Metaphr.

3.

Tertius finis, propter gloriam Dei, & Christi manifestandam: quæ non mediocriter manifestatur, dum videt

homines malignos spiritus Christi nomine audito tremere, fugere, & exire vsulantes. Quicquid, aliquando Deus, propter suorum amicorum gloriam, & honorem, potestatem eiectionis dæmonia eis concessit. Honore prosequitur Deus etiam in hac vita Sanctos viros, quantus vero honor in Sanctos redundet, dum nunc ad ipsorum viuētium imperium dæmonia profligantur; nunc postquam ex hac vita decesserunt suorum osium tactu fugiunt, vel solo nomine eorum audito exhorrescunt, ac trepidant, quis ignorat?

Quartus finis eiusdem potestatis est, liberatio obsessorum. Voluit enim Deus (qui non solum medicus est animarum, verum etiam & corporum) relinquere in Ecclesia sua remedium ad homines liberandos ab ingenti calamitate, & miseria obsessiōis, & molestantium dæmonum, cui malo mederi non poterat, nisi hac potestate concessa.

4.

Sunt & alij plures fines: nimirum splendor, ac ornatus Ecclesie, hominis exaltatio, dum hac potestate potentissimum hostem profligat. Insuper cōfusio malignorum spirituum: confundentur vtrique videntes se præstantioris naturæ ac viriū; subijci, profligari, & inuitos suis domicilijs pelli. Alios verò fines excogitare non est difficile: sed nos præfatis

contenti simus.

an.

Annotatio ad sequentia.

Explicata qualitate, & sine præfata potestatis: sapere est inquirendum de causa materiali; id est de hominibus, in quibus est prædicta potestas. Ac deinde de conditionibus, & requisitis in subiecto eiusdem potestatis; ut in actum exeat, & vsui mandetur. Sic igitur

DISPUTATIO V.

An sit aliquod certum hominum genus, penes quos sit, aut extiterit potestas fugandi dæmones, ne hominibus noceant, an verò vaga sit, nulli hominum generi, conditioni, aut sexui alligata?

I. **E**T videtur, omnes Christi fideles eam possidere ex loco sæpè citato, ac citando Marci ultimo, *Marc. ult.* vbi Christus Dominus ait: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia eijcent, &c.* Ecce omnibus fidelibus promittitur dicta potestas. Dicit quis: omnibus illius primæ Ecclesiæ data est; ac modo quibusdam tantum concessa est. *Contra:* nam ea, quæ Christus Dominus promisit sui temporis fidelibus, ad alios extendenda sunt: nempe, quæ Apostolis ad Episcopos, & presbyteros, quæ laicis, ad laicos: maximè quando promissio ordinabatur ad bonum Ecclesiæ regimen, ut dicitur *in materia de clauibus.* Sed illo in

tempore Christus promisit fidelibus, etiam laicis, potestatem eiiciendi dæmonia: ergo etiam ad laicos fideles nostri seculi promissio extendenda est.

Secundo, Apostolis, & Discipulis, dixit Dominus, *Lucæ. 10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scor-* *LUC. 10.* *piones:* id est, super dæmones: ergo isthæc potestas modo permanet in Episcopis, Sacerdotibus, & eorum ministris, qui successerunt Apostolis, & Discipulis Christi.

Tertio, Ecclesia à tempore Apostolorum, vsque modo, habet initiatos ordine exorcistarum, qui inter Ecclesiasticos computantur; quibus ex officio incumbit abigere dæmones: ut colligitur ex verbis suæ ordinationis superius citatis, in disputatione secunda: qui & dicuntur successisse Christi Discipulis: ergo modo ad exorcistas tantum hæc potestas redacta est. *Antecedens patet,* à tempore D. Ignatii Apostolorum Discipuli. Videndus est Cornelius Summus Pontifex ad Fauium, & Antiochenum Concilium, ac Romanum sub Syluestro, Laodicenum, & Carthagenense quartum: Diuus Hieron. in *episto. ad Titum, cap. 3.* Confirmatur, *D. Hieron.* quia in Concilio Laodiceno statutum est: ne, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesijs quam in domibus exorcizare præsumant: ergo potestas hæc modo apud solos exorcistas residet, alias non prohiberet Ecclesia cæteros, ne exorcizaret: quia esset iniusta,

C 2 & per.

& pernicioſa prohibitio in re tam neceſſaria pro fidelium vtilitate.

Quarto: nam Chriſtus Apoſtoliſ, & Diſcipuliſ contulit eam poteſtatem ad confirmationem ſuæ doctrine: at modo noſtris temporibus, maxime vbi Chriſti fides viger; non eſt neceſſaria hæc confirmatio, quia altas radices miſit: ergo iam non manet, neque neceſſaria eſt poteſtas hæc in Eccleſia.

3.

Pro deciſione recensere decreui multa, quæ reperiuntur, aut reperiiri poſſunt, quando virtute diuina fugantur dæmonia: ne in hac quæſtione, & ſimilibus in æquiuoco laboremus. *Primum* eſt poteſtas adiurandi dæmones, iubendo fugam capeſſere ob reuerentiam alicuius rei ſacræ. *Secundum* poteſtas abigendi eos collata à Deo per designationem alicuius, vel aliquorum, quos elegit Deus ad id munus obeundum. Cui designationi annexa eſt Dei aſſiſtentia extrinſeca, qua paratus eſt gratiam eiectionis dæmoniorum, iſis, quos elegit, communicare; ſicut & quando oportuerit. Ad iſtum modum elegit quosdam in Prophetas, non conferendo eis aliquod donum habituale, ſed ſuam aſſiſtentiam paratam habens: vt quando oportunum eſſet, reuelationem dicendorum impartiretur. Hieremiam designauit in Prophetam ab vtero, iuxta illud primi capit. *Prophetam in gentibus dedi te*, id eſt, elegi, & designaui: & alibi: *Posuit os meum Dominus, vt gladium acutum, ſub tegumento manus ſuæ protexit me, poſuit me*

Hierem. 1.

ſicut ſagittam, &c. Quæ verba clarè denotant Dei aſſiſtentiam paratam, vt acciperet prophetiæ donum, & vſui mandaret, quando res poſtularet. *Tertium*, quod inuenitur in fugandis dæmonibus, eſt ipſa gratia eiectionis dæmoniorum, quæ eſt pars gratiæ miraculorum, & principium proximum effectiuum eiſciendi, & fugandis. *Quartum* eſt vſus iſtius gratiæ per actualem eiectionem mediantibus aliquibus ſignis ſenſibilibus.

Secundo premitendum eſt, adiurationem dæmoniorum dupliciter poſſe fieri. Vno modo ſolemni ritu, ac cæremoniis ab Eccleſia inſtitutis. Secundo modo per nudam, ac ſimplicem alicuius rei ſacræ obteſtationem. His poſitis

Dico primo. Poteſtas adiurandi dæmones, præcipiendo eos exire, nuda, ac ſimplici adiuratione, nulli hominum generi, nulli ſtatui, aut ſexui alligata eſt, ſed per omnes vagatur. At vero poteſtas adiurandi dæmones ſolemniſter, ſolis exorciftis, id eſt ordine exorciftarum initiatis, conſeſſa eſt. Prima pars huius aſſerti eſt Diui Thomæ in quarto diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. ad vlt. Et ſecundo prob. ex vſu fidelium, qui oblata occasione indifferenter adiurant dæmones, vt inferius videbimus. *Tertio:* Quia ad pugnandum contra dæmones exitiales hoſtes adiuratione armantur fideles, tanquam remedio ſibi relicto à Deo: ergo quiuis eorum in ſui deſenſionem poterit licitè vti adiuratione.

Secunda Pars eiſdem aſſerti prob. prima.

4. Aſſert. 1.

primo. Nā in vsu omniū Sacramētōrū & Sacramentalium, quorum actus quantū ad substantiam possunt elici à nō ordinatis, si scēlni ritu, & pōpa fiat, à solis ordine initiatis potest licite fieri: verbigratia, baptizare solemniter solis Sacerdotibus conuenit: at baptizare non solemniter ad omnes fideles spectat: legere epistolam solemniter solis subdiaconis licet: at quomodocunque legere, omnibus nobis. Similiter adiurare solemniter dæmones ad solos initiatos ordine exorcistarum spectat, at verò adiurare non solemniter ad omnes. *Secundo prob. ex Concilio Laodicensi citato in confirmatione tertii argumenti.*

Conc. Laod.

5. Assert. 2.

4. Luc. 10. Matt. 10. Marc. vi.

Dico secundo. Initio nascentis Ecclesiæ, & circa Apostolorum tempora, ferè omnes fideles designabantur, & eligebantur ad abigendos dæmones per adiurationem. *Prob. Luca, & Matt. 10. & potissimè Marci ult.* Secundo. Nam ferè omnes fideles intendebant propagationi, & prædicationi Christianæ fidei, quæ signis, & portentis confirmanda erat, inter quæ non est minimum profligare vires dæmonum: ergo ad Dei prouidentiam pertinuit, quæ insinuat *Marci ultimo*, ferè omnes fideles eligi ad dæmones fugandos. Insuper & decuit tales assignatos, & electos habere Dei assistentiam paratam ad fugandum de facto præfatos hostes, sicut & quando oporteret, prout iudicauerit diuina prouidentia, eo quod Deus in more habet conferre eis,

quos elegit ad aliquod munus obeundum, omnia necessaria ad id peragendum.

6. Assert. 5.

Tertio dico. Nostris hisce temporibus paucos elegit Deus, ac designauit ad dæmones propulsandos per adiurationem (excipimus ordine exorcistarum initiatos, de quibus statim.) *prob. assertum*; etenim aliquos, qui non sunt exorcistæ ex officio, elegisse ad id efficiendum ex euentibus palam fit: cum sæpè experti fuerimus aliquos nullo ordine insignitos, multum pollere terribilesque fuisse ad propulsandos dæmones; quod sine diuina electione fieri non posse certum est. Similiter paucos esse, aut fuisse, qui hac gratia gaudent certo certius est. *Et notandum* de istis à Deo designatis debere affirmari habere potestatem abigendi dæmones; non quia à tempore suæ designationis habuerint aliquid reale actuale, siue habituale; sed per solam denominationem extrinsecam dicuntur habere hanc potestatem, nempe per designationem, & electionem, & extrinsecam assistentiam; ad eum modum, quo prætores designati à Rege dicuntur habere potestatem iudicandi subditos per solam designationem Regiam, & paratam Regis assistentiam. Vnde quando Christus dixit Apostolis; *Ecce dedi vobis potestatem eiiciendi demonia*, nihil habituale, aut actuale eis contulit; sed solum elegit eos, & promisit suam assistentiam ad id munus obeundū. Collaturus tamen, quando actu eij-

cerent daemona donum actuale miracula faciendi, quod appellamus gratiam eiectionis demoniorum.

7. Assert. 4. Dico quarto. Omnes initiati ordine exorcistarum, habent potestatem fugandi daemones per designationem, & electionem: id est omnes sunt designati, ut munus hoc abigendi daemones exercent. Probat: quia ordo exorcistarum ad hoc institutus est.

Assert. 5. Dico quinto. Omnes initiati ordine praefato, ex vi suae ordinationis habent assistentiam diuinam praeparatam, ac disponentem, ac praeparantem eos, ut gratiam fugandi daemones, quae est donum actuale, recipiant quando, & sicut oportuerit, iuxta diuinae providentiae regulas. *Hoc assertum prob.* Nam si ordo exorcistarum a Christo Domino institutus est ad illum finem: ergo his, quos elegit, mediante eius ordinis initiatione, praesto adest largiturus ea, quae necessaria sunt ad id officium exorcistae exequendum. Assistentiam autem Dei esse necessariam, quis ambigit? *Confirmatur.* Character (quem dicunt aliqui imprimi exorcistis) videtur esse principium non solum adiurandi daemones, verum & abigendi, quando id expedierit: ergo habet paratum auxilium, saltem extrinsecum, ut in actum exeat quando id oportuerit.

At vero si teneas cum aliis, inter quos est Magister Dominicus Soto in 4. d. 24. q. 1. art. 4. ordinem exorcistarum, neque esse Sacramentum, neque characterem imprimere: sed dumtaxat ex Ecclesiae institutione: tunc no-

strum assertum etiam approbandum est: valde enim pius est credere Ecclesiam sponsam Christi ab eo impetrasse, ut initiati eo ordine, quem ipsa instituit ad abigendos daemones, designarentur, & eligerentur a Deo, ornarenturque ea assistentia, quae necessaria erat ad exequendum officium sibi destinatum.

8. Assert. 1. Dico sexto. Si sermo sit de potestate eiectionis daemonum, quam diximus esse actuale donum Dei, & gratiam gratis datam, principiumque effectuum fugandi daemones: certum est initio nascentis Ecclesiae, & circa tempora Apostolorum viguisse fere apud omnes fideles. *Prob.* rationibus adductis pro secundo asserto.

Assert. 1. Dico septimo. Nostris temporibus non desunt, quibus gratia haec eiciendi daemones concessa sit: sed tamen non tam liberaliter, nec in tot effusa, sicut tempore primitivae Ecclesiae. Tunc, fere omnes; nunc rari praefata potestate potiuntur. De primis habemus sacras literas id testificantibus. De secundis, experientia didicimus. Quod si ratione illius liberalitatis, & huius maioris coarctationis scire cupis: adverte, praefatam gratiam, seu potestatem ad confirmandam doctrinam Christi, praecipue ordinari: maxime ut intelligerent homines, daemones Regnum Christi adventu dissipari iuxta illud *Nunc princeps huius mundi eicietur foras*, quod nihilo expressius, aut melius potuit doceri, quam daemonum fuga, aut propulsatio. *ne per nomen Iesu inuocatione* (res cetera)

certe viribus hominum impar) at
iam radicata, & stabilita fide Chri-
sti, & per omnem terrarum orbem
propagata: non indiget his stabi-
limentis. Vnde non mirum ea cre-
bra signa, ac prodigia, & potesta-
tem propulsandi dæmones, quæ in-
ter potissima portenta numeraba-
tur, ex parte cessasse, & non tam
frequenter, & in tanta copia fide-
libus communicari, sicut in princi-
pio Ecclesiæ nouellæ. Præclare D.
Gregorius Homilia 29. & Beda
exponentes testimonium sæpe ci-
tatum, ex Marci ultimo: Num-
quid (inquit Gregorius) fratres
mei, quia ista signa non facitis minime
creditis? sed hæc necessaria in exordio Ec-
clesiæ fuerunt: vt enim fides cresceret, mi-
raculis fuerat nutrienda: quia & nos
cum arbuta plantamus, tandiu eis a-
quam infundimus, quo vsque ea in terram
conualuisse videamus: at si semel radi-
cem fixerint: irrigatio cessabit. Et D. Au-
gust. lib. de vera, & falsa Religi. c.
25. ait: Cum enim Ecclesia Catholica
per totum orbem diffusa, atque fundata
sit: nec miracula illa in nostra tempora du-
rare permissa sunt: ne animus semper vi-
sibilia quæreret, & eorum consuetudine
frigeret genus humanum, quorum
nouitate flagrauit. Et lib. de utilitate
credendi cont. Manichæos capit.
16. Facta sunt igitur illa miracula oportu-
nissime: vt ijs multitudine credentium
congregata, atque propagata in ipsos mores
vtilis conuerteretur autoritas.

Dico octauo. Si sermo sit de potestate
eiectionis dæmonum (quam diximus

esse actuale donum Dei, principi-
umque effectiuum fugandi dæmo-
nia) non alligata fuit etiam initio na-
scentis Ecclesiæ, neque modo cer-
to hominum generi, non arati, vel
sexui: sed ad omne genus hominum,
etiam laicorum spectauit, & spectat
pro voluntate Spiritus sancti hanc
gratiam largientis gratis, nunc illis,
nunc his. Et quidem veritas nostri
asserti initio Ecclesiæ Christi, & cir-
ca tempora proxima Apostolorum,
res comperta est præcipue ex testi-
monio *sæpe citato Marci ult.* Idem affir-
mat Tertu. lib. de corona Militis, dicens
à Militibus eiectionis esse spiritus im-
mundos: & lib. de idolatr. c. 11. ait pa-
rentes solitos esse exorcizare prop-
rios filios. Iustinus item, & Lactanti-
us citati in disput. 1. idem docent. Imo
infideles hanc potestatem aliquan-
do habuisse docebimus inferius. Et
Metaphrastes septima Februarij affir-
mat sanctum Triphonem, qui pa-
stor fuit anserum, terribilem fuisse
dæmonibus, in tantum, vt ille,
qui Gordiani Imperatoris filiam
obsidebat, ausus est dicere, non
se ab illa exiturum nisi Triphonis
exorcismis cogeretur. Initio itaque
primitiue Ecclesiæ, viri sacri, &
laici, indifferenter hac potiebantur
potestate, & gratia. Idemq; asserimus
nostris hæc temporibus, scilicet nõ in
solis initiatis ordine exorcistarum re-
periri. Probatur ex pbatissimis histo-
rijs, & testimonijs virorum pborum asseren-
tium se vidisse viros laicos dæmones e-
iectionis ab obsessorum corporib. Multa

pro-

8.
Tert.

D. Gre-
go. Beda.

Tert.

D. Au-
gust.

Tertul.

Iustin.

Lactan.

Metaph.

10

possent afferri exempla, de quibus infra. Sed ne quis proteruè contendant, eos fuisse initiatos ordine exorcistarum: meminisse oportet, fuisse aliquot præclaras fœminas, in quibus ordo Ecclesiasticus locum nõ habet, hac donatas potestate eijciendi dæmonia ab arreptitiis. De sancta Brigitta refert Surius, to. 4. eam quendam iudicem secularem, deinde suum curlorem, tercio quandam fœminam, ab infestatione dæmonica liberasse. Et

Surius.

D. Catherina Senësis (vt refert Raymundus in eius vita) signo Crucis spiritum nequam eiecit. Et sancta Genouefa refert Surius tomo 1. in Ianuario, plurimos dæmoniacos curasse: & idem tomo quarto, de sancta Anatholia narrat, dæmoniacum nomine Anianum Diodori viri Consularis filium, qui se eius precibus incendi clamabat afflasse, & ab spiritu obsidente liberasse. En modo gratia eiectiua dæmonum aliis qui non sunt exorcistarum ordine initiati communicata est. Item, potestas arcendi dæmones est pars non minima potestatis miracula faciendi: sed huius collatio ad Spiritum sanctum spectat, qui eam dat pro suo arbitratu, modo huic, modo illi, vt dicitur

1. Cor. 12

1. ad Corinth. 12. ergo Ecclesia non debet, neque potest eam potestatem aligare solis exorcistis. Præcipuæ vires huius rationis ostenduntur, si dicamus, ordinem exorcistarum esse institutum ab Ecclesia.

Dubium, An omnes exorcista habeant donum actuale ad eijciendos dæmones

Quod in hac re magnam difficultatem habet, illud est, an omnes initiati ordine exorcistarum potiantur de facto dono actuali eijciendi dæmonia; quotiescunque se offert occasio, & eiectio dæmonum iudicatur expedire?

Et videtur vera pars negatiua. Primo, Nam gratia hæc pertinet ad miraculorum gratiam, vt docuimus disputatione secunda præcedenti: sed gratia miraculorum, & aliæ gratiæ gratis datæ non possidentur infallibiliter à certo genere hominum: alias falsum esset quod ait D. Paulus 1. ad Corinth. 12. dicens, Spiritum sanctum diuidere eas gratias singulis prout vult: ergo hæc gratia eijciendi dæmonia non conuenit omnibus exorcistis, sed quibusdam sic, quibusdam non. Dicit, fortasse minorem esse falsam; fuerunt enim quædam familiæ ab auis, & proavis spiritu prophetico afflatæ: fuerunt etiam, & modo sunt, quædam familiæ habentes gratiam sanitatum: cur non etiam poterunt habere gratiam miraculorum, & eijciendi dæmonia? Esto ita sit; secundo arguitur, Ecclesia per Sacramenta aut Sacramentalia, non potest eam gratiam conferre omnibus illorum Sacramentorum, aut Sacramentalium ministris, alias hæc distributio non pertineret ad Spiritum sanctum diudentem, prout vult: ergo. Tertio & vrgentius idem prob. Multi reperiuntur exorcistæ, qui tentarunt eijcere dæmonia, nec potuerunt; ergo non in omnia exorcistis hæc

1. Cor. 12

repe,

reperitur potestas. *Prob. conseq.* In omni alio ordine Ecclesiastico, ubi aliqua potestas confertur, si non desit debita materia, non frustratur suo actu ea potestas; ut patet inductivè: ergo in ordine exorcistarum, si esset potestas eiiciendi dæmonia, quocumque exorcista proferebat exorcismos supra verum energumenum pelleretur dæmon: videmus autem non arceri: ergo non est in eo talis potestas.

11. *Dicit quispiam*, non arceri dæmonium; quia non expediebat arceri. *Contra*, quia rebus eodem modo se habentibus, accedit alius exorcista, qui eisdem machinis, quibus prior usus, & non maiori sanctitate, fide, aut aliis bonis ornatus, imo interdum minoribus, facile pellit dæmonem: ergo non est cur hæc eiectio tribuatur, nisi, quia vnus gaudet potestate eiiciendi dæmones, & alter non. *Quarto.* Eiectio dæmonum non debet tribui etiam in exorcistis ipsorum ordini: ergo fundamento debili fulcitur asserere, omnes, qui eo ordine initiati sunt, gratia eiiciendi dæmones pollere. *Antecedens probatur primo*: quia eiectio hæc pertinet ad gratiam gratis datam, quæ est principium effectuum illius: ergo non ad ordinem, seu Sacramentum; alias eiusdem effectus essent duo principia. *Secundo.* Actus qui proficitur ab aliquo ordine ex minoribus, qualis est exorcistarum, merè naturalis est, & potest fieri à quocumque non initiato, ut docet *D. Tho. in 4. d. 24. q.*

2. art. 2. ad vltim. sed eiectio dæmonum non est naturalis, sed supernaturalis superans naturæ hominum vires: ergo non est ab ordine exorcistarum. *Tertio.* Quia repugnat gratiæ gratis datæ alligari certo hominum generi: ut patet ex Diuo Paulo *1. ad Corinth.* 12. ergo. *Quarto.* Quia repugnat gratiæ gratis datæ habere aliquod principium habituale; alias esset in potestate habentis illud principium, possidere illam gratiam gratis datam.

Pro alia parte non desunt argumenta. Omnes initiati ordine exorcistarum habent potentiam abigendi dæmonia, & diuinam assistentiam paratam ad id muneris exercendum: ergo oblata occasione, si id expediat, & ipsi non apposuerint obicem, possidebunt donum actuale, id est, gratiæ eiectiuam dæmonum. *Antecedens notum est*, si vera sunt, quæ asseruimus in 4. & 5. dictis huius disputationis. *Consequentia vero probatur*, quia frustra est potentia, quæ ad actum non reducitur. *Secundo.* Non est credibile, Deum, aliquem, vel aliquos elegisse in Prophetas, quibus non conferatur actuale prophetiæ donum, quando & sicut expedierit prophetare: ergo idem dicendum est de omnibus initiatis ordine exorcistarum, quos esse electos ad abigenda dæmonia iam docuimus: nam dicere eos electos esse tantum ad adiurandum dæmonia ex officio; ut quidam possent dicere; parùm tribuit ordini exorcistæ, cum hæc omnia quibus è plebe possit exercere.

D

Hic

D. Thom.

14. His argumentis pro utraq; parte factis mihi res dubia est: sub correctione tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sapientiorum iudicio, probabile iudico. Multos initiatos exorcistarum ordine, nunquam habituros gratiam eiectionis dæmonum; id est, donum actuale eijciendi dæmones, etiam si quæcunq; offeratur occasio eijciendi: & etiam si illi non apposuerint aliquod impedimentum præfata gratiæ recipiendæ. Probabilior tamen reputo oppositam partem. *Prima pars* conceditur argumentis factis pro parte negativa, *secunda* verò argumentis pro parte affirmatiua.

conclusio

15. *Ad primum* pro parte negativa resp. *Ad primum*, & *secundum* esse contrarietatem gratiæ gratis datæ, quod ab vno, vel pluribus infallibiliter, & in omni euentu possideatur, & quod ita alligetur certo hominum generi; ut nulli alteri conferri possit, aut conferatur. Nos verò non concedimus exorcistis esse conferendum donum actuale ad eijcienda dæmonia infallibiliter in omni euentu: sed dumtaxat quando, & sicut oportuerit iuxta Spiritus sancti placitum. Similiter non dicimus eis alligari donum hoc, ut nulli alteri possit communicari. *Hinc patet ad primum, negando consequentiam: ad secundum* distinguitur antecedens, autoritatiuè concedo, per impetrationem nego. Nec hoc tollit, quin alijs pluribus Spiritus sanctus pro sua voluntate hoc donum impertiatur.

Ad tertium resp. Quando exorcistæ tentant eijcere, & non eijciunt Dæmonia, inanitas istius conatus, vel reducit ad aliquem defectum exorcistæ, vel obfessi, vel ad vtrumque, vel quia id non expedit. Et tunc negatur consequentia. *Ad prob. resp.* Sicut in Sacramento Extremæ vñtionis reperiuntur plures actus. *Primus* est collatio gratiæ Sacramentalis; & iste infallibiliter datur suscipienti Sacramento. *Alter* est sanitas corporalis: & hæc non datur semper: sed quando, & sicut expedierit. Ita in ordine exorcistarum reperiuntur plures actus. *Primus* est adiurare dæmones, & iste semper licitus est exorcistis, si adsit dæmon adiurandus. *Alter* est recipere motionem Dei, & ea mediante eijcere dæmones: & iste non conceditur semper, quantumcunque sit materia præparata: sed dumtaxat quando, & sicut oportuerit, iuxta Spiritus sancti placitum. Et *ad replicam respondetur*: nos ignoramus causas, quare expedit ut hic expellat exorcista, & alteri non concedatur expulsio, sed semper adsunt.

Ad quartum distinguitur anteced. Nam eiectio dæmonum non tribuitur ordini exorcistarum, neque eius characteri (si fortè illum imprimat) tanquam principio effectiuo eiectionis dæmonum, aut gratiæ eiectionis recipiendæ. Et hoc stabilitur omnibus probationibus pro antecedenti. At verò tribuitur ordini: quia in ipsa ordinis institutione Christus quasi promisit, aut Ecclesia impetravit.

trauit, vt omnes eo ordine initiari haberent, quando expediret, omnia necessaria ad eijciendos dæmones. necessaria est autem gratia eiectionis, quæ est principium instrumentale eius expulsionis. *Quod si dubites*, quam efficaciam habet character, vel ordo exorcistarum in abiectione dæmonum? *Resp.* Est principium efficiens adiurationis, quæ licet posset effici sine vilo ordine; tamen vt ex officio efficiatur, necesse fuit habere supernaturale principium vt patet in actibus aliorum minorum ordinum; & egregiè declarat D. Thom. 4. loco citato. Qui verò tenuerit oppositam sententiam soluat argumenta nostræ sententiæ: nam nobis non vacat.

D. Thom.

17
Assert. 9.

Dico vltimo. Non obstantibus his, quæ dicta sunt in præcedentibus, existimo fuisse, & etiam modò esse quosdam homines, quibus donata est hæc potestas eijciendi dæmones, quasi per modum habitus. Hoc est esse quosdam, qui præ cæteris efficacius, & ferè semper, quando adiurant dæmones, eos eijciunt à corporibus obsessorum; ac à locis infestis fugant. Ad eum modum, quo fuerunt, & sunt quidam homines, qui præ cæteris, & ferè semper, habent donum sanitatum perficiendarum, aut prophetiæ gratiam. *Hoc assertum* ex historijs habemus, & experientia comperimus, videntes esse aliquos, quibus fœliciter succedunt adiurationes: alijs infœliciter se habentibus. Sed vnde proueniat hoc obscu-

rum est: non à sanctitate, quia interdum sunt homines iniqui, qui hac gratia pollent: non à natura; quia hæc potestas supernaturalis est. Existimo autem procedere ex deputatione Spiritus sancti diuidentis dona, prout vult: etenim sine vilo merito hominis deputat hunc, vel illum, vt per eum dæmonia fugentur. Et istos sæpè afflat copiosius; vt faciant opus, ad quod destinantur, etiam si nihil habituale ponat in horum anima; ad eum modum, quo quis dicitur habere donum prophetiæ dormiens, & sine vlla actuali prophetica illustratione, ex deputatione diuina, iuxta illud: *Et Prophetam in gentibus dedi te*, Hieremiæ 1. Isto modo credo Christum dedisse Apostolis copiosam potestatem super spiritus immundos. Matth. & Luca 8. quando eam non exercebant, per deputationem scilicet, ad id munus exercendum efficacius, quam cæteri. *Secundo* potest intelligi aliquos pollere potestate eijciendi dæmones, plus quàm cæteri, & quodammodo in ea augeri; sine acquisitione alicuius habitualis doni: Nam sicut in rebus corporeis transeunte passione, remanet quædam habitus ad hoc, quod subiectum iterum patiat, sicut lignum semel inflammatum, facilius iterum inflammatur; ita etiam in mente eijcientis semel dæmonia, quamuis non maneat aliquid habituale, cessante motione diuina, (quam appellamus potentiam & gratiam

Hieremiæ

Matth. 3.

Luca 8.

eijciendi dæmonia) tamen remanet quædamabilitas ad hoc, vt facilius iterato moueatur à Deo, & quanto pluries mouetur, tanto fit habilior, vt moueatur Propter quod August. *in lib. de orando Deum Epist. 121.* dicit esse necessarias crebras orationes, ne concepta deuotio totaliter extingatur.

Tertio potest intelligi id ipsum prouenire ex multiplicatis actibus eiusdem potestatis; ex qua multiplicatione fides & fiducia adiurantis robustiores fiunt, experientes foelicem euentum. Certum est autem, vt infra videbimus, robur fidei, ac fiduciam, multum valere ad præparandum mentem receptione illius motionis diuinæ, quam diximus esse ipsam potestatem eiiciendi dæmonia. Et idè illi homines, vbi isthac fides reperitur, plus alijs potentes sunt ad eiicendos dæmones. Hæc vera sunt, sed melius proceditur in prima ratione, attribuendo quæ diximus, diuinæ deputationi.

18. Ex dictis facile soluantur argumenta posita in principio huius disputationis. *Ad primum*, & secundum, colliges quid sit dicendum ex tertio, quarto, & octauo dicto. *Ad tertium resp* ex quarto, & quinto, & octauo dicto. *Ad consir resp.* prohibitionem illam Concilij Laodiceni non esse intelligendam de potestate adiurandi dæmones sine solemnitate, & multo minus de potestate eiiciendi dæmonia per actuale donum; quæ cum pertineat ad gratias gratis datas, for-

tasse non potest cadere sub Ecclesie prohibitione: sed præfata prohibitio intelligenda est de potestate solemniter adiurandi dæmones, quæ laicis interdicta est: & meritò; eo quod ritus illi, & sermones, qui in exorcismis solemnibus adiunguntur, creuerant plus nimio, & multæ superstitiones admiscebantur ab ignaris, seu prauis adiuratoribus. Quare Ecclesia ritus designauit, exorcismos instituit, & ne superstitiones, & abusus obreperent, adiurationes cum ritibus comitatas exorcistis delegauit, ac cæteris prohibuit. Quin imò censeo, ab initio primitiue Ecclesie has solennes adiurationes solis initiatis ordine exorcistarum esse permissas; sicut à primordijs nascētis Ecclesie solennes administrationes Sacramentorum & Sacramentaliū, quæ possunt ministrari à laicis, solis viris sacratis concessæ sunt: vt patet in Sacramenti Baptismi administratione, & in actibus deputatis ordinibus minoribus.

19. *Ad quartum argum. resp.* potestatem adiurandi, & fugandi dæmonia, sicut & quæcunque miracula faciendi, concessam esse præcipue propter confirmandam Christi doctrinam; sed non propter solum hunc finem: multos enim alios commemorauimus superius in disputatione quarta. Quare esto præcipuus ille finis cessasset (nō autem cessauit ex toto) tamen alii fines adhuc perseverant, & propter eos eandem potestatem perseverare in Ecclesia necesse est.

DIS.

DISPUTATIO VI.

Verum ad recipiendum hanc potestatem e-
iectuam dæmonum, id est donum Dei actua-
le, requiratur in adiuratore a-
liqua dispositio natu-
ralis.

I ET supposito, ex disputatione ter-
tia præcedenti, hanc potestatem
esse à causa supernaturali, Deo opti-
mo maximo; restat modo inquirendum,
an ad hanc collationem prære-
quiratur aliqua dispositio naturalis?
nam bene posset fieri vt Deus vellet
conferre aliquod donum superna-
turale hominibus dependenter ab
aliqua dispositione naturali; ad eum
modum, quo infundit animas ratio-
nales (quarum solus ipse est autor)
præexigendo dispositiones natura-
les in materia, quæ sunt ab homine
generante.

Et videtur vera pars affirmatiua;
potestas abigendi dæmones est pas-
sio quædam & motus voluntatis ad
dæmonia profliganda: sed hic mo-
tus, aut passio, cum sit operatio vita-
lis potentie puræ spiritualis, exigit
ea omnia, quæ ad operationem in-
tellectus & voluntatis requiruntur,
putà phantasiam non lætam, imagi-
natiuam non turbatam: ergo prære-
quirit in sui collatione aliquam dis-
positionem naturalem.

Secundo. Impedimentum natu-
rale est fortius, quam id, quod acci-
dentaliter superuenit: sed aliqua ac-

cidentaliter superuenientia impe-
diant huius potestatis vsum: verbi-
gratia, ebrietas actualis adiuratoris,
timiditas vehemens dæmonum: er-
go multo fortius indispositio natu-
ralis complexionis impediet homi-
nem, ne recipiat à Deo donum hoc
abigendi dæmones.

Tertio. *Quæ sunt, à Deo ordinata sunt,* Ad Rom.
ad Roma. 13. ergo potestas præfata, ^{13.}
quæ à Deo est, non debet dari indis-
positis, quia tunc inordinate dare-
tur. *Confirmatur,* Deus in donis suis
non procedit irrationabiliter: ergo
concedit donum hoc potius his,
quam illis, propter aliquam dispo-
sitionem maiorem, quam præuidet
in his, potius quam illis. *Dices,* sicut
supra diximus, propter deputatio-
nem horum, & non illorum, ad hu-
ius potestatis vsum. *Contra* redit ea-
dem dubitatio. Nam quare hos po-
tius deputat, quam illos, non nisi
propter aliquid quod reperitur in
his, non in illis.

Sit tamen nostra *Afert.* Ad pote-
statem hanc abigendi dæmones ha-
bendam, non prærequiritur in ho-
mine aliqua naturalis dispositio.
Probatur. Illud, quod dependet ex
solo dantis arbitrio, non prærequi-
rit aliquam dispositionem in susci-
piente: sed gratia, seu potestas abi-
gendi dæmones dependet ex solo
arbitrio Spiritus sancti volentis da-
re, vt dicitur primæ ad Corin. 12. &
Ioan. 5. *Spiritus vbi vult spirat.* ergo
&c. ^{1. Cor. 12. & Ioannis 5.}

Secundo. Deus in corporalibus ef-
fecti-

fectibus, quos per se ipsam producit, neque eget materia, neque dispositione: sed vnico actu formam & materiam & dispositionem producit: imò sine vlla dispositione materiae potest formam in materia introducere: ergò in effectibus spiritualibus, quos per se producit, qualis est potestas abigendi dæmones, non præexigit dispositionem naturalem aliquam: sed ipse, qui potestatem dat, disponit subiectum, vt recipiat illam. *Confirmatur.* Si crearet hominem simul cum hac potestate, non præexigeretur aliqua dispositio naturalis: ergo nec modo præexigitur.

Ad primum in contrarium adductum *resp.* Quando nos asserimus ad donum hoc seu potestatem abigendi dæmones non prærequiri dispositionem aliquam naturalem: non asserimus non prærequiri subiectum capax illius doni: eo quod cum donum illud sit actus quidam humanus, nequit à Deo suppleri. Tum, quia susceptum non potest esse abtque susceptiuo, nec actus vitalis sine principio intrinseco, à quo fiat, & in quo recipiatur. Hæc enim omnia pertinent ad causalitatem in genere causæ formalis, quam Deus suppleri non potest: sed dicimus hoc gratuitum donum infundi à Deo sine aliqua necessario prærequisita dispositione naturali aliunde proveniente. Vnde si contingat ad eum actum eliciendum, & ad eam passionem recipiendum, non esse aptam potentiam, Deus, qui lar-

gitur eam motionem, impartitur etiam dispositionem, & reformat lesionem phantasiæ, seu imaginatiuæ in melius: sicut quando curat oculos, aufert lippitudinem, vt clarè videre possit.

Ad secundum concedimus esse aliquam naturalem indispositionem: quæ si non remoueretur impediret receptionem præfata potestatis, seu doni: verbigratia, si quis esset totaliter ab vsu rationis alienatus per ebrietatem, aut verò valde impeditus propter vehementem iram, aut timorem, vel quid simile: sed talem indispositionem naturalem remouet virtus diuina, quando eam potestati, seu donum largitur hominibus.

Ad tertium responderetur, ordinationem in largitione donorum gratuitorum non esse aliam, nisi Dei voluntatem, vt habetur *prima ad Corinth.* 12. & ob id aliquando conferuntur illis, qui videntur esse ad hoc maxima indispositi, vel ex naturali complexione, vel ex prauis moribus: vt sic largitio hæc diuinæ virtuti attribuat, & non gloriatur omnis caro coram illo. *1. ad Corinth.* 1. Sic etiam *resp. ad confirm* dicendo, rationem, quare hos potius deputat, quam illos ad profligandos dæmones, non esse aliam, nisi quia Deus sic vult fieri. Quod si congruentia desideras: cito esse aliquos, per quos attempta naturali complexione melius adiutoris officium exercetur, puta quia sunt audaces, impauidi, & huiusmodi, secundum quod

D.T

3.

1. Cor. 12

1. Cor. 1.

D.

D. Thom.
 quod diuina iudicat Sapiencia : & interdum hos eligit aliis relictis. Ita philosophatur *D. Thom. de veritate: question. 12. de prophetia artic. 3. ad 4. & 6.* & nos etiam de dono hoc eiciendi dæmones, sic famur.

DISPUTATIO VII.

An sanctitas, & morum integritas sit requisita in adiurante, seu expellente dæmones, vt possit exercitio mandari presata diuina potestas?

I. **E**T videtur vera pars affirmatiua. *Primo*, quia potestas seu donum abigendi dæmones est motus, seu actus quidam ab Spiritu sancto, vt supra docuimus; ergo non potest esse ab homine peccatore; quia illa posset male vtique ac ex consequenti non esset donum Spiritus sancti. *Secundo* Potestas eiciendi dæmonia sæpe data est ad testificandum sanctitati eiciantis seu adiurantis dæmonia, vt inferius exëplis manifestabimus, ergo necessario requiritur in adiurante sanctitatē, & morum integritatem, alias Deus testis falsitatis esset.

D. Diony. *Tertio*, Deus in largiēdis donis modū naturalē operādi sequitur, vt res suauius geratur, vt autor est *D. Dionysius. 4. ca. de diuinis nomi.* vbi diuinā bonitatem radio solari comparat, propter similitudinem effectus, sed in operatione naturali magis dispositis aliquæ perfectiones magis dantur; sicut à sole corpora ma-

gis perlucida magis illustrantur. *Tunc sic*: Ad recipiendum potestatem abigendi dæmones magis dispositus est quibus bonus quātacunque minima iustitia polleat, quam quibus malus: videmus autem quāplures viros iustos hac potestate carere: ergo neutiquam eam habere possunt peccatores: quia sunt minus dispositi.

Quarto. Esto non sit necessaria sanctitas aut morum integritas in adiuratore, vt sequatur dæmonum exterminatio: erit tamen necessaria, vt congruenter fiat adiuratio. *Probat*, quia adiurator in expulsionē dæmonis exhibet se instrumentum diuinæ potestatis erga cæcō dæmones: ergo tenetur se conformare mundiciis & sanctitati principalis agentis, qui Deus est. *Probat*ur consequentia, quia hoc argumento vtitur *D. Tho. 3. p. 9. 64. art. 6.* ad probandum sacramentorum ministros teneri esse in statu gratiæ, quando ea administrant. *Confirmatur*. Exorcizare munus est annexum ordini Ecclesiastico exorcistarum: ergo initiati hoc ordine si exerceant officium hoc in peccato, irreuerenter agunt: sicut & quilibet alii ordinati, qui suum officium sine gratia exercent, verbi gratia diaconus canendo Euangelium &c.

Abulensis super septimum caput Matth. 9. 33. refert quosdam asserere, eos quibus deest gratia, & charitas, non frui hac potestate eiciendi dæmones. Quod videtur asseruisse *Chrysostomus. Homil. 19. in Matthæu.*
 Nihil

D. Thom.

Abulensis
 2.

Chrysost.

Nihilominus opposita sententia verissima est, & omnium consensu Doctorum recepta: videlicet non esse necessariam sanctitatem, aut morum integritatem in eo, qui potestate eiiciendi dæmonia utitur. Et pro-

Matth. 1. batur primo. *Matth. 7.* ait Dominus: futuros quosdam qui in die iudicii dicent: *Domine nonne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus? & virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: scilicet notitia approbationis.* Et quia posset aliquis dicere, hos quando fugabant dæmones, iustos esse:

Theophyl. Caietan. postmodum vero in peccata corruisse: expendit Theophylactus, & Caietanus, illud verbum, *nunquam noui vos*, id est, neque quando eiiebatis dæmonia approbati vestros mores. Super quem locum ait Cy-

Cyprian. prianus de vnitatem Ecclesie circa medium. *Prophetare, & dæmonia excludere, & virtutes magnas in terris facere; sublimis utique & admirabilis res est, non tamen regnum calorum consequitur quisquis in his omnibus inuenitur, nisi recti & iusti itineris obseruatione gradiatur.* Confirmatur: nam Iudas Iscariotis potestatem accepit eiiciendi dæmones, quando & sicut cæteri Apostoli, & gaudens cum illis reuertus est di-

Luca. 10. cens: *Domine etiam dæmonia subiiciuntur*
Marci 9. nobis. *Luca. 10.* & tamen fur erat, &
Luca. 9. loculos habebat.

Secundo. Marci & *Luca. 9.* ait Iohannes ad Christum Dominum: *Domine vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus eum,*

quia non sequitur nobiscum. Qui autem non sequebatur Christum, non erat iustitia præditus, aut bonitate morum imbutus. Ecce quomodo donum hoc abigendi dæmones non necessario requirit in eiiciente sanctitatem, aut morum integritatem.

Tertio. Prophetia, donum linguarum, gratia miraculorum, potest esse sine charitate, quæ est vinculum totius sanctitatis, ut affirmat Apostolus *1. ad Corinth. 13.* *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Ecce hæc dona reperiri posse sine charitate præsupponit Apostolus. Ergo & gratia eiiciendi dæmones, (quæ non minima pars est gratiæ miracula, siue res mirabiles faciendi) reperiri potest sine sanctitate, & morum integritate.

Quarto, probatur ratione: donum hoc eiiciendi dæmonia, sicut & aliæ gratiæ gratis datæ, dantur in utilitatem Ecclesie, *1. ad Corinth. 12.* non autem ordinatur directè ad hoc, quod affectus abigenti dæmonia coniungatur Deo, ad quod ordinatur charitas, neque ad hoc ut mens exorcizantis disponatur ad charitatem & gratiam habendam, quod fit per virtutes morales: ergo vsus huius doni reperiri potest sine sanctitate & integritate morum exorcizantis.

Quinto. Si sanctitas aut morum integritas necessaria est in exorcistis, ut dæmonia eiiciant, & sine illa dæmonia non poterunt fugari: sequi-

tur

unt omnes exorcizantes quotiescunque dæmonia expellunt ab obsessis, certo scire se esse in gratia: cōsequens nullus catholicorum admitter: ergo &c.

3. His tamen non obstantibus dico. Sanctitas, ac morum integritas valde conducunt (si adsint in his qui dæmonia adiurant) ne nobis nocent, aut nocumenta illata quomodocunque per fugam amoveant. Huic assertioni fidem faciunt quæ res dæmonum asserentium se præsentia Sanctorum torqueri: fuga item dæmonum, qui antequam Sancti adessent, dum scirent Sanctos aduentare, ab obsessis egredientes fugerunt: quæ omnia exemplis multis allatis inferius ostendemus. Secundò ex historijs & annalibus sci- mus, viros & fœminas sanctitate insignes ad dæmones profligandos præ ceteris valuisse: speciatim sanctus Triphon fere circa tempora Apostolorum, de quo Surius ex Metaphraste prima Februarij. Bernardus, Laurentius, Iustinianus, Colūbanus, Gregorius Lingoniensis, Remigius Remensis, Benedictus; & in genere fœminarum S. Genouepha, Catherina Senensis, Euphrasia, Brigita, Hildegundis, & multi alij, & alia, in fugandis dæmonibus insignes fuere.

4. Integritatem autem morum maximè conducere ad exterminandos dæmones, vel ex eo patere potest, quia Dominus de genere pessimo dæmoniorum ait Lucæ. 9. *Hoc genus*

dæmoniorū nō eijcitur, nisi oratione, & ieiunio. Oratione fugatos dæmones sæpe legimus, & ipse diabolus in Aniano filio Diodori viri Consularis clamavit; se incendi precibus S. Anatholiz: ita Surius tomo. 4. De ieiunio etiam multa legimus. Sit nobis satis asserere exemplum ex Gregorio Turonensi narrante Nicecium Lugdunensem Archidiaconum vocatum ex Gallijs Romam, ut Leonis Romani Imperatoris filiam ab obsessente dæmone liberaret, opus hoc arduum aggredi noluit, nisi post cōtinuatam cum vigilijs & orationibus triduanam ieiunium. Itaque quarta die per inuocationem divini nominis, & crucis vexillum dæmonem à puella fugavit.

Plurimum etiam valet animi submissio, & humilitas, cum enim spiritus nequam superbissimi sint, ferre non possunt præsentiam eorum, qui de se humiliter sentiunt. Insigne huic rei habemus exemplum in vita Iordanis Dominicani scripta per Leandrum Albertum Bononiensem. Nam cum eidem Iordano dæmon per obsessum alapam impigisset, & ille alteram maxillam subito præbuisset: confusus superbus spiritus mox reliquit obsessum: quia imò & ipsi dæmones fatentur, se non posse humilium ferre præsentiam, ut videre licet in dæmone fugato à Sancto Paulo, quem simplicem appellant. Rem narrat Palladius in Sanctorum Patrum historia Sect. 25. *Adduxerant (ait Palladius) quidam ado-*

Surius.

Gregor. Turon.

5.

Leand. Albertus.

Palladius

E

lescen-

descendem obsessum ad Sanctum Antonium, *ximè* autem ardentem amo rem in CHRISTUM. Ita Athanasius in eius vita: & penè eisdem verbis idem dixit Sanctus Remaclus Episcopus Traiectensis: qui anno Domini 850. claruit. Ita Notgerus in eius vita.

Ad argumenta in contrarium adducta respondetur. Ad primum: multa dona dantur iniquis ab Spiritu sancto, non solum secundum habitum, verum & secundum actum, in quo eius bonitas valde relucet, quia non solum bonis, sed etiam malis nouit bene uti: neque ex hoc vsu illi aliquid mali accrescit: quia instrumento malo vitur ad bonum. Ad confirmationem respondetur. Aliquem malè uti potestate eijciendi demones, potest dupliciter intelligi: *uno modo* quod ipse potestatis actus, id est ipsa actio, sit in se mala: *altero modo*, quod quis ipsum actum ad malum finem ordinet. *Priori modo* non potest quis malè uti potestate hac, id est per eam efficere actum malum: quia necessario bonus est, & ab Spiritu sancto. *Secundo modo* nil verat malè uti ea motione, ordinando ad indebitum finem, & tunc actus illius potestatis bonus est, & ab Spiritu sancto: ordinatio verò ad malum finem, mala est, & à peruersa hominis voluntate procedens, non ab Spiritu sancto.

Huic etiam exterminationi demonum admodum prodesse fidem, spem, ac fiduciam, non nostris meritis, sed Dei potentie, & bonitati innixam, sacrae Literæ testantur, & nos iam iam paramus dicere. Deum erga Deum feruentem amorem, (qui ferè omnes virtutum actus supponit) valde conducere, verba illa D. Antonij ad suos monachos satis superque indicant. *Mihi fratres* (ait Antonius) *credite: per timescit Sathanas piorum vigilias, orationes, ieiunia, voluntariam paupertatem, misericordiam, & humilitatem, ma-*

ascendem obsessum ad Sanctum Antonium, *ximè* autem ardentem amo rem in CHRISTUM. Ita Athanasius in eius vita: & penè eisdem verbis idem dixit Sanctus Remaclus Episcopus Traiectensis: qui anno Domini 850. claruit. Ita Notgerus in eius vita.

Ad argumenta in contrarium adducta respondetur. Ad primum: multa dona dantur iniquis ab Spiritu sancto, non solum secundum habitum, verum & secundum actum, in quo eius bonitas valde relucet, quia non solum bonis, sed etiam malis nouit bene uti: neque ex hoc vsu illi aliquid mali accrescit: quia instrumento malo vitur ad bonum. Ad confirmationem respondetur. Aliquem malè uti potestate eijciendi demones, potest dupliciter intelligi: *uno modo* quod ipse potestatis actus, id est ipsa actio, sit in se mala: *altero modo*, quod quis ipsum actum ad malum finem ordinet. *Priori modo* non potest quis malè uti potestate hac, id est per eam efficere actum malum: quia necessario bonus est, & ab Spiritu sancto. *Secundo modo* nil verat malè uti ea motione, ordinando ad indebitum finem, & tunc actus illius potestatis bonus est, & ab Spiritu sancto: ordinatio verò ad malum finem, mala est, & à peruersa hominis voluntate procedens, non ab Spiritu sancto.

In secundo argumento essent nobis perquirendi fines, propter quos

Ec.

Ecclesie sue Deus contulit hanc
 potestatem abigendi dæmones: ni-
 si iam eos enumerassemus supra dis-
 putatione quarta, ad quem locum
 remittimus lectorem. Modo verò
 dicimus dupliciter Deum opera-
 ri eiectionem dæmonum per mini-
 sterium hominum. *Vno modo* ad fidei
 confirmationem, quæ maxime per
 dæmonum eiectionem fictam à
 Christo, & Apostolis confirmata est,
 videntibus cunctis, tot obsessos,
 quibus Iudææ regnum abundabat,
 à dæmonibus liberatos: ita vt nul-
 lus superesset, obsessus, aut infir-
 mus, qui non sanaretur à Christo, si
 ad locum accessisset. Idemque e-
 gere Apostoli, vt videre licet in E-
 uangelica historia, & actibus Apo-
 stolicis. *Secundo modo* ad demon-
 strandam sanctitatem alicuius: quæ
 Deus vult proponere in exemplum
 virtutis. Priori modo nihil vetat
 dæmonia profligari à peccatoribus,
 per quos vera fides enuntiari po-
 test. Vnde Hieronymus super il-
 lud Matth. 7. *Nonne in nomine tuo pro-*
phetauimus &c. ait: Prophetare, vel virtu-
tes facere, aut demonia, eicere, interdum
non est eius meriti, qui operatur. Sed inuo-
catio nominis Christi hoc agit, vt homi-
nes Deum honorent, ad cuius inuoca-
tionem sunt tanta miracula. Sec-
undo modo eiectione dæmonum
 nequit fieri nisi eicientes sanctita-
 te polleant, aut illis, quorum san-
 ctitatis adstruendæ causa, miracu-
 la fiunt: & hoc probat secundam ar-
 gumentum factum, & nihil am-
 plius.

Ad tertium resp. maiorem aptitudi-
 nem, & dispositionem ad eiciendos
 dæmones non sumi ex sanctitate,
 aut morum integritate: sed ex Dei
 voluntate, & prouidentia: qui in-
 terdum indicat magis aptos, pecca-
 tores ad eicienda dæmonia; quam
 iustos, & dando donum, dat etiam
 maiorem aptitudinem. *Item* potest
 contingere homines peccatores
 esse magis dispositos ad dæmones
 abigendos, quam aliqui iusti, pu-
 ta quia hi timidæ sunt complexio-
 nis: aut non habent tam robustam
 fiduciam, vel quid simile: illi ve-
 ro natura sunt audaces, impanidi, fi-
 duciosi, quod valde iuuat ad reci-
 piendam gratiam dæmonum eij-
 ciendorum. Ad hunc fermè mo-
 dum philosophatur Diuus Tho-
 mas. q. 12. de veritate articulo quinto ad
 sextum.

Ad quartum respondetur, illam D. D. Thomæ
 Thom. rationem esse intelligen-
 dam cum limitatione, quam ipse ad-
 didit in solutione ad primum eius-
 dem quæstionis & articuli, quando
 actiones sunt sacratæ, & sanctificatæ
 Deo & ordinatæ, per se & imme-
 diatè ad sanctificandos eos, penes
 quos exercentur. Tales sunt actio-
 nes, quas efficiunt ministri Sacra-
 mentorum. At vero expulsio dæmo-
 num per adiurationem, ac donum
 expellendi eos; non est actio sa-
 crata, neque immediatè ordi-
 nata ad sanctificationem homi-
 num: sed ad fugandos dæmones,
 & liberandos miseros obsessos ab
 E 2 eorum

Hierony.

91

eorum tyrannide. Quod verò ordinetur quandoque ad tollenda impedimenta, quibus homines detinentur, ne se exerceant in officio virtutum, non pertinet per se ad potestatem adiurandi, & eijciendi dæmones: aut si per se, multum à remotis. Sentio igitur secluso scandalo, aut contemptu; nullum esse peccatum adiurare, aut abigere dæmones, eum qui est in peccato mortali, si non sit initiatus ordine exorcistæ, sicut neque est peccatum exercere donum linguarum aut sanitatis in statu peccati mortalis.

10: De exorcistis ab Ecclesia initiatis,
D. Thom. quod tangitur in confirmatione, maior est dubitandi ratio: nam *D. Thom. in quarto, dist. 24. q. 1. art. 3. quest. 5.* generalem statuit regulam, videlicet peccare mortaliter eum, qui aliquod sacrum officium, quod sibi ex ordinatione competit, in peccato mortali exequitur, quia indignè tractat res sacras, ac proinde sacrilegium committit: quod ex genere peccatum mortale est. Sed initiatis ordine exorcistarum competit ex sua ordinatione adiurare dæmones: ergo si hoc officium in peccato mortali exercent peccant mortaliter. *Sotus in 4. d. 24. q. 1. ar. 4. circa septimam concl.* putat, nullum committere peccatum initiatum minoribus ordinibus ministerium suum exercendo in peccato mortali, eo quod censet, eos ordines non esse sacramenta, neque characterem imprimere. Et addit, *D. Thomam in quarto*

oppositum tenentem, sequutum fuisse vulgus. Ac proinde si de hac re egisset in summa, mutasset sententiam.

Sed quid quid sit de hac mutatione, ego existimo, initiatos ordine exorcistarum, si adiurent dæmones simpliciter, & sine solemnitate, id est sine exorcismis & cæremoniis, quas pro adiurandis dæmonibus instituit Ecclesia nullum committere peccatum, ex eo quod sunt in peccato mortali: secluso tamen scandalo ac contemptu, eo quod in his actionibus non se exhibent, ut publicos Dei ministros, ad eum modum, quo dicitur baptizantes sine solemnitate, & ritibus ab Ecclesia institutis, non peccare: & similes hostiarium, ac lectorem exercentem priuatim sua officia, ex hoc quod sint in peccato mortali, non peccant. At verò initiati ordine exorcistarum adiurantes solemniter dæmones, si sint in peccato mortali, non peccant mortaliter: quia licet actus adiurandi, ut ab exorcista procedunt, sint aliquo modo sacri: tamen sunt valde remoti à proprio, ac perfecto actu sacrificandi, vel ministrandi sacramenta, ad quem finem quodammodo ordinantur: ut dicitur in quarto, loco iam citato, & ob id illa materia leuis est.

Item, quia probabilis est opinio ordines minores non esse sacramenta: ac proinde non est injicienda obligatio peccati mortalis, sine magno

fundamento. Cæterum à peccato veniali non excusarem per se præfatos exorcistas adiurantes in peccato mortali. Quia nonnulla irreuerentia videtur esse in peccato exercere hoc officium, quando hoc ministerium sit publico & solemnè ritu; tanquam à publico Ecclesiæ ministro. Hoc enim modo proprie est actus ordinis, ad quem est consecratus exorcista. Dixi, peccare venialiter per se loquendo: quia ex inadvertentia, aut ignorantia, aut quia sequi malunt Soti sententiam, facile excusarem. Nihilominus ut euentus scilicet succedat in profligatione dæmonum: consulerem huiusmodi sacram confessionem peccatorum præmittere, quæ parit conscientiam mundiciem, ac sanctitatem: quam valde conducere ad fugandos dæmones, iam diximus, & amplius in sequentibus dicemus.

DISPUTATIO VIII.

An fides sit necessario requisita in adiuratione dæmones, ut eorum exterminatio sequatur?

ET videtur vera pars affirmatiua. *Primo:* nam Marci ultimo, dicit dominus; *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia eicient &c.* Ex quo loco videtur colligi omnes, quotquot fidem habuerint, dæmonia eicere posse. Et à contrario sensu, qui ea caruerint, non poterunt dæmonia eicere: nam si aut affirmatio est causa affirmatio-

nis: ita negatio est causa negationis.

Secundo. Matt. 17. Discipulis quærentibus quare non potuerint eicere quendam dæmonem pessimum, respondit Dominus. *Propter incredulitatem vestram.* ergo fides necessaria est ad dæmones propullandos. Nā si vnum oppositū est causa oppositi, & reliquū oppositū est causa reliqui. Sed incredulitas est causa impediens eiectionem dæmonum: ergo fides erit necessario requisita, imo causa eiciendi dæmones.

Tertio: nam eodem loco Matth. 17. ut Dominus commendaret necessitatem fidei, non solum ad eiectionem dæmonum; de qua Christus Dominus loquebatur, verum etiam ad quæcunque miracula patranda: subiungit statim: *Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc, & transibit: & nihil impossibile erit vobis.* Et Lucæ. 17. ad discipulos ait; *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro, eradicare, & transplantare in mari: & obediet vobis.* Quibus verbis non mediocri exaggeratione intimatur necessitas fidei in eiciente dæmonia, quia pars quædam est hæc eiectio gratiæ miraculorum patratorum.

Pro decisione præmittere oportet diuisionem fidei in virtutem Theologicam, & fidem, quæ est gratia gratis data. Quæ diuisio sumitur à Doctoribus ex Apostoli Epistolis multis in locis. Fides Theologica virtus, est fundamentum totius æ-

difficili supernaturalis, & principium omnium, quæ fiunt ad gratiam Dei consequendam, de qua Apostolus ad Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere*

Hebra. 11.

Deo: ac proinde communis esse debet cuique Christianorum; ut ea quando voluerit, & ubi libuerit utatur: fides vero quæ est donum, siue gratia gratis data, nõ est communis omnibus fidelibus: sed pro voluntate Spiritus sancti datur ijs, & non illis: ut aperte constat ex eodem Apostolo.

Corin. 12.

1. ad Corinth. 12. ubi post enumeratam fidem inter gratias gratis datas, subiungit: *Hæc omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidens singulis prout vult.*

D. Thom.

Secundo præmittendum est ex doctrina D. Thom. maxime *tertio contra gentes ca. 154. in fine.* fidem virtutem Theologicam esse habitum: quo proinde credens utitur, cum vult, quia eius vltus necessarius est ad salutem consequendam: at verò fides, quæ est gratia gratis data, non est habitualis perfectio: sicut neque cæteræ gratiæ gratis datæ: sed est impressio, quæ a Deo fit, & cessat cessante actu, & eam oportet iterari, cū actus iterari fuerit opportunum. Ad eum modum, quo Prophetæ in qualibet reuelatione nouo lumine illustrantur, & in qualibet miraculorum operatione oportet adesse nouam efficaciam diuinæ virtutis, ut latius dicit D. Thom. 2. 2. *quæst. 164. & de veritate. q. 12. & eadem 2. 2. q. 178. & de potentia. q. 6.* Ad has duas differentias reducere possumus omnes

alias, quæ inter fidem Theologicam, & fidem gratiam gratis datam reperiuntur.

Scire autem quid sit, & in quo earum consistat essentia, difficile est: maxime si sermo sit de fide, quæ est gratia gratis data: nam de fide Theologica virtute, multa dicta sunt à sacre Scripturæ interpretibus & Doctoribus Scholasticis, asserentibus esse habitum ad credendum Deo, ut est prima veritas reuelans ea, quæ ad Ecclesie statum concernunt. De fide vero quæ est gratia gratis data D. Thom. 1. 2. *q. 11. art. 1. ait,* versati circa principia fidei. Et in solutione ad secundam, dicit importare quandam supereminentem certitudinem fidei: ex qua homo fit idoneus ad instruendum alios de his, quæ ad fidem pertinent. Idem dicit *lect. 2 supra caput. 12. 1. ad Corint. & 2. 2. q. 4. artic. 5. ad quartum dicit,* fidem quæ est gratia gratis data, sumi pro quadam fidei excellentia: sicut pro constantia fidei, ut ait Glossa interlinealis loco citato ex Paulo. Ex quibus locis colligitur; fidem quæ est gratia gratis data esse modum quandam fidei importantem quandam eximiam certitudinem aut fidei constantiam. Quid autem sit modus hic, & quare ponatur, & circa quid versetur: difficile explicatu est, tentabimus autem explicare Dei adiutorio implorato.

Et argumentor sic primo contra dicta D. Thom. Ad instruendos alios

5.

D. Thom.

Interlinealis.

4.

alios de his, quæ pertinent ad fidem: sufficit certitudo quam præbet docti habitus fidei, quæ est virtus Theologica: ergo fictitia est quæcunque alia certitudo. *Confirmatur*: vel illa eximia certitudo, quæ dicitur esse necessaria ad docenda dogmata fidei, est à fide virtute operante intensissime, & hoc non: quia sicut est in potestate fidelis uti habitu fidei: ita habere actum magis, ac magis intentum, quod non conuenit fidei, quæ est gratia gratis data; qua non utitur quis quotiescunque vult, ut dictum est supra in secunda differentia inter has fides; vel illa excellens certitudo non est ab habitu fidei, sed aliunde, & tunc non stat id quod asserit D. Thom. fidem quæ est gratia gratis data pertinere ad virtutem fidei. *Secundo*, fides, quæ est gratia gratis data, commendatur maximè ad patranda miracula, ut patet ex testimoniis allatis in argumentis factis initio huius dubitationis. Sed ad hæc non est necessaria certitudo eximia virtutis fidei. Quod patet, *primo* quia multi infideles operantur miracula. *Secundo*, quia non apparet, quare ad patranda miracula magis conducat certitudo fidei, quam pia affectio charitatis ad Deum, aut ieiunium, vel huiusmodi. *Tertio*, quia constantia illa fidei, quam dicit Glossa interlinealis esse gratiam gratis datam, potius pertinet ad fortitudinem, seu eius partem, patientiam, quam ad fidem: ergo non est modus fidei.

Idem argumentum fit de fiducia: quam quidam adiunctam fidei, dicunt esse fidem gratiam gratis datam: fiducia autem spes roborata est, ut ait Diuus Thom. 2.2. quest. 129. arti. 6. in corpo. & ad secundum, & tertium.

Nihilominus sententia D. Tho. vera est, cuius veritatem manifestabo respondendo prius ad argumenta facta contra sanctum Doctorem. *Ad primum respondetur*, quemadmodum ad docendum conclusiones, quæ ex fidei articulis deducuntur circa Deum, sufficit sapientia humanitus acquisita, puta Theologia, & ad docendum conclusiones circa alia, præter Deum, scientia & rhetorica acquisita, ad docendum delectabiliter. Sed tamè ut hæc fiant in docendo fidem cum modo eminenti & efficaci, Spiritus sanctus largitur quibusdam gratias gratis datas: quæ ad hoc deseruiunt, puta sapientiã, scientiã, gratiã sermonũ, iuxta illud. *Dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere aduersarii vestri*, Lucæ. 21. Sic quamuis ad docendos articulos & fidei dogmata, sat sit docentem fidelè habere certissimum eorũ assensũ tamen ad docendum eos modo quodam eminentiori, & efficaciiori, ita, ut docens fiducialiter loquatur, iuxta illud; *Loquebantur cum fiducia verbum Dei*, Actorum 4. & ut audientes commoueantur ad receptionem doctrinæ, est conuenientissima quædam altior certitudo, quam Spiritus sanctus præbet median-

te fi.

re fide, quæ est donum & gratia gratis data.

Ad *confir. resp.* eam eximiam certitudinem, quam diximus esse gratiã gratis datam, non esse grandem intensiõnem fidei virtutis: neque esse elicitiue ab habitu fidei: sed esse motionem quandam, & impressionem ab Spiritu sancto mouente intellectum, & voluntatem fidelis, vt multo certius assentiat credendis, quam ille, qui operatur ex habitu: sicut enim quandoque Deus operatur miraculo se quodam excellentiori modo ea, quæ natura potest operari: ita etiam Spiritus sanctus (qui est causa principalis illius certitudinis, quæ spectat ad fidem, gratiam gratis datam; homo verò instrumentum diuinæ virtutis) excellentius operatur eam certitudinem, quam mediante homine, qui operatur assensum certissimum elicitem ab habitu fidei. Itaque excellentior est ea certitudo, quæ prouenit à gratia gratis data, quæ est fides quæ ea, quæ prouenit ab habitu fidei.

6. *Et si roges.* Cum illa certitudo assensus eximia non sit ab habitu fidei: quare dicitur modus fidei virtutis? quia reperitur & identificatur cum assensu elicito à virtute fidei, vel supponit actum fidei virtutis, vt dicemus statim. In secundo argumento inquiritur finis, ad quem ordinauit Deus gratiam quæ est fides. *Resp.* non ad docendum absolutè articulos fidei: quia sine ea possent doceri, vt

iam dixi: neque ad patranda miracula; quia sine ea effici possent: sed vt homo reddatur magis idoneus ad instruendos alios, de his quæ pertinent ad dogmata fidei, & ad miracula patranda.

Sed quomodo redditur magis idoneus ad hæc? Multipliciter, dando scilicet constantiam, ne proponens res fidei deterreatur impedimentis, quæ possunt prædicationi fidei occurrere, fiduciam itidem, id est firmam spem, quod feliciter succedet prædicatio; & hæc omnia parit illa eximia certitudo fidei. Item in patrando miraculis ea eximia certitudo fidei dat securitatem, quod eueniet certissimè effectus miraculosus sine vlla dubitatione, & hæc firmitas, & ablatio hæsitatiõnis valde conducit ad miracula faciendâ, iuxta illud Matth. 21 *Si habueritis fidem, & non ha-* Matt. 21
sitaueritis &c. Et Iacobi 2. *Postulet autem* Iacobi 2
in fide nihil hesitans.

Ad *tertium resp.* illam constantiam, prima facie, videtur pertinere ad fortitudinem, & fiduciam ad spem: cæterum cum ortum habeant ex certitudine eximia, (quam diximus spectare ad fidem, quæ est gratia gratis data) sicut illa certitudo non est elicitiue à virtute fidei: sic neque constantia à virtute fortitudinis, neque fiducia à virtute spei, sed sunt quædam impressiones Spiritus sancti complentes gratiam gratis datam, quæ est fides, vt innuatur à D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 5. ad *quartum.*

Pro

Pro cuius ampliori explicatione libet describere discursum, quem meditatus sum reperiri in usu fidei, quæ est gratia gratis data, maximè quando versatur circa patranda miracula propter quod vocari solet fides miraculorum. Cupit quis confirmare fidem miraculis: necesse est in eo præcedere actualiter, vel virtualiter, assensum fidei virtutis, quod credat Deum posse perficere, siue se ipso, siue medio homine illo fideli, quod pertinet ad Dei omnipotentiam: sed adhuc quantumcunque iste assensus sit intensus, ac certus, non inceptus vsus fidei: quæ est gratia gratis data: quia talem assensum potest quilibet habere, quando & quoties libuerit, at verò quando Spiritus sanctus vult liberaliter communicare donum fidei, quæ gratia est, imprimi actualiter quandam *motionem* intellectui, & voluntati cupientis confirmare fidem miraculis: quæ est certitudo quædam non solum de Dei omnipotentia, verum etiam quod Deus illa miracula operabitur eius fidelis ministerio: in super & *fiduciam*, id est spem firmam, sine vlla admixtione hæsitationis, quod ita eueniet: hoc totum pertinet ad fidem, quæ gratia est, vbi homo habet se vt instrumentum Spiritus sancti: Deinde tertio loco succedit *impressio* eiusdem Spiritus, quæ est gratia miraculorum. Priorem assensum non est difficile inueniri in quolibet fideli: sicut in quolibet inuenitur fides virtus Theolo-

gica; secundum quod pertinet ad fidem, quæ est gratia rarissime, & in raris, quia rarum Dei donum est, quod nemo nouit, nisi qui accipit. *Caictan.* Quæ verba vsurpat Caietanus in expositione Euangelici Textus.

Et hoc donum dedit Deus viris sanctitate insignibus: qui ausi sunt toto spectante Populo, pro confirmanda aliqua veritate fidei, pollicere res mirabiles: quam promissionem prudenter iudicarem temerariam; nisi crederemus, eos diuinitus moueri, vt certo & infallibiliter crederent, ac fiderent sine vlla hæsitatione, per eos de facto efficienda fore miracula promissa. Talem fidem censeo habuisse Heliam, quando *3. Regum 18.* promisit toto spectante populo Israeliico ignem de celo descensurum, ac voraturum Helix victimam Similem etiam habuit fidem sanctus Dominicus, quando cæteris fidelium, ac Hæreticorum adstante, promisit librum, in quo dogma catholicum scriptum erat illæsum ab incendio euasurum, libro Hæretici dogmatis in cinerem resolutum.

His præmissis dico primo Ad abi-genda dæmonia per adiurationem non est necessaria in exorcistis fides, quæ virtus Theologica est. Et quidem non esse necessariam fidem, non inficiabitur is, qui agnouerit, in eiectione dæmonum exorcizantes se habere vt mera Dei instrumenta: Deum verò vt causam principalem: at homo infidelis assumi

potest à Deo vt instrumentum : ad quæcunque mirabilia patrandæ: ergo & ad abigendos dæmones. *Confirmatur* nam per infidelem Balaã pro-

Num. 22. phetauit Deus *Num. 22.* cur non etiam per infideles poterit abigere dæmones? Sed de facto homines infideles hac vltos fuisse potestate infra dicemus.

Assertio probatur primo ab aliquibus, ex illo *Mat. 7.* vbi Christus Dominus ait: *Multi in illa die: id est in die extremi iudicij, dicent, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, &c.* sed hos esse infideles non certò constat, esse autè improbos viros benè constat ex illo verbo: *Non noui vos*, phrasi vsitata in sacra Scriptura, in qua sæpè agnitio

Ioan. 10. pro approbatione accipitur: vt illud *2. ad Ti. 2.* *Ioan. 10.* Ego cognosco oues meas, & *2. ad Matt. 25.* *Timot. 2.* cognouit Dominus qui sunt eius: *Theophil.* & *Mat. 25.* Nescio vos: quod benè obseruauerunt *Theophylactus*, & alij veteres, & antiquior *Origenes* in ca. 8. ad Romanos.

9. *Secundò probatur* ex *Marc. 9.* vbi *Ioannes* ait ad Christum: *Vidimus quem-*
Luc. 9. *dam in nomine tuo eicientem dæmonia, qui non sequitur nos: Lucas capit. 9. Qui non sequitur nobiscum: id est non profitetur tuam fidem. Ita Victor Antiochenus* *Marc. 9.* *dicens: Respondere licet, multos in Christum alioqui nõ credentes, apud Iudaos extitisse: qui huiusmodi gratias, & prerogatiuas acceperant. Idem D. Augustinus, libr. 4. de consensu Euangelistarum capit. 5. Beda & Theo-*

August.
Beda.
Theoph.

phylactus Marc. 9. non tamen isti Patres negare possunt, hunc aliqualem habuisse fidem, saltem acquisitam: qua credebat in Christi nomine potuisse dæmonia eiici, alias non es vltus fuisset, non autem credebat Christum esse verum Messiam, ac filium Dei: sicut credebant Apostoli. Bene scio alios Patres affirmasse, hunc habuisse veram fidem Christi, quamuis enim non sequeretur. Ita *Euthymius*, *Marc. 9.* *dicens: Quidam eorum, qui crediderunt gloria amore capti, imitabantur Apostolos, & per inuocationem nominis Christi expellebant dæmones, non sequebantur tamen propter continentiam, & asperum viuendi modum ipsorum. Hæc ille probabiliter: fuisse enim multos ex Iudaïs, qui in Christum crederent, licet eum cum Apostolis non sequerentur, ait *Ioannes capit. 8.* igitur potuit fieri, vnum ex his fuisse hunc, qui in nomine eius dæmonia eiciebat. *Ambrosius* etiam hanc confirmat sententiam: quare ex testimonio citato tantum probabiliter nostra assertio stabilitur.*

Tertiò probatur ex Actibus Apostolicis *capit. 19.* vbi narratio fit in hæc verba: *Tentaerunt quidam de circumcuntibus exorcistis inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu: dicentes, adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant autem quidam Scæua Iudæi Principis Sacerdotum septem filij, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Ie-*
sum

sum noui, & Paulum scio, vos autem qui estis: Et insiliens homo, in quo erat demonium pessimum, in eos & dominatus amborum, inualuit contra eos: ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis, atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi, & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu. Hæc Lucas, ubi clarè apparet homines, qui non credebant in Christum, imò qui aduersabantur doctrinæ Christi (sicut fas est credere de filiis Pontificis Iudæorum) in virtute Christi, & sub eius nominis inuocatione eijcere dæmonia. Ex quo timor reuerentialis inuasit Iudæos, & Gentiles, & factum hoc grandem gloriam adiecit Christo, & eius doctrinæ.

August. Quare probatur ex Patribus. Augustinus namque libro secundo, contra literas Petilianæ. 80. versans testimonium citatum ex Marc. & Lucæ 9. astruit nostrum assertum: & Patres quamplurimi explicantes illud Lucæ 2. Filij vestri in quo eijciunt? aiunt esse intelligendum de exorcistis Iudæorum, tempore Christi Domini: & Epiphanius, aduersus Iebionitas Hæres. 30. refert de Iosepho homine Iudæo, quod nec dum credens, in nomine Iesu à dæmonio hominem obsessum liberauerit.

II. Secundo dicitur. Potestas hæc propulsandi dæmones per adiurationem, non viget, neque viguit in communitate infidelium siue illi sint Iu-

dæi, siue Sarraceni, aut Hæretici. Probatur, quia si potestas hæc vigeret in communitate infidelium, maxime in eorum pestiferis capitibus: Deus censeretur, & esset falforum dogmatum testis, ac confirmator: quod Deo attribuere blasphemum est: igitur nequiquam concedenda est hæc potestas communitati infidelium. Antecedens probatur: quia potissimi fines, ob quos Deus Ecclesiæ suæ potestatem ad abigendos dæmones, & quæcunque alia mirabilia patranda concessit: ijs nimirum sunt, ut veritas fidei confirmaretur, aut sanctitas, vel innocentia abigèntium innotesceret: sed si communitas infidelium, aut eorum peruersa capita, hac potestate fungerentur: omnes censerent eorum blasphema dogmata confirmari vtu & exercitio illius potestatis: ergo non est credendum Deum illam potestatem ijs infidelium communitatibus concessisse, ne simplices decipiantur, putantes eiectione dæmoniorum (quæ inter res mirabiles computatur) eorum peruersa dogmata confirmari, aut eorum damnabilem vitam approbari.

Secundo. Nunquam legimus hanc potestatem in exercitio viguisse apud infidelium cætus: de quibus præsumitur in confirmationem falsæ doctrinæ suæ eam potestatem (si haberent) ordinaturos: ergo signum est eos non habere potestatem: nam si haberent eam, aliquando

exercitio mandarent. Et quidem de Hæreticis potissimè nostra procedit probatio: qui etsi tentarunt sæpè dæmonia eijcere, non valuerunt perficere, cum passim apud Catholicos id videamus fieri. Historiam de hac re narrat eleganter Thomas Bosius *libr. 23. de signis Ecclesiæ c. 1. sumptam ex Surio & Frederico Staphilo.* Sed age: verba Staphili perlege in absoluta responsione cōtra Iacobum Schmidelinum: *Possum ego (inquit Staphilus) redigere mihi in memoriam anno 1541. dæmoniacam quandam puellam è Misnia ditione. adductam Vvitembergam ad Lutherum: ea spe quod Lutherus, velut tertius Helias, puellam istam à malo dæmonio liberaturus esset. Quamuis autem Lutherus ad hoc admirandum, & magni momenti opus, initio non parum difficilem se ostendoret, at tandem tandem, iussit puellam adduci in Parochiana Ecclesia Vvitembergensis Sacrarium: illicque coram alijs plerisque Doctoribus, & eruditjs viris, (inter quos ego quoque magister iuuenis aderam) dæmonem cepit adiurare, & exorcizare: sed id tamen more suo, non eo, qui apud Catholicos receptus & vsitatus est. Cum autem ille diu, multumque adiurasset dæmonem, cedere illi noluit: sed eas in angustias (si venia verbo) Lutheri caligas rediguit, ut is quamprimum è sacratio se proripere vellet. At quid accidit? Malignus ille dæmon vsque adeo fores sacrarii obstruxerat, ut neque forinsecus, neque intrinsecus, aperiri possent. Quæ res Lutherum in maiores angustias adduxit, ita ut iam ad fenestram properaret, sperans per eam se posse effugere, & exilire, verum obstabant illi*

cancelli ferrei sicque compulsus est, vna nobiscum tantisper inclusus, hæere, donec per cancellos ferreos ab aditu nobis oblata securis, mihi que ceu iuueni vero tradita, ut ea fores affringerem, quod equidem tum conatus sum, & ad effectum perduxi. Interea vero visu admirandum erat, ut Lutherus angoribus correptus, sursum deorsumque cōsistaret, atque instar ouis parturientis huc illucque se inuerteret. Hactenus Staphilus. Eandem Historiam narrat Guillelmus Lindanus, Dialogor. 3. capit. primo dubitantij, & Bredembacius, collationum lib. 7. capit. 40. qui & capit. 42. rem similem narrat de quadam fœmina, quam Hæretici tentarunt à dæmone liberare, nec valuerunt.

Obiicit quispiam. Hoc dictum cum primo non cohæret, in primo asserimus non esse necessariam fidem ad dæmonum propulationem, in hoc verò secundo negamus id cæteribus infideliam. Resp. nos consulto dixisse in hoc secundo dicto potestatem abigendi dæmones non vigere in communitatibus infidelium, quia communiter ad confirmationem suæ falsæ doctrinæ id tentant perficere, cui impossibile est Deum suppetias ire, aut testificari, imo etiam si ad hunc finem non intentent dæmones abigere, quando capita Hæreticorum id conantur, plebs rudis censeret, vel ad confirmationem suæ scetæ, vel ad approbandam sanctitatem suorum ministrorum Deum id operari. At vero in primo dicto asserimus, non esse inconueniens, quia.

quin potius aliquando (sed rarò) accidisse, ut vnus, aut alter infidelis, hac potestate, & eius vsu profliget dæmones, quando, scilicet, ex circumstantijs rerum gestarum, hæc dæmonum profligatio non cedit in confirmationem falsæ doctrinæ, aut approbationem innocentia impiorum ministrorum; sed in Dei, & Christi Domini gloriam; quod videre licebit in exemplis allatis circa primum dictum. Nam ille, de quo Marci, & Lucæ. 9. Liberatus est à dæmone per infidelem, sed inuocato Christi nomine; vbi cum tam adstantes, quam exorcizans, essent Iudæi; non potuit eiectio dæmonum per inuocationem nominis Christi ordinari ad impugnandam fidem Christi, quam impii Iudæi impugnabant; sed ad Christi laudem, magnificentiam, potestatem, ac gloriam. Idem dico de filiis Sceuæ tummi principis sacerdotum. At verò quando Hæretici exorcizant, inuocant Christum, cuius doctrinæ ipsi se iactant professores. Vnde si rude vulgus videret eorum exorcizationem ad effectum dæmonum pellendorum perduci, putaret eo signo impia dogmata Hæreticorum confirmari; quare **DEVS** illis non confert talem potestatem.

34. *Dico tertio* Fides, quæ inter gratias gratis datas annumeratur, non est necessaria ad abigendos dæmones; sicut neque ad alia mirabilia efficienda, quæ superant naturales hominum vires.

Probaturs primo. Quia hæc gratia gratis data, vel est idem cum assensu fidei virtutis Theologicæ, vel supponit illum, ut superius prænotauimus ex D. Thom. doctrina. Sed in primo asserto probauimus, non esse necessariam fidem, virtutem Theologicam, ad esse exorcizantibus, & abigentibus dæmones: ergo neque fides, quæ Dei donum est, est necessaria ad id perficiendum. *Secundo.* Sæpè exorcistæ fideles accinguntur, ut per exorcismos Ecclesiæ, abigant dæmones, nullam certitudinem habentes se eiecturos: imo valde dubitantes de successu fœlici, & tamen quandoque reuera eijciant eos ab obsessis: ergo ad expulsionem dæmonum non est necessaria fides, quæ dicitur donum Dei, & inter gratias gratis datas computatur. *Probaturs cõsequentiã ex præiactò fundamento,* vbi asseruimus fidem, quæ donum est, & gratia gratis data perfici certitudine futuri euentus circa rem aliquam mirabilem perficiendam.

Dico quarto Nil ita proximè conducit ad expellendos dæmones, sicut fides exorcizantium, aut exorcizatorum. Consalto addidi, proxime: quia licet charitas habeat hos effectus eminenti quodam modo præ cæteris virtutibus: tamen charitas censenda est ut causa vniuersalis, eo quod forma est, & parens cæterarum virtutum: quibus adscribendi sunt peculiare effectus, ut proximis principiis: saltem per appropriationem, & isto pacto dicimus

F ; fidem

fidem potissimè conducere, quia proxima disponit propter statim dicenda. Hoc assertum colligitur ex sacris literis citatis in argumentis factis initio dubitationis. Imo ferme omnis operatio miraculosa, & prodigiosa attribuitur fidei in sacra Scriptura.

Et quidem de fide, quæ virtus Theologica est, sic ostendo, & explico assertum nostrum. Nam omnes operationes miraculosæ, ac mirabiles, inter quas reponitur fugatio dæmoniorum, potissimè ordinantur ad confirmationem dogmatum fidei: ut supra docuimus, & habetur *Marcivltimo*: ergo congruum est, ut habenti fidem, maxime concedatur mirabilia operari: præcipuè dæmonum eiectionem. *Secundo* quia fides qua credimus Dei adiutorio dæmones ab hominibus posse fugari, & ab eisdem multa alia mirabilia fieri, habet pro ratione, & medio huius assensus diuinam potentiam, quæ valet operari supra caput naturæ: ergo valde disponitur per huiusmodi fidem, qui dæmones vult abigere, ne hominibus molesti sint.

Quod autem valde conducat ad dæmones fugandos fides, quæ est gratia gratis data, apertius est, quia ipsa est, quæ dat firmitatem, securitatem, & fiduciam certam omni operanti mirabiles res, ut patet ex prænotatis in initio dubitationis: ergo & abigenti dæmones, quod inter res mirabiles, & quæ exce-

dunt hominum naturales vires computatur. Quin imò si ad sit fides quæ est gratia gratis data ad eieciendos dæmones, nisi apponatur ab homine impedimentum, aut obex, infallibile erit adesse dæmonum eiectionem per gratiam miraculorum.

Supere est respondere argumentis factis in oppositum ad probandum, fidem esse necessariè requisitam: sed antequam eis satisfaciamus, aduertendū est, multa testimonia, quæ de fide loquuntur, interpretari antiquos Patres, de fide, quæ est gratia gratis data, & pleraque alia de fide virtute Theologica: at hisce nostris calamitosis temporibus (quando omnium Hæresum sentina expositione fidei cuiusdam fictitiæ, quam Hæretici huius ætatis, satis superque esse ad salutem consequendam asseruere, emanauit, occasione capta ex aliquibus sacra Scripturæ locis, qui de fide loquuntur) nullo modo admittunt vllum locum, vbi sit mentio fidei, esse interpretandum de fide virtute Theologica, (quam Patres Orthodoxi rectè constituunt esse iustificationis exordium,) sed de quadam monstruosa, & fictitiæ fide quæ ipsi confingunt, quod non est præsentis instituti disputate. Cæterum moderni Catholici quamplures, in aliud extremum declinantes, vix admittunt vnum aut alterum testimonium de fide, gratia gratis data interpretandum: sed de virtute Theologica. Nos verò cum Patribus antiquis quædam de fide vir-

de virtute Theologica, quædam de gratia gratis data, prout facti textus intelligentia postulat, explicare non verebimur, respondentes ad argumenta proposita in principio dubitationis.

17.
Marc. vii.
1. Exposit.

In primo argumento assertur testimonium in hoc articulo sæpè citatum ex *Marc. vii.*, quod ut semel exponamus fufius quam alibi, notandum est, quosdam illud interpretari de fide, quæ est gratia gratis data, non de fide, quæ est virtus Theologica. Quia illi effectus mirabiles ibi recensiti non sunt fidei virtutis, quæ communis est omnibus Christianis: sed fidei, quæ donum est, & gratia gratis data: quam quidam, & rari habent, alij & plures carent. Ita videtur interpretari Alphonsus à Castro, de Hæresibus, verbo exorcismus: nec est omnino improbabilis expositio: maxime si asseratur fidem, quæ donum est, identificari, cum actu fidei virtutis.

Castro.

18.

Existimo tamen, illum locum esse intelligendum de fide, quæ virtus Theologica est, & necessaria omnibus fidelibus, non de gratia gratis data. Probat, quia de ea fide loquitur DOMINVS, de qua immediatè ante dixerat: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.* Certum est autem illic fieri sermonem de fide Theologica virtute: qua qui carent con-

demnabuntur: ergo non de fide, quæ est gratia gratis data. Quo supposito.

19

Quidam dicunt, præfatum testimonium esse intelligendum de potestate faciendi mirabiles res illas, non de actu faciendi: illam habuerunt omnes Christiani primitivæ Ecclesiæ; hunc non omnes, etiam sanctissimi viri. Qualis fuit Ioannes Baptista, de quo dicitur Ioannes vigesimo nullum miraculum fecisse. Hæc interpretatio non placet: quia illa potestas vel est per designationem ad faciendam miracula, vel per idoneitatem: non primum, quia etiam in primitivæ Ecclesiæ non omnes fideles designati erant ad eos mirabiles effectus perficiendos: neque etiam fideles huius temporis. Secundo, quia prior illa sententia: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.* respicit omnes fideles etiam huius temporis: ergo & illa, quæ statim subiungitur; *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, &c.*

Ioan. 20.

2. Exposit.

Secunda expositio ut illa promissio tantum fuerit facta fidelibus primitivæ Ecclesiæ; quia sicut omnes, aut ferè omnes incumbant prædicationi fidei; ita omnibus aut ferè omnibus assistebat Spiritus sanctus, ut per eos mirabilia patraret ad confirmationem eorum, quæ prædicabant. Sed expositio hæc exploditur, pari ratione sicut prima.

Tertia

3. *Expositio*

no.

20

CAIETAN.

Tertia expositio est domini Caietani super hunc locum dicentis, quantum est ex parte virtutis fidei nisi impedimentum ab habente fidem præstetur, sequentur ea mirabilia. Hæc interpretatio propius rem attingit, in eoramen quod insinuat secluso impedimento, aut defectu fidei virtutis, semper ea signa subsequutura falsa mihi videtur; quia sæpè contingit, & modo contingit viros fide, & sanctitate insignes nullum apponentes impedimentum hos mirabiles effectus non perficere.

4. *Expositio*

no.

21

CAIETAN.

Quarta expositio mihi magis arridet, scilicet, eam promissionem Christi Domini non esse ita amplè intelligendam, vt verba in cortice sonant; sed quibusdam appositis limitationibus Pro cuius expositione, lector studiosè, aduerte regulam ad intelligendam sacram Scripturam apprimè necessariam; ea est. Propositiones quasdam affirmatiuas, & vniuersales in sacris literis sæpè esse intelligendas non in ea amplitudine, quã verba referunt, sed quibusdam subintellectis; verbi gratia, dicitur Mat-

Matth. 7.

Luca. 11.

Iacob. 4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

4.

thæi septimo, & Lucæ. 11. *Petite & accipietis, &c. quia omnis, qui petit, accipit, etiam dicitur Iacobi quarto. Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.* Igitur debet illa vniuersalis intelligi si petitio legitimis sit vallata conditionibus; de quibus egimus tractantes de efficacia orationis. Est etiam alterum exemplum immediatè ante testimonium, quod versamus ex Marci ultimo; vbi dicitur. *Qui credi-*

derit, & baptizatus fuerit saluus erit; nūquid ea vniuersalis, vt verba in cortice sonant intelligenda est? absit. Sic enim intelligit Calvinus; cum tamen multi credentes & baptizati detruerentur in infernum. Sed intelligi debet, si adsint alia necessaria ad salutem; quæ ex sacris literis colliguntur, putà charitas, pœnitentia, & interdum Exomologesis peccatorum; id est confessio.

Non dissimiliter ea propositio; *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, non debet intelligi, omnes quotquot crediderint ea signa effecturos; sed subintelligendo quando, & quomodo oportuerit; & eos, quos oportuerit: non enim omnes fideles fœminas ea respicit sententia, quibus enim non est datum in Ecclesia loqui, nec etiã hæc signa facere, quia Ecclesiæ non esset vtile, & ipsis esset perniciosum. Item cum hæc signa facere Deus dederit ad Ecclesiæ communem vtilitatem, & fidei confirmationem, non eodem modo verificabitur tempore primitiue Ecclesiæ, & modò. Nã tempore nascētis Ecclesiæ, vt supra deduximus ex Gregorio, & August. necessaria erant crebra prodigia & signa; vt fides nouella confirmaretur, & stabiliretur. Confirmabatur autem prodigiis & signis; frequentius autem eiectione dæmonum ab obsessis, & linguarum dono, vt constat Matthæi & Lucæ 9. & alibi sæpè, & in actibus Apostolorum.*

Quar.

Matth. 9
Luca. 9

Quare ferè omnes fideles vt con-
cionatores, ita & miraculorum pa-
tratores erant. At verò nostris tem-
poribus: quia Ecclesia iam per orbē
propagata, & tot radices altas misit:
hæc miracula à Diuo Marco recen-
sita, non ita crebrò fiunt, sed rarò,
quando id expedit vtilitati Ecclesie
Christianæ. Quare illa promissio nõ
ad singulos fideles extenditur, sed
dumtaxat ad eos, quos & quando
diuina prouidentia viderit expedi-
re vtilitati communi Ecclesie, vel in
confirmanda fide, vel in manifestan-
da alicuius communitatis, aut vico-
rum piorum sanctitate, aut alio quo-
piam simili.

His suppositis, pro interpretatio-
ne illius testimonij *ex Marci ultimo,*
ad argumentum responderetur: ex eo non
colligi omnes fideles pollere pote-
stare actualiter pellendi dæmones:
& esto ita esset, negatur consequen-
tia, quæ sit à contrario sensu, scilicet
eos, qui fide caruerint, non posse
dæmonia eijcere: quia argumenta-
tio à contrario sensu non valida est:
similiter illa: sicut affirmatio est
causa affirmationis, ita negatio cau-
sa negationis, nisi affirmatio sit
causa totalis affirmationis: non au-
tem sic sit in præsentiarum: quia
sola fides non sufficit ad eijciendos
dæmones, aut alia miracula patran-
da: cum requiratur gratia miraculo-
rum, quam non omnes fideles ha-
bent. Distinctas enim esse gratias,
fidem, & gratiam miraculorum, pa-
tet ex Diuo Paulo, loco citato, &

ex Diuo Thoma 2.2. *questione 178. art.*
1. ad 5.

Quinimò addiderim (quod val-
dè notandum est) neque fides, vir-
tus Theologica, neque fides, quæ
est gratia gratis data, sunt principia
proxima patrandi miracula, sed dis-
positiones ad recipiendum donum
miraculorum: quod est principium
actuum instrumentale talis patra-
tionis: ita Diuus Thom. *de potentia,*
question. 6. articul. 9. ad primum. *D Thom.* Dis-
positiones, inquam, sunt, sed directo
modo: nam fides, virtus Theo-
logica, disponit subiectum ad gra-
tiam miraculorum recipiendam,
non quia infallibiliter sequatur ea
receptio, potest enim sine vlla cul-
pa non sequi: cum multi viri pij &
fideles non faciant miracula, sed
quia reddit idoneum ad modum
superius explicatum in quarto as-
serto: at verò fides, quæ est gratia
gratis data, ita disponit subiectum,
ac reddit idoneum ad gratiam mi-
raculorum recipiendam: vt si per i-
psum subiectum non steterit, infalli-
biliter sequetur & receptio gratiæ
miraculorum, & eorum patratio.
Quæ omnia patebunt consideran-
ti, quæ diximus initio huius dubij
explicantes, in quo consistat, & com-
pleatur ratio fidei, quæ est gratia gra-
tis data.

Testimonium adductum in argu-
mento secundo initio dubitationis fa-
cto valdè vrget aduersus primam, &
tertiam asseriones nostras. Insuper
difficile explicatu est de qua incre-
duli-

dulitate ibi sermo fit, an de ea, quæ opponitur fidei virtuti? an fidei, quæ gratia gratis data est? Et videtur fieri sermonem de incredulitate, quæ opponitur fidei virtuti: quia illo in loco Christus Dominus reprehendit Apostolos de incredulitate, quam habere, aut ea carere in eorum fuit potestate: alias non reprehendisset illos, ac culparet: ergo sermo erat de incredulitate opposita virtuti fidei: etenim de incredulitate, id est de carentia fidei, quæ donum est, non obiurgantur, cum sicut habere fidem, quæ donum est, non est in nostra potestate, sic neque ea carere nobis vitio dabitur. Confirmatur ex Dino Hilario Can. 17. super Matthæum. *Crediderant (inquit) Apostoli, sed nondum erant perfecta fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipsis cum hominibus residentibus, quidam torpor eorum fidem relaxauerat. Ecce torpor discipulorum in culpa fuit eius incredulitatis: quod nequit adaptari, nisi ei, quæ opponitur virtuti fidei.*

Hilarius.

32

In oppositum est: Nam Dominus loquitur de incredulitate, quæ opponitur fidei: quam commendat in verbis immediatè sequentibus, dicens: Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, ducetis monti huic transi hinc, & transibit: & nihil impossibile erit vobis. Certum est autem, fidem montes valentem transferre, esse fidem, quæ appellatur miraculorum, & est gratia gratis data. Secundo. Incredulitas, quæ opponitur

virtuti fidei, fidem euacuat: at quis dicat Apostolos oblato puero oblesso, quem non potuerunt sanare, fidem perdidisse? Ergo non fit de ea in testimonio illo sermo: sed de ea, quæ opponitur fidei gratiæ gratis data.

Quidam dicunt in testimonio citato fieri sermonem de incredulitate, quæ opponitur fidei virtuti; & concedunt, Apostolos, quando non potuerunt sanare illum puerum, fidem perdidisse: nimirum quia putauerant Christum Dominum non omnia miracula posse perficere; aut vero dubitauerunt de Christi potestate, dubius autem in fide infidelis est. Quibus autoribus videtur fauere Cyrillus citatus, & expressius Chrysostomus Homil. 58. super Matthæum, inquit; *Quare non latet, quia discipuli hac in re titubauerunt: quamuis non omnes: Columna namque Apostolorum non aderant, id est Petrus, Iacobus, & Ioannes: qui adfuerant Christo in monte Thabor. Fauet etiam & id quod dixit Dominus; O generatio praua, & incredula quandiu ero vobiscum, &c. Existimo autem, hæc verba non referri ad Apostolos, sed ad cæteros adstantes Iudæos, qui Christo aduersabantur, & ad patrem pueri, qui de eius potestate dubitabat, dicens Marci 9. *Si quid Marci, potes adiuua nos. Insuper censeo non ita facile Apostolos esse inurendos nota infidelitatis; maxime, quia si ita esset, Christus Dominus**

Cyrillus
Chry

eos

eos acerrimè reprehenderet, quod non fecisse aperte constat ex sacro textu.

24

Caietan.

Alii aiunt, Apostolos non perdidisse fidem; sed non habuisse eam, quæ necessaria erat ad dæmonem illum expellendum. Ita Caietanus super caput 17. *Matthæi*. Quæ autem esset ea fides necessaria ad dæmonem expellendum, non explicat, neque probat eam esse necessariam ad id efficiendum, de quo nostra procedit dubitatio.

Alii communiter dicunt, Apostolos non fuisse passos dispendium fidei, sed diminutionem, & sic explicant Patres citatos, maximè Hilarium. Sed neque hoc placet, quia isthæc diminutio fidei, aut extitit ex parte obiecti, ita quod Apostoli discrediderunt vnum articulum fidei, quem antea crediderant; & hoc non, quia amississent totam fidem, ut Dinus

D. Thom.

Thomas demonstrat supra *question. 5. articul. 3.* aut vero diminutio facta est quantum ad intensionem, ita quod fides eorum remissior fuit, quando eis obtulerunt puerum obsessum; & neque hoc consistere potest, quia, ut superius ostendimus, intensio fidei non est principium miracula faciendi; cum videamus homines sanctissimos & feruentis fidei, qui non faciunt miracula, ut Ioannes Baptista, de quo *Ioannis vigesimo* dicitur nulum fecisse miraculum; ergo ne-

Ioan. 20.

que propter remissionem fidei, Apostoli impotentes euasere ad eijciendum dæmonium à puero illo oblesso.

25

In præfato testimonio explicando sacre Scripturæ interpretes sine distinctione loquuntur; dum nunc de incredulitate, quæ opponitur fidei, nunc de ea quæ opponitur fidei gratiæ gratis datæ, permixtè interpretationem instituunt; ita ut vix percipias de qua fide sua placita depromant; fortasse confusio- nis causa est, quia fides, quæ est gratia, non distinguitur realiter à fide virtute: sed tantum addit modum quemdam, ut superius docuimus.

Mihi verò sub correctione doctiorum videtur dicendum, illum locum interpretandum de incredulitate, quæ opponitur fidei, quæ est gratia gratis data. Mueor argumentis factis in secundo loco pro hac parte. Itaque assero Domino existente in monte Thabor cum tribus discipulis, cæteri Apostoli oblatum puerum dæmoniacum non potuerunt sanare, non quia fidem Theologicam virtutem perdididerint, sed propter defectum fidei, quæ est gratia gratis data, quæ licet possit haberi sine vllis meritis, aut non haberi sine vllis demeritis, cum ab Spiritu sancto pro sua voluntate quibusdam negetur, & quibusdam communi- cetur: tamen homines interdum posse apponere obicem, & impedimentum præstare fidei dono.

G 2

&

& alijs gratis recipiendis non dubito: maximè si mens humana aliquibus perturbatis affectionibus vrgeatur: quod Apostolis accidisse in euentu commemorato, mihi fit verosimile, & in receptione prophetica impressionis palam fit.

Quod dicimus: quia spiritus propheticus aliquando Prophetis defecit propter perturbatum animum: cuius pacatio & quies necessaria est ad recipiendas propheticas impressiones. Esto exemplum in Heliseo, 4. Regū 3 4. Regum 3. qui & prophetare cupiens de quodam euentu belli, non valuit, eo quod zelus Dei contra Regem Israel ipsius mentem turbauerat, atque indispositam reddiderat ad propheticam reuelationem recipiendam: & idè iussit adduci fidicinem, qui pulsando citharam, caneret: Ad quid? ad disponendum se ipsum in mentis eleuationem: quia ira iustissimè contra Regem idololatram, sic eius mentem turbauerat, vt non esset ita aptus, sicut conueniens erat ad prophetandum.

Non dissimiliter, Apostoli eo tēpore, quo oblati sunt illis dæmoniaco pueri turbati erant: & consequenter non apti ad recipiendas impressiones diuinas: id est gratiam fidei, & miraculorum: & idè præstiterunt impedimentum, & apposuerunt obicem, ne fides solita ad facienda miracula eis communicaretur: & hanc turbationem, vt reor, vocat supra Hilarius torporem eorum fidem relaxantem.

Et si roges: vnde prouenerit Apostolis huiusmodi perturbatio? Respondet Lyranus, ex affectu inuidiæ, quam conceperant ex ascensu Iesu in montem Thabor cum tribus discipulis, cæteris relictis ad montis radicem: Nam licet ipsi ignorarent Dominum perrexisse in montis verticem suam ostensurum gloriam: tamen benè viderunt aliquod secretum tribus Apostolis dumtaxat pandere voluisse: & idè inuidiæ fascibus agitati, valdè turbati erant: ac proinde indispositi vt fidei donum, necessarium ad eijcienda dæmonia reciperent. Magna namque mentis recollectio, ac pacatio requiritur ad recipiendas diuinas impressiones; quales esse diximus gratias gratis datas. Et per oppositū perturbatio mentis non modicum apponit eisdem recipiendis obicem & impedimentum.

Secundo respondetur, ortam fuisse eam perturbationem in Apostolorum mentibus ex ira aduersus Iudæos concepta. Nam vt colligitur ex *Marci 9.* Scribæ sequebantur Dominum potius calumniandi, quam pietatis causa, & cum non inuenientes, quia montem Thabor ascenderat cum tribus discipulis; cœperunt disceptare cum reliquis Apostolis, ad montis radicem relictis, fortasse probrodantes, quod puerum dæmoniaco non potuissent sanare. Rationabile autem est, inquit *Caictanus Marci nono.* quod *Caictanus Scri-*

26 Scribæ imputarent discipulis mali aliquid: putâ quod vanè sequeretur Iesum, aut eius detrahentes potestati, & sanctitati: Scribis autem arguentibus, & Apostolis respondentibus, haud dubium quin Apostoli zelo sui Magistri accensi, irascerentur aduersus Iudæos, & perturbarentur: & ideo non potuerunt dæmonium eijcere, apponentes obicem & impedimentum ad donum fidei & gratiâ miraculorum recipiendâ: quod apponitur maximè per iræ perturbationem, etiam si ex zelo iustitiæ proueniat, vt patet in Heliseo, de quo supra. Obiurgati sunt autem de hac incredulitate, id est carentia fidei, quia vix reperitur iustus, qui si his affectibus inardescat non excedat meras & limites virtutis: quamuis ortum habuerint ex zelo virtutis.

Quod si manis omnino inculpabiles Apostolos iudicare in hac sua perturbatione, dicito, Christum Dominum in Apostolis, fidem, quæ gratia est, voluisse deficere ad ostensionem & gloriam suæ potestatis. Fortasse enim existimabant Iudæi Christum simul & Apostolos parem eijcendi dæmonia accepisse potestatem, sicut exorcistæ Iudæorum: vt igitur ostenderet eam potestatem ab eo in Apostolos deriuari, & certis limitibus communicari, eumque esse caput ac largitorem illius potestatis: voluit in eis deficere principia illius potestatis (videlicet fidem, ac miraculorum gratiam) vt non possent liberare puerum dæmoniacum: quem

coram se oblatum sanauit, imperiosè iubens dæmonem exire, non in nomine alterius, vt faciebant discipuli in nomine Iesu, sed absolute iubendo: vt sic magna Iudæorum turba, quæ ad eum conuenerant, agnoscerent non ab alio, sed à se hanc mirabilem habere potestatem.

Ex dictis colligimus, in testimonio quod versamus, sermonem fieri de incredulitate, quæ opponitur fidei, quæ est gratia gratis data: licet non ob id negemus hanc fidem identificari cum fide virtute Theologica, aut eam supponere.

27 *Dicit quispiam*, adhuc insolutum manere argumētum secundum: quod contendeamus probare, sine fide non posse dæmonia eijci: fateor, adhuc solutione eger: Nam quæ diximus ad explicationem testimonij obscuri ex Matthæo allati dumtaxat conducunt.

Solutio igitur argumenti est, sine fide virtute Theologica adiurantes, aliquando, sed rarò dæmonia eiecisse, sine fide etiam quæ gratia est, sæpè: quod experientia vidimus ferè in omnibus exorcistis nostri temporis: at Apostoli, & eorum coætanei Christiani, rarò, aut nunquam sine vtraque fide id effecere, non enim potestas eijcendi dæmonia, & alia, quæ exuperant naturæ vices, eis quantum lacunque concessa est, sed copiosissima: in qua annectebantur duæ gratiæ gratis data: fides scilicet, & miraculorum gratia: fides quidem, vt certissimè & sine vlla hæsitacione crederent

derent omne miraculorum genus se posse perficere, & firmissimè se facturos esse sperarent: quod necessarium fuit, ne temerè se ingerentes rerum mirabilium patratiōi, si euentus deesset, ludibrio exponerentur ipsi, & eorum doctrina, & statim sequebatur miraculorum gratia.

Itaque fidei donum non semper comitatur miraculorum gratiam: ut patet in eiectione dæmonū facta ab exorcistis nostris: comitatur autem copiosam gratiam, qualis erat in Apollolis, & postea, se d rard in hominibus insignis sanctitatis: & in his deficiente fide, deficiebat miraculorū gratia: quia annexæ erant, in copia illa eorum potestate: at in alijs, in quibus non est ita copiosa potestas nō est necesse adesse fidem, quæ donum est.

28

Ad tertium quidam moderni nequaquam patiuntur illud testimoniū de fide, quæ est gratia gratis data intelligi debere: ne videantur conuenire cum Calvinistis fingentibus, nescio quā monstruosam fidē, per quam (aiūt) iustificamur. Nos verò, eorum fidem fictam detestantes, nō formidamus præfatum testimoniū, de fide, quæ gratia est, & valdè conducit ad miracula faciendā intelligere cum Chrylostomo, Euthymio, & Theophylacto, ac Abulensi, super caput 17. Matth. questio, 165. & certè locus vix explicabilis est de fide, virtute. Multos enim nouimus aut legimus ingenti, & ardenti fide ornatos, nullum tam è miraculū patrassē:

Chrysof.
Euch.
Theoph.
Abul.

ergo termo Christi Domini, eō in loco, non est intelligendus de fide virtute. Sed quidquid de hoc sit, respond. ad argument. vtramque fidem valdè conducere ad dæmones eijciendos, & alia mirabilia, quæ excedunt humanas vires, patranda, ut nos latè deduximus superius, & ob id valdè ad isthæc opera perficienda à Christo Domino commendari: at verò nō inde inferitur sine ea dæmones abigi nō posse. Sac enim est gratia miraculorum pollere: ad hanc enim potestas eijciendi dæmonia reducitur, ut superius doctui.

DISPUTATIO IX.

An oratio, & ieiunium necessariū præquirantur in adiurante dæmones, ut eos expellantur

ET pars affirmatiua videtur colligi ex Matthæi 17. & Marci 9. vbi Apostolis seiscitantibus quare non potuerint dæmoniacum puerum liberare, respondit Christus: Hoc genus dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. Quod testimonium de omni genere dæmoniorum explicant Athanasius lib. de virginitate, Chryostomus, & Euthymias, & D Thom. super caput. 7. Matth. In oppositum est. Nam fides benè potest haberi sine oratione, & ieiunio: ergo, & cæt. Confirmatur: nam multa dæmonia expulerunt Apostoli sine præuio ieiunio Marci. 9. & Luca. 10. Tertio.

1
Matt.
Marci.
Athana.
Chrysof.
Euthym.
D. Thom.
Marci.
Luca. 10.
Tertio.

Tertio. Esto Dominus loquatur, non de omni dæmoniorum genere, sed quodam ferocissimo & læuiori, quale erat, quod vexabat puerum relatam in testimonio Matthæi. 17. &

Hierony.
D. Leo.

Marci. 9. vt testantur Hieronymus super Matthaum, & Leo sermone secundo de ieiunio septimi mensis, adhuc tamen videtur falsum, sine ieiunio & oratione adiurantis non posse pelli: quia gratia miraculorum, maximè comitata fidei dono, potens est ad omnia dæmonia profliganda. Et

LUC. 10.

confirmatur, Lucæ. 10. ait Christus Apostolis sine vlla limitatione: Ecce dedi vobis potestatem non super hos, aut illos dæmones, sed super omnem virtutem inimici: & capit. 9. dedit eis potestatem super omnia dæmonia.

2

Assertio 1.

Pro responsione dico primò. Ad omne genus dæmoniorum fugandum valdè conducit oratio, & ieiunium adiurantium conantium per exorcismos dæmones expellere. Probat: Nam ieiunium mentem præparat ad orationem: oratio impetrat fidem, & miraculorum gratiam: quæ potiora dona sunt ad debellandas aëreas potestates. Qui orans ieiunat

Chrysoft.

(ait Diuus Chrysoftomus) binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando præteruchitur: non enim oscitat, neque extenditur, nec torpet orando, sed igne ardentior, & terra superior est: quare terribilis hostis dæmonius redditur. Nihil enim est in homine probè orante potentius. Perlege eundem Chrysoftomum de hac re probè concionantem homilia 59. super caput 17. Mat.

Deinde probatur ratione sumpta ex D. Thom. *question. 6. de potentia, art. 9. in corp.* quantò animus adiurantis magis abstrahitur à sensibilibus, & ad superiora eleuatur, tãto fit magis idoneus ad recipiendam gratiam miraculorum, ad quam potestas abiigendi dæmones reducit: sed per orationem, & ieiunium fit istiusmodi abstractio, & eleuatio, plus quàm per alias virtutes morales: quia per ieiunium à carnalibus, & corporalibus affectionibus abstrahitur, & per orationem, cum sit ascensus mentis in Deum, in superna eleuatur: aliæ verò virtutes non habent hoc: ergo ieiunium, & oratio præ cæteris virtutibus moralibus conducunt in exorcizantibus ad fugandos dæmones. Maior à nobis supra declarata est in omni gratiarum gratis datarum receptione.

D. Thom.

Secundò dico. Absolutè loquendo sine oratione, & ieiunio possunt exorcizantes dæmonia eijcere. Probat: omnibus argumentis factis pro parte negativa huius dubitationis.

3
Assertio 2.

Dico tertio. Est quoddam dæmoniorum genus, quod regulariter non potest eijci, nisi præcedentibus ieiunio, & oratione. Dico, regulariter, quia potestas diuina in operibus miraculosis peragendis, neque ieiunio, neque orationi, aut alijs virtutibus alligata est. Quare omne dæmoniorum genus, aliquando sine oratione, & ieiunio profligari non dubito: quando id Dei prouidentia ordinauerit propter fines, quos ipse scit.

Assertio 3.

Hoc

Matt. 17. Hoc assertum expressè habetur *Matthai 17. & Marci 9.* Quod testimoniū videtur necessario intelligendum de aliquo speciali genere dæmoniorū:

& certè pronome, *Hoc*, id manifestat, Cùm enim discipuli interrogassent Dominum; cur qui alios eiecissent dæmones, hunc fugare non potuissent? Dominus post alia inquit: *Hoc genus dæmoniorum non eicitur, nisi in oratione, & ieiunio:* ac si diceret: quāuis potestate à me accepta, multa dæmonia expuleritis: tamen in hoc dæmoniorum genere non sat est consueta, & ordinaria facultas; quia scilicet, nō ita facilè pellitur, ut cætera. Hæc meo inuocato nomine fugiunt: illud nisi oratione, & ieiunio præcedentibus non exhibet. Ita explicat *Abulen.* *Matthai 17. questio. 172.* & approbatur communiter à modernis expositio: nam alia de omni dæmoniorum genere vix adaptari potest historię Euangelicę, & circumstantijs eius. Ex his responderi potest ad argumenta facta initio huius dubij.

4

Sed tamen adhuc animus non quiescit, nisi discutiamus multa quę in prædicto testimonio inuoluuntur. Primum esse aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius, quàm cætera ab hominibus molestandis abiguntur. Hoc certo certius est. Tum experientia exorcistarum affirmantium se quosdam dæmones facile profligare, in alijs verò expellendis per multos dies valde laborare: imò quandoque re infecta recedere. Tū

ex testimonio citato id ipsum manifestè apparet in demone, quem Apostoli non potuerunt eicere: cùm quàmplurimos alios expulissent.

Secundum scitis dignum, qui sint illi, qui difficilius eicientur; ad quos fugandos adiuratores ieiunio, & oratione muniri necesse est? Quidam aiunt eos difficilius pelli, qui superiorum ordinum sunt; eo quod maiores vires possident: sicut in humanis difficilius à ciuitate pellitur ferocior inimicus, quàm imbecillis: iuxta illud: *Dum fortis armatus custodit, a-* LUC.
rrium suum, in pace sunt omnia, que possidet: cùm autem fortior illo superuenerit, vniuersa eius arma auferet, & spolia distribuet, &c. Luca 11. Sed hæc coniectura leuis est. Etenim siue dæmones sint inferioris ordinis, siue superioris, quilibet etiam infimi ordinis, vires habet ad superandum, & subiugandum fortissimos quosque homines: ergo parum retulerit ad difficilem egressum esse superioris, aut inferioris ordinis. Item dæmones non affligunt oblectos pro quantitate virium dæmoniacarum: quia non permittuntur quantum possunt affligere: aliās omnes homines occidissent; sed modus, & terminus afflictionis ex mensura à Deo permessa sumitur: At fieri potest (& credo fieri) ut plus permittatur aliquando sequi in hominem, dæmoni inferioris ordinis, quàm superioris: ergo non quia aliquis dæmon ad ordinem superiorē pertinet, difficilius pellitur. Sed sepè accidere verosimile est, plus labora

re ex

re exorcistas in pellēdis quibusdam dæmonijs inferioris ordinis, quàm superioris.

3. Alij afferūt, eos dæmones difficilius expelli, qui nullā, neque tantillam requiem miseris obsessis imperitiuntur. Hi refutātur exemplo illius dæmonis, quem difficile expellendam ait Euangelica historia: & eadem affirmat *Marci*, & *Luca nono*, aliquando relinquere puerum obsessum, ac postea redire. Et eadem historia refutantur illi, qui dicunt eos dæmones difficilius expelli, qui ingressi sunt ob culpam obsessorum. Nam ille puer dæmoniacus cū ab ineunte ætate vexatus fuerit, ut dixit pater eius; verosimile est non ob culpam suam in tam teneris annis dæmonis vexationem sustinuisse.

Alij dicunt, eos dæmones difficilius pelli, qui diutius energumenos vexarunt: sed hi nullo firmo fulcuntur fundamento. Quid enim ad difficilem egressum, diutius inhabitasse hominem? Certè mihi persuadēo; dæmonem hunc, qui vexauit præfatum puerum non minus difficile expellendum à primo die sui ingressus, quàm post multos annos, cum statim illum puerum malè affecterit priuatione auditus, & loquelæ.

6. His, quæ allata sunt, rei huius incertitudo, ac dubietas facilè dignoscitur: nequeo autem negare ex Christi Domini reuelatione certò constare, esse aliquod dæmoniorum genus, quod difficilius pellitur, quàm

cætera. Quod est illud? lunaticum, surdum, ac mutum. Pater pueri nūc lunaticum vocat: nunc surdus, & mutus vocatur, *Matthæi 17*. sic fateatur: *Filius meus lunaticus est: & Marci 9*. Tali filium meum habentem spiritum marum: quod verò idem etiam surdus fuerit, Christi sermo enuntiat: *Surde* (inquit ille) & *more spiritus precipio tibi, exi ab homine*. Oportet autem obiter notare dæmones dici mutos, ac surdos, non quia non intelligant, quæ dicuntur, aut quia loqui non possint: sed quia efficiant obsessos surdos, ac mutos eos, quos inhabitant. Et lunatici dicuntur, quod certis Lunæ temporibus & decrementis grauius torqueant. Igitur ex Euangelica historia habemus, ea dæmonia, quæ miseros obsessos surdos, ac mutos efficiant, difficilius propulsari à corporibus obsessorum: an verò hi soli sunt, qui difficile expellantur, & an ad eorum expulsionem sit necessarium præcedere orationem, & ieiunium, fateor me ignorare: nec se offerunt principia, vnde possim aliquid certum colligere.

7. Quibus autè de causis dæmones lunatici, muti, ac surdi, & si qui sunt alij, difficile expellantur non est facile diffinire. *Lyranus* in *nonum caput Marci* ait, id prouenire ex viribus præstantioribus horum spirituum lunaticorum, mutorum, ac surdorum. Sed eisdem rationibus impugnetur, quibus illi, qui afferunt dæmones superioris ordinis difficilius profligari. Item virtus diuina, à qua

H dæmo-

Matt. 17.
Maro. 9.

Lyranus.

dæmonia expelluntur, etiam si minima sit, potens est omnes vires, ac robur fortiorum dæmonum; imò totum infernum profligare: ergo difficultas maior exeuendi non oritur ex magnis viribus dæmonum, quæ relata ad diuinam virtutem nihil sunt, & nihili æstimantur. Dicit quis: sunt dæmones muti, & surdi; ac proinde, neq; ad interrogata respondere, neque exorcismos audire. Benè quidem, si ad obsessos sermo dirigeretur: at ad dæmones inhabitantes destinatur: qui percipiunt exorcismos, & possunt vincula linguæ mutæ soluere, quàm ligauerunt.

Ut rationem, quare dæmones lunatici, surdi, ac muti difficilius ab obsessis pellantur inuestigemus, aliquot præmittenda sunt. *Primum* est, quædam dæmonia maiorem accipere potestatem supra energumenos, quàm alia; & hoc nõ prouenire ex maioribus viribus dæmonum inuadentium, tum, quia minimus dæmonum posset omnes homines subjugare: neque ex voluntate absoluta dæmonum: namq; sua est erga homines inuidia, & odium si pro voluntate sua, ac virium quæritate permitteretur debacchari, omne hominum genus funditus interemissent, vt annotauit Chryostomus super caput Mat. 17. Sed id prouenit ex Dei permissu, ac ordinatione prouidente, vt nunc maiorem, nunc minorem potestatem supra obsessos obtineat: quod manifestè apparet ex sanctissimi Iobi historia: Nam primo capite

exprimitur, quomodo sine Dei licentia nequiuit Iob molestare, & dumtaxat accepisse potestatem supra bona eius. Et in capite secundo Iob. habetur ampliorem esse facultatem concessam dicente Deo: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serua, & egressus Sathan à facie Domini percussit Iob vlcere pessimo. Ecce quomodo ex Dei voluntate dæmones maiorem accipiunt potestatem.

Secundò præmittendum, pro quæritate potestatis, quàm dæmones in homines accipiunt, maior, atque minor vis in exorcizantibus ad ipsos ex hominibus pellendos necessaria est. Itaque vbi parua potestas dæmonibus collata est, parua potestate ac vi eijciuntur: at vbi magnam potestatem accepere, magna etiam vis in exorcizantibus necessaria est. Ac proinde ea dæmonia difficilius exeant ab obsessis, quæ supra ipsos maiorem acceperunt potestatem: Hoc dictum non aliunde probatur, nisi exemplo hominum se loco pellentium: & quia actiua passiuus proportionari necesse est.

Sed contra hoc notabile est argumentum. Virtus diuina à qua profligantur dæmonia, mediante hominum ministerio, quantumuis minima, potens est, omne genus dæmoniorum, etiam si supra energumenos magnam acceperint potestatem, profligare: ergo ad pellendos dæmones, qui supra obsessos acceperunt magnam potestatem, sufficit quæ-

Chrysof.

Iob. I.

qualiscuuque in exorcistis vis, ac virtus, eiectionis dæmoniorum, ac per consequens non difficilius quædam pelluntur, sed omnia æquè facile. *Antecedens probatur.* Quia sicut minimæ vires dæmonis infirmi possunt vires omnium hominum superare propter excellentiam naturæ Angelicæ supra humanam; sic etiam quælibet vis, ac virtus diuina superat omnem cuiusvis dæmonis, propter excellentiam naturæ diuinæ supra Angelicam.

Certè si inesset exorcistis virtus expulsiva dæmonum per modum habitus, aut potentie, argumentum haberet non mediocres vires: at verò cum virtus expulsiva dæmoniorum sit quid actualis: id est, motio diuina, qua mens eicientis dæmones eleuatur, vt sit instrumentum Dei pellentis: maior, & minor reperitur, secundum quod maior, & minor resistentia in dæmone habitante inuenitur: & ad pellendum dæmonem magis resistentem virtus diuina fortius mouet, & efficacius se attemperat actibus adiurantium: quos Deus vt instrumenta diuinæ virtutis assumit ad pellendos dæmones. Nec hoc est peculiare in virtute eiectionis dæmonum: sed reperitur in omnibus donis actualibus: nam maius prophetiæ donum accipit vnus propheta, quàm alter: quia Deus magis mouet mentem vnus, quàm alterius: & idem dico de gratia miraculorum, & sanitarum, & similibus.

His præmissis planum erit assignare causam, quare dæmones lunatici, surdi, ac muti difficilius expellantur ab obsessis: videlicet, quia cum maiorem potestatem accipiant supra miseros obsessos, maior subinde vis requiritur in eos eicientibus. Maiorem autem potestatem, quàm cætera dæmonia accipere, non leuiter suadetur ex magna clade illata à dæmonibus his puero illi, de quo *Matth. 17. Marci, & Lucæ 9* nam allidebat eum dæmon, discerpebat, coniciebat in aquam, & ignem; interempturus certè, nisi à Deo cohiberetur, vt adnotauit *Diuus Chrysostr. Insuper fecerat surdum, ac mutum, quod extremæ subactionis, & miseræ indicium est.*

Quanta autem in eiciente requirebatur potestas, vel ipsa Iudæorum existimatio persuadet: quia Christi in his lunaticis, surdis, ac mutis dæmonibus eicientis potestatem, plus mirati sunt, ac acclamauerunt, quàm in quibuscumque alijs propulsandis: imò quàm in mortuorum ad vitam reuocatione. Postquam Dominus mutum dæmonium eiecisset, & mutus locutus fuisset: inquit *Matth. capite nono: Admirata sunt turba dicentes: Nunquam sic apparuit in Israel: & capite duodecimo, cum iterum eiecisset dæmonium mutum: Nunquid (inquiunt) iste est filius David? Et Lucas capite nono asserit obstupuisse omnes in magnitudine Dei: postquam*

H 2 cura.

curauit lunaticum, cuius mentio fit Matthæi decimo septimo: & tamen hic stupor ipsos non apprehendit: quando mortuos suscitabat, neque in similes acclamationes proruperunt.

11 *Vltimò.* Desiderat animus scire quibus de causis ad dæmonia lunatica, surda, ac muta pellèda necessariū sit exorcizātem oratione, & ieiunio muniri: quod propius accedit ad nostrum intentum inquirens, de requisitis in exorcistās ad dæmones propulsandos, ne hominibus molesti sint. Et quidem fortassè posset quis dicere, verba Christi Domini de ieiunio, & oratione præmittendis ad propulsationem dæmoniorū lunaticorum, surdorum, ac mutorum esse intelligenda, non de necessitate, sed quia valdè conducunt ad omnia dæmonia eijcienda, sicut in primo asserto dicebamus. Sed qui sic interpretatur, refellitur à Marco dicente: *Hoc genus dæmoniorum in nullo potest eijci, nisi in oratione, & ieiunio.* Vbi absolute potestatem negat, nisi præcedentibus oratione, & ieiunio. Sanctius cum Caietano Matthæi 17. dicimus, nouit solus Iesus, quare hoc genus dæmoniorum exigat orationem, & ieiunium, vt egrediatur: & quidem secundum regulas generales, & attenta efficacia gratiæ miraculorum, sola vis eiectiua dæmonum sufficit ad omnia dæmonia propulsanda: & fides, quæ est gratia gratis data, sufficiet sine ieiunio, & oratione: at verò sicut est in

potestate Iesu conferre gratiam eijciendi dæmonia, quibus voluerit, & denegare, quibus placuerit non dare: sic placuit illi non conferre eam gratiam, neque fidem miraculorum ad eijciendos dæmones lunaticos, surdos, ac mutos, nisi præcedentibus oratione, & ieiunio.

Dices. Cuius debet esse oratio, & ieiunium? adiurantium, an adiuratorum? Hoc non est certum apud sacræ Scripturæ interpretes. Quidam aiunt ex parte adiuratorum: quidam ex parte adiurantium: mihi plus quàm probabile est, hæc postulari ex parte adiurantium: tum, quia in puero isto ferè infatuato à dæmone, hæc non desiderabantur: tum maxime, quia Apostolos eum dæmonem non eiecit, tribuitur partim incredulitati ipsorum, partim defectui orationis, & ieiunij. Et idè docentur, quando simile genus dæmoniorum conarentur eijcere, debere eos oratione, ac ieiunio præcedentibus muniri.

12. Habemus igitur ex præcedentibus, gratiam miraculorum esse principium effectiui, ac instrumentale, quo mediante Deus dæmonia fugat, ne molesti sint hominibus: fidem verò, virtutem Theologicam, ad eam recipiendam gratiam conducere, ac disponere: fidem autem, quæ gratia est, esse dispositionem proximam, & vltimam, ad quam infallibiliter sequitur eiectio dæmonum. At verò ieiunium, & oratio disponunt quidem ad eam gratiam, sed.

sed non ita proximè, vt fides : & ad quoddam genus dæmoniorum fugandum ex Christi Domini voluntate, necessaria sunt. Et hæc dicta sint de requisitis in exorcistis ad fugandum dæmones.

Annotatio ad sequentia.

CAusa formalis in respectu iuris per ordinem ad obiectum sumitur: cum ergo potestas abigendi dæmones veretur in propulsandis malis, quæ dæmon intulit, aut conatur inferre, operæ præmium erit inuestigare, quæ sint ista mala. Et ideo sit:

DISPUTATIO X.

An ad omnia mala, quæ dæmones possunt inferre, propulsanda per adiurationem, sit in Ecclesia Christi potestas?

I. **E**T pro parte negativa arguitur primo. Quia dæmones variè, ac multipliciter homines ad peccandum tentant, & inducunt. Sed ad has tentationes vitandas non est medium ordinatum adiurare dæmones, ne tentent: ergo non est in Ecclesia potestas, vt dæmones adiurentur ad omne malum imminens ab eis propulsandum. *Minor patet, quia neminem fidelium legimus vsum fuisse adiurationibus ad vitandas dæmonum tentationes; sed fortiter repulsa, & resistentia ac crebris ad Deum suis precibus.*

Secundo. Continget quandoque

hominem infirmitatem pati à dæmone immittam: & tunc non licet adiurare dæmonem, vt eam à nobis auferat: etenim procurare ab eo sanitatem, aut quodlibet obsequium recipere, pertinet ad inicitam cum eo societatem: quod non admittit Diuus Thomas in secunda conclus. ergo, *D. Thom. &c.* Idem argumentum fit de recuperatione famæ, aut pecuniarum à dæmone sublatarum.

In oppositum est illud Lucae de *Luca. 10.* cimo; *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* En promissio Christi Domini ad omnia mala propulsanda extenditur. Et ita interpretatur Diuus Thomas in secunda conclusione.

Pro decisione dico primo. Quotiescunque certis, aut probabilibus signis deprehenditur dæmones aliquod malum infligere hominibus, licitum est eos adiurare, præcipiendo in virtute nominis Christi, aut alicuius rei sacræ, ne homines vexent, cessentque à tali malorum inflictione. Probat. Nam ad hunc finem, liberandi scilicet miseros homines à dæmonum iniuria, collata est à Christo Domino potestas Ecclesie suæ, vt vidimus in testimonijs ex Euangelio sæpè citatis.

Dico secundo. Non est potestas in Ecclesia ad adiurandum dæmones, ne nos tentent. *Probat. Quia potestas hæc adiurandi dæmonia, non est data ad destruendum ordinem*

communis prouidentia diuina, sed potius ad eum itabiliendum. Sed si homines per adiurationem possent dæmones compellere, ne nos tentarent, subuerteretur ordo diuina prouidentia: ergo non est in Ecclesia talis potestas. *Probat minor.* Quia diuina prouidentia inter alia ordinauit, ut per tentationes, maxime dæmonum, exerceremur ad pugnam: incitaremur ad victoriam, ut patet *Tobie 12. Iacobi 1.* & ex Patribus, & rationibus, quas attuli alias *questione 83.* explicans sextam petitionem orationis Dominice: ergo si esset collata potestas hominibus, ut per adiurationem omnino fugerent dæmonia, ne nos vnquam tentarent, ordo diuina prouidentia, & facultas victoria adipiscenda tolleretur. *Confirmatur.* Quia potestas hæc ad dæmones fugandos maxime viguit in Apostolis; & tamen non poterant eos compellere, ne tentarent. Sapè enim à Dæmonibus tentati sunt, *Luca 22.* *Ecce Sathanas expetiuit vos, ut cribrares sicut triticum.* Et Diuus Paulus aiebat se vexari ab Angelo Sathanæ: ergo neque modo in Ecclesia est talis potestas.

Secundo Non licet, neque est potestas compellendi dæmones ad id, quod à Deo non est petendum: sed non est petendum à Deo, ut nullis nos sinat tentationibus subiacere, ut latè probaui *loc. cit.* explicans illud orationis Dominice: *Et ne nos inducas in tentationem:* ergo nec licet dæmones ad idem adiurare, Idem dico

de quocunque alio malo, quo sublato turbaretur ordo diuina prouidentia: verbi gratia, non licet adiurare vnum, aut omnes dæmones, ut eant in abyssum, neque pro semper, neque ad tempus. Et iuxta hoc assertum intellige secundum proximè præcedens, & dissolues etiam primum argumentum factum initio dubitationis huius.

Aduerte tamen, me non negare non deberi, aut non posse adiurari dæmones immittentes aliquot tentationes. Debent quidem, & possunt adiurari, si deprehenditur eas à dæmonibus immitti: sed quod assero est non posse, neque deberi adiurari, ut nunquam tentent: quia ex hoc peruertitur ordo diuina prouidentia: ex illo nequaquam sed subuenitur calamitati huius, vel illius hominis.

Ad secundum resp. Infirmities, & alia huiusmodi immissa à dæmonibus esse in duplici differentia: *quadam*: quæ pendent à præsentia, vel actuali influxu dæmonis vexantis: itaque eo fugato auferetur infirmitas, & redibit sanitas: *quadam* vero immixta sunt à dæmonibus, sed non sanabuntur ijs fugatis, sed necesse erit eas curare medicamentis adhibitis, aut aliquibus dæmoniaca virtute effectis. *Ad prioris generis infirmitates tollendas licet dæmones adiurare:* quia adiuratio directè ordinatur ad dæmonem propulsandum, quod autem sanitas exhibeatur infirmo naturali

con-

Tobie 12.
Iacobi 1.

Luca 22.
D. Paul.

consequio diminuat. Ad secundi generis infirmitates tollendas non licet dæmones adiurare: quia id non valent efficere dæmones, nisi præstita aliqua opera, aut obsequio: quod non licet à dæmone petere: ut in argumento probatur. Sed de hoc fortasse fusior redibit sermo inferius.

Habemus igitur, licere dæmones adiurare præcipiendo in Christi nomine, aut alicuius rei sacræ, ne hominibus mala inferant: modo ex tali repulsione malorum, non perturbetur ordo diuinæ prouidentie.

Sed quæ sint ista mala, quæ cadæmon hominibus possit inferre: non erit ingratum lectori speciatim scire: ut agnoscat, ad quæ se extendat potestas præfata collata Ecclesiæ aduersus malignos spiritus. Quare

DISPVATIO XI.

Verfabitur in recensendis malis, ac arumnis, quas possunt, & solent dæmones hominibus inferre?

1. **M**Ala hæc, ac nocumenta innumera sunt; reducam tamen ad certa genera, seu capita. *Primo.* Possunt in bonis fortunæ lædere, greges, & armenta perdendo, iugulatione, veneno, igne: sicut legitur Job 1. messes comburendo, domos diruendo, & similia. Modus isthæc faciendi perfacilis est, etiam hominibus, nedum potentissimis spiriti-

bus. Possunt & alienæ famæ nocere multis modis: per os arreptitiorum, & assumpta figura innoxiorum comparere in loco criminis. Sed obseruatum est hoc dæmoni nunquam Deum permisisse, nisi ad tempus breue: mox innocentiam iustorum propalaturus: quod legimus apud Hieronymum de Beato Syluano, & apud alios de aliis Sanctis à Dæmone diffamatis sumptorum figura: sed à Deo cito detectæ sunt thecæ inimici, & innocentibus sua fama est restituta.

2. Possunt secundo corpus affligere variis modis; verberando scilicet, vulnerando, plagas inferendo, morbos generando, affricato, vel sparso veneno, multisque aliis modis, multo potentius, quam homines. Hæc enim omnia efficit per motum localem, vel applicando actiua passiuis: cum hostis iste omnium rerum efficacitates nouerit, & ea omnia possit corporibus admouere. Quinimo & homines enecare valent: ut patet ex occisione facta à Deo erga primogenita Ægypti, quam fecisse ministerio dæmonum apparet Psalmo 77. quâdo enumerando plagas, & mortes Ægyptiorum dicitur esse facta per Angelos malos. *Misit in eos (inquit) iram indignationis suæ, &c. immisiones per Angelos malos; id est, calamitates ab Angelis malis immittas: Deus enim istis pro carnificibus vitur, 3. Regum 22. Et confirmatur: nam Exodi 12. vbi noster interpret vocat*

Hierony.

2.

Psal. 77.

3. Reg. 22.

car

Exod. 12. cat illam occisionem, Plagam disperdentem, Hebraice habetur, *Masbuh, perdentem*, id est, Angelos per dentes per synecdochem numeri: cui annuunt Hebræi: *Quæ in tenebris* (inquunt) *immittuntur mala, recte demandantur malignis spiritibus, quoniam ipsi sunt spiritus tenebrarum.* Sed apertius de morte, quæ fit à dæmonibus, habetur *Tobia. 6.* ubi narratur, dæmones suffocasse septem maritos Saræ, nurus postea *Tobia.*

3. Tertio. Possunt sensus exteriores, & interiores hominis immutare, vt ludificentur, ac decipiantur. Sic habet

D. Thom. Diuus Thomas 1 parte, *quest. 111. artic. 3. & 4. de veritate, quest. 1. art. 3. & quest. 2. art. 8. de potentia quest. 6. art. 3. ad tert. de malo quest. 16. art. 1. ad. 16.*

D. Thom. Ratio est: quia omnis natura corporea obedit naturæ spirituali per localem motum: ita Diuus Thomas 1 parte, *quest. 110. art. 3.* Sed dæmones substantiæ spirituales sunt; sensus verò exteriores, corporei, & materiales, id est facultates affixæ organis corporeis: ergo à dæmonibus immutari possunt per localem motum. De qua re copiosius infra in disputatione præambula ad *questio. 95. & 96.*

An vero possint nocere animabus, mouendo earum potentias, videlicet intellectum, & voluntatem, etiam reuertes, & eas decipere? agendum erit latius inferius in disputatione citata,

Hæc dicta sunt de multiplicitate

malorum, quæ dæmones hominibus possunt inferre: quibus nullis humanis remediis potest occurrere, nullis pharmacis mederi, nullis hominum artibus auxilium præstari. Etenim non est potestas in terra, quæ compareretur ei (scilicet dæmoni) *Iob 40.*

Audiens quis, dæmones tam ingenti pollere potestate, haud dubium contremiscet, & valde timebit tam potentes hostes, & percipidos perniciosi hominum. Quare merito est.

DISPUTATIO XI.

An liberum sit dæmonibus, ea mala, quæ per vires naturæ suæ hominibus infligere possunt, de facto infligere? Si hoc enim verum est, vnde mortalibus. An vero isthac eorum potestas ligata, & prohibita à Deo sit, & quomodo?

ET videtur vera prior pars dubitationis. *Primo.* Quia ordo diuinæ prouidentiae ex postulat vt res, maximè quæ libertate pollent, sinantur suis viribus vri, ac suis motibus gaudere: ergo diuinam prouidentiam decet sinere dæmones, vt suæ vires exerceant in nocendo hominibus, quos lædere summopere desiderant, *Confirmatur.* Quia Deus elementa sinit agere secundum suam naturam, feras etiam, vt lupos, & leones, vt noceant quātum placuerit: imò & homines: ergo & vsum suæ libertatis in malis inferendis libe-

rum, & non ligatum reliquit dæmonibus. Ac proinde non nisi miraculose prohibebuntur mala inferre: sicut aliquando accidit inferis, & hominibus.

Secundo. Illud axioma commune Theologorum, dæmonū esse ligatā potestatem, ne mala hominibus inferant, quæ possent attentis suæ naturæ viribus. *Vel facit hunc sensum,* Dæmones non valere suas vires executioni mandare, nisi Deo concurrente, saltem ad materiale operis: & hoc non, quia id verificatur etiam in aliis rebus, quæ habent potestatem aliquid faciendi: quarum potestatem non dicimus ob id esse ligatam, sicut in dæmonibus. *Vel sensus est,* Deum prohibuisse, ut sine sui licentia, aut permissione nil moliantur mali aduersus homines: & hoc quidem peculiare est in dæmonibus. Sed sine sacre Scripturæ testimonio, aut ratione vrgenti dicitur: & ut dicebamus in primo argumento, contra ordinem diuinæ prouidentię.

Tertio. Esto potentiā dæmonum esse ligatā isto posteriori modo: unde possunt scire dæmones Deum aliquando hanc licentiam concessisse: esset enim necessarium, ut per se, vel per Angelos bonos id Deus dæmonibus reuelaret, quod videtur inconueniens.

In oppositum est. Nam quæ est inuidia, & odium dæmonum erga humanum genus: si sinerentur suis viribus uti homines omnes necarent,

& eorum bona disperderent. Marcion, & Manichæus, qui dæmonem esse Deum, & principem huius mundi dixerunt: negarent potentiam eius esse à Deo ligatam: imo neque Lutherus, qui *super epistolam ad Galatas capite tertio,* dicit, dæmonem in toto mundo regnare; & mox regnum istud quale sit, explicat his verbis: *Sumus autem nos omnes corporibus, & rebus subiecti diabolo, & hospites in mundo, cuius ipse princeps, & Deus est.* Vbi satis aperte in errorem Manichæi declinauit. Sed sit illi, & illis, talis Deus: nos autem veri Dei sumus famuli: diaboli autem hostes perpetui. Sed de refutatione Lutheri suo loco.

Modo pro explicatione dubitationis propositæ præmittere oportet quædam indubitata. *Primum est,* potestatem diaboli, attendita sua natura; longè superare vires omnium hominum: ac proinde eadem attendita, possent homines omnes perdere, & eorum bona destruere, ut colligitur ex *Iob 41.* vbi ait, non esse potestatem, quæ comparetur ei in terra. *Secundum est,* dæmones quantum in se est, valde cupere totum genus humanum delere, ac cladibus afficere, propter odium, & inuidiam, quibus incessanter homines prosequuntur. Egregiè Diuus Petrus *1. Pet. c. 5* prima Canonica, capite quinto. *Aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit, querens quem deuoret.* Et Paulus ad Ephesios *6. Ephes. 6* *Non est nobis colluctatio aduersus carnem,*

nem, & sanguinem: sed aduersus principes, & potestates tenebrarum harum. Coluctatio hæc nihil aliud est, quam odium, & inuidia hostilis: à qua prouenit, vt nos vsque ad internecionem destruere conentur, & facerent si à Deo permitterentur, vt statim dicemus: ex parte vero nostra nos eis colluctamus, eorum suasionibus dissentientes, opem diuinam aduersus fæuos, & fortissimos hostes implorantes; qua muniti eos sæpe superamus. His positis.

6.

August.

Dico primo. Naturalis potestas dæmonum à Deo ligata est, vt sine eius permisso, aut licentia nil mali inferant hominibus, aut eorum bonis. Hæc assertio est communis assensus Sanctorum, ac Theologorum: ita Diuus Augustinus libro 3. de Trinit. cap. 7. & 8. & libro 20. de ciuit. Dei, cap. 3. & 8. & libro 2. contra aduers. legis, capite vltimo: *Sathanas* (inquit) *cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuique non potest, nisi ab Omnipotente acceperit potestatem. Quid aliud: non solum in libro Iob, sed etiam magis in Euangelio declaratum est, vbi spiritus immundi, nec in porcos irent, nisi hoc illis benignus ipse Saluator petentibus, quos certe in abyssum posset relegare, concederet. Rem necessariam docere nos volens: vt scilicet nouerimus, multo minus eos posse sua potestate nocere hominibus: qui nec pecoribus qualibuscunque poterunt.* Hæc eleganter Diuus Augustinus: & Diuus Gregorius lib. 2. Moralium cap. 11. vbi id colligit, & omnes Theologi ex capite 1. Iobi, ex capite octauo Luca, & libro quarto, capite

Gregor.

12. Idem dicit Chrysostomus libro 3. de patientia Iob. En dæmones attempta sua facultate naturali, poterant Iobum affligere: & tamen non valebant sine Dei permisso, ac licentia: qui tunc dicitur ligare dæmones, quando non permittit eos facultate sua naturali abuti, tunc vero dicitur soluere: quando permittit, aut licentiam tribuit.

Assertio itidem tenetur à Magistro sentent. in secunda distinct. 7. & à Diuo Thoma 3. par. quest. vigesimo nono, articulo 1. ad tertium de potentia, quest. sexto, articulo 5. de malo, questio 16 articulo vndecimo ad 11. Videte si placeat Abulensem super cap. 15. Matth. quest. 66, & Maldonatum super cap. 22. Luc circa illud: *Ecce Sathan expetuit, vt cribraret, &c.* Deinde probatur ratione, quia alias si dæmones permitterentur debacchari iuxta vires, odium, ac inuidiam suam erga genus hominum: iam dudum illud obruissent: ergo ad prouidentiam Dei pertinuit eorum sæuam, & ingentem potentiam ligare, vt nihil possent in homines sine Dei licentia, ac permisso, Egregie Cassianus collat. 7. c. 22. Nemo (inquit) posset, non dicam iuuenium quos videmus in hac eremo constantissimo commorari: sed neque perfectorum quidem: tantis taliumque hostium agminibus circumseptus in eremo singularis habitare: si in ipsis dæmonibus esset pro voluntate sua nocendi, vel accendendi facultas, atq; libertas, &c.

In quo autem consistat ligatio hæc, & quid sit licentia, aut permisso Dei

Chryst.

Mag. S.

D. 1. h.

Abul.

Malin.

Cassian.

7.

Chryf.
D. Aug.
Mag. S.
D. 1. h.
Abula
A. n. l. n.
ffian

fio Dei necessaria, vt ligati dæmones laxentur: res difficilis visa est Diuo Augustino vbi supra, cap. 9. vbi ait: *Ex ineffabili Dei potentatu fit: vt quod possunt mali Angeli, si permittentur, ideo non possunt; quia non permittuntur. Nec enim occurrit alia ratio, cur non potuerint facere minutissimas muscas, qui ranas, serpentesq; fecerunt: nisi quia maior adferat dominatio prohibendi per Spiritum sanctum. Quod etiam ipsi Magi confessi sunt dicentes, Digitus Dei est hic. Quid autem possunt per naturam, nec possunt per prohibitionem, & quid per ipsius naturam sua conditionem facere non sinantur: homini explorare difficile est: imo vero impossibile, nisi per illud donum Dei, quod Apostolus commemorat dicens, Alij diiudicatio spirituum. Nouimus enim hominem posse ambulare; & nequaquam hoc posse, si non permittatur: volare autem non posse, etiam si permittatur. Sic & illi Angeli quædam possunt facere, si permittantur ab Angelis potentioribus ex imperio Dei; quædam vero non possunt, etiam si ab eis permittantur, quia ille non permittit, à quo est illis talis nature modus: qui etiam per Angelos suos illa plerumque non permittit, quæ concessit, vt possint.* Hæc Augustinus.

3. Nos autem de modo ligaturæ ipsius, & solutionis eius tentabimus aliquid dicere: & ideo

7.

Dico secundo. Ligatio dæmonum ne noceant, nisi ex permissione Dei, nõ solum consistit in prohibitione illis à Deo facta per iussionem moralem aut præceptum: sed in prohibitione physica. Prima pars probatur. Quia per prohibitionem præceptiuam non

aufertur potestas illis nocendi; alias non cecidissent per transgressionem diuini præcepti: sed de facto illis adempta est potestas nocendi, nisi præcedente Dei permissione, vt docui in prima assertione: ergo præfata religio dæmonum non consistit in sola prohibitione morali per præcepta, aut per quid simile. Secunda pars probatur. Nam ea prohibitio est necessaria, quæ inducat coactionem & auferat vltimam potestatis: hanc autem debere esse physicam clarum est, cum non sufficiat moralis: ergo, &c.

Sed pro declaratione huius prohibitionis physice aduertendum, Deum operari posse per se ipsum inmediate, aut mediate per ministerium Angelorum: per se ipsum, vel quia quando non vult, vt noceant dæmones, subtrahit eis concursum suam necessariam, vt nocumenta inferant; vel quia efficienter impellit, & prohibet modis sibi notis, ne lædant, quem lædi Deus non vult. Et iste modus prohibendi facilis est, & planus absque vlla difficultate.

Secundus modus prohibitionis considerari potest esse à Deo, mediante ministerio Angelorum, & est magis conformis sententiæ Diui Augustini libro 3. de Trinit. c. 4. dicentis: *Corpora quodam ordine reguntur, inferiora per superiora, & omnia per spiritualem creaturam, & spiritus malus per spiritum bonum.* Diuum Augustinum sequuntur Doctores, præcipuè Diuus Thomas prima parte, *quest.*

R 2

D. Thom.
G. egor.

quasi. 108. art. 6. & ex professo, quasi. 109. art. 4. & Diuus Gregorius homilia 34. in Euangelia, inquit: *Potes-tes sunt Angeli, quorum ditioni virtutes aduersa subiecta sunt. Et ita demones dicuntur ligati, ne hominibus noceant, quantum possunt, & desiderant, quia ab Angelis, maxime custodibus arcantur, ne votis satisfaciant, nisi DEO permit- tente.*

Sed quomodo prohibent Ange- li dæmonia? Quidam dicunt per impressionem actualem imprimen- do, ad iustar hominum prohiben- tium hostes per impulsione actualem, ne in aliquos irruant: & isto modo dicuntur Angeli ligare dæ- mones. Sed hoc non potest stare: tum, quia esset constituere perpe- tuam, & actualem pugnam inter bonos & malos Angelos, sicut ma- li perpetuo ligati sunt nisi Deo per- mittente. Hoc autem videtur in- conueniens, & falsum: tum quia sæpe sine vlla actuale impulsione in- uigilant Angeli circa nostram cu- stodiam: tum, quia quando Angeli sancti custodes assistunt Deo in cæ- lis, non dicerentur ligatos habe- re malos Angelos, sed suæ permis- sos voluntati: etenim tunc nullam impressionem, aut repulsam actua- lem insignat dæmonibus, nec pos- sunt, cum sint extra spheram suæ actiuitatis: tum tertio, quia nunquam prohiberent, nisi iam, iam erumpen- tibus malis Angelis; cum tamen cer- tum sit, eos arcere, præueniendo ne irumpant; igitur existimo cacodæ-

mones ligatos esse bonis Angelis ne noceant hominibus, nisi Deo per- mittente; quia prohibentur ab An- gelis ne noceant nisi ex eiusdem Dei permisso. Prohibent autem inter- dum abigendo, ne approprient ho- minibus nocendis, sine vilo actuale impulsu Angelis malis inflictio, sed sola mediante sua cura ac vigilantia; interdum ipsis conantibus resisten- do per actualem motum repressi- uum dæmonibus infixum.

Explicatur hoc à simili. Milites fortes ac prouidi non solum prohibent hostes, ne capiant ciuitatem vi- pellendo irruentes; verum & vigi- lant, se seque ostentant de super mu- rum, vt videntes inimici vigilantes- custodes, terreantur, nec audeant cominus accedere, & hoc etiam ar- cere, & prohibere est. Non dissimi- liter Angeli boni dicuntur arcere dæmones, ne hominibus noceant; in- terdum vi repellendo irruentes dæmo- nes, in star militum deiicientium de mu- rorum cacumine inimicos conantes. ascendere; interdum vigilantes, & circū- dantes cliētes suos; ac parati vi repel- lere hostes, si appropinquent: & hoc etiā arcere est, quia vidētes dæmones paratā custodiā non audēt mortales impetere: sciētes autē sanctis Angelis vi illata esse fugandos, si mala conē- tur inferre. Consistit igitur prohibi- tio & ligatio dæmonum, vel saltem nascitur ex assistentia Angelorū, ac firma custodia erga homines ad mo- dum explicatū, q̄ innuit Sathanas Iob. 1. dicēs: *Nō ne tu vallasti eū: protectionē*

Angelorum insinuans, ut quidam dicunt, qua Angeli prohibēt dæmones, ne noceant hominibus. Sicut illud Matth. 21. *Et sepē circumdedit ei,* id est Angelorum custodiā: Ita Interlinealis.

Interlin.

10
Tob. 8. Sed his nostris dictis occurrit ex aduerso historia Tobia, cap. 8. Vbi narratur Raphaelem Angelum apprehendisse dæmonem Asmodæum, ac religasse in deserto superioris Ægypti. Quæ religatio nequiuit fieri modis præfatis nō per actualementem impressionem, & detentionem: quia licet in apprehendendo dæmonem, potuit inueniri, sed tamen in detentione per multos dies Raphael abfente, & conuersante cum Tobia, reperiri non potuit, nec etiam per custodiam Tobia: quia hæc imperitina fuit ad religationem in deserto Ægypti, cum fuerit deuentio, ne à deserto egrederetur.

11 *Respondetur.* Dæmon Asmodæus ligatus fuit ab Angelo Raphael, nō solum quia non sinebatur noxam Tobia, & coniugi inferre: isto enim modo toto decursu temporis, quo apud eos, & cum eis morabatur Angelus bonus, Asmodæus, & alij dæmones ab Angelis ligati erāt modis à me explanatis, sed etiam dicebatur religatus in superiori Ægypti deserto: quia ei loco affixus, ut illinc se se mouere, alioque quopiam euagari non posset: at alligatio hæc peculiaris est, pertinens ad peculiarem Dei prouidentiam: nos verò loquuti sumus de alligatione dæmonum per-

tinente ad communem Dei prouidentiam, qua non sinuntur dæmones lædere homines, nisi Deo permittente.

Quod si cupis scire, quomodo illa alligatio potuit fieri per Angelum Raphaël: nil certò de eo, quod factum est definire possumus: probabiliter tamē dicimus, id potuisse fieri per imperium Raphaelis præcipientis dæmoni illic non discedere: nisi licentia præmissa, & quamuis dæmon solo imperio Angeli, imò & Dei, salua suæ naturæ libertate non compelleretur, tamen sicut imperio hominum affigitur virtus diuina, ut dæmones recedant, exeant, &c. de quo latius infra, ita virtute diuina credimus Raphaelem imperasse Asmodæo, ut non recederet à deserto superioris Ægypti, qua virtute diuina ligabatur ac detinebatur, ne discederet ante licentiam habitam à Deo, vel Angelo.

De huiusmodi ligatione per imperium videtur loquutus Augustinus li. de diuinatione dæmonum, ca. 7. *Fugantur (inquit) dæmones, vel etiam iussu superioribus colligati abstrahuntur, & alienantur à locis suis, ut de rebus quibus dominabantur, in quibusq; colebantur, fiat voluntas Dei.* Nisi fortasse quis dixerit virtute diuina aptatum esse corpus ab Angelo, quo inclusus & alligatus Asmodæus non potuit illud à se excutere. Isto modo dicitur esse ligatus igne infernali: sed hæc alligatio, ut dixi, peculiaris est, sicut & illa, de qua fit mentio, Matth. 12. Marc. 3. & Marc. 3.

1 3 Apoca.

Apoc. 20. Apocalyp. 20. Memento tamen, ac præ oculis habeo semper hanc ligationem demoniorum per metaphoram ad ligationem corporalem intelligendam esse. Similiter & modi quibus diximus ligari, metaphoricè

2. Petri 2. vincula, rudentes, & catenæ nuncupatur. Sic enim 2. Petri 2. legimus:

Judas in Canon. Deus Angelis peccantibus non pepercis, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradit cruciandos. Et Judas in sua Canonica: Angelos, qui non seruauerunt

Apoc. 20. suum principatum vinculis æternis sub catenâ seruauit. Apocalyp. 20. Angelus, ut serpentem antiquum in abyſſo ligaret: habebat catenam magnam in manu sua.

Andreas. Vbi Andreas: Catenam (inquit) ad nostram intelligentiam vocabit operationem, quæ Sathanae malitiam coercet. Habemus igitur, dæmonum potentiam esse ligatam à Deo, ne hominibus noceant, nisi ipso permittente; & quomodo illud ligamen apponatur.

Nō minor difficultas suboritur, in quo consistat Dei permissio, aut licentia collata demonibus, ut noceant quādo Deus id disponit, aut finit fieri? & vnde, aut quomodo dæmones, qui se ligatos esse sciunt, agnoscant solui, aut permitti nocere.

12. Aliquis fortasse poterit dicere, dæmones à Deo licentiam petere, & Deo concedente mala infligi, quod si abnuat petitioni, desistit à nocendi conamine. Ita videtur colligi ex

Iob. 1. & 2. historia Iobi primo & secundo capite. Vbi dæmon petijt à Deo licentiam vexandi Iobum, petijt, inquam, peti-

tionem intelligibili, qualis esse solet

Angeli ad Deum: de quo 1 p. qu. 107. artic. 3. & obtinuit: & Matth. 8. visi-

bili voce petijt dæmoniorum legio

à Christo licentiam intrandi in porc-

cos, quàm Dominus concessit: &

Luc. 22. ait Christus ad Petrum: Simon

ecce Sathanas expetit vos, ut cribra-

ret sicut triticum: id est postulauit vos

ita legunt quidam. Fateor, tamen,

aliquando ita accidisse, maxime

quando noxa inferenda à dæmone

est vehementer concupita, ut in hi-

storijis allatis, sed cū innumera mala,

& innumeris diaboli inferant, non

videtur probabile secundum ordi-

nem communis prouidentia tot li-

centias à Deo petere, totque conces-

siones datas fuisse, ac multo plures

negatas.

Atij respuentes tot licentias à dæmo-

nibus petitas, dicunt ob id Deū per-

mittere, aut licentiam dare nocendi:

quia innuit illis, cui nocere debeant:

non quidē voce exprimendo, sed in-

terius intelligibiliter indicādo. Et co-

natur probare ex testimonio Iobi ci-

tato. Ecce (inquit Deus dæmoni) vni-

uersa, quæ habet, in manu tua sunt: id

est do tibi potestatem affligendi eū.

Modus dicendi nō omninō impro-

babilis. Contra quem tamen argu-

mentor: quia vel illud innuere Dei

pertinet ad reuelationem factā dæ-

monibus, vel ad præceptum: vtrum-

que aliquādo accidisse non inficior:

nam plagas Ægypto inflictas dæmo-

nes intulisse Deo reuelante, & iubē-

te ait David Psalm. 77. vers. 35. quod

Exod. 12.

prius significatum fuerat Exod. 12. ubi nos legimus: *Plagam disperdentem*: habent Hebræi, *Angelum perdentem*, id est Angelos perdentes per synecdochem numeri: in licentia verò data Sathanæ ut Iobum affligeret, neutiquam esse ponendum præceptum, affirmat D. Thom. ibidem, sed potestatem traditam.

Ceterum quidquid sit de licentia data diabolo ad nocendum sanctissimo Iob: existimo tamen secundum ordinem communis providentiæ, ut dæmones licentiam obtineant à Deo, aut permittantur hominibus nocere: non esse necessarium præceptum, aut revelationem Dei, per quam inuauat sibi non displicere, ut his aut illis noceatur. Et de præcepto patet: quia præcepta Dei communiter dantur ab eo bonis spiritibus, ut potè qui habent rectam voluntatem ac conformem diuinæ, ac proinde ei in omnibus obediunt; mali verò nequaquam communiter reguntur præceptis, sed coactione. *Secundo*, quia si imperio Dei nocerent: ergo non ex permissione. Communiter autem dicitur à Sanctis citatis eos affligere homines ex permissione diuina: quia sinuntur exercere & vires, & prauam voluntatem erga homines. Quod verò licentiam tribuat reuelando cui velit Deus nocere: non videtur verosimile: tū quia esset quoddammodo præcipere noxam: tum quia dæmones tot reuelationibus à Deo illuminari non videtur congruum.

Quare sub correctione doctiorum reor, totidem modis Deum largiri, aut permittere dæmonibus nocere hominibus: quot diximus eos impediri, ne noceant: Nam sicut eos ligari consistit in prohibitione, sic solui consistit in ablatione prohibitionis. Et sicut meditati sumus eos prohiberi posse, vel à Deo immediate vel mediante ministerio Angelorum: sic & ablatio prohibitionis (quæ est permissio) fit duobus modis, vel à Deo immediate, vel mediante ministerio Angelorū. A Deo immediate quia illos nō prohibet actuali impulsu, vel quia illis nō denegat cōkursū requisitum ad operandum; & hoc facile est dæmonibus cognoscere: sicut cuius facile est agnoscere, habeat ne manus solutas ad operandum. Ad verò ministerio Angelorū conceditur licentia hæc, aut permissio nocendi, vel quando dæmones ab Angelis nō patiuntur actualem repulsam, aut impressionē prohibitiuam, vel quando Angeli boni Deo reuelante deserunt clientes suos vexandos à dæmonibus. Sed unde scient dæmones, quod deseruntur homines ab Angelis custodibus, ut possint affligi? Dicit quispiā, quia Angeli custodes id reuelāt malis, puta dicētes, ecce istum, in eum potestis sauire. *Hoc non statum* quia tot reuelationibus dæmones imbui non est congruum: tum quia id videtur alienū à pietate Angelorum custodum, quasi digito ostendere, & tepissimè tradere suos clien-

14

clientes vexandos. *Quod si dicas*, quia Angeli custodes non sunt assistentes hominibus aliquibus, & hoc bene vident dæmones. *Contra*, quia bene sciunt dæmones quandoque Angelos custodes absentes esse in cælo, vel aliquo loco valde distante, & licet tunc deserant homines loco, non tamen quantum ad effectum custodia: quia etiam cum sunt in cælo, cognoscunt quid circa hominem agatur: & Deo reuelante, si clientes impugnantur à Dæmonibus, statim aduolant ad eos tuendos, nec indigent mora tēporis, vt adsint, sed statim adesse possunt, vt annotauit D. Thom. p. quest. 113. artic. 3. *Item tertio*: quia Angeli custodes nunquam totaliter deserunt homines, vt affirmat D. Thom. loco proximè citato. *Item quarto*: quia ex desertione prefata quamuis fortalsè posset cognosci diuina permissio nocenti inferendi: non tamen certa nocendi mētura, cum tamen necessarium eam præfigere. Sapius enim permittuntur mala inferre certis limitibus, vt patet in potestate tradita demoni ad affligendum Iobum. Probatur illatio: quia si Angeli custodes assistunt, dæmones nocere non possunt: si deserunt, poterunt pro sua impia voluntate, quæ nullo minori malo, quàm internecione satiabitur.

15

Aduertendum, dæmones quamuis sciant se à Deo ligatos ac prohibitos ne hominibus noceant, nisi Deo permittente: tamen non ob id animo linquunt, aut desistunt à captanda

occasione nocendi: quærentes vtrū ab Angelis custodibus deserantur, hoc enim accipiunt pro signo permissionis, aut licentiæ data. Hoc egregiè docuit D. Petrus dicens: *Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret* & Iob 1. & 2. *Circuui terram, perambulauit eam,* nimirum quærens cui nocere posset: & Matth. 22. *Ambulat per loca arida & inaquosa quærens requiem,* id est cui noceat, quia afflictio hominū requies est dæmonum.

Dum autem sic æstu inuidiæ ac liuoris agitati percurrunt, callidè obseruantes quem lædant; quos vidēt ab Angelis custodibus diligēter custoditos, nec aggredi audent, ne eorum reddatur conatus irritus & inanis, & quia fortè à longè ab Angelis custodibus arcentur. Si autem dubitant de diligenti custodia, aut cōiecturaliter censent eos remissius custodiri, tentant audacter mala inferre. Quod si repelluntur, certò sciunt non esse sibi nocendi concessam facultatem, sin minus certò agnoscunt sibi concessam, eaque abutuntur. Itaque ex eo quod non repelluntur ab Angelis custodibus, aut alijs bonis Angelis, agnoscunt sibi esse permissam nocendi potestatem.

Ad obiectiones oppositas, *Ad primam* cōcedimus illatum, *ad secundam* responderetur, quando vident Angelos non assistentes, tentant malum infligere, quod si non patientur repulsam, inde colligunt sibi concessam lædendi potestatem, *Ad tertiam* respon-

D. Petrus

Iob. 1.

et 2.

et Matth.

16

respondeo, D. Thom. esse intelligendum toto tempore, quo aliquis à Deo non deseritur: nam quandoque totaliter Deus deserit, vt septē viros Saræ, quos dæmon occidit, & tūc etiam Angelus deserit. *Ad quartā:* Angeli boni benè sciunt Deo reuelante in quanta mensura permittantur dæmones nocere, & si dæmon amplius procedere vult, repellitur à bonis Angelis.

Demum aduertendum; Angelos malos esse in tanto numero, adeoq; sollicitos contra homines, vt statim atque aliquis ab Angelis bonis deseritur: ipsam inuadant, atque malo permisso afficiant: nam si aliquod modicum temporis intercederet, in quo homo ab Angelo desereretur, & non à dæmone inuaderetur diuinæ prouidentie ordo turbaretur, quæ ad hoc vult Angelum deserere hominem, vt à dæmone inuadatur: sunt autem in aere isto tot dæmones commorantes, vt a formorū superent multitudinem: nec illis hæc tam sollicita occupatio fastidiosa est, quia nimis desiderant hominibus nocere, neque laboriosa, quia infatigabilis naturæ sunt.

17 Superest ad argumenta in initio facta respondere. *Ad primum respondetur.* Absolutè loquendo, & in communi ad prouidentiam diuinam spe. Etat finire res operari iuxta naturas suas: at attentis quibusdam circumstantijs, & aliquo supposito, ad eandem prouidentiam spectat, vt prohibeantur, verbi gratia, attentæ gra-

uitate aquarum, & superiori earum loco, inundarent certè terram: sed quia homo erat futurus eius habitator, ad prouidentiam Dei pertinuit, vt aquæ maris prohiberentur à Deo dicente: *In litore confringes fluctus tuos.* Sic absolutè concessum est etiam dæmonibus, vt liberè exercerent vires suas: sed supposito eorum casu, & odio vehementi, quo aduersus homines flagrant, ne interiret totum humanum genus, ad Dei prouidentiam pertinuit dæmoniorum potestatem cohibere, ne noceat hominibus pro suo arbitratu, sed tantum Deo permittentē ferè semper, vel propter sui gloriam, vel propter hominum vtilitatem. Quo fit vt dæmonum nocuentis non solum mali, verū & boni quandoque subijciantur, propter Dei gloriam quidē: quia in hac Dei prouidentia multa Dei attributa à longè lucent, suauitas in gubernando, eo quòd cum hominibus ac dæmonibus liberum arbitrium dederit: violentum videretur semper impedire quod possunt naturaliter dæmones, & summoperè desiderant: ideò finit aliquādo eos id perficere. Clementia autem in genus humanū manifestatur: quia si dæmones permitteretur in homines grassari, actū esset de humano genere, vt nuper dicebamus. Iustitia etiam Dei elucet: quia sæpè propter vindictam scelerum dæmones carnifices, & tortores promptissimos ad eam exequendam elegit Deus, hominum verò vtilitas ex hac dæmonum tortura nō parua,

K neque

neque vna sola enascitur, patientia exercetur, virtus probatur, humilitas acquiritur, ad omne virtutis genus exercendum occasio datur.

Ad secundum, & tertium facilis est solutio ex dictis.

Dico tertio. Non solum Angeli boni dæmones coercere ac ligare possunt: verum & dæmones superioris ordinis, qui fortiores sunt alios inferioris, qui non sunt ita fortes. Hoc assertum clarum est similitudine sumpta inter homines fortiores, & imbecilliores. Hac arte vtuntur sceleratissimi Magi, qui certa quādā societate, ac conuentione inita cū dæmonibus, implorato auxilio fortiorum dæmonum, alios imbecilliores annulis includere, certisque operibus & locis alligare solēt. *Palladius* cap. 20. plurimos ac ferocissimos dæmones in Iamnæ & Mambra sepulchro per magiam alligatos refert: sed de hoc nos latius, interim videndus est *Victoria* de magia.

Dico quarto. Non solum ab Angelis bonis, & malis possunt dæmones ligari, ac prohiberi ne noceant: verum etiam ab hominibus mediante potestate illis à Deo collata, cuius naturam ex professo in hac Diui Th. quæst. rimamur. Hoc assertum palam fit ex testimonijs sæpè citatis, vbi à Deo & Christo Domino potestas hæc collata est. Sed age in eius explicationem vltimius progrediamur.

DE CAUSA EFFICIENTE huius potestatis, seu eiectionis dæmonum.

ADNOTATIO.

Acturi de causa efficiente ad fugandos dæmones, ne hominibus molestias ingerāt, diuidere causam effectricē necesse est, in causam principalem, & instrumentalem. Principalis quidem causa Deus est, cuius imperio subdita est omnis creatura etiam dæmones: *Colūna cæli*, inquit *Iob 26. contremiscunt, & pauēt ad nutum eius. Spiritus eius ornauit cælos, & obstetricante manu eius aductus est coluber tortuosus*; id est diabolus. Et quamuis opera Dei ad extra sint tribus personis conuenientia, tamen quia filius Dei factus caro, erat profligaturus potentiā diaboli, qui tyrannide occupauerat orbem, huic exitiali hosti fugando, & ab hominibus eiciendo egregiam, & frequentem nauauit operam in terris degens: & ideo ipsi vt causæ principali dæmonum pulsionem attribuimus: qui de se, *Matt. 28. ait: Data est potestas mihi in cælo, & in terra: & de eodem Apocal. 20. Ioannes ait: Habet clauem abyssi & catenam magnā in manu sua, & apprehendere potest draconem serpētem antiquum, cuiusq; ligare, & mittere in abyssum, & claudere, atque signare.* Quæ verba satis exprimunt Christum Dominū sua virtute diuina causam esse efficiētem principalem omnium.

omnium dæmonum pellendorum.

Post Christum verò non inuenio alias causas efficiètes principales nisi Angelos, siue bonos, siue malos: nequã verò spiritus, si superioris ordinis sint, ac ex consequenti robustiorum virtù, pellere possunt dæmones inferioris ordinis: quia infirmiores sunt, & sæpè (vt iam vidimus) expellunt: at verò Angeli boni, siue sint impares naturalibus viribus, siue pares, siue sint superioris ordinis, siue inferioris, supra malos spiritus potestatem habèt, possuntq; ab hominibus molestiã abigere, imò & torquere. De spiritibus bonis, qui ordinis superioris sunt, certa res est: quia viribus naturalibus potèntiores sunt. Talem censeo fuisse Raphaelè Angelum, qui dæmonem Asmodæum à Tobia, & Sara coniugibus abegit, ac in deserto Ægypti ligauit, ne eis noceret sicut cæteris sponsis Sara, Tobia & Sara. Quod verò Angelus bonus ordinis inferioris potestatem habeat arcendi, & subiugandi spiritum malum, etiam si superioris ordinis sit: asserit Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 4. Spiritus vita desertor, atque peccator (ait Augustin.) regitur per spiritum vita rationalem, pium, & iustum, Et D. Gregorius homilia 34. in Euangelia docet, virtutes aduersas (id est dæmones) subiectas esse Angelis, qui potestates dicuntur. His adiungitur D. Thom. 1. part. quest. 109. artic. 2. 4. Ratio huius est: quia propter peccata dæmoniorũ ea subiecit Deus omnibus bonis spiritibus, vel quia vires

eorum elanguerunt, vel (quod certius est) quia virtute diuina cõmunicata potestatem supra cacodæmones acceperunt. Verũ tamen quando eã potestatem exercèt supra dæmones ordinis superioris: non concurrunt inferiores spiritus boni vt cause principales, sed vt instrumentariæ, mediante virtute à Deo communicata.

Et idem dicendum est de hominibus, qui cum imbecilliores viribus sunt, quã minimus dæmonum; in eis abigendis nequaquam concurrere possunt vt cause efficientes principales, sed tantum vt instrumentales Dei, & Christi, virtute scilicet diuina hominibus communicata. Bene hoc agnouit Beatus Bernardus: tum enim arroganter spiritus nequã, qui arripuerat quẽdam, ipsi insultaret, quod nec Syrus (Sanctũ Syrum intellige, ad cuius reliquias oblessum miserat) nec Bernardulus (sic per contemptum sanctum virum nominabat) ipsum à suo domicilio esset pulsurus: nonne (respondit Bernardus) Syrus eijciet, non Bernardus, sed dominus noster Iesus Christus. Et Diuus Petrus & Ioannes Actorum 3. cum sanassent quendam claudum ab vtero matris, ne ipsis, vt causis principalibus sanitas ea tribueretur, sed tantum vt instrumentalibus, quibus Christus suam virtutem communicauit dixerunt: Viri Israelita quid miramini in hoc? aut nos quid intuemini? quasi nostra virtute, aut potestate fecerimus hunc ambulare, &c. Idem possemus & nos dicere, quando

Bernard.

Act. 3.

K 2 eijci-

eijcimus dæmonia, adscribentes ejectionem vt causæ principali Christo Domino, & nobis vt instrumentarijs: qui virtute accepta à Christo id opus nostris viribus impar perficimus. Communicauitq; hanc potestatem hominibus, vt ipsi, licet natura imbecilliores, possent tãquam causæ instrumentales dæmones fugare, imò & profligare, ne hominibus molesti sint, & non sine operationibus humanis (quas esse necessarias vt instrumenta humana operentur) schola Sancti Thomæ affirmat.

3 Quare meritò disputabitur, quibus actibus, quibusve medijs Christus Dominus suam virtutem communicauerit, vt his adhibitis homines abigant dæmonia, ne hominibus molesta sint. *Secundò*, istorum mediorum virtutem, ac efficaciam tuebimur aduersus calumniantes Hæreticos. *Tertiò*, docebimus modum concurrendi horum mediorum ad dæmonum pulsionem. *Quartò*, an semper media isthæc efficacia sint ad hostes communes hos propulsandos. Ac demum, an aliquibus sensibilibus vis naturalis insit ad cogendos dæmones, ne hominibus molesti sint? Igitur sit

DISPUTATIO XII.

De numero mediorum, quibus licitè & proficue vti possint fideles, ad fugandos dæmones.

4 IN primis de exorcismis, quibus exercetur potestas abigendi dæmones collata à Christo, de quatuor egimus,

Exorcismus Græcè, adiuratio Latine dicitur. Quid autem sit adiurare dæmones, superius docuimus: est namque dæmonibus imperare per obtestationem alicuius rei sacræ, ne hominibus mala inferant.

Dubitatur tamen: an de essentia adiurationis sit imperium confirmare per aliquid diuinum? & quod sit illud?

Et videtur vera pars affirmatiua. *Primò* quia Marci ultimo, vbi potestas abigendi dæmones renouata est, & traditus modus ea vtendi, dicit Christus Dominus: *In nomine meo dæmonia eijcient.* Ecce adiuratio necessariò debet fieri per inuocationem alicuius diuini, imò necessariò per inuocationem nominis Iesu. *Confirmatur*: quia isto modo adiurandi vsi sunt Apostoli, & Patres eorum coætanei. Legitur namque Luc. 10. Apostolos missos à Christo ad prædicandum cum gaudio reuertentes dixisse: *Domine in nomine tuo etiam dæmonia subiiciuntur nobis.* Ad quorum imitationem quidam Iudæi dæmonia pellebant in nomine Iesu, vt videt licet Lucæ 9. & D. Paulus Acto. 16. eijciens spiritum immundum à puella ait: *Præcipio tibi in nomine Iesu discedere ab ea.* Et Actuum 19. quidam Iudæi leguntur adiurasse dæmones per nomen Iesu, quem Paulus prædicabat, nimirum, quia videbant Paulum eodè nomine vti in dæmonibus pellendis: & Iustinus coætaneus Apostolorum: *Nominis Iesu (inquit) potentiam dæmones tremunt, & reformidant.*

& hodie quoque illi per nomen Iesu adiura-
ti nobis parent. Secundo adiuratio dæ-
monum est actus Religionis, & sub
hac ratione de adiuratione differit
D. Thom. in art. 2. huius quæst. at nisi
fiat per obtestationem alicuius rei
sacræ non est actus Religionis &
cultus: quia solum imperium non
est actus Religionis: ergo necessario
debet fieri per aliquam rem sa-
cræ.

In oppositum est: nam in locis citatis
in prima disputatione, absoluta po-
restas confertur hominibus calcan-
di dæmones, ac eiijcendi: ergo non
est cur limitetur, & necessario de-
beat fieri per obtestationem alicuius
rei sacræ. Secundo. Multi viri sanctita-
te insignes solo imperio dæmones
fugarunt. Id effecit Parthenius, vt
ait Metaphrastes septima Februarii.
Idem de Remigio refert Hincmarus
in vita Remigii, & de sancta Ana-
tholia ait Surius tom. 4. primo affla-
se dæmoniacum, & ad dæmonem
conuersa ait: Exi ab homine, & statim
discessit.

Ad dubitationem dico primo. Mo-
dus adiurandi dæmones, vsitatus
tempore primitiue Ecclesiæ per in-
uocationem nominis Christi perfici-
ebatur. Cuius nominis: nam Chri-
stus multis nominibus vocatur in
sacris Literis; Prophetarum cuius-
uis inuocatio sat erat: sed Apostoli
nominis Iesu vtebantur, quod vo-
catum est ei ab Angelo priusquam
in vtero conciperetur. Hoc dictum
probatur primo argumento pro af-

firmatiua parte, & eius confirma-
tione.

Dico secundo. Adiuratio quæ Reli-
gionis actus est, & efficax ad dæmo-
nes pellendos, debet necessario fie-
ri per obtestationem alicuius rei sa-
cræ; non est tamen necessarium
quod fiat per nominis Iesu inuoca-
tionem. Prima pars prob. argumento
secundo pro parte affirmatiua. Se-
cunda vero probatur argumento secun-
do factò in oppositum pro parte
negatiua. Et præterea: quia in lege
veteri adiuratio sæpe fiebat per no-
men Dei tetagrammaton, vt retuli-
mus ex Epiphanio, & etiam in lege
gratiæ adiurationes factas esse per
Crucem, & per alia sacra legi-
mus.

Dico tertio. Adiuratio dæmonum
efficax ad abigendos dæmones, be-
nè potest fieri per solum imperium,
nulla præcedente oratione, aut ob-
testatione rei sacræ. Probatur argu-
mento primo, & secundo in oppo-
situm pro parte negatiua.

Ad primum pro parte affirmatiua,
quatenus militat contra tertium af-
sertum, respondetur, in sacris Literis,
quando aliquid dicitur, aut iubetur
fieri in nomine Christi, non in vna
& eadem significatione phrasos lo-
quendi intelligenda est. Ioann. 14.
dicitur: Quodcumque petieritis Patrem
in nomine meo, hoc faciam. In nomine meo,
id est meis meritis confili: & ibidem:
Spiritus sanctus, quem mittet Pater in no-
mine meo: id est mea autoritate: &
Ioan. 10. Opera qua ego facio in nomine

K 3i Patris

D. Thom.

Metaphr.

Hincmar.

Surius.

5

6

Ioann. 14.

Ioan. 10.

Marc. ult. Patris mei: Id est in virtute Patris mei: at Marci ultimo, quamuis fortasse possent accommodari præfata acceptiones, tamen in nomine Christi esse dæmonia eijcienda sensus est, id est in virtute, & efficacia accepta à Christo: Quod contingit siue expresse adiuratores inuocent Christi nomen, siue rem quamlibet sacram, siue nudè imperent dæmonibus exitum: totum id, quidquid fit, virtute accepta à Christo fit. Quod nõ obscure indicatur in testimonio allato in annotatione ex Actorum 3. *Ad confirm. resp.* eum modum adiurandi per nomen Iesu præstantiorem putamus, licet expressa inuocatione eius nominis non sit necessaria ad saluandum substantiã adiurationis.

Ad 2. resp. concedendo actus imperandi dæmones, nisi fiat explicitè, aut implicitè, per obtestationem alicuius rei sacræ non esse Religionis actum, neq; esse propriè adiurationem, esse tamen opus miraculosum pertinens ad gratiam gratis datam eiectionem dæmonum, promissam à Christo Domino in multis locis citatis in prima disputatione.

Exorcismorum duo sunt genera: quidam breuis, nimirum constans nuda, ac simplici adiuratione, v.g. *Præcipio tibi dæmon per Iesu nomen, vt exeat ab homine hoc.* Vel alia simili formula imperandi dæmonibus. Quidam vero amplior, plures res & verba complectens, nempe orationes, Euangeliorum recitationes, sacrarum vestium, reliquiarum. Crucis, ac imagi-

num vsus: & præcipue verba imperatiua, quibus dæmones specia- lius coguntur, vt videre licebit in ritualibus, quibus Romana ecclesia vtitur.

Prioris generis exorcismo vsi sũt Apostoli, & Patres primitiua Ecclesie, maximè per inuocationem nominis Iesu, vt diximus. Et eandem vsurparunt sæliciter euentu alij insignis sanctitatis viri, ac fœminæ. De Theodoro Archimandita refert Gregorius in eius vita apud *Surius Surius, to. 2.* multos dæmoniacos inuocatione nominis Iesu liberasse. Idem de Arsatio dicit Sozomenus *4. lib. hist. Sozome. Athanas.* & de D. Antonio Athanasius in eius vita: & sanctus Dominicus dũ concionaretur quædam dæmonica clamoribus Ecclesiam replens auditores conturbabat: at sanctus Pater in nomine Iesu Christi facto Crucis signo spiritui præcepit exire ab obsessa, & statim discessit: *ita cap. 9. l. 2. vita ipsius.*

At vero post tempora primitiua Ecclesie, amplior exorcismorum forma cœpit introduci. Vbere illa & copiosa gratia eijciendi dæmonia in exorcistis languente, ac proinde egressu dæmoniorum non ita facile existente: Ecclesia (quæ omni tempore ab Spiritu sancto gubernatur) ordinauit quosdam exorcismos ampliores, & extensiores, qui essent veluti epilogus omnium mediõrum, quibus dæmones fugari solent: orationis scilicet, ac ieiunij. Crucis, reliquiarum, ac rerum sacrarum vsus, vt

multis

multis adhibitis machinis exitialis hostis cedere loco cogeretur: & istorum exorcismorum ampliorum vsum, solis exorcistis delegauit, propter rationes à me adductas disputatione 5. quorum exorcismorum formulæ videndæ sunt in rituali Romano.

De successu felici vtrorūq; exorcismorum multa narrarunt maiores nostri, à quibus supersedeo ne morosus fiam. Sed quid acciderit S. Hilarioni referre non grauiabor ipsis D. Hieron. verbis in vita Hylarionis. *Marsitas* (inquit Hier.) fortissimus iuuenis de territorio Hierosolyma tantum valebat viribus, vt quindocim frumenti modios diu longeq; portaret. & hanc haberet palmam fortitudinis sua si asinos vinceret: hic afflictus pessimo dæmone non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur. Multorum nasum, & aures moribus amputauerat, horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumque suis terrorem omnibus inuasserat, vt oneratus catenis, funibus in diuersa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium Hilarionis Eremita pertraheretur, quem postquam fratres videre perterriti (erat enim mira magnitudinis) indicauerunt Patri. Ille sicut sedebat iussit eum ad se pertrahi, & dimitti, solutoq;: Inelina (ait) caput, & veni. Tremere ille, & ceruicem steterere, neq; asplicere contra ausus, omnique ferocitate disposita, pedes coeperit sedentis lambere adiuratus itaque dæmon, & tortus qui inuenem possederat, septima die egressus est. Hæc Hier. in vita Hilar.

Sed numquid solis exorcismis fugantur dæmones? Soli exorcismi

directæ ad nostram disputationem pertinent, qui disputamus de potestate abigendi dæmones per adiurationem. Sed sunt etiam multa alia media, quibus orthodoxi prospero euentu vtuntur, videlicet oratio, reliquiæ, Crux, ac res consecratæ. De his singulis dicamus.

Oratio.

Ad fugandos dæmones oratione plurimum valere palâ est ex imperatiua facultate, qua pollet, si legitimis circumstatijs vestiatur. De quo late diximus alias ad q. 83. ar. 15. tum etiâ exemplis (quæ plurima sũt) eorum qui orationũ auxilio à dæmoniorũ infestatione liberati sũt. Ioannes diaconus in vita S. Gregorij Magni l. 4. c. 93. refert suasionem S. Grego. Litanij spectrum formidabile dæmonis quasi cornuti à quodam loco quem reddiderat inhabitabilem, pulsam fuisse. Et ibidem refertur, oratione fugatum dæmonem, qui in forma cati, euidam Religioso molestus erat: & idẽ Greg. l. 1. dialog. c. 10. de Fortunato Tudertina Ecclesiæ Episcopo narrat, oratione dæmonia à corporib. obsessorum expellere solitũ, & de S. Hilar. D. Hierõ. in eius vita ait, ducentos propemodũ, partim viros partim mulieres à dæmonis vexatione liberasse. Multa alia exempla possent adferri, hæc tamen sufficiant, si aduertam, fere quotiescũq; vel Cruce, vel exorcismis, dæmones pulsi sũt, oratio effusa est. Et ideo in beneficio liberationis à dæmonũ tyrânide, sua laus nõ est illi adimenda.

Reli.

Ioan.

Diacon.

Gregor.

Diag.

Reliquiæ.

SECUNDUM medium est reliquiarum vsus: tempus codicesque deessent si enumerare vellem, quanti obsessi, quanta loca infesta, quot homines, à dæmonum crebra assistentia fatigati, libertate donati fuerint reliquiarum vsu. Vnum, aut alterum exempla proferam. Actor. 19. tactu semicinctorum, & sudarij D. Pauli referuntur dæmonia pulsa: & vmbra D. Petri vim dæmonibus esse allatam, non obscure insinuat cap. 5. & per D. Petri catenas, quibus vincetus fuerat, plurima dæmonia eiecta testatur Vincentius lib. 24.

Nissenus. cap. 88. Gregorius Nissenus in vita Gregorij Thaumaturgi apud Surium tom. 4. quod anhelitu oris sui velum afflauerit, & obsesso illud imponens dæmonem expulserit. De munimine aduersus dæmones per reliquias euentum celebrem referre non grauabor ex verbis D. Theodoretij historia Sanctorum Patrum cap. 21. quæ recitat Baronius tom. 5. historiæ Ecclesiasticæ circa annum Domini 424. Execrandus Marcio (inquit Theodoretus) multas spinas impietatis seminauit in regione vrbs Cyriacas cum conarer euellere radicitus: noctu venit quidam demon exitialis clamans, & lingua vtens Syriaca: cur inquires bellum geris cum Marcione? cur hanc pugnam aduersus eum suscipis? Quanam is, te nunquam affecit molestia, desine belligerare, desine à maleuolentia, aut discas experientia,

quantum bonum sit quies. Scias quod te iam pridem confodissem, nisi chorum Martyrum te custodientem vidissem cum Iacobo. Hæc ego audiui, & dixit eiuidam ex familiaribus, qui prope me dormiebat, audis inquam, quæ dicuntur: ille vero: Omnia inquit audiui & cum vellem surgere, & respicere, & scire quis loqueretur, tua causa quieui: quia te putarem quiescere. Ambo itaque surgentes respeximus, neque vllum, qui moueretur vidimus, nec qui loqueretur audiuimus. Illa verba alij quoque qui nobiscum habitabant audierunt. Intellexi igitur quod martyr quidem chorum dicebat lecythum olei martyr, qui cum à multis martyribus collectam haberet benedictionem pendeat in meo lecto. Sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus, qui quouis claustro adamantino fuis mihi quoque validior.

Sed illustrius exemplum refert Bedali. 3. historiæ Angelorum cap. 21. quod quia etiam pluribus locis huic disputationi potest seruire etiam ipsius verbis ascribimus: Monasterium nobile fuit in prouincia Lindisi nomine Baernadum. Huc quodam tempore hospes venit, qui solebat nocturnis sapius horis repente ab immundo spiritu grauissime vexari. Cum igitur benigne susceptum post cœnam in lecto membra posuisset, subito à diabolo arreptus inclamare, dentibus frendere, spumare, & diuersis motibus cœpit membra torquere. Cumque à nullo vel teneri, vel ligari potuisset, cucurrit minister, & pulsans ad ostium nuntiavit abbatissæ. At illa aperiens ianuam exiit cum vna Sanctimonialium fœminarum ad locum viro- rum, & euocans presbyterum, rogauit se-

11
Beda.

cum venire ad patientem. Vbi cum venientes viderent multos affuisse, qui vexatum tenere, & motus eius insanos comprimere conati nequaquam valebant, dicebat presbyter exorcismum, & quæcumque poterat pro sedando miseri furore agebat: sed nec ipse quamuis multum laborans, proficere aliquid valebat. Cumque nil saluti furentis superesse videretur, repente venit in mentem Abbatissa pulvis ille præfatus (intellige cineres sancti Otvvaldi Martyris) statimque iussit ire ministram, & capsellam in qua erat adducere. Et cum illa afferens intrasset atrium domus, in cuius interioribus dæmoniosus torquebatur, conticuitque ille subito intentique ora tenebant reliqui, quem res exitum haberet sollicito expectantes. Et post aliquantum horæ spatium resedit, qui vexabatur & grauius suspirans: Modo inquit sanum sapio, recepi omnem sensum animi mei. At illi sedulo seiscitabantur, quomodo hoc contigisset. Quibus ille: Mox ut virgo hæc cum capsella, quam portabat, appropinquauit atrio domus huius, discesserunt omnes, qui me premebant spiritus maligni, & me relicto nusquam comparuerunt. Hactenus Beda.

Crux.

12 **T**ertium medium est Crucis usus; Crucis, inquam, id est effigiei Crucis: nam particulæ ligni sanctissimi, cui Christus Dominus affixus est ad reliquiarum usum spectat: effigiei vero Crucis (siue Crucem formæ in aere, siue in materia solida, siue in plano depingas) usum ad dæmonia arcenda efficacem fuisse,

apud Catholicos constans res est, & antiquissima, ut videre licebit in disputatione sequenti: modo exëplis allatis huius efficacitatis, contenti sumus. Si prius aduertamus, Crucis, quæ in aere formatur, duplicem esse usum: quendam, quando homines sibi imprimunt eam, ut cum frontē, pectus, vel os Cruce munimus: alterum, quando alijs Crucem affigimus, ut in administratione Sacramentorum contingit, & quando à Sacerdotibus, aut Episcopis benedictio datur: utroque modo magno præsidio fuisse aduersus dæmones, tam apud fideles, quam apud ethnicos ex historijs palam fiet. Epiphanius Hæresis. 30. scribit Iosephum quemdā, nōdum Christianum, Cruce Christi dæmonia eiecisse, & deinde Christianum effectum, eadem Cruce Iudæorum incantationes destruxisse. **LUCIAN.** Lucianus Atheista, & omnis Religionis irrisor tradit, Eucratem dignū fide virum, cum annulum accepisset ex ferro ex quadam Cruce facto, aduersus spiritus nequam redditū fuisse securum. Itaque (inquit Cesar Baronius, Anno Christi sexagesimo,) quemadmodum Iudæi exorcista, licet in Iesum Christum non crederent, tamen quod scirent à Paulo, & alijs Christianis, in nomine Iesu pelli dæmones: & ipsi eodem nomine ad dimouendū eos utebantur. Ita Magi quod à Christianis feliciter facitari videbant, nimirum Crucis virtute eos dæmonibus imperare: & ipsi ad coercendos, cum opus esset, impetus dæmonum signo Crucis uti voluerunt. **DIUS GREGORIUS NISSE.**

L

Nisse.

Nissen. Nissenus in vita sancti Gregorii Neocesariensis ait, eum sæpe contra dæmones his armis instructum pugnavisse. Et idem de Beato Antonio refert Hieronymus in vita D. Pauli, & Metaphrastes in vita sanctæ Margaritæ, eam, dæmonem in figura Draconis occurrentem profligasse. Et Gregorius Linconiensis Cruce eiecit dæmones à multis obsessis, vt refert Gregorius Turonensis in eius vita: & nostro seculo sanctam Brigittam signo Crucis fugasse dæmonem, narrat Surius in eius vita, *tom. 4.* Idem de sancta Catherina Senensi refert Raymundus in eius vita. Vide Surius *tom. 4.* Hæc satis sunt de multis quæ afferri possent.

Res consecrata.

13 Quartum medium ad fugandos dæmones est vsus rerum consecratarum, aut benedictarum. Quod vt clarius percipias est aduertendum, omnes & singulas res benedicere, Ecclesia in more habet: imitans sui magistri facta, qui vsus fuit cibum ac potum benedicere, dum in humanis ageret, & postquam gloriosus à morte resurrexit vsus est benedictione in deserto, vsus est etiam in Emaus: & omnes Orthodoxi ad eius imitationem omnia, quibus vescimur, ac potamur benedicere solemus. Finis autem huius generalis benedictionis est, vt res benedictæ à dæmonum vsibus subtrahantur, & ab eorum infestationibus sint liberæ: at vero quædam res consecran-

tur, aut benedicuntur ob peculiare fines: verbi gratia, vestes sacre ad cultum diuinum solemniter exercendum, Oleum, Chisma, & similia ad Sacramenta solemneriter ministranda: quædam vero sunt, quæ extra Sacramentorum administrationem vsibus humanis deseruiunt; interdum quidem ad morbos curandos; interdum ad dæmones fugandos, vel ab obsessorum corporibus, vel ne loca infestentur terroribus, apparitionibus, &c. aut vero tempestatibus immixtis fulguris, grandinis, &c. & tertio vt abigantur, ne persequantur crebra sua assistentia homines quosdam: huiusmodi sunt aqua benedicta, sal exorcizarum, imagines cereæ, quas agnos Dei appellamus. Quæ omnia benedici aut consecrari ad dæmones abigendos clarum erit legenti formulas inferius expressè referendas; quibus vritur Ecclesia Catholica in eorum benedictione, aut consecratione: & huiusmodi res benedictæ, aut consecratæ sunt, quæ præcipue ad pellendos dæmones valent, quia ad id institutæ sunt, an (scophantiæ accusanda est Ecclesia in tali institutione? Absit.

Aliæ vero res sacratæ indirectè, & minus præcipue propter exosam à dæmonibus sacrationem, aut benedictionem dæmonia fugant, de quibus fusius disputatione immediatè sequenti. Exemplis manifestemus (sicut in cæteris medijs fecimus) has res consecratas, aut benedictas

Geor.
Pres.

dictas dæmones fugare. Oleo benedicto Theodorus Archimãdrita (vt scribit in eius vita Presbyter Geor. gius) expulit dæmonem, qui vehementem cruciatum & tremorem membris obsessi nauæ afferebat. Aqua benedicta sanctus Germanus sedauit tumescentes, & inualescentes maris fluctus, quos dæmon viri sancti in Anglia aduentum impedire volens excitauerat: ita Beda in Historia Anglorum lib. 1. cap. 17. Beatus Marcellus, Episcopus Apamæ vt refert Theod. lib. 1. c. 22. cum diabolus conaretur impedire, ne totis Apameni famosum delubrum cõburetetur, sanctus Episcopus asperzione aquæ benedictæ dæmonem fugauit. De alijs rebus consecratis, ac clamatio populi Christiani eas ad fugandos dæmones magni momenti esse testatur.

Beda.

Theodor.

Et hæc de numero mediõrum quibus dæmones abiguntur: nam si quæ sunt alia ad iam relata reducuntur: v. g. manuum impositio super eneruatos, qua Beatus Germanus Pantiensis Episcopus plurimos dæmoniacos liberauit: vt ait Fortunatus Pictaõrum Episcopus in eius vita, cap. 30. ad vsum reliquiarum reducitur. Idem dicendum de digitorum immissione in os obsessõrum qua curauit quendam dæmoniacam sanctus Clarus Abbas Vienensis: ita Surius in eius vita tom. 1. Idem etiam dico de crucifixi imagine. Missæ autem sacrificium ad rerum sacratarum vsum reduco.

Surius.

DISPUTATIO XIII.

Contra Hereticos in defensionem exorcismõrum, & omnium mediõrum, quibus Ecclesia vtitur ad dæmones pellendos.

Hæretici sectarij imitantes Waldenses, ac Wiclephistas, vt in omnibus Orthodoxos sugillent, nilque quod Ecclesia Romana approbat intemeratam custodiant: exorcismos extensiores, quibus Ecclesia modo vtitur, & omnia præfata media, quæ diximus ad pellendos dæmones conducere, partim irrident, partim impugnant: qua propter operæpretium iudicauit, eorum impugnationes afferre, & si quæ aliæ se offerunt: vt illis eneruatis, vsus præfatorum mediõrum à calumnia vindicetur Hæreticorum.

Primo contra vsum prædictõrum mediõrum obijciunt, non colligi ex sacra Scriptura ea deferuere ad dæmones profligandos, quinimo quædam ipsõrum esse merum inuentũ hominum, vt sacrarum rerum vsus: quarum sacrationem superstitionis appellat, cedentem in Omnipotentis iniuriam. *Confirmatur*: quia isti verbosi, ac prolixi exorcismi, quibus Ecclesia Romana vtitur, longe diuersi sunt ab his, quos in vsu habuit primitiua Ecclesia Apostolorum. Hi simplices adiurationes per nominis Iesu inuocationem: illi, prolixa cæremonia, multis superstitionibus referti,

L 2 plus

vsus sacratum vestium, aquæ benedictæ aspersio, ieiunia multiplicata, litaniæ infructuosæ ad Sanctos, qui in cælis sunt, & similia plena superstitioso cultu, parum aut nihil conducente ad dæmonum expulsionem.

Secundo. Hæretici fatentur dæmones ad præsentiam istorum mediolorum fugam capere. Fugiant conspectis Sanctorum reliquijs: ita Hæretici Magdeburgenses *centuria quarta, capis. 13.* Fugiant ad conspectum Crucis: ita fatetur Brentius Hæreticus, teste Alano, *lib. 4. Dialog. cap. 3.* idem dicerent, vt existimo, de vsu rerum sacratarum. Hoc etiam fatemur Catholici: sed superaddunt impij Hæretici dæmones nequaquam inuitos pelli, sed fugam simulare, vt sic homines credant, in his rebus esse aliquid numinis, vel ad superstitiosum cultum (qualis est istorum vsus) inducantur.

Tertio. Sine aliqua vi præfatis medijs impressa nequeunt dæmones abigi: hanc autem in eis constitutere ridiculum est: nam vel spiritualis vis est, aut corporalis: hæc nil valet aduersus spiritus, neque in eos quidquam operari potest; illa vero residere in corpore nequit: ergo.

Non est animus extrahendi disputationes à proprijs sedibus: & id eò à multis, quæ in præfatis argumentis tanguntur superfedemus. Orationes ad Sanctos, qui in cælis sunt, licite fundi, contra Hæreti-

cos modo non disputamus, de quibus alias late ad *q. 83. articul. 4.* vsus reliquiarum, & Crucis esse valde Deo gratum (rumpantur scilicet,) asserimus cum Catholicis interpretibus Diui Thom. *3. parte, quest. 25.* cæremonias exorcismorum minutarum defendere, cum rationes Hæreticorum friuolæ sint, non vacat. si quis hæc cupiat, legat Petrum Thireum ex Societate Iesu *de locis insectis 3. parte per multa capita.*

Modo nos aduersus Hæreticos asserimus præfata media esse efficacia ad dæmones fugandos, & eorum vsus non superstitiosum, vt Hæretici calumniantur, sed sanctum, religiosum, ac pium. *Probat.* Id quod Catholica Ecclesia obseruat ab Apostolorum, vel suorum coætanorum tempore licitum & sanctum ceteri debet, & est: sed præfatorum mediolorum vsus ad profligandos dæmones fuit in pretio habitus à tota Patrum antiquitate, & perseverat vsque ad nostra tempora: ergo licitus, & religiosus est omni carens superstitione. Maior Regula celebris est Beati Augustini *libro quarto contra Donatistas capite 24.* vbi id censet Apostolicam habere traditionem, & institutionem; quod in vniuersa Ecclesia, & omnibus retro temporibus seruatum est. Quâuis ipsum etiam tale sit, vt ab Ecclesia potuerit institui. Et Iren. *lib. 3. cap. 3.* ac Tertull. *lib. de præsc. docent Tertull.* ex Apostolica descendere traditione, quod pro tali habetur in his Ecclesijs

Alanus.

D. Thom.

Pet. Thi.

Assertio.

August.

2.

clesijs, vbi est integra, & continuata successio ab Apostolis. *Minor huius syllogismi prob.* discurredo per singula. De vſu & virtute exorcismi: id est ad iurationis, res constans est legenti Euangelia, & Actus Apostolorum: vbi constat imperio per inuocationem nominis Iesu (hoc est exorcismus) dæmonia fugata ab Apostolis, imò & à Iudæis, de quo nos latè in disputatione immediate præcedenti. Et Tertulianus libro de præscript. c. 40. in mulierculas quasdam, quæ officium exorcistarum vsurpare præsumebant, his verbis inuehitur: Ipsa mulieres Hæretica, quàm procaces, quæ audeant docere, exorcistas agere, &c. Diuus Cyprianus, ad Demetrianum Procontulem; adiurantur (inquit,) dæmones à nobis & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessorum corporibus egiuntur. Et idem de idolorum vanitate. *Adiurati* (inquit) per Deum verum à nobis statim cedunt, & fatentur. & de obsessis corporibus exire coguntur: videas illos nostra voce & operatione maiestatis occulta, flagris cedi, & igne torreri, incremento pœne propugnantis extendi, eiulari, gemere, deprecari, vnde veniunt & quando discedunt, confiteri. Hæc Cyprianus ferè coætaneus Apostolorum. Et similiter Hieronymus, Augustinus, & alij vsque ad nostra tempora, Dicent fortasse, exorcismum breuem vsitatum tempore Apostolorum licitum esse, & hæc operari: non verò eum ampliotem, qui modò in vſu est. *Contra:* nam qui modò in vſu est essentialiter consistit in imperio erga dæmones, per obtesta-

tionem alicuius rei sacrae: sicut & is brevis, qui erat in vſu Apostolorum tempore: cætera quæ adduntur, putà vſus reliquiarum, Crucis, rerum sacrarum, &c. pia sunt, vt statim ostendemus.

De vſu verò reliquiarum ad profligandos dæmones antiquus Hieronymus lib. contra Vigilantium inquit: Tu (dæmonem alloquitur, qui per os vigilantij reliquias Sanctorum vilissimum puluerem appellauerat) *sapè vilissimo hoc tortus ex puluere.* Chrylostomus Homil. 66. ad populum Antiochenum: Reliquia Sanctorum (inquit) dæmones sistunt, & torquent, & vinclos ab illis soluunt seuissimis vinculis: & libro contra Gentiles de vita sancti Babilæ: Ea (inquit) est Sanctorum potestas, vt illorum superstitum, dæmones ne vmbrae quidem, aut vestes, vita autem defunctorum, & loculos quoque reformident: & sermone in adorationem catenarum sancti Petri: *Has catenas* (inquit) potentiarum, quæ ab ipso defecerunt, Princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, & multo cum timore illas subterfugiens comprimitur. *Has aerea spirituum multitudo metuens, ac tremens, iaculisque inde emissis percussa, longius perfugatur &c.* Ac denique exempla multa nobis annales omnium ætatum, ac temporum subministrant. Videnda sunt, quæ diximus dubitatione præcedenti.

De vſu Crucis aduersus dæmones Lactantius libr. 4. cap. 27. Sicut ipse Christus cum inter homines ageret, vniuersos dæmones verbo fugabat, hominumque mentes emuliebat, & malis incurſibus fersa-

tas in sensus pristinos reponerat. Ita nunc
sectatores eius eosdem spiritus inquinatos
de hominibus & nomine magistri sui,
Basilius. & signo passionis excludunt. Hæc La-
ctantius. Diuus Basilus, libro de Spi-
ritu sancto, Crucem vocat saluberrimum
remedium ad pellendos dæ-
mones. Sanctus Ephren. de pœnitentia
capit. 3. insuperabilem Christianorum
armaturam. Origenes homil. 5. in sextum
caput Exodi: *Timor & tremor* (inquit)
*cadunt super dæmones, cum signum in
vobis viderint Crucis fideliter fixum.* Et
Homil. 8. ad diuersos, sic habet: *in
mortalis labarum* (Crucem) portemus in
fronibus nostris, cum dæmones hoc viderint
contremiscunt, qui aurata capitolia non
timent. **August.** ad Cathecumenos docet, idcirco
eos Cruce signari, vt dæmonibus sint
terrori. Sanctus Antonius, teste
Athan. Athanasio in eius vita, contra omnes
terrores solo Crucis signo iubeat
securus esse monachos. **Cyr. Hier.** Cyrillus
Hierosolymitanus, Cathechesi 9. *non
pudeat* (inquit) *vos Christum crucifixum
confiteri, sed in fronte confidenter
signum Crucis digitis imprimatur, & in
alijs omnibus Crux fiat, in panibus,
comedendis, in poculis bibendis, & in
ingressu, & in egressu, ante somnum
recumbendo, & surgendo.* Continuatam
verò seriem religiosi vsus Crucis
ad fuganda dæmonia monstrant
exempla à nobis allata de hac re in
præcedenti disputatione: & innumera
alia, quæ possent adduci, non
solum de fuga dæmonum per Crucis
virtutem, verum & de multis a-

lij mirabilibus eiusdem virtute patris.

Ex dictis planè confutantur Hæretici
dicentes vsum Crucis ad profliganda
dæmonia esse superstitiosum. Bone Deus,
si vniuersa Patrum antiquitas Crucis
virtutem venerata est, & ad profligandos
dæmones in pretio habuit: qua fronte isti
nebulones, quoque fundamento superstitiosum
dicunt, quod à sanctissimis viris vsitatum
totis retro temporibus fuit?

De rebus verò sacratis, seu benedictis,
quæ per se non ordinantur ex sua
sacratione, aut benedictione ad dæmonia
fuganda, modo nil dico: licet & ipsi eas,
& earum vsum reprehendant: quia multi
viri docti Catholici nostræ ætatis eas tuentur
contra istorum insaniam: solum dicam de
vsu earum sacrarum, quæ ex vi suæ
institutionis, aut sacrationis ad dæmones
pellendos institutæ sunt. Fatemur, ab
Ecclesia hæc res esse sacratas, & ad præ-
fatum vsum institutas, & orasse, ac
orare, vt prædictum sortiantur effectum.
Nunquid non potest expulsio dæmonum
oratione impetrari, sicut alij mirabiliores
effectus? Nunquid creaturas benedicere
nouum, aut superstitiosum? Olenum ab
Apostolis benedicebatur ad vngendos
infirmos. Diuus Basilus libro de Spiritu
sancto docet esse Apostolicam traditionem,
quod aquam benedicimus. Sed antiquitatem
probat maximè oratio, quæ inter consti-

tutio.

Basilium.

tutiones à Clemente scriptas reperitur: vbi sic dicitur: *Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & dator olei, misericors, & benigne. qui dedisti aquam ad potum, & mundicem; oleum ad exhilarandum faciem in exultatione letitiæ: ipse quoque nunc sanctifica aquam, & hoc oleum, in nomine eorum, qui attulerunt, & da virtutem sanitatis effectricem, agritudinum expultricem, dæmonum fugatricem, omnibus insidijs aduersariam. Per Christum, qui est spes nostra, &c.* Demum aquæ benedictæ meminerunt Epiphanius Hæretic. 30. Theodoretus libro 5. capit. 21. Augustinus homilia 27. ex 50. & sermone 19. de Sanctis, & lib. 6. in Iulianum, cap. 8.

Epiph.
Theodor.
August.

Neque desunt pro hoc vsu innumera exempla, quæ partim retulimus disputatione præcedenti. Et hæc satis dicta sint ad impugnandum Hæreticos, qui censent vsum mediourum, qui numerauimus esse supersticiosum.

Sed accingamur necesse est ad eosdem Hæreticos impugnandos, asserentes dæmones his applicitis medijs nequaquam inuitos fugari: sed volentes discedunt, inuitos se exterminari simulant, vt sic homines ad vsum supersticiosum earum rerum inducât, non sine magna Dei iniuria. O nequitiam! O calumniam! quæ à nobis retundeda est. *Primo* sancti Patres, quos citauimus, & alij post eos aiunt his rebus, verbi gratia, reliquijs Sanctorum, Crucis signo dæmones torqueri, compelli, inuitos

fugere: & isti nouatores asseuerant dæmones fugam simulare, ac volentes, imò lætos discedere, vt homines ad vsum supersticiosum inducant. Quibus maior fides adhibenda est? Istis qui nouissimis temporibus peruersa dogmata inuexerunt: an vniuersæ sanctorum Patrum antiquitati, & sequentium Orthodoxorum vniuersitati, qui dæmones his rebus inuitos fugari, & torqueri asseuerant? Vnde agnouerunt Hæretici dæmones fugam simulare? an quia illis Deus reuelauit, & per tot secula sanctis viris sibi dilectis occultauit? an quia ipsi dæmones suaserunt? Ita reor, vt sibi familiaribus. Sed mendax est, & pater mendacij, & hac via inter alias vult, vt ab Ecclesia Catholica discedant.

Sed propius ad rem accedentes, audiamus Chrysostomum contra Gentiles de vita sancti Babilæ doctorem, oraculum Apollinis siluisse ob viciniam sepulchri sancti Babilæ, & vt loquelam reciperet iussisse Iulianum apostatam, arcam Martyris remoueri. Dicunt centuriatores diabolum de industria simulasse se impediri à Martyre; vt in vsum ac venerationem reliquiarum supersticiosam induceret. Sed isti cæci attendant, quâ futilis sit eorum responsio: nam vix arca Martyris amota est, quando ignis de cælo descendens idolum, vnde diabolus oracula reddebat totum consumpsit. Vide Bellarminum *tomo primo contr. vltima, lib. 2. cap. 2.*

Chrysost.

Bellarmin.

Nas

7
Nazian.

Narrat item Nazianzenus, in oratione contra Iulianum apostatam semel euocasse dæmones, ut ei assisterent: at ipse vel metu percussus, vel pro consuetudine Christianorum, ipse apostata à Christianismo, se Cruce signat, & statim eo signo dæmones, quos euocauerat, fugat. Dicit utique nouatores isti, dæmones nequaquam fuisse fugatos virtute Crucis, sed fugam simulasse: ad quid rogor ad inuitandum perditum apostatam, ut honoraret Crucem, quem à Crucis honore iam auocauerat? nonne latius esset ipsis, inuitare ad blasphemiam Crucis, ad quam ipse animatus erat? Volueruntne persuadere, ut Christianus fieret, quem ad abnegandam fidem Christi spe maximi lucri induxerant? Quid ineptius potuit excogitari, aut dici? Profectò si vnquam dæmones simulauerunt fugam ad conspectum Crucis, cum se signo Crucis signauit apostata, fugam simulare non debuerunt; sicut neque ad effigiatam Crucem à Iosepho ludæo: (de quo supra retulimus Crucis signo pellere dæmones ab obfessis,) siquidem hac re motus, Christianus effectus est. Quis autem dicat fugam simulasse dæmones, ut Iosephus abnegato Iudaismo Christianus fieret? Ferè eadem argumenta fieri possunt de eiectione dæmonum per nomen Iesu, ipsis formidabile; per aquam benedictam, & alias huiusmodi sacratas res.

Demum, si veterum Historias euoluamus, inueniemus magna, &

multa prodigia patrata esse reliquiarum, & Crucis usu, & aliorum: quæ isti nouatores nolunt admittere ad fugam dæmonum efficiendam.

Mittamus cætera, ne nimis prolixi simus, & sermonem instituamus de Cruce signo, cuius virtute plura facta esse prodigia legimus, sanatos morbos, restitutam sanitatem, dracones ingètes peremptos: ita Theodoretus in vita Iuliani, & Marciani Martyrum. Cæcis lumen restitutum: ita Victor Vicensis, de persecutione Vandalica. Haustum sine detrimèto salutis venenum, ut scribit Diuus Gregorius. Fractos, & repulso maris fluctus; scribit enim Hieronymus in vita Hilariionis, post mortem Iuliani Imperatoris mare sic intumuisse, & terminos egressum solitos, ut quasi nouum diluuium minaretur: stupefacti accollæ sanctum Hilariionem accersunt, atque in litore constitutum rogant, ut precibus suis mare, iramque Dei auertat, & Hilariion tribus in arena Crucibus factis, manus contra fluctus eleuat, & ecce subito in modum muri eriguntur, & quasi vim sibi fieri sentientes, paulatim recedunt. Alia innumera possent adduci non solum de virtute Crucis, verum etiam de reliquis rebus sacratis, & alijs medijs quæ approbauimus ad inducendam dæmonibus fugam. Quibus ita constitutis, & suppositis, sic formo argumentum. Prefata media habuerunt vim ad multa portenta, & prodigia citra dæmonum fugam, & aliqua, quæ non potuerunt à dæ-

Theodoret.
Vid. Vit.Greg.
Hier. 8.

à dæmonibus fieri, vt mortuorum suscitatio, oculorum restitutio, & similia: quæ ergo ratio patitur, vt eam virtutem denegemus ad fugandos malignos spiritus? Nulla certè, sed sola malignitas Hæreticorum, qui omnia pertinentia ad ritus Ecclesiæ Romanæ conantur euertere, sibi inceptè persuadet.

9 Ad argumenta facta pro Hæreticis responderetur. *Ad primum*: non omnia, quæ Ecclesia licitè & sanctè obseruat, habentur in sacra Scriptura, non omnia à Christo instituta: sed quædam ex traditione Apostolica habentur, & ex Ecclesiæ institutione. Hoc non admittunt Hæretici: sed Orthodoxi admittunt, vt colligere licet ex Trident. Concilio Tridentino *sessione 7. Cano. 13. de Sacramentis in genere, & Sessio. 21. capit. secundo*. Et ad hoc confirmandum adducit Synodus illud 1. Cor. 4. Pauli primæ ad Corinthios quarto: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: & illud primæ ad Corinthios: 1. c. 2. v. 14. autem cum vobis disponam*. Sed de hoc aliàs: videndi sunt Orthodoxi scriptores nostri sæculi, qui egregiè adlaborarunt contra Hæreticos.

Ad confirmat. respond. nostros exorcismos eiusdem rationis esse cum illis, quibus Apostoli sunt vsi: fa-
teor, sunt ampliores, & pluribus constant: quorum singula valdè profunt ad eiectionem dæmonum: orationes, ieiunia, Crucis signa, aquæ benedictæ aspersio. Nunquid dam-

nandi sunt, quia tot remedia congerunt, quorum singula magnam ad profligandos dæmones virtutem habent? nequaquam. Tot autem congescit Ecclesia, quia non viger tam copiosa gratia ad eiciendos dæmones in ministris nostri temporis, sicut in ministris primitiæ Ecclesiæ: & idè dæmones multis imperendi sunt machinis, vt relinquunt miseros, quos vexant: ea autem, quæ adiunguntur, pertinere ad superstitiosum cultum negamus, sed potius ad pium & religiosum, de quo parim diximus: & alibi proprijs locis aduersus Hæreticos discutiant nostri Theologi.

Secundum argumentum satis superque à nobis solutum est: ita vt neque verbum sit necesse superaddere. In tertio argumento postulatur modus concurrenti præfatorum mediæ ad dæmonum pulsionem: de quo disputatione immediatè sequenti.

DISPUTATIO XIV.

De modo casualitatis dictorum mediæ.

Obscura visa est decisio huius rei Diuo August. *libr. 2. de ciuitate Dei cap. 9.* vbi loquens generaliter de omnium miraculorum, & rerum, quæ superant naturæ vires operatione ait: *Sive enim Deus ipse per se ipsum miro modo, siue per suos ministros etiam faciat, siue etiam per martyrum spiritus, siue per homines adhuc in corpore constitutos, siue omnia ista per Angelos,*

M quibus

quibus inuisibiliter imperat, operetur: ut qua per martyres fieri dicuntur, eis orantibus sanctorum, & impetrantibus, non etiam operantibus fiant, siue aliis modis, qui nullo modo comprehendi à mortalibus possunt: sicut attestantur hæc miracula fidei, in qua carnis resurrectio in æternum prædicatur. Nos autem diuino numine implorato tentabimus hunc modum dissoluere, præmittendo non esse quæstionem, an præfata media possint eijcere dæmonia ex opere operantis, id est ex merito ipsorum ventium: sed ex opere operato, quod aiunt Theologi: id est ex vi vius istorum mediorum.

Secundo nota, triplicem imaginari modum possibilem, quo dæmonia ab hominibus pellantur & in fugam vertantur medijs ac signis sensibilibus. Primus modus est quasi conaturalis ipsi medio sensibili suppositis nostræ fidei mysterijs: videlicet quia ipso viso, aut apprehenso dæmon tristatur, & perhorrescit, & ut hanc tristitiam & horrorem euadat, fugam capessit: verbi gratia, audito Christi nomine, qui de hoste generis humani mirabiliter triumphauit: visa Cruce, in qua suspensus dæmones deuicit: & in hoc modo fugandi dæmones, non aliam efficaciam habet medium sensibile, nisi quam habet obiectum eorum: tristans, quod naturaliter mens versare reformidat.

Secundus modus fugandi dæmones in impetratione fundatur, & hoc dupliciter, Primo, quando ad preces

alicuius ad Deum, vel Sanctos iustas, dæmones abiguntur. Secundo, quoniam Ecclesia quibusdam rebus impetrauit efficaciam dæmones pellendi, ut quando benedictionem aquæ instituit, aut imagines cereas, quas agnas Dei dicimus, pro exterminatione dæmonum. Tertius modus, quando ex Dei speciali potestate à Christo promissa, confertur quibusdam sensibilibus, ut exorcismis, causas esse instrumentales Dei ad dæmonum eiectionem, hoc dupliciter, vel ut causæ instrumentales physice, aut verò ut causæ instrumentales morales.

Tertio notandum est, non esse necessarium, ut in singulis quinque medijs enumeratis, omnes & singuli tres modi operandi dæmonum pulsionem inueniantur: sed fat erit si in aliquibus omnes, in alijs verò vnus solus operandi modus reperitur. Sed age de singulis in speciali perscrutemur, quomodo præfatum effectum operentur.

De Oratione.

MODUS fugandi dæmones per orationem longè diuersus est ab eo, quem in alijs medijs sensibilibus constituimus: hic ad Deum tendit, & Sanctos, quibus pro dæmonum eiectione supplicatur, illi ad dæmones profligandos diriguntur: in hoc oratio non est instrumentalis causa, nisi fortè medium morale; in illis media sensibilia causæ instrumentariae sunt.

Modus

Modus itaque abigendi dæmones per orationem fundatur in communi lege orationum, maxime in promissione Christi multis in locis: quas reliquit Deus vt remedium vniuersale hominum, non solum ad bona quęcunque obtinenda, verum & ad omnia propulsanda mala. Quę mala omnia etiam dæmones: quinimò in oratione Dominica posteriorem petitionem: *Sed libera nos à malo*: de liberatione à dæmone intelligant omnes Græci, Nissenus, Cyrillus, Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus, & ex Latinis Chrysologus, Ambrosius, & Cassianus.

Denique hanc orationis vim, ac efficaciam ad propulsandos dæmones Christus Dominus *Matt. 17.* expressit, dum affirmat quoddam dæmoniorum genus sentissimum sola oratione posse pelli: ergo pro alijs non ita ferocibus expellendis, multum valere necessarium est orationem; nimirum impetrando à Deo eorum pulsionem.

De Reliquijs Sanctorum.

4 **R**eliquias Sæctorum pellere dæmones, ac in fugam conuerrere superius docuimus. Modus autem istius fugę operandę, primus est: quia reliquijs visis exhorrescunt, ac tristantur dæmones multo plus quàm nos, si dæmonia videremus in forma horribili. Hoc palam fit ex sequentibus,

Res clara est, dæmones odio ac inuidia aduersus Sanctos dum in humanis agerent flagrare. Quare quia occupaturi sunt cęlestes sedes, quas ipsi perdiderunt; quia redemptionis Christi participes sunt, & ipsi ab ea extorres; quia ipsis molesti sunt, & ab eis superantur sapissimè; quia ab ipsis confunduntur, dum homo terrenus, & imbecillus potentissimum spiritum profligat. Hinc emanat, vt eorum præsentiam ferre nequeant, & ea se torqueri sæpè clamant. Cum sancta Genouepha virgo Turonum esset ingressa Sancti Martini reliquias visitatura: turba dæmoniacorum clamare cępit, se gemino incendio torqueri: præsentia, scilicet, Sanctę illius virginis, & reliquijs Sancti Martini, quę in ea Ecclesia, quàm Sancta ingrediebatur, asseruabantur. Sic se torqueri clamabat, & facultatem egrediendi precabatur, ille qui ad Theodorum Archimandritam adductus fuit, & ne loco se moueret ab eodem mandatum accepit.

Legimus insuper, quosdam dæmones in obsessis existentes præsentiam Sanctorum aduentantium expectare noluisse: sed fugerunt prius quàm à sanctis hominibus eijcerentur. Dæmon ille, qui filiam Gordiani Imperatoris vexabat, antequam sanctus Triphon accederet, sede sua relicta aufugit. Ita Metaphrastes in Triphone: & legio spirituum torquentium adolef-

M 2 centem,

Metaph. Lisiard.

centem, cuius in vita sancti Arnulphi, capit. 24. mentionem facit Lisiardus Suouesionensis Ecclesia Episcopus, mox in fugam conuersi fuerunt, vbi sanctum virum viderent aduentare. Multa huiusmodi lege apud Theodoretum *Theodor.* *libr. 7. capit. 37. Ecclesiast. Hist.* Formidant igitur, ac tremunt demones. adesse in Sanctorum praesentia.

Ex his inferimus exhorrescere ac tremere coram Sanctorum reliquijs, & non valentes earum praesentiam ferre, fugiunt. Naturale est omnibus, quorum odio ac inuidia flagrant, eorum neque aspectum ferre, neque praesentiam: eorum detestari imagines, mores, filios, & amicos ipsorum: quidquid est, graue est, molestum est, tortura est: cum ergo demones odio ac inuidia sanctos homines prosequantur, palam est nequaquam posse non detestari eorum cadauera, reliquias, vestes, imagines, &c. & eorum praesentiam fugere. *Præterea:* difficile est hominibus, maximè improbis, vt eos mortuos ament, & non detestentur, à quibus viuis graues iniurias perpeffi sunt: sed demones multa passi sunt à sanctis viris, victi, superati, neglectui habiti: igitur cum nequissimi sint, iniuriarum non immemores: certè odio plusquam Vatiniano Sanctos mortuos prosequantur, & eorum cadauera, ac reliquias cum molestia sustinebunt; maximè quia Deo eas protegente demones non audent,

nec possunt disperdere.

Huic accedit, quod Deus sicut dilexit Sanctos, dum viuerent, ita mortuos non despexit, sed eorum cadauera magni aestimat: sunt enim chara pignora Sanctorum, quos Deus honorat, & per ea, & alias eorum reliquias magnalia operatur: quod agnoscetes demones eas execrantur, & fugiunt. Eleganter hoc docuit Chrysostronus homil. 7. *Chrysostr.* de septem Machabæis his verbis: *Vt audaces latronum duces, siue impij sepulchrorum efflores, si forte dum pradas agunt, aut spolia capienda conquirunt in arma, vel ornamenta Imperatoris incurrent, quamlibet cupidi pradarum: tamen ita agniti Regis insignibus terrentur, vt fugiant, neque coninus accedere, vel attingere audeant, vnde sibi compendium non procedere, sed periculum prouident imminere, si quid inde audeant usurpare. Ita proficidit & demones, qui verè latronum, & principes, & magistri sunt, vbi coronatorum Martyrum viderint corpora posita: longè illud à conspectu illorum pauidi fugiunt, & absiliunt.* Hæc Chrysostronus. Hic est præcipuus modus fugandi demones, quem in reliquijs Sanctorum reperio.

Alter modus, quo per reliquias Sanctorum demonia fugantur, est concutius instrumentarius, quibus reliquiæ pollent, eo quod à Deo assumuntur, vt instrumenta sint ad fuganda demonia. Ille autem modus non tam certus est sicut præcedens, probabilè tamen reputo: quia Deus

per-

per Sanctorum cadauera: ac reliquias multa miracula operatus est: vt videre licet in sacris literis, & Patrum monumentis: at vix imaginari possumus modum huius concursus reliquiarum: nisi quod instrumenta Dei facere ad opera miraculosa: ergo idem fatendum est in fugatione dæmonum, quæ inter opera miraculosa computatur. Quæ enim maior ratio dubitandi est de hac, quam de illis? Minor est communis consensus Theologorum recte sententiã. Maior autem constat ex sacris literis & Patrum monumentis. Coniicitur in Sepulchrum Helisæi cadauer hominis mortui, & subito, vbi Helisæi ossa attigit, surrexit homo viuus: *4. Reg. 13.* simbria vestimeti Christi Domini mulierem à fluxu sanguinis liberat, *Luc. 8.* Ambrosius, sermone de Geruasio & Prothasio refert, cæcũ esse visui restitutum ad contactum feretri, quo reliquiæ portabantur. Nazianzenus, oratione in Cyprianum: *Omnia (inquit) potest puluis Cyprianicum fide, vt sciunt hi, qui experti sũt, & miraculum vsq; ad nos transferunt.* August. *libr. 22. de Ciuit. Dei. capit. 8.* ait tot esse facta miracula breuissimo tempore ad Reliquias sancti Stephani: vt multi libri scribendi essent, si omnia referenda essent: ac deniq; nostris temporibus & facta sunt, & fiunt sæpe miracula per reliquias Sanctorum: in quibus non inuenimus alium operandi modum, nisi quia Deus ea operatur medijs reliquijs, vt instrumentis: & idem nos

dicimus modo de eiectione dæmonum.

De modo, quo Crux pellit dæmones.

CRux pellit dæmones dupliciter, sicut de reliquijs diximus. Vno modo vt obiectum contristans & horrorem dæmonibus incutiens: quod vt deuitent, fugiunt. Itaque vt nos res odiosas & inuisas: ita illi crucem detestantur & fugiũt. Sed quare Crucem odiant, ac detestantur? quia Cruce eorum vires labefactata, eorum regnum euersum est: Christus, (inquit Paulus ad Colossens. 2.) *chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis tulit de medio, affigens illud Cruci, expolians principatus & potestates, traduxit palam confidenter triumphans illos in semetipso.* Quare vt canis baculum, quo percussus est, detestatur: ita diaboli crucem detestantur. Quo fit vt in proverbium abierit de his, qui res sibi exosas auersantur. *Fugiant eas, sicut diabolus Crucem.* Odiant item, quia Christi crucifixi, eos damnaturi effigies est. Odiant, quia Crucis signo in memoriã reuocatur Passio Christi, & eius merita: ob quæ homines à potestate diaboli erepti sũt: & propter multa alia, quæ dæmonibus valde displicent: quorum recordatione torquentur, & præ horrore fugiunt. Egregiè Origenes *homil. 6. in quintum caput Exod. Timor & tremor (inquit,) cadunt super dæmones. cum signum in nobis viderint Crucis fideliter fixum: & in homil. 8. ad diuersos sic ait: Inmortale labarum (Crucem)*

M 3 parte

portemus in frontibus nostris: cum demones hoc viderint, contremiscent, quia aurata capitolla non timent.

Secundo modo Crux demones abigit, ut causa instrumentalis, qua virtus Deus ad eos profligandos. Hoc probabile est, & probatur eadem ratione, qua id in reliquijs adstruximus: nam Crucis signo audiuimus à fide dignis magna & plura facta fuisse miracula: cæci lumini restituti, ita Victor Vticensis de persecutione

Vit. Vtic. Vandalica. Carbores ardentis extincti, ita Metaphrastes in vita sancti

Metaph. Theod. Tiburtij Ingentes dracones occisita Theodoretus de sanctis Iuliano, & Marciano. Sed in his & similibus patrandis Crux instrumentum Dei fuit: cur ergo id non asseramus in demonibus profligandis?

Inter hunc & priorem modum multiplex differentia est: in priori Crux pellit demones, ut obiectum: in secundo ut efficiens instrumentale. In priori solus Deus autor fugæ est: in secundo homines etiam concurrunt, mediante crucis effigiatione, aut applicatione. In priori demones voluntarie fugiunt, ut euitent horrorem obiecti contristantis: in secundo inuiti etiam ac noscentes coguntur fugere, ac propria relinquere domicilia, quæ possederunt: fere ad eum modum, quo homo hominem pellit à loco, ubi antea erat, & in quo cupiebat permanere. Mitto modo vsum Crucis, quando Deus per eam adiuratur: ut si dicamus, per tuam Crucem libera nos Domine à demone,

quia hic precandi Deum modus est, & adorationem reducit. Et hæc satis de modo, quo Crux demones fugit.

De rebus consecratis, seu benedictis.

Res sacratas, seu benedictas plurimum valere ad fugandos demones superius docuimus. Superest differere modum, quo tam mirabilem effectum perficiant: Prius tamen diuidere oportet res sacratas seu benedictas, in quasdam, quarum vltus ut habetur ex earum institutione, est demonum fugatio, aut contra eos protectio, ut aqua benedicta, & cerei, qui in die purificationis benedicuntur: aliæ vero sunt quæ ex vi sacrationis, aut benedictionis ad finem præfatum non ordinantur: sed ad alias, putà ad Dei cultum, sacramentorum administrationem, morbos curandos, & similia: in his, quæ posterioris generis sunt, nullam rationem ac modum fugandi demones esse existimo, nisi forte, quia demones propter sacrationem, & eorum effectus exosas habent.

Nescio tamen, an odium erga eas tam ingens sit, ut compulsi sint à loco recedere, aut non accedere ubi adsunt. At vero in vltu rerum prioris generis, ut in vltu aquæ benedictæ reor esse vim instrumentalem, id est esse Dei instrumenta ad demones pellendos, aut profligandos, plusquam in reliquijs Sanctorum, aut Crucis effigie, eo quod reliquiæ & Crux suæ per se habent vltu distinctum à profligatione demoniorum. Reliquiæ pignora Sanctorum sunt, quæ quia organa fuere ad

oper.

opera egregia, valde honorat Deus. Crux imago Christi pro nobis in Cruce pendētis. Et si ab aqua benedicta tollas effectum præfatum: aqua sola est, quia ex vi suæ consecrationis ad illud instituta est.

Si autem quis roget: in quo cōcurfus iste instrumentalis fundetur? Respondeo, in impetratione Ecclesiæ, quando eas res benedixit aut sacrauit: ut. n. constat ex verbis ac ceremonijs, quibus Ecclesia utitur in earum benedictione, enixe supplicat, ac à Deo obtinere nititur ut vi earum dæmonia fugentur, ut videre licet in formulis suæ benedictionis. Deum autem exaudiuisse Ecclesiam sponsam suam, quis ambigit? maxime quia ex Spiritus S. inspiratione, modus ac forma benedicendi, & sacrandi eas res ortum habuit à tempore Apostolorum.

Ne autem, arce lector, rituales libros, ubi formulæ præfate exaratae sunt, perquiras, & fortè non inuenias, en eastibi ante oculos pono. In aquæ benedictione, aut sacratione sic orat Ecclesia: *Deus qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, & elemento huic multis modis purificationibus præparato, virtutem tuam benedictionis infunde, ut creatura tua mysterijs tuis seruiens ad abigendos dæmones, morbosq; pellendos diuina gratia sumat effectum &c.* Ad benedictionem talis hac formula utitur: *Omnipotens eterne Deus immensam clementiam tuam humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in vsu ge-*

neris humani tribuisti: benedicere & sanctificare digneris, ut sit omnibus sumētib; sanitas animæ, & corporis, & quidquid ex eo tactum vel aspersum fuerit, careat omni immunditia, omniq; impugnatione spiritualis sequitæ. Per Dominum nostrum &c.

Dum cereas imagines, quas agnos Dei dicimus, consecrat inter alia sic orat. *Qua sumus Domine hos agnos, quos de cera virginea in tuū honore formauimus, sacra & perenni vnda, balsamog; sacri chris-matis perfusos benedicere, sanctificare, & cōsecrare digneris: quatenus à te benedicti virtute tua accipiant cōtra omnia diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti esse possint inter aduersa, & prospera: ut tua consolatione accepta, nullum periculum timeant, nullamque formidēi vmbra, nulla sauitia diabolica, aut versutia humana ex-noceat: sed virtute tua fortitudinis roborati, sua consolatione glorientur, qui verè paracletus diceris, &c.*

In benedictione autē cerei petitur, ut per ceræ sanctificationē Dominus cōterat diabolū, & disperdat de cunctis habitationibus colentū Deum: de basilicis, de domibus, de angulis, de refectorijs, de lectulis, de vnineris locis, in quibuscunq; Deo famulantes habitant, & requiescūt, dormiunt, vigilant, ambulant, & cōsistūt. Nec audeat ille malignus spiritus inquietare amplius, vel pauore immittere super eos, quos S. Chris-matis sui vnctione fecit esse munitos. Ita libri rituales.

Hinc factum est ut istarum rerū sacrarum vsus tam frequens sit, & apud Catholicos in locis, ac tēporib; quibus dæmones molesti esse solent

apud

apud agonizantes; quando tempe-
states iugruunt, & alijs huiusmodi.

De exorcismorum efficacia.

¶ EXorcismus in propria & pressa
significatione imperium supra
dæmones importat. Quod vero
huic imperio adiungantur alia me-
dia, quæ conducunt, aut efficaciam
habent pellendi dæmones, per acci-
dens est.

Loquendo igitur de exorcismis
in hac stricta significatione dico, cer-
tum esse secundum fidem, exorcis-
mos habere vim ac efficaciam fugā-
di dæmones, ne hominibus nocēāt.

Probat. Fides est, in Ecclesia fuisse,
& esse potestatem imperandi dæ-
monibus eiectionem, ac fugam: ut
patet ex multis locis sacrae Scriptu-
ræ, quæ attulimus in prima disputa-
tione. Luca & Matth. 20. Ecce dedi

*Luca &
Mat. 20.
Marc. vii.*

*vobis potestatem calcandi supra serpentes,
&c. Et Marci vltimo. Signa autem eos
qui crediderint hac sequentur, in nomine
meo dæmonia ieiens, &c. Et ex usu &
traditione Ecclesia habetur, derivata
esse hanc potestatem ad poste-*

*Cælestin.
Cō. Cart.*

*ros, ut patet ex Cælestino Papa Epist.
1. ad Episcopos Gallie, & ex Concilio
Carthaginensi. 4. cap. 7. & ex Patrib.
zelatis in prima disput. siue hæc pote-
stas ordinaria sit, qualis reperitur in
exorcistis; siue extraordinaria, perti-
nens præcisè ad gratiam miracula
faciendi. At hæc potestas exercitio
mandatur per imperium; sicut &
quæcunque alia humana potestas*

erga subditos: ergo exorcismi effica-
ciam habent ad fuganda dæmonia,
seu illa eieienda, si profertantur ab
habente potestatem exorcizandi.
Probat, quia exorcismus in im-
perando dæmonibus consistit essen-
tialiter: quod imperium ridiculum
esset nisi efficax esset.

Hæc ratio probat, nostrum assertū
esse de fide, loquendo de efficacia-
te abstrahendo à physica & morali:
id est, ab eo, quod est exorcismos at-
tingere expulsionem dæmonum co-
agendo Deo: siue ad eorum præsen-
tiam, Deum pellere. Quamobrem
miror Franciscum Suarez virum do-
ctum, & pium in 3. tom. suorum operum
supra quæst. 65. 3. part. D. Thom. disput. 15.
efficacitatem exorcismorum non
reducere ad potestatem collatam
Ecclesie, nisi tantum probabiliter,
& quasi dubitantes de hoc funda-
mento: cum tamen ab ea promana-
re certo certius sit ut patet ex ratione
à me allata.

Fateor conducere meritum ad-
iurantis, & summopere invocatio-
nis nominis Christi, ac impetratio Ec-
clesie, sed hæc accidentalia sunt ex-
orcismo; qui essentialiter in imperio
erga dæmones consistit: cuius effi-
cacia a Christo promissa est locis
citatis, & usu ac Ecclesie traditione
asserta. Cōfirmatur ex Iustino Mar-
tyre q. 4. ad gentes, dicente, esse vim
quandam, quæ sub sensum non ca-
dit, quæ timorem incutit dæmonib.
cum ab Ecclesia imperantur: & D.
August. lib. 83. quæst. 9. 79. Exorcismos
quos

Iust. Mart.

D. Aug.

quos vocat signa publicæ iustitiæ, expresse asserit habere efficaciam propter honorem excellentissimi imperatoris, id est propter potestatem à Christo collatam: quam vocat ibidem imperialem legem, alludens ad illud: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi &c.* Præterea Diuus Gregorius lib. *Dial. cap. 3.* ait, sanctos homines, etiam in carne viuentes, non solum orando, & impetrando, sed etiam potestatiuè, ac per hoc cooperando, miracula faciunt. Inter quæ iam cõputauimus eiectionem dæmonum: at hæc cooperatio non potest consistere, nisi ponamus aliquam efficaciam in exorcismis, quibus impetrantur exire: ergo &c.

Dices. Non negamus exorcismis efficaciam: sed præcipue eam reducimus ad impetrationem adiurantis vel Ecclesiæ orantis, vt Deus eam virtutem conferat exorcismis: *Contra.* Demus aliquem exorcizare dæmonem nulla præuia oratione, sed solo simplici imperio: sicut aliquando Apostoli creduntur fecisse, & multos etiam sanctos viros diximus supra fecisse: tunc eiectio facta per talem exorcismum non potest tribui impetrationi: quia nulla oratio præcessit, neque necesse fuit præcedere orationem Ecclesiæ.

Rursus. Verba imperatiua qua ratione signa sunt, non sunt obiectum quod horret dæmon, nisi fortè qua ratione efficaciam habent pellèdi eum: ergo necessaria fatendum est potissimam efficaciam exor-

cismis prouenire ex potestate à Christo concessa: cætera vero se habent accidentaliter ad efficaciam; sicut accidentaliter coniuncta sunt: vt bi gratia, adiunguntur exorcismo reliquæ Sanctorum, aut effigies Crucis: non dubium quin per modum obiecti, quod horrent dæmones, possint eos fugare: præcipue nominis Iesu inuocatio: quod sicut hominibus pijs amabile, ita dæmonibus tremendum ac formidabile. *Sola præsentia Saluatoris* (ait Hieron, Matt. 8.) *tormenta erant dæmonis, & tamen tunc non agnoscebatur à dæmonibus esse verum Deum.* D. Thom. 3 part. qu. 44. artic. 4. quanto magis horrescent, ac torquentur audito nomine eius, quem sciunt esse verum Deum, Patri æqualem; qui eos iudicaturus est, ac in infernum æternis flammis torturus? Horrore certè implebuntur, & audito sanctissimo nomine Iesu, pauidi fugient: & ob id sagis, & his qui se diabolo deuouerunt (vt ab ipsis narratum est) præcipit diabolus, vt quando ad nocturnos conuentus accedunt, prorsus à nomine Iesu abstineant. Insuper ab eisdem narratum esse dicitur, si quando alicui adstantium nomen Iesu ab oratione, etiam præter intentionem excidisset, subito & diabolos,

& præsentem turbam disparuisse.

N

DIS-

DISPUTATIO XV.

An efficacia, quam diximus ad esse exorcismis, & alius medijs, quibus Ecclesia utitur ad pellendos demones: sit efficacia physica instrumentalis, an vero dumtaxat moralis

ET videtur non esse physicā, quia illa vis seu efficacia, quæ supernaturalis esse supponitur, vel est corporalis, vel spiritualis: corporalis esse nequit: quia ad pellendos spiritus, nullius esset momenti: cum corpus non agat in spiritum, Neque etiam spiritualis esse potest: tum, quia in corpore residere non potest; præfata autem media corporalia sunt: tum, quia Doctor Angelicus, 2. 2. quæst. 178. artic. 1. ad 1. reputat impossibile principium operandi miracula (inter quæ eiectio dæmoniorum computatur) esse aliquam qualitatem habitualiter permanentem in anima: & potiori iure idem negaret de qualitate spirituali permanente in præfatis medijs.

Secundo, quia in efficacia horum mediiorum sæpe nullus intercedit effectus, qui per physicā efficientiam fiat: ergo non concurrunt ut instrumenta physica. *Antecedens probatur*, eo quod vel hic effectus sit in homine: quis autem sit non apparet: vel in dæmone: & hic potest esse motus localis, puta quia cogitur dæmon loco cedere, aut exire: nil enim aliud positivum fingi potest, quod in dæmone

fiat: hic autem effectus non semper fit. Aliquando enim solum impeditur dæmon ne noceat, vel ne tentet etiam si loco recedere non cogatur, & tunc intelligi non potest quis effectus physicus fiat in dæmone, aut quomodo impediatur per actionem physicam; sed solum per virtutem diuinam cogentem illum, vel subtrahentem concursum. *Confirmatur*, quando dæmones coguntur mutare locum aut recedere: moralimodo præcipiuntur, & obedire coguntur: dæmones enim probè percipiunt verba, & signa humana, & vim eis à Christo promissam, & præstitam: ergo effectus iste non fit physice, sed moraliter.

Tertio. Tota efficacia horum mediiorum ad fugandos dæmones maximè quæ est in rebus consecratis, fundatur in institutione & impetratione Ecclesie, quæ instituit exorcismos, ac res quasdam lacrauit, ac petijt à Deo eis virtutem conferri ad dæmones fugandos, ut patet ex formulis, quibus Ecclesia utitur in rerum quarundam sacratione, aut benedictione: ergo non potest esse virtus hæc instrumentalis physica.

Probaturs consequentia: quia si Ecclesia posset instituere, ut quibusdam rebus conferretur virtus instrumentalis alicuius effectus supernaturalis, & spiritualis, qualis est propulsio dæmonum: non est cur non posset instituere, ut eisdem rebus conferretur virtus instru-

men-

mentalis efficiendi gratiam, quod esset eas in sacramenta erigere. Hoc autem concedere plus quam falsum est: ergo, &c.

Quarto. Tota efficacia earum rerum nititur impetrationi Ecclesiæ, aut ministrorum eius; impetratio autem, maxime quando postulatur ea, quæ non sunt necessaria ad salutem, aut preces pro alijs funduntur: non est infallibilis, sed quandoque postulata conceduntur, quandoque negantur, ut vidimus alias quæst. 83, artic. 15. ergo licet Ecclesia quando quasdam res sacravit ad impugnandos dæmones, petierit à Deo illis conferri virtutem pellendi dæmones: non ob id continuo impetrauit, sed potius quandoque denegata fuit præfata virtus.

^{2.} Suarez. Franciscus Suarez, vbi supra non vult admittere in exorcismis neque in alijs sacramentalibus efficaciam physicam, sed moralem; mouetur argumentis positis.

Pro decisione *præmitto*, non esse mihi in animo fuisse disputare subtiles quæstiones; per quid constituantur instrumenta physica ad effectus supernaturales agendos? Quid sit virtus physica instrumentalis ad eos perficiendos: Sitne qualitas? an diuina motio? & multa alia; quæ copiose disputant Doctores Scholastici agentes de Christi miraculis, & Sanctorum, ac de causalitate Sacramentorum nouæ legis; sed dumtaxat attingā ea, quæ præfati institu-

to deseruiunt; sequens doctrinam communiter receptam à Diui Thomæ discipulis.

Secundo præmitto, vim seu efficaciam physicam in hoc differre à morali tantum; quod physica re vera attingit effectum, qui ab eius causalitate pender in suo esse: moralis non item; verbi gratia, efficit aliquis miraculum mediante oratione, in oratione non ponimus vim physicam, quia oratio non attingit opus miraculosum, neque ab eius causalitate pender, sed impetrat oratio à Deo, ut illud miraculum efficiat; sicut preces meæ possunt mouere Paulū ut Petrum occidat; non tamen eam occisionem realiter producant, aut attingant, at vero ensis, quo Petrus occiditur instrumentum physicum est occisionis, quia re vera eam causat attingendo. His suppositis.

Dico primo. Exorcismi per efficaciam physicam instrumentalem pellunt dæmonia, ne hominibus noceant. *Probat.* Quando quis per exorcismos dæmonia fugat, ex potestate & imperio operatur, ergo physicè concurrat ad eam perficiendam fugam. Antecedens notum est ex præcedentibus. Et probatur consequentia; quia agere miracula ex potestate, est agere cooperando, ut egregie docet Diuus Thom. *quæstio. 6. de potentia* *artic. 4.* & probat ex Diuo Gregorio *in libro secundo dialogorum.* Quod si homo per exorcismos cooperatur Deo expellente principaliter dæmones; absque dubio phy-

D. Thom.
D. Greg.

sicè operatur, sicut & ipse Deus physice vt causa principalis expellit.

Vnde etiam desumitur secundum argumentum. Nam causæ instrumentales proportionantur principalibus, maxime si eis cooperentur: sed Deus in fugandis dæmonibus causa principalis physica est: ergo exorcismi, per quos adiuratores Deo coagunt, erunt causæ instrumentales physicae, id est effectum attingentes.

Tertio. Verba quibus Christus contulit Ecclesie suæ potestatem fugandi dæmones, vix explicari possunt proprie & in rigore, nisi posita efficacia physica, *Ecce* (inquit Dominus) *dedit vobis potestatem super spiritus immundos*: id est communico vobis eam potestatem, quam ego habeo: vt vos eijciatis sicut & ego. Et illud. *Ecce dedit vobis potestatem calcandi supra serpentes*, id est instar eorum, qui calcant corporaliter res sibi subiectas: & Patres citati supra disputatione prima, dæmones torquemus flagris, cædemus, pellimus, reuicimus, & similia, quæ omnia proprie, & in rigore, nisi ponamus homines coagere simul cum Deo, ac Christo eiectionem dæmonum, vix interpretari possunt. Ad secundum Diui Augusti. celebrem regulam: verba sacra semper interpretanda sunt in propria & rigorosa significatione, nisi inde aliquod absurdum sequatur. Et huic regulæ innixi Doctores Scholastici sapientiores causalitatem physicam

D. Aug.

Sacramentorum adstruunt: & nos eos imitantes causalitatem physicam in exorcismis constituimus. Confirmatur. Si asseramus in exorcizantibus hanc causalitatem physicam, valde extollimus hominum dignitatem: dum ponimus eos coagere Deo ad profligandos terribiles ac potentissimos hostes: nec inde sequitur aliquod absurdum, cum omnes fateantur hanc causalitatem esse possibilem: ergo hæc causalitas asserenda est.

Quarto. Quando Sancti, aut quiuis alij miracula faciunt potestatiuè nulla præuia oratione; eos concurrere necesse est vt instrumenta physica: ergo idem dicendum est, quando potestatiuè pellunt dæmones. *Antecedens probatur* supposita sententia eorum, quos impugnamus asserentium cum Diuo Gregorio loco citato eos re vera instrumentaliter concurrere, & est expressa sententia D. Thom. qu. 6. de potentia artic. 4.

Quinto. Christus Dominus edebat eiectionem dæmonum, & quamplura alia miracula, vt causa instrumentalis physica. Ita asseritur à præfato Francisco Suarez. 3. part. quest. 13. artic. 2. ergo & homines per exorcismos pellentes dæmones, causæ instrumentales physicae erunt. *Probatur consequentia*: quia discrimen inter Christum, & nos sumptum ex maiore dignitate Christi, est operari miracula quasi ex habitu, nos vero

mini-

minimè: parum refert ad institutum præfens, quin imò potestas collata hominibus ad pellēdos demones ad exemplar potestatis Christi data est.

5 *Sexto.* Si in exorcismis nō ponitur efficacia physica, sed tantum moralis, non attingens effectum: ergo exorcismi non habent maiorem efficaciam ad fugandos dæmones, quàm incantationes Magorum, quibus diximus supra fugari aliquando dæmones. *Probatur consequentia*, sicut mediantibus exorcismis, & ad eorum præsentiam Deus fugat dæmonia: ita dæmones pellunt alios dæmones medijs incantationibus Magorum, ut ergo tribuamus maiorem efficaciam exorcismis, ponendum est eos habere efficaciam physicam attingentem effectus.

Dico secundò. Crucem Christi, reliquias Sanctorum, & nominis Iesu inuocationem fugate dæmones ut instrumenta Dei physica; probabile iudico: sed non ita certò, sicut de causalitate physica exorcismorum. *Prima pars probatur*, quia prædicta fugant dæmones citra meritum ipsi virtutum; & in dignitatem Christi & sanctorum cedit, quod Deo coagant in præfata dæmonum expulsionem, quod est esse instrumenta physica: ergo non est cur illis denegeretur. *Secundò.* Probabile est tria prænomina-
4 ta multa alia mirabilia operari, ut Dei instrumenta physica: ergo idem dicendum est de expulsionem dæmoniorum: non est enim maior ratio de uno, quàm de alio. Antecedens ma-

nifestatum est supra, cum multa miranda facta fuisset retulimus per Christi Crucem, reliquias Sanctorum, ac Christi nominis inuocationem, ut mortuorum suscitatio, morborum curatio &c. Vix autem potest intelligi quomodo id egerint, nisi coagendo Deo ad ea mirabilia patranda. *Secunda pars asserti probatur*, quia non inuenio argumenta; quæ ita firmiter procedant ad stabiliendā hanc physicam causalitatem in tribus præfatis, sicut inuenio in exorcismis. Confirmatur. Non extat de hac re Dei aut Christi promissio, neque determinatio Ecclesiæ, neque vlla ratio ad id cogens.

Dico tertio. Probabile censeo res sacratas, aut benedictas, & ab Ecclesia institutas ad pellēdos dæmones, id operari ut instrumenta Dei physica. *Probatur*, quia in precationibus, quibus sacrantur; à Deo petit Ecclesia, ut cōferat hisce rebus virtutem pellēdi dæmones: virtus autem hæc efficientiam physicam denotat: Deū autem exaudire Ecclesiam sponsam suam in his, quæ ex Christi placito Ecclesia instituit, iam iam paramus dicere in solutione ad quartum. *Secundò*, D. Thom. 3. par. 9. 83. art. 3. ad 3. *D. Thom.* ait in templo consecrato ratione sue consecrationis adesse quandam vim seu virtutem ad excitandum motum deuotionis in orantibus in templo consecrato. Et Caietan. *Caietan.* virtutem instrumentalem physicam interpretatur, & sequitur Dominicus *Soto* in 4. dist. 13. q. 2. art. 2. ergo in re-
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

bus consecratis ad effectum pellendi dæmones, probabile est ponere virtutem physicam instrumentalem ad id efficiendum, quæ nil aliud est, quàm diuina motio, quando Deus pellit dæmones, interueniente earum rerum sacratarum vsu.

Denique omnia argumenta, quæ attulimus, in præcedenti disputatione pro stabilienda causalitate rerum sacratarum ad fugandos dæmones, causalitatem physicam videntur stabilire, & idèd huc reuocanda sunt.

7 Primum argumentum militat in multis alijs: verbi gratia, in Sacramentorum causalitate, in miraculorum patratiōe, & huiusmodi: quare modò breuiter responderetur, eam virtutem, seu efficaciam non esse qualitatem, vt sentit Paludanus, neque esse potentiam actiuam obedientialem, vt ait præfatus Suarez: sed est motio quædam diuina, qua constituitur instrumentum in actu primo ad eijciendos dæmones, & est corporalis entitatiue: spiritualis virtualiter, quia ad effectum spiritua-lem datur: sed de hoc alijs locis citatis.

Paludan.

Suarez.

Ad secundum responderetur. Quando per exorcismos detinetur dæmon, ne molestus sit, sicut Deus cogit illum, ne molestus sit causalitate physica: sic & adiurantes medijs exorcismis, quia causa principalis, & instrumentalis debent proportionari. Itaque quando causa principalis physice operatur, & instrumentalis similiter. Secundo responderetur.

Quando nos ponimus in exorcismis causalitatem physicam ad pellendos dæmones, debet intelligi quando modus pellendi est attingibilis per veram actionem physicam, vt quando coguntur cedere loco, & obsessum deterere, vel quid simile. At verò quando modus prohibendi ne noceat non est attingibilis per veram actionem physicam: puta quia consistit in sola priuatione, aut negatione, vt in casu argumenti: tunc sola efficacia morali contenti sumus: & fortassis idem de causa principali, qui Deus est, dicendum: nam annihilationem fortasse non attingit physice: quia inattingibilis est per actionem physicam. Ad confirmat. respond. Operari liberè & per imperium ponit causalitatem moralem: sed non tollit physicam, vt videre licet in Deo, qui liberè, & per imperium multa operatur, physice, & moraliter. Sic dicimus de exorcizantibus, qui imperando demonibus causant fugam eorum moraliter, & physice. Etenim efficacia physica in attingendo effectum simul cum causa principali consistit, siue id fiat per imperium, siue quocunque alio modo.

Ad tertium respondeo, sicut supra, non esse mihi vtque aded certum, cætera media, quæ enarraui pellere dæmonia, habere efficaciam physicam: sicut est mihi certum de exorcismis. At cum non improbabiler idem de alijs asseruerim: responderetur ad argumentum, negando consequen-

quentiam: & ad probationem dicimus, instituere signa sensibilia causatiua gratiæ pertinuit ad fundatorem Ecclesiæ Christum, non ad dispensatores. De quo 3. part. quest. 94. At instituere signa sensibilia, quæ mediante oratione Ecclesiæ possent abigere dæmones, pertinere potuit ad dispensatores, gubernatores, & iudices Ecclesiæ, quos decuit ex eiusdem Christi placito instituere media, ut ones suæ liberarentur à lupis ferocissimis, dæmonibus.

Ad quartum respondetur, impetrationem orationum, quæ funduntur communiter esse iudicandam secundum eas communes conditiones, quas diximus, agentes de orationis efficacia, esse necessarias ad infallibilem impetrationem. At impetratio orationum fusarum ab Ecclesia pro instituendis ritibus, & Sacramentalibus quibusdam consecrandis, in ordine ad diuersos fines necessarios pro bona gubernatione Ecclesiæ: non alligatur præfatis conditionibus, quas diximus esse requisitas ad impetrationem infallibilem orationum. Ratio est, quia præfati ritus, & Sacramentalia licet in particulari non fuerint immediatè instituta à Christo Domino (ut egregiè docet Suarez ubi supra) tamen Christus Dominus reliquit potestatem Ecclesiæ suæ ea instituendi, ac consecrandi, & adinueniendi modos, quibus consecrarentur: ac proinde virtualiter promisit se Ecclesiam orantem ut ad fines suæ insti-

tutionis essent proficua exauditurum; ne esset inanis eorum Sacramentalium institutio, ac sacratio ad eos fines consequendos. Ad quid enim potestas ea sacrandi ad hos vel illos fines: si nullam aliam efficaciam haberent ad eos consequendos, nisi eam, quam donaret oratio æquè efficax, aut infirma, sicut aliæ orationes: cum sine illis possent fundi, aut quandoque impetrare, quandoque non.

Igitur ex Christi voluntate interpretatiua impetratio infallibilis est. Hanc autem potestatem Christum reliquisse colligimus: tum ab antiquitate, quia ab Apostolorum tempore constat huiusmodi Sacramentalia esse instituta: tum quia decuit ad bonam gubernationem Ecclesiæ, hanc fuisse Ecclesiæ Christi relictam potestatem. Quare verosimile putamus in consecratione earum rerum, quæ ad abigendos dæmones ordinantur, orantem Ecclesiam pro efficacia earum. Deum infallibiliter exaudire, ut quando oportuerit efficaces sint ad prædictum effectum. Et cum efficacia physica sit possibilis impetrari, & vergat in dignitatem Ecclesiæ eam impetrare: verosimile existimo eam impetrasse.

DIS.

Suarez.

DISPUTATIO XVI.

An predicta media, quæ diximus habere efficaciam ad pellendos dæmones, eam habeant in omni euentu, & infallibiliter?

I ET videtur vera pars affirmatiua.

Primo, Sacramenta, quæ sunt Dei instrumenta ad causandam gratiam, eam causam infallibiliter in subiecto disposito: quamuis minister eorum sit iniquus: ergo & præfata media semper expellunt dæmones, quæuis ministri mali ijs vtantur. *Confirmatur*. Efficacia Sacramentorum infallibilis nascitur ex promissione

Ioan. 20. Christi Domini: verbi gratia Ioann. 20. promisit Christus: *Quorum remiseritis peccata remittentur eis*: Sed etiã promisit Deus fidelibus potestatem eijciendi dæmonia, *Matth. & Luc 10.* *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra*

Matth. & Luc 10. *vobis potestatem calcandi supra serpentes &c.* & *Marci ultimo.* *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia eijcient*: ergo in omni euentu, si adsit debita materia, id est homo à dæmone liberandus, si exorcista vtatur exorcismis, optatum consequetur effectum. *Dicit quis*, hæc tantum causare speratos effectus, quando Deus disposuerit, aut voluerit vti his medijs vt instrumentis ad pellendos dæmones.

Contra arguitur secundo, quando Deus disposuerit, aut voluerit, poterit vti vt instrumentis, quibusuis alijs rebus ad fugandos dæmones, puta herbis, gemmis, & similibus: ergo non est maior ratio, quare præfata

media dicantur habere efficaciam, quàm quæcunque aliæ res.

Tertio, Sacramenta infallibiliter causant suum effectum si materia sit disposita: sed ordo exorcistarum secundum sententiam D. Thom. in 4. dist. 26. quest. 2. art. 2. & 3. est Sacramentum, sicut & cæteri minores ordines: ergo infallibiliter causabunt suum effectum, si exorcismos proferat exorcista, qui sunt veluti forma, & adsint energumeni, qui sunt quasi materia. *Confirmatur*. In omnibus actibus Sacramentalibus est virtus spiritualis instrumentalis, vt patet induciue in omnibus Sacramentis: ergo in exorcismis initiatorum ordine exorcistæ erit ea virtus. Quod si est, infallibiliter inducet speratum effectum, nempe dæmonum expulsionem.

Quarto Exorcismi ante Baptismum habent infallibilem effectum, videlicet abijcere dæmones, ne impediãt susceptionem Baptismi: ergo etiam extra Baptismum infallibilem habebunt efficaciam fugandi dæmones, cum videatur eodem modo iudicandum esse in Baptismo, & extra Baptismum. *Antecedens patet*, quia semper Ecclesia ante Baptismum præmittit exorcismos, & nunquam suo effectu frustrantur.

In oppositum pro parte negatiua est primum argumentum. Apostoli (*Matth. 17*) vtetes solitis exorcismis, quibus multa dæmonia profligant: nequiverunt puerum quendam dæmoniacum liberare: ergo exorcismi

etiam

Origenes. etiam Apostolorum nõ semper effi-
caces fuere. *Secundum argumentum.* O-
rigenes Hom. 24. in Iosue asserit, &
exemplo confirmat non semper ex-
orcismos valere dæmones fugare, &
ob id comparat eos Amorrhæis;
quod quemadmodum hi inter filios
Israel permansissent: ita sæpè in ob-
sessis permaneant maligni spiritus.
Adhibeantur (inquit) multa orationes,
multa ieiunia, multa exorcismorum inuo-
cationes, ad hæc omnia surdus in obsesso
corpore dæmon permanet: tolerabilius fe-
rens exorcistarum pœnas, & adhibita sibi ex
Dei nomini: inuocatione tormenta: quàm
discedere ab homine, quem impudenter &
nequiter obsidet. Eandem partem affir-
mat August. lib. 83. q. 79.

Augustin. Tertiò. Tota efficacia exorcismo-
rum à virtute instrumentaria pel-
lendi dæmones dimanat. At hæc
virtus non semper communicatur
exorcismis: quia gratia gratis data
est, quàm Spiritus sanctus interdum
concedit, interdum denegat, quibus-
dam largitur, quibusdam non: ergo
exorcismi non habet in omni euen-
tu infallibilem effectum.

Hincma. Quarto experientia idem videmus
fieri. Contingit enim non semel, ex-
orcistas in exorcizandis dæmonia-
cis quibusdam, summopere labora-
re, & nil proficere; imò & sanctis vi-
ris id accidisse historiæ narrat. Hinc-
marus in vita sancti Remigij ait, san-
ctum Benedictum adhibitis exor-
cismis non valuisse dæmonem ei-
ce-
à Tolosana puella, eamque ad san-
ctum Remigium destinavit, à quo
sanata est.

Caietanus Marci ultimo, agens
de fide ad miracula patrandæ ait
eam semper esse efficacem ad ea per-
ficienda: quod si quandoque non
efficiat, in defectum fidelis non re-
ctè vtentis fide, defectum efficaci-
tatis signorum reducit. Verba Caieta-
ni sunt. *Intelliguntur promissa signa
consequentia fidem, quantum est ex parte
virtutis fidei, sequentia quando, & ubi opus
fuerit: cum cuius veritatis promissione stat:
quod ex parte habentis fidem defectus acci-
dat, seu impedimentum præstetur. Ita quod
fides ipsa non deest signis, sed homo deest fi-
dei ad efficaciam signorum.* Eodem mo-
do vt credo loqueretur Caietanus
de exorcismorum efficacia. *Castro*

aduersus Hæreles verbo exorcismus,
Caietano assentitur, vertens eum
locum Marci. *Quod autem (inquit)
hoc non semper fiat vt inuocato nomine Iesu
dæmon egrediatur: minima fides ipsius inuo-
cantis est in causa. Nam si perfectè credidisset,
hæc & maiora fecisset.* Ecce asserit ex-
orcismos de se habere infallibilem
efficaciam: quod si de facto ea ca-
rent, defectus egregiæ fidei in causa
est. Magister Franciscus à Victoria
in relect. de magia, quest. 6. & Domini-
cus Soto libr. 8. de iustitia, & iure, quest. 3.
artic. 2. & in 4. distinct. 6. quest. 2. art. 3.
negant virtutem exorcismorum esse
infallibilem; sed tantum dicunt ha-
bere effectum quando expedit Re-
ligioni, & propagationi fidei.

Hæc sententia posteriori negati-
ua mihi vera videtur propter argu-
menta facta in eius fauorem, & qui-
dem isthæc media etiam exorcis-
mos,

mos, speratos interdum non assequi effectus, nullus inficiatur, experientia doctrice. Quod in dubium vertitur est: An hæc inefficacia referenda sit in culpam, seu defectum ministrorum, aut ipsorum demoniacorum? an verò sine vlla culpa propter solam Dei voluntatem id accidat?

4 De qua re dico primò. Citra vllam culpam vel exorcizantis, vel vten-
tis præfatis medijs, aut verò miserorum obsessorum, potest fieri, vt præfata media non inducant op-
tatos effectus. Hæc est expressa as-

Augustin. fertio D. Augustin. vbi supra dicen-
tis. *Cum autem non cedunt his signis huius-
modi potestatis demones Deus ipse pro-
hibet occultis modis: cum id iustum atque
vtile iudicat, vel ad confundendos malos,
cum eos oportet confundi: vel ad monen-
dos bonos, vt proficiant in fide: atque ista
non iudicantur, sed vtiliter possunt; vel
ad discernenda dona membrorum Eccle-
siae.*

Sed pro explicatione horum verborum Diui Augustin. & veritate explananda aduertendum, causam à priori, quare hæc signa non sunt efficacia de facto, esse voluntatem Dei nolentis illis signis suam virtutem, & efficaciam communicare propter occultas rationes, vt ait Augustinus citatus, & id rationi conforme est. Nam cum efficacia horum signorum à gratia gratis data promanet, quæ citra culpam & citra meritum à Deo confertur, & negatur: quid mirum, si signa hæc in-

terdum efficacia sint, interdum effi-
cacitatis expertia? Et ex eadem ra-
dice manat, vt demones, qui ab
vno multis adhibitis medijs sacris
pelli non possunt: ab alio leuiter
exorcizati recedant: quia Deus im-
partitur donum hoc singulis prout
vult.

Nihilominus ex parte hominum
quasdam possumus perscrutari con-
gruentias diuinæ voluntatis, qua-
re hæc signa inefficacia aliquando
sint. *Prima* sumitur ex parte exorci-
zantium. Quandoque enim propter
eorum peccata non vult Deus hoc
admirabile opus per eorum exorci-
smos perficere. De quodam dæ-
mone domum infestante refert Car-
danus lib. 19. de subtilitate exorcismos
irridere, eo quod exorcizæ furti &
sacrilegij criminibus essent infames.
Quandoque quia non præcessit o-
ratiō & ieiunium: vt de Apostolis
dicitur *Matth. 17.* Quandoque pro-
pter impedimentum, etiam sine cul-
pa positum, vt dicitur ibidem. Quā-
doque sine vlla culpa exorcizan-
tium, sed in sui profectum; vt scili-
cet non superbiant de mirabili hac
dæmoniorum profligatione, vel
propter quid simile. Fortasse ob id
sanctus Antonius non valuit quan-
dam dæmoniacam sanare, vt refert
Palladius in vita sancti Pauli sim-
plicis; & beatus Benedictus non
potuit alium liberare: & hic remi-
sit illum ad sanctum Remigium, à
quo sanatus est; ille verò ad sanctum
Paulū simplicē, à quo liberatus est.

Secundò

5 *Secunda congruentia* samitur ex parte hominum à dæmonum infestatione liberandorum: putà quia eorum peccata merentur, vt non statim ab infestantibus dæmonibus liberentur; quantumuis exorcizantes sanctitate polleant, exorcismos pronuntient, & signa alia sacra adhibeant. Exemplum mirabile refert *Meta-
phrastes.* *Septima Februarij* de sancto Parthenio, coram quo adductus iuuenis quidam noluit eum Sanctus liberare dicens: *Sinite torqueatur, par-
ricida est.* Aliud simile narrat exemplum de sancto Eligio Nouis mensi *Audoenus* Episcopo *Audoenus cap. 20. lib. 2.* vitæ Eligij: cum enim rogaretur, vt subueniret quinquaginta viris à dæmone vexatis: respondit: *Sinite, experiantur cui seruire peccato suo elegerunt.* Agnouerunt hi Sancti his dæmoniis non profuturos exorcismos propter eorum peccata, & idèd quamuis alios sæpe liberaissent: his noluerunt, etiam rogati, opitulari. Aliquando nullis præcedentibus peccatis neque ex parte exorcizantium, neque ex parte exorcizatarum, Deus non vult exorcismis & alijs signis efficaciam pellendi dæmones tribuere. His quidem occasionem præbens patientiæ, & meritum augendorum in medio tam terribilis calamitatis, illis verò ablationis arrogantis, & extollentiæ oculorum.

Ad primum pro parte affirmatiua negatur consequentia, quia Sa-

cramenta, cum sint media iustitiam à Christo ad iustificationem animarum, & gratiam obtinendam, decuit, vt in materia disposita infallibilem haberent effectum: ne in re tam necessaria ad consequendam gloriam, ad quam homines destinantur, adèd fœlix euentus deesset sine culpa Sacramenta recipientis: at dæmonem fugatio, & repulsa, ne nobis noceant, non est necessarium medium ad gratiam, & iustificationem: ac proinde neque signa, & media eorum pellendorum, necesse fuit semper habere optatos effectus, maximè quia vt nuper dicebamus aliquando miseria hæc magna cedit in bonum vexatorum. Ad *confirmat.* *respondet.* effectum Sacramentorum absolutè esse promissum nõ ponentibus obicem, quia effectus est gratia, & charitas, sine qua nemo saluabitur: at effectus exorcismorum, aut aliorum signorum iam relatorum; non est ita absolutè promissus, quin impediri possit, vel propter priuatam, vel propter publicam causam. Nam cum hic effectus non pertineat ad donum gratiæ gratum facientis, sed ad liberationem quandam à malo pœnæ: non solum ex proprio demerito, seu obice impediri potest, sed etiam propter vtilitatem animæ, vel in aliorum exemplum, aut propter aliud Ecclesiæ commodum. Et hoc non tollit quin promissio his valde la conditionibus magni pendenda

fit: ut potè quæ de effectu mirabili est: ad quem nec semel vires hominū per se sumptæ pertingere possent.

7 Ad secundum negatur consequentia, quia ad operandum rem mirabilem eiectionem dæmoniorū elegit Deus hæc media: non quia semper efficacitatem haberent ad eum effectum: sed quia quando id vellet efficere, his mediantibus effecturus esset, vel propter dignitatem hominum manifestandam in profligatione dæmonum, ut in exorcismis: vel propter significationem mysteriorum insignium, ut in Cruce Christi, & inuocatione eius nominis: vel propter sacrationem Ecclesie, ut in rebus consecratis: vel propter aliquod diuinū, quod his rebus significari, aut contineri scit Deus: occultum est autem hominibus, sicut occultum est, quare mediante pallio Helie, baculo Helisai, ac virga Moysis voluit patrare mirabilia, & non alijs mediantibus rebus.

Ad tertium, admissio exorcistarum ordinem esse Sacramentum, respondetur, per eū non ministrari aliquod Sacramentum, sicut per Sacerdotij ordinem: ac proinde nec exorcismos habere vim formæ, neque dæmoniacos rationem materiæ: ministratur autem quoddam Sacramentale, cuius effectum non esse infallibilem diximus: actus itaq; ordinis exorcistici, putà exorcizare, infallibilis est, sed expulsio dæmoniorum nequaquã.

Ad confirmat. respondet. ex doctrina D. Thom. in 4. distinct. 24. q. 2. art. 2. ad vl-

timum, actus procedentes ab ordine exorcisto, quatenus actus illius sunt: nulla pollere supernaturali virtute, sicut neque actus aliorum ordinum minorum. Sed hi possunt fieri ab alijs, qui non sunt exorcistæ, qui in sua ordinatione solum accipiunt potestatem, ut exorcizet ex officio, alij verò possunt quidem id licitè, facere: sed non ex officio.

Quod verò actus exorcistarū virtutem habeant pellendi dæmones, id nō habent ex vi sue ordinationis, sed propter gratiam gratis datā quæ nil aliud est, quàm vis diuina illis actibus communicata. Itaque quādo exorcista fugat exorcismis dæmonia, pulsio dæmoniorum non est ab exorcismis, ut sunt actus ordinis exorcistici, sed ut eleuantur per gratiam gratis datam eiectionem dæmoniorū, quæ cum interdum detur, interdum negetur pro voluntate Spiritus sancti, exorcismi ipsi non semper sortiuntur speratos effectus.

Ad quartum respond. cum Magistro Soto in 4. dist. 6. quest. 2. artic. 3. exorcismos Baptismales, & si qui alij præmittuntur in collatione aliorum Sacramentorum, semper consequi suos effectus, nisi apponatur obex à suscipientibus Sacramentum: effectus autè, ad quos ordinantur, & præmittuntur, est abigere dæmones, ne impediunt Sacramenti susceptionem, aut eius fructū. Cum ergo iste effectus sit ad eò necessarius sicut & ipsa Sacramenta, sicut Sacramentorum efficaciam esse infallibilem necessa-

necessarium est: ita & exorcismorum qui ad præfatum effectum ordinantur. Secus est in ordine ad alios effectus exorcismorum: qualis est expulsio ab obsessis, qui pertinet ad liberationem à malo pœnæ, sine qua homines iustificari possunt: & ideo si ille, qui baptizatur energumenus est, per exorcismos liberatur ab impedimento, quod posset dæmon præstare circa susceptionem Baptismi, & eius fructum consequendum, non tamen semper necesse est liberari ab inhabitante dæmone.

DISPUTATIO XVII.

An aliquibus rebus sensibilibus, & naturalibus insit aliqua virtus naturalis, potens ad fugandos dæmones, ne hominibus molesti sint?

ET videtur vera pars affirmatiua: sunt enim quidam lapides pretiosi, qui dicuntur sua naturali virtute fugare dæmonia. Iaspis scilicet Calcedonius, Chrysolitus, Adamantus, Corallium, ita Franciscus Rucus medicus insulanus in suo opusculo de gemmis. Iosephus etiam lib. 8. de antiquit. c. 20. ait in exercitu Titi Imperatoris fuisse quendam, qui pretioso lapide incluso in anulo fugabat dæmones à corporibus obsessorum.

Franciscus Rucus.

Plinius.

Secundo Plinius lib. 28. nat. hist. c. 16. refert quosdam asserentes urinam equi mixtam aqua ferrata, quæ solet extrahi ab officina fabrorum ferratorum, sanare dæmoniacos: & l. 30. c. 2. ait Apionem Grammaticum as-

serere herbam quandam vocatam Cynocephaleam, & in Ægypto Ofiritem, habere vim quandam fermè diuinam aduersus dæmones: sed qui illam euellit statim moritur. Et quidam aiunt, quasdam herbas dæmonibus esse intolerabiles: ex his sunt Artemissia Rubea, Barba Iouis Solsequium, Leuisticus, Saluia, Polegium, folia sambuci, &c. Et Ioseph lib. 8. vbi supra, ait se vidisse exorcistam Iudæum quadam herbæ radice dæmones abigentem. Verba Iosephi sunt. c. 20. Vidi quendam Eleazarum de gente nostra, presente Vespasiano, & eius filijs, & Tribunis, alioque simul exercitu, curantem eos, qui à demonibus vexabantur. Modus autem medicina fuit huiusmodi. Intulit naribus eius, qui à demonio vexabatur, annulum habentem sub signaculo radicem à Salomone monstratam: deinde per nares odorantis dæmonium abstraxit, & repente cecidit homo. Postea id adiuravit ne amplius rediret, Salomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans: volens autem satisfacere ac probare presentibus Eleazarus hanc se habere vim. ponebat ante eos aut calicem, aut peluim aqua plenum, & demoni imperabat vt ab homine egressus, ea euerteret, & videntibus præberet indicium, quod hominem reliquisset. Hæc Iosephus: & Druthmarus ex eodem videtur idem sumpsisse. Et quod magis mirandum est D. Hierony. & refertur 26. q. 7. in fine, ait: Dæmonium sustinentibus licet habere herbas, & petras sine incantatione, nimirum indicans herbas & petras contra dæmones naturalè habere vim.

Iosephus.

Druthm.

Hieron.

Tertio. Quidam aiunt suffimentis quibusdam fugari dæmones: hos refert tacito nomine Abulensis super cap. 16. 1. Regum. q. 43. hi nituntur duobus fundamentis. Primum & potissimum est, dæmonem pulsatum esse à Tobia iuniore fumo iecoris cuiusdam piscis: de quo statim. *Secundū*, quod contrariis suffumigationibus ijdem dæmones alliciatur, & ut certis locis assistant inuidentur. Et ne isti autores omnino celentur, scito Hermetem dixisse suffumigatione ex ligno Aloes, vel Ceti spermete, dæmones congregari: at suffumigatione ex sulphure fugari, ut Porphyrius & Proclus, qui similia multa dicunt. Quinimo multi ex Catholicis exorcistis suffutibus cornu caprini & cuiusvis stercoris, præcipue humani, & ruta & hypericone (quem ob id fugam dæmonum appellant) dæmones conantur fugare. Hieron. Mengus in lib. qui dæmonum flagellum dicitur; exorcismo 3. præcipit, ut ignis ac sulphur accipiatur, & super dæmoniacum suffutis tandem adhibeatur: quousque respondeat interrogatis: & exorcismo 4. ut benedicta ruta energameni naribus admoueat: & exorcismo 6. ut accipiatur sulphur galbanus, assa fœtida aristolochia, hypericon, & ruta, omniaque propria benedictione benedicantur, & in ignem projiciantur.

Quarto. Sonitu, ac clamoribus, & conuitijs dæmones à locis fugari docet Philostratus in vita Apollonij Thianxi, lib. 2. cap. 2. fragore item ac

strepitu armorum docet Hortensius super lib. 6. Aeneidos Virgilij his verbis: *Multi afferunt dæmones ferri aciem reformidare, & re ipsa compertum est. Et noui quibus hoc ipsum nocturnis horis accidit, sed cum magna aduersa valitudinis conflictatione.* Ita Hortensius. Sed & campanarum sonitu dæmones terri nostri dicunt: qui contra tempestates à dæmonibus ut creditur immissas, sonitu campanarum se muniant, ac eas conantur fugare. Et Paulus Grillandus in tractatu de sortilegijs prodidit dæmones mulieres quasdam ducentes, audito campanæ sono ante diluculum eas dereliquisse, fugamque arripuisse. Misa facimus quæ ex Ouidio, Aphrodiseo, & alijs profanis autoribus afferri possent de æris tinnitu, quo manes domo alijsque ex locis abigi posse profani quidam crediderunt.

Quinto. Ut dæmones vexent homines necessaria est in corpore vexandorum quædam corporalis, ac naturalis dispositio, per quam fiant hominum corpora apta ad recipendam actionem afflictiuam dæmoniorum: ergo res sensibiles, quæ auferunt eam dispositionem ab obsessis, expellent dæmones, qui nequeunt in eis corporibus consistere nisi adsit talis dispositio. *Anteced probat.* quia ob id lunaticos & melancholicos, ac epilepticos, & furiosos arripiunt dæmones, ut colligitur ex historia Evangelica. Luc. 8. depingitur quidam dæmoniacus fræustalibus

fig.

Abulensis.

Hermes.

Porphyri.
Proclus.

Mengus.

Philostr.

Hortens.

Grilland.

Ouidiu.
Aphrod.

3

Luc. 8.

signis, vt dicant medici eum laborasse quadam manie speciem: quam Damasc. Damascenus iram permanentem vocat; Medici lycanthropiam seu lycanthropiam seu lupinam insaniam: Marc. 9. & Marc. 9. de alio fit mentio dæmoniaco, qui elidebatur in terra, & volutabatur spumans, quæ sunt euidètia signa epilepsie, id est morbi comitialis. Omitto modò alios arripitios, lunaticos, melancholicos; à dæmone possessos: nimirum medi-antibus his morborum dispositionibus commemoratis, & alijs similibus.

Sexto: Verba, quibus vtuntur necromantici, potentia sunt ad cogendos dæmones, non solum ad alios pellendos, verum ad quæcunque imperata faciendū. Sic Maga Thesfalica apud Lucanum in 6. iactat se posse quoscunq; velit in actus inuitos præbere Deos, id est dæmones: ergo non est inconueniens idem asserere de alijs rebus naturalibus & sensibilibus. Hæc positio efficacioribus rationibus suadenda est, sumptis ex sacris literis, quibus refragari nullus Catholicus præsumet.

Septimum argumentum ex verbis Raphaelis Angeli dicentis Tobie 6. Cordis eius (piscis callyonimi, vt quidam dicunt) particulam, si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum: quod & postea cap. 8. factum legitur.

Octauum. Legitur 1. Reg. 16. Dauid pulsanter citharam suam dæmonium à Saule fugasse. Et Simeon

Abbas, qui dictus est Salus, vt refert Leontius Episcopus Neopoleos insulæ Cypri in eius vita ex vico quodam, qui molestabatur à diabolo; cantu tibie pepulit eum: & Guido in sua musica ait, vi musici concentus pelli dæmonia. Et Boëtius, quem refert Glossa ordinaria, ait, quendam Philosophum tactu citharæ dæmonium ab obsessio pepulisse.

Propter hæc & similia argumenta quidam tenent hæc partem, Paulus Burgensis in additione contra Nicolaum de Lyra super decimum sextum cap. 1. Regum mouetur argumento 5. 7. & 8. Raymundus Lullius 2. lib. 5. essentia ait, Deum in vindictam criminum dæmoniorum, ea quamuis natura superiora rebus sensibilibus subiecisse. Et Ioannes Rubescisa li. de confid. 5. essentia, & Grillandus 9. 2. nu. 23.

Disputatio hæc plus habebit in recessu, quam in fronte, ne sit necessarium disputationes multiplicare. Et ideo præmittendum est, quadrupliciter posse intelligi dæmones virtute rerum sensibilibus ab hominibus molestandis fugari, aut vero ad alias qualuis mirabiles operationes efficiendas cogi. Vno modo, quia in rebus ipsis inest virtus coactiua dæmoniorum, siue illa virtus sit ex primis vel secundis qualitatibus, sicut igni inest calor ad calefaciendum, vel comburendum, aut vero ad expellendum frigus à subiecto, cui applicatur siue illa virtus sit qualitas specifica

Leontius.

Guido.
Boëtius.

Burgensis.

Lullius.

Rubescis.
Grilland.

dimag.

dimanans à formæ rei, & influxibus cœlestibus, qualem inesse videmus magneti trahendi ad se ferrum, & cuidam gemmæ, quæ vocatur Thea- medes contrariam virtutem omne à se ferrum respuendi, ac pro- fligandi, teste Francisco Ruco medi- co infulano. *Secundo modo* possunt in- telligi quodammodo cogi dæmo- nes per affectionem vel respuitionem aliquarum rerum sensibilium, eo quod sint quædam res illis gratæ, & ideo ad præsentiam earum adueniunt congregantur, operanturq; res mi- rabiles, iuxta voluntatem his rebus vtentium. Aliæ vero res adeo illis in- gratæ & exosæ sunt, vt ad earum præsentiam fugiant, & sua domicilia deserant: ad eum modum, quo ani- malia viso pabulo sibi grato ad id accurrunt; è contrario si ingratum aut nociuum fugiunt.

Tertio modo possunt intelligi cogi ad faciendum aliquid per res sensi- biles, eo quod hæ res valde condu- cunt ad faciendos effectus, ad quos inuocantur: quia eos faciunt appli- cando actiua passiuis: aut vero ad recedendum: quia huiusmodi res con- ducunt ad dissipandum dispositio- nes (si quæ sunt) necessariae aut aptæ ad permanendum in molestia ho- minum, de quo statim.

Quarto modo possunt cogi per ver- ba quædam aut pacta, quibus pepi- git dæmon superior cum Mago, aut eo, qui se ei deuouit, hæc & illa fa- cturus: & isto modo dæmones supe- riores ad verba Magorum expellunt

ab hominibus dæmones inferiores, & inferiores superiores per collu- sionem, sicut supra diximus. His sup- positis.

Prima assertio, sit contra istos nuper relatos, & quosdam medicos à me citatos *in disputat.* 3. Nulla res corpo- ralis, siue sit substantia, siue accidens siue actio vel passio, per suam natu- ralem virtutem habet potestatem directe & per se cogendi dæmones, vt appareant, accedant, fugiant, ali- quid faciant, vel facere desinant.

Probatur. Dæmones secundum fidem sunt substantiæ spirituales omnis corporis expertes: ergo nullo modo possunt pati, aut cogi naturaliter à rebus corporalibus: eo quod cor- poralia nullam efficaciam, aut robur possunt habere erga res spirituales, quæ omnibus modis corporales su- perant, vt perspicuum est, & ani- maduertit D. Thom. *super 4.* 41. *Iob.* Dixi *naturaliter*: quia supernaturali- ter bene possunt cogi, nempe à Deo, Sanctis, Angelis, & hominibus vir- tute Dei, nam ad ordinem potesta- tum pertinere dicitur, dæmones ar- cere, vt declarat Gregor. *hom.* 34. *Gregor.* Sancti autem homines, & interdum non sancti, sicut dono virtutum participant in quantum miracula faciunt, ita dono potestatum, in quantum eijciunt dæmones.

Hæc argumentatio supposita fi- de antecedentis, demonstratiuè procedit: cuius vis non eneruatur, si obiecias animas racionales esse substantias spirituales, quæ dum

in

in corporibus sunt pati possunt à rebus sensibilibus, possunt etiam vi à corporibus separari, nam anima vniuntur corporibus vt forma: & ideo certas in corporibus expostulant dispositiones, quibus lætis animæ tristantur, & quibus ablati cogitur anima recedere: quia vnio eius ab eis dispositionibus pendet; secus est de dæmonib. qui corporibus adsunt tantum vt motores localiter: & ideo siue in corporibus obsessorum adsint, vel absint dispositiones quælibet, ipsi non coguntur recedere sicut neque accedere.

Secunda assertio. Dæmones non alliciuntur rebus sensibilibus propter se ipsas, sed propter aliquid aliud, non tamen ob id coguntur à rebus sensibilibus vel per eas, vt aliquid dicant aut faciant. Assertio hæc tres partes habet. *Prima probatur:* quia cū dæmones nō habeant sensus, neque sensuū organa: quia spiritalis naturæ sunt, nullā capere possunt voluptatem à rebus sensibilibus propter se ipsas, non delectantur sufficit, quia non habent olfactum: non coloribus pulchris, quia carent visu; non musicis concentibus, quia nō est illis auditus; non coitu, quia non habent organa ad id deputata. *Secunda pars assertitur à D. Thom. q. 6. de potent. art. vlt.* vbi ait, tripliciter dæmones allici rebus sensibilibus propter aliquid aliud vel in eis inclusū, vel ab eis deriuatum. *Vno modo,* quia res quædam corporales sunt aptæ ad perficiēdos quosdam effectus mirabiles, quos

dæmones faciunt applicando actiua passiuis, siue eos faciant ad inuocationem Magorum, siue sine vlla inuocatione: v. g. si vtantur hippomane ad conciliandum amorem, vel cantharidibus ad excitandum ardorem Venereum, vel quid simile. *Secundo modo* alliciuntur his rebus corporalibus, in quantum homines per eas in peccatum adducuntur, v. g. cōuiujs lautis, choreis promiscuis virorum, ac mulierum, & similibus. *Tertio modo,* & vniuersaliori ac præcipuo alliciuntur corporalibus, in quantum hæc corporalia sunt signa aliquorum spiritalium: quibus dæmones delectantur. Vnde Aug. l. 21. *de ciuit. c. 6.* ait, dæmones allici his rebus, non sicut animalia cibis, sed quasi spiritus signis: & ista allectio spirituum immundorum frequentissima est apud Magos, ac necromanticos, qui per signa quædam dæmones inuocant, & adsunt vocati, vt morem gerant Magis, & his signis valde dæmones delectantur: quia eis honor quasi diuinus exhibetur, cuius ipsi summopere appetentes sunt. Quibus autem signis delectentur, ipsi miseros Magos docuerunt: diuersos pro diuersitate delectationis dæmoniorum: Neque enim (ait August.) potuit nisi primum ipsis docentibus disci quid quisque illorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur nomine, quo cogatur. Vnde *Magica artes*, earumque artifices existerunt, Infinita ferme sunt ea signa, vt ipsi dæmones innumerari, & diuersis contrarijsque sæpe

August.

P

114

Psellus.

numero ingenijs, ita vt ferme nil corporale sit, quo non abutantur ad magicas artes: sicut Michael Psellus homo vanus, & plus quam suspectus de magia dæmoniacæ scripsit in lib. de dæmonibus.

August.

Tertia pars Assertionis; nulla re sensibili sic allici dæmones, vt ob id cogantur dicere, aut facere aliquid, est contra impium Porphyrium, & alios, qui, vt refert August. 10. de ciuitate Dei, c. 11. mirabatur, quod non solum dij (dæmones) alliciantur victimis, sed etiam compellantur, atque cogantur facere, quod homines volunt. *Sed probatur assertio nostra.* Nam dæmones quamuis semper ad malum propensi sint, tamen libera voluntate potiuntur, libereque operantur: at qui libere operantur, nulla re ita delectatur, vt ex ea cogatur aliquid dicere, aut facere. Simulant versipelles se cogi, vt decipiant miseros Magos, & sæpe quando illis placet, nec illis parent, nec sinunt viuere: vt sic ad infernum secum pertrahant: de quo fortasse aliàs.

Tertia assertio. Nulla res sensibilis propter se ipsam est dæmonibus ingrata, aut nociua, ac proinde non illam respuit propter se ipsam, multas vero respuit, & odio habet propter aliud: non tamen ob id dicitur cogi ab aliqua re sensibili, vt recedat, aut fugiat. *Prima pars patet ex dictis in prima & secunda assertione.*

Secunda pars clara est in rebus diuinis, Cruce, reliquijs, & huiusmodi. Sed his dimissis: quia de rebus naturalibus loquimur intra spheram suæ naturalitatis; probatur, quia ea, quæ inducunt ad bonum, vt imægines, virtutum moralium opera, colloquia sancta, & ieiunia, & huiusmodi: eis valde displicent ac exosa sunt. Rursus res sensibiles, quæ quodammodo alleuiant molestias dæmonum infestantium, vel aliquo modo contrariæ sunt dispositionibus, quas ipsi amant in hominibus, putà melancholicam affectionem, ea omnia dæmones oderunt, & respuunt.

Tertia pars probatur: quia horror, quem ex hisce rebus capiunt, non est tantus, vt cogantur ob id recedere: plus displicet cessare ab hominum molestijs, & ideo hisce rebus non coguntur recedere. Egregiè Origenes citatus ex homilia 244. in Iosue: *Adhibeantur multe orationes, multa ieiunia, multi exorcismi, ad hæc omnia in obfesso corpore demon permanet: tolerabilius ferens exorcistarum pœnas, & adhibita sibi ex Dei nominis inuocatione tormenta, quam discedere ab homine, quem nequiter obsidet: quod si his diuinis machinis inimicus resistit, ne ab homine pellatur, mere naturalia, quantumuis odiosa, deridebit.*

Quarta assertio. Dæmonum accessus aut recessus non pendet ex dis-

posi-

Origenes

9

positione corporali aliquarum rerum ac preinde nulla dispositione corporali posita coguntur accedere, aut ablata recedere. Hoc est dicere, dæmones neque directè, neque indirectè posse fugari mediantibus aliquibus rebus naturalibus & sensibilibus. Hæc assertio statuta est contra Paulum Burgensem ubi supra, & Martinum del Río, libro secundo disquisitionum Magicarum quest. 30. sect. 3. Ille ait ingressum & vexationem dæmonum erga corpora obsessorum pendere ex dispositione quadam naturali, qua sublata per medicamenta, aut res sensibiles, indirectè cogitur dæmon recedere. Hic autem has dispositiones esse causas indirectas expulsionis: & sine quibus non (ut aiunt Philosophi) quod est incidere in opinionem Burgensis, & expressius tom. 3. lib. 6. cap. 2. sectio. 2. ait quibusdam rebus naturalem esse virtutem fugandi dæmones. Et ante ipsum idem asseruerat Nicolaus Serarius super 6. caput Tobie. Aduersus hos, & alios asserimus, dæmones non pendere à corporali aliqua dispositione vexandorum neque in ingressu, neque in mansione in corpore eorum, ac proinde, neque indirectè posse pelli ab eis per ablationem earum corporalium dispositionum. Probatum. Ad hoc ut dæmon inhabitet corpus hominis, & ut id vexet, tantum necesse est ei vniri ut motorem motu locali: sed ad hanc

vnionem non est necessarium præcedere in corpore humano aliquam corporalem dispositionem, sed tantum requiritur motorem habere robur ac vim mouendi illud, ut patet in omni vnione motoris ad mobile: ergo inhabitatio dæmonis in obsessis, & vexatio eorum, non pendet ab aliqua, vel aliquibus dispositionibus corporalibus: sed potest fieri per solum localem motum: ac proinde neque indirectè potest cogi dæmon, ut recedat ablata dispositione quacunque per medicamenta, aut res sensibiles: quia ab ea dispositione non pendet eius inhabitatio, aut vexatio. Maior huius syllogismi probatur: quia materia corporalis obedit spirituali adantum quoad localem motum, ut autor est Diui Thom. 1. p. quest. 100. art. 3.

D. Thom.

Explicatur vis huius rationis. Quando dæmon inhabitat hominem, duplici genere motus potest ibi adesse, & operari. Primo, motu alterationis, verbi gratia, causando morbos afflictiuos, ut epilepsiam, lycantropiam, aut succum melancholicum, vel quid simile, quo crucietur dæmoniacus: quod si hoc solo genere motus inhabitaret aut vexaret, citra dubium pelleretur, & à cruciatibus cogereret cessare medicamentibus, & rebus corporalibus: quibus applicitis tolleretur dispositio qualificatiua,

P 2 à qua

à qua penderet dæmonum præsen-
tia. Tolleretur in super dispositio af-
flictiva, quam dæmon per motum
alterationis ingessit, & consequen-
ter à corpore obsessi fugaretur, ces-
saretque à corporis cruciatibus: nisi
quis dicat (quod & contingere pos-
set) facile esse dæmonibus virtutem
eorum medicaminum heberare, &
eneruare: quo posito magis confir-
maretur nostra assertio, & confuta-
rentur præfati autores. *Secundum* ge-
nus motus quo potissime vititur dæ-
mon in habitatione obsessorum &
cruciatibus, est localis motus, qui
non pender ab aliqua dispositione
corporali, sed potest inhabitare, &
cruciare hominem sine vlla afflictiva
dispositione, per coarctationem
nimiam, aut dilatationem plus nimio
cordis, viscerum, hepatis, aut per
euocationem immoderatam humo-
rum melancholicorum ad cere-
brum, vel quid simile: quæ omnia
sine alteratione fieri possunt per so-
lum localem motum. Hi autem lo-
cales motus dæmonum, qui à dis-
positione non pendent, nequeunt
impediri, aut auferri per vllius rei
sensibilis, & naturalis virtutem: &
ideo neque indirectè cogi dæmo-
nes, vt recedant, aut ne crucient ob-
sessos. Fateor, res quasdam cor-
porales multum conducere ad al-
leuiandum dæmoniacos, ne tam
acriter vexentur: vel diuertendo at-
tentionem à cruciatibus dæmonum
vel auferendo dispositionem me-

lancholicam, aut alias morbosam:
qua mediante dæmon vexabat ob-
sessum, qua ablata licet non cogatur
dæmon recedere, aut non cru-
ciare vel voluntarius recedet prop-
ter ingrátam mansionem, vel alte-
uiabitur aliquo modo à diris crucia-
tibus: de quo latius in solutione ad
octauum.

Quinta assertio. Nulla verba Ma-
gorum cogere possunt dæmones,
vt accedant, sed ipsi simulant se
accedere aut recedere coacti per
Magorum verba. *Hac iam probata est
ex dictis*, nam ea verba nullam effi-
cacitatem habent, nec vnde illis
aduenerit efficacia ignoratur, sed
pactum cum dæmonibus hos ac-
cessus, & recessus introducit, quod
seruant, quando eis placet, & quan-
do non placet frangunt, & irritum
reddunt.

Supereft ad argumenta initio fa-
cta respondeamus. *Ad primum*, sine
vlllo fundamento asseritur lapides
pretiosos, aut non pretiosos dæmo-
nes in fugam conuertere; quod si
aliquando eos lapides fugiant,
impostura Magorum est, & fictio
dæmonum fingentium se fugere,
vt Magos in cæcitate sua detineant.

Ad secundum respondetur, illud
de aqua ferrata nil conducere ad
cogendos dæmones, fortasse reme-
diū medicinale est ad curandos mor-
bos quosdam, quos amat dæmones
aut inferunt dæmoniacis, de quo sta-
tim, illas vero herbas cõmemoratas
expel-

expellere dæmones, fallacia Magorum est, ipsis dæmonibus hac via eos seducentibus, fortasse atrabilem extirpant, quàm dæmones induxerūt, ut vexarent miseros obsessos, & illa extirpata volūtariè recedit dæmon, ut animas hominum in superstitionem inducāt. Illud verò quod dixit Apion Grammaticus de Cynophalea herba: ad inuocationem, & pactum cum dæmone spectat: nec parū suffragatur nostræ suspicioni id, quod ibidem refertur dixisse Apionem, virtute scilicet illius herbæ interrogatum dæmonem de patria, & patribus Homerī respondisse, quæ non auderet dicere. Interrogatio ridicula mediante herba, & digna Grammatico. Illud verò quod obijciatur de radice inclusa in annulo Eleazari, credo ad superstitionē pertinere: nec est cur liberemus à superstitione magica Iudæum Eleazarum.

Ad tertium respond. non esse curandum de Hermete famoso necromantico, nec de impio Porphyrio. Ad illud verò quod obijciatur ex vsu nostrorum exorcistarum, respondent quidam: dæmones, quia superbissimi sunt, nequaquam posse sustinere, ut vilipendantur, dum in suis obsessis vel flagellantur, vel fumo graue olētium (quod genus quoddam vilipēdij est) afficiuntur, & sic recedunt. Existimo autem, eos hæc & similia parui facere: quare melius respondeatur, illa herbarum gestatio, illi suffragatur ex cornu caprino, & similia, for-

tasse profunt: quia rutæ & hypericinis folia flatus absorbunt, ut ait Hippocrates li. de flatibus, & ad sedandos humores, qui à flatibus proueniunt valde conducunt; sicut & sterces, & cornu caprinum in ignem coniecta fumo suo idem efficiunt. Vnde & profunt humoribus melancholicis curandis: quibus extirpatis, aut debilitatis, vexatorum à dæmonibus cruciatus alleuiantur, ac mitescunt; & fortasse aliquando recedit dæmon.

Vimpin.

Hocbenè notant Conrad. Vimpinina li. 2. de superstit. c. 10. 11. & 12. & Vallesius. Franciscus Vallesius Medicus Complutensis in lib. sacra Phil. c. 15. & 28. Inquiunt isti frequentius dæmones inuadere eos, qui abundant atrabili, quia humor iste valde idoneus est, ut homines in futorem ac insaniam vertantur, quod dæmones summo petere cupiunt: quare melancholia imbutis maximè insidiantur, & morbos, ut plurimum, inferunt melancholicos. Vnde consequitur quod cum corporalem materiam nō possint transmutare, nisi applicando ætina passiuus, ægrè ferunt, si corporeis ac medicinalibus illis rebus adhibitis, dispositiones eorum malitiæ ac dolis aptæ expellantur, ac prorsus contrariæ inducantur.

Igitur hæc res, quæ in corpus patientis inducunt dispositionem contrariam ei, quæ exoptat dæmon ad commodius inferendos cruciatus, humores corporeos purgāt directè, & corpoream ægritudinem pellunt

P 3

natu-

naturaliter; indirectè verò sunt obstaculum dæmonibus, ne tam grata possideant domicilia, ac ne patiens tam diros sustineat cruciatus: & aliquando consequitur, vt dæmones discedât, non verò coacti ab illis rebus, & talibus dispositionibus: quia neque directè, neque indirectè eorû cõmõtatio aut discessus ab illis pender, vt diximus cõtra Burgensem, & propter alleuianem præfatâ licet obsessis à dæmone petras & herbas naturaliter efficaces aduersus melancholiam, absque vlla tamen incantatione habere, & gestare, vt dicit D.

Hierony. Hierõnymus in argumento relatus: *Albertus* est que communis sententia, ita *Albertus Magnus*, Luc. 9. *Sprenger* p. 2. c. 5. *remediorum*, *Nider*. li. 5. *formicarij* cap. *Niderus*. vlt. *Valerius Polydorus* in practica *Polydorus* exorcistatum.

14 Ad quartum ex dictis facilis est solutio. Nulla namque res corporalis naturali vi aliquid potest in rem spiritualem, & ob id credo dæmones irridere eas blasphemias voces, ac minaces: quod si phantasma fugit Apollonium blasphemiam, voluit detinere famosum Magum in sua cecitate. Idem dico de armorum apparatu.

Mexia. Ad id verò, quod obijcit de nostrarû campanarum sonitu, sunt qui nullum effectum supernaturalem illis adscribunt, sed dumtaxat naturalem. Ita Petrus *Mexia* lib. *varia lectionis*. effectus naturalis, is tempore alicuius ingruentis tempestatis, aeris vehementis, nubium valdè den-

ram, tonitruorum ac fulgurum, aerem rarefacere, nubes dissoluere, fulguribus obstari mediante carum crebro sonitu, quod naturale est. Siquidem nobis tradidere experiti, aliquando contigisse, ad ingentes clamores magni exercitus aerem sic rarefieri, vt aues desuper volantes non valentes in tanta aeris subtilitate alis cõsistere, in terram ceciderint. Non abnuo dictis: ceterum ad sonitum vnus campanulæ, aut duarum, ingentes tempestates vastarum nubium naturaliter dissipari, sicut de facto sæpè videmus fieri, vix credibile est.

Existimo autem effectum istum supernaturalem esse propter campanarû consecrationem, in qua Deo supplicatur, vt campanarum sonitu dæmones fugentur, ac tempestates dissoluantur, vt videre licet in Concilio *Colonienſi* cap. 14. Vbi facta *lonienſi* mentione baptismationis, seu cõsecrationis campanarû, dicitur, Catholicos credere campanarû sonitu & aerem caliginosum discuti, tempestatesque arceri, & nequissimas potestates aereas pelli, atque exturbari: & pro his effectibus supplicatur in earum consecratione, vt videre licet in Pontificali Romano, vbi campanarum benedicendarum formula descripta est.

Ad argum. 5. resp. negando antec. & ad probat. dico, me non negare dæmones insidiari melancholicis, epilepticis, furiosis, maniacis, & huiusmodi. Insuper non nego dæmones sæpè cruciare miseros obsessos mediantibus

diatibus morboſis illis apparatibus, vel naturaliter exiſtentibus in arreptitijs, vel à dæmonibus immiſſis: nego tamen ab eis diſpoſitionibus pēdere manſiones dæmonum in dæmoniacis, vel quia non ſunt in loco per operationem vel diſpoſitionem corporalem; vel ſi ſunt per operationem (vt aiunt diſcipuli D. Tho.) non neceſſariò per operationem, quæ ſit alteratio, ſed ſat eſt motus localis. Vnde ablata diſpoſitione alteratiua, poſſunt firmiter hæere per motum localem. Quod dico de manſione in arreptitijs, dico de illatione cruciatuum.

Sed dubitas: ſi per ſolum motum localem poſſunt inhabitare arreptitios, & eos immaniſſimè torquere, vt quid gaudent morboſis apparatibus, & eos immittunt, multa cura inquirendo res, ex quarū applicatione illi morbi generentur? Obſcurum eſt eorum prauas mētes ac fines perſcrutari. Fortaſſe, quia cupiūt occultari, occultantur autem dum malam affectionem dæmoniacorum, moleſtię morborum homines attribuunt, nil cogitantes de dæmonum inhabitatione, qua agnita adhuc deſiderant domicilia morbis affecta, vt ipſis recedentibus ad tempus, vel in perpetuū relinquunt morbos, quaſi ſubſtitutos tortores hominum, quos odio, plusquā vatiniāno proſequūtur: aut verò quia tā diros cruciatūs non poſſunt inferre per ſolum motū localem coarctationis, aut dilatationis, ſuperſtitibus ſubiectis, ſicut per

morboſas qualitates, maximè quæ ad maniaſpecies pertinent. An verò illi dæmoniaci, de quibus in probatione antecedentis, fuerint vexati morbis à dæmonibus immiſſis: an verò tantum cruciati motu locali, incertum eſt; quibuſdam negatibus, quibuſdam affirmantibus.

Ad ſextum argum. negatur antecedens. Verba enim quæcunq; à Mago prolata, aer verberatus ſunt, & naturaliter ſupra ſpiritus nullam efficacitatē habent: fingunt dæmones ſe à Magis cogi, quibus obtemperant, vt plures capiant, & captos in errore detineant. Tota vis Magorū erga dæmones ex fœdere cum eis inito pender, ac proinde ſi Magus pactum habeat cum dæmone ſuperiori, non poteſt vim facere (quæcunq; verba proferat) huic dæmoni ſibi deuoto, poteſt tamen per ipſum dæmonem ſuperiorem, ſibi ex pacto adiuuantē, inferiorem cogere ad aliquid faciendum, vel omittendum, vt narrat Auguſt. 10. de ciuitate Dei, cap. 9. Sed hoc nō eſt dæmonem aliquem cogi verbis Magorum, ſed ab alio dæmone fortiori. Quare Maga illa Theſſalica vanè ſe iactabat de imperio ſupra dæmones, quin imò minabatur Lunæ, & Dijs inferis, tanquam famulis, apud Lucanum lib. 6.

Miratur Erichtho

*Has fatis licuiſſe moras, iratq; morti
Verberat in motum viuo ſerpente cadauer,
Perq; cauas terra, quas egit carmine rimas,
Manibus illatras, regnique ſilentia rumpit.
Tiſphone, vocisq; mea ſecura Megeſa,*

Non

16

Auguſt.

Lucanus.

Non agit is sauis Erebi per inane flagellis,
Infelicem animam iam vos ego nomine
vero

Eliciam stygiasq; canes in luce superna
Destituam: per busta sequar: per funera ca-
stos

Expellam tamulis, abigam vos omnibus vr-
nis,

Teq; Deis, ad quos alio procedere vultu
Ficta soles, Hec ate pallenti tabida forma
Ostendam faciemq; Erebi mutare vetabo.
Eloquar immenso ter: a sub pondere, qua te
Contineant Ennea dapes, quo foedere castu
Regem noctis amos: qua te contagia passam
Nolueris reuocare: Ceres tibi pessime mundi
Arbiter immittam, ruptis Tutana cauernis,
Et subito feriere dis.

Iamblicus

27

Et Iamblicus in mysterijs scribit,
narrare Porphyriu, Sacerdotes, id est
Magos, consueuisse violentis qui-
buldam minis aduersus superos (de-
mones intelligit) vti: veluti: Nisi vos
ita feceritis, vel contra si feceritis aliquid: cae-
los confringam vel occulta Isidis, id est Pro-
serpine patefaciam, vel arcanum in abyssu
conditum diuulgabo, aut sistam barim, id
est nauim quandam apud Aegyptios
sacram: Aut membra Osiridis Typhoni
dispergam. Videte quousque processerit
in sana iactantia Magorum, &
demonum ingens fallacia, vt se si-
mulent his verbis cogi, his minis ter-
reti, quas homunciones vix audire
ferrent, & tamen superbissimi spiri-
tus libenter auscultant, & fingunt se
pavidos obedere, vt miseros homi-
nes in errore detineant. Sed his reli-
ctis ad grauiora & veriora nos sep-
timum & octauum argumentum in-
ueniant.

Septimum argumentum, quibusdam
nullum negotium faceffit: quia exi-
stimarunt librum Tobie non esse de
canone sacrarum Scripturarum: sed
iam post Tridentinam Synodum,
quae definiuit, & annumerauit eum
librum ceteris irrefragabilis autori-
tatis codicibus sacris, responsio hæc
non est admittenda.

Alij aiunt summum cordis piscis,
non fugasse daemone, sed Raphae-
lem Angelum, vt dicitur cap. 8. Tunc
Raphael Angelus apprehendit daemone,
& religauit illud in deserto superioris AE-
gypti. Sed ideo dixisse fumum extri-
care, id est fugare daemone, (cum ta-
men ipse erat fugaturus) vt sic hoc
dicto, & subsequenti facto, occulta-
retur esse Angelum. Sed isti vix ex-
cusant Angelum ab edocta supersti-
tione & mendacio: quia non sal-
uatur veritas asserti Angelici, videli-
cet fumus cordis, aut iecoris extri-
cat omne genus daemoniorum.

Nec satisfacit Abulensis super
caput 16. i. Regum, dicens sensum esse
daemones esse fugandos, quando fu-
mus excitatus esset, fugandos quide,
non a fumo, sed ab Angelo. Nimis
violenta expositio videtur: quia ex-
presse ait Angelus, fumum ipsum fu-
gare daemone omnia, id est habere
virtutem ad id efficiendum. Si autem
tempus notaretur, de vno tantum
daemone loqueretur Angelus: item
fel non tantum fuit signum tempo-
ris, quo visus Tobie restitueretur:
ergo neque cor, & hepar temporis,
quo erat recessurus daemone.

Alij

18

Alij dicunt, fumo illius piscis fugari dæmonia non vt instrumento, sed sicut figuo; ad eā modum quo Crux fugat dæmones vt signum Christi: piscem autem illum figuram esse Christi multi Sanctorum affirmant.

August. August. serm. 4. de sanctis Petro, & Paulo. Est enim Christus piscis ille, qui ad Tobiam ascendit de flumine viuis: cuius iecore per passionem affato fugatus est diabolus, & per amaritudinem fellis afflatus est

Optatus. cæcus, & illuminatus est mundus. Et Optatus lib. 3. aduersus Parmen. idem ferè ait, & D. Prosper de prædict.

Prosper. p. 2. cap. 39. vbi post multa ait: Satiat ex se ipso in litore Christus discipulos, & toti offerens se mundo: nam verbum Græcum Latine piscem sacris litteris maiores nostri hoc interpretati sunt, ex Sibyllinis versibus colligentes, quod est Iesus Christus filius Dei saluator, piscis in sua passione decoctus, cuius ex interioribus remediis, quotidie illuminamur, & pascimur. Non displicet expositio, quæ est etiam Lyrani Tobia 6. dicentis fumum iecoris illius piscis non fugasse dæmonem, nisi figuratiter.

Existimo autem illum fumum re vera fugasse dæmonium (aliàs quomodo stabit dictum Angeli) non per aliquam vim naturalem, quæ in esset fumo illi: sed quia Angelus Raphael, qui vt causa principalis fugauit, eo fumo vsus est vt instrumento illius fugæ faciendæ, eleuans illum, vt posset in effectum; in quem non poterat nisi eleuaretur. Nec mirum: nam faber lignarius eleuat ferram, vt ea faciat cathedram,

quam serra non posset efficere, nisi eleuaretur: & multo magis habet locum hæc eleuatio, quando substantiæ separatæ assumunt vt instrumenta admirabiles effectus producendos, res naturales: vt egregie D. Thom. 3. contra gentes cap. 103. & alibi sepe.

Quare autem fumo illius piscis vsus est Raphael, vt instrumento? Quia figura erat Christi Domini in passione quasi exenterati, ac decocti, vt præfati Sancti docuerunt. Hæc sententia non est aliena à mente multorum doctissimorum, inter quos Guilielmus Parisiensis lib. de vniuerso, Dionysius Carthusianus hoc testimonio Tobia, Hieronymus Mengus in flagello dæm. docum. 3. An verò iocur illud habuerit aliquam virtutem naturalem inducendi quasdam dispositiones ingratas dæmonibus: dicendum erit, sicut de concentu Dauidicæ citharæ, de quo statim.

In octauo argumēto celebris se offert, & à viris doctis agitata dubitatio, de efficacia cōcentus Dauidicæ citharæ in propulsando dæmonio à Saule, quem à dæmone arreptum fuisse docent viri graues. Iosephus lib. 6. anriquit. cap. 10. Athanas. homil. de semente, Chrystost. Eucherius, Tertulianus, lib. de fuga in persequit. cap. 3. Theodoretus, q. 38. 39. 54. Gregorius, Abulensis, Lyranus in libros Regum, & Franciscus Vallesius cap. 30. de sacra Philosophia. Alij occupatū morbo melancholico, non à dæmone obsessum aiunt, inter quos Caictanus.

D. Thom.

19

Sed Caictan.

Sed esto à dæmone fuerit arreptus, an melodia musices fuerit à dæmonio liberatus dubitatur: nam esse liberatum ait sacer textus, *Recedebat* (inquit) *Spiritus malus ab eo.*

20

Extremas in hac dubitatione reperio sententias è regione oppositas, & vnam medianam. *Prima extrema est.* Solam harmoniã, Dauide pulsante cytharam, vim habere naturalem ad pellenda dæmonia, & de facto pepulit à Saule spiritum malignum. Hæc sententia duplici pergit via: nã quidam aiunt eã vim inesse musicis concëribus, quibus quidam dæmones delectantur, alij verò fugantur. Iste dicendi modus idolatrarum est, multa iactantes vana de propensione dæmonum in harmoniam. Vnde natæ sunt Magorum nuge, Saturno lugubrem cantum, cæteris planetis hilarem ac lætum offerendum. Hæc positio facile refutatur ex dictis in secunda assertione. Alij alia pergunt via minus improbabili: dæmonem indirectè fugatū esse à Saule per Davidis concëtum musicum: eo quòd ingressus, mansio, ac vexatio actiua dæmonis, pendeat à dispositione passiuæ existente in Rege arreptio: & hac sublata per harmoniam Davidicam subinde cogebatur dæmon, vt fugam caperet. Hac via *Burgens.* procedit Paulus Burgensis, & alij citati: sed horum sententia iam refutata est his, quæ diximus circa assertionem quartam, & solutionem ad quintum argumentum.

21

Altera sententia extrema asserit, Da-

uide pulsante cytharam, duos effectus subsequi: vnus, quod leuius ferret dæmonis obsidëtis vexationem: alter quod fugabatur dæmon. Et nullus horum fiebat, neque poterat virtute naturali harmoniæ musicæ: sed ambo effectus tribuendi sunt sanctitati Davidis, qui cytharã pulsando, canebat laudes Dei, & Psalmos compositos pro salute Saulis. Hæc sententia multum conformis est dictis Sanctorum. Athanas. homilia de semente, sic ait: *Cùm torqueretur Saul ab immundo spiritu, non defuit, qui indicaret ei Davidis solertiam. Accersitus, quoties inuadebat Regē spiritus immundus, David cytharam pulsabat, hymnos Domino cantans: suffocantem demonem propulabat. O magnam Psalmorum virtutem spiritus immundus suffocans alium, ipse inuisibiliter suffocatur, & respirabat Saul.* Chrysostr. *Pulcher Psalmi concentus est, acutissimum telum aduersus dæmones: nec enim cerui ita tela fugiunt, vt Psalmos David dæmones. Sumpsit David cytharam, & pulsauit, & à Saule recessit malus spiritus, & recedens demon cecidit, vt ceruus sagitta percussus, & in iacore sauciatus. Pulchra est David cythara, est enim anima consolatio: pulchra est lyra pastoris; mentis enim nostra nervos confirmat ad virtutem, &c.*

Athanas.

Chrysostr.

Tertia sententia media asserit duo. Primum est virtute naturali melodiæ potuisse fieri, vt, aliquis leuius cruciatum ferat, aut dolor totaliter absorbeat. Et ita de facto accidisse Sauli: nam Dauide pulsante cytharam, ac canëte, Rege musicæ suauissimæ

22

uissimæ concentibus recreato, ac delinito: leuius ferebat dæmoniacos cruciatus, aut forte dolor totaliter auferebatur. *Secundum* est virtute melodiæ naturali nequaquam poterat dæmon cogi, vt à Saule discederet: discessit autè virtute supernaturali.

Hanc sententiam censeo veriorè; eam tenet Lyranus, & Abulens. *super locum* 1. Reg. Estq; ferè cõmunis Theologi nostri temporis. *Secundū* dictū iam probatum est assertione secūda, & quarta. *Primum* verò probatur, posse fieri dupliciter. *Vno modo* quia vt creditur Saul vexabatur à dæmone mediāte affectione, & dispositione humorum atrabile in fectorū: hos autem sedari, ac valdè alleuiari per melodiam, ac musicos concentus, medici periti asserunt. *Secundo modo*: quia concentus suaues, imò & perceptio cuiuscunq; valdè delectabilis, distrahēdo attentionem, facit res mæstas vel non percipi, aut parum: & sine perceptione rei nociuæ non sentitur dolor, aut cruciatus, & cum perceptione parua, parum sentitur. Ac proinde non mirum si Rex concentu, & harmonia Dauidis musicæ delinitus, & occupatus, non sentiret cruciatus dæmoniacos, vel leuius.

Secus dicendum est de dæmonis discessu; quem nō fieri virtute naturali harmoniæ musicæ, aut cuiusuis rei corporalis, iā probauimus. Nullā tamen video dissonātiā veritati, si quis dicat Rege cõcentu musicæ delinito nō exiguè sedabantur humores, quibus agitabatur, & propterea

vexationi dæmones minus apti reddebantur. Et idè spiritus ille nequam tum temporis recedebat, non quòd musica cogerebatur, aut offenderetur, sed quòd agrè ferret hanc sui domiciliij sibi quasi turbari possessionem per huiusmodi temperiè meliorem. Sed certius ceseo virtute supernaturali coactum recessisse: vel propter Dauidis canentis Psalmos sanctitatem: vt videntur dicere Sancti citati: vel pulsu cýtharæ, virtute, ac meritò Crucis Christi, cuius figura fuit illa cýthara: ac proinde eius sonum exhorrescens dæmō recessit: sicut supra diximus de effigie Christi Crucis. Sic opinatur Felis in 2. distinct. Felis. 8. & multo ante illum Prosper Aquinaticus 2. part. promiss. & predict. cap. Prosper. 25. Rabbanus, Eucherus his verbis Rabban. Eucher. *super istum locum* ex 1. Regum: Dauid in cýthara sua malignum spiritum cõpescuit: non quod tanta vis esset in cýthara; sed in figura Crucis Christi, qua de ligno, & cordarum extensione gerebatur: qua iam tunc dæmones effugabat. Vel terciò, quia Deus illa cýthara utebatur, vt instrumento ad dæmonem illum fugandum: eò quòd erat figura Christi in Cruce extensi.

Ex his patet, quid sit dicendum ad octauum argumentum. Illud verò, quod adducitur de cantu tibie Simeonis Abbatis, nescio quam sit authenticum: fortasse ob sanctitatē viri; vel quia id ad similitudinem Dauidis cýtharizantis factū est, dæmon pulsatus est. Ad id verò quod Boetius adducit de Philosopho expellente

Q. 2. dæmo-

Lyran.
Abulens.

thana.

chrysol.

70

23

dæmonem per harmoniam citharæ: forte dæmon ingratum habuit hospitium eius obsessi; cuius humores sedati sunt per concertum musicum: & idè spontè recessit.

ADNOTATIO.

Absolutis his, quæ spectant ad potestatem mirificam quæ Christus Ecclesie suæ dereliquit ad dæmones abigendos: superest, ut in secundo membro tradamus praxim seruandam ab exorcistis in usu huius potestatis. Nec tamen obliuiscemur methodi scholasticæ admiscentes aliquot quæstiones: ut sciant exorcistæ rationem reddere eorum, quæ ab ipsis geruntur.

Ea malorum colluuiæ, quàm superius disputat. 10. & 11. diximus hominibus posse inferri, continentur, ac ferè epilgantur in quatuor generibus malorum: circa quæ præcipuè propulsanda exorcistarum labor, ac cura insumitur. Primum & omnium terribilissimè est obsessio, quæ fit à dæmonibus inhabitantibus humana corpora; & multis, ac varijs malis afficientibus miseros arreptitios. Secundum, persecutio illata, non à dæmone obsidente, sed forinsecus existente, & homines affligente. Tertium, infestatio domorum, ac aliorum locorum terroribus, apparitionibus terribilibus, & similibus: quæ efficiunt aliquam habitationem, sine loca inhabitabilia, ac tremenda. Quartum. Clades, aut damna illata à dæmonibus in fortunæ bonis, non per

se ipsos immediatè, sed per res aliquas sensibiles: puta per animalia fera, per turbines, grandines, ventos vehementes, depopulantes segetes, aut arbutta, diruètes domos, &c. Erga hæc malorum genera propulsanda per adiurationem præcipuè insudant exorcistæ. Quare de his speciatim dicendum est, & primò de obsessis sit

DISPUTATIO XVIII.

Qui sint homines isti, qui à dæmonibus obsessi dicuntur, siue demoniaci, aut energumeni, id est intus vexati

ET viderur, non reperiri tales homines, in quorum corpora dæmon intrauerit. Primò ex Glossa circa illud Habacuc secundo: *Dominus in templo sancto suo*, dicente dæmones simulacris exterius præsidere possunt: non autem interius adesse: ergo multo minus poterunt intrare corpora humana.

Secundò. Anima rationalis est tota in toto corpore, & in qualibet corporis parte: ergo in nulla potest inhabitare dæmonium: tum, quia duo spiritus creati nequeant esse in eodem loco, sicut neque duo corpora: tum etiam, quia esset confusio operationum à diuersis illis emanantium, quæ nullatenus est admittenda.

Tertiò. Non ob aliud dæmones dicuntur esse intra corpora hominum, nisi quia ibidem operantur: v. g. cruciando, torquendo, &c. sed ex hoc non inferitur esse intra hominum corpora

corpora: ergo re vera non sunt. *Ma-*
ior videtur nota ex doctrina Tho-
mistarum i. p. 9. 5. dicentium, Angelos
in eo loco esse ubi operantur: & ubi
non operantur, non esse. *Minor autem*
prob. alias propter eandem rationem
Angeli Custodes essent intra eos,
quos custodiunt, & dæmones intra
eos, in quorum visceribus morbos
generant: ac denique inhabitarent
omnes, circa quos quoquo modo
operantur: imo etiã intra eos, quos
tentant quia circa omnes istos ope-
rantur, & ibi sunt ubi operantur.

Quarto. Dæmones non sunt intra
animam, neque esse possunt: quam-
uis intra animam operentur: sua-
dendo scilicet, & indirectè mouen-
do eius potentias: ergo neque pos-
sunt esse, neque sunt intra corpora:
quamuis intra ea operentur. *Confir-*
matur. Dæmones non possunt illabi
animsabus hominum: hoc enim pro-
prium Dei est: ergo neque eorum
corporibus.

Vltimo. Animæ defunctorum se-
paratæ nequeunt corpora viuentium
intrare, aut vexare: nusquam enim
legimus sic accidisse: ergo neque dæ-
mones possunt corpora viuentium
intrare, aut vexare. *Probat. conseq.* ex
rationis paritate: etenim tam ani-
mæ, quam dæmones, spiritus sunt,
& pari modo operandi, & essendi in
loco gaudent.

In oppositum faciunt sacræ Scri-
pturæ testimonia asseuerantia dæ-
mones malè torquere homines, eo-
rum corpora subintrare, & iam in-

gressos à Christo Domino, & eius
Apostolis eiectos fuisse: & ipsis cla-
mantibus, & testificantibus, vim sibi
inferri: eo quod à proprijs habitacu-
lis pellerentur, *Matt. 17.* Hoc genus
(inquit) *dæmoniorum non eijcitur, nisi*
oratione, & ieiunio. *Matth. & Luc. 8.* ac
Mar. 5. narratur illa insignis eiectio
legionis dæmoniorum, quæ vnum
hominem possederat, & *Matth. 12.*
Marc. 1. *Lucæ 4.* & alias in Euange-
lio sæpe narrantur mirabilia à Iesu
facta circa eiectionem dæmonum
ab hominum corporibus. Potestas
itidem collata Apostolis ad eos eij-
ciendos, & eiectio subsequuta *Marc.*
vltimo, Luc. 10. Actorum 16. id ipsum o-
stendit: accedente experientia, qua
mediante, sæpe videmus homines à
dæmonibus vexari, atque eosdem
virtute Christi ab exorcistis liberari,
ac eijci. Quæ omnia attestantur ma-
lignos spiritus sæpe homines vexa-
re, ac eorum ingredi corpora: quod
negare non potest quis, nisi suis pro-
prijs sensibus non adhibeat fidem;
& historiam præteritorum tempo-
rum id narrantem neget; ac sacra te-
stimonia citata in dubium reuocet.

Pro decisione *dico primo.* Hæresis
aperta est negare homines sæpe ve-
xatos esse à dæmonibus, ac in suis
corporibus quamplurimos subijisse
à malignis istis spiritibus cruciatus.
Hoc assertum est contra quosdam,
qui energumenos putauerunt non
à dæmonibus vexari, sed ab influen-
ti virtute aëtherum. Hos aurores in-
sinuat *Diuus Hieron. super caput*

Matt. 17.
Matt. &
Luca 8.
Marc. 5.
Matt. 12.
Marc. 1.
Luca 4.

Marc. vlt.
Luc. 10.
Actor. 16.

4

Hieron.

Q 3

quærentia

Lemnius. quartum, *Matth.* In eodem fere errore versabatur *Leuinus Lemnius lib. 2. de occultis naturæ cap. 2.* existimans hos energumenos, quos nos dicimus à dæmonibus vexari, nequaquam hæc à dæmonibus pati; sed quibusdam, nescio quibus, naturalibus morbis laborare.

Nostra tamen assertio probatur argumento facto in oppositum, & testimonijs in eo relatis. Deinde ratione: nam isti energumeni loquuntur linguis peregrinis; quas nec audierunt nec didicerunt: futura annuntiant: absentia, ac si viderent, asseuerant: sed hæc admiranda opera, impossibile est ab astris, siue à morbis provenire: ergo delirium est ea tribuere astris, aut morbis. *Maior experientia innotescit. Minor autem prob.* quia operationes commemoratae nequeunt fieri nisi ab operante per intellectum media cognitione: & deniq; ab agente libero. Astra autem, aut morbosæ qualitates, intellectus, & voluntatis sunt expertia: ergo illæ operationes non possunt, neque debent tribui astris, aut hominibus illis morbosis affectis qualitibus.

Ulterius probatur esse adscribendas dæmonibus, ut præcipuis effectõibus: nam ut modo probabam hæc operationes sunt ab agente libero operante per intellectum, & voluntatem, non ab ipsis energumenis aut arreptitijs: quia excedunt vires eorum, & facultates: siue enim consideres eos, ut affectos quibusvis morbis, siue integra sanitate; non

est intelligere eos posse considerate loqui varijs linguis, quas non didicerunt, aut annuntiare futura, aut absentia: quæ alias non nouerunt. Non sunt etiam adscribendæ Deo, ut causæ particulari, neque bonis Angelis; videmus enim sæpe blasphemare Deum, aut ei maledicere: quæ non esse à Deo effectore, aut Angelis, nullus dubitare potest. Superest ergo à sufficienti diuisione agentium per intellectum; ut fiant à malignis spiritibus, quos dæmones appellamus.

Dico secundo. Vel hæresis est, vel temeritas ingens, aut errori proximum asserere has molestias, vel vexationes à dæmonibus per se ipsos immediate illatas dæmoniis, nunquam fieri à dæmonibus intra corpora dæmoniacorum existentibus. Hoc assertum est contra quosdam, qui tacito nomine referuntur ab *Abulensi super Matth.* Sed nostra positio probatur ex testimonijs allatis in argumento facto in oppositum. ex quibus aperte colligitur sæpe intra ipsos dæmoniacos dæmonia existere, ipsosq; subintrasse.

Respondent præfati autores, propterea dici subintrasse, aut intrare: quia supra ipsos quandam accipiunt vexandi potestatem; & propterea dici eijci; quia ab eis isthæc aufertur potestas. Et adiuuatur illi autores, quia Theologi communiter affirmant Angelorum motum localem, & existentiam in loco, esse alterius rationis, quæ isthæc in rebus corporalibus. adeo

adeo diuersa, vt vix isti motus comparabiles sint, aut proportionales, ac proinde æquiuoce dici de vtrisque; ergo non est dissonum rationi ingressum dæmoniorum in corpora, aut egressum ab eis significari per acceptionem, aut ablationem vexandi corpora.

Certe vix exculari queunt isti ab hæresi; cum aperte dicat sacra Scriptura dæmones corpora intrasse, & exiisse, ac eiectos esse: quæ non possunt, nec debent explicari, nisi afferendo re vera intus extitisse, & inde fuisse pullos. Si enim dæmones non intrarent corpora, quorsum illæ voces Christi Domini, Marci 5. *Exi spiritus immunde ab homine isto?* Quorsum petitio dæmonum dicentium: *Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus?* Et illud: *Excuntes spiritus immundi intrauerunt in porcos.* Accedit interpretatio Sanctorum circa hæc loca vnanimi consensu asserentium, vere extitisse dæmonia intra hominum corpora.

Deinde nostra *assertio probatur ratione* in hunc modum. Dæmones obfidentes homines sæpe per os eorum loquuntur mira, vt superius probabam. At loquutio hæc (quidquid sit de alijs operationibus) non potest à dæmone fieri, nisi existat intra corpus dæmoniaci: ergo necesse est fateri malignos spiritus sæpe corpora hominum intrare, & intrinsecus existere. *Minor Probatur.* Potissimum instrumentum, seu organum ad voces formandas, pulmo

est, existens in medio thorace pectoris: ergo vt illum dæmon moueat immediate, & per se ipsum: in illo debet existere, ac proinde dæmon loquens per energumenum intra corpus debet consistere, vt formet voces per os eius. Vim huius rationis inferius ostendam.

Dico tertio. Vt aliquis dicatur arreptitius, seu dæmoniacus non sat est dæmonem esse in eo tanquam in loco, sed vltterius necesse est eum immediate vexare per se ipsum, cum quodam modo subactionis manendo in ipso quasi in proprio habitaculo. Hæc *assertio* communis esse debet tam in opinione Thomistarum asserentium, Angelos esse in loco per suam operationem, & non esse vbi non operantur: quam in schola Scotistarum asserente esse in loco per suam substantiam, & sæpe esse in locis vbi nil operantur. *Assertum nostrum dum explicatur, probatur.* Et prima pars inde patet: quia dæmones quando sagas, aut maleficos per aera portant, quando ipsis committentur, sunt in eis, vt in loco: & tamen sagæ siue lamie non dicuntur arreptitiæ, aut dæmoniacæ.

Similiter iuxta mentem Scoti sæpe dæmones latitant in hominibus, nil operantes: qui non ob id dæmoniaci dicuntur. Igitur necesse est dæmonem esse in homine, vt dicatur dæmoniacus; sed hoc non sat est, requiritur ergo *Secunda conditio*, dæmonem scilicet vexare hominem immediate per se ipsum, nã si vexet

mediate:

Marci. 5.

mediate: vexatio hæc non facit arreptitium: v.g. quando dæmon apparet homini in corpore assumpto aereo, aut per spectrum loquitur, vel morbos generat mediantibus cibis venenosis, non ob id, sic vexatus dicitur arreptitius, aut dæmoniacus: alias omnes maleficiati, imo & multi Sancti dicerentur arreptitij: quia à dæmonibus tales molestias perpeffi sunt.

Sed neque hæc duæ conditiones sufficiunt: vt aliquis dæmoniacus dicatur: nam dæmon multa mala intulit Sancto Iob, non solum in bonis externis, verum & in proprio corpore: multas plagas pertulit sanctus Antonius; multas & alij Sancti: quos fuisse dæmoniacos non est dicendum: quia vltius requiritur in sic vexatos, accepisse potestatem vexandi, & manendi quasi in proprio domicilio: & sic manentes miseris hominibus quamplurima, & ingentia mala inferunt: quandoque eos enecant, vel vt sibi mortem consciscant, aut inferre sibi intentent, impellunt. Huc spectat quod D. Marcus narrat, cap. 9. de quodam à dæ-

Mar. 9.

mone in ignem, & aquam sæpe præcipitato, terræ alliso, fœde spumante, dentibus stridente, & arescente: quandoque sensibus priuant, vt videre licet in dæmoniaco Luc. 11. quæ dæmon effecerat mutum, & surdum, quandoque formam ipsam humanam destruunt, vt fecerunt mulieri Luc. 13. quæ decem & octo annis ita inclinata incessit; vt sursum respice-

Luc. 11.

Luc. 13.

re prorsus non valeret; quandoque vero imaginationem hominum corrumpunt: & sic miseris quasi in rabiem ferinam vertunt.

Huiusmodi erant illi dæmoniaci, quos referunt Euangelistæ moratos fuisse in sepulchris, & in furorem versos, modo se ipsos dilaniasse, modo in prætereuntes insilisse. Hæc sunt, & multa alia mala, quæ dæmones corporibus, obsessorum inferunt, aut procurant. Sed plura & maiora sunt, quæ patiuntur obsessi à dæmonibus intus existentibus. Dicitos nempe corporis morbos, ac corporis cruciatus vehementissimos: fortassis per viscerum, aut aliorum internorum membrorum contractionem plus nimio, aut distractionem plus solito; maximè in cor hæc exercent. Vnde dolores, ac anxietates ingentes miseris dæmoniacis promanare experientia teste cognouimus. Hanc autem contractionem membrorum, aut dilatationem maximos adferre cruciatus, vel fœminæ solæ parturientes probant.

Ad Argumenta pro parte negatiua respondetur. Ad primum, illa verba Glossæ intelligenda esse contra idolatras quosdam, fortasse discipulos Hermetis Trimegisti, existimantes ex dæmone, & simulachro fieri vnū sicut corpus ex materia, & forma. Et hoc pacto non dicuntur dæmones intus esse in simulachris. Non autem Glossa negaret posse dæmonem ingredi simulachra intus operandum, sicut & in humana corpora. Ad secundum

cundum respondetur. Si anima rationalis, & dæmones essent in corpore vno tanquam in loco: argumentum haberet plusculum difficultatis, de qua statim. Sed non ita res se habet: nam anima non est in corpore, sicut in loco; sed sicut forma in materia. Dæmon autem est in corpore sicut in loco: & ideo operationes vtriusque diuersæ rationis sunt. Quapropter sine confusione operationum vterque potest esse in eadem corporis parte: anima vt forma, dæmon vt locatum in loco. Anima poterit vegetare partes, ac nutrire, dæmon eas simul mouere localiter: at vero si dæmon moueat manum sursum; anima non potest mouere deorsum: quia vtraque motio localis est, & exercebitur à fortiori motore.

Ad tertium respond. Dæmones esse in corpore, & esse intra corpus, non se habere conuertibiliter: nam plus requiritur ad esse intra corpus, quam ad esse in corpore. Ad hoc enim sat est operari circa corpus: sicut est injicere arreptitios in ignem, aquam, & huiusmodi. At vero vt dæmones dicantur esse intra corpora: necesse est quod sint, id est, operentur intra terminos quantitatis corporum, hoc est, intra superficies intrinsecè circumdantes corpora: quare ad argumentum negatur maior. Ex hac solutione colliges arreptitios à duplici dæmonum genere molestias pati: ab intus existentibus, & ab alijs extra assistentibus.

Ad quartum, & eius confirm. respon-

detur, dæmonem vere posse esse intra corpus: non vero intra animam: quia esse intra aliquid est esse intra terminos eius: corpus autem habet duplices terminos, scilicet terminos essentia, & terminos quantitatis. Termini essentia corporis, sunt ea, quæ claudunt essentiam corporis: quapropter quidquid non est materia, aut forma, aut virtus dans esse corpori, dicitur esse extra terminos essentielles corporis. Vnde dæmon non est, neque dicitur esse intra essentiam corporis: quia neque est materia, neque forma corporis, neque virtus dans ei esse. Terminus quantitatis corporis est ipsa superficies intrinsecè claudens corpus: & intra terminos illius verè, ac realiter potest esse dæmon: quia ibi reperiuntur multæ concauitates: quinimo etiam si nulla esset, posset ibi inhabitare dæmon: quia nullam habet quantitatem, quæ posset illi esse impedimentum. Anima autem, & quæcunque substantia spiritualis non habet, nisi terminos essentia: quia expers est omnis quantitatis.

Vnde colligitur dæmonem non posse esse intra illam: quia nec est pars eius, nec virtus dans illi esse. Solus autem Deus dicitur esse intra animam: quia effector est intrinsecè operationis essentia. Etenim ipse dedit esse, quod receptum est in essentia rei, ac ipse illud conseruat, & non potuit hoc esse dari, aut conseruari, nisi à solo Deo: ergo nulla

R creatura

creatura poterit esse intra terminos essentiae cuiusvis rei spiritualis, sed solus Deus. Possunt autem substantiae spirituales habere aliquas operationes circa alios spiritus: purgando, illuminando, & huiusmodi. An vero ob eam operationem dicatur vnum spiritum esse in alio, circa quem operatur, modo non disputo: satis nobis sit probasse daemones non posse esse intra animam, neque intra alias substantias spirituales, quamvis circa illas operentur: quare negatur daemones intra animam operari, & consequenter non esse intra animam. *Ad confirm. respond.* illabi intra aliquid est, esse intra terminos eius. Cum ergo daemones non possint esse intra terminos animae, possint autem esse intra terminos corporis: possunt corporibus illabi non animabus.

In ultimo argumento tangitur quaedam dubitatiuncula digna scitu: *an aliquando anima defunctorum intrent corpora viventium, ut eos vexent?* Et aduertendum, nos nequaquam in praesentiarum disputare, an animae defunctorum intrent aliorum corpora, ut ea informet? pro certo enim habemus partem negatiuam: sed dumtaxat dubitatur, an sicut daemones intrant corpora hominum, quibus vniuntur, non ut formae, sed ut motores: ita animae separatae efficiant?

Et videtur vera pars affirmatiua. *Primo*, quia ad id habent potestatem mediante virtute motiua, qua se

mouent de loco in locum, & quae corpora mouent: ergo aliquando id efficiunt: frustra enim est potentia, quae non reducitur ad actum. *Secundo*: Quia saepe videmus arreptitios dicere se esse animas horum, vel illorum hominum, & facere operationes, quas defuncti solebant agere, & non alij: v.g. canere, aut psallere, eadem dexteritate, & vocum modulatione, qua defuncti, quorum animas se esse dicunt, vti solebant. *Tertio*, Ijdem arreptitij reuelant multa secreta, quae soli homines, quorum animas se esse profitentur, poterant nosse: v.g. opera, quae in abscondito egeret. Signum ergo est veras esse animas illorum defunctorum, quorum animas se esse dicunt. *Quarto*. Multa vtilia, & sancta mouent esse facienda, suffragia, petunt, ut ab his vel illis pœnis liberentur: restitutionem ablatorum suadent. Hæc autem non sunt à daemonibus, qui iuggestores malorum sunt, & nostram perniciem moluntur, & dissuadere virtutum officia procurant; ergo animabus defunctorum, quae intra corpora arreptitiorum commorantur adscribenda sunt huiusmodi monita.

Pro decisione dico primo. De facto isti spiritus, qui commorantur in arreptitijs, & se esse animas defunctorum affirmant, daemones sunt, non animae defunctorum hominum. *Probat.* Quia dicunt: & faciunt: isti spiritus ea, quae animae separatae non valent

9
An anima
defunctorum
intret
corpora
viventium,
ut eos vexent?

10

valent dicere, aut efficere. Dicunt quidem multa occulta, quæ nullus hominum nouit: differunt de rebus altissimis, quæ ignorauit persona defuncti, cuius se mentiuntur esse animam; ergo neque ipsæ animæ noxunt, maxime, quia istæ animæ dicuntur esse de his, quæ inferno deputatæ sunt, aut Purgatorio: quæ nil aliud sciunt, nisi quæ in vita mortali didicerant. Faciunt etiam quæ anima separata non valet efficere: nam arreptitij isti sunt fortiores aliis, catenas rumpunt; compedes frangunt. At hæc non posset anima humana facere: eo quod, ut dicitur infra, anima minoris vigoris est à corpore separata, quam vnita eidem: ergo hæc miranda opera non sunt attribuenda animabus, sed dæmonibus, & vere ita est.

Secundo Isti spiritus mouent localiter corpora, quæ intrant, etiam inuitis animabus, quæ viuificant illa: etenim formant verba, quæ volunt, etiam noscentibus arreptitiis, & mouent quo volunt: ergo dæmones sunt, non animæ. *Probat consequ.* quia animæ æqualis potestatis sunt, sicut æquales secundum speciem: sed æquale non agit in æquale: maxime, quia anima in corpore manens est in suo esse naturali; illa vero, quæ vnitur corpori, ut motor, est extra suum naturale esse: ergo quamuis ambæ essent æquales secundum speciem, potentior esset illa, quæ corpori vnita est: ac proinde à separata non posset cogi: imo quam-

uis anima ingrediens esset secundum se fortior, imbecillior tamen vnita, præualebit propter vigorem acceptum à modo essendi naturali.

Tertio. Esto posset præualere anima intrans corpus alterius: neuiquam credendum est, eam hominem viuentem vexare; maxime si esset pater, aut mater arreptitiorum: quos se esse frequentius mentiuntur. Patet, quia naturalem commiserationem erga parentes, & cognatos non perdunt etiam animæ damnatæ: ut patet *Lucæ 16.* de diuite epulone, qui cupiebat suos fratres liberari à tormentorum locis; ergo non est credendum eas, corpora suorum propinquorum intrare, ut vexent. Item, quia ægre ferunt ab illis corporibus expelli: sunt ergo dæmones, non animæ defunctorum, ut potè, quæ potius cuperent cito exire à corporibus sibi charissimorum, ut cessarent torqueri; ac vexaricarum assistentia intra corpora.

Circa primum in oppositum non est modo disputandum, an animæ separata se moueant, & an moueant alia corpora localiter: de quo inferius. Sed illo admissio, resp. non inde probari intrate corpora viuentia inuita anima, qua corpus viuens informatur, ut declarauimus in secunda probatione nostri asserti. Item non probatur intrare, ut vexet, sicut declaratur in tertia probatione eiusdem asserti. *Ad secundum facilius est solutio.* Etenim dæmones nouerunt

R. 2.

bene

bene, imitari operationes hominum quascunque & sic conantur persuadere se esse animas defunctorum, qui eas operationes exercebant. *Ad tertium similiter respondetur*, dæmonia sua peruicacitate, ac discursibus hominum actibus interesse eis ignorantibus, ac nihil tale cogitantibus: unde non mirum secreta defunctorum pandere possint. *Ad quartum respond.* dæmones nō suadere ea quæ ad virtutem spectant, vt nos studiosi efficiamur: oderunt enim vitæ puritatem, & studium virtutis: sed quādoque, vt nos decipiant multa vitia proponunt: vt credamus non esse spiritus dæmoniacos, qui talia fantur: postea vero auditoribus persuasus, multa falsa docent, multa mala suadent. Et hac arte legimus dæmonia varios errores disseminasse: & quamplures in flagitiosa opera adigisse.

Percontabitur quispiam, quorsum se esse animas mortuorum mentiuntur? nam præfata possent efficere, etiam si dæmonia esse crederentur? *Respond.* quia homines naturaliter colloquia dæmonum reformidant, & de falsitate suspectos arbitrantur: quia mendaces sunt, & mendacii patres. Secus circa animas hominum se habent; quibus magis fidunt, & libentius conuersantur: maxime si viuis sint sanguine iunctæ, quas ab ærumnis cupiunt releuari: & monita ad hunc finem ordinata grato animo executioni tradunt: quare dæmones hoc agnos-

centes, intrantes viuorum corpora, se esse animas defunctorum mentiuntur.

DISPUTATIO XIX.

Versabitur in explicando, quas operationes dæmones exerceant obsidentes corpora arreptitiorum: & quæ tribuenda sunt dæmonibus, quæ vero arreptitiis ipsis.

DE hacre aliquid tetigimus superius in multis locis agentes de malis, quæ hominibus per dæmones insiguntur. Modo vero alia via libet procedere; distinguentes actiones dæmonum in obsessis, in actiones transeuntes, & actiones immanentes: actiones transeuntes sunt vulneratio, virium debilitatio, corruptio organorum sensibilium, & huiusmodi; & hæ operationes citra dubium dæmonibus adscribuntur: arreptitij verò passiuè duntaxat se habent. At sunt etiam aliæ operationes transeuntes, quas, cui adscribas, dæmonibus, an arreptitijs, fortasse dubitabis; v.g. velox cursus, catenarum fortium disruptio, onerum quibus humanæ vires non sufficiunt portatio, &c. quas cum obsessi proprijs membris, ac instrumentis naturalibus efficiant, videntur hominibus esse attribuendæ; sed quia hæ operationes humanas vires superant, dæmonibus censeo adscribendas: membra vero viuorum passiuè ad eas concurrere. Aliæ verò actiones sunt immanentes, vt intelligere, & velle

& velle, loqui, videre, & similes. Quòd si sermo sit de intellectu, & volitione: certum est dæmones & arreptitios, suas quosque habere operationes: neutri enim ad inuicem possunt esse sibi impedimento in operationibus his exercendis: dæmones habent suas intellectiones, & volitiones, in quibus non cōmunicant obsessi; & è contra obsessi intelligūt, & volūt, in quibus non cōmunicant dæmones. Aliæ verò operationes sensuum, vt videre, imaginari, &c. arreptitijs sunt attribuendæ: quia iste necessariò sunt ab organo vitali corporeo, quo carent dæmonia: de qua relatè tractant Doctores in 2. sent. d. 8.

Difficilius decisum est, loquutiones, ululatus, rugitus, & huiusmodi, à quo sint: à dæmone inhabitante, an ab homine arrepto? Et videtur nequaquã huiuscemodi actiones posse esse à dæmone; quia voces necessariò debent fieri ab animali, & à principio vitali, & medijs instrumentis vitalibus, putà larynge, ac pulmone, & huiusmodi, vt planè colligitur ex Arist. 2. de anim. c. 8. dicente: *Vocem esse sonum ab ore animalis prolatum cum imaginatione aliquid significandi.* Sed nil istorum habent dæmonia, vt potè quæ spiritus sunt, omnis corporis, & instrumentorum corporeorum expertia: ergo nullas possunt edere voces.

In oppositū videtur facer textus Evangelicus affirmans, dæmonia loqui, ac voces pròferre. *Matth. 8. dæmones rogauerunt Christum, vt eos*

mitteret in gregem porcorum. Idem habetur Marc. 5. & Luc. 8. & 4. dicitur exire dæmonia ab obsessis claustrantia: ergo multas voces dæmones per ora obsessorum formant, ac emittunt.

Pro declaratione huius animaduerte, dæmonibus materiam corporealem obedire ad localem motum: loquutiones itidè esse motus quosdam locales: quare si hoc tantum attendas, facile erit dæmonibus loqui, ac voces emittere: at verò; quia loquutiones perficiuntur quibusdam instrumentis animatis, putà ore, dentibus, lingua larynge, ac pulmone, quibus dæmones carent, non ita facile est illis verba efformare, nisi aliundè à corporibus huiusmodi instrumenta mendicent.

Abul.

Quare vt doctè animaduertit Abul. sup. c. 8. *Mat. 9. 114.* tripliciter dæmones vtuntur corporibus ad loquendum. *Primo modo* assumendo corpora: quæ omninò carèt organis loquutionis. v. g. si assumat corpora aërea, aut ignea, in quibus efformant vultus, nares, os, linguam, vt per hæc corpora voces sonent: & tunc quidè cum illa organa sic efformata non sint apta ad loquendum, non formantur voces propriè loquendo, sed quidam sonitus similes humanis vocibus, nō planè articulati; & declinantes in stridorè, vt adnotarunt qui eas effictas voces se afferūt audiuisse. *Secundo modo* dæmones loquuntur, vt è do instrumentis animatis brutorum, quæ habent plurima loquutionis, &

R 3 vocum

vocum formandarum organa: sed non ita apta ad de articulandas voces sicut necesse est ad loquutiones, & verba formanda. His vsus est dæmon, quādo vt persuaderet Euz alloquutus est eam per serpētem: & similiter fecit bonus Angelus, quando per asinam loquutus est Pseudoprophetæ Balaam, Num. 22. Quas loquutiones existimo attenda sola vi dæmonis aut Angeli: non esse ita perfectè formatas, ac si ab homine proferrentur: quia instrumenta loquutionis in animalibus irrationalibus non sunt apta ad loquutiones, & voces perfectè formandas, licet in eisdem sit maior, aut minor aptitudo. Bruta etenim cum habeāt os magnum & linguam longam, aer è pulmone attractus, hac illac ex ore distillat nō percussus: & sic nō potest perfectè formari vox. At verò aues quædam sunt vt picæ, & psittaci, quæ habent organa aptiora ad loquendum, putā os non magnum, linguam planam similem humanæ: & idè aptius imitantur sermones humanos. Tertio modo dæmones possunt loqui, & habent animata instrumēta ad loquendum apta. Huiusmodi corpora sunt homines, qui habent os, linguam, ac reliqua instrumenta loquutionis aptissima: quæ aptitudo consistit non solum in figura & situ organorum, ex cuius defectu homines edentuli non formant perfectè voces, sicut neque habentes linguam grossiorē, aut subtiliorem, quam par est: verum etiam potissimè consistit in quadam

temperie, ac teneritudine nerviua cōplexioni hominum: quo fit vt dæmones, quamvis perfectas voces, ac benè articulas emittant per ora obsessorum: tamen obseruatum est, per corpora humana iam pridem emortua non posse loqui: quia anima absente, tota illa organorum temperies dissipata est, & per corpora humana recenter examinata loquuntur quidem: sed lingua, ac pulmone sanguine humectatis, & quibusdam lorionibus: nimirum vt aliquantulum ad debitam temperiem præfata organa reducantur: qua carere verosimile est rusticum illum dæmoniacū, per quem Latine loquebatur dæmon, sed rudi pronūciatione. Vnde & subdidit; *Non possum domare linguam hoies rustici* Ita sanctus Vincentius in quodam sermone.

His præmissis dico ad dubitationem. Multa, quæ loquuntur dæmoniaci ab ipsis dæmoniacis sunt, dæmonibus nil operantibus: quæ plurima verò, quæ dæmones, per obsessorum ora loquuntur. *Prima pars* satis constat, sæpè enim obsessi à dæmonibus sinuntur suas operationes exercere, vt experientia demonstrat. *Secunda pars* itidem manifesta est, quādo loquuntur, & verba faciunt; ad quæ vires humanæ nequeunt pertingere. Quare rectè Abulen *sup. c. 8. Mat. 5. q. 114.* quinque potissimum signa enumerat ad dignoscendum, vtrum loquutiones, & verba à dæmoniacis prolata, sint dæmonis. *Primum*, si loquantur dæmoniaci, quæ aliàs nescie-

nescierunt, aut non didicerunt: v. g. si loquantur lingua Hebraica dæmoniaci rustici. Secundum est, si voce consuetata loquantur; sed de rebus altissimis, quæ captum dæmoniacorum certum est excedere. Tertium est, si postquam cessant vexari, & sibi restituuntur, nesciant respondere de his, de quibus loquuti sunt. Quartum, si de rebus secretis, quæ mortuis abscondita sunt, loquantur. Quintum, si in ipsorum potestate non est, ut ta- ceant, vel loquantur etiam flagellis vexati. Similiter dæmoniacorū sunt rugitus, v. lullatus, mugitus, atque inconditi, & ingentes clamores; quos dæmoniaci emittere solent. Aliæ verò voces sunt dæmoniorum, vbi nil mirabile est, quod vires dæmoniacorum exuperet. Quas scire, vtrum à dæmone sint, an ab obsessis, difficile, aut impossibile est hominibus adstantibus. Ex his respondetur ad argumentum quo conabamur probare dæmones nequaquam loqui posse per arreptitios. In quo tãgitur dubitatio non contemnenda: An illa efformatio vocum, vera loquutio, & voces formatæ veræ voces dicendæ sint? de qua re operosua dicendū reor inferius; disputans, an dæmones per corpora possint exercere vitales operationes. Modò verò sat est nobis in præsentia dicere, dæmones posse loqui per arreptitios, siue voces, aut locutiones sint operata, siue non. Fere pendens ex præcedenti est:

DISPUTATIO XX.

An omnes operationes obsessorum, quæ aliæ ex obiecto peccata essent, imputentur obsessis ad culpam: v. g. blasphemia, conuicia, detractiones, calumnia, secretorum reuelatio, occisiones, mutilationes, & similia?

Videtur vera pars affirmatiua; quia istos actus obsessi peragunt, & interdum scientes, & videntes se malum facere: ergo, ipsis imputantur ad culpam.

In oppositum est. Nã ut diximus in disputatione præcedenti, operationes huiuscemodi sæpè dæmonibus sunt adscribendæ, non dæmoniacis: ergo dæmonibus non dæmoniacis ad culpam imputabimur. Pro decisione præmittendum est, operationes, quæ ab obsessis videtur peragi, quædam solis dæmonibus tribuuntur: quædam solis dæmoniacis, ut docuimus præcedenti dubitatione: quædam vtrisque: ut quando turbatur à dæmone phantasia, aut imaginatiua dæmoniacorum, & apprehendunt aliquod malum, ut verè bonum, ac opere illud prosequuntur: ut si opera dæmonis proponatur mulier aliena, ut propria, & vir ei cõmiscatur: aut si proponat viro vxorem ut serpentem, & ita cedat, aut occidat. In hac operatione est aliquid, quod tribuatur dæmonio; videlicet peruersitas iudicij ex læsione imaginatiuæ, aut phantasiæ; & est aliquid quod tribuatur dæmoniaco, puta concubitus cum aliena, aut occisio propriæ vxoris.

His

2 His ita positis dico primò. Dæmoni-
niaci non peccant in operationibus
primi generis: quantumuis malæ ex
obiecto sint. *Prob.* Illæ operationes
obsessis inuoluntariæ sunt: ergo in
eis non peccant. Peccatum enim vs-
que ad eò voluntarium est, vt si vo-
luntarium non sit, neque peccatum
erit. *Secundo* Nemo peccat, nisi per o-
perationes sibi proprias: sed præfatæ
operationes non sunt obsessorum,
sed dæmonum, vt supponimus: ergo
non imputantur obsessis ad culpam.
Quo fit vt sæpè dæmoniaci blasphemias
ore proferant, occulta aliorum
crimina reuelent, manibus mutila-
tiones, & vulnera lethalia inferant:
sed quia hæ operationes dæmonio-
rum sunt, obsessis non imputantur
ad culpam: eo quod miseri illi non
agunt, sed aguntur, membris, ac or-
ganis non vtuntur, sed eis passiuè se
habentibus, dæmones his vtuntur.
Certè si homo à vèro valido impul-
sus illidatur alteri homini, & eum
occidat; occisio nõ imputabitur ho-
mini cedenti: & sicut si grassator en-
se occidat prætereuntes, homicidiũ
ensi non imputatur: sic neque atrep-
titijs imputabuntur operationes,
quas per ipsos exercent dæmones:
non tamen ipsi eas exercent.

3 Dico secundo. Obsessi non peccant
in exercitio actionum tertij generis.
Prob. Illæ operationes quamuis sint
elicitæ immediatè ab obsessis, & sint
malæ ex obiecto: tamen in ratione
culpæ non tribuuntur obsessis: ergo
non imputatur illis ad culpam. Ma-

ior clara est: quia ab ipsis agentibus
& se mouentibus fiunt. *Minor vero
prob.* quia delusa aut perturbata phan-
tasia apprehendit rem, aliter quam
est à parte rei, & sub ratione boni:
cuius apprehensionis erroneæ cum
non sint causa, non est cur operatio-
nes illæ ad culpam imputentur ob-
sessis? & huius generis operationes
sunt communiter, mala illa, quæ ob-
sessi perpetrant perturbata imagina-
tiua, aut phantasia, vel à ludificante
dæmone, vel à grauitate cruciatuum:
& id eò non recordantur postea, ces-
sante dæmone, malorum quæ ege-
runt: nõ tamen propterea negamus;
aliquando, maximè in operationi-
bus primi generis, se clarè videre eas
operationes de se prauas exercere:
& similiter se, velint, nolint, cõpelli
eas peragere. Cõtingit sæpè, obsessos
compelli ad fornicationem, motis à
dæmone organis generationis, ac
ipsis obsessis compulsis ad actũ for-
nicationis: vt narratur de quadam
moniali, quæ per multos annos à
dæmone incubo noslès patiebatur:
& D. August. lib. 15, de Ciuitate Dei
cap. 24. ait dæmones incubos sæpè
improba libidine mulieres vexasse.

4 Dico tertio. Operationes secundi
generis si peccata sint ex obiecto, ob-
sessis ad culpam imputantur, nõ mi-
nus quàm alijs non obsessis. Hoc est
contra quosdam, qui opera omnia
obsessorum adscribunt dæmonibus,
ac proinde excusant à culpa obse-
sos: sed hic error manifestus est: a-
liàs, obsessi impeccabiles essent, quin

imò

imò addiderim suggestionibus, suasionibus, & allectamentis, regulariter dæmones plus posse obsessos ad peccatum inclinare, quam non obsessos; quia super illos maiore habet potestatem, nempe obstando ne in virtutum officijs occupentur, multos motus illicitos in potètijs sensitivis excitando: quibus non ita facile est resistere voluntatem; resistit tamen si vult: & quavis difficilior victoria sit, triumpus tam è, & merces copiosior.

3 *Cōtra primum & secundum dictum se offert argumētum.* Sæpè homines obsidentur à dæmone propter peccata ab eis commissa, ut inferius videbimus: ergò omnes operationes obsessorum, quæ ex obiecto peccata sunt, ipsi imputabuntur ad culpam, siue eas efficiat ministerio dæmonū, siue non, siue mentis compotes, siue turbata phantasia, siue non. *Probat. consequentia* pari ratione: quia ebrijs imputatur peccata, quæ in ebrietate committunt; quia in causa, puta in ebrietate voluntaria fuere: ergò & peccata, quæ sequuntur ad arreptionem dæmoniacorum, imputabuntur eis; quia in peccato, propter quòd à dæmonibus arrepti sunt, ea peccata voluntaria fuerunt, & ad illud tanquàm ad originem voluntariam reducenda sunt.

6 *Respondetur primo,* adnotantes cum D. Thom. *interpretibus* 1. 2. q. 76. art. 4. & 2. 2. q. 150. ebriosis non imputari omnia peccata, quæ in ebrietate committuntur; sed ea dumtaxat, quæ præviderunt subsequutura; aut regula-

riter ad ebrietatem hic & nunc huic ebrioso accidere solent; isthæc enim in peccato ebrietatis includuntur, & in eo voluntaria sunt: at nulla inuenio peccata, nullū peccatorū genus, ad quod per se, aut regulariter sequatur obsessio dæmonū. Videmus enim sæpè homines iustos à dæmone obsideri, ac peccatores videmus alios scelestissimos immunes ab hac calamitate. Inde etiã colligere licet non iudicandū esse eodem modo de peccatis, quæ regulariter ad ebrietatē sequuntur, sicut de peccatis, quæ ad obsessionem cōsequuntur: illa enim volita sunt in ebrietate, quia ad illā regulariter, & quasi per se in materia morali sequuntur: hæc verò non sunt volita in peccato illo priori, propter quòd obsessus punitur dum à dæmone arripitur. *Secundo respondetur;* esto ad omne peccatum mortale semper aut regulariter sequeretur præfata obsessorum vexatio: tamen nō inde colligere licet, peccata, quæ in vexatione committuntur imputari ad culpam obsessis, quia alia est ratio ebrietatis, quam sequuntur homicidia, fornicationes, & similia: alia est ratio vexationis dæmoniacorum ad quā sequuntur eadē mala: ebrietas peccatum est: vexatio dæmonū pœna peccati: at peccata quæ sequuntur ad aliud peccatum, imputantur peccanti, illò primo peccato: secus contingit in peccatis, quæ sequuntur ad pœnam alicuius antecedentis peccati: v. g. furatur quis & propter furtum in carcerem traditur, & carere

tere detentus omittit multa quæ tenebatur facere lege diuina aut humana: nõ sit reus eius omissionis ad penam peccati subsequente. Item incidit quis in amēriam, cui dedit causam peccando: peccata, quæ in amētia committit, non imputantur ei ad culpā. Ita in præsentiam dicendū est de peccatis, quæ sequuntur ad vexationem dæmoniacorum propter peccatum antecedens, nimirum nõ imputabuntur, quia sequuntur ad penam peccati, non ipsum peccatū. Ita

Abulensis.

Abulensis q. 119. in 8. caput Matth. Dicit quispiam quid refert peccata sequi ad peccatum, vel ad penam peccati? Certè multum: nam cum peccatum voluntarium sit, quidquid in illo continetur, vel ad illud sequitur, voluntarium potest esse, & imputari peccanti: at verò pœna peccati, hoc ipso quod pœna est, inuoluntaria est: & ea quæ ad ipsam consequuntur inuoluntaria erunt: ac ex consequēri non imputari possunt ad culpam. Quod si quis cuperet obsideri à dæmone: iam vexatio illa non esset ei pœna: & mala, quæ præuidit futura, aut regulariter sequuntur, non video quomodo non imputentur ei: de quo copiosius infra.

DISPUTATIO XXI.

An dæmoniaci vexentur à dæmonibus propter peccata, quæ isti miseri commiserunt.

Videtur vera pars affirmatiua ex D. August. lib. 4. de Ciuitate Dei *augustin.* c. 34. *Dæmones (inquit) nisi quos fallendo deciperunt, possidere non possunt, & lib. 10.*

cap. 22. *Potestas inimica vincit, aut subigat neminem: nisi societate peccati.* Idem habet fufius Serim, 197. de tempore, & Cassianus collatione. 7. cap. 24. & Metaphrastes in Triphone prima Februarij narrat, dæmonem, qui Gordiani Imperatoris filiam torquebat, interrogatum à Triphone viro sancto, cur puellam intrasset, respondisse, dæmones in illos habere potestatem, qui opera eiusdem grata exercent. *Qualia sunt (inquit) cultus simulacrorum, blasphemia, adulteria, veneficia &c.*

Cassianus Metaphr.

In oppositum est id, quod ait D. Hieronymus in Epistol. ad Paulam de dormitatione Blefilla, de bimulis, & trimulis, ac pueris vbera suggentibus à dæmone arreptis: & idem de multis pueris adstuit D. Augustin. lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 18. *Hieronym.*

Non reuocamus in dubium, an omnes quotquot lethaliter peccant à dæmonibus arripiantur. Negatiua pars verissima est, aliàs cū tot inuaduerint peccata (proh dolor!) ferè totum hominum genus à dæmonibus arriperetur. Quod quærimus est, an quotiescunque aliquis à dæmone obsidetur, ea vexatio propter obsessi culpam acciderit, an non?

Augustin.

Pro decisione dico primo. Plerumque & vt plurimum obsessi vexationem à dæmonibus patiuntur in pœnam, ac vindictam peccatorum, quæ obsessi commiserunt. Hoc assertum ex sacris Literis, ac historijs nõ sacris comprobari potest, 1. ad Corint. 5. Paulus *Corint.*

1. Corin. 5. Corinthium quendam Sathanae tra-
1. ad Ti. 4. didit propter incestum commissum,
 & *1. ad Timo. 4.* Hymenæum, & A-
 lexandrum ob blasphemias: & Tex-
 tus Evangelicus affirmat Christum
 Dominum de Maria Magdalena sep-
 tem dæmonia eiecisse: & quamvis
 non expresse causam, insinuat ta-
 men dum peccatricem appellat. Sic
Magister explicant Magist. Sentent. in 4. dist.
Senten. 24. cap. 2. Ianſenius & Ambrosius
Lansenius lib. de Salomone cap. 5. D. Hierony-
in Marc. cap. 16. mus in Daniele, & Epiphanius in
Ambro- fuis. vita eius affirmant Nabuchodonoso-
Hierony. Epiphani. forem fuisse obsessum à dæmonibus:
 cuius rei non pauca dedit signa: ob
 scelera tamen sua, id ei contigisse ex
 Danielis historia ea commemoratè
 palam fit. Idem videre licet in Saule,
 quem fuisse dæmoniacū graues Pa-
 tres asseuerant. Historias non sacras
 possem plures afferre: sufficiat D.
Hierony. Hieronymi testimonium, in vita Hi-
 lationis natrantis de virgine Deo di-
 cata à dæmone arrepta propter im-
 pudicam confabulationem, & aspe-
 ctum cum iuvene impudico.

3 Quod si quispiā sciscitetur, an sit
 aliquod peccatorū genus, ad quod
 sequatur hæc grauis vindicta, & de-
 ploranda miseria? nullū inuenio, sunt
 tamen quedam genera peccatorum,
 quæ frequentius quā alia, experiētia
 compertum est puniri hoc pestilenti
 flagello. In priori loco recenseo infi-
 delitatis peccatum: Ita docet ex Cy-
 priano Stapletonus Dominica 3.
Stapleto. Terentia. Quadragesimæ: fauet in sermone de
 lapsis, & Tertulianus Apologe. cap.

37. ait fuisse Romæ magnam arrepti-
 tiorum multitudinem, quæ tempore
 paganismus floruit: quin imò nostra
 ætate apud Indos, quando gentilitate
 derinebantur: & apud montana
 Asturicensia, ac loca omnia, ubi co-
 gnitio diuinorum deest, quam plures
 esse obsessos à viris Religiosis audi-
 uimus. Multi obsessi sunt, quia ad
 sacram Eucharistiam sine pœnitētia
 ac cōfessione peccatorum accessere:
 ita Cyprianus ubi supra. Plures pro-
 pter blasphemias in Deum, ac San-
 ctos à dæmonibus occupati sunt,
 huiusmodi fuere Alexander & Hy-
 menæus, *1. ad Tim. 4.* & Cæsar Baro-
 nius *To. 7.* circa annum Christi 630. 4.
 sic ait ex Cedreno. *Ho tempore (inquit)*
Græci quidam in domo cuiusdam pranden-
tes: eo prolapsi sunt ut in Virginem Dei pa-
ram conuitia & execrationes iacerent: ho-
rum reliqui illico à malis, spiritibus arrepti
pœnas dederunt. Digna certè blasphe-
mis pœna, ut torqueantur ab spiriti-
bus, qui in perpetuum blasphemias
iactabūt, sicut de damnatis affirmat
D. Thom. 2. 2. q. 3. art. 4.

Aliud narrat Vvaldēsis de quodā
 blasphemo in sacram Eucharistiam
lib. de Sacramentalibus contra Vviclephi-
stas. Alij multi vexati sunt prop-
 ter luxuriam extraordinariæ mali-
 tiæ, primæ ad *Corinth. 5.* & fortè ob e-
 andem, circumuentionem à septem
 dæmonibus Magdalena passa est.
 Mitto modò superbiam, propter
 quam obsessum fuisse Nabuchodo-
 nosorem quidā putant & propter li-
 uorem in Dauidem, & persecutio.

Cassianus
Metaph.

Hierony.

Augustin.
2.

Cyprian.

1. ad Tim.

Baronius.

D. Thom.

Vvaldens.

1. Cor. 5.

nem, Saulem arreptum existimant.

⁴
Metaphr. Hoc adnotauerim, filios sæpè à dæmonibus arreptos propter impietate in parentes. Metaphrastes in vita S. Partenij refert, ad Partenium cū parentes quidam filium suum arreptitium adduxissent, & pro eiusdem sanitate deprecarentur; *finite* (dicebat Partenius) *torqueatur; parricida est: parentibus vobis sæpè molestus fuit: & quam eidem optastū iustam sustinet castigationē.*

Sigibertus Et de Carolo iuniore Ludonici Germanorum Regis filio refert Sigibertus circa annum Domini. 873. quod à dæmonio grauter in præsentia Patris, & optimatum eius, sit vexatus, & in vexatione confessus, hoc sibi accidisse, quia contra patrem suum conpirationem facere moliebatur. Sunt de hac re innumeri casus tunc. *Surius.* Videndi sunt *Surius.* 25 Maij, tom. 3. in vita D. Zenobij Florentini, & Alexander ab Alexandro lib. 4. geniali. *ab Alexā.* dierum c. 19. Benè hoc innuit Sapiens *Prou.* 30. Proverbiorum 30. Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partem matris sue, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquila. Ad literam sensus est suspendantur in patibulis: per anagoge verò post obitū, imò & in hac vita fiant partes & præda dæmonum.

⁵ Longum esset recēlere varia peccatorū genera, propter quæ narratur à fide dignis obsessi multi, putà per contemptum religionis, per iniurias illatas Ecclesijs, per Sacramenti cōfirmationis contemptū, & similia. Vnum tamen dicere non grauabor;

sapissimè homines à dæmonibus arreptos fuisse: quia se dæmonibus deuouerunt, & vt ab eis attriperentur, postularunt, & meritò arrepti sunt; qui timore Dei contempto suū carnicem actortorem accersierūt. Videndus est Ioannes Nider in libr. 5. *Nider.* *formicarij,* vbi insignibus memoratis casibus rem comprobat.

Demum vnū mirabile dictu animaduertēdum est, dæmonia aliquādo occasionem captasse homines arripiendi ob leues culpas veniales. *Cassianus* de Abbate Moyse viro iusto, collatione. 7. cap. 27. refert arreptum fuisse à dæmone propter impatientiam, & quoddam verbum durius prolatum, quod esse peccatū dumtaxat veniale certum est. Cum esset (inquit Cassianus) *Moyse singularis & incomparabilis vir ob reprehensionem vnus sermonis,* quem contra Abbatem Macharium disputans, paulo durius protulit, quadam scilicet opinione prauentus, tam diro confestim est traditus spiritui, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret, quod flagellum purgationis gloriæ se Dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atque aucto remedio demonstrauit. Nam continuo Abbate Machario in oratione submissō, dicto citius nequam spiritus ab eo fugatus abscessit. Hæc Cassianus. Et D. Gregorius lib. 1. dialogorum cap. 4. refert quādam monialem ob leuē gulam à dæmone arreptā fuisse. Verba Gregorij *Gregorius* sunt: Quadam die vna Dei famula hortum ingressa, qua lactucam aspiciens, cōcupiuit;

piuit, eamque signo Crucis benedicere oblita, auide momordit. Sed correpta à diabolo protinus cecidit, cumque vexaretur, eidem patri Equitio sub celeritate nunciatum est, moxq; vsq; hortum idem pater ingressus est: capit ex eius ore, quasi satisfaciens ipse, qui hanc arripuerat, diabolus clamare dicens. Ego quid feci: ego quid feci: Sedebam ibi super lactucam, venit illa, & momordit me. Cui cum graui indignatione vir Dei praecepit, vt discederet, & locum in omnipotentis Dei fama non haberet. Qui protinus abscessit, nec eam vltra contingere prauauit. Hæc Gregorius.

Admirabitur fortasse aliquis quomodo propter leues culpas veniales, tam ingentem pœnã infligat Deus? Sed cessabit admiratio, si perpendatur vnum vel leuiculum veniale peccatum, dignè puniri igne purgatorio: cuius afflictio longe superat omnes etiam obsessorum calamitates, ac cruciatus.

Dico secundo. Non est impossibile, imò aliquando accidit homines sine propria culpa, sed propter aliorum crimina à dæmonibus obsideri, maxime si obsessi coniuncti aliquomodo sint peccantibus: quorum peccata Deus vindicare vult. in sibi coniunctis: puta, punit peccata parentum in filijs, dominorum in seruis, superiorum in subditis, maritorum in vxoribus. Cui non dissimulat illud Exod. 20. Deus noster Deus zelotes, est, vindicans peccata parentum in tertiam, & quartam generationem.

Exempla pro nostro dicto confirmando multa sunt: aliquot addu-

cemus de quibusdam pueris arreptis à dæmonibus, mala suorum parentum inprecatione. Cæcilius lib. 5. cap. 26. scribit, patrem iratum filia quinquenniæ, cum lac comederet imprecatum esse, vt simul cum lacte Diabolum voraret. Vix verbum impleuerat; à diabolo occupatur puella: & cap. 11. & 12. eiusdem libri alia duo refert, vnum de vxore, cui maritus, alterum de filio, cui pater dæmonium imprecatus fuerat. Et nostris temporibus huius rei multa narrantur exempla.

Dico tertio. Sæpe dæmones arripuisse homines sine vllis suis culpis, aut aliorum narrant sancti Patres. Id exprimit D. Aug. lib. 21. de Ciuitate Dei, cap. 28. Graue iugum (inquit) filios Adam à die exitus de ventre matris eorum vsq; in diem sepulture, matrem omnium vsque adeo impleri est necesse, vt ipsi paruuli per lauacrum regenerationis ab originali peccato, quo solum tenebantur vinculo, iam soluti: multa patientes: nonnulli, incurSIONES spirituum malignorum patiantur. S. Hieronymus in episto. ad Paulam de dormitione Blefile. Qua causa est (inquit) vt sæpe bimuli, trimulue, & vbera materna lactantes à demonio corripantur? & subdit: Inuisibilia hæc inferutabili altissimi iudicio sunt relinquenda. Multos pueros, qui nondum rationis vsu attigerant, ac proinde nec peccare poterant, arreptos fuisse à dæmone, narrant autores fide digni. Vide Palladium in vita Macharij & Metaphrasem in vita Partenij septima Februarij.

Nostris etiam temporibus audiuimus

Casarius.

Augusti.

Hieron.

Palladius
Metaph.

uimus pueros lactantes oblectos
fuisse: & id certum reddit Marcus
Marc. 9. Euangelista cap. 9. narrans puerum
quendam grauissimam dæmonis
vexationem ab infantia sustinuisse,
quemadmodum Pater pueri Chri-
sto Domino interroganti confessus
est.

Dices pueros hos propter peccata
aliorum, putà parentum, eam vexa-
tionem pertulisse. Huic obstat D.
Hieronymus citatus, cuius verbis
docetur, non tantum aliquando ac-
cidere, vt absque vlla culpa sua ho-
mines à dæmonibus vexentur: ve-
rum etiam absque omni culpa: dum
in reddenda ratione huius vexatio-
nis recurrit ad Dei iudicia inscruta-
bilia. Idem ait Chrysost. in libris de Dei
providentia dicens, aliquando dæmo-
nes vexare sanctiores homines,
quos, dum in peccatis volutarentur,
nulla aduersitas molestabat.

Secundo id ipsū persuadetur, quia
vexatio hæc dæmonum, malum pæ-
næ est: at sæpe mala pænæ Deus in-
fert sine culpa patientis, aut alterius:
ergo idem dicendum est de hac dæ-
monum ingenti molestia. Libet cō-
memorare pro hac re Christi Do-
mini doctrinam *Ioan. 9.* dicentis de
cæco à natiuitate: *Neque hic peccauit,*
neque parentes eius, aperte subindicans
mala quæcunq; pænæ sine vllò pec-
cato à Deo infligi. *Confirmatur,* quia
sine vlla culpa sanctus Iob quam-
plurima mala à dæmone pertulit: &
certè si permitteretur eundem sine
vlla culpa inhabitaret. Cur non? Sed

& viros sanctos carnificinam hæc
dæmonum pertulisse sæpe narratur.

Dubirabit quispiam: quæ ratio-
nes causæve sint: vt Deus velit absq;
vlla culpa homines alioqui probos
tam graui tortura premi, ac amicos
suos in manus truculenti hostis dæ-
monis tradere vexandos? *Respondio aliquando*
cum Hieronymo inscrutabili Dei a dæmone
iudicio hæc relinquenda esse. Nihil
ominus aliquas diuinæ providen-
tiæ rationes in hac parte adducere
possumus.

Prima ad instructionem hominū
circa fidem, quod dæmonia sint cor-
poris expertia: quod Saducæi nega-
bāt; immortalitatemque animarum
non esse impossibilem: siquidem
reperiuntur quidam spiritus im-
mortales, & infatigabiles in suis o-
peribus, quales sunt dæmones. Item
ob oculos proponuntur cruciatus
atque tormenta gehennæ: vt pecca-
ta fugiant homines, propter quæ
consortium dæmonum in alia vita
incurrent, nisi pœnituerint. Ac de-
nique monentur homines odium ac
rabiam dæmonum sœuentium erga
humanum genus: vt inde discant,
quantum debeant fugere eorum
consortium, ac timere culpas, prop-
ter quas merebantur simul cum eis
in infernum perpetuo detrudi.

Secunda ratio diuinæ providentiæ
in hac molestiæ inflictione: vt ho-
mines iustos exerceat ac probeat: &
ita alijs sint exemplo patientiæ,
humilitatis, ac aliarum virtutum.
Ex dictis colligit *Cassianus collatione*
13, non

18. non debere eos abominari, vel despici, quos istis spiritibus nequitiæ tradi videmus, quia hæc duo credere nos immobiliter oportet. *Primo* quod sine Dei permisso nullus ab his omnino teneretur. *Secundo*, quod omnia quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristitia ad præsens, siue læra videantur, velut à pijsimo patre, clementissimoque medico pro nostris utilitatibus irrogentur; & idcirco eos veluti pædagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœna leuiori plectantur, qui secundum Apostolum traditi sunt in præsentem Sathanæ in iteritum carnis, vt spiritu salui fiant. Ita Cassianus.

DISPUTATIO XXII.

*An liceat petere à Deo vt nobis hanc ter-
ram dæmoniorum vexationem im-
mittat?*

ET videtur vera pars affirmatiua. Nam omne malum pœnæ licet petere à Deo, vt exerceamur in pœnitentiâ, & vt illo afflicti in hac vita, purgatiores enoemur ad aliam: sed hæc vexatio dæmonum pœna est, vt nuper docuimus: ergo eam licet à Deo petere. *Confirmatur* ex Sulpicio in vita *Diui Martini* asserente, Eremitam quendam à Deo postulasse, & impetrasse vt per menses aliquot eius corpus ab inhabitante dæmo-

nis affligeretur propter periculum peccati quod timebat superbiæ.

In oppositum est. Nam ad hanc pœnam regulariter consequuntur multa peccata, vt blasphemix, conuitia &c. quæ diximus tribui dæmonibus, & partim oblectis: ergo qui vult & petit hanc pœnam, vult etiam omnia quæ ad eam consequuntur regulariter, maximè si præuideat futura. Et *confirmatur*, nam licet pœna, in quantum pœna sit inuoluntaria; tamen si postuletur, & desideretur, desinit habere rationem pœnæ, quia voluntaria est: sicut accidit in hoc casu: & consequenter omnia quæ ad eam consequuntur voluntaria erunt.

Mihi hæc scribenti occurrit historia Dauidis cui cum daretur optio eligendi vnâ ex tribus ingentibus malis, quæ metuerat propter numerationem populi. 2. Reg. 24. aut septennariam famem in terra, aut trium mensium persecutionem validam ab inimicis Dauid, aut triū dierum pestilentiam grassantem in populum Israeliticum, ait, *Melius est vt incidam in manus Domini (multa enim misericordia eius sunt) quam in manus hominum.* Itaque omnino recusauit persecutionem inimicorum, alia vero mala quæ Deus comminatus fuerat amplexus est. Sic ego grandis peccator dicam ad Deum meum, Domine pœni me per temetipsum, infirmitatibus & quibusque malis,

malis, ac denique hic vire, hic seca, vt in æternum parcas: sed obnixè obsecro ne me tradas in potestatem inimicorum meorum læuissimorum, nempe dæmonum: quia si Dauid pertimescebat plus quam cætera mala incidere in manus inimicorum suorum, hominum scilicet: ego hominaculus plus timere debeo incidere in manus dæmonum: melius namque mihi erit incidere in manus tuas: quia tu Deus meus, & Dominus meus es: cuius misericordiarum non est numerus.

10 Quæstioni igitur respondeo, non licere, seclusa reuelatione, à Deo petere dæmonis inhabitantis vexationem. Probat argumentò factò in oppositum. Et ad ea quæ in initio disputationis proposui, respondetur, non licere à Deo petere illud pænæ malum, quod secum affert regulariter actiones quæ ex obiecto peccata sunt: vt probatur argumentò factò in oppositum, tale malum pænæ est obsessio dæmonum.

Ad confirmationem respondetur illos viros iustos, qui postularunt sibi eam calamitatem, habuisse reuelationem, se nullas actiones, quæ ex obiecto peccata essent, passuros, alias non esset licita eorum postulatio. Secundo respondetur: fortassis eum eremitam; & si qui fuerint alij, talis cladis postulatōres, habuisse zelum Dei, sed non secundum scientiam.

DISPUTATIO XXIII.

Quæ sunt motiua, ac cause, ob quas dæmones ingrediantur humana corpora?

Dæmonia magnopere cupere ingredi corpora hominum nullus dubitabit audiens Euangelica eloquia narrantia, voces ac clamores dæmoniorum ad Christum Dominum effulos, simul & precantium ne se expelleret ab obsessis, Quid nobis & tibi Iesu? ante tempus venisti torquere nos. Matth. 8. Lucæ 8. & Marc. 1. *Matth. 8. Luc. 8. Marc.* Quæ autem motiua aut fines in hoc ingressu habeant, indagandum est: potissime autem mouentur ex odio, quo erga homines flagrant. Cur? quia Deum impense oderunt, ac proinde odio habent homines, quos Deus diligere certo sciunt.

Secundo, quia inuidia erga homines tabescuntur quia vident Dei filium neglecta natura angelica, naturam humanam in vnitrate suppositi assumpsisse, ac nobilitasse, & super cælos ac super omnes Angelos euexisse: tum quia vident homines Dei munificentia, præsentia Dei frui, ac in sedibus, à quibus deiectioni ipsi sunt, collocari: quibus omnibus ipsi perpetuò carebunt. Ex hoc teterrimo odio erga hominum genus frementes circumueunt, quærentes quem deuorent, quem in peccatum pertrahant, atque in infernum detrudant, quem etiam vexent, maximè illa formidabili vexatio.

tionem, quæ ab eis infertur corporibus, quæ permittuntur intrare ut affligant. *Tertium motuum* dæmones valde inclinans ad homines ingrediendos & torquendos ut in homines quasi quoddam imperium exercent: natura sua excellentiæ sunt appetentissimi & hominibus dominari: cuius dominatus crudelissimi effigiem in nullo alio sensibilius videre licet, quàm in arreptitijs vexandis, volutandis, actorquendis, ob idque ingressum in eorum corpora tantopere cupiunt. *Quartum motuum* ut adorentur, & pro Dijs habeantur ab ipsis obsessis deprecantibus ut illos libertate & sanctitate donent. Hoc motuum radicata fide apud Christianos, nullius momenti est, inualuit vero antiquitus apud Paganos. Qui ut refert Abulensis videntes se à dæmonibus affligi, sacrificia, & diuinos honores eis obtulerunt, ut his placati à lachrymabili clade cessarent.

Abulensis.

12

Ex dictis colligitur dæmones non appetere ingressum in corpora Brutorum, quia erga ea nec odio neque inuidia flagrant: & experientia agnoscitur perpauca bruta à dæmonibus inhabitari. Quod si quandoque id contingat ut in serpente, qui decepit Euam, & in grege porcorum Matth. 8. ralis ingressus à malis spiritibus non ordinatur ad vexanda bruta; sed ad nocendum hominibus, quatenus ad homines pertinent, vel vel ad decipiendos eosdem. Fortasse id intendebat dæmon ingressus

Matth. 8.

psittacum, qui erat in delitijs cuiusdam summo Præsuli ob egregiam imitationem humanarum vocum: cui psittaco cum semel Pontifex diceret: Quid cogitas? respondit psittacus, cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Quibus auditis expauit Præsul, animaduertens eam responsionem non posse esse nisi à dæmone inhabitante: & statim iussit psittacum suffocari.

DISPUTATIO XXIV.

An dæmones aliquam lætitiã, vel gaudium, aut aliquod pœnarum leuamen percipiant ex ingressu in hominum corpora?

ET videtur vera pars affirmatiua. Primo ex his, quæ nuper dicebamus, eos scilicet maximè cupere huiusmodi ingressum propter odium, liuorem, ac inuidiam erga hominum genus. Sed ad consequutionem rerum desideratarum, maximè in nocumentum inimicorum, necessario sequitur lætitiã, ac delectatio: ergo valde lætantur ob ingressum in hominum corpora. *Confirmatur ex Patribus*, qui sæpe asserunt dæmones gaudere de malis nostris, specialiter August. in soliloquijs, sic ait: Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus. Et idem ait libro de Genesi contra Manichæos cap. 17. & Diui Thom. 1. p. qu. 64. artic. 3. ad 1. dicit. Non esse inconueniens dæmones dolere de vno, scilicet de

12

Augustin.

D. Thom.

T amif.

amissione vite aeterna, & gaudere de a-
lio, scilicet de infelice potestate contra ho-
mines.

Secundo. Dæmones corpora ho-
minum inhabitantes, non vtuntur
igne infernali, pœna scilicet peccatis
eorum debita: ergo ex ingressu in
hominum corpora lætitiā ac leua-
men suarum pœnarū experiuntur.
Antecedens patet, primo, quia quomodo
ab igne tam distanti & corporeo
credibile est dæmonia vri? *Secundo,*
quia illę dæmoniorum voces, de
quibus sæpe in Euangelio, hoc in-
dicant, *venisti ante tempus,* inquit,
torquere nos: nimirum, quia tunc non
erant in inferno, vbi torquebantur
post iudicij diem, sed in humanis
corporibus: & Matthæ. octauo
quando Christus Dominus eij-
ciebat eos à quodam, deprecabatur
ne eos mitteret in abyssum, in-
dicantes se non torqueri in eo
corpore; torquendos autem in in-
ferno.

In oppositum est. Summus dolor
non admittit secum gaudium, ali-
quod etiam de alio obiecto distin-
cto: ita Aristotel. *septimo Ethicorum,*
quod etiam experientia comproba-
tur: sed dæmones occupantur vehe-
mentissimo ac summo dolore: ergo
non possunt vel tantillum lætari,
Confirmatur, si aliquo gaudio aut læ-
titiā perfunderentur, eorum mag-
nus dolor mitigaretur aliquantulum.
Consequens non debet admitti,
quia non essent constituti in

extrema miseria: tum quia in pœna
eorum esset aliqua variatio contra
communem sensum Doctorum.
Confirmatur secundo. Beati, quia sunt
in statu summæ felicitàs, de nulla
re tristantur, aut dolent: ergo dæmo-
nes quia sunt in statu summæ in-
felicitàs ac miserix de nulla re
gaudere poterunt.

Pro decisione dico primo. Dæmones
ingressu in hominum aut brutorum
corpora, nequaquam liberantur à
pœnis debitis propter eorum pec-
cata, nullumque ab eis leuamen sus-
cipiant: Hoc assertum est contra quos-
dam, falso existimantes, ob id dæ-
mones tantoperè optare ingredi
obsidenderum corpora: vt à pœnis
sibi debitis in inferno respirent: à
quibus corporibus si eijciantur, sta-
tim in infernum detrudendi sunt.
Autores isti mouentur *argumento se-
cundo* in initio quæstionis.

Sed probatur nostrum assertum. Dæ-
mones quocumque pergant, defe-
runt secum suum infernum: ergo ab
hac infernali pœna non liberantur
neque in totum, neque in partem:
per ingressum in hominum corpora.
*Antecedens huius probationis accep-
tatur communiter à Doctoribus
Scholasticis in 4. dist. 44. & docetur* D. Thom.
à D. Thom. 1. part. quæst. 64. articul. 4.
ad 3. Quod vt melius percipias ad-
uerte, locum præparatum ad pu-
niendos dæmones esse infernum,
qui secundum veriore senten-
tiam est in centro terræ: vbi dæ-

Matth. 8.

Aristotel.

D. Thom.

Matt. 25. mones & homines damnati puni-
entur igne infernali post diem iu-
dicii vniuersalis, vt habetur *Matth.*
vigesimo quinto. At vero non omnes
mali Angeli post lapsum, in carce-
rem infernalem detrusi sunt: nam
quidam eorum in aere relictii sunt.
Ratio autem, quare non statim
post eorum lapsum in infernum de-
trusi sunt, sed dimissi in aere, est,
quia Deus noluit, vt ipsis peccanti-
bus, eorum creatio totaliter frustra-
retur: & ideo dedit eos hominibus
in exercitium, quo bonis præpara-
rent coronam, malis autem æternam
mortem: & quia vsq; ad iudicii diem
est tempus belli, & merendi: ideo
vsque tunc in aere permane-
bunt; post diem verò iudicii in infer-
num detrudentur torquendi ab
igne infernali. Ita colligitur ex *Iuda*
in sua Canonica dicente: *Angelos verò,*
quia non seruauerunt suum principatum,
sed dereliquerunt suum domicilium, in iu-
dicium Dei magni vinculis æternis reserua-
bit sub caligine, id est sub aere caligino-
so: & ob id Apost. ad Ephes. 6. vocat
eos potestates tenebrarum harum,
id est aeris caliginosi: ad Ephes. 2. Princi-

Eph. 6. & pes potestatis aeris huius.

& 2.

4

Itaque dæmonibus duplex lo-
cus assignatur vnus ratione suæ cul-
pæ: & hic est infernus: alius ratione
exercitationis humanæ: & hic est aer
caliginosus, vbi homines, quos ex-
ercent, habitant. Maximeque appe-
runt ingressam in eos, vt dictum est,
& vbi cunq; dæmones sunt siue in

inferno, siue extra infernum, siue in
terra, siue in aere, siue in hominibus,
semper circumferunt suam pœnam
secum.

Explicare autem quomodo hoc
fiat, difficile est: si sermo sit de pœna
sensus. Cuius rei explanatio pendet
ex alia grauissima quæstione: Quo-
modo ignis corporeus cruciet dæ-
mones, qui spiritus sunt? De qua re
tot sunt sententiæ quot capita. *Mihi*
autem sententia *D. Thõ.* plus arridet,
asserentis in *4. d. 44. quæst. 3. articul. 2. D. Thom.*
ignem corporeum inferni torquere
dæmones, ac aniam damnatorum:
eo quod assumitur vt instrumen-
tum diuinæ virtutis ad detinendum
dæmones, ne possint operari, vbi vo-
lunt, quomodo volunt, eo quod illi
igni alligentur: ex qua alligatione
ad eò anguntur & affliguntur, vt vix
dici possit quantum doloris conci-
piant.

Hæc sententia difficilis intellectui
est; sed difficilis est scitu, quomodo-
quocunq; perrexerint, secum suum
infernum portant: num in aere, aut
in corporibus hominum existen-
tes globum aliquem ignis corpo-
ralis, in quo inclusi alligetur, secum
portant? Respond. *D. Thom. 1. part.*
quæstion. 64. art. 4. ad 3. dæmones
dum sunt in aere, aut verò in homi-
num corporibus, licet non actu al-
ligentur igni gehennali: tamen
hoc ipso quod sciunt illam al-
ligationem sibi deberi, eorum
pœna non diminuitur. Ponit

T 2

exem-

exemplum D. Thom. in captiuo extra carcerem existente, qui dum videt se diro carcere includendum, non minus affligitur quam si in carcere detrusus esset. Ita in 4. dist. 44. q. 3. art. 3. q. vltima ad 8.

Contra hanc solutionem replicatur. *Primo*. Pœna sensus in dæmonibus, est actu pati ab igne inferni eos cruciante actualiter, siue cruciatio fiat per vstionem actualem, siue per actualem alligationem, & detentionem ab eodem igne: sed dæmones quando sunt in corporibus hominum, aut in aere caliginoso, non alligantur actu igni gehennali, vt ait D. Thom. ergo actu non patiuntur ab igne, nisi fortè per apprehensionem. *Secundo*. Apprehensio afflictiu non infert tantam molestiam, sicut actualis applicatio eiusdem afflictiu, vt colligere licet ex exemplo captiu adducto à D. Thom.

Certum est enim non tanta tristitia affici captiuum extra carcerem existentem, apprehendentem esse diro carceri mancipandum: atque si actualiter eidem carceri alligaretur, aut in eundem detruderetur: ergo neque dæmones quando extra infernum sunt, tanto dolore afficiuntur, quantumuis apprehendant illam pœnam esse sibi paratam, sicut afficiuntur quando actualiter eam subire cogantur. *Tertio*. Apprehensio futuri mali dolorem non causat sed timorem; ergo ex apprehensione torturæ infernalis dæmonibus

deputatæ non infligitur dolor, sed incutitur timor: Pœna autem sensus debita dæmonibus, dolor est, non timor.

Certè istæ replicæ videntur probare, dæmones extra infernum positos siue sint in aere caliginoso, siue in hominum corporibus, non pati tantam pœnam, quantam in inferno paterentur: quod non videtur mihi improbabile propter replicas factas, quia tamen oppositum reputo probabilius, & magis conforme sensui Doctorum, maxime D. Th. assertentium, in nullo eorum pœnam diminui: *Respondetur* ad replicas factas.

Ad *primam* concedo, dæmones quando in obsessis sunt, aut in aere caliginoso, non patiuntur ab igne inferni per actualem vstionem, aut actualem alligationem, nihilominus patiuntur ab actuali apprehensione alligationis futuræ sibi paratæ in inferno. Quæ apprehensio tam vehemens est, & tantum dolorem incutit, ac si de facto actualiter ab igne detinerentur, ac alligarentur. Ad *secundam replicam* respond. in hominibus verum esse regulariter illud *antecedens*: quia dolor in hominibus passio est appetitus sensitui: qui cum corporeus sit, per actualem molestiam magis patitur, quam per afflictionem apprehensam: secus contingit in dæmonibus, in quibus non reperitur dolor, qui est passio, cum careant appe-

appetitu sensitivo: sed per actus simplices voluntatis: cuiusmodi est reuisus quidam voluntatis ad aliquid quod cogitur subire. Ita D. Thom. *1. p. q. 64. art. 3.* & idè tantum dolorem concipiunt ex apprehensione alligationis ad ignem infernalè certo futuræ, ac si actualiter illi alligaretur. Et simile illud de captiuo extra carcerem posito non est ad paritatè cogendum, sed tantum explicationis gratia vsurpandum. Ad *tertiam re. plicā respondetur.* Quādo apprehensio futuri mali vehemens est, & malum certo futurum, solet apprehendi ac si esset præsens, & tunc non solum timorem, verum & dolorem ac mœsticiam inducere. Ita contingit dæmonibus certo scientibus sibi paratum esse ignem gehennalem: ratione cuius talis ac tantus dolor illis incurritur, ac si actualiter ab eo pateretur. Maneat ergo certum dæmones in corporibus hominum commorantes eandem pati pœnam sensus ac si in inferno torquerentur, idè rectè dici quocunque perrexerint, secum portare suum infernum.

6 *Dico secundo.* Dæmones ex ingressu in hominum corpora peculiarem lætitiā ac gaudium percipiunt. *Probat*ur argumentis factis in initio disputationis. Estque expressa sententia

D. Thom. *D. Th. 1. p. q. 64. art. 3. ad 1.*

Dico tertio. Gaudium illud leue est ac momentaneum. *Probat*ur: nam cū mens dæmonum ingenti tristitia occupetur propter amissionem æternæ Beatitudinis, (quod pertinet ad pœ-

damni, & infernalem pœnā sensus) quidquid lætitiæ superuenit, leue est. Insuper aduertentes dæmones, eam leuem & modicam lætitiā à malo prouenire, nempe à suo liuore ac inuidia, & in malum cessurum, videlicet in maiorem suam infœlicitatem: quia lætari in malis miseria est: non modica tristitia afficiuntur; sic adè, vt de illis verum habeat illud Sapientis: *Extrema gaudij luctus occupat.*

His prælibatis ad argumenta *resp.* ad *primum* initio disputationis positum, & confirmationem, probare, nostrum assertum secundum modificandum iuxta tertium.

Ad secundum respond. ex dictis pro explanatione primi asserti. Et negatur voces illas dæmoniorum (de quibus in Euangelio) probare aliquid contra illud: sed esse intelligendas iuxta tenorem secundi asserti nostri. Timebant namque dæmones ne iussu Christi Domini in abyssum irent, nō quia in corpore illius dæmoniāci non torquerentur pœna ignis, ad modum iam explicatum; aut quia in aliquo talis pœna minueretur; sed quia eis alligaretur facultas vexandi homines, ac tentandi; quod dæmones percipiunt. Item dicunt Christum venisse ante tempus torquere: non quia ante Christi aduentum nō torquerentur, sed quia citius quàm ipsi opinabātur venisset ad eos subiugandos, ad eum modum quo solet dici infortunium aliquod ante tempus aduenire, quia scilicet venit ante inopinatum tempus.

D. Thom.

Pro solutione tamen argumentorū, quæ facta sunt in initio dubitationis in oppositum tituli disputationis, præmittendum est ex doctrina D. Tho. 1. 2. in materia de passionibus, & alibi sæpè, incompatibilitatem lætitiæ cū dolore seu tristitia à duplici radice provenire; vel à cōtrarietate, quæ in his reperitur: & ut verè se inuicè non compatiantur, debent cōsiderari in eadem potètia; nam in diuersis non sunt incompatibiles: verbi gratia, tristitia in appetitu sensitivo, & lætitia in intellectu: & respectu eiusdem obiecti, nam nil vetat lætari de vno obiecto, & tritari de altero. Vel secundo potest expendi incompatibilitas ex redūdantia quadam actus vnius potètiæ in aliam: quatenus scilicet, quando tristitia fortior est non sinit eam potètiā, in qua est, lætari: vel è contra, lætitia non sinit hominem tritari, aut si sinat aded aggruat, & debilitat potètiā, ut si prorumpat in cōtrariam passionem, non tanto conatu & intensiōne. quanta afficeretur, si cōtraria passione non præoccuparetur.

8

Ad primum in oppositum nego maiore.
Et Arist. intelligendus est quando dolor & lætitia sunt in supremo gradu. Vel secundo respondetur, dictum Arist. esse intelligendum de dolore, ac lætitia hominum, non de dolore, ac lætitia spirituum. Ratio discriminis est, quia cū appetitus intellectus hominum, ac omnes animæ potètiæ vrantur in suis actibus ministerio potètiarum corporalium: sic aggruā-

tur, & deprimuntur à corpore, aut potètijs corporeis, ut si homo afficiatur summo dolore: nequeat in cōtrariam passionem lætitiæ assurgere, iuxta illud: *Deprimat terrena inhabitatio sensum*, id est potètiā intellectuā multa cogitantem: secus cōtingit in spiritibus, qui dolent & lætantur per simplices actus voluntatis: dolere nascitur ex hoc quod eorum voluntas renititur circa aliquod obiectū: lætari, ex eo quod eadem voluntas amat aliquod obiectū. Quare si istæ volitiones sunt de diuersis obiectis, non est cur se impediāt, neque in odio aut amore, neque in tristitia & lætitia, inde consequentibus.

Tertio respondetur. Estò vehemens tristitia in spiritibus impediāt aut retardet actū ex quo oritur lætitia etiā in spiritibus: tamen dolor seu tristitia, qua afficiuntur dæmones de suā damnatione, non est dolor summus, neque secundum intensiōnem absolutam, quia non adæquat totam capacitatem potètiæ; neque secundū extensiōnem, quia non est dolor de omnibus rebus. Appellatur autem summus dolor secundum intensiōnem proportionatam culpæ, & ita sine diminutione doloris & tristitiæ essentialis possunt lætari & gaudere accidentaliter de aliqua re. Fateor modicam posse esse lætitiā, quia vehementissima est tristitia

Ad confirmationem respondetur, dæmones esse vsq; aded præoccupatos ingenti tristitia propter bona, quæ amiserūt, & propter cruciatum ignis, & alia

& alia contristantia: vt eorum modica lætitia propter vexationem hominum, aut alia mala: aut parū, aut nil mitiget de eorum pœna essentialia.

D. Thom. licet maximè quia vt docet *D. Thom.* in quodlib. 3. question. 10. articul. 2. in corpore, quamuis latentur de malis hominum, ac pœnis: sed ipsa met lætitia cedit in eorum magnum mœtorem. Dolēt de impletionem voluntatis Dei, quæ in eadem vexatione reperitur, & dolent de suo ipsorum gaudio, per vermem, id est remorsum conscientia: iuxta ea quæ dicebamus in tertio asserto. Ex quo liquet, eos non eripi ab statu summæ miseriæ propter hæc parua gaudia, quæ in illis ponimus: nec etiam sequatur eorum pœnam essentialem variari, sed potius accidentaliter augeri.

Secundò respondetur, per eam lætitiā dæmonum, quantulacunque sit, non mitigari eorum dolorem. Patet: non à contrarietate; quia non extat, quia hæc affectiones sunt de diuersis obiectis: nō propter retractionem à dolore ex retractione ab attentione: quia circa diuersa nō retardatur attentio in spiritibus, neque propter redundantiā, sicut in homine: quia lætitia & dolor in spiritibus cum fiat per actus simplices voluntatis, quando sunt de diuersis obiectis, sicut non contrariantur sic vnū per alterum nō mitigatur, aut diminuitur: sicut attentio intellectus in Angelis non remittitur circa diuersa obiecta, quādo per diuersas species intelligibiles fit.

Ad secundam confirmationem negatur consequent. Ratio diuersitatis: tū quia gaudium Beatorum implet totā capacitatē subiecti: & idē non admittit secum neque tantillum tristitiæ: tristitia verò damnatorum est quidem ingens, sed non implet totā capacitatē subiecti: & idē secum compatitur gaudiola quædam, sed in rabiem ac tristitiā conuertendam: tum, quia in Beatis non potest esse aliqua passio, nisi consequens iudicium rationis. Ita *D. Thom.* in 4. distinct. 50. question. 2. articul. 4. question. 3. ad 3 & idē quoties se illis offert aliqua materia tristitiæ secundum se: quia illi omnia hæc referunt ad trutinam rationis, quæ dicitur esse illis gaudendū de omni eo quod Deus vult: non tristatur, sed potius lætantur, iuxta illud: *Lætabitur iustus cum viderit vindictam.* Secus contigit in dæmonibus & damnatis: qui feruntur vel lætitia vel tristitia, prout obiecta sibi oblata exigunt, & idē dæmones existentes in statu summæ miseriæ, nil verat lætari modicè de quibusdam: & Beati nequaquam tritari possunt, neque per instans.

Ex dictis resolues quæstionem, quinam sint infeliciores; dæmones, qui habitantes in hoc aëre caliginoso homines vexāt, an qui in inferno torquentur ab igne infernali? *Respondetur*, qui in aere, aut corporibus hominum residēt: quia nō euadunt ignis cruciatum: & præterea illa modica lætitia, quam capiunt ex hominum

9

D. Thom.

minum tortura, illis cædit in tormē-
tum ac dolorem. Item quia lætitia
capta ex malo miseria est.

10 Hinc etiam solues, an dæmones
eos quos obsident, semper vexēt, &
in eis semper maneat? *Respondet,*
possent quidē si vellent: sed de facto
sæpe cessant à cruciatibus, vt expe-
riencia docet in multis, quos placidè
ac quiete sine vlllo dolore per mul-
tos interpositos dies quiescere vide-
mus: quod in Saule factum esse sacre
literæ docent *1. Regum 16.* quia cessa-
tio fit Deo misericorditer ordinante,
qui irascitur, & propitius est, & etiã
ipsis malignis spiritibus volentibus,
ne scilicet continuata vexatione ob-
fessos interimant, & domicilia sua
relinquere cogantur, quod ægrè fe-
runt: & quamuis à cruciatibus sæpè
cessent, rarò tamen energumenos
deserunt, nisi coacti virtute diuina:
deserunt verò aliquando, vel quia
alijs in locis interesse volunt, ad quæ
non se extendit sphaera suæ actiuita-
tis, si in energumenis permaneant:
aut alijs de causis nobis ignotis.

His quæ dicimus non parū fauet
Historia Saulis, de quo dicitur non
tantū leuius habuisse Dauide canē-
te, verum à dæmonio fuisse illo mo-
dico temporis spatio liberatum. Ait
enim sacer textus: *Et recedebat ab eo spi-
ritus malus.* Et Bredembach, *collat. lib.*
7. c. 39. narrat quosdam dæmoniacos
in oppido Brabantie à dæmonibus
fuisse liberatos eo die, quo Martinus
Lutherus obiit: & cum postera die i-
torum rediissent ad obsessorum cor-

pora interrogati ab exorcistis, vbi
pridie latuissent: responderunt, se
mandato Principis sui ad noui Pro-
phetæ, & fidelis cooperarij func-
ta euocatos fuisse: eidem quæ inter-
fuisse. Confirmavit hanc rem Luthe-
ri famulus, qui eidem morienti adfuit,
& cum per fenestram aure capiendo
gratia aspiceret: nō sine magno ter-
rore vidit plures, & plures terri-
mos spiritus non longe à loco saltā-
tes, ac choreas agentes. Confirmarūt
& corui, qui Lutheri corpus cum ex
Islebio Vvitembergam deferretur,
magno clamore comirati sunt.

DISPVATIO XXV.

*Qua via, quauē hominis parte, dæmones
corpora dæmoniacorum in-
grediuntur?*

ET quidem si vulgariū iudiciū
sequamur, per os obsessorum in-
grediuntur. Quorum placitum ad-
iuuare possumus: tum ex fidelium
consuetudine, nempe oscitantes, os
signo Crucis munire solent, quo sig-
naculo sacro, ac dæmonibus terrifi-
co munitū os, illac introeūdi dæmo-
nibus facultas auferatur. Tum quia
sæpè legimus dæmones vna cum ci-
bo ac potu in quo latuerant haustos
esse: cuius rei Historia insignis extat
apud D. Greg. *li. 1. Dialog. c. 4.* verba il-
lius superius retulimus. Greg.

Hæc nostra dubitatiuncula ijs,
qui opinantur dæmones corpora
quædam tenuiora aëre possidere,
fortasse difficultatem ingereret, dū
exquirere necesse esset, vias, per quas
dæmo-

dæmones corpora dæmoniacorum ingrediuntur, eo quod duo corpora se penetrare nequeat, sed possent dicere per os, per nares, vel per quoscunq; alios meatus, per tenuissimos poros posse, & de facto ingrediuntur. Si enim per hasce vias sudor emittitur, aer subintrat, multo facilius dæmones introire, & egredi poterūt, ut potè qui habent corpora tenuiora quā aër. Sed hæc falsa sententia reiecta, nos qui certò certius opinamur, Angelos bonos ac malos carere omninò corporibus, ac proinde corpora obsessorum, illis, eo quod spiritus sunt, nequaquā sua quāritate vllum præstare impedimentum: respondemus, per omnes corporis partes posse ingredi sine vlla difficultate, per os, aures, nares, per poros, imò per solidissimas partes, quas penetrare, sine apertione, aut ruptura, spiritibus facile est.

Ob id verò nò negamus sæpè per os obsessorum intrare, ac exire: neq; improbamus, sed potius laudamus consuetudinem Cruce signandi os; asserimus tamen per quascunq; corporis partes posse dæmonia intrare corpora obsessorū: quod intelligendum est si motu successiuo intrèt, secus si motu discreto: tunc enim vnū ferè paradoxū fatendum est, dæmones scilicet intrare corpora obsessorum, & per nullam corporis partem intrare: quod patebit consideranti quæ D. Th. dicit de motu Angelorū discreto 1. p. q. 52. a. 2. & probatur, quia per motū discretum Angeli transeūt

ab extremo in extremū, non pertrāsito medio: ergo si dæmones ingrediuntur corpora obsessorū motu discreto: necessarium erit vt per nullam corporis partem ingrediuntur, aliàs motus ille successionem haberet: dū prius dæmones moueri deberent ad partem per quam ingrediuntur, quā ad intranea viscerum, ad quæ terminatur ingressus.

Sed difficilius est postquā dæmones ingrediuntur quempiam, in qua hominis parte resident? Si sermo sit de potestate res clara est, possunt totum hominē, ac omnes collectim, ac diuisim eius partes occupare pro arbitratu suo, caput, brachia, ventrē, tibias, & cæteras partes seorsum, & omnes simul: & in hoc ab anima discriminatur: nam cum anima omniū partiū sit forma, omnesq; viuificet, nò potest qualdā viuificare, alijs sine vita relictis: dæmones verò cū in corporibus, vt motores resideant, nò vt formæ corporum: pro sua voluntate possunt omnes vel certas quasdam occupare. Huius rei habetur illustre exemplum in Georgio, in vita sancti Theodori, narrate in brachio Euthichij cuiusdam ita resedisse dæmonem, vt in nulla alia corporis parte fuerit, quod agnoscēs sanctus Theodorus, Cruce humerum signauit, & ingressum ad reliquam corpus prohibuit, illoq; pulso à brachio Euthichij, homo ille liberatus est. Et sanctus Gregorius Turonensis de gloria confessorum c. 9. scribit, quendā dæmonem in sola yngula cuiusdā energu-

2
In qua
hominis
parte ref-
dent dæ-
mones?

D. Thom.

Y

mea

D. Thom.

meni sedē habuisse, quinimō in minutissimis partibus, & frustulis: imō & in puncto ipsos posse residere nō ambiges, si legas D. Th. & eius discipulos 1. p. q. 52. art. 1. Sed tamen quas partes inhabitent de facto difficile est: præsertim apud eos, qui existimant dæmones posse latitare, & esse vbi nullo modo operantur. Ita Scotistæ, & multi moderni. Thomistæ verò qui censent Angelos nō esse in loco vbi aliquo modo non operantur: ex operationibus inuestigare aliquo modo poterūt in quibus corporis partibus commorentur: nam si inflationem, aut tuber in aliqua hominis parte excitēt, aut linguā ligēt, aut quoquo alicui mēbro molestiā ingerant: non leue signum est ibidē dæmones esse: sed neque hæc signa manifestē pandunt præsentiam dæmonū in his partibus afflictis, quia molestiæ hæc possunt esse à causis naturalibus morbum inducētibus, aut ab ipsis dæmonibus, qui instrictis illis plagis recesserunt.

Item quia ex sentētia eorundem Thomistarum poterunt esse vbi actualiter non operātur: sunt tamen in procinctu ad operandum, quod homines nosse nequeunt: atq; ad eō neque quas hominis partes inhabitent, ac occupent: item quia ab vna hominis parte ad alias migrare quis prohiberet: & idē in exorcismo secundo, qui habetur in rituali Romano, apponitur formula præcipiendi dæmonibus in virtute Sanctissimæ Trinitatis, ne se occultēt in quatuor

humoribus, in carne, ossibus, nervis, medullis, venis, scirrhis, tibijs, renibus, vêtre, stomacho, intestinis, gutture, collo, &c. Aliqui putant vt plurimū eos in corde aut propè cor suū domicilium eligere: & coniectura nō leuis est, quia cū principium omnium actionum corporis humani cor sit: vt facilius exagitare ac vexare totū corpus possint (id enim motu locali efficiū) non inaniter credūtur suas sedes eligere in corde, vel propè cor. Quapropter sanctus ille Theodorus, cuius nuper meminimus, curaturus quendā, de quo dubitabatur, an à dæmone possideretur: cor ipsius cæpit pulsare primum, & dæmoni imperare vt se proderet.

DISPUTATIO XXVI.

An in vno & eodem hominis corpore possint intrare, ac esse multa dæmonia?

ET existimo partem affirmatiuam esse de fide. Probatur Matth. 8. vbi dicitur legionem dæmoniorum, vnum vexasse hominem: & etiā Luc. 8. Christum eiecisse à Magdalena septem dæmonia: & Luc. 11. Cum immundus spiritus exit ab homine, &c. tunc vadens assumit secum alios septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Ecce apertè supponit Christus Dominus, multos dæmones vnum corpus possidere posse: quidquid dixerint quidam, suppresso nomine citati ab Abul. in 8. Matth. cap. quest. 136. qui tamen alieni à veritate, & sacris literis procedunt: non impediuntur in vno esse homine, quia non posset esse penetratio tantarum dimensionum,

num, nam quantitate carent, & idè ubi vnus ibi innumeri esse possunt. Non obstat odium crudele dæmonum inter se, propter quod alicui videri poterat eos nequaquam pati in eodem domicilio habitare: nam et si inter se dissideant, tamen in nocendo hominibus, societatem iniurunt, & vnanimis cōspirant. Hoc egregiè D. Thom. 1. p. q. 52. art. 2. ad secundum. Quod non obscure insinuauit Seruator noster in testimonio citato Luc. 11. dū de vno dæmone ait: *Assumit secum septem spiritus nequiores se: quali gaudens: imò & quærens socios ad torquendum hominem.*

2 Sciscitabitur quispiam, an plures plus vexent, quam vnus? verosimile apparet ex illo dæmoniaco à legione dæmoniorum occupato, cui plures dæmones plura tormenta inferebāt, habebat enim habitationem in monumentis, non poterat eum quisquā catenis constringere, die & nocte in montibus vagabatur, lapidibus se concidebat, &c. hæc autem multiplicata tormenta à multiplicitate dæmonum inhabitantium, id est à 6666. prouenire satis verosimile iudico.

3 Quomodo autem ista multitudo dæmonum in vno eodemq; homine inhabitet, quomodo ve molestias inferat: non est facile diffinire. Dico tamen: *tripliciter* imaginari possumus eos in vno domicilio inhabitare, tor. que molestias ingerere: *vno modo*, vt singuli in proprijs distinctisq; partibus resideāt, in quibus quoties quis-

que operetur cruciando, torquendo, vel quid simile operando. Et aduersum hūc dicendi modū non militat testimonium D. Th. 1. p. q. 52. art. 3. affirmantis duos Angelos non posse esse in eodem loco: etenim iuxta istum modum non sunt plures dæmones in eodē loco, sed in diuersis. *Secundo modo* possunt esse in eodē homine: omnes in eodem, & omnes in omnibus partibus hominis, sed quilibet diuersa operatur nocumenta: verbi gratia, quidam cor constringunt, alij percutiunt, alij multis alijs modis idē cor affligunt, & sic de alijs hominis partibus, & toto corpore. Et iuxta istum modum etiā videtur euacuari testimonij præfati difficultas, quia sicut operationes cuiusque etiam in eadem parte sunt diuersæ rationis: sic & loca, quæ occupant, licet materialiter sint eadē: formaliter tamen distinguuntur: nec ex isto modo existendi sequitur inconueniens, quod affert D. Thom. loco citato, videlicet quod duæ causæ cōplete sint immediatè vnus & eiusdem effectus, neque quod sint duo Angeli in eodē loco formali: quia cū operationes diuersæ sint: loca etiam formalia, diuersa sunt; vnus tamen materialiter; neque hoc negaret D. Thom. neque eius discipuli. *Tertio* imaginari possumus, multos dæmones in eodē homine inhabitare, sic vt omnes & singuli occupent totum hominem & singulas eius partes, & omnes ac singuli inferant omnia & singula mala, quæ obsessus pa-

D. Thom.

titur: & iste modus est intellectu difficilis in sententia D. Th. putatis Angelos esse in loco per operationem.

Nece uadūt difficultatem qui cēsent Angelos esse in loco per suam substantiam; nam licet benē explicēt quomodo plures dæmones possint esse in eodem loco, quia non replēt locum: tamen quomodo in eodem loco vnā & eādē operationem plures efficiant non explicant: nec effugiunt inconueniens asserendi vnā, & eandē operationem esse à multis causis completis: quod alienū uiderur à documentis Philosophorum, & à mente D. Thom. in loco citato, propter hoc inconueniens effugiendum negantis duos Angelos non posse esse in eodem loco. Molestus essem, si adducerē omnes expositiones discipulorum D. Th. ut defendant sui magistri sententiam, cui inniritur tota vis argumenti propositi.

Breuius dico, D. Thom. non esse intelligendum de existentia in locis inadaquatīs & partialibus, quia iuxta primum modum existendi dæmonum in oblecto ita contingit: neque de existentia in eodem loco materiali: quia iuxta secundum modum nullum est inconueniens ita accidere: intelligendus ergo est de existentia completē, & perfectē in eodem loco. Tunc autem erunt in eodem loco plures, si operabūtur in eodem loco formali, ut causæ totales eiusdem effectus numero: & quādo plures dæmones existunt in eodem ho-

mine, ac cōcurrunt omnes ad vnū numero cruciatum, non concurrunt ut causæ totales, sed partiales.

Et si obijcias: quia quilibet potest illam effectum producere, & multo intensiorē, & quilibet apponit totum suum conatum: ergo causæ totales sunt, non partiales. *Confirmatur*, quia confusio esset operationum, ut plures concurrerent ad id efficiendum, quod vnus potest sine defatigatione, aut molestia: imò cū maxima uoluptate, ut in humanis patet. *Respondetur* supra similitudine ex eisdē humanis, quæ experiri solemus: contingit enim quandoque, plures homines ad eandē trabem uehēdam cōcurrere: quia vnus solus id nō ualeat efficere: non sic contingit, quādo plures dæmones eundē numero cruciatum vni homini inferunt: quia quilibet eorum potens est tam se uos excitare cruciatu: ut si permitteretur, necem citissime inducerēt. Item quādoque plures homines concurrunt ad idē onus portandum, non quia vnus non posset portare, sed ut quilibet cum minore labore, ac molestia portent: & neque ita accidit in dæmonibus, qui in inferendis quantumuis magnis cruciatibus, non defatigantur, aut molestiam patiuntur: quin potius magnam capiūt uoluptatem, ac gaudio his occupati perfunduntur.

Præterea cōtingere potest, ut plures homines concurrant ad eandē trabem uehendam, quam quilibet posset sine molestia portare, & lingu;

Singuli totum suum conatum apponunt: sed Deo impediēte, non ob id trabes velocius, aut citius trahitur: sed eadem velocitate, ac prorsus motu eodem modo se habente, ac si ab vno solo portaretur: & in hoc casu quilibet causa partialis est vnius & eiusdem morus: licet attentis viribus portantium, & conatu, posset ab vno solo motus ille peragi.

Ita existimo accidere posse quando plures dæmones vnum & eundem numero cruciatum inferunt vni energumeno; quilibet dæmonum posset illum cruciatum causare, omnes operantur secundum totum suum conatum: sed cum Deus præfixerit metas, ad quas vsque torquere possunt: ne miser homo animam exhaleat: omnes eundem numero effectum causant, vt partiales causæ. Nec miram videri debet Deum hos imposuisse limites: quia vt supra diximus, sine eius permisso & licentia non possunt vexare homines: ergo etiam eius ordinatione limites imponuntur, ne in homines ferociant: quantum possunt. Vel dicito ipsosmet dæmones, qui norunt ad quos vsque limites sint nocere permisso: suum attemperant conatum, vt ab omnibus efficiatur, quod ab vno solo effici posset.

Et hinc patet ad argumentum, negando illam multitudinē dæmonum fuisse in vno homine, & singulis eius partibus tanquam in loco vno formali vltimatē, & adæquatē completo ad modum iam explicatū.

DISPUTATIO XXVII.

Quorum ordinum sint dæmones, qui homines obsident?

IN hac disputatione supponimus vt certum apud omnes Doctores, inter malos spiritus seruari ordinem ac prælationem, non solum secundum naturam, quia quidam perfectioris naturæ, alij imperfectioris dicantur, verum etiam secundum electionem: quia si qui imperfectioris naturæ sunt, alijs superioribus subiiciuntur in ordine ad procuranda hominum mala, siue tentando, siue obsidendo: de qua egregiè D. Thom. D. Thom. 1. p. q. 109. art. 1. & 2. & Abulensis *Abulen.* fam instituit disputationem super c. 12. *Matth. q. 60.* Quod modo in dubium veritur est, an soli dæmones gradus infimi, obsideant mortales, alij, qui superioris ordinis sunt, in infernum detrusis?

Et viderur vera *pars affirmatiua.* Nam boni Angeli supremi ordinis, vt Cherubim, ac Seraphim, non se immiscēt mundanis negotijs, sed contemplationi soli, & amori Dei vacant. Alij vero negotia humana dirigunt, ac procurant. Tertij vero, & infimi ordinis ea executioni mādant. Sed mali spiritus licet à gratia exciderint, seruant tamen eundem ordinem, quem ante *lapsum* tenebant, quia in eis naturalia manserunt integra: ergo non quicumque & cuiuscunque ordinis mala nostra meditantur, putā ingressum in corpora, aut animatum tentationem:

sed hoc folis malis spiritibus inferioris ordinis referuatur, cæteris nil de hoc cogitantibus, sed flammis perpetuis in inferno traditi sunt. *Confirm.* nam dato cuiuscunque ordinis malis spiritibus concessum esse, ut homines vexent ac tentent (quæ eos occupat inuidia ac odium erga homines) omnes essent in hoc aere caliginoso ad suam rabiem erga humanum genus explendam relicto inferno. *Consequens* non admittitur à Doctoribus asserentibus magnum numerum dæmonum esse in inferno reclusum: ergo.

2

Sic tamen *nostra assertio*. Ex omni ordine ac principatu dæmones humana corpora ingrediuntur: ac alias quamplures molestias hominibus inducunt. *Proba.* ex Apost. ad Eph. 6. *Non est nobis* (inquit) *colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes & potestates, aduersus Mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritualia nequitia in cælestibus.* Ecce principatus & potestates, qui sunt ex ordine superiori dæmonum, asseritur esse nobis infestos, cur non ingrediuntur hominum corpora? *Accedit* id quod narrat Palladius *sectio. 15. Hist. patrum* D. Antonium, cum ad eum adductus esset energumenus, intellexisse spiritum principalem esse, qui miserum obsideret: quocirca neque per se, sed per sanctum Paulum simplicem cuius potestas, quam sua maior esset, posse eijci. De ipso vero Lucifero & dæmoniorum Principe (qui etiã decepisse putatur) non improba-

Ephes. 6.

Pallad.

biliter dicitur, post Christi mortem in inferno detrusum: ne stragem solitam hominibus Christi iam sanguine redemptis inferat, soluetur autem, & ad mortales impugnandos redibit Antichristi tempore. Ita communiter expositores colligunt ex initio capituli vigesimi Apocalypsis. Cui expositioni videtur annuere D. Aug. 20. *de ciuitate Dei*, c. 7. & non abnuat D. Greg. *lib. 32. moralium* c. 12.

D. Aug.
Greg.

Quod vero dæmones ex infimo ordine molestant, ac ingrediuntur mortalium corpora, nulla ratio dubitandi potest esse: cum infimus eorum gradus exposcat, ut in his curis se intromittant. Ex omni igitur gradu ac ordine dæmoniorum cupiunt ingressum in hominum corpora, & perficiunt, quando Deus hoc illis permittit. *Ad argumentum* in oppositum factum *resp.* naturalia mansisse integra in dæmonibus, & ideo qui superioris ordinis est, maioribus pollet viribus: at verò quod superiores non se intromittant in negotijs mundanis, ad ordinem gratiæ spectat: à qua, quia propria malitia exciderunt dæmones, non attendunt quid pro naturæ dignitate conueniat agere: sed potius ut suæ inuidiæ ac odio erga homines faciant satis: ad minima etiam officia se libenter demittunt. *Ad confirmat. resp.* fatemur si dæmones permitterentur suæ libidini nocendi hominibus satisfacere: fortassis vacuo relicto inferno carceruatim egrederentur ad molestan-

testandum homines, partim tentando, partim vexando: sed sicut non sinuntur à Deo omnia mala inferre, quæ desiderant: sic neque omnes egredi à carcere infernali, vt molesti sint hominibus: sed ijs tantum concessum est, quibus à Deo permittitur propter absconditas rationes suæ prouidentia. Mitto modo, quod dæmones, quorum suasu homines peccauerunt: deferunt post mortem animas damnatorum in infernum, vbi manent iugiter eas torquentes: vt adnotauit D. Thom. 1. part. quæst. 64. artic. 4.

D. Thom.

DISPUTATIO XXVII.

Quibus signis agnosci possit dæmonum inhabitatio in obsessorum corporibus?

Huius resolutio non modicam utilitatem affert, maxime exorcistis: quapropter accuratè tradenda est.

Signa, quæ possunt prode in habitantes dæmones multiplicia sunt, omnia tamen sumpta ex operationibus: Dæmones enim cum sint substantiæ spirituales, nequit eorum habitatio cognosci nisi ex operationibus, cum iuxta Theologorum sapientiorum sententiam, vbi operantur, ibi sunt, & vbi non operantur, non sunt: igitur signa inhabitantis dæmonis quædam aliqualem coniecturam generant, quædam vehementiorem, quædam certo

produnt habitationem peruersi hospitis. Generant leuem suspicionem ferini & agrestes mores, sed huiusmodi non conuincunt dæmonem inhabitantem. Plures vidimus, & audiimus inferarum naturam, ac mores declinantes, qui non fuere obsessi à dæmonibus. Idem dico de his qui diurno somno grauantur, aut morbis incurabilibus: & de his qui se dæmonibus consecrunt, vt sægæ, & malefici, qui non semper arreptij sunt: neque etiam qui sibi manus iniiciunt, & mortem intentant: neque illi qui invocant dæmones vt se arripiant, neque illi qui à furia agitantur. Omnes hi & similes, aliquando obsessi, aliquando nequaquam; sicut neque illi, qui in nullo loco sunt tuti, & quandoque se molestantes spiritus etiam in corpore sæuientes experiuntur; hoc signum potius est dæmonum assistentium, aut cupientium ingressum, quam inhabitantium.

Signa, quæ generant vehementem suspicionem ac coniecturam inhabitationis dæmoniorum, multa sunt *Primum* barbaræ & incôsuetæ voces, clamores, & vllulatus prorsus belluini. Audiuitus sæpe has incôsuetas voces & belluinos clamores à dæmoniacis excitari, cur eos emittentes esse obsessos non vehementer suspicabimur? *Secundū* signū esse potest horribilis, & truculentus vultus quia quales ipsi dæmones, tales formas suis inhabitaculis imprimunt: truces sūt, ac crudelissimi; truces ac eru. deles

les vultus volunt referre miseri obsessi.

Tertium : stupor membrorum & omnium vitalium fere operationū priuatio: talis erat ille obsessus Mat. 9. & Luc. 11 qui erat surdus, mutus,

Matth. 9. & cæcus. *Quartum*: ingens inquietudo, qualis eorum est qui vno in loco

Luc. 11.

nequeunt consistere, & solitudines quærunt, ac desertis locis oblectantur: multos audiuius sic à dæmonibus vexari: huiusmodi erant illi dæmoniaci Mat. 8. qui sæui erant, ac in monumentis & desertis viuentes, in prætereuntes grassabantur.

Mark. 8.

Quintum: in humano corpore vires, quæ excedere videntur facultatem hominum: tales sunt eorum qui facile vestes lacerant, catenas frangunt, onera ingentia portant. Hoc signum plus quam suspicionem generare videtur: & eo potuit deprehendi mulier vetula dæmoniaca, de qua in vita D Bern. c. 4. lib. 2. dicitur adductam ad sanctam virum, scamnum in quo ipse sedebat, transiit, & dixit se quosque pernices equos cursu æquare posse, eorumque dorso sine adiutore transilire. Similiter aliter dæmoniacus deprehensus est, qui à Nicetio Truirensi Episcopo influxus est à templo extrahi: tamen columnam ita valide apprehendit, vt à loco dimouere nequiverit à decem viris.

Sextum signum sunt persecutiones, cruciatus, atque tormenta extraordinaria, quæ quidam patiuntur vt si, verbi gratia, in ignem deijciantur,

quandoque in aquam, nunc ex alto se præcipitent, nunc se cultris lacerent, nunc laqueo, aut alijs vijs vitam sibi adimere intentent. Huius generis obsessum habemus Marc. 9. *Marc. 9.* & hæc & his similia vehementem generare suspicionem dæmoniacæ habitationis, nulli dubium, quia inconsumta sunt hominibus, dæmonibus autem facillia: verum tamen nõ sunt signa certa, & indubitata, quia ab alijs causis, quam à dæmonibus provenire possunt.

Primum quidem non esse indubitatum signum, ex eo patet, quia præfati clamores ingentes, aut belluini, possunt esse vel à naturali hominum vi, aut à phrenesi, vel ab arte, aut à dæmone assistente & urgente hominem. Truculentia etiam vultus non semper inhabitantem dæmonem indicat. Potest quis ab infirmitate, aut naturaliter habere vultum horribilem: Insigne factum narrat W. kius de incantationibus lib. 1. cap. 12. Quidam (inquit) Buscoducensis non dum deposita catodæmonis persona, quam in fabula paulo ante adumbrauerat, uxorem suam cognovit: & illa grauida facta, talem postea partum edidit, qualem ipsa maritum personatum conspexerat.

Tertium etiam signum non esse indubitatum certum est, cum interdū à morbis caducis, aut similibus tales stupores, ac animi deliquia, somnolentiam, & huiusmodi provenire soleant. Idē dico de quarto signo, inquietudine scilicet, & appetitione solitudinis, crudelitate, quæ familiaria sunt

sunt melancholicis, lunaticis, & huiusmodi. Medici asserunt has affectiones habere qui laborant morbo, quem appellant Lycanthropiam, id est lupinam insaniam. Ac denique neque *signum quintum* infallibiliter dæmonis ingressum prodit: audiimus quosdam homines viribus polleere supra credulitatem audientium. Maximinus Imperator pugno equū percussum dentibus nudabat. Et nostris etiam temporibus multi ingentium virium reperti sunt; quos tamen non proinde obsessos esse dicimus.

Sextum etiam *signum* non evidenter prodit dæmonem inhabitantem: nam similes cruciatus patientur qui afficiuntur Epilepsia, morbo Medicis noto. Hæc itaque signa, si non esse à causa naturali agnoscantur, non parum suspitionis ministrabunt à dæmone inhabitante esse. Sed de alijs signis certioribus dicemus.

4. *Abulen.* *Signa quinque* adduximus superius quæ Abulensi, *super octauum caput Matthæi, quæstion. 14.* visa sunt certissime prodere inhabitantes dæmones in obsessis: quorum certitudinem accuratius lubet examinare. *Primum signum* est, linguarum scientia peregrinarum: quam si experiamur in homine aliquo, certum est à dæmone inhabitante possideri. Quod videtur aperte probari: nam ea expressio conceptuum idiomate peregrino necessario proficiscitur à natura intellectuali seu rationali, & non ab

homine voces proferente: ergo ab aliquo spiritu, puta Angelo bono, vel malo: non est enim aliquid suppositum conceptus enuntians (præcipue lingua peregrina) nisi homo, aut Angelus. Minor vero, videlicet eam conceptuum enuntiationem lingua peregrina, non posse esse ab homine obsesso loquente: inde palam fit, quia omnia idiomata, & voces earum pro placito hominum sunt ad significandum, & exprimendos conceptus instituta: ergo impossibile est homines ijs vocibus uti ad suos conceptus exprimendos, si ignorent placitum instituentium voces diuersas, pro diuersitate idiomatum: at supponimus linguæ peregrinæ voces, & eorum institutiones ignorare homines, qui illud idioma non didicerunt: ergo impossibile est homines suos proferre conceptus peregrina lingua: arque adeo fit consequens, ab spiritu aliquo inhabitante hominem necessario debere esse, siue ille spiritus bonus sit, siue malus: vterque enim omnne genus linguarum probe sciunt propter subtilitatem ingenii, & propter rerum copiosam agnitionem.

Ex dictis confutatur delirium Leuini Lemnij, qui libro secundo, capi. secundo de occultis natura docet, melancholicos, & phreneticos, ex frequentissima humorum ebullitione, & vehementi spirituum agitatione, posse varijs linguis loqui, quamuis antea nullam earum nouerint.

X Impos-

Impossibile, & incredibile dogma: nam quomodo erit in ore, quod non fuit in mente? & quomodo in mente, quod non prius in sensu? at supponimus linguam esse peregrinam, quam non audiuit, non legit, non didicit homo. Item donum linguarum magno Dei munere Apostolis collatum est: ergo loqui alieno idiomate, quod quis non didicit, non potest esse à naturali morbo, aut alia naturali complexione.

Obijcies. Adhuc ex præfata argumentandi ratione non colligitur, eam expressionem conceptuum lingua peregrina esse à dæmone inhabitante, quia esse potest à Deo, vel ab Angelo bono: & esto sit à malo spiritu, non colligitur ex loquutione illa esse ab eo intus existente: satis est si assistat, & moueat linguam vexati per aerem concitatum, aut vero ab aliqua anima separata, quæ per os obsessi loquatur, & formet voces. *Respondetur:* ab anima separata nequit esse: tum, quia anima separata ignorat linguam, quam corpori vnita non didicit: tum, quia animæ separata non possunt ingredi aliorum hominum viuientium corpora, vt superius ostendi: neque illa loquutio potest formari à spiritu malo, nisi intus existat, eo quod loquutio necessario debet fieri motis organis interioribus, maximè pulmone, qui est præcipuum instrumentum formandarum vocum, eo quod ipse concitat aerem, & subtilizat: tum vt refrige-

ret cor: tum vt reddat aptum hominem ad formandas voces, quarum materia non est aer tam grossus sicut externus. Igitur vt dæmon loquatur per obsessum, necesse est mouere pulmonem: ac proinde esse intra corpus hominis, imo in ventre: & ob id obsessi per dæmonem loquentes dicuntur Pythonem, (id est spiritum malum) habere in ventre, 4. Regum. vigesimo primo, ergo erit ab aliquo spiritu siue bono, siue malo.

Et ideo libenter fateor, ex linguæ peregrinæ loquutione, non euidenter deprehendi inhabitantem malum spiritum, aut bonum; agnosceatur autem adiunctis alijs signis, de quibus diximus & dicemus: verbi gratia si adiungas loquutioni in lingua peregrina, loquentem obsessum pati vehementes cruciatus, si blasphemias, aut inhonesta loquatur, si ad tactus rerum sacrarum fugiat: certe à dæmonibus talis loquutio est, non à bono Angelo, aut Deo ipso. Item Apostolis, quando varijs linguis loquebantur, non inuiti, sed spontaneè id agebant: at à dæmonibus obsessi, velint nolint loquuntur peregrina lingua. Item Apostoli quando varijs linguis proponebant Dei verbum, tam auditores, quam ipsi verba intelligebant. Obsessi vero nullo modo, quia nec idioma peregrinum norunt, neque quid significetur intelligunt. Est itaque signum quasi infallibile ad dignoscendum inhabitantem dæ-

monem, loqui peregrinæ linguis, si adiangas cætera quæ modo commemorauimus.

⁵
Hieronymus
Hoc signo iam pridem, & modo deprehenduntur dæmones obsidentes. Hieronymus in vita Hilarionis narrat candidatum quendam Constantij Imperatoris deprehensum esse à dæmone possideri; eo quod cum linguam Latinam & Francicam tantum nosset, tamen Beato Hilarioni Syro, quo ipsum rogabat sermone respondebat: & ita perfecto (teste Hieronymo) ut non stridor, non aspiratio, non idioma aliquod Palestini deesset eloquio. Similiter de monium inhabitans mulierem Mediolanensem deprehensam est, quia malier nunc Italica, nunc Ibera lingua loquebatur. Ita in vita sancti Bernardi, *libr. 2. capit. 4.* Et vnum mirabile narrat Sigibertus accidisse circa *annum Domini, 1122.* Nortberto namque Præmonstratensi exorcizante puellam dæmoniacam, dæmon irridentis Cantica Canticorum à principio vsq; ad finem per os puellæ edidit & ad verbum in Romana, deinde in Teutonica lingua interpretatus est.

⁶
Sigibertus
Quod dixi de loquutione in peregrina lingua, dicendum est de sciëntia legendi, scribendi, aut arte cantandi, artificiose, etenim quando hæc non præcessere in obsessis, & postea ac si per multos annos in eis versati essent, in ijs faciles se præbent: signa sunt inhabitantis dæmonis, non minus, quam loqui lingua peregrina, & propter rationem iã factam. *Secundum*

signum ad cognoscendum dæmonem inhabitantem posuit Abulensis: si voce consueta loquantur: sed de rebus altissimis, quas non didicerunt, tunc enim ita differte loqui nõ potest esse nisi à spiritu inhabitante, propter rationem allatam in priori signo.

Hoc signum non probaretur Leuino Lemnio, & alijs Medicis, existimantibus hæc omnia posse homines in quibus melancholia abundat: quinimo eiusdem humoris viribus tribuunt diuinare; citra contactum mouere aliena corpora, excitare pluuias, & similia mirabilia. Alij Platonici alia via pergunt, putantes animã omnia nouisse, sed immerfam corpori, non omnia actu callere: at quando aliquo casu quasi à materia diuagatur, aut à sensuum perturbationibus subtrahitur (cum à principio omnia nouerit) posse scire & fari quæ à nullo sensu accepta. Sed de his delirijs Plat. non libet modo disputare quæ contra communem sensum sapientum procedunt. Quare de hoc secundo signo iudicandũ censeo sicut de priori allato ex Abulensi: & idem dico de quarto signo; quod est si de reb secretis, quæ hominibus absconditæ sunt, loquantur. Pro quo sciendum est, occulta mortalib. esse in duplici differentia: *quædam* licet occulta sint his aut illis qui ea reuelant, sed tamen ex suo genere non sunt adeo ignota, ut ab illis sciri nõ possint. *Alia* vero sunt, quæ impossibile est humano ingenio aut virib. sciri. *Priora* continentur tribus temporum diffe-

X 2 rentijs

renij: nam aut praterita sunt, vt res
geitæ: aut præsentia; quæ tamen ob
locorum distantiam homines non
possunt scire: aut futura, quæ totum
esse quod habent in suis causis ha-
bent. *Posteriora* sunt, quæ pendent ex
hominam voluntate, & libero arbi-
trio. In his omnibus dæmones multa
agnoscunt, quæ vel homines non
cognoscunt, aut non possunt. Ag-
noscunt quæ modo in remotissimis
Regionibus fiunt, quamuis illic non
sint præsentia: norunt res olim ge-
stas, & quæ post multa tempora e-
uenient. Agnoscunt etiam quamplu-
rima, quæ à libero arbitrio pendent;
licet non tanta certitudine sicut
priora, sed tamen vehementi conie-
ctura, quæ fere ad certitudinem ac-
cedit. Nam cum illa sit nostræ volun-
tatis conditio, vt affectus sequatur
corporis; moueatur etiam obiectis,
& ad naturæ pondus se accommo-
det sæpe: dæmones, qui bene sciunt
affectus nostros, & sciunt quæ men-
tis obiecta bona sint, & singulorum
propensiones longa experientia ob-
seruarunt: non mirum si multa no-
rint futura vehementissima conie-
ctura, etiam si pendeant à libero ar-
bitrio.

2 Occulta igitur hæc si per homi-
nes reuelentur, hoc est, si referan-
tur res gestæ, si propalantur futura;
si quæ in remotissimis Regionibus
fiunt, enuntientur; si hominum
cogitationes, aut studia pateant:
necessarium est dicere id non posse

fieri sine *Spera* alicuius spiritus.
Non tamen cogimur dicere hanc
occultorum reuelationem esse à
malis spiritibus, qui sunt intra ob-
fessorum corpora: aut qui assistunt
extrinsecus: nam possunt propalari
à bonis spiritibus: imo neque cogi-
mur dicere eam reuelationem fieri
ab Angelis bonis, vel malis: nam
potest fieri à Deo illustrante men-
tes hominum ea reuelantium;
sicut ait Diuus Petrus: *Spiritu sancto
inspirati loquuti sunt sancti DEI ho-
mines.*

Quando ergo hanc occultorum
reuelationem colligemus esse à dæ-
monibus? Quando reuelantur, quæ
in Dei contumeliam, aut proximi
iniuriam cedunt. Et neque ex hoc
cognoscetur dæmones inhabitare i-
stos reuelatores occultorum: nam à
familiaribus, quos habent quidam,
possunt hæc edoceri, & alijs homi-
nibus reuelari. Ex quo infertur non
omnes diuinatores esse obsessos à
dæmone: quia possunt diuinare edo-
cti à dæmone; quamuis ab eo non
obsideantur.

8 Quapropter ex occultorum reue-
latione, nisi alia adiungas, non cog-
nosces dæmonem inhabitantem ad-
esset istis reuelatoribus secretorum.
At vero si adiungas *duo*, bene id col-
liges. *Primum*, si homines, qui
hæc occulta reuelant, nullum pa-
ctum cum dæmonibus habeant. *Se-
cundum*, si in eisdem reperiantur alia
signa, quæ circa primum signum di-
ximus

ximus prodere inhabitantes dæmones: verbi gratia, interni cruciatus, ac vehementes, vagi motus, proximis, & sibi allata detrimenta, & similia. *Tertium signum* est, si postquã cessant arreptitij vexari, & sibi restituuntur: nesciant respondere de his, de quibus loquuti sunt. Et quidem si hoc signum, vt iacet intelligatur, non certo prodit dæmonem inhabitantem. Etenim quam plurimos phrenesi, aut alijs capitis infirmitatibus laborantes cognouimus: qui actuali infirmitate detenti, à loquacitate vix cohiberi possunt: pristinæ verò valetudini restituti, nil eorum, quæ loquuti sunt, postea meminertunt: ac proinde præfatum signum sine certitudine procedit.

Credo autem, Abulensem illud intellexisse quando homo actualiter vexatus, profert mira, reuelat occulta: postea verò cessante actuali vexatione, non recordatur eorum, quæ dixerat; tunc enim (ait) esse signum dæmonis obsidentis hominem. Fortasse fundamentum huius est: quia ea loquutio occultorum, quam esse à superiori spiritu diximus: non est à Deo, neque à bono Angelo, cum vterq; quando aliquid homini reuelat, quid reuelat, edocet: nec reuelat, vt homo obliuiscatur reuelatorum. Hic error fuit Priscillæ, & Montani, qui dicebant Prophetas tanquam arreptitios non intellexisse quæ loquebantur: quod diuinæ reuelationi non congruit, neque sanctorum Angelorum: secundum quam mēs prin-

cipaliter illuminatur, & memoria confortatur, vt non obliuiscatur reuelatorum: neque est à dæmone docente exterius, sicut solet docere Magos, non vt obliuioni tradant reuelata, sed potius, vt memoria retineant: ergo quando homines cruciantur, occulta loquuntur, aut quæ captum hominum superant: postea verò sibi restituti non recordantur eorum, quæ dixerunt: signum est eos à dæmone motos, quibus vtitur dæmon, vt instrumentis suæ loquutionis, non intelligentibus quæ loquuntur.

Fateor, nullam inuoluere repugnantiam, quod Deus, aut Angelus bonus vtatur eis, vt instrumentis loquutionis, non intelligentibus, quæ proferuntur: & tunc non est mirum dictorum non recordari. Rursus possunt hæc fieri à dæmonibus, non inhabitantibus, sed assistentibus: quare nõ est omninò infallibile signum obsidentis dæmonis, id quod Abulensis retulit. Probabile tamen, & certum adiunctis alijs, quæ supra notauimus adiungenda. Idem dico de quinto signo, id est, si flagellis plagati, ac prohibiti ne loquantur, à loquacitate non prohiberi valent: nam etsi non leue argumentum sumitur à dæmone cogi, vt loquatur: ceterum id fieri potest ab ingentibus aliquibus infirmitatibus, vt experiètia docuit: & idem effectus potest esse à Deo, vel bono Angelo.

Postremum, & meo iudicio indubitatum signum dæmonis obsidentis sumitur ex usu rerum sacrarum, qui

X 3 duplex

duplex est. Nam quandoq; iubentur dæmoniaci quædam proferre, aut facere, quandoque abstantibus exorcistis quædam circa ipsos fiunt. *Prioris generis* sunt invocatio diuini nominis, aut alicuius Sancti; prolatio sacratissimi nominis Iesu; Psalmi, aut alicuius deuotæ orationis recitatio. Si enim hæc facere recusent, non sine causa, de dæmonio inhabitate, aut assistente, plus quam suspecti sunt. *Posterioris generis* sunt si concutiantur, terreatur, impatientes fiant, blasphemant adhibitis reliquijs Sanctorum, aut cereis imaginibus, quas Agnus Dei vocamus, aut Cruce fronti impressa, aut aqua lustrali asperso corpore, aut sanctissima Eucharistia adhibita; similiter si in aurem intralustratū fuerit: *Deum qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Denique si exorcismos iotentatos vel non ferant, vel impatienter ferant. His & similibus dæmones inhabitates prodi facile suadebimus aduertenti, harum rerum sacratarum usum dæmonibus exosum; ac molestum esse. Et præterea non posse fieri, vt Christianus homo exhorrescat vbi hæc adhibentur: aut difficilè se præbeat, quando suaderetur, aut iubetur, vt proferat verba sacra, Cruce fronte muniat, aut supra se huiusmodi fieri permittat, maximè si inconditos clamores, & vsulatus edat, in insanos, ac furiosos motus prorumpat: isthæc enim, & impatiētia relata, ad dæmones inhabitantes referenda sunt, nō ad miseros obsessos, quorum hæc non sunt

opera, sed dæmonum eis vt instrumentis passiuè se habentibus abutētium. Passim videmus dæmones obsidentes his prodi signis.

Nihilominus vnum, aut alterum de hac re producam exempla: vt recentia antiquis confirmemus. *Primum* sumitur ex Surio tom. 4. in vita D. Bernardi ^{Surius} di, lib. 2. cap. 3. Adducebat præter filium puerum ad sanctum virum, significās grauitè ipsum torqueri quotiescunque vel Ecclesiam ingrederetur, vel aqua consecrata aspergeretur, vel Cruce signaretur, vel Euāgelium audire compelleretur, vel diuinis cogretur adesse Sacramentis. Astabat tunc forte viro sancto Sgerardus, hic volens experiri eius, quod à patre dicebatur, veritatē, occultè obsessum filium in dorso signo Crucis signat. Quid verò? Mox puer infremuit, & latens dæmon proditus est.

Alterum exemplum refert Rupertus ¹⁰ Turonen. in vita S. Heriberti Colonienfis ^{Rupert.} Episcopi. Accidit dæmoniacum quendam per varia Sanctorum loca recuperandæ pristinæ incolumitatis causa circumduci: sed frustra: tandem ad sanctum Heribertum venit: hic eum iubet adesse supplicationi, quæ in palmarum Domini solemni ritu apud Catholicos peragitur: in hac cum Antiphona de Christi triumpho contra diabolum cantatur, dæmoniacus clamare, atque vociferari cœpit. Iubet Antiphonam repeti Antistes; sed repetitam non ferens spiritus obsessum hominem reliquit.

DE PRAXI EXORCISTARUM, circa obsessos à dæmone.

Post ventilatas præcedentes quaestiones decreui methodum, ac normam summariè præscribere, qua vti debeant Exorcistæ, vt munere exorcizandi legitimè, ac ritè fugantur. Ea est.

In primis quando vehemens coniectura vrget aliquem, vel aliquos à dæmonibus obsideri: vocandi sunt Sacerdotes, si propè commorètur aliàs si Sacerdotum non adest copia, Exorcistarum ordine initiati accersendi. Tunc sic vocatus debet simul cū sapientum consilio discernere, an vexati habeant inhabitatè dæmonè: ne irrideatur cum dispendio sui honoris, ac dignitatis Sacerdotalis; exorcizando aliquos, qui porius cerebri, aut cordis infirmitate laborant, quàm dæmonum vexatione.

Cauere tamè fideles, quibus cura obsessorum incumbit, ne vocent ad adiurandum obsessum, laicum aliquem (si copia adest Exorcistarum) quantumuis se iactet de pellendi dæmonia dexteritate. Cōmuniter enim huiuscemodi laici, ex pacto dæmoniaco, dæmonia expellunt: nisi integritas morum, & vitæ sanctitas eos commendet. Talibus enim siue viris, siue fœminis aliquando Deus donat gratiam eijcendi dæmones copiosam: sicut supra retulimus de Triphone pastore anserum, de sanctis Birgitta, Genouepha, Catharina, Anatholia Quicunq; autem vocetur nō parum conducet meminisse eorū, quæ

dixi disputatione præcedèti, examinando signa, quibus deprehendatur vexatos, à dæmone possideri, an non. Generant namque aliquale suspicionem ferini, & agrestes mores; maxime si nō insint à natiuitate, aut à barbara educatione. Similiter qui in nullo loco censent se esse tutos. Sed hæc coniecturæ, nisi alia adsint signa, ferè nullius momenti sunt: nisi vt Exorcistarum mens excitetur ad perquirenda alia certiora, qualia sunt barbaræ, & inconuetæ voces, clamores, & vllulatus prorsus belluini, rugitus sicut Leonum, mugitus sicut Bouum, latratus sicut Canum, & huiusmodi. Vnde ex latratu deprehensi sunt multi obsessi in Alexandria: quorum meminit Sigibertus circa annum Domini 517. sui Chron. Præterea stupor membrorum, & ferè omnium vitalium operationum priuatio, & quædam quasi perpetua somnolentia. Insuper truculentia vultus, & horribilitas, qui interdum à dæmonibus deformatur. Cuius rei spectaculū satis deforme referebat dæmoniacæ quædam, quæ vix naturæ humanæ suppositum apparebat: (ad eò deformatæ erat eius facies ab extrinseci hoste) quæ à Bernardo liberata est, vt legitur in eius vita, lib 2 c. 4. Nō dissimile signum erit os spumans, & stridor dentium inusitatus.

Præterea non mediocriter signū sunt vires, quæ excedere videntur facultatem hominum: maxime in personis aliàs imbecillibus, quæ actualiter vexatæ, facillè catenas frangunt,

Sigiber.

gunt, vestes facile lacerant, onera ingentia portat: Hæc omnia plus quam suspicionem, aut leuem cōiecturam generant dæmonum inhabitantium: sed non vsque adeò infallibilia sunt, quin à causis naturalibus, aut morboris affectionibus prouenire possint: sicut cruciatus extraordinarij, quos quidam patiuntur: verbi gratia, si conijciant se in ignem, aut aquam, aut ex alto se præcipitent, aut alijs vijs vitam sibi adimere tentent, aut vulnerare præsumant: de quo latius disput. citata.

Quare nec contradico Medicos peritos consulere ac Religioni Christianæ deuotos. Peritos quidem, vt indicare valeant, an prædicta signa potius sint aliquorum morborum, quàm dæmoniaca habitationis. Deuotos verò Religioni Christianæ: vt non irideant dæmoniacos insultus; sicut quidam eorum faciunt, putantes deliramenta esse, quæ de dæmoniacis dicuntur: omnia adscribentes morboris apparatibus. Modò dumtaxat aduerto; dæmones aliquando latitare in obsessis sine vllis cruciatibus. Sic credunt quidam sapientes, Anabaptistas quosdam hæreticos à dæmone esse obsessos sine vllis cruciatibus. Esse autem obsessos inde coniectantur, quia quidam eorum postquam reiecta Catholica fide Anabaptistæ fiunt, mox post haustum poculū, aut sumptam buccellam, scitè sacras literas legunt, ac differunt in concione de rebus diuinis, &c. Quidam sacra Biblia memo-

riter tenent. Rursus idem, omnium quæ sciuerant obliuiscuntur, postquam ad fidem Catholicam redierint. Quæ signa dæmoniacorum esse inferius docebimus. Multo minus erit signum certum absentiae dæmonis raro cruciatus pati Metaphrastes *in vita Parthenij septima Februarij* narrat, quendam obsessum à dæmonio per multos annos, de dæmonio nil suspicatum fuisse, neque ipsum, neque alios: donec præteriens Sanctus Parthenius se prodidit dæmon inhabitans. Et *in vita sancti Germani Fortunatus Episcopus, capite 27.* narrat de quadam puella multis annis obsessas nullam tamen molestiam sustinuerat à spiritu: hoc solum communis hostis efficiebat, ne templum ingressura progredi posset.

Sed ecce *certiora signa* demonstro: quando scilicet dæmoniacus lingua peregrina loquitur non vnum, aut alterum verbum: nam hoc garrulis euenire solet, sed continuatam orationem: maximè si verba inhonesta, iniuriosa, aut blasphema, siue impertinentia loquatur. *Secundum*, si occulta reuelet in proximorum iniuriam, Dei contemptum, aut futiliter sine necessitate. *Tertium*, si de rebus altissimis differant idiotæ, aut legant, scribant, eantent artificiose, cum non didicerint. Hæc & similia ab inhabitate dæmone fieri certum est. Multo quoque certius si ad tactum reliquiarum, impressionem Crucis, aut rerum sacrarum vsus elament, strideant, horreant, fugiant dæmoniaci. Et ideo à principio

Metaphr.

Fortuna.

3

cipio debet Exorcista quantum potest cogere dæmonem ad ista signa ostendenda; ligando latenter aliquod sacrum super ipsum, putà reliquias Sanctorum, vel schedulam continentem verba Dei: ad cuius præsentiam, si obsessus huius rei inscius, nouitatem ostenderit, erit signum diabolicæ præsentia.

Sed aduerte, propter detractores huius artis: dæmones obsidentes corpora humana, rarissime loquuntur Latina, aut peregrina alia lingua; ne scilicet credantur ibi adesse: & etiam, quia vtuntur naturalibus instrumentis illorum, qui ab eis vexantur: & idè dæmon obsidens idiotam, non facile respondet Latinè: nec obsidens Hispanum facile respondet Gallicè: quia lingua ad vnum idioma habitata, est illi obedientior, & ad motus illi placentes disposita.

Igitur præcedente diligenti cõsultatione prædicta: si exploratum fuerit, aut verò probabile, hominem à dæmone obsideri: accingatur Exorcista ad dæmonem, vel dæmones eijciendos: opus sanè arduum omnium opinione, & consensu. Hinc Apostoli admirabundi: *Domine (inquiunt) etiam demonia subiiciuntur nobis*: & ad Apostolos Dominus: *Ecce dedi vobis (non donum vulgare, aut futile, sed) potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem potestatem inimici.* & propter eiectionem dæmonum solo verbo: plerique Iudæorum opinati sunt eum esse Messiam. Et Luc. 9. in hanc vocem proruperunt: *Nun-*

quid hic est filius David?

Exorcistæ igitur ad dæmones abigendos multis ornari, multis armari debent ad potentissimos hostes profligandos. Et in primis, conscientiam mundando peccatorum confessione: hanc enim vt suis conatibus contrariam dæmones, valdè oderunt. Ieiunia assumenda hortatu Christi Domini ad Apostolos dicentis: *Hoc genus demoniorum non eijcitur, nisi oratione, & ieiunio.* Vbi etiam habes orationes feruidas esse fundendas pro incolumitate obsessorum, pro obtinenda victoria contra principes tenebrarum, pro impetranda gratia eiectionis dæmonum, pro fidei dono (quod est gratia gratis data) consequendo. Ita legimus aliquos Sanctos victoriam contra dæmones obsidentes obtinuisse. Nicetius Lugdunensis Archidiaconus vocatus ex Gallijs Romam, vt Leonis Romani Imperatoris filiam ab obsidè dæmone liberaret, noluit hoc opus aggredi, nisi post continuatum cum vigilijs, & orationibus triduanum ieiunium. Et quarta die per inuocationem diuini nominis, & Crucis vexillum spiritum immundum fœliciter à corpore puellæ depulit. Ita Gregor. Turon. *Turonen. de gloria Confess. s. 63.*

Exorcistæ itidem magnam fidem debent habere, non solum quod Deus potens est dæmonia profligare, verù medianre eorum ministerio: in super spem, ac fiduciã, id opus arduum efficiendi, non quidem innixã suis meritis, ac viribus: sed Dei potentia,

Y

tentia,

LUC. 9.

rentia, ac bonitate. Cui spei, ac fiducia annexa erit profunda humilitas: cui acquirendæ multum proderit, si Exorcistæ secum reputent (quod verissimū est) in abigendis dæmonibus se habere vt mera instrumēta Dei; & per consequēs nil posse sine eius auxilio. Quinimò non vt instrumenta infallibiliter operatione expulsionem præfatam dæmoniorum: sed tantum quādo Deus voluerit ijs vtitur autem quandoque, & quandoque non.

Hinc sequitur Exorcistas nō debere in eiectione dæmonum quærere laudari ab hominibus, sed dumtaxat Dei gloriam, & incolumitatem miserorum: ne perdant meritum, & incurrant peccatum, propter quod opus infœliciter succedat, & ipsi pœna graui plectantur. Sicut de quodam Exorcista narrat D. Gregor. *lib. 1. Dialog. c. 10.* qui ob sibi arrogatam virtutem eijciendi dæmonia, à dæmonio ipse possessus est. Insuper, quia dæmones humiles ferre non valent: vt constat ex exemplo superius allato de sancto Paulo simplici, cuius humilitate confusus dæmon discessit clamans se simplicitate, & humilitate Pauli coactum fugere.

His instructi armis, & præcipuè flagranti Dei amore, impauidi opus hoc arduum aggrediantur: quia timidos dæmonia non formidant. Pro fœlici tamen inceptione, progressu, ac successu, aliquot aduertentias exorcistis ob oculos ponere de-
creui, vt ritè ac legitimè suo fungan-

tur munere, & ad optatum perueniant effectum.

Prima aduertentia pro exorcistis.

Monèdus est oblesus, si ratio nis est compos, vt exomologeli peccatorum purget suam conscientiam. Bono animo, ac fiducia sit, euadendi trucem inimicum, orationi incumbat, ieiunio vacet, (nisi debilitatus sit) & pietatem exerceat: ac denique ipsum debet instruere, vt se subiciat Deo, qui faciat quod ei magis gratum fuerit siue sanando, siue affligendo. Quod si quis quærat: an diuinissima Eucharistia sit ei porrigenda?

Quidam negant, dicentes, vexatos à dæmonibus non posse liberari, si communicetur existente super eos dæmone. Vulgaris assertio, ac impia, & sine vllō fundamento. Melius D. Thom. *in 4. dist. 9. ar. 5. quæstion. 2.* ait communionem esse denegandā dæmoniacis, nisi certum sit pro aliquo crimine à diabolo torqueri. Cui Petrus de Palude sic addit, *in hoc casu pro excommunicatis sunt habendi, qui traditi sunt Sathana.*

Hinc infero, quod si qui possidentur à dæmone propter sua crimina, dummodo habeant lucida interualla, & vsum rationis, & postea contentantur de peccatis suis, ac debitè confiteantur: nullatenus sunt repellendi à sacra communionem Eucharistie: quinimò vt salutare remedium crebè adiungendum, vt admonuit Cassianus *collatione 7. cap. 30.* his
verbis: Communionem sacrosanctam,
nequè;

Gregor.

D. Thom.

Palude.

Cassianus

nequitia spiritibus traditam senioribus nostris nunquam meminimus interdictam. Quinimodetiā si possibile esset, quotidie impartiri eam debere, censebant: quæ ad purgationem, tutelamque corporis, & animæ peruenire credenda est. Et quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet, spiritum, seu in ipsis latitare conatur quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicum nuper aspeximus. Insultabit offenso: cum eum à cœlesti medicina viderit segregatum. Tanto enim durius, & frequentius attentabit affigere: quātum eum ab spiritali remedio senserit longius abdicatum.

D. Bern.

Hæc Cassianus. Et Diuus Bernardus hac medicina plures curauit arreptitios. A muliere Mediolanensi profligauit dæmonem, adiungens hanc orationem: *Adest inique spiritus (inquit) summa potestas, in eius virtute tibi præcipio, vt ab hac eius ancilla egrediaris.* Ita Boneuallensis in vita D. Bernardi D. Prosperi lib. 2. capite 3 vel 4. Et Prosper Aquitanicus lib. 6. de Sacerdotibus eodem remedio liberatam fœminam docet. Et Brenderbachus lib. 9. collatio. capite 22. de quadam puella idem ostendit.

Boneual.

D. Prospe.

Brender.

Secunda aduertentia.

Sacerdos, aut Exorcista in eius absentia indutus sacris vestibus suo ordini conuenientibus, aut superpellicio, & stola accedat adiuratus dæmonem, vtaturque exorcismis, qui sunt in vsu Ecclesiæ Romanæ, aut alijs Ecclesijs à pastoribus sapientibus gubernatis: deuitans

aliàs exorcizandi formulas, in quibus multi abusus, multæ interdum superstitiones irreplere. Caueatque Exorcista, ne immisceat verba ignota: nam hæc solent Magi adiungere sanctis verbis, & docere tantum suos discipulos, & secretò insurrare in aures dæmoniacorum. Hæc omnia cauenda sunt: quia vehementem generant suspicionem pacti dæmoniaci: & iam pridem ea damnauit sanctus Chryso-
Chrysof.

Non autem scandalicetur quispiam, si audiat proferre exorcista quædam verba, quæ auditori sunt ignota: quia interdum sunt nomina sancta Dei, aut Christi: quorum multa recenset Diuus Hieronymus
Hierony. in epistol. ad Marcellam, tom. 3. quare Ghirlan. immeritò scandalizatur Paul. Ghirlanus tractatu de sortilegijs reiiciens, vt superstitionosa ista nomina: *Agios, Otheos, Isquiros, Athanathos.* Et ait, quod sæpius illa abstulit è manibus maleficorum, & dicit ea significare, *Deus Acharon, Deus immortalis: & clarum est (inquit ipse) quod hoc nomen Acharon est nomen Sathana, siue Beelzebub.*

Fallitur Ghirla, aliàs doctus, & pius, nec eius expositio vera est, nec vsus horum verborum superstitiosus. Quod clarum est consideranti Ecclesiã Catholicã his verbis vt in die Parasceues ad implorandam Dei misericordiam. Consultius putarem ab orani vocabulo peregrinæ linguæ, vt Hebraicæ, vel Græcæ abstinendū, nisi sit

in usu frequenti fidelium, ut Kirie
leyson, & similibus: tum propter scan-
 dalum multorum ignorantium signi-
 ficationem eorum verborum: tum,
 quia vix Exorcista poterit ea verba
 cum perfecto stridore sonare, & fa-
 cile erit in barbara verba declinare.
 Certè quodcumq; Dei nomen, quæ-
 cumq; preces, quiuis adiurandi mo-
 dus in lingua Latina, aut vulgari,
 nō minoris efficaciz est aduersus dæ-
 mones, quàm verba Hebraica, Chal-
 dea, aut Græca: quare ab ijs abstinend-
 um propter rationes allatas.

Tertia aduertentia.

7 **N**on solum exorcismi adhiberi
 solent, & debent: verum & alia
 media, quæ superius diximus valdè
 conducere ad dæmones fugandos:
 putà Sanctorum reliquiaz, Crux,
 aqua benedicta, cerezæ imagines
 (quas Agnus Dei vocamus) aliquot
 amuletta, id est schedulæ, continètia
 nomina, & verba sancta, absque vlla
 admixtione superstitionis.

Circa quæ, maximè circa applica-
 tionem reliquiarū, sit cautus Exorci-
 sta: quia interdum dæmones simulāt
 se timere ea, quæ non sunt veræ reli-
 quiaz, ut imminuant fidem verarum
 reliquiarum, & aliorū mediorum ab
 Ecclesia vsitatorū. Quare debet ad-
 stantibus propalare has astutias: simi-
 liter docere non esse necessarium, ut
 semper istis medijs fugentur dæmo-
 nes: sed quādo Deo benè visum fue-
 rit: iuxta ea, quæ docui in primo mē-
 bro huius tractatus agens de effica-
 cio horum mediorum.

Quarta aduertentia.

Dæmoniacorum quidam ante in-
 gressum dæmoniorum labo-
 rant quibusdam morbis melanco-
 licis, aut quibusdam maniaz (specie-
 bus: verbi gratia, morbo caduco, lu-
 pina insania, & huiusmodi. Dæmo-
 nes autem, qui huiusmodi insidi-
 antur, ut paratioribus ad desperatio-
 nem, & insaniam, tales occupant, &
 mediantibus illis morbis torquent,
 ac vexant. *Alij* sunt, quos morbosus
 succis, aut qualitatibus, suo ingressu
 afficiunt, ac eisdem miseros atrepti-
 tios affligunt. *Tertij* sunt, quos per so-
 lum motum localem constrictionis,
 aut dilarationis membrorum plus-
 nimio affligunt.

Omnes hiingēti mēstitia perfun-
 duntur: maxime duo priores: & idē v-
 tile censeo sine scrupulo superstitionis
 (ut quidam nimis timidi censent)
 uti quibusdam naturalibus remedijs
 ex præscripto Medicorum contrarijs
 melancholicis morbis, aut affectio-
 nibus: non quia hæc habeāt vim pel-
 lendi dæmonia, ut docui disputatio-
 ne vltima primi membri: sed quia
 dum aduersantur melācholicis mor-
 bis, aut mēstitiaz conceptæ ex affli-
 ctione dæmonum, alleuiant magna
 ex parte à cruciatib. miseros obses-
 sos, faciuntque leuius ferre, & ali-
 quando ut dæmones inhabitantes
 spontè recedant propter ingratham
 habitationem: sunt enim sibi grati
 melancholici, mēsti, ac desperati ho-
 mines.

Quapropter consulerem ego non
 solum

solum hos vti pharmacis destinatis contra eos morbos, quos patiuntur, verum & gestare lapides pretiosos, herbas, radices, & huiusmodi: quæ iudicio Medicorum melancholiam sanant, aut mitescere faciunt, aut lætitiā conciliant, vt superius docui ex Diuo Hieronymo. Insuper ad effemuricæ festiuae, & hilari, exemplo Saulis, qui audita cýthara Dauidica leuius ferebat daemones molestias: modo musica sit honesta, læta, aut de rebus diuinis, aut indifferentibus. Nam cantilenæ, aut saltationes obscenæ, inhonestæ, aut leuitate plenæ, potius retinent daemones, quàm eijciant.

9 Et propter eandem causam quidam non inutile iudicant balneis vti: quia (vt aiunt periti Medici) melancholici morbi (quales plerunque sunt, quos daemon arreptiuis conciliat) nullo auxilio magis quam balneis curari solent. Nec superstitiosum censuerim id, quod ab Hippocrate, libro de morbo sacro notatum est, à cibis quibusdam abstinendum, velut ex marinis, à Mullo, & Melâuro, Mugilique, ac Anguilla. Ex carnibus vero; à caprina, ceruina, suilla, ac canina. Ex volucribus à gallo, turrure, ac otide. Ex uleribus à menta, allio & cepa. Nec in caprina pelle decumbendum, neque eandem gestare oportere. Omnes hi cibi ob crassitiem, aut melancholicum substantiæ modum, aut acrimoniam, noxi sunt melancholicis. Nigro indui pallio, aut pelle caprina similiter. Abstinencia ergo

à prædictis medetur affectionibus melancholicis, quibus daemoniaci abundant: & ob id aliquo modo alleuiant obessorum molestias: quare vtile erit ab eis cauere.

Demum aduertendum est valde pium ac vtile esse, omnia, quæ mandenda, aut bibenda sunt à daemoniacis, benedicere, non solum vulgari benedictione quam ante cibum, & potum quique morigerati fideles solent præmittere: sed etiam benedictionibus specialibus in Sacerdotali compositis pro quacunque re peculiari-ter benedicenda. Præcipue autem benedicenda, & exorcizanda est aqua bibenda: quam efficacem ad daemones fugandos celebravit antiquitas, vt superius docui, & experientia compertum est. Diuus Bernardus aquam benedictam bibendam dedit puero oblesso, per triennium bibit, & liberatus est. Idem de alio daemoniaco narrat Surius in historia inuentiois sancti Celsi, cap. 11. tom. 7. & de sancto Laurentio Dublinensi, poculo aquæ benedictæ alium sanasse refert tom. 6. in eius vita.

Quinta aduertentia.

16 Quidam exorcistæ solent daemoniacis applicare quædam graueolentia: vt eorum suffitibus daemones inhabitantes torqueantur: v. g. suffitum cornu, aut stercoreis caprini, rutæ, & similia. Nec laudo, nec reprobō, fortè consuetudo toleranda est: vel quia hi suffitus (licet à daemonibus, qui olfactus experies sunt non percipiuntur, vt afflictini) tamen

Y 3

qui

quibusdam mania speciebus mederi solent; ac proinde dæmoniacos quodam modo à melancholia alleviari, iuxta dicta in præcedenti aduertentia.

Vel ut alij existimant, quia dæmones, utpotè superbissimi, hæc in sui contemptum exercita, ægrè ferunt. Levis coniectura, leue remedium, quia alia medicamina contra atram bilem suauiora, & efficaciora, & licet superbissimus hostis sit: scit ista irridere. Quare si volueris hoc remedio uti: cautus esto, & temperatè utere: ne dum putas dæmonem torquere: miseris obsessis novas torturas adaugeas.

Sexta aduertentia.

II **V**Erfabitur circa verba, quibus Exorcista debet dæmonem impetere: caueatque ne cum eo alios sermones misceat, nisi quos iudicauerit necessarios ad dæmonis eiectionem. Quæcunque alia confabulatio cum exitiali Dei hoste illicita est, & periculosa, & ad minus veniale peccatum.

Poterit ex parte Christi interrogare potestatiuè, ut dicat, Vtrum sint multi, vel pauci obsessentes, nomen eius, & sociorum. Exemplo Christi Domini Matth. 5. interrogantis dæmonem: *Quod est tibi nomen?* Ad eius imitationem Theodorus Archimandrita (teste Georgio presbytero in eius vita) præcepit dæmoni, qui viginti & 8. annis puellâ quandâ miris, & occultis modis torserat, ut se proderet.

Licet interrogare causam ingressus:

ut hac (si tolli potest) remota, minor sit spirituum in homines potestas, faciliusque pelli possint. An ibi dæmon, vel dæmones sint ligati aliquo pacto, vel maleficio, & quomodo illud possit destrui. Quis eorum sit princeps in illo corpore. Si talis persona sit verè vexata, & à quo tempore Per quâ personam sint expellendi. Qui sunt sibi magis inimici in cælo. Licet etiâ signum discessus sui postulare: ut de obtenta victoria constet, & similia. Denique omnia, quæ viderit expedire ad eorum expulsionem. Non tamen erit licitum à dæmone interrogare aliquam veritatem, neque de rebus naturalibus: verbi gratia, virtutem talis herbæ, aut lapidis pretiosi, solutionem dæmoniacæ Physicæ, aut Medicinæ, aut Astrologiæ: neque de rebus diuinis, aut supernaturalibus; neque licet interrogare de furtis, adulterijs, & alijs occultis: talium interrogatio periculosa & illicita est, pertinens ad societatem dæmoniacam.

Septima aduertentia.

12 **V**Ltra præcepta, quæ in exorcismis à Romana Ecclesia in sacerdotali exarata sunt, ad imperandum dæmonibus, ut à corporibus hominum egrediantur. Pauca superaddenda erunt, ne Exorcista ultra modum suæ potestatis extendatur. Quapropter, quia quandoque dæmoniacus non sustinet, aut non vult audire exorcismos, vel quando multis exorcismis vexatus dæmon non vult recedere: præsumitur alios dæmones forinsecus aduenire in adiutorium obside-

fidentis, vel obsidentium: licitum erit in virtute à Christo tradita, adiuuantes non minus quam adiutos adiurare: præcipiendo ne vllum auxilium, vel fauorem obsidentibus impertiantur. Licitum etiam erit, iubere & indicere silentium: maximè quando garriant in astantium, vel aliorum iniuriam. Imò etiam si loquantur veritates certissimas, non sunt audiendi Exemplo Saluatoris, Marci primo, & Lucae quarto. Vbi dicitur dæmonem per os obsessi clamasse, *Scio quod sis Sanctus Dei. Cui Dominus: Obmutescet, & exi ab homine.* Ex quibus verbis documentum salubre nobis datur nunquam audiendi dæmonem etiam vera dicentem: quia si paratos, & auidos videat auditores: veris falsa intermiscet.

Quapropter illi Exorcistæ, qui cum dæmonibus coram multis adstantibus prætexunt varias, & prolixas confabulationes, sine virgulti necessitate; non abs re pacti dæmoniaci suspecti sunt. Et quandoque post multos cum dæmone sermones, ad suum tribunal tali die, & hora iubent venire. Et in signum futuræ assistentiæ aliquod sensibile signum edere. Quid inde? adstantes, percipidi audire, & videre aliquid noui: hora, & die statutis accurrunt audituri. Quod valde cupit dæmon: habere, scilicet auditores, quibus si non primâ vice, alijs saltem persuadet aliquod mendacium velo veritatis occultatum.

13 Quinimo aliquando dæmon di-

cit, se esse animam alicuius defuncti implorantem auxilium Missarum, orationum, & huiusmodi: vt decipiat vulgus rude, & simplices Christianos: non est audiendus, neque illi adhibenda fides; quia vt superius docui in disputatione prima secundi membri, animæ hominum non possunt intrare hominum viuorum corpora, vt vexent: dæmon est, qui loquitur, & suadet opera pia; vt sub virtutis prætextu simplices decipiat varijs, & miris modis, quos ignoramus.

Mirabile exemplum de hac re narrat Ioannes Iacobus Wekeius in hunc modum; *Monachus quidam Abbatia Knechtstein integer, & simplex agitabatur multis modis circa annum Domini 1550. à quodam spiritu: nam interdum vehebatur sub tectum, interdum supra campanile, plerumque transferebatur per murum: quandoque proiciebatur in piscinam. Tandem causam tam diuina vexationis explicuit spiritus nequam dicens; se esse Abbatem Matthiam ante multos annos mortuum, & sepultum, & ob id torqueri, quod suspensam D Virginis effigiem exquisitè depingi curauerit; nec fuisse satisfactum pictoris laboribus, & impensis, qui inde iacturam senserit, ac sibi ipsi vim fecerit. Totâ hac narratio vera fuit. Subiungebat spiritus ille hoc delictum non posse expiari, nec se vlla ratione liberari, nisi Monachus ille, qui torquebatur, peregrinationem susciperet ad quedam templa deuota, quæ ipse designabat, atque ibi tres Missæ de Trinitate scilicet, de Beata Virgine, & de tempore recitarentur. Consulti sunt*

Theo-

Theologi Colonienſes, & annuerunt. Insuper & Monachi magnis clamoribus poſtulabant ab Abbate, qui tunc ~~præerat~~ præerat Monasterio, non bis, aut ſemel, ſed pluries. Ipſe vero Abbas vir acriori ingenio, ac maiori doctrina imbutus quam ceteri, noluit acquieſcere petitionibus; ſed potius ubi dæmonem perſequare, nec Monachum illius illuſionibus ſatis fidenter reſiſtere animaduertit: ipſum dæmonem hortatus eſt, ne pronas offerret aures Sathana, quod ſi offerret minitatus eſt ſe illum flagris in publico capitulo ſeueriſſime caſurum. Quapropter ſpiritus nequam videns ſuos irritos conatus ob Abbatis conſtantiam, & animum Monachi magis erectum fiducia in Deum aduerſus fraudulentæ dæmonis ſtudia, reſeſit. Itidem apud Cæſarium legitur dæmonem quendam familiarem (vt vocant) à quodam milite clientulo ſuo pro mercede pepigiſſe quinque ſolidos, & iuſſiſſe ex illis pauperi cuidam Eccleſiæ campanam emi; qua diebus Dominicis fideles ad Miſſam conuocarentur: haud dubie latebat fraudis aliquid, & ſpes lucri maioris: quod neſcimus; ſcimus autem ſpiritum nequam, nil niſi peruerſo fine peragere: quapropter nullum etiam bonum opus eorum, quæ ſuadet faciendæ, operi mandanda ſunt: nec Religioſus Exorcista patietur dæmonem per obſeſſi verba aliquot, niſi ad legitima interrogata reſpondendo eſſe ſuture.

Cæſarius.

14

Similiter non licebit Exorciftis præcipere Luciferi, & poteſtatibus infernalibus, vt dæmones obſidentes contumaces, & Exorciftis inobedientes educant cum tota ſua ſo-

cietate à corpore obſeſſorum, eoſq; excrucient in inferno. Hoc dictum eſt contra fratrem Hieronymum Mengum Vitelianentem in opusculo vocato *ſtagellum dæmonum documen-* Mengum.
to. Sed probatur noſtrum aſſertum; quia non licet vti opera dæmoniorum etiam ad vitanda mala: ergo neque opera Luciferi ad expellendum obſidentem dæmonem. *Confirmatur.* Quia modus iſte eiſciendi dæmonia per aliorum dæmoniorum inuocationem, aut iuſſionem, proprius eſt Magorum, & Incantatorum: ergo pius Exorcista nequiquam debet illum exercere.

Præterea aduertendum. In quibusdam exorciftis video formulam præcipiendi dæmonibus hæc, & illa, ſub pœna excommunicationis maioris lætæ ſententiæ, & ſub pœna immerſionis in ſtagnum ignis per annos mille. Modus iſte diſplicet: nam prior pœna excommunicationis dæmonibus non quadrat: cum enim ipſi non ſint participes communionis Eccleſiæ, neque in pœnam poſſunt ea priuari; hoc enim eſt excommunicatio: tum etiam, quia excommunicare ad clauſes pertinet, quæ erga dæmones non ſe extendunt, ſicut neque ad animas à corporibus ſeparatas. *Secunda vero pœna de immerſione in ſtagnum ignis, & ſulphuris per annos mille: verba ſunt deprompta* 15
ex cap. 20. Apocal. vbi ſic dicitur: Et vidi Apoſ. 20.
Angelum deſcendentem de celo habentem clauem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua. Et apprehendit draconem ſerpentem

amio-

antiquum, qui vocatur Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille: & circa finem capitis: Infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Quæ verba intelligenda sunt de Christo mittente in abyssum principem dæmoniorum, vt ex Gregorio, & Augustino interpretatur Franciscus à Ribera super eum locum. Sed inde non colligitur, Exorcistas eam habere potestatem erga dæmones obsessos. Fortasse poterunt relegare in desertum sicut Tobias narratur de dæmone Asmodæo ligato ab Angelo Raphaele in deserto Ægypti; similiter & eijcere extra Regionem. Sed includere in abyssum pertinuit ad Christum propter potestatem excellentiæ, quæ data est ei in cælo & in terra. Hi autem Exorcistæ, qui ex simplicitate, aut quia ita à maioribus didicerunt, hac forma excommunicandi vtuntur, excusandi sunt, ac interpretandi.

Cum enim inter Ecclesiasticas pœnas omnium maxima sit excommunicatio, & Ecclesia in dæmones tanquam in contumaces hostes ius à Deo habeat: quando eos excommunicant Exorcistæ, summam illis pœnam comminantur, & illis summæ exosam, nempe relegationem in abyssum, vel extra regionem, vel quid simile: de quo supra. Videatur *liber secundus vite* D. Bernardi c. 6. sed tamen melius est à nomine excommunicationis abstinere propter sapientes, qui non vocant talem relegationem, excommunicationem, neque ita vocari debet.

Octaua aduertentia.

MODUS adiurandi & imperandi dæmonibus, vel eos interrogando, debet esse vehemens, durus, & nullatenus amicus. Tum, quia superbissimus hostis vix potest ferre ab hominibus tam imperiose tractatum quia in hoc sequemur exemplum Christi, Domini Apostolorum, & aliorum Sanctorum. De Christo dicitur *Matt. 7. Et increpauit illum* (dæmonem) *Iesus.* Et *Marc. 9. comminatus est spiritui immundo* dicens: *Surde & mute spiritus ego precipio tibi vt exeat ab eo.* Et de Apostolis, præsertim de D. Paulo, *Actuum 16. legitur, quod adiurans spiritum nequam dixerit: Precipio tibi in nomine Iesu exire ab eo.* Et de sancto Laurentio Iustiniano Venerorum Patriarcha refert Bernardus Iustinianus *in eius vita*, quod dæmonem spumantem ore, & dentibus frementem durius increpauerit, & quasi probrum obiecerit, quod infirmam mulierem fuerit ingressus. Et ratio ad idem suffragatur: quia ad exitiales humani generis hostes, quomodo debet esse mitis, ac amicabilis sermo?

Fortasse ex his inferunt quidam, dæmones ab Exorcistis esse impetendos conuiijs, ac maledictis, tanquã Christi, & hominum hostes; non abnuo: quia hæc in sui dedecus & opprobrium exercita, ægrè fert dæmon, & fortasse his irritatus aliud sibi gratius quæret domicilium. Vnum non concesserim contra quosdam asserentes dæmonibus esse impo-

Z

nen-

nenda nomina irrisiva, vt si vnus vocetur stabularius, alter pistor Beelzebub, alius coquus Acherontis, & similia epitheta, vt confusi discedat. Credo tamen his ludicris epithetis, potius detineri dæmones, quam expelli: quia his auditis adstantes in risum conuertuntur, & Ipe spectaculum lachrymis dignum, & ad compunctionem, & orationem prouocatiuum, fit occasio iocorum, ac cachinnorum, quod valde amant dæmones & non solet feliciter cedere Exorcistis his facetijs, vt narrat Ioannes

Nider.

Nider in formicario cap. 11. Nec vnquã legimus his epithetis facetosis Sanctos in expulsionem dæmonum esse vsos. Verbis durioribus sed grauibus, eos increparunt. Sanctus Bernardus appellabat Bestiam cruentam, alij draconem, serpentem, furem. Prudentius Poeta Christianus sic:
In tonat Antistes Domini: fuge callide serpens
Exue te membris, & spiras solue latentes,
Mancipium Christi, fur corruptissime,
vexas.

Prudent.

Facit etiam pro hoc, quod refert *Athanas.* Athanasius de D. Antonio increpante dæmones. Alij insuturrant auribus dæmoniacorum illud ex canticò Moysis: *Deum, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.*

Nona aduertentia.

28

IN hoc opere arduo pellendi dæmones non debet Exorcista suis confidere viribus, aut sapientia: quia eiectio dæmonum, opus est mirabile, soli Deo vt causæ principali adscribendū: exorcizanti vero vt mero in-

strumeto, quo vitur Deus quando & quomodo vult, non enim est volentis, neq; curretis, sed Dei quado vult miserentis. Aliquando autem non vult ministerio huius Exorcistæ id perficere, sed alterius, qui ob id non debet de se præsumere, iuxta illud: *Numquid gloriabitur securis contra secantem se?* Huiusmodi autem inanē præsumptionem, & media extraordinaria ex ea emanantia, solet Deus punire, vt videre licet in *fornicario* Ioannis Nider *e. 11.* Ex dictis tamen non inferas me asserere, omnibus æqualem

Nider.

suppetere gratiam eijciendi dæmonia: licet enim omnibus Exorcistis equalis in sua ordinatione collata sit potestas abigendi dæmones per adiurationem: quia tamen vsus huius potestatis consistit in Dei motione voluntaria ac libera largientis sicut vult & quando vult, aliquibus frequentius eam confert quam alijs, vel quia melius se disponunt ad eam recipendam, vel propter secreta iudicia suæ prouidentia, de quo *superius* dissertatione 4. primi membri.

Quare non reprehenderim eos, qui agnoscentes se hoc diuino munere magis donari, quam alios, frequentius officium exorcizandi exercent: nec eos qui auidius obsessos adiurandos eis committunt. Hoc dixerim contra Petrum Ciruelo Canonicum Salmantinum in opusculo *contra superstitiones p. 3. cap. 8.* vbi oppositum huius conatur persuadere.

Dees.

Decima aduertentia.

19

EXorcista debet habere patientis, & perseverantiam non mediocre in coniuratione, ne scilicet desperet de victoria obtinenda, quamvis videat daemones reluctari & nolle egredi, caueatque ne daemone agnoscat in eo aliquot signa diffidentiae felicitis eventus: quia superbissimus hostis insolescet, & nitetur obnixè non ingredi ab obsesso. Saepe adiurandus est daemone per singulos fere dies, & qualibet vice moleste nimis per quatuor, aut quinque horas: exemplo Sanctorum, quibus contigit insudare per multos dies, ac menses in unius obsessi liberatione.

Pro cuius aduertentiae ampliori intelligentia notandum, praecipua adiurantium adversus daemones nullam habere coactivam vim, nisi quam Deus his praecipit largitur: & quamvis Deus possit Exorcizanti communicare vim, ut statim ad eius praecipitum daemone eijceretur, non semper talem vim communicat: sed interdum sinit daemone in sua libertate, an velit obedire, nec ne: sicut & homines quibus Deus aliqua praecipit. Sed tamen sicut hominibus adhibet stimulos, ut velint obedire per praedicatorum, adversitates, & huiusmodi: ita etiam spiritibus nequam stimulos addit, quibus urgeantur obedire. Exorcistae nomine Dei praecipienti egressum: stimuli sunt, aqua benedicta, effigies Crucis, reliquiae adhibita: stimuli etiam sunt, ex-

orcismi, quibus affliguntur, interdum gradatim ac paulatim, sicut igne infernali posset fieri, & sicut posset homo torqueri ut cederet loco. Sed aliqui daemonum sunt duriores, & ad sustinendas afflictiones fortiores: qui adhuc perseverant illis inflictis tormentis. Si tamen finaliter non cedunt: vim coactivam Deus exorcismis largitur, quando iudicat expedire; quam posset dare in principio si vellet, nec posset daemone resistere ei: quare instanter & importunè debet perseverare Exorcista, exorcismos iterum atque iterum, imo saepe iterando, & orando Deum, ut vim suam eiectivam illi impertiatur ad hostes exitiales profigandos. Quod si post magnam perseverantiam adiurationes non fortiantur optatum effectum, patientiam habeat, & det laudem Deo: qui sicut dedit Sacerdotibus ac fidelibus potestatem daemones adiurandi, interdum nostros exorcismos non vult habere felicem eventum, nec in egressu obsidentis daemone, nec in manifestatione sui nominis, aut alijs, quae illis praecipiantur: hocque facit propter multas causas, quas ad longum enumeravi supra: & modo summatim dico, propter parvitatem fidei circumstantium, aut ipsum obsessum offerentium, vel propter peccata vexatorum, aut propter negligentiam, aut aliquod vitium in fide ipsorum Exorcizantium, aut propter purgationem, aut meritum patientium vexationem; quos esse viros iustos interdum contingit à Deo afflictos

Z 2

illo

illo ingenti malo pœnæ: à quo Deus nos liberet: demum propter Dei iudicia hominibus ignota.

Quapropter qui prædictis licitis remedijs liberari non valent, ad patientiam, & tolerantiam commonédi sunt in remissionem suorum peccatorum, & ne ad illicita remedia contra Dei voluntatem recurrant: ne eis deteriora contingant, non solum in anima, verum & in corpore: sicut sæpe contingere consuevit his, qui videntes licita remedia non profuisse, ad illicita recurrunt.

Vndecima aduertentia.

20

Versabitur in explanandis astutijs, quibus conantur dæmones obsidentes Exorcistas decipere: de quibus agitur in *Sacerdotali c. 8.*

Quærit dæmon sæpe quantum potest latere, & à loquutione vel tremore continere: interdum neprehendatur in homine adesse, interdum ut videatur fortis & impavidus stare ante Exorcistam, ut sic desperet de victoria contra illum. Si vero cogitur virtute diuinorum verborum tremere: caueat Exorcista ne loquatur dæmon interius ad mentem obsessi: quod si interius loqui cogitur: caueat ne ipse per os loquatur obsessi: & ideo Exorcista arreptitium moneat sibi dicere quidquid interius dixerit versipellis: ipsum verò frequenter adiuret ut ad interrogata respondeat.

Vbi verò dæmon fuerit cōactus exterius loqui: quærit quantum potest auertere mentem obsessi à ver-

bis, quæ leguntur, & similiter mentem suam. Quærit quoque attentionem Exorcistæ perturbare per verba scurrilia, per gemitus, per clamores, vel excitando adstantes ad risum, & similia. Et ideo Exorcista cognita malitia, conetur ad oppositum, & semper imperet hosti virtute Dei, ut desistat ab hoc, vel illo, &c. Nonnumquam etiam, cum mulier quæ adiuratur fuerit iuuenula, fingit se ægre ferre Sacerdotem tangere vultum eius; cum tamen cupiat, ut vehementius tangat, & inde scæminæ accrescant libidinosæ cogitationes: & ob idem fingit se ægre ferre Exorcistam, dum loquitur, nimis appropinquare ori: intendit autem astutus hostis, ut vultum vultui magis appropinquet: & ideo Exorcista oculis, & manibus, & omnibus motibus exhibeat se pudicum, & cautum, non solum propter se ipsum, sed etiam propter offensam, & adstantes.

Solent etiam subtrahere se ab ore obsessi, in quo loquebantur, & abscondere in corde, vel alijs partibus: Sacerdos autem conetur spiritum retinere: ad quod valde conducunt ista verba: *Ecce Crucem Domini, fugite partes aduersæ: cum signo Crucis super frontem, vel caput obsessi; & ille Psalmus; Vsq̄quo Domine obliuisceris me in finem: & similiter debet præcipere potestatiuè, ut hæc & illa faciat, ac respondeat.*

Præterea debet iubere Exorcistam exitum omnium dæmoniorum, & ne introducant expulsos, sed tota acies dæm;

damnata exeat nunquam reditura. Postquam verò exiuerint (vt Christus Dominus in Euangelio dixit) quærunt denno intrare, & varijs modis tentant liberatum, etiam de minimis, maximè circa honestatè: quia interdum etiam pro venialibus reingrediantur. Et idè persona liberata vigilet, incumbatque orationibus per multos menses, & frequentissimè communicet, saltem omni die festo: & si est persona coniugata sociam ad continentiam quantum potest per aliquod tēpus inducat: quod si nequit persuadere, saltem ipsa non sit libidinis causa: aliàs fortasse denudò fatigabitur.

Solent etiã dæmones post egressionem (quantum valent) persuadere personam liberatam nõ fuisse obsessam: ob id videlicet vt sit Deo ingrata, & iterum à dæmone possideatur. Solent etiam egressi quantum possunt persuadere ne credantur egressi propter rationem factam, nec illis difficilis est suasio per aliquot effectus, quos relinquunt, aut impriunt corpori. Sed contra hos Sacerdos lecturus exorcismos præcipiat eis in virtute Dei ne ostendant se obsessores esse, si non sunt: & liberatum moneat pro virili ad credendum se liberatum, & Deo gratias reddendas. In coniuratione autem, vbi senserit serpentem sub manu consecrata cõtemiscere: mander obsesso, vt quæcunque spiritus sibi dixerit manifestet, & vbi spiritus cœperit loqui in obsesso, incipiat illum iterum adiu-

rare de supradietis, interrogando vt videbitur necessarium.

Postquam autem Exorcista habuerit à dæmonio omnem confessionem expertam, semper adiuret illũ vt exeat; & post singulas adiurationes debet interrogare, an velit exire. Quando verò dæmon dicat, se velle exire: debet Sacerdos præcipere, vt nullũ ex socijs in obsessio relinquat, neque amplius ad illum reuertatur, & super hoc exigat promissum: nec tamen cum hoc vel aliud præceperit Sacerdos, statim cedat, si dæmon obedire recusauerit, sed verbis, præceptis, & adiurationibus iteratis, & stimulis, & importunitate, ab eo exigat obedientiam. Super omnia verò semper conetur, vt diabolus non habeat requiem, semper eum vrgendo, vel lectione, vel præceptis, vel alijs modis, de quibus diximus: valdè attendens, ne labatur ad colloquium cutiosum: quia diabolus ex hoc magnas vires assumit, spiritus autem Sacerdotis vel perditur, vel remittitur.

Duodecima aduertentia.

Absque vrgenti necessitate non debet Exorcista adiurare quempiam in domibus priuatis: maximè si ibi adsint fœminæ, quæ meticolose, & facilè credunt quæ à dæmonio dicuntur. Locus magis congruus est Ecclesia, vbi Sanctorum reliquiæ, Cruces, imagines, res sacratæ: quæ omnia exosa sunt dæmonibus, & quæ horrescunt, maximè sacram Eucharistiam: orationes itidem fidelium in Ecclesia benignius exaudiuntur: ac denique

Z 3 locus

12

13

locus ipse propter multas causas demonibus inuisus est: & ob id beatus Bernardus pullurus dæmonem difficilem ac ferocem, ad Ecclesiam dæmoniacum adduci iussit, ut ipsum dæmonem commodius aggredere-
Chrysof. tur. Videndus est Chrysoströmus *homil. 4. contra Armenos* de hac re, ut in more habet, concionans. Idem dico de tempore exorcizandi, omne scilicet esse opportunum, sed expedientius eligere sacratius: ut id in quo præclara Christi mysteria celebrantur: & summo mane post Missam, tempus magis opportunum est.

Decima tertia aduertentia.

24 **C**Aueat Adiurator, ne tempore ad-
 iurationis solus cum dæmoniaco præsumat permanere. *Tum*, quia dæmones obsidentes solent sic efferare obsessos: ut nisi adsint, qui vexatos teneant, ac manibus apprehensos detineant, maxima cū difficultate adiuvari poterunt: *tum*: quia inter ministrum & obsessum posset oriri aliquod scandalum à dæmone ferociente: *tum tertio*, quia quando adsunt personæ deuotæ orantes pro dæmoniaco, facilius dæmones cedunt: quod si vexata persona fœmina sit, & non vsque ad eam annosa, multo minus Exorcista solus cum illa permanere debet, neque in domibus priuatis, neque in Ecclesia, ne sibi periculum animæ, aut famæ concilient.

An autem obsessi sint publicè exorcizandi, vel priuare, id est ianuis apertis, aut clausis, diuersa sunt sen-

tentiæ. Quidam, ut Mengus citatus *Mengus*
 asseruit publicè ianuis apertis. *Primo*
 exemplo Christi Domini, qui præ-
 sente turba dæmoniacos sanabat, *Matth. 17. Marci 9. & Luc. 11.* Idem *Matth. 17. Marci 9. Luca. 11.*
 etiam legimus de multis Sanctis de
 Diuo Bernardo, de D. Dominico,
 & alijs. *Secundo*, quia ordo Exorcista-
 rum inter Ecclesiasticos computa-
 tur: Ecclesia autè in occulto nil ope-
 ratur. *Tertio*, propter bona spiritualia,
 quæ ex publica adiaratione proue-
 niunt, ac subiinde non debent impe-
 di: ibi enim nequitia dæmonis in-
 spicitur; & ipse odio habetur; fides
 roboratur; Dei misericordia & po-
 testas manifestatur; & sæpè homines
 improbi conuertuntur, & currunt
 ad expianda peccata per confessio-
 nem, & multa alia bona inde possunt
 prouenire.

Alij censent ianuis clausis, & se-
 mora turba dæmoniacos esse exorci-
 zandos: inter quos Petrus Ciruelo *Ciruelo*
 Canonicus Salmantinus de *supersti-*
tionibus p. 3. cap. 8. Mouetur potissi-
 mè: quia dæmones valdè cupiunt
 numerosum auditorium habere, ut
 ipsi multa vana, plura mendacia,
 subtiles deceptiones, miscendo fal-
 sa quædam multis veris, effutiant,
 ac quædam supersticiosa sub prætex-
 tu deuotionis, aut pietatis persua-
 deant: insuper occulta crimina in
 proximorum iniuriam reuelant. Præ-
 terea conantur cogitationes prauas
 excitare, fingunt quosdam ex ad-
 stantibus metuere tãquam sanctitate
 pollentes, ut vanæ gloriæ crimen
 incur-

incurrant: alijs cogitationes turpes excitant. Igitur vitanda sunt omnia hæc ab adiuratore non exorcizando dæmoniacos publicè.

In hac re dicam quod sentio verū esse. Non sunt admittendæ, vt intersint adiurationibus, mulieres: tūm quia pronæ cum sint ad crudelitatem superstitiosam, facillè erit vt dictis dæmonum per os obsessorum loquentium fidem adhibeant, & decipiant: tūm ne pauore terribilis spectaculi consternata, animæ deliquiū patiantur; aut (quod aliquando euenit) morbo caduco; aut dæmonis ingressu corripiantur.

Non sunt itidem admittendi inepti quidam blaterones, ac otiosi, qui omnis pietatis, & deuotionis expertes ad huiusmodi spectacula auidè conueniunt, ac si ad choreas, aut comædiam inuitarentur, vt vacent cachinnis, vocibus minacibus aduersus dæmones, & huiusmodi. Non sunt etiam admittendi quidam, qui se sapientiores iactantes, curiositatibus vacant, vt censuram suam proferant, & quid calumnientur inueniant. Sunt igitur accersendi viri pii, religiosi, compassiui, orantes pro liberatione obsessorum: cæteri verò eminus adstant, si volunt orationibus instare, & non aliàs.

Ad illud verò, quod obijcitur ex Christi & Sanctorum factis, respondetur, Sancti per copiosam gratiam poterant dæmonibus infallibiliter silentium indicere, ne sequerentur mala commemorata: præcipuè Chri-

stus Dominus, qui omnibus istis incommodis obuiare poterat alligando dæmonum potestatem, ne in auditorium virus aliquod euomeret: secus de alijs Exorcistis.

Decimaquarta aduertentia.

Hæc, quæ dicta sunt, intelligenda veniunt secundum regulas communes, à quibus Exorcista nec latum vnguem communiter discedere debent: at verò non ob id censere debemus manum Domini abbreviatam esse, quin aliquibus viris, aut sanctis fœminis alijs modijs ac vijs, concessum fuerit dæmonia expellere: quas imitari, communes Exorcistas non consulere: verbi gratia, pede conculcare obsessos. Sic fecit aliquando Diuus Bernardus; ita habetur *in eius vita, capite quarto, lib. secundo*. Similiter & alapis dæmoniacos cædere. Sic fecerunt Diuus Benedictus, & Sanctus Hubertus, qui alapis inflictis, dæmoniacos quosdam liberarunt. De hoc Surius *tertio Nouembris in eius vita*. De illo D. Gregorius 2. *Dialog. cap. 30*. & de alijs Sanctis idem legitur. Hoc non docerem imitandum à communibus Exorcistis.

Flagella à Sanctis sæpè applicita lego, præcipuè à Theodoro Archimadrita, qui obsessam post flagella, per comam apprehendit, & Cruce facta dæmonem fugauit. Et de eodem narrat Georgius presbyter *in eius vita apud Metaphrastem*, quod cum puer adhuc esset, sed sanctitate plus quam tenax, quidam filium suum

26

D. Bern.

D. Bened.

Surius.

Gregor.

Metaphr.

dæmo-

dæmoniacum ei obrulit liberandum: Modum (inquit Theodorus) fugandi dæmones ignoro. Pater pueri, flagellum illi porrigit, hoc, inquit, filium percutite, & dæmon discedet. Paret Theodorus, sed percutientem primò, & secundò videt spiritus nequam: percutientem terciò fugit.

Existimo flagella esse applicanda à communibus Exorcistis rarò, & omni temota crudelitate: ne miser dæmoniacus aliàs crudeliter à malo spiritu afflictus, afflictione addita dolore ac mæstitia efferuescat, & absorbeatur. Quod si lenia flagella adhibeantur, puto aliquando prodesse, tum vt dæmones confundantur, dum vident superbissimi, vt serui inferioris notæ tractari in sui contemptum: tum quia corpora flagellata non reputant sibi gratas mansiones, ob idque interdum deserunt.

27
Marci vl.

Manuum autem impositio omnibus Exorcistis conueniens est, iuxta illud Marci vltimo: *Super egros manus imponent, & benè habebunt.* Digitorum immissio in obessorum ora video esse in vsu, & exemplo maiorum firmari. Sanctus Columbanus, teste Iona in vita eius, post iniectos in os cuiusdam oblessi digitos, eiusdem aliquando atrectauit linguam, & liberatus est. Idem refert Gregorius Turonensis de Patroclo Abbate lib. de vita Patrum cap. 9. & Surius tomo 1. de sancto Claro: fortasse ad imitationem Christi egerant, qui sanaturus dæmoniacum, misit digitos in auriculam eius, post expuens tetigit linguam. In cæteris manuale seu Sacerdotale Ro-

Ionas.

Gregor.
Turonen.
Surius.

manum nuper emendatum, & excusum videndum ac sequendum est.

Decimaquinta aduertentia.

28

Quando plures dæmones vnum hominem obsident, & Exorcista præualet suis exorcismis, vt plurimum omnes egrediuntur simul. Hoc colligimus experientia teste, ac historiarum relatione: quia nūquam, aut rarò legimus, vnum, aut alterum dæmonem eiectum ab aliquo homine fuisse, & interim in eodem homine alios aliquos hæsisse: fortassis ratio est, quia machinæ quibus dæmones torquentur, sic ad eò illis sunt iniisæ, vt si vnum aliquem in fugam conuerti omnes: nihilominus vt ita semper fiat, nõ video vrgentè rationem, neque sumptam ex parte libertatis dæmonum: quia liberè ingrediuntur, & egrediuntur, neque etiam ex parte virium dæmoniacorum.

Fatemur esse inæquales & superiores posse inferiores pellere, sed cur si egreditur infimus, egredietur principalis? Neque ex parte potestatis Exorcistica ratio vrget, nam videmus ad quosdam pellendos quendam Exorcistam sufficere, ad alios non itidem. Idem dico de medijs, quibus vititur, nã quædam ad quosdam dæmones sufficiunt, & non ad alios, vt patet Matth. 17. vbi invocato nomine Iesu, quosdam pepulere Apostoli, alium nequiuerunt propulsare: ergo benè stat vnum pelli dæmonem in eodem homine, alio non pulso.

Matth. 17.

Quapropter Exorcista agere debet vt nomina, & numerum dæmoniorum

niorum obsessentium acriter interrogando inquirat, nec finem adiurationi imponat, quousque victoriam de singulis obtineat, si plures sint, ne in vacuum laborauerit.

Decimasexta aduertentia.

29 **D**æmones quando vrgentur vt exeant solent ab adiuratoribus aliquid postulare. Quare cautus sit Exorcista quando debeat annuere eorum votis ac desiderio, & quando non. Quando aliquid malum culpæ postulant, siue contra Deum, siue contra proximum, eorum petitioni nequaquam est acquiescendum: etiam si minuentur se non exituros, nisi postulata concedantur: imò quamuis pax, requies: & securitas ab infernis hostibus sit paratissima; etenim non sunt facienda mala vt veniant bona.

Secundo, si postulent, vt concedatur illis aliquem ingredi vexandum, aut quoquo pacto male afficiendum, siue in se: siue in bonis suis quidam existimant id esse licitum, quādo adiuratores imperium, & ius habeāt supra res torquēdas: probare conātur exemplo D. Pauli tradentis Sathanæ incestuosum, ac Alexandrum, & Hymenæam: Existimo autem esse distinguendum: nam si petunt dæmones opus positiuum Exorcistæ ad hæc mala inferenda, neutiquam esse licitum reor: tum quia opus illicitum est: tum quia non agnosco esse talem potestatem in Exorcistis aut alijs hæc faciendi, nisi ex Dei reuelatione, & speciali commissa potestate: si vero

dumtaxat petunt licentiam hæc mala inferendi, videndum est an in potestate Exorcistæ sit ea mala vitare: & tunc si eam largiantur licentiam, peccatum est vt minimum contra charitatem. Dixi, si sit in potestate Exorcistæ ea mala vitare: quia superius in questione 10. primi membri docui, non habere potestatem supra dæmones ad omnia eorum mala vitanda.

Tertio, si postulēt, ne amplius affligantur, iubendo eos in abyssum ire, aut ne voluptate, qua vt ūtur, priuētur: verbi gratia, ne iubeātur exire aliquam regionem sibi amabilem propter facilem victoriam contra incolas, propter eorum malitiam; aut ne relegentur in desertum, vbi non est occasio nocendi hominibus: quæ postulasse, & impetrasse dæmones à Christo Domino legimus Matthæi 8. Marci 5. & Luca 8.

Existimo communes Exorcistas non habere potestatem mittendi in abyssum dæmones, aut eos relegandi extra regionem, aut mittendi in desertum, & similia, aliās saltem charitatis lege tenerentur exterminare ab hac mundiali machina exitiales hostes: at Christus Dominus per excellentiæ potestatem, hæc & maiora poterat; & aliquando Sancti ex Dei speciali tradita potestate. Quare vanum esset Exorcistas communes huic petitioni annuere, quia non est in eorum potestate dæmones ab his præfatis cohibere: quod si haberent talem potestatem, illicitum esset

Matth. 8.

Marci. 5.

Luca. 8.

concedere, sed potius lege charitatis erga homines tenerentur ob stare. Nihilominus possent annuere petitionibus eorum in aliquibus leuibus spe maioris boni: v. g. ne inberentur exire intra horam, ne flagellis torqueantur: quia promittunt se egressuros, & huiusmodi.

Decima septima aduertentia.

30

PLurimum refert scire, quando demones relinquunt obsessos exorcizatos: & ideo Exorcistæ petunt à dæmonibus signa sui egressus, determinando quæ illa debeant esse: caueant tamen ne illa sint crudelia, ac nociua infirmis obsessis: verbi gratia, membrorum collisio, aut ob scæna, vt inhonestæ voces: quin potius debent dæmonibus imperare, ne similia signa exhibeant: poterunt autem ab eis exigere, vt lumen candelæ accensæ extinguant, aut vas vitreum, seu fenestellam distrumpant, & huiusmodi alia, quæ sine vilo nocumento extra corpus obsessorum perficiuntur. Ipsi verò nequam spiritus solent sine postulatione, aut iussione Exorcistarum signa sui egressus exhibere.

Aliquando dicunt se exituros, & ita faciunt: vt quando sancto Ciriaco adiurante filiam Diocletiani Imperatoris dæmon exorcismis afflicta, ait: *Discedam, sed efficiam, vt cum difficultate in Persidem venias*: quod opere compleuit. Ita Surius *tomo quarto, in vita Ciriaci*. Aliquando clamores insoliti, & belluarum voces signa

Surius.

sunt egressus, maximè quiete obsessos superueniente. Aliquando discessu quorundam animalium turpium egressum suum pandunt; vt discessu formicarum, araneorum, muscarum. Et in vita sancti Simplicis refert Palladius *seccione 25.* ingentem draconem septuaginta cubitorum ab adolescente exiisse, & cum ipso dæmonem: in cuius forma mutatum esse dæmonem obsidentem non dubito. Quandoque vomitu ingenti rerum putidarum manifestant suum discessum. Sic accidit Diuo Bernardo, & Diuo Dominico exorcizantibus. Aliquando ex fæto, re graui, quem exhalant obsessi, conuincitur dæmonem exiisse. De hoc signo sunt quamplurima exempla. Aliquando egrediuntur, sed magnis illatis nocumentis vel in corpore obsessorum, vt sunt in terram allisio; membrorum disceptio, vel in bonis obsessorum, vt parietum, & domus dirutio, & huiusmodi. Aduertendum tamen neque hæc signa esse infallibilia: quia non rarò ea edunt demones ipsis adhuc permanentibus in obsesso, neque semper signa dant sui discessus. Aliquando egrediuntur nullis datis signis.

Et si quæras, quæ erunt signa infallibilia discessus, & omnimodæ liberationis obsessorum? Vix inuenio. Potissimum est, si examinatis obsessis nullum signum eorum, quæ diximus indicare inhabitantes demones, appareat. *Secundum, si*
obsessæ

Pallad.

31

obsessi nullam se pati molestiam earum, quæ antea patiebantur, affirmant, experimentumque per multos perdurat dies, ac menses: quamuis enim dæmones possint latitare nullis editis signis suæ habitationis, nullisque molestiis illatis, sed id rarissimè contingeret. Frequens est tam peruersum hospitem suæ nequitia signa profundere, iuxta illud Prouerbiorum 6. *Nunquid potest quis celare ignem in sinu suo, ita ut vestimenta eius non ardeant?*

Notatio ad sequentia.

32. **E**xplicatis his, quæ ad obsessos pertinent, & praxi tradita ad eorum curationem, superest agere de secundo malorum genere, quod dæmones inferunt, non intus hominem existentes, sed ab extrinseco affligentes. Hæc autem afflictio multis modis contingit: uno modo per se ipsos sine ullo ministerio hominum mala extrinseca inferendo, homines molestando, apparitionibus, monitionibus, aut crebra assistentia, & interdum vulneribus. *Secundo modo* mala intrinseca inferendo, ut morbos, cruciatus, necesse, insaniam. De his malis, & an per adiuuationem eis succurrendum sit, sigillatim dicendum est. Et prius de primo modo, quo dæmones extra homines existentes eos affligunt agendum est, nempe de infestatione, quæ exhibetur à dæmonibus per apparitiones, & crebram assistentiam.

In qua re dicimus primo. Res in-

dubitabilis est dæmones, quosdam homines crebrò affligere apparitionibus, & persecutione suæ crebræ assistentiæ. Hos dæmones idè vocamus assistentes, ad differentiam eorum, qui intra hominum corpora includuntur, quos obsidentes Latine, catholicos Græce appellamus. Hoc assertum exemplis innumeris comprobatur. In *vita Diui Bernardi* legitur de quadam fœmina, qua dæmon abutebatur per septem annos, & postea per exorcismos Diui Bernardi ab ea persecutione cessauit. Suetonius in *Nerone* ait, spiritus infestantes eum esse sequutum quocunque pergebat. Ioannes Tritemius in *historia Monasterij Hirsau-giensi* circa annum Domini 1132. narrat de quodam dæmone, quod hominum conuersatione valdè delectaretur, apparens nunc sub figura hominis rustici, nunc inuisibiliter illudens, magnates de rebus magnis admonebat, alijs sua obsequia non negabat, neminem, nisi prius læsus, lædebat, læsus non parcebat. Itaque cum in præsulis Hildesheimensis culina puerulus quidam eundem contumelijs affecisset: principio præfectum culina admonuit, ut insolentiam pueri coerceret: at ubi nil profecit inuentum in culina dormientem puerum, primum suffocat, mox in frustra diuidit, tandem igni appositum coquit: neque hac vindicta contentus multis alijs modis & culina præfectum, & plerosque alios ex aulicis vexat.

Sueton.

Tritem.

Sigibert.

De alio dæmone refert Sigibertus Martinus: primo à nemine visus cœpit in homines iactare lapides, & pulsare fores: mox sub humana specie responsa reddidit, furta prodidit, quoscunq; nota infamie aspersit, discordias & similitates excitauit, paulatimq; horrea, & omnes casas exussit, vni autem ciuium fuit molestior, perpetuò eius lateri quocunq; pergeret hærens, atque eius domum comburens.

Sacerdotale Romano.

Alia multa consultò omitto: satis nobis sit cōfessio eorū, qui hanc molestiam experiuntur, & narrant: quin imò aliquando dæmones intentates ingredi hominū corpora, eos molestant exterioribus verberibus, apparitionibus, & huiusmodi, vt dicitur in Sacerdotali Romano cap. i. in exorcismis. Vbi habetur interdum dæmones, prius quàm homines ingrediantur, eos molestare sub forma externa, quæ terrorem incutiat: verbi gratia, defuncti, qui mortem violentam subijt, aut brutorum animantium horribilium, vt draconis, aut cati nigri, vel hirci, & similibus: interdum vento, & tumultu insolitis perterrent, aut strepitu orto ex vectibus, quæ colliduntur, & per terram trahuntur, interdum infixis colaphis, & per casus, & propulsationes, & aliquando somnijs terribilibus.

34

Dico secundo. Quamuis frequentius homines molestias has externas à dæmonibus patiantur propter peccata: aliquando tamen id accidit sine vilo peccato afflictorum. Prima:

pars asserti colligitur ex probatis historijs, & in primis est horrendum exemplum citatum ex vita D. Bernardi, apud Surium tom. 4. de muliere molestata à dæmone, eo quod fœdam per septem annos cum ipso habuit consuetudinem: dæmonium itidem infestans Neronem sub specie matris suæ Agrippinæ, quam interfecit. Ita Suetonius his verbis: *Potuit Nero conscientiam ferre sepe confessus se materna specie exagitari, atque verberibus furiarum, ac ardentibus cedis.* Fere idem de Ottone Imperatore refert idem Suetonius propter Galbæ occisionem. Et de Pausania Spartanorum Rege propter interfectam virginem Cleonicem: ita Plutarchus. Hos omnes & multos alios, dæmones persequuntur, aliquando Deo iubente, vt sint vltros criminum quorundam atrocium (Deus enim est, qui in vindictam scelerum mittit immisiones per Angelos malos (Psalmo 77. aliquando ipsis dæmonibus fauientibus, & conantibus hos sceleratos in desperationem conijcere, & vt sibi crudeles manus iniiciant. Sicut legitur accidisse Aristodemo viro nobili apud Messenios. Ita Gasparus Beucerus lib. de diuinatione: & nostris temporibus possent adduci recentiora exempla, sed allata sufficiant.

Circa secundam partem asserti. Sanctos scilicet viros, ac feminas læpæ hanc pati persecutionem dæmoniacam, antiquitatis, & nostrorum temporū annales multa nobis exem-

Surium.

Suetonius

Plutarchus

Psal. 77

Beucerus.

35

exempla suppeditant. Paulum Simplicem, Dium Antonium, Dium Hilarium, Benedictum, & alios Sanctos, eremi primos cultores, multa passos esse à dæmonibus narratur. Wilhelmus Pictaunorum Comes, Macharius Alexandrinus, Guthlacus, atque Sabbas viri sanctissimi priorum Eremitarum æmulatores multa passi sunt. Euphrasiam virginem sanctam de tertio solario aliquando præcipitarunt, aliquando in puteam demerferunt, aliquando grauissime sauciarunt. Sanctam Catherinam filiam sanctæ Brigittæ nunc è lectulo deiecerunt, nunc etiam grauiter cæciderunt: & sanctæ Marinæ valde molesti fuerunt, partim terribilibus formis, partim horrendis sibilis, & execrandis fœtoribus per aëra sparsis. Videndus Surius in vita omnium horum.

Causam huius ingentis persecutionis aduersus Sanctos pulchrè tradit Fulbertus in vita sancti Richardi Abbatis Chimetiensis apud Surium tomo quinto: Sublimiora studia (inquis) diabolus subtilioribus infestare non desinit insidiis: carnalibus namque, & huius mundi amatoribus quos in præsentis vitæ voluptuosa latitudine ambulantes, comperit, quasi parcendo blanditur: quia nimirum de his securus ad spirituales se conuertit: & his acrius instat, more latronum ad prædæ festinantium: quidam fugientem innocuam turbam insequuntur, quoscuque cursu superant, hos transientes, à tergo reliquunt: in vos vero quos præ oculis conspiciunt erant fugientes, in eos inquam studio consequendi viros totas

effundunt, & impetu maiore prosequuntur: verum tamen si reliquis captis ex omni turba vnus euaserit, ex hoc vno inter eos sapius, magis sit querulosa recitatio, quam ex vniuersis captiuis exulsatio. Hæc Fulbertus.

Secundo loco tractandum est de remedijs aduersus molestias has dæmonum persequentium, & assistentium, quæ fere coincidunt cum remedijs allatis pro dæmonibus propullandis ab obsessorum corporibus.

Nec audiendi sunt superstitionosi, qui superstitionosa remedia conantur persuadere. Tale est aduersus spectra multum valere gladij nudati vibrationem: ex poetico apparatu Homeri, & Virgilij Aeneid. 6. sumpsit Lambertus Hortensius, cuius verba superius retulimus. Opinio erronea & antiqua hæc fuit apud Iudæos, quam sibi vendicauit Psellus, lib. de dæmonib. in fine, à quo illam hausit Rodiginus libro secundo, cap. octauo. Dæmoniacum corpus affirmat Psellus per totum esse naturaliter sensuale secundum partes singulas, absque medio videt, audit, tangit, patiturque tangendo, ac diuisum dolet, sicut corpora solida. Sed hoc interest, quod corpora quidem solida diuisa cum sunt, aut vix, aut nunquam restituantur: corpus vero dæmonum vti secatur, mox in se item recreatur, atque coalescit: sicut aquæ aerisque partes quædo aliquid incidit solidum: sed & dicto velocius dæmonicus spiritus in se reuertitur, dolet tamen interea dum diuiditur, quam ob rem aciem ferri

Hortensius

Psellus.
Rodiginus

meruit: idque animadvertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela & enses in rectum ibi constituunt, quo nolunt dæmones aduentare.

Iam se prodit impietas auctoris, & ob id indigni, cui fides adhibeatur: putat dæmones esse corporeos corpore tenui, ac aereo (quod Catholica fides refragatur) & ob id dolere cum scinduntur, facili tamen negotio partes scissas conglutinari, ac coalescere.

Erastus. Adducuntur aliquot experimenta fugatorum dæmonum ista gladiatorum pugna. Et in primis Erastus in *vita Paracelsi* ait, solitum fuisse Paracelsum noctu conlurgere, & Machæram suam Helveticam utraque manu in hostem inuisibilem huc illucque torquere: ut dæmones insequentes fugaret. Dæmones aliquandiu à persecutione cessasse, fingentes se aciem ferri formidare, facile credam, ad decipiendos scilicet hos superstitiosos, & impios, & ut in sua cæcitate captiuos tenerent. Sed quid laboris, molestiæ, aut doloris per ferrum putis spiritibus corporis expertibus? Nil. Item nonne facile esset dæmoni etiam si corpore aereo esset præditus impedire illos ictus ensis, aut machære, eis elusis per diuersionem, aut corporis alterius interiectionem? Cur igitur hæc timeat robustus hostis ab imbecilli homine?

Veritas huiusrei est, dæmonem interdum assumpto aereo corpore

cum sicarijs, & huiuscemodi hominibus, digladiari: & quos posset vno ictu necare, hincinde iactis ictibus exercere: acies ferri scindit corpus aereum assumptum nullo accepto vulnere, nullo concepto dolore: sed citius dicto idem corpus in pristinam formam compaginatur, ac demum satiatus ludo discedit; aliquando suo antagonista ferè exhaustis viribus exanimato: aliquando iam iam morituro: ut videre licet in *historia narrata à Gaguino historiographo Francorum, & à Cæsaribus, libro 12. capit. decimoquinto & 20.*

Gaguino
Cæsari.

Alia multa nostris temporibus accidisse commemoratur: & de studio iuvene Salmantica degente, & monialem intra monasterium inuisente, cui obuium spectrum, quantumvis armato, & gladium vibranti, morrem intulit, narrat Martinus del Rio, *lib. 6. disqu. magic. c. 2. sect. 1.*

Martin.
del Rio.

Pari ratione rejiciuntur quidam alij superstitiosi, qui igne accenso, aut iniecto, putant dæmones persequentes fugari. Idque conantur ostendere ex *historia S. Paulini* narrantis, ab hæretica Imperatrice missos fuisse dæmones, ut Diuo Ambrosio exitium inducerent: sed hi re infecta reuertuntur, eo quod, ut ipsi dixerunt, ignis insuperabilis sanctum virum, totamque eius domum communit. Et *Sozomenus lib. 8. tripartita, c. Sozom. 28.* dum Apelles vir sanctus, ac faber ferrarius noctu in officina ferraria ferrum accuderet: in pulcherrimæ muli-

mulieris forma, vt eum ad libidinem prouocaret, dæmon apparuit: sed Appelles ex fornace ferrum candens extraxit, & in eius faciem impexit, & sic eiulans, ac fremens dæmon discessit.

57 Ad hæc accedit. Si flammæ ignis infernalis extimescit: quare nostri ignis prunas cum sint eiusdem rationis non verebitur? Respondetur: quia sicut arma, enses, mucrones, quia corporei, nil valent contra spirituales nequitias: sic neque flammæ ignis, aut pruinae accentiæ, & propter eandem rationem. Ambrosij vero ignem dæmones formidantes Dei adiutorium significat, sicut apud Zachariam, cap. 2. Ego, ait Dominus, ero ei murus ignis in circuitu.

Zach. 2. Apellis vero ferri candentis iniectio, diuinam virtutem, & adiutorium accersit, vt dæmon fugatur. Ignis vero noster licet eiusdem rationis cum igne infernali sit: sed non assumitur vt instrumentum diuinæ virtutis ad dæmones torquendos, sicut Tartareus: quem etiam flocci facerent, si virtus diuina non ei adesset.

Non dissimilibus rationibus impugnantur remedia superstitiosa, & inutilia de claudendis foribus, de conuijs aduersus dæmones iactandis: de quo nos late in priori membro: de luce vero statim.

58 Quare his relictis, ad vera & pia remedia confugiendum est. Et in primis has molestias patientes debent confessionem sacramentalem

præmittere, dolore de peccatis vehementi ac proposito emendandæ feruenti comitatam: siue sciant has infestationes perpeti propter sua peccata, siue id ignorent: nemo enim scit, vtrum amore, vel odio dignus sit. Sic enim ablata causa infestationis, Deum propitiatum, dæmonem arcere verosimile est.

Insuper sacratissimæ Eucharistiæ susceptio frequentata valde conducens est ad dæmones hos persequentes fugandos.

Agnoui ego virum religiosum, ac piûm, qui infestabatur crebra assistentia dæmonis, & plus molestabat blanditijs, quàm terroribus, plus obsequijs, quàm cruciatibus, ferè semper eius lateri adhærens; nunc in ciuitate in forma amanuensis pueri: nunc in via in figura ante ambulonis: in cella assistebar, & alijs in locis in specie pulchræ puellæ blandientis, aliquando lectulum sternendo, aliquando cameram euerrendo: dum ab eius præsentia non recedebat, nisi quando vir religiosus sacra facturus accedebat; tunc enim Versipellis recedebat, ferre non valens præsentiam sui iudicis, ac Domini Iesu Christi.

Quod si his accedat virtutum studium, proficiet valde: dæmones enim virtutum studium abominantur, & exhorrescunt. *Credite mihi fratres* (dicebat Antonius, teste Athanasio in eius vita) *pertimescit Sathanas* piorum vigilijs, orationes, ieiunia, voluntariam paupertatem, misericor-

Athanas.

sericor.

Surius.

sericordiam, humilitatem, maximè autem ardentem amorem in Christum Dominum. Horum remediorum vilitatem factis comparauit sancta Catherina Beatæ Brigittæ filia, vt refert Surius, tom. 2. in eius vita, quæ Neapoli existens à quadam muliere, quæ nocte à dæmone molestabatur interrogata, quomodo ab hoste illo te liberaret: primum suavit puram peccatorum confessionem: dicebat enim ob peccata in confessione celata plerunque id genus illusionis accidere: deinde peregrinationem ad sanctæ Crucis templum, quæ nudis pedibus, & sine interiori indusio lineo cum humilitate octo continuis diebus perageretur. Tertio orationem Dominicam & salutationem Angelicam coram Crucifixi imagine in eodem templo septies repetitam. Complet mulier monita, & persecutio cessauit.

39

Summopere etiam iuuat Sanctorum omnium maximè Deiparæ Virginis inuocatio, necnon & Angelicæ custodis: cuius officium est suorum clientulorum tutelæ adesse, quod non exiliter comprobatur exemplo, cuius ego testis sum. Commorabar Segouix (ciuitas Hispanica est) & ad nostram cellam vir deuotus ac pius aduentabat, remedium petens contra dæmonem, qui ei fere semper ad auriculam loquebatur, suadens suspendium, & mortem: cuius confessiones ego audiens consolatoria verba fundebam: at iussu maiorum ab ea Ciuitate discedens, post mul-

tum temporis iterum ad eum locum reuersus, obuium habui illum vexatum: ac interrogatus de tua salute lætus, ac hilaris de sua libertate rationem reddidit, inquit: Multis afflictatus dæmonis peregrinationem ad inuisendam quandam imaginem deuotam Beatissimæ Mariæ suscepti: in cuius templo per aliquot dies orationibus incubui, orans Dei genitricem, vt me ab hoste terribissimo liberaret. His peractis domum meam ac ciuitatem rediens circa noctis initium pontem rapidissimi fluminis transiturus accessi: vbi inimicus mox subito me inuasisse dicens: Quousque misera vitam duces? mitte te deorsum, & finem impone laboribus. Quod cum ego pararem facere: ecce subito meo lateri adhaesit quidam homo fustem manu tenens: qui ad me ait, quo te is perditum miser homo? Quare de misericordia Dei diffidis? Meque apprehensum per vestium laciniam extra pontem eduxit, ac in viam reduxit, ab illoque temporis momento nullam amplius ab inimico dæmone molestiam tuli. Hæc ille. Ego vero, deuote lector, certò credo eum vexatum Dei Genitricis intercessione, ad cuius templum perrexit, fuisse liberatum: & Angeli proprii custodis in figura hominis fustem tenentis tutela esse seruatum: vt discant fideles quantum aduersus dæmones persequentes valeat inuocatio Sanctorum, maximè sanctissimæ Deiparæ ~~Angeli~~, & Angeli custodis.

Quid si nihil horum proficiat? Remedia omnia, quæ contra dæmones obsidentes docuimus, tentanda sūt: nempe orationes deuotæ, maxime

40

quæ nomine Ecclesiæ, & præcipuè in Missæ sacrificio funduntur; vltus reliquiarum, & Crucis, ac rerum cōsecratarum, præcipuè cerearum illarum imaginum, quas Agnos Dei nominamus. Has etenim plurimum conducere contra dæmonum infestationes ex forma suæ cōsecrationis monstrari superius in primo membro: & Andreas Frusius Poeta Christianus versibus sequentibus suadet:

*Ille (Pontifex) preces recitat mira pietate
refertas*

Quas veteris ritus formula certa tenet.

Postulat in primis, sacrati aspectus vt agni,

*Agnum ad cœlestem concita corda leuet;
Vtque saluifera memores, vitæque, necis-
que,*

*Criminū, & vitij noxia vitia terant,
Hostis vt insidias Stygij, ac certamina vin-
cant,*

*Discipulas mundi, carnis & illecebras,
Aeternæ vt fugiant discrimina cuncta salu-
tis,*

Et supera nunquam destituantur ope.

Ac denique exorcismis vtendum: sunt enim flagella dæmonum perenda ex *Sacerdotali Romano*: quod si peculiare non inueneris contra dæmones hos exterius persequentes: poteris paucis mutatis accommodare eos, qui contra obsidentes notati sunt. His autem remedijs applicitis, & perseueranter vsitatis, si dæmon non destiterit, molestiam patiens patientia ornatur, fortasse sic expedit ad salutem animæ suæ, postulet-

que à Deo feruenter: dabit namque Deus his quoque finem: & interim ad leuamen suæ miseræ non parum proderit (sicut ex confessione eorū, qui molestantes spiritus sunt passi didicimus) in templis commorari, in quibus sæpe sunt à vexatione dæmonis tuti: oderunt namque spiritus nequam templa, vt potè sacrata ab Episcopis vt a syla contra dæmonum insultus, & ea, quæ in templis continentur: puta imagines, reliquias, sanctissimum Christi corpus sub speciebus sacramentalibus. Alterum, non adesse solitarios, sed in multorum comitatu, solet tutamen aduersus malignos hostes conferre: hienim solitarijs sæpè molesti sunt: experientia hoc docuit; & Euæ primæ omnium matris, ac Christi Saluatoris exemplum idem suadet, hunc in deserto, illam in Paradiso aggressi sunt: vtrumque cum soli agerent. Tertium remedium est, tenebras quoad fieri poterit fugere, & in luce versari. Etenim dæmones, quia sunt principes tenebrarum, amant tenebras. Cuius rei rationes fusius vide apud Cantipra-
tanum l. 2. c. 57. n. 7. vnde Eusebius
Cæsariensis, refert noctem intempe-
stam, quæ galliciniam proximè an-
tecedit conuenientiore esse malo
dæmoni. Quare? quia terrere deside-
rant tumultibus excitatis: at hi me-
lius percipiuntur in noctis silentio,
& spectris nigricantibus: & hæc no-
ctis tenebræ faciunt apparere nigri-
ora. Inuadunt solitarios, sed nullo in
tempore magis solitarij, quam in no-

Bb etc:

Cantipra.

ete: debent ergo molestati, hinc tenebras fugere, ad lucem frui. Sunt tamen aliqui adeo feri ac audaces spiritus, ut nec vereantur multitudinem, nec templa reformident, & in luce meridiana sunt molesti: ac proinde Deo suppliciter orandum, ut nos eripiat à sagitta volante in die. à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & damno meridiano.

TRACTATUS II.

De Potestate Dæmonum & Magorum ad effectus mirabiles & prodigiosos.

DISPUTATIO I.

Qua potestate, aut cuius auxilio nisi magi efficiant ea mirabilia, quæ hominum excedunt, aut videntur excedere potestatem?

ET videtur id proficisci ex naturali quorundam hominum complexionem. De Psylis, qui habitant Lydiæ & de Marsis in Italia, narrat Plinius l. 7. c. 2. serpentes sine noxa atrectare, & odore saporare: & D. August. l. 14. de Ciuit. c. 2. narrat mira quædam opera quorundam hominum, quæ non nisi à naturali eorum complexionem dimanare poterant. Et Albertus Magnus in l. de morib. animal. (ait) se vidisse in Germania duos pueros fratres, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus illius sinistrum aperiebantur, quamuis clausa essent; idemque contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum. Et dicit id

vidisse multos, negatque id referri posse in aliud, quam in proprietatem occultam, quæ utriusque eorum à colorum influxu indita est.

Prima assertio sit. Multos effectus admirandos, ac insolitos efficiunt quandoque homines, virtute agentium naturalium ad operandum applicatorum, aut vero virtute, & præstantia in artificialibus fabricandis, quorum causas, cum vix pauci penetrant, admirationem parit eorum effectio, & interdum suspicionem auxiliij dæmoniaci implorati. Probatur prima pars, quia in rebus naturalibus, sunt proprietates admirabiles occultæ ad efficiendum mirabiles effectus, interdum simplici applicatione, interdum diuersarum rerum admixtione, & alijs modis: ergo homines hæc callentes, & his vtentes, mirabiles citra dubium efficiunt effectus. Antecedens ostenditur aliquibus mirandis naturæ proprietatibus allatis.

Ad hoc propositum D. August. lib. 21. de Ciuitate cap. 4. 5. & 6. adducit multa de pavonum carne non putrescente, de paleis niues conseruantibus, & vice versa fructus maturantibus, de calce, quæ cum ignitam in se vim habeat, aquarum infusione non olei accenditur, de agrigentino sale, qui liquatur igne, aqua vero induratur, & crepitat: de Epiri fonte, & magnete, & similibus. Item Opianus lib. 3. Cyneg. scribit sonum tympani ex Lupina pelle, aliud tympanum ex Agoina tensum, dirumpere. Et mul-

Plinius.
August.

Albertus

August.

Opianus

ti, iac.

ti, inter quos Tertullianus lib. 3. cap. ult. de penitentia, & Hieronymus in Ecdesias, dixerunt dyctamo esoceros sagittas expellere, & Chelidonia hirundines suis pullis visum restituere. De Pysyllis & Marfibus serpentes contra canibus, & lacestibus sine noxa, & odore soporantibus, tradit Plinius l. 7. c. 2. & idem de Pici Martij herba, obturamenta nidorum explodente, narrat idem lib. 10. c. 18. imo & seras ferreas aperite vulgo dicitur. Et de Remora pisciculo semipedali, detinente naus ingentis imperum, idem Plinius l. 32. c. 11. & Arist. l. 2. de hist. animal. c. 14. & c. 6. Tobia de felle piscis Callyonimi, valere ad expellendam albuginem oculorum Denique innumeros possemus referre effectus mirabiles, & insolitos vi, ac proprietate rerum naturalium editos. Vide, si placet, Sirenium l. 9. de fato, Fracastorium l. de sympathia & antipathia, Ioannem Langum epist. 33. Certè si in naturalibus rebus, tot mirabiles, & paucis notæ proprietates inueniuntur, cur earum rerum usu homines edocti, siue à bono siue à malo genio, siue experientia ductrice, mirabiles effectus non patrabunt.

Idem iudicium sumito, de effectibus quibusdam artificiatibus, quæ in admirationem rapuerunt videntes, existimantes non posse in tantum fastigium artem peruenire: cum tamen totorum eorum effectuum mirabile artificium, principijs Geometricis, Arithmeticis, vel Astronomicis ni-

teretur. Horum effectuum exempla sint, Sphæra illa Archimedis apud Claudianum De qua Cicero l. 9. Tuscul. & l. 2. de natura Deorum, dicit omnium cælestium conuersiones suis motibus clarissime, & perfectissime repræsentare: cuius sphæra aliquale specimen dicitur exhibuisse Italum artificem, nomine Ianelum. Et de eodè Archimede refert Plutar. in Marcello, in Syracusarum obsidione per specula naues cõbussisse, & tot machinas adinuenisse, vt dicerent Romani se nõ cõtra homines, sed cõtra Deos pugnare. Item in admiratione rapuit Græcos quædam columba lignea volas fabricata ab Archira. Ita Gellius l. 10. noctium. Non fuere dissimilia Leonis Imperatoris auiculæ aureæ cantantes. Ita Glicas in annalib. Et Boerhij æreæ volantes, & cantantes, ac serpentes ænei sibilantes. Ita Politianus in nepistemone. De B. Isidoro refertur miro artificio fabricasse duas lucernas, quarum vnã iussit apponi ad caput sui sepulchri, alterã circa pedes, quæ nunquã fuere extinctæ, aut cõsumptæ per ducetos annos, & inde sublata nescio quo successu: ita maiores nostri Hispani, & Iacobus de Boragine in vita eiusd. Isidori. Et Romæ tempore Caroli Magni, in sepulchro cuiusdã Gentilis candela accensa ante Christi aduentum, quæ nec aqua, nec aere potuit extinguere, quousq; terebrato lychno aer subintravit: ita Helinandus in Chronicis, & Ioãnes Egidius Camorensis. Et alia multa his similia ab Historiographis narrantur.

*secunda pars assertionis nota est : & ideo Philosophi multi antiqui , au-
dissime rerum occultas proprietates
inquisierunt : inter quos Democritus
Pythagoras, Empedocles, Plato, A-
ristot. l. integro edito de admirandis audi-
tionibus : & ex nostris Albertus Mag-
nus, & alij, qui Magiæ physicæ, seu
naturali, incubuerunt. Est autem hæc
Magia, ut notarunt Proclus lib. de Ma-
gia, & Psellus de demonibus, cognitio
quædam arcanorum nature, qua cœ-
lorum, ac syderum fluxus, & sympa-
thijs, atque antipathijs rerum singu-
larum observatis, suo tempore, loco,
ac modo, rebus applicantur, & mirā-
di quidam effectus perficiuntur, qui
causarum ignaris præstigijs, vel mi-
raculosis videntur. Hæc scientia suis-
se peritos tres Magos Euangelicos,
volunt quidam; eaque imbutum fu-
isse Salomonem, non obscure tradit
3. Reg. 4. sacra Scriptura, 3. Regum. 4. Et dispu-
tauit (Salomon) de lignis, à cedro, qua est
in Libano, vsque ad hyssopum, qua egreditur
à pariete, & disseruit de iumentis, & volu-
cribus, & reptilibus, & piscibus. Vbi nota
cum D. Hieronymo, non fieri men-
tionem de exorcismis, aut incanta-
tionibus. De quibus multa Iosephus
lib. 8. de antiq. cap. 2. forte quia ea com-
posuit quando deditus idolatriæ, in-
cantationibus deseruiebat.*

Ex his infertur corollarium ap-
primè notandum pro sequentibus,
non decere virum sapientem præci-
pitare sententiam ut videns per
quosdam fieri effectus insolitos, &
mirabiles, asserat vi pacti demoniaci

fieri : potest enim contingere ; ut
mediante concursu & applicatione
agentium & passiuorum naturalium,
aut ope artificis præstantissimi fiant.
Fateor has duas magias : artificialem,
& naturalem, secundum se laudabi-
les, assumi sæpe ut duo velamina,
quibus magia diabolica occultari
solet : quia magi sola rerum natura-
lium aut artificialium efficacitate,
non valentes consequi optatos effe-
ctus, ad dæmonum auxilia implo-
randa recurrunt.

Non dissimiliter fecere quidam
scriptores moderni, nomine sonan-
tes Christum, re ipsa superstitiosi ma-
gi, qui in suis operibus auspicantes
à magia naturalis documentis, ad
diabolicam, & vana, prolapsi sunt, &
ideo eorum libros prohibuit Eccle-
sia, inter quos nomino Anselmum
Parmensem, Cicchum Esculanum, Pe-
trum de Abono, Cornelium Agrip-
pam, ac Paracellum, Hæreticos : ad
quos ferme declinant Cardanus de
subtilitate, & varietate, & Ioannes
Baptista à Porta in suo libello de ma-
gia, qui & alij multi Germaniæ, ubi
efficiam defensionis fidei non viger,
libere à magia naturali ad dæmonia-
cam in multis dilabuntur.

Ex hac assertionem, & corollarium,
respondetur ad argumenta in principio po-
sita; Psyllos, & Marfos habere pro-
prietatem quandam, & qualitatem
exitialem serpentibus. Similiter,
& alij homines (de quibus Au-
gust.) habebant quasdam individua-
les conditiones, ratione quarum
illas

illas inusitatas operationes efficiant. Quod nos non negamus, sed potius asserimus: sed dubitatio est de omni operatione mirabili magorum. De quo

Secunda assertio sit. Multos effectus mirabiles ac insolitos efficiunt magi, qui nequaquam reduci possunt ad virtutem operatricem causarum naturalium, aut artificialium. Huiusmodi ferè sunt omnia quæ narrantur de Simone, & Apollonio famosis magis. Huiusmodi etiam sunt prædicere occulta, aut futura, thesaurosq; absconditos reuelare, facere statuas loqui, & similia, quæ ex vna parte superant humanas vires, ex alia causarum naturalium efficacitatem, eo quod necessariò ab operante per intellectum procedere debent. Hanc assertionem acutè satis & copiose

D. Thom.

probat D. Th. 3. *contra gentes capite 10 4.* Sed nunquid ad genios malos hi effectus reducendi sunt?

DISPUTATIO II.

An magorum opera miranda ad dæmones reducenda sint

ET videtur non omnia magorum miranda opera esse reducenda ad dæmonum efficaciam patrocinantium magis. Primum ex Avicenna dicente: *Si homo esset secundum intellectum bene dispositus, & supra materiam eleuatus, res cuncta materiales, cælestes, & terrena simplices, ac mixte, obedirent ei ad nutum, ac proinde nil mirabile eius excederet facultatem.* Non longè absunt ab hac sententia, Fulginas, & alij medici, confingentes quoddam temperamentum æquali-

Avicen.

Fulginas.

tatis, & humorum, & qualitarum actiuarum ad pondus mixtione, quo temperamento, qui sit præditus, posse miracula efficere asseuerant.

Secundo. Deus hominibus sceleratis largitur gratias gratis datas: vt opera, quæ vires humanas, imò & angelicas excedunt, operentur diuina virtute adiuti: de quo latè superius egi circa articulum secundum questionis nonagesimæ, & palam fit in gratia sanitarum, ac dono linguarum: ergo de magis operantibus mirifica non est inconueniens asserere.

Dicit quis Gratijs gratis datis à Deo qui accipit, non vitur in malum finem: at isti magi operibus mirandis in malos fines vitur, nempe ad maleficiandos homines, ad occulta prodendum, ad decipiendum. *Contra,* quia hoc per accidens est gratiarum datarum gratis receptioni: quibus prauis homines aliquando prauè vitur, sicut accidit Claudie virgini Vestali, quam Dei virtute adiutam fatetur S. Thomas questione 6. de potentia art. 5. ad 5. aquam in vase perforato à Tiberi portasse sine effusione; & tamen in honorem Deæ Vestæ id hæc foemina fecit, cui suam virginitatem sacrauerat.

D. Thom.

Tertio. Hæc opera miranda possunt referri in patrociniam honorum Angelorum, ergo in eos potius quàm in dæmones referenda sunt, maximè quædò per ea opera aliquod beneficiu præstatur: verbi gratia sanitas præter communem cursum naturæ, dissoluere maleficia, reuelare thesauros in visce-

Bb 3 ribus

ribus terræ existentes. *Prob. consequentia*, quia id possunt efficere boni Angeli, & audiores sunt nostrarum utilitatum, quàm dæmones.

Sit tamē nostra *assertio*. Magi opera miranda quæ efficiunt excedentia suas vires, nequaquā Dei virtute, aut Angelorum honorum ea peragunt, sed virtute communicata à dæmonibus: ipsi enim sunt, qui ea mediantibus magis operantur. Prior assertionis pars est cōtra quosdā, qui moti secundo argumento (sed blasphemē) opera magorum Deo adscribūt, vt operantur principaliter mediante gratia gratis data, miraculorum, linguarum, &c. Sed *probat*ur ex doctrina

D. Thom. D. Th. de potentia q. 6. art. 5. nam gratiam faciendi res mirabiles communicat Deus in testimonium veritatis, & commune bonum: sed si magis communicaret Deus gratiam faciendi eas res mirabiles, quæ excedant eorum facultates, esset testis falsitatis: putā suorum dogmatum, suorum rituum, suorum scelerum: ergo non est id credendum de Dei bonitate, & æquitate. Consimiliratione negauimus supra dogmatizatoribus Hæreticæ prauitatis, Deum non communicare donum miracula faciendi.

Secundo. Deus, & Ecclesia leuere prohibēt huiusmodi magorū opera: ergo ad ea efficienda non dat suas gratias. *Tertio*. Qui operatur ex dono gratiæ gratis data, ad certū tempus, occasionem, & ceremonias, non restringuntur: sicut magi, qui si vel

minimo deficient, nihil efficiunt. *Quarto*. Vltus gratiarum non habetur habitualiter, vt supra docuimus, neque traduntur hæc gratia per disciplinā & præcepta: at magis quoties libet, factis certis ceremonijs (quæ potius inuocationes dæmonum sunt,) operantur, & suos discipulos magiæ artem docent, & auditores magistrorum sequentes præcepta, quæ Magistri, eadem operantur.

Secunda pars assertionis est contra quosdam Platonicos Iamblicū, Porphyrium, Plotinum, Proclum, & Iulianum apostatam, & cōtra alios modernos, qui horum magorum opera, si ad aliquod bonum ordinētur, aiūt esse Angelorum opera: sin minus dæmonum. Ita Glicas, Nizeras, & alij. *Glicas, Nizeras.* Horum sentētia plusquam falsa est. Et probatur primo ex quodam art. Parisiensi dicente: *Quod boni Angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines, vel vestimenta, aut alia faciant, quæ in istis artibus continentur* (magijs scilicet) *error*. Secundò quia in iure Canonico vniuersaliter vetatur, horum magorum ars, vt videre licet *causa 26.*

Tertio ratione. Nam Angeli horum magicorum effectores, exhibent se adorandos; imò & præcipiunt: iubēt sibi sacrificia offerri: quod certè nō facerent, neque permetterent boni Angeli. *Quarto*, quia istorum magorū ars indifferenter dirigitur ad inferenda mala per facta, adulteria, neces, &c. & ad bona conferenda. Miscent itidem multa mendacia, & deceptiones, vtuntur etiam imperio, & minis

scribitur

rerum impossibilium, vt superius retulimus: at nullum horum tribuendum est Angelis sanctis.

Tertia assertionis pars colligitur à sufficienti diuisione; nam si opera præfata nequeunt fieri nisi ab operante per intellectum; non ab homine; quia eius facultatem superant; non à Deo, aut bonis Angelis, vt probauimus; neque ab animabus separatis, de quo inferius: ergo à dæmone necesse est fieri, qui ex certo inito fœdere cum magis, vocatus adest, vt ea opera perficiat.

Pro primi argumēti responsione, confutandæ essent opiniones, seu potius deliria Auicēnæ, & Fulginatis; sed quia nullo apparenti fundamēto nituntur, refutationem huius relinquendo Michaeli de Medina in libr. 2. de reſta in Deum fide c. 7. (secundi verò, Sybillano Decade 3. peregrinarum quæst. q. 3. c. 8. Ad secundum non inficiamur possibile esse vt Deus magis gratias aliquot gratis data communicet: maximè miraculorum, & fortè id fecit quando ex circumstantijs expediebat ad bonum Religionis, & Dei gloriæ: sic fortè accidit Claudia Virgini idolatræ, ad testificandum, & prouehendum bonum castitatis; cæterum id raro contingit, aut fortè nunquam, propter rationes allatas in probatione nostræ assertionis: per hoc tamen non negamus, quin magi operentur quædam mira, valde similia his, quæ sancti homines, & Angeli, virtute à Deo accepta, efficiunt, quando suas naturales vires excedunt: de quo sta-

tim, Ad 3. respondetur, non esse negandum bonos Angelos communicare aliquando suam potestatem, & homines adiuuare, vt alijs beneficia sanitarum largiantur, consiliorum, &c. Sed hoc non faciunt vt magi ad sustentationem, vel sicut dæmones, vt colantur ab hominibus: sed solum propter Dei gloriâ, & commodum hominū, & idèd ferè semper occultis modis. Quare opera magorum, quæ indifferenter diriguntur ad bona, & mala præstanda, imò tandem ad exitium inferendam, non Deo, neque Angelis adiuuantibus, adscribenda sunt vt actoribus, sed dæmonibus.

DISPVATIO III.

De modo, id est, de via, ac operationibus, quibus dæmones, siue per seipsos, siue ad inuocationem magorum, opera miranda efficiunt.

PRO decisione præmittendum, præfata opera necessario debere perfici per actionem transeuntem in exteram materiam: siue ea actio sit substantialis, vt generatio, siue accidentalis, vt motus localis, alteratio, augmentatio. Rursus ea operatione, vel sunt miranda opera immediate sine vlla alia media actione, vel mediatè, id est, mediante alia actione: quæ à priori ortum habet, & ad quam consequitur. His suppositis.

Primo dico. Quidquid factibile est per motum localem immediate possunt dæmones efficere. Prob. primo, quia materia corporalis obedit Angelis

Glica,
Nizell.

Mit. à
Medina.
Sybillan.

D. Thom.

Angelis ad nutam in ordine ad localem motum, vt demonstrat D. Th. 1. p. q. 110. art. 3. & locis nuper citatis. Possunt autem quamplurima miranda efficere per talem motum, sicut & ipse motus localis eorum admirandus est, multis excedens hominum ac rerum aliarum corporearum locales motus. Est enim diuersa rationis, ac qualitatis, & æquiuocè motus in ordine ad illos. Vnde & possunt dæmones naturali sua virtute transire continuè per medium, & possunt transire de extremo ad extremum non pertrāsito medio: ac proinde p̄terunt ab vno loco ad alium valdè distantem velocissimè moueri, & tempore ferè imperceptibili, imò æquè velociter ad distantem, & ad propinquum: de qua re 1. p. q. 53. nihilominus quando corpora mouent id necessariò debet fieri motu continuo medium pertrāsendo: & licet possit fieri ab eis motus citissimus, & in breui temporis spatio: aliqua tamen temporis mora necessaria est, & tanto maior, quanto extrema motus distantiora sunt.

Hinc, videlicet ex motu locali, possumus assignare rationem multorum effectuum admirandorum, & quæ humanam fidem excedere viderentur, nisi accederet autoritas dicentium, & experiētia idem comprobare. *Primo.* Possunt dæmones homines, bruta, & alia corpora, ab vno loco in alium, quatumuis distantem, in modico temporis spatio trāsferre. Dæmon Christum Dominum à deserto vsque ad pinnaculū templi portauit, vt Diuus

Gregorius in Homilia, & alij post eum asserunt: & Angelus bonus portauit Habacuc per longa terrarum spatia, Danielis 8. nec Scriptura aut Sancti adscribunt hoc virtuti speciali Dei, sed naturæ, & virtuti naturali motiua Angeli, quæ in malis conseruatur vsque adhuc: nostri etiam temporis magi crebrò ad longinqua loca à demone feruntur, quinimò & alios tecum, volantes per aëra in caballo ferente, id est, dæmone sub forma caballi, per aëra deferunt, monitos primum ne signo crucis se muniant, sicut narratur sæpè apud Sprengerum, & Syluestram lib. 1. c. 14. pun. 4. & hist. Eccles. in vita D. Petri narrat, Simonem Magū à dæmonibus inuisibiliter per aëra euectum esse in sublime, quasi ascendentem in cælum: inde tamen precibus Beati Petri ad Deum fufus deiectus est in terram.

Secundo. Per localem motum possunt ignem ex superiori aeris parte in terram demittere, in perniciem hominum; item turbulentos, & vehementes vētos, quibus magna subruant ædificia. Ita habetur Iob 1. Possunt etiam dæmones per motum localem grauissimos in mari ventorum impetus, procellas, & varias tēpestates excitare, vel aquas maris ab imo sursum commouendo, vel per concitatissimos ventos: possunt itidem ingētes facere terremotus, vel includendo vehementem aliquem ventum in cauernis terre, vel inclusum in illis vehementius agitando. Ad hūc modum reor esse dicendum, de aliquibus

quibus mirandis magorum circa vētos excitandos. Ericus Rex Gotthorum quocumq; verteret pileū, inde prosperum vētum eliciebat, nimirū dæmone mouente ventum ad signū pilei moti. Ita Ioannes Magnus *lib. 17. historia Gotthorum*, & Olaus Magnus *lib. 1. c. 1. & lib. 3. c. 18.* de lappis finnis & Biarnis narrat, esse solitos vendere ventos nauigantibus, dæmonibus, scilicet, eos accerentibus propter pactum cum ea gente initum. Et ad eum ferinè modū fieri potuit, quod *Philostr.* narrat *Philostratus lib. 3. c. 3.* de duobus dolijs, quæ vidit Apollonius apud Indos: quæ cum aperiebantur imbres, & ventos emittebant: clausa verò, cohibebant: & quod Gentiles fabulantur de Æolo Deo ventorum: dæmones efficiebant, vt illi sub nomine Æoli colerent. *Tertio.* Possunt dæmones subito res præsentis è conspectu adstantium subtrahere, atque isto pacto reddere inuisibiles. Ita dicitur Apollonio, qui cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repentinè ex omnium oculis recessit, & quasi euauit: sed longè alibi inuentus est: quod est manifestum signum, à diabolo asportatum esse. *Quarto.* Potest dæmon facere vt statua, vel aliæ res inanimatæ ambulent quasi motu progressiuo, dæmone, scilicet, eas mouente. Sic fiebat illud quod refertur à *Philostrato lib. 3. c. 8.* cum enim Apollonius, & Hiarcha, & alij Brachmanes mensæ accubissent; Tripodes, lapides, sua sponte fuisse motos, & ab æreis pin-

cernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum, & aquam miscentes, & cyathos offerentes conuiujs. *Quinto.* Possunt per eundem motum facere vt statuae, arbores, & bruta more hominum loquantur; exemplum in simulachro Iunonis. Ita Valerius Maximus *lib. 1. c. vltimo.* Valerius. & illud de vltimo salutate Apolloniū, vt ait *Philostratus*, quæ non fuere veræ voces vt infra videbimus, sed soni eis similes in aere formati. Denique multa alia miranda faciunt dæmones medio locali motu, in quo potentissimi sunt, & nos sparsim adducemus in sequentibus.

Altera dæmoniorū actio mediata est consequens ad localem eorum motum, in quo potentissimi sunt, & per hæc possunt quidquid causæ naturales possunt, eas applicando per localem motum, vt operentur iuxta naturalem modum suum, & actiuitatem, & sic operantur miranda, quæ hominum operationem exuperant. *Primo*, quia noua & inuisitata sunt hominibus. *Secundo*, quia modus operandi eis occultus. *Tertio*, quia dæmones nouerunt virtutes occultas rerum, latentes in quibusdam rebus, puta aquis, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, & animalibus, quin imò in ipso hominis corpore operum admirabilium effectrices, & accommodata nouerunt applicandi tempora. *Quarto.* Sicut homines variè, temperando, & modificando res naturales, possunt effectus naturales producere, quos per se natura-

turales causa nunquā produxissent, vt patet in distillationibus aquarū in arborum incisionibus, in ciborū cōdimentis, in pharmacarū confectiōnibus: ita dæmones, qui artificiosiores sunt hominibus, solertix, & artificij, ac confectiōnum vix est quod ignorent, propter assiduam experiētiam, & obseruationem eorum, quæ Angelis, & homines ab initio mundi patrarunt, sic aptè concinnarē, & cōponere ac miscere possunt causas naturales, vt effectus mirabiliores producant: quos causa illæ naturales nunquam per se produxissent.

D. Thom. Ac denique, quia vt ait D. Tho. 3. contra Gentes, cap. 103. cum Angeli, vel dæmones vtuntur causis naturalibus ad aliquos producendos effectus, vtuntur eis tanquam instrumentis: ex instrumento autem procedit effectus, non tantum eius virtuti respondens, sed multo etiam præstantior, & perfectior, respondens, scilicet, virtuti principalis agentis, à quo instrumentum mouetur ad operandum: quemadmodum securis non tantum secat, sed etiā facit lectum, vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentum hominis ex arte operantis, & calor naturalis, qui est in semine, vel in animali, non solum calefacit, & rarefacit, ac segregat; sed etiam generat sanguinem, carnes, & ossa in virtute animæ, vel animalis, cuius est instrumentum. *Simili ratione*, causa naturales interdum producant effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus; ex

eo quod sunt instrumenta Angelorum, vel dæmonum, à quibus mouentur, & reguntur.

DISPUTATIO IV.

Qua non possunt Angeli, & dæmones, neque magi, eorum ope, efficere?

ET in primis hoc iacendum est fundamentum ad quæstionem decidendam apprimè necessarium; neque Angelos, neque spiritus, neque magos posse ordinem naturæ, aut leges vniuersi, quæ Deus ad gubernationem orbis fixit, inuerrere, aut immutare; siue sermo sit de potestate per motum localem (quæ est actio immediata dæmonis) siue de applicatione actiuorum, & passiuorum per alterationem, aut corruptionem, generationemve, quæ sunt eius actiones mediata. Itaq; non possunt quidquā quod naturam superet, & proinde non valent efficere aliquid, quo ordo, aut lex gubernationis vniuersi immutetur: hæc enim potestas solius Dei est, vt causa principalis, & earum creaturarum, quibus Deus vt instrumentis, eam communicat per donum miraculorum patrandorum.

Hæc assertio est cōtra veteres Poëtas, qui inducunt magos minitantes se totum naturæ ordinem subuerrere posse: sed iactantia superba, & sine fundamento. Nostra verò assertio approbatur à tota Theologorū Schola, præcipuè à Diacono August. lib. 3. de *D. Thom. Trinitate*, & à D. Th. lib. 3. *contra Gen. August.*

tes, cap. 102. & q. 16. de malo. art. 9. ad 2.
 Hebr. 2. & probatur ex Apostolo ad Hebræos
 1. Non subiecit Deus Angelis orbem terra
 Chrysof. futurum. Sic interpretatur D. Chry-
 Theophil. Iostomus, Theophil. & Diuus Tho-
 mas, quos sequitur Ribera, quamuis a-
 Ribera. lij de nouo mundo dicant testimo-
 nium esse intelligendum. Sed melius
 probatur ratione, quia pars neque incli-
 nationem, neque potestatem habere
 debet ad subuertendum totum: pars
 enim propter totum est.

Ex præfata assertionem quâ plurimâ
 deducuntur. *Primum.* Non poterunt
 dæmones cælorum, aut ly derû mo-
 tus sustinere, neque eorum cursus retro
 agere, vel mutare, vel velocius quàm
 modò mouere. *Probatum.* quia esset or-
 dinem à Deo præstitum orbi inuer-
 tere. Quapropter illam magorum ia-
 stantiam mirantium se Lunâ posse
 à cælo deturbare: inane delirium iu-
 dicato. Si fabulis delectaris, poteris
 videre non illepidam de Arcadibus
 putantibus, dum Luna eclipsaretur
 esse epotam ab alino, apud Ludouic-
 cum Viues commentarijs, super 10.
 Pines. lib. de Ciuitate, cap. 4.

Secundum. Non valent dæmones,
 neque Angeli integrum elementum
 de suo loco naturali ad alium trans-
 ferre, neque partes, quibus integratur
 Mûdus, auferre, aut ex suo exturbare
 loco: quia esset ordinem vniuersi im-
 mutare. Dubitas fortè, an hæc non
 possint, quia carent ad id efficiendû
 virtute motiua? an verò quia à Deo
 prohibentur, ne destruaturs orbis? D.
 Tho. conformior prior dubitationis

pars: nam in *quest. de malo*, vbi supra
 ait, quod idem est naturalis motus
 totius, & partis, non tamen eadem
 vis sufficit ad mouendum totum, quæ
 mouet partem. Vnde licet dæmones
 possint mouere aliquam partem ter-
 ræ, non sequitur, quod possint mo-
 uere totam terram, quia hoc non
 est proportionatum potētiz ipsorû,
 vt mutant ordinem elementorum
 mundi. Hinc poteris colligere moti-
 uam potentiam Angeli, non solum
 respicere molis quantitatem, sed po-
 tius inclinationem rei mouendæ.

Tertium. Non poterunt vacuû pro-
 ducere, neque in tota aëris regione, ne-
 que in minimo spatio: quia ordo v-
 niuersi, quod oportet esse contiguû
 lationibus superioribus destrueretur.
Quartum. Neque corpus de extremo
 ad extremum transferre non transi-
 to medio, neque in instanti mouere,
 neque corpus longè à se distans, pu-
 tà Angelus existens in Oriente, non
 poterit mouere corpus in Occiden-
 te extans, quia positio hæc extra suæ
 actiuitatis spheram continetur, neque
 quantalibet celeritate mouere, quia
 vis motiua dæmonibus limitata est
 certis limitibus, & licet attenta sua
 naturali virtute, possent animas se-
 paratas localiter quo vellent defer-
 re, tamen à Deo prohibentur.

Quintum. Non possunt aliquid ex
 nihilo producere, neque annihilare,
 quia hoc solius Dei omnipotentiz
 reseruat. *Sextum.* Dæmones, aut
 magi non valent per localem mo-
 tum immediatè producere aliquam

Ce 2 for-

formam substantialem, siue accidentalem, nec magis corpoream, & permanentem. Dixi, corpoream, quia aliquod lumen intelligibile possunt communicare. Dixi, permanentem, quia fortè aliquam formam accidentalem debilis entitatis cum motu locali citò interituræ, & ad eum sequutæ, poterunt subiecto morabili imprimere. Ex assertione sequitur, non posse producere equos, boues, aut alia animalia perfecta: quia hæc nisi à generatè eiusdem speciei, produci nō valent. Sequitur etiā non posse carnem, sanguinē, ossa, & huiusmodi partes integrales viuentium efficere, quia à principio viuenti vitæ alicuius genere, prodire necesse est. Probatour nostra assertio ratione D. Thom. 1. p. quæst. 110. artic. 2. omne quod fit à sibi simile fit, sed compositum est id, quod fit, non forma: ergo nequit aliquid corporale fieri nisi ab agente composito ex materia, & forma (cuius compositionis dæmones expertes sunt) aut ab eo, qui eminenter continet formam, & materiam, qualis est solus Deus. Sic igitur omnis informatio materiæ, vel est à Deo immediatè, vel ab aliquo agente corporali: non autem immediatè ab Angelo. De hac re D. Thom. 3. contra Gentes. c. 103. & quæst. de demonibus art. 9. & alibi sapè: nec possunt exercere opera verè vitalia, vt loqui, comedere, audire, quia hæc necessariò sunt à principio vitali intrinseco. D. Thom. 1. part. q. 51. art. 3.

D. Thom.

D. Thom.

Septimum. Neque ex qualibet re

naturali possunt facere quamlibet, quia non possunt, vt dicebamus immediatè formā introducere, vt autè mediatè possint, necessariū est aptas dispositiones agentium, & patientiū naturalium præcedere: nulla verò res est, quæ capax sit omnium dispositionum requisitarū ad singulas formas.

His modò dictis proximè accedit octauum assertum. Nequeunt dæmones, neque magicorum ope, corpora perfectæ alicuius speciei in aliam speciem transformare. Dixi, perfectæ speciei, quia sicut naturaliter fortè fieri potest, vt animalia quædam imperfecta in alia transmuntur, de quo Aristot. libro 5. Histor. animal. capite 19. & Plinius libro II. natural. histor. capite 22. ita dæmones explicatione causarum naturalium possent efficere. Probatour assertum ex Augustin. libro 18. de Ciuitate, capite 18. & de spiritu, & litera capite 28. Quod dupliciter potest intelligi. Primo modo, vt ex anima, & corpore vnus animalis fiat alterius speciei animal: verbi gratia ex equo elephantaus. Secundo modo, vt ex homine, aut equo fiat canis, aut lapis, per hoc quod forma præcedentis compositi informet corpus pertinēs ad indiuiduum alterius speciei. Vterq; modus naturæ impossibilis, prior impossibilior: maxime si ex homine esset efficienda bellua, aliàs anima rationalis corrumpetur, neque immortalis esset: res aliena non solum ab ortho-

doxa

Aristot.
Plinius.

August.

doxa fide, verum & lumini rationis
dissona. Item, quia hoc esset fingere
transubstantiationem quandam in
rebus, dum vna in alteram conuerte-
retur: quod (præterquam in Eucha-
ristia virtute diuina) non admittunt
sapientes scientia seculari; neque or-
thodoxus quispiam. *Secundi* autem
modi impossibilitas ostenditur; quia
quælibet forma substantialis, vt suū
esse tribuat informando, requirit pec-
uliares, & sibi conuenientes dispo-
sitiones, & organizationem corpo-
ris propriam: est enim actus corpo-
ris physici organici (Aristot. 2. de Ani-
ma) ergo neque anima humana cor-
pus ferinum, vel ferina humanum
informare poterit secundum naturæ
ordinem.

Quod si abiciat Nabuchodonoso-
Daniel. 4. rem conuersum in bouem, *Danielis*
4. & vxorem Loth in statuam salis,
responsio in promptu est, id factum esse
diuina virtute; nos de virtute natu-
rali dæmonum oppositum assenera-
mus. Mitto modo, quod multi ex
Patribus negant eum Regem formæ
bouis accepisse, imo neque effigiem
bouinam: sed dumtaxat ita esse men-
te alienatum, vt se bouem crederet.
Alij forte probabilius vt *Gregorius*
lib. 5. Moral. cap. 8. affectiones illius Re-
gis in bouis temperamentum com-
mutatas, figuram etiam humanam
quodam modo in bouinam degenera-
rasse, sensusque internos similes bru-
torum sensibus. Vnde factum est, vt
instar quadrupedis incideret, & fœ-
no vesceretur, & homines fugeret,

& in deserto moraretur. Diuina vero
virtute factum est sub tali tempera-
mento, & habitudine corporis, ra-
tionalem animam perseuerare, vt
pœnitendo resipisceret. Conuersio-
nem autem vxoris Loth factam fuisse
per Angelos malos, ex Dei iussio-
ne, & virtute diuina, non displicet
D. Thom. de malo qu. 16. ar. 9. ad 3. vbi D. Thom.
negat dæmones posse propria virtu-
te corpora vnius speciei in aliam
transformare: non possunt etiam
dæmones quantitatem corporum sic
mutare, vt penetratio partium se-
quatur. *Prob. ex doctrina Philosophi,*
& *D. Thom. dicentium secundum*
naturæ ordinem non posse esse par-
tium, aut corporalium dimensio-
nam penetrationem.

Hinc fit vt nequeat dæmon face-
re, vt striges in forma cati, aut mu-
stellæ per rimulam, & multo minus
foribus clausis ingrediantur came-
ram, vt ipsæ mentiuntur: & propter
eamdem rationem puto non posse
dæmones duo corpora ponere in
eodem loco. Non possunt dæmones
facere, vt homo resurgat, & multo
minus cætera quæcumque viuientia,
& non viuientia, si semel corrupatur.
Prob. Id dicitur resurgere quod idem
numero tã secundum formam quã secun-
dum materiam iterum reproducitur:
at hoc non potest fieri facultate vir-
tutis creatæ, quia vt ait *Arist. à priua-*
tione ad habitum non est possibilis
regressus, 5. physic. & 2. de generatio-
ne: ergo. *Prob. & declar. minor, nã quan-*
do moriuntur bruta, animæ eorū mo-
riuntur.

nūtur, & totaliter desinūt esse, quando etiā non viuentia corrumpūtur, eorū forma definit esse: ergo cum natura non possit reparare idē numero; non poterit facere, vt forma amissa, aliud corpus, vel præcedens informet, quod informauerat, quia quod non est nihil poterit operari.

De homine vero poterat magis dubitari, quia eius natura propinquior est resurrectioni, propter animæ immortalitatem, & incorruptibilitatem. *Sed probatur*, dæmones, aut Angelos id non posse: tum quia naturæ viribus non conceditur regressus à priuatione ad habitum; tū quia anima humana separata semel à corpore, vel informabit corpus, quod antea habitauerat, vel aliud: neutrum possibile est per naturæ vires: etenim modus naturalis vniendi animam corpori, necessario debet fieri per generationem corporis animæque creationem, aut infusionem. Corpus autem vt adapteatur animæ semel separata, neuiquam naturaliter generari possibile est; quia absunt dispositiones, scilicet conueniens temperamentum, calor naturalis, ac viuificus, spiritus animales, & naturales, verus atque humanus sanguis. Has porro atque alias res (siue quibus corpus humanum animæ rationalis ~~capax esse non potest~~) non potest deo, neq; vlla naturalis causa præstare corpori humano, cū earū rerū naturalis, & propria causa sit, primo quidē, naturalis virtus seminalis, & formatrix humani corporis, postea

vero naturalis virtus animæ sensitivæ & vegetatiuæ, quæ cū ab anima sint, non possunt eam reunire volere dæmone. Ex his infertur, resurrectiones mortuorum, quæ à magis factæ narrantur: vel esse fabulosas, vel tantūm simulatè acque in specie esse factas à dæmonibus.

Obijciunt nobis, naturaliter muscas submersas reuiuiscere si in cineribus tepidis ponantur, apes si succo nepetæ persuadātur, pellicanū pullos mortuos proprio sanguine ad vitam restituere, leuculos quoque mortuos voce, & spiritu parentum vita donari: ergo & opera dæmonum, qui possunt quidquid causæ naturales, poterunt animalia resurgere. *Respondetur*. Ekto esset verum corpora brutorū mortuorū posse viuificari, non proprie dicerentur resurgere, quia alia distincta informarentur forma: & sic non essent eadem animalia. Ad rigorosam vero resurrectionē necesse est, vt idem numero viuens, quod mortuū fuerat, viuificetur. *Secūdo resp.* animalia perfecta vita functa neque etiā posse sub diuersa forma, & in eodem corpore viuificari: quia cum hæc viuificatio fieri debeat per generationem viuentis perfecti; nisi mediantibus dispositionibus ab eodem viuente effectis, (quod non potest fieri in corpore corrupto) nequibus effectus produci. Quare si quando talia animalia videntur aliquādo reuiuiscere: penitus mortua nō fieri, sed mortuis similia. Sicut quædam animalia, quæ certis anni temporibus

quæ

quasi mortua iacent, & postea in initio veris excitantur, & quasi reuiuiscere apparent, vt accidit gliribus, vris, & passeri vitulino, apud Mexicanum. At vero animalia, quæ ex putrefactione nascuntur, cum vitam amiserant, poterunt à dæmone viuificari, naturalibus remedijs adhibitis, ipse enim nouit calorem, & dispositiones ad hoc requisitas congerere, quæ cum pauca sint, & sine agente proximo induci possint virtute cælorum, non mirum vt corpus p̄mortuum, de nouo informetur. Sed tamè propriè non erit idem animal mortuum & viuificatum, quia licèt materia fortasse possit esse eadem, si nondum corrupta totaliter erat: tamen anima, quæ ex eius potentia denuo educitur, non erit eadem numero cum ea quæ corrupta fuerat, & desierat esse. Maneat ergo certum dæmones non posse facere, vt homines aut alia animalia resurgant, quia hoc soli potentia Dei reseruatur.

Sed dubitas, an dæmones possint animas separatas loco mouere etiam coactas? *Resp. affirmatiuè*, si sermo sit de potestate naturali, tamen secundùm legem à Deo statutam hoc eis non permittitur, quia in animas sãctas nō habent potestatem, quod de cœlestibus est clarum, & certum de animabus purgatorij: decretum enim diuinum est, vt inde nō exeāt donec soluant, & tunc rectè tendant in cælum, quod si forte aliquando aliqua illarum inde permittitur exire, fit ex speciali Dei dispensatione sine adiu-

torio dæmonum: anima vero inferni ita ibi alligata sunt, vt nec tua, nec dæmonum voluntate inde exire valeant, propter Dei decretum eas ibi puniendas destinans: cuius non mediocri testimonium perhibet diuitis epulonis exemplum *Luca 16*. Ex dictis infero falsum esse quod ait Iustinus Dialogo cum Triphone de potestate dæmonum reuocandi animas etiam iustorum.

Vltimo nequeunt aliquam formam substantialem etiam præuijs dispositionibus in instanti producere: quia applicatio præuiarum dispositionum, cum per motum localem fiat, à dæmone nequit fieri in instanti, nec etiam possunt quantumuis paruo tempore, aut mora æquali quidquid volunt perficere: nam causæ naturales quarum actione mediante has formas producant, plus temporis ad vnã rem producendam, quam ad aliam requirunt secundùm plures, aut perfectiores dispositiones vnius rei, quam alterius.

Hinc fit, vt vermes, locustas, mures, & huiusmodi insecta, producere possunt: tum sine actione causarum naturalium particulariũ: tum in parua mora, eo quod dispositiones ad huiusmodi animalia imperfecta facile coagulantur, & parua consumpta mora: tum quia naturaliter producuntur sine causarum naturalium efficientium concursu. Vnde quando dæmones ea efficiunt, ad eos tantum spectat dispositio-

sitiones procurare, & quia pauca sūt in parua temporis mora congregantur. Cætera vero viuientia perfecta nequeunt producere, etiam median- tibus caulis proximis naturalibus, nisi in tempore congruenti, vt gigan- tantur, & multo minus in statu per- fecto: verbi gratia, ad generandum equos medio semine equino, indi- gent non modica temporis mora, & multo maiore, vt producant robu- stes equos. Denique nō possunt im- mediatē efficere, vt causæ naturales applicatæ sufficienter ad agendum, non agant: hoc enim solius Dei est, & eorum qui virtute diuina id effici- unt: possunt tamen mediante motu locali alterius causæ: v.g. si ad aman- tem adhibeas, impeditur magnes ne ferrum trahat.

DISPUTATIO V.

An effectus isti mirandi, quos daemones, & magos posse producere diximus, veri sint, an dumtaxat appa- rentes?

ET primo pro tituli elucidatione *aduertendum*, in dubium non verti, an aliquid daemones possint efficere, aut per localem motum, aut alias mutationes ad eum consequentes. Etenim si eas operationes verè pos- sunt efficere vt posse definimus, & eadem ad terminum verum seu ob- iectum terminare necesse est. Sed dubitatio est an hi effectus tales sint, quales apparent sensibus intuen- tium: & gratia exempli ante oculos

ponamus, actionem præstigiosam, qua daemones D. Antonium nitebā- tur decipere, in specie blandientium fœminarum; simulachra illa mulie- bria, vera simulachra erant, vere im- mutabant visum, veri effectus erant actionum, seu motus localis dæmo- num, quo ea depingebant: sed tamen apparebant esse veræ fœminæ, cum tamen essent tantum illarum imagi- nes inanes, & spectra decipientia o- culos videntium. Sensus ergo dubi- tationis est, an omnia opera mago- rum, & dæmonum, sint fucata, & de- ceptoria, oculos & sensus percipien- tium fallentia: ita vt aliud essent, & aliud apparent? an vero aliqua es- sent, & talia qualia apparebant?

Disputatio hæc deciditur, dicen- do: aliquos dæmonum effectus ve- ros esse, non sensus decipientes, qua- les sunt apparentes, aliquos vero fu- catos, præstigiosos, ac deceptorios, qui vnum sunt, aliud apparent. *Prima pars assertionis ex capite 13. Deutero- nomij colligitur, vbi Deus prædixit Hebræis futuros Pseudo-Prophe- tas, qui prædicerent futurum aliquot portentum, idque ita euenire, vt ab eis fuerat prænuntiatum: & Iustinus martyr in responsione ad quæstiones orthodoxorum de Apollonio Tya- næo affirmat quædam admirabilia vera fecisse, vt maris impetus, fœrarū incursiones, &c. Et D. August. lib. 3. de doct. Christiana cap. 7. & 8. & lib. 83. quæstionum q. 79. expresse asserit ma- gos facere posse, & fecisse multa ad- miranda opera, explicans illud* *Matth.*

Matth. 24. Surgent Pseudo Christi, & Pseudo-Propheta, & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi. Et sequitur illum D. Thom. super istum D. Matthæi locum, & clarissimè 1 p. q. 114. art. 4. sic ait. Sciendum tamen est, quod licet eiusmodi opera demonum (narrauerat aliqua quæ naturæ humanæ facultatem excedunt) quæ nobis videntur miracula ad veram rationem miraculi non pertingant: sunt tamen quandoque res veræ, sicut magi Pharaonis per virtutem demonum veros serpentes, & ranas fecerunt; & quando ignis de celo cecidit, & familiam Iob vna cum gregibus pecorum vno impetu consumpsit, & turbo domum efficiens filios eius occidit: ea fuerunt opera Sathane non sanè phantastica, sed vera, ut docet D. August. de ciuitate Dei. Hæc D. Thom. Secundo ratione probatur, quia ut supra docuimus dæmones sæpe admiranda operantur, applicando actiua passiuus rerum naturalium, at certum est causas naturales si inuicem agant, & patiantur, effectus veros producere: ergo id ipsum dicendum est de dæmonibus & magis operantibus ministerio earundem causarum naturalium.

Tertio: quia aliquando reperti sunt artifices excellentes, qui opera miranda fecerunt, quæ rapiebant videtes in admirationem: ergo dæmones & magi per eos multò mirabiliora possunt efficere, utpote qui arte, ingenio, & experientia longè superant artificiosissimos quosque homines. Antecedens palam fiet in Archimede Syracusano, mirabili artifice, qui

ingentem nauem onerariam quam plurima hominum turba magnis ènisibus vix mouere poterat, hominibus insuper multis, magna sarcina & ingenibus ponderibus impositis, procul affidens, & quieta impellens manu, vi quadam cuiusdam machinæ ab Archimede compositæ, quasi tranquillo mari prolaberetur, ad se adduxit; & plures alias machinas bellicas, quæ horrorem, & admirationem incuriebant, legitur fecisse. Ita Plutarchus in Marcello. Non minus mirabile opus fuit columba lignea facta ab Archita Pythagorico, ut refert Aulus Gellius lib. 1. c. 12. quæ sic erat libramentis suspensa, & aere certo quodam modo intus occultè incluso, ut per aerem volitaret, ac si visa columba esset.

Secunda pars assertionis perspicue erit recolenti ea, quæ diximus miranda fecisse Simonè Magum, quorum pleraque vana, & fucata erant, ut patet ex his, quæ diximus in disputatione præcedenti, superare facultatem dæmoniorum. Et de Apollonio Tyanæo Philostratus in vita eius multa opera narrat stupenda, sed fere omnia præstigiola, & dumtaxat apparentia.

Sed an ea miranda opera, quæ magi Pharaonis fecere conantes resistere Moyfi, fuerint veri effectus, puta veri dracones, verus sanguis, &c. an vero tantum præstigioli, & apparentes? vetus, & litigiosa quæstio est. Ego libes amplector sententiã Aug. lib. 7. de Trin. c. 7. & 8. & l. 83. q. 79. D. Th. sup. 24

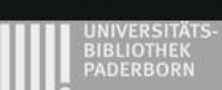
Pluta.

Gellius.

Philost.

August.

D. Thom.

Caietan.

cap. Matth. & 1. p. q. 114. 4. 4. eos esse veros effectus, veros dracones, verum sanguinem, &c. eandem sententiam sequuntur moderni: videndus Caieta. Exod. 7. & nos alio properemus.

Secundo dico. Vt plurimum opera mirabilia Magorum, ac dæmonum, fucata, & apparentia dumtaxat sūt. Ratio est, quia aliquando eos effectus veros producere non valent, utpote omnipotentia Dei reseruos: v.g. suscitare animas mortuorum; & ut occultent suā potentia recurrunt ad deceptionē, & faciunt quædam præstigiola, quæ apparent pertinere ad mortuorum resurrectiones: aliquando vero etsi aliquos possunt effectus veros producere, attenda sua naturali virtute, Deus nō sinit eos ea uti: & si Deus sinat, ipsi nolūt veros producere, contenti apparentibus. Tū quia facilius fiunt per motum localem, nullis quæsitis virtutib. & dispositionib. causarū naturalium: tum quia amatores sunt deceptionū, & si decipere valent simulachris, non largiuntur vera bona: si spectro ad Venerem alliciunt, non dant facultatem ad naturalē concubitū. Quo fit, ut quando dubitatur, an effectus sit verus, an vero præstigiolus, coniectura non leuis sumatur ex prædictis, præstigiolum esse: quando autē verum est, & certum, effectum vires dæmoniacas excedere: etiam valde perspicuum est præstigiolum esse. Quādo autē eas vires excedat habes ex dictis in præcedenti disputatione.

Sed antequam ab hac disputatione

ne recedamus decidenda sunt quædam dubiola ad idē pertinentia. Primum de effectibus mirandis, quæ Exod. 7. narrantur facti à magis, scilicet virtute dæmonis virgas conuersas in dracones, aquam in sanguinem, ranas, &c. an fuerint illi effectus veri an vero præstigioli, & dūtaxat apparentes? Duas oppositas sententias reperio habentes singulæ illustres, & antiquos patronos, quos enumerat Benedictus Pererius super dictum caput q. 9. & 10. plausibilior est D. Augustini, & D. Thomæ, vbi supra, asserentium fuisse veros dracones, verū sanguinē, veras ranas; nec displicent Lyranus, & Abulensis dicentes, eos dracones non esse arte magica repete factos, sed ope dæmonū occulte è montibus allatos, vbi gradiebantur.

Secundum dubium est, & celebre, de lamijs, Hispanè *Brujas*, quæ dicuntur ferri à dæmone per aera ad loca valde distantia: an hoc verè contingat? an solum per phantasiæ illusionem? Postremum asserunt ferè omnes Iuris Canonici periti: fundantur in c. Episcopi, 26. q. 5. & in experiētijs multis, quæ referuntur, quales sunt relatæ ab Abul. inc. 13. Genes. q. 354. & Caietano infra quæst. 95. articulo 3. de quibusdam fœminis maleficis, quæ dicebant media quadam vnctione ferri ad loca valde distantia, in quibus simul cum alijs tripudijs, & choreis vacantes, omnis voluptatis genere perfrui: & tamen ad sumendam experientiam se se coram alijs vnxe-

runt.

tunt, & statim graui sopore correptæ in eodem loco iacuerunt, & postea ad se reuersæ narrabant ad quæ loca, & conuiuia perductæ fuerint: vnde conuictæ sunt non in re, sed sola illusionem phantasiæ ea omnia illis accidisse.

Secunda sententia affirmat, has maleficas verè deferri ad loca distantia, & ibi multa turpia, & sacrilegia cum alijs, & cum ipsis dæmonibus in forma visibili, interdum humana, interdum hircina, & similibus, committere. Hæc est communis sententia Iuris peritorum, ac Theologorum, vt ait Penna in *Directo. comment. 68.* eamque ita tenaciter affirmat Abulensis *quest. 47. in cap. quartam Matth.* vt dicat non posse sine impudentia negari, cum nulle testes occurrant, qui harum rerum conscij sunt. Idem late Sprengerus in *Malleo, & Castro libro 1. de iusta Heret. punit. cap. 16.* & Paulus Grillandus de *fortilegijs, questione 7.* & alij multi. De his item lamijs dicitur sæpe accidisse, vt in illis conuenticulis ad quæ deferuntur, vt nonnullæ aliqua occasione pauore affectæ, vel nomen Iesu proferant, vel signa Crucis semuniant, & statim congregatio dissoluatur, & omnes dispareant, ac dæmones fugiant, & solæ maneant quæ signo sacro vix sunt, & eo in loco in quo esse putabant, se inueniant, ac pedites non sine angustia domum redire cogantur. De qua re multa Spreng. & Petrus Binsfeldius lib. de confessione maleficorum præf. ad. 10.

Existimo iuxta vtramque sententiam, sæpe accidisse vt experientia allata testantur, & ad caput. *Episcopi,* allatum pro prima sententia, concessio illud esse satis authenticum (quod quidam inficiantur) responderetur, quæ in illo capite dicuntur non esse generaliter accipienda, sed applicanda ad eum dumtaxat casum & materiam, de qua ibi erat sermo: scilicet, de quibusdam fœminis, quæ credebant esse aliquam Deam Dianam, quæ veram potestatem, & dominatum haberet, cuius virtute interdum per aera equitando ferrentur, & ad illius obsequium, & seruitium vocarentur, cui etiam obediendum vt Deæ esse credebant. Item quod de Herodiade illa cogitabant tanquam de fœmina, quæ resurrexerat, & per aera æquitarer omnino erroneum erat. Sic ergo in illa narratione multi errores includebantur; quod satis colligitur ex illis verbis textus: *Innumera multitudo hæc veræ esse credunt, & credendo à recta fide deuiant: & errore Paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur, & cætera videnda omnino: & ita huiusmodi credulitas in illa materia ibi magis damnatur, quam opus faciendi maleficia ex pacto cum dæmonibus, quamuis hoc etiam valde damnabile sit.* Sic interpretantur illum textum Doctores communiter, *Abulens. præcipuè Turrecremata ibi articulo tertio, & Abulens. supra ad primum, & Syluest. verbo, Hæresis* Dd 2 3. la.

Penna.
Abulen.

Sprenger.
Castro.
Grilland.

Binsfeld.

3. late, & latius in opusc. de strigim. Dæ-
monog. mirandis, l. 2. c. 1. qui non sine de-
lectatione cupientis curiosa poterit
videri.

DISPUTATIO VI.

De modo quo effectus quidam demoniaci
dumtaxat apparentes veri ap-
pareant.

DISputatio hæc nimis subtilis val-
de proficiet pro cognitione ap-
paritionum, reuelationum, & cætera
maxime quæ à dæmonibus efficiun-
tur: & ideo de se cæurus inimici anti-
qui fraudes, quibus conatur homi-
nes deludere falsa pro veris osten-
dendo, animaduerto huiuscemodi
præstigia, deceptiones, seu errores,
(hæc enim omnia pro eodem in præ-
sentiarum vsurpo) posse circa sensus
externos, & internos, & circa intel-
lectum, & quodam modo volunta-
tem euenire.

De deceptione circa sensus externos.

DEceptio circa sensus externos
(quæ proprie præstigium appel-
latur) accidere potest ex parte obie-
cti, ex parte medij, & organi. Pona-
mus exemplum in potentia visua,
quæ plures deceptionis modos pa-
ritur: ex parte obiecti decipit diabo-
lus dupliciter, vel efformando nouū
obiectum, quod vnum, cū aliud ap-
paret; vel iam efformatum variè col-
locando, aut mouendo, obiectū, in-
quæ de nouo formādo ex aere, aut a-

lio elemēto, & illud oculis obijciē-
do: siue dæmones illud corpus phā-
tasticū assumant, siue illud circum-
ponant alteri rei, vt aliter quam res
est appareat. Ad hunc modum delu-
dere solet ac delusit sæpe homines
Versipellis, vt testatur Aug. l. 18. de Ci-
uitate Dei cap. 18. quando ostendit so-
cios Vlyssis magica arte Circæ muta-
tos in bestias, & Arcades quando
transnatabant quoddam stagnum,
conuersos fuisse in lupos: & quod
stabulariæ mulieres homines in iu-
menta conuertebant, & respondet
D. Th. qu. 16. de malo, art. 9. ad 2. ex eo-
dem August. omnes præfatas con-
uersiones factas fuisse secundū phā-
tasticam apparitionem dæmoniorū:
& aliquando Diuo Antonio, & alijs,
in forma horribili Leonum, Serpen-
tum, & aliarum ferarum, ei dæmo-
nes apparuisse legitur, vt terrerent.

Aliquando in specie pulcherri-
mæ mulieris, vt ad venerea allice-
rent, interdum oculis obijcerunt
varias formas rerum inanimatarum,
vt auri, argenti, gemmarum, vini, e-
pularum. Extat huius effictionis, seu
apparitionis famosa narratio apud
Philostratum l. 4. de vita Apollonii, c. 5.
de quadam lamia, quæ Menippo iu-
ueni, cui perpulchra effigie apparēs,
nubere se velle simulabat, ac pluri-
mas opes, & pretioso ornāmēta, ma-
gnamque vini, & epularum copiam
ostētabat. At Apollonius miserat⁹ iu-
uenē, oēs eas res docuit esse inania si-
mulachra, & imagines dūtaxat eazū
rerū, quas repræsentabant: quo dicto

totus

totus ille apparatus ex omnium oculis euauit, & uerula illa se esse lamiam confessâ est. Hæc autem omnia, & similia per solum localem motum posse effigiari probatur. Quia cuiusuis rei corporalis similitudo in figura, & colore consistit, sed hæc per solum localem motum fieri possunt: ergo & huiusmodi imagines rerum, quibus dæmon decipere conatur homines, ut putent esse eas res, quas repræsentant. *Minor probatur.* Quia statuarios per solum motum localem efficere figuram, in id ipsam, nisi per localem motum, addendo, subtrahendo, mutando, aut disponendo, fieri non posse, certum est. Pictores itidem per solum localem motum colores ad mouendo res ita depingunt, ut interdum veræ, & naturales videantur, sicut tradidit Plinius *lib. 25. cap. 10. de viuis ita artificiose & Zeuxide pictis perfecte que, ita naturales uas repræsentantibus; ut ad eorum esum aues conuolarent.* Quid non ad uiuum repræsentabit dæmon, Zeuxide, & omnibus pictoribus, aut statuarijs dexterior artifex? Maxime, quia condensatione, & rarefactione possunt omne corpus figurare, & colorare, ut in nubibus experimur, & de alijs apparitionibus per hunc modum iudicandum est.

Ex qua uero materia eiusmodi simulachra fiant, communiter asserunt Theologi non ex terra, maxime quando dæmon uult statim, aut citò euanescere: neque ex aqua, propter eandem rationem, neque ex igne, ne

tangentes comburantur: sed ex aëre, cuius signum est illud quod superius latè dixi, nonnullos huiusmodi spectra gladio secare, aut truncare adnixos, non ualuisse: quia partes aeris diuisi statim continuantur. Aeris tamen nomine omnem vaporem quantumcunque grossum, & terreum intelligimus, maxime quando dæmones se exhibent incubos, aut succubos, aeris tamen natura seruata, quod ibi faciunt dæmones ad alicuius rei proprietates signandas siue hominis, siue equi, vel huiusmodi: dicuntur illa corpora ab eis assumpta, in quibus sunt non ut animæ vegetantes, & uiuificantes, sed ut motores, instar nauis in nauis. Alias uero ubi talia corpora non ipsi effingunt ad aliquod signandum, sed efficta à Deo vel à natura mouent; uelut arrepticiorum membra non assumpta eiusmodi corpora, sed occupata dici consueuere: at isto modo etiam decipiunt sensus externos, circumponendo aliquod corpus phantasticum corpori uero, ut occultetur, aut alterius figuræ, & speciei appareat esse quam est. Hæc dicta sunt ad ostendendum aliquot mira, quæ à dæmonibus immediatè per motum localem fiunt, ex quibus non erit difficile in alijs quam plurimis discurre, aut philosophari.

Interdum autem nullum simulachrum effingunt de nouo, sed obiecto sensibili alias efformato variè moto, varias dæmones inducunt deceptiones: v. g. obiectorum sensibilibus celeri agitatione, subita occultatio-

ne, varia collocatione, separatione, vel cōglutinatione latente, vt faciūt circulatores (Hispanè *jugadores de pas-sa passa*, Italicè, *Ceretani*) varijs ligaminibus, sciphulis, globulis, &c. Aliquando per artem perspectiue certa quadā dispositione obiecti in ordine ad oculū videntis. Si enim perspectiue dediti homines, efficiunt, vt lineæ in tabula longa confuso ordine ductæ, si è directo aspiciantur lineæ rudes videtur & sunt, si tamē aspicias per foramē, aut tabula rotata specie reddunt alicuius artificiosæ imaginis, cur nō hæc, & mirabiliora efficiet dæmon in omni arte peritissimus?

Ex parte mediij aëris multi etiā deceptiones dæmoniacæ contingunt. *Primo*. Si dæmones impediāt ne species ad oculum, vel ad alium sensum deferantur, quod non erit difficile, si inter sensum, & obiectum aliquod impeditium specierum injiciant, & sic totum obiectū, vel partem occultent. *Secundo*. Si medium aliqua qualitate afficiant, qua species per medium transeuntes, sic afficiantur, vt obiectum non quale est repræsentent. Isto modo velum nigrum, cuius species per fenestellā vitream viridē transeūt viride apparet. *Tertio*. Si medium circa ipsum obiectum spigetur res visa aliter apparet quàm sit. Hinc accidit vt si aëris intermediij vapores condensentur: Lunam augeri, aut minui appareat. *Quarto*. Ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensibilium ab obiecto vsq; ad sensum emissarum: ad istum

modum oculus videns res quædam conspicit artificiosè formata iuxta perspectiuam artem, decipitur plures res videns, cum vnicum tantum sit obiectum visum.

Famosior deceptio, & quæ plus in admirationem rapit videntes, & audientes, ea est, quando extra sensum nullum obiectum est quod actu sentiatur, neq; à dæmone efformatum, neq; à natura productum: & tamē re vera sensus ita immutatur, ac si obiectum præsens esset: v. g. quando dæmones, aut Magi eorum ope præstigiöse faciant, vt mulier appareat, equa, aut quando nullum sensibile obiectum adest, & tamen sentitur aliquid, at si re vera adesset, sicut contingit interdū febricitantibus, qui vident in pariete ex aduerso stante picturas, & imagines, quæ re vera non sunt, neque res, quarum sunt imagines, ibi adsunt.

Non desuerunt qui existimarent istum præstigiij modum esse impossibilem, eo quod sensatio, maxime exterior nō potest fieri à non ente, quia sensus in actu ab obiecto in actu immutari necesse est. Quod si quispiam dicat non esse obiectum secundum suum esse reale, sed secundum suam similitudinem, id est, speciem, à qua actuatur sensus. *Contra hoc arguitur* supposito communi consensu Theologorum (de quo supra) dæmonem nullam formam posse immediatè imprimere in potentias, nisi mediatè concursu aliarum rerum naturalium: ruc sic, vel illa, species ortum habet,

bet, & emittitur à re, quæ vnum est, & apparet aliud: v.g. à muliere, quæ apparet equa, & hoc non, quia tantum est emissiva speciei, quæ repræsentet mulierem, & non equam, nisi in eadē reponas duas formas substantiales, & duas figuras ad eas consequentes, quod est impossibile. Et patet ea illa res talis iudicaretur ab omnibus, quæ quandoq; non sic euenire certum est, vel illa species dumtaxat in sensu, & hoc non, quia sensus non habet speciem, nisi à rebus acceptam, supponimus autem in sensu non extare rem, cuius species repræsentatiua est: quia neq; in aëre circumstante est aliqua forma, vnde ortum habere possit, & à qua emittatur species, quæ sensum aëtuat, & informat, nam aer nisi per condensationem non est receptivus figure. Tum, quia semper non est vnus & idē, neq; circa eam rem maneret: tum, quia esto esset idem fluctuaret hinc, & inde, & non posset in eo figura vlla manere.

Dices, per condensationem permanet ea figura. Contrà: nam sequeretur eam rem talem videri ab omnibus adstantibus, & omnes ludificari, quod tamen in præstigijs non accidit semper, sed vno, aut duobus ludificatis, cæteri quandoq; non ludificantur: ergo præstigia præfata per dæmones fieri non possent. Respon. D. Th. in 2. d. 8. q. vii. art. 5. ad 4. quæ illa species dumtaxat est in sensu in casibus positus, & hoc contingere potest dupliciter per dæmonum operationem. Primo, vt species, quæ sunt in thesauro imaginationis seruata, dæmonum

operatione ad organa sensuum fluant, sicut contingit in sono, excepto quod ad organa exteriora non attingunt, quia sunt ligata. Vnde quando species illæ contingunt organa sensus exterioris (quod potest fieri motione locali dæmonum) vniuntur, ac si res essent præsentis extra, & actu sentirentur. Secundo esse potest ex immutatione organorum, quibus immutatis fallitur iudicium sensus, sicut patet in eo, qui gustum corruptum tenet, cui omnia videntur amara, quod dæmones facere possunt virtute quarundam rerum naturalium, sicut ad euaporationem fumi herbæ cuiusdam, trabes domus serpentes videntur, & multa eiusmodi experimenta inveniuntur. Hæc D. Thom. Th. qui profunde satis rem hanc explicat, sed argumentis impetendus, vt eius doctrina manifestior sit.

Et arguētor primo, & probatur nullo modo esse possibilem præfatam præstigationem, nam teste Aristot. lib. 2. de anima cap. 5. text. 52. & 59. hæc est differentia inter sensum & intellectum, quod ille præsentiam obiecti requirit, hic vero non ita: ergo nulla potest fieri sensatio, nisi præsentis obiecto sensus, ac proinde ludificatio sensuum in absentia obiecti nequaquam possibilis est. Confirmat quia implicat sensum moueri nisi à suo obiecto: ergo quidquid dæmon operetur, & si non præsentat sensibus aliquod obiectum, nequaquam poterit mouere ad sentiendum. Antee patet, quia implicat passivum moueri, nisi ab actiuo

Aristotel!

libi

sibi proportionato, neque potentiam extra suum obiectum vagari. *Secundò.* Si res absens potest sentiri à sensibus externis: ergo poterit animal sine cibo nutriri, & ignis non existens tãgi, & animal ab eo vri poterit, cymbalũ non existẽs audiri, & eius sono auditum lædi, & mel non existẽs gustari. *Confirmatur,* quia sequeretur dari duas propositiones contradictorias veras; esset enim simul verum, video Socratem currentem, siquidem in præstigiõsa visione videtur vt currentem, & video non currentem, quia re vera non currit. *Tertio arguitur,* ad probandum nullã contingere deceptionem in sensibus externis, eo quod in absentia obiecti percipiant illud per specierum sensibiliũ fluxionem à thesauro imaginationis vsq; ad organa sensuum: ac proinde modum primum præstigiõrum assignatum à D. Th. non consistere. Nam quãdo sensus percipit rem per propriam speciẽ, & sic per speciẽ repræsentantur, quia illius imago est, non decipitur: sed in eo priori modo assignato à D. Thom. percipitur obiectum per propriam speciem, sicut per eam repræsentatur: ergo non est vlla deceptio.

Confirmatur. Quia species sensuum iuxta præfatum modum D. Thom. abstrahit à præsentia, & absentia: ergo quamuis per illam speciem non percipiatur obiectum vt præsens, non decipitur. Iudicare enim de præsentia, aut absentia obiecti non pertinet ad sensus externos. *Quarto.* Quando dæmon visum ludificat, vt

mulier appareat equa, duo reperiuntur, in quibus ludificatio consistit: agnitio scilicet visua equæ, & occultatio mulieris coram vidente existentis. At primum non pertinet ad ludificationem, sed potius ad perfectionem visus, qui specie rei, quam cognoscit, potius perficitur quàm ludificatur, vt in argumento proximè præcedenti probauimus: & *secundò* non potest consistere iuxta primum modum D. Thom. ergo ille modus dicendi insufficiens est. *Probatum minor,* quoad secundam partem, quia potentia visua ex hoc, quod actuetur vna specie, quàm plures alias recipere non impeditur, vt experientia docet, quando plures res simul videmus: ergo quamuis in casu posito recipiat speciem equæ per effluxionem ab imaginationis thesauro, non vetatur recipere speciem mulieris in prospectu adstantis, & simul videre equam, ac mulierem. Ac proinde primus explicandi modus insufficiens est, quia ex eo non colligitur occultatio mulieris, sed apparitio equæ, vtrunque autem simul esse iuxta primum modum necesse est.

Quintò. Quia iuxta primum illum modum non poterit percipi res sub varia habitudine motus, aut situs, &c. putà currens, iacens, saliens, &c. sed necessariò vniformiter, nam sicut & species in imaginatione seruantur vniformiter in esse quieto, sic quando defluunt ad organa sensuum vniformiter repræsentabunt res, quarum sunt species, & consequenter ille

ille modus nõ explicat, quo modo à dæmone ludificentur sensus, vepotè qui multis, ac varijs modis percipiāt in præstigijs res, erga quarum sensationem ludificantur.

Sexto. Quia iuxta eūdem modum dæmones non valerēt decipere sensus ostendendo illis ignota; sed tantum nota; cum tamen experientia docuerit, & August. *lib. de spiritu, & anima, cap. 28. tom. 3.* eos ostendere hominibus formas notas; & ignotas. Probatur consequutio: quia species, quæ in thesauro imaginationis seruantur, & dicimus fluere vsque ad organa sensuū; à rebus acceptæ fuere, & ad sensus vsque delatæ, & à sensibus demum vsque ad imaginatiuam transmissæ; vt ibidem tanquam in loco thesauri conseruantur: ac proinde non nisi rerum notarum poterunt esse similitudines.

Contra secundum modum, quo vtitur D. Th. vt explicet qualiter sensus à dæmone ludificentur, putà propter organi læsionem, arguitur *septimo.* Demus operatione dæmonum oculum læsum videre Leonem, qui neque præsens est, neque eius figura, in quo visus valdè decipitur: tunc certè illa visio nequit fieri sine specie Leonis Leonem repræsentante: & rogo vnde sumitur illa species? *Dices:* fluit ab imaginatione: ergo iam confundimus secundum modum cum primo, dum ad ludificationem non putamus sufficere organi læsionem. Item arguitur præcipuè, vt probemus talem ludificationem esse

impossibilem organo existente læso, nã visus iudicat in hoc casu de Leone, sicut per illam speciem repræsentatur: ergo nõ est læsum organū, quia læsio organi nõ inducit deceptionē, nisi quia potentia aliter iudicat de re, quam per speciem repræsentatur, aliàs non esset læsa, sed sana, & integra: quod si non iudicat sicut per speciem Leonis repræsentatur, certè non percipit Leonem. *Confirmatur.* Quia quando dæmonum ludificatione mulier apparet equa, illa species, quæ fit visio, vel oritur à muliere adstante; & hoc non, quia à muliere non prodit nisi species mulieris, non ab equa, quæ nulla extat. *Dices,* illa est species equæ, quæ fluit operatione dæmonum ab imaginatiua. *Tunc credit argumentum positum,* quia impossibile est per eam speciem fieri visionem equæ ab oculo læso, quia si iudicat de equa sicut per speciem eius repræsentatur: ergo non est læsus. Si iudicat aliter, quam per speciem equæ repræsentatur, læsus quidem esset, quia hic est effectus organi læsi, sed non intelligitur vnde habeat speciem, à qua informetur, vt producat visionem equæ sine specie equæ.

Fieri à dæmone sensuum exteriorum, & interiorum ludificationem, non est qui ignoret propter euidencia indicia, & experimenta, vt notauit August. *lib. 83. quæstion. 12.* experimentorum autem multitudinem poteris legere apud Guiliel. *Guilliel. Pari. part. vltima de vniuerso ca. 22.*

Ec Modum

Modum autem id faciendi à suffici-
enti diuisione colligimus, scilicet ex
parte obiecti, ex parte medijs, & or-
gani: & Angelicus Doctor *ubi supra*,
præ cæteris profundius meditatæ
est, quomodo id accidat quando
deceptio contingit ex parte specie-
rum sensibilium, & ex parte organi
læsi: & ideo nos contenti resolutio-
ne D. Thom. ad dissoluenda argu-
menta, quæ contra illam facta sunt
properamus, animaduertentes non
esse necessarium, vt in omni præsti-
giosa deceptione, vnus dumtaxat
ex præfatis modis interueniat, putà
ex parte obiecti, medijs, aut organi,
nam continget aliquam fieri ludifi-
cationem, in qua sit necesse decep-
tionem ex parte omnium præfato-
rum prouenire, aliquando vnus tan-
tum modus sufficiet. Rursus præ-
mittendum omnem diabolicam de-
ceptionem necessariò originari in
motum locali dæmonum, aut in al-
teratione, ad eundem localem mo-
tum consequente, sicut supra latè
docuimus. His positis.

Ad primum argument. *respondet.*
ex doctrina D. Thom. *question. 16. de*
D. Thom. *malo artic. 11. ad 6.* apprehensionem
sensitiuam hominis, natam esse im-
matari dupliciter: vno modo pro-
grediendo à rebus ad animam: v. g.
quãdo sensus immutatur ab obie-
cto extra sensum existente, & iste
progressus naturalior & cõmunior,
iuxta quem intelligendus est Ari-
stot. quando ait sensum non perci-
pere obiectum nisi præsens. *Secundo*

modo procedendo ab anima ad res,
qui processus reperitur in somniant-
ibus, vt notat Aristot. *in libr. de somno* *Aristot.*
& *vigilia, cap. 3.* assignans causam ap-
parationum, quæ in somnis fiunt, ait:
quod cum animal dormit descen-
dente plurimo sanguine ad princi-
pium sensitiuum, id est, sensum cõ-
munem, simul descendunt motus,
& impressiones ex motionibus sen-
sibiliu relicta, quæ in spiritibus sen-
sualibus conseruantur, & sensitiuã
principium mouent: sic, vt appari-
tio quædam fiat, ac si tunc à rebus ipsis
exterioribus immutaretur sensiti-
uum principium, & tanta esse potest
humorum spirituumq; cõmotio, vt
etiã vigilantibus, huiusmodi appari-
tiones fiãt; sicut & in phreneticis, &
melancholicis patet, & commenta-
tor Auerroes *in suo tractatu de somno*
& *vigilia*, ait, nos in somnijs sentire
per quinque sensus sensibilia exter-
na, licet absentia idque accidere re-
deuntibus ab internis sensibus ad
externos, absentium reru imagini-
bus; sicut enim in vigilia sensibilia
externa mouent sensus externos, &
hi sensum communem, is imaginariã
uam, sic inter somniantum cõuerso
ordine, imaginatio mouet sensum
communem, hic sensus externos.
Cum ergo dæmones possint quid-
quid nos motu locali possumus: nõ
mirum quod dæmones idẽ possint,
& percipere faciant obiectu absens,
ac si re vera præsens esset, vt ideo pro-
cessu, qui dictus est fieri ab anima ad
res, siue ab internis ad externa. Et
hoc

hoc bene nota, pro apparitionibus, & ecstasibus. *Ad confirmat. respondet.* in hoc progressu ab anima ad res, sensus mouetur à suo obiecto, non in esse entitatio, sed in esse repræsentatio, id est, à sua specie; & hoc fat est, vt obiectum sentiatur, & vt dicatur moueri à suo actiuo proportionato, & potentiam non euagari extra suum obiectum.

Ad secundum respondet. Si sermo sit de processu animæ ad res, non est inconueniens mel non existens gustari mediante sua specie gustui inhærente. Item, quod ignis non existens tactu sentiatur, scilicet per species qualitatum tangibilium ignis, quibus tamen speciebus nõ diceretur animal vri, quia vritio non fit nisi per calorem realiter inhærentem in re, quæ vritur. Nec implicat quod cymbalum non existens, per existentes species soni audiatur; quibus tamen non sequitur offendi auditum, quia hæc offensio nõ ab speciebus, aut sono est, sed à vehementi agitatione aeris, tonum, speciesve, deferentis. Secus dicendum est de nutritione sine cibo, quia nutritio importat conuersionem cibi in substantiam aliti, quæ conuersio si non adsit cibus nequit reperiri. *Ad confirmat. respond.* eas non esse cõtradictorias, sed hæc, video Socratem currentem, non video Socratem currentem; ex quibus negatiua falsa est in casu præstigiöse visionis.

Albertus. Tertio argumento conuincuntur
Apollina. Alber. Mag. tra. 3. c. 5. de ani. & Apolli.

in 2. de ani. q. 13. vt existiment sensus non decipi circa proprium sensibile, quod tamen esse falsum iam supponimus in hac disputatione, moti experimētis multis, & quia intellectus sæpè dicitur sensum corrigere, certè errantem, ac deceptum. *Quare respõdetur,* deceptionem sensus non in eo consistere, quia aliter apprehendit rem, quam per speciem repræsentatur: sed in eo quod apprehendit rē, ac si haberet aliquam qualitatem, quam re vera non habet, vt quando gustus percipit rem dulcem, vt amarum, & in casu argumenti, quia apprehendit rem vt præsentem, cum tamen absens sit. Sed de hoc latius statim. *Ad confirmationem* concesso antecedenti in hoc sensu, quod interdum percipit rem præsentem, interdum absentem, negatur consequentia, quia quādo percipit rem absentem, ac si præsens esset: decipitur iudicans iudicio sensuali (quod fortè non distinguitur ab ipsa sentatione, vt ad eam concurrat communis sensus) rem esse præsentem, & non est ita vt iudicat.

Ad quartum respondet. Quando mulier apparet equa, aut quoduis aliud, id quod non est: sensus ludificatur in agnitione eius quod non est, & in occultatione rei, quæ re vera præsens est, in priori, sensus perficitur recipiendo speciem; nihilominus decipitur in iudicando rē aliter quam est: at verò occultatio rei, quæ re vera præsens est, non sufficienter fit ex eo quod defluat ab ima-

Ec 2 gina-

ginatiua species rei, quæ non est præ-
sens, vt argumentum probat, sed ne-
cessariū est apponi aliquod obsta-
culū, ne res præsens appareat; hoc autē
apponetur vel interponendo ali-
quod corpus tenuissimū inter eā rē,
& potentiam, vel quid simile: nec
hoc est contra primum modum lu-
dificationis, quem assignat D. Tho-
iam enim monui aliquas ludificatio-
nes reperiri, vbi deceptio sumitur
non solum ex parte vnus modi, ve-
rū & alios interuenire.

Ad quintum *negatur antecedens*; et-
enim sicut quando motus fit à rebus
ad animam, dantur species repræ-
sentantes rem sub diuersa habitudi-
ne, sic quando motus est ab anima
ad res, eadem species, conseruatæ in
thesauro imaginationis, defluunt o-
perationes dæmonis vsque ad sensus
externos cum ea habitudine, sub
qua dæmon vult repræsentare rem
sensus. Itaque illæ species conser-
uatæ in imaginatiua, vniformiter se
habent in essendo, & difformiter in
repræsentando, si eis vti vult dæmon
ad repræsentandum rem sub hac,
vel illa habitudine; nec hoc debet
videri impossibile cum id videamus
accidere in somniantibus, qui per
*species seruatas in imaginationis the-
sauro, percipiunt res sub diuersis ha-
bitudinibus motus, vel quietis, si-
tus, aut figuræ: quod ergo potest
commorio naturalis humorum, po-
test dæmon simili motione vtens.*

Ad sextum *respond.* dupliciter posse
intelligi aliquid esse ignotum: vno

modo totaliter & secundum se, & se-
cundum sua principia; & isto modo
ignotum non potest dæmon homini
ostendere, neque sensatione exte-
riori, neque interiori phantasiæ: non
enim potest facere cæcū à natiuitate
colores videre, aut surdum à natiui-
tate sonos audire: & idem dico de
imaginatione. *Secundo modo* dicitur
aliquid ignotum secundum spe-
ciem totius: verbi gratia, si quis ima-
ginetur montes aureos, aut eos vi-
deat decipiente dæmone. Hos enim
nunquam vidit, & nullibi sunt; & hu-
iusmodi ignota dæmon benè potest
ostendere, iuxta primum illum mo-
dum assignatum à D. Thom. nempe
per fluxionē specierum ab imagina-
tione, quia licet nō sit in ea vna spe-
cies montis aurei, est tamen species
montis & auri, quæ homo aliquan-
do vidit. Ex quibus cōpositis & ad-
iunctis, & defluentibus vsque ad or-
gana sensuum, facit dæmon videre
montem aureum ignotum: imò &
quancunque aliam rem fictitiā, quia
ex speciebus reconditis in imagina-
tione scit fabricare, & componere
mira, vnde sensus decipiatur.

Circa *septimum argumentum*, &
eius confirmationem inquiritur res
difficilis, videlicet in quo consistat,
vel à quo promanet deceptio, ratio-
ne læsionis organorum? Et dico non
consistere in hoc quod sensus perci-
piat rē aliter quàm à parte rei se ha-
bet, nam sine vlla læsione organi per
speciem defluentem ab imagina-
tione vsque ad sensus externos, deci-
pitur.

pitur sensus sentiens rem absentem, ac si præsens esset. Consistit ergo, vel promanat deceptio ratione læsionis organi, ex eo quod sensus læsus non percipit rem sicut per speciem, qua informatur; repræsentiatur: v. g. oculi laborantes icteritia, decipiuntur ratione læsionis, dum omnia alba quæ vident, illis apparent pallida, eo quod alba non percipiunt, sicut per speciem alborum repræsentiatur. Idem dico de laborantibus ophthalmia, id est, lippitudine, qui ratione læsi organi non percipiunt omnia colorata sub proprio colore, sed sub sanguineo. Similiter gustus læsus ab humore cholericis, percipit dulcia, vt amara.

Et si roges unde provenit vt sensus ratione læsionis devians ab attingendo rem, sicut per propriam speciem repræsentiatur, percipiant magis sub hac, vel illa ratione obiecti, puta oculus ictericus sub ratione pallidi, gustus cholericus sub ratione amari? *Respondetur*: quia organum infectum est aliqua alteratiua qualitate: immutativa interdum medij, interdum obiecti, tali, vel tali modo, & ideo determinatiua organi læsi: vt esto aberrat ab attingendo rem obiectam, sicut per speciem propriam repræsentiatur; attingat eam alia habitudine, & alio modo, ad quem qualitas illa determinat: & vt in exemplis positis permaneamus, quando oculus inficitur icteritia, & ei obijcitur nix alba, terminatur oculus ad videndum niuem, vt pallore vestitâ, eo

quod aer circum circa oculos, & eorum cõcavitates existens, immutatur ab icteritia, vt species illac transeuntes pallidæ fiant. Item, quando lingua, quæ est gustus organum, infecta est cholera, & gustat mel dulce, determinatur gustus ab humore cholericis, vt cibum, alias dulcem, gustet vt amarum: quia ipse cibus ab amaritudine linguæ inficitur, & amarus redditur. Non dissimiliter esse dicendum censo in proposita dubitatione, demonem scilicet aliquando deceptionem ingerere sensibus, ex læsione organorum, eo quod ab ea nascitur, vt sensus obiecta sua non apprehendant eo modo, quo per suas proprias speciem repræsentiatur, quod frequenter contingit quando res aliquid sunt, & aliud appareret, vt quando leo apparet homo, aut homo equus.

Et si quispiam dicat: bene intelligitur organum læsum errare in attingendo rem, sicut per suam speciem repræsentiatur; error enim deviatio quædam est; sed vix intelligitur quomodo, aut inde determinetur ad attingendum hoc, & non illud: v. g. unde determinatur, aut à quo, vt oculus læsus in prospectu habens hominem, videat leonem, & non draconem, aut bouem. Dices, à qualitate læsiva organi, sicut supra dicebamus. *Contra*: nã læsio illa per alterationem fit: at terminus alterationis non est figura, sed qualitas: ergo per qualitatem læsivam, non potest organum determinari ad videndum leonem, cum oculi respiciant à directo hominem. *Resp.* Per

alterationem possunt organa lædi, & etiam per motum localem, id est, per commotionem, ac agitationem humorum, sicut accidit ebrijs, ac furiosis, qui credunt duplicem Solem, & geminas se cernere Thebas: ad hos vero motus sequitur determinatio organi sensus per modificationem, & figurationem quandam virtualem medijs, per quod sensatio fit, & non est impossibile: multa

Guilliel.

narrat Guilielmus Parisiensis p. vlt. de vniuerso, c. 22. Et præcipue ad nostrum propositum ait, quod si de semine asinino & cera, fieret candela, quæ sola in conuiuio luceret, omnes in conclauis existentes viderentur capita asinorum habere. Et D.

D. Thom.

Thom. vbi supra ait, per fumum quarundam herbarum videri omnes trabes domus serpentes: igitur non erit mirum si dæmon lædat organum aliqua qualitate rerum naturalium, vnde oriatur quod medium imbuatur tali figura virtuali, vt ad eam agnoscendam organum læsum determinetur, maximè quando potentia tantum intentionaliter mouetur: at vero quando realiter, vt gustus, & tactus, puto eam qualitatem infecti organi commisceri obiecto gustabili, aut tangibili, & ab ea commistione gustus, & tactus errabundi, determinatur ad hos, vel illos sapores, ad hæc vel illa tangibilia.

Itaq; illa qualitas sensu læsiua, & dissipat organum, ac errare facit circa propriū obiectū, & simul determinat illud ad aliquid percipiendū.

Ex his, nisi fallor, poteris reddere rationem multarum deceptionum, quæ à dæmone fiunt circa sensus externos v.g. adsunt multi, qui quidquid cōspiciunt serpentes esse putant, ludificati à dæmone: mutatio medijs in causa est, quæ frequentius oritur ex læsione oculorū: si vero quidam ludificentur, quidam non, à corruptione organorum eorū qui ludificantur, prouenit. At vero si omnes circa vnā rem tantū ludificentur, putā, quia hominē asinum esse putant: sola læsio organi eam deceptionem nō inducit, sed necesse est obiecto aliquam affigi qualitatem ratione cuius aliud appareat, quam sit. Hæc satis sunt; nam numerare innumeros fallendi modos, quibus versipellis hostis vitur: penè impossibile mortalibus est. Satis scire omnem hanc deceptionem prouenire, vel ex parte obiecti, vel ex parte medijs, vel maximè ex parte organi, non solum læsi, vt modo dicebamus: sed etiam aliquando impediti in meatibus suis obstruis per crassos humores, ne spiritus ad organum perueniant: qua fortè ratione Angeli Sodomeos à orphasia, seu à christia percusserunt Gen. 19. id fuit genus cæcitaris, qua Angelus siue bonus, siue malus, facit nobis celari non omnia, sed quædam.

De deceptione circa sensus internos.

PAuca dicenda sunt, eo quod ex dictis circa externos serè omnia, quæ in decipiendis internis contingunt, perspicua sunt: differunt enim dumtaxat secundum internum, & exter-

Genes. 19.

externū. Sicut ergo probauimus demones posse deceptionem ingerere sensibus externis, quia corporei sūt, & omne corpus obedit Angelis ad nutum, quantum attinet ad motum localem: ita & probatur posse sensus internos deludere propter eandem rationem: & sicut deceptionē in sensibus externis diximus prouenire ex parte obiecti, medij, & organij: sic dicendum est sensuum internorum deceptionem prouenire ex parte obiecti, formando intra ventriculum cerebri, vbi phantasia residet, idola quædam, ad quæ attendens phantasia multa agnoscat, & reuoluat, siue vera, siue fictitia. Sed potissime vititur dæmon deceptione proueniente ex parte specierum, ad phantasia, seu imaginationem spectantium. Non quidem potest dæmon phantasia, aut imaginationem immutare, nouæ speciei impressione, vt ait D. Th. 1. p. q. 111 art. 3.

D. Thom.

& communiter omnes Theologi: & ideo non potest efficere, vt cæcus à natiuitate rectè de colorib. imaginetur, sed bene potest ex speciebus, quæ à sensibus ad imaginationē delatæ sunt, tot & tales commixtiones efficere, vt imaginetur homo res quas nunquam vidit: v. g. chimæram per speciem capræ, leonis & draconis, commixtas per solam motū localem, vel etiam concitatis humoribus, atq; affectionibus, vnde contingant imaginari lata, aut tristia, quæ nunquam vidit, aut fuerūt: vel sicut in amentibus, vel phreneticis

videre est, ex humorū perturbatione varias eorū phantasiæ species deuoluere. Vititur etiam dæmon phantasiæ læsione, assumendo humores suo instituto accommodatos, ex rerum natura, circumcirca vetriculum phantasiæ affigendo, aut verò intra cerebrum intromittendo, vt quales vult ipse imaginationes homo in phantasia obuoluat, eaque se videre, & audire iudicet, quæ re vera neque oculis, neque auribus vnquā hausit. Et hæc benè nota, quia hinc manant tot falsæ apparitiones, & ecstases, ac reuelationes, vt probè aduertit Victoria de Magia, num. 35. & Victoria ante eum Aug. de cura pro mortuis, c. 12. August. & ex parte tetigit Caiet. 2. 2. q. 95. art. 3. agens de superborum contemplatiuorum, & lamiarum deceptorij imaginationibus, à dæmone immisilis.

De intellectus deceptione à dæmone.

AN intellectus humanus à dæmone possit decipi? non inutilis dubitatio est. Et videtur vera pars negatiua prin. d: Quidquid dæmon potest efficere per motum localem, aut alterationem ad eum consequentem potest, vt supra docuimus: sed intellectus non est mutabilis immediatè locali motu, & multò minus alteratione, quia incorporeus est, ergo in eum nihil dæmon potest. *Confr.* Idè tot, & tanta potest dæmō in sēsus internos, & externos, quia potētia corporales sūt, & organis corporalib. affixæ: a nihil horum

horum intellectui quadrat: ergo in illum nihil dæmon potest. *Secundo.* Cognitio intellectiva secundū duo fit, videlicet secundum lumen intelligibile, & secundum species intelligibiles: sed dæmon non potest mouere animam ad cognitionem intelligibilem ex parte luminis intellectualis: tum, quia hoc præexistit homini à natura; tum, quia vt superius docuimus, nullam formā potest immediatè producere sine agentium naturalium actione per applicationem actiuorum, & passiuorum, quæ non habet locum in lumine intelligibili. Similiter etiam, neque ex parte specierum intelligibilium, propter eandem rationem, non enim valet eas producere: ergo non potest intellectum immutare, nedum decipere.

In hac re dico primo. Citra dubium decipere dæmon hominum intellectum potest, falsa, aut permixta falsis, docendo, loquutione sensibili, aut quouis alio modo visibili, suos conceptus manifestando. Assertio clara est, si enim hæc potest facere homo, vt decipiat alium hominem, cur non hæc efficere valebit potens inimicus, maximè assumpto aliquo corpore? Sic conatus est decipere, sed frustra, Christum Dominum, sic sæpe decipit Magos, & maximè incubos, aut succubos.

Dico secundo. Dæmones inuisibiliter & immediatè, attentata sua naturali virtute, possunt mouere hominum intellectum eum illuminando. Hæc

assertio probatur. Nam id potest Angelus bonus, vt ait D. Thom. 1. p. q. 111. art. 1. & multis alijs locis: ergo & dæmon id poterit, quia in naturalibus æqualis sunt potestatis spiritus bonus, ac nequam, teste D. Dionysio & assentientibus eunctis Theologis. Hæc autem illuminatio non consistit in productione alicuius formæ, vel noui luminis, sed lumen naturale iam præhabitu fortificando: virtus enim inferior coniuncta superiori fortior redditur, ad eum modū quò minus calidum ex adiunctione ad magis calidum robustius redditur: quod egregiè explicat D. Thom. de veritate, q. 11 art. 3. in corpore, & ad 3. sicque est intelligendus sanctus Doctor in 2. dis. 8. q. vii. art. 5. ad 6. quando ait, posse dæmones imprimere hominum intellectibus lumen intelligibile, non producendo, sed iam productum vigorando. Cōsulto dixi in assertione, id posse dæmones attentata sua naturali virtute: nam considerata eorum malitia, & odio, quo homines prosequuntur, nunquam homines isto pacto illuminant. Ita D. Thom vbi supra, quest. 16. de malo, & 1. 2. quest. 80. & ratio est, quia isti hominum hostes, nullum bonum eupiūt hominibus, sed hostilia mala: ergo semper desiderant hominum intellectus obnubilare, tenebris offūdere, in errorem inducere, ac decipere: ergo nunquam intellectum confortabunt lumine intelligibili, sicut possunt, ne eorū thecna, malæ artes, & doli lumine illustriori detegatur.

Et

Et si objicias: dæmones scientias docent, secreta veritatis inspirant, sacra dogmata, quasi in mōmēto ad, discere faciunt, vt dicitur de Anabaptistis, qui sumpto poculo (dæmoniaco nempe) in sacre Scripturæ lectione periti euadunt, ordinantes hæc omnia in malum, & deceptionem errorum: cur ergo id non efficiant confortando scilicet intellectum hominum, vt errores defendant, aut alia mala subtilius machinentur? R. sp. negando consequentiam: in casu enim antecedentis, magna latere potest erroris, ac deceptionis occasio, vt statim videbimus: eo quod commemorata in antecedenti, fiant per apprehensionem, & receptionem specierum intelligibilium: quas ita concinnant, & commiscet dæmones, vt multa persuadeant falsa: at verò confortatio luminis intellectualis, sicut & ipsum lumen, pertinet ad iudicandum melius de apprehensis, quo iudicio relegatur omnis error, & deceptio; tātum abest, vt inducatur, seu occultetur. Quare quamuis possent dæmones intellectum confortare modo prædicto, & eundem subtiliorem reddere ad omnes operationes suas præstandas per commodiores potentiarum sensituarum, quæ intellectui deseruiunt, dispositiones, humoribus scilicet densioribus per motum localem expulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vel spiritibus sensitiuis expurgatis, aut multiplicatis: quanto

enim sensus dispositionibus nobilioribus afficiuntur., tanto perfectiora esse opera intellectus, necesse est: sed id non procurant humani generis hostes, sed in omnino opposita, & incommoda incumbunt pro virili.

Dico tertio. Dæmones possunt decipere intellectum hominum non immutando illum immediatè: sed mediatè. *Prima pars* longiore indiget discussione; modo breuiter: quia non est intelligere quomodo immediatè possit immutari ab erroneo iudicio. *Secunda probatur:* quia intellectus pro isto statu nequit moueri, nisi medijs phantasmatis, quæ à sensibus ortum habuere: sed in his phantasmatis componendis possunt dæmones multas deceptiones, & fallacias obtinere: ergo. *Maiores* perspicua erit si aduertas, intellectum, quamuis non sit alligatus alicui organo, neque suam operationem producat mediante organo, in ea tamen operatione dependere ab organo corporeo: quia vt dicitur in 3. de anima, phantasma est obiectum intellectus, sicut color est obiectum visus: phantasmata autem dependent à sensibus, à quibus ea recipiunt. *Minor autem probatur,* ex his quæ diximus posse dæmones circa phantasmata, quæ sic possunt adaptare, & commiscere, & commixta intellectui præsentare, vt intellectus apprehendat ea cogitata, quæ dæmones intellectum volunt percipere; siue vera sint, siue falsa.

Ff

Hinc

Hinc patet solutio ad primum pro parte negatiua. *Respond.* namque, tantum probare, non posse intellectum directè moueri à dæmone: nō autem probat non posse indirectè, & mediatè, vt modo dicebamus: & idem responderetur ad confirmationem. *Ad secundum resp.* ex secundo, & tertio assertis, id est, non posse intellectum immutari à dæmonibus, per productionem noui luminis, aut alicuius alterius formæ: posse tamen per immissionem phantasmatum, seu specierum intelligibilium.

Ex his colligitur differentia inter intellectum, & phantasia, & alios sensus: nam sensus internos, & externos dæmones decipere possunt immediatè, immutando ipsos sensus eos disturbando, aut lædendo, & faciendū eos errare à veritatis scopo, at intellectum nequaquā immediatè decipere possunt, eum immediatè mouendo, seu mediatè, & indirectè, ad modum expositum. Est rursus altera differentia, nam phantasia (velit nolit) cogi potest à dæmonibus, vt species sensatas verset, & obuoluat, ac de quibus ipsi voluerint imaginetur: at verò licet possunt intellectum informare speciebus intelligibilibus, & phantasmatibus deputatis per operationem intellectus agentis: non tamen possunt cogere, vt eis vratur, & ijs mediantibus aliqua intelligat. Eo quod præter intellectum recipientem species, & obiectum cognoscibile, requiritur actualis intentio cognoscētis, vt co-

gnoscere intendat: quæ actus est voluntatis; quæ cum non possit à dæmonibus immutari, vt statim dicemus, neque ipse intellectus, propter participatam à voluntate libertatem potest cogi: non solum ad iudicandum, verum neq; ad apprehendendum ea, quæ dæmones suggerūt, sed existentib; aliquibus speciebus in phantasia, non est necesse in eas intellectū intendere: at potest aciem suā ab eis diuertere, imò existentibus speciebus in memoria, seu intellectu, non est necesse conceptus formare actiue intelligendo, quia ad hoc intentio voluntatis requiritur. Doctrina est D. Th. in q. 16. *De malo*, art. 11. ad 3. 4. & 5. & alibi sæpe.

De deceptione voluntatis.

ERROR, & præstigiū præcipuè ad potentias apprehensiuas pertinet; deceptio autem etiam ad appetitiuas facultates spectat, quæ tunc dicuntur decipi, quando mouentur, vt ament non amanda, & odio habeant non odienda. Hanc autem deceptionem non valent dæmones voluntati inferre ipsa reuēte. *Probat.* quia dæmones nequeunt mouere hominum voluntatem, neq; directè, neq; indirectè: ergo non possunt eam vllō pacto desipere. *Prob. prima pars antecedentis*, eo quod voluntas vndique & omninò est independens à corpore.

Quod vt planius percipiatur aduertendum est, esse quasdam hominum potentias dependentes à corpore
quas

quantum ad actum, & quantum ad obiectum, cuiusmodi sunt sensus interiores, & exteriores, qui actum producant mediante organo corporeo, & versantur circa obiecta corporea: & idem dico de appetitu sensitivo. *Alia potentia* sunt dependentes à corpore dumtaxat, quantum ad obiectum: huiusmodi est intellectus, qui non valet actum producere, nisi phantasmata illi quasi in ratione obiecti presententur, cum oporteat intelligentem phantasmata speculari: at vero actus ipsius intellectus à corpore non pendet, quantum ad sui perfectionem, quia potentia est nullo indigens organo ad sui actus productionem. *Alia potentia* sunt omnino independentes à corpore quantum ad actum, & quantum ad obiectum. Hæc est voluntas humana, quantum ad actum quidem, quia nullo indiget organo ad sui actus elicentiam; quantum ad obiectum etiam, quia cum non moueatur ab obiecto, seu specie sumpta à re corporea, id est, phantasmate, sicut intellectus, sed à bono vero, vel apparenti, non pendet ab obiecto corporeo: ergo omnino independens est à corpore, ac proinde non potest directe ab extrinseca creatura moueri, neque decipi. *Rursum*, Voluntas, libera potentia est, nulli subiecta creaturæ: & consequenter suorum actuum domina: ergo à nulla creatura poterit directe moueri, alias ab ea creatura cogereretur: neq; etiam indirecte, quia maximè ab obiecto, & hoc non est

verum, etenim à nullo obiecto necessario mouetur, nisi ab ultimo fine.

Hinc perspicies, dæmonum potentiam, in voluntatem multo minus vires suas exercere, quam in intellectum: quia illam nequit directe, aut indirecte mouere: huc vero mediatè, & indirectè mutare potest. Colliges etiã, dæmones non valere villo pacto homines inuitos ad peccandum trahere: quia eorum voluntas nequit (velint, nolint) ab vlla creatura moueri.

Dico secundo. Quamuis dæmones non possint ad peccandum cogere, possunt multipliciter, & vehementer inclinare. *Primo* operando interiorius in phantasia, aut appetitu sensitivo, vt habet D. Thom. 1. 2. q. 89. & *D. Thom. de malo, q. 16. art. 11.* Modum autem isthæc faciendi percipies, si aduertas quæ paulò ante diximus; nam dæmones per motionem spirituum in quibus sunt phantasmata, illa ad imaginationem deducunt, quæ vel alliciant concupiscentiam, vel irascibilem concitent, & sic indirectè inclinant intellectum ad iudicandum, & voluntatem ad volendum illud, quod ad peccati patrationem conducit. His addendum, eos posse humores in homine existentes mouere & his inflammata parte sensitua in actum peccati prona, ipsa voluntas acriter inclinatur, & quasi arripitur: sed nequaquam cogitur, sed ultro neè aliquando assentitur peccato.

Secundo. Ad peccatum possunt inducere, & inclinare per exteriora:

verbi gratia exterius suadendo : sic cum Seruatore nostro egit dæmon, loquens voce humana, *Mat. 6.* & nō nullos Sanctos, conatus est ad lapsum carnis inclinare, apparens in forma iuencularum blanditiū, vsque ad barbæ attrectationem, & eo deteriora. Item aliquot munera ficta offerendo exterius, vt D. Antonio argenteam mensam; & lamijs viros, & fœminas, ac carnales delicias: aut ostendendo aliquot pro uocatiua vera, quibus animus inuentis emolliatur, & ad malum pronocetur: vt si Ecclesiã aduenti, proeuret occursum fœminæ dilectæ, aut quod aliquid turpe videat, aut audiat, ac denique aliquod corpus, quod ardorem venereum excitet, intromittendo: potest. n. homine dormiente, in stomachum cibos inferre, qui iram, aut concupiscentiam moueant, aut vires genitales accédant, sed his, & alijs nequaquam cogere potest ad peccandū, cū homines ipsi valeant fortiter resistere, nec occūbere, vt egregie docet D. Tho. 1. 2. q. 80. per totam, & D. Aug. *serm. 197.* Latrare, inquit, potest diabolus, sollicitare potest, mordere omnino non potest. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. *Cyrillus Hierosolymitanus, catechesi. 4. illuminatorum: Liberum, ait, arbitrium habet anima, & potest diabolus incitare, cogere autem præter voluntatē non potest. Subijcit tibi cogitationes fornicationis, si vis, probas, si nolis, improbas. Et Cassianus collat. 6. cap. 8. ait: dæmones ita ro-*

stris profectibus aduersari, vt eos tantummodo incentores malorum, non etiam impulsores credamus. Hæc dicta sint de deceptionibus, quibus dæmones illaqueare mortales contendunt, & de modo, quo eas operentur.

DISPUTATIO VII.

Quibus signis, quibusve notis deprehendatur, effectus istos mirabiles, qui à dæmonibus vel à magis ope dæmonum fiunt, esse veros, an verò fucatos, & apparentes.

IN hac re dico primo. Ad intellectum præcipuè pertinet diiudicare de veritate, aut falsitate horum effectuum, id est, sint ne veri an dumtaxat deceptorij, & apparentes. Assertum planum est, tum, quia licet intellectus possit aliquo modo decipi quantum ad receptionem specierū intelligibilium dimanantium à phantasmatibus, vt in præcedenti disputatione docuimus: tamen quantum ad sublationem, aut læsionem luminis intelligibilis, non potest; quo mediante lumine, habet intellectus diiudicare de veritate cuiusuis entis. Tum, quia inter alia intellectus munia, vnum est sensus errantes corrigere, quod nequibit fieri, nisi ad ipsum spectet apprehendere errores eorum.

Dico secundo. Si effectus factus à Mago, vel dæmone, iudicatur ab in-

intellectu superare facultatē totius naturæ creatæ: v. g. suscitatio mortuorū, vel aliquid simile, de quibus diximus in disputatione quarta, infallibile signum est, eum effectum præstigiolum, & apparentem duntaxat esse.

Dico tertio. Quædam aliæ coniecturæ sunt ad idem dignoscendum; quædam ex duratione sumptæ: nam si effectus citò eualescit, aut parum durat; cōiectura non leuis est, fuisse fallacem, & fucatum: eo quod quæ à natura sunt diutius permanent, quàm quæ ab arte: item si celeritate nimia plus solito coalescit. Ac denique ex alijs circumstantijs coniectura sumenda est: hoc præ oculis habente, quod superius docuimus disputatione quinta, asserto secundo, operamiranda dæmonum, ac Magorum, vt plurimum fucata esse, & duntaxat apparentia. Sed est digna scitu.

DISPUTATIO VNICA.

Vtrum ipsimet sensus diiudicare valeant, an decipiantur in suis operationibus, necne?

ET quidem dubitatio non procedit quando deceptio prouenit ex organi læsione: quia si propter organi læsionem, aut dissipationem deceptio procedit, nequibit legitimè de ea iudicare, ad quod iudicium integritas organi requiritur. Neque habet locum quæstio, quando deceptio dimanat ex parte speciei; putà, qui per propriam speciem ab i-

maginatione defluentem, quia iudiciū illud debet fieri specie: quod si alicuius obiecti specie propria informatur sensus, impossibile erit aliter, quàm per eam representatur, iudicare. Totū ergo disputationis pōdus incumbit, quādo deceptio prouenit ex parte obiecti sensationis, e-mentiti, ac effecti à dæmone, vel à Mago ope dæmonis, an ipse sensus suamet sensatione, potens sit ad dignoscendū, vtrū illud obiectū effectum sit à dæmone, an à natura formatum. Vtrū verum sit, an tantum apparens: v. g. videt quis spectrum mulieris pulchræ, dubitatur an ipsa spectri visione facultas visiva possit apprehendere, obiectum illud non esse veram mulierem, sed duntaxat apparentem.

Et videtur vera pars negatiua. Nam dæmoni facillimum est per motum localem, aut alterationis, applicando actiua passiuus, sic effingere obiecta omnium sensuum, ac si à natura essent formata. Quod patet inductione facta in obiectis omnium sensuum: in visus obiecto res clara est, ex innumeris fallacibus apparitionibus, quibus dæmon fefellit oculos intuitiuum: in auditus etiā obiecto non minus facile, fingēdo voces humanas, & armoniā musicam. Multa narrat Syluester de strigima. lib. 2. cap. 5. puncto 3. se accepisse à quodam amico sibi fide digno. *Quidam, Syluester, ait Syluester, in ciuitate Bononia satis religiosus Sacerdos, mihi amicus, cui Hieronymo à Viola, seu Lira nomen*

men erat, quod eiusmodi instrumentum peroptime tangeret, mihi ad annum Domini 1500. in hanc sententiam retulit, ex Necromanticis, quidam mihi (inquit) cognitus dum me lyram tangere crebro videret, ostendam (aiebat) aliquando meos pulsatores, & quam nihil scias videbis: cumque festo quopiam ad tempus Quadragesimale post cibum, sanctum Michaelem in Vosco, declinata semita per vineas, angusto calle conscenderemus, medio itinere lasi quieuimus: cui ego: Quando illos, de quibus tories, pulsatores, auditurus sum? Qui statim quibusdam in terra formatis, respice ait sursum, vidique in aere quoddam pernicialium agmen, vt videbatur aulis ludentium, & descendantium, ac descendendo crescentium: qua cum in terra steterunt, quindecim iuuenes pulcherrimi quindecim instrumenta musicalia tangentes fuere: tota verò intentione ferebat in eum qui lyram tenebat, quod in audio, visum est mihi, quod in ea arte scirem penitus nihil. His verò iussu Necromantis disparentibus, & eorum versus characteres effingente: denovo similia, vt prius, sed plura apparere; qua dum in terra consistenter, fuerunt qui prius quindecim iuuenes pulsantes, & pulchra totidem cantantes, quibus (pareat, inquit, mihi Deus si in hoc pecco) aut pulchriores, aut in pulchritudine pares vidi nunquam. Hæc ille. In obiecto etiam gustus, & tactus, idem apparet, in casu superioris allato, de conuiuio præstigiolo in nuptijs Menippi cum larua quadam, quod supra retulimus.

Sed quia circa sensum tactus, præcipua difficultas est, vt videbimus argumento secundo ex cap. 18.

Gen. vbi habetur Angelos in figura virorum receptos ab Abrahamo latione pedum, non esse deprehensos, non habere veras carnes, ac ossa, Tertio. Omnia quæ in carne, & ossibus reperiuntur à dæmone valent graphice efformari, ac simulari, nèpè ossium durities, carnis mollities, tepor, ac luavis calor, qui tactu percipitur, & cætera tangibiles qualitates: ergo quamuis veras carnes (quæ à principio viuente necessariò sunt) nõ valeat producere: si mulare tamè ac efformare, vt tactui tales appareant, poterit efficere, ac ex consequenti sic tactu fallere, vt ipse non percipiat deceptione. *Constr.* quia sensus visus præstantior potentia est: ergo minorem deceptione patitur. His & alijs mouetur quidam moderni, vt existiment non posse tactum percipere deceptione quam cæteros sensus.

In oppositum est dictum Christi Domini, Luc. vltim. qui vt probaret suum corpus post resurrectionem non esse phantasticum, sed naturale, ait Discipulis dubitantibus: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa nõ habet, sicut me videtis habere.* Quæ tuatio nullius esset efficaciz nisi per tactum discernatur inter veram, & simulatam carnem, inter vera, & ementita ossa. Posset enim quis occurrere dicens: Etiam phantasmata dæmoniaca habent carnem, & ossa simulata, ac tangibilia, ac palpabilia, ita vt deceptio per tactum nequeat deprehendi.

Secundo. Magi ac lamiz quæ cum dæmonibus familiariter cōuersantur, maximè tactu pertinente ad generationem, falsæ sunt sæpè, se conquestas apud dæmones incubos, eorum corpora assumpta, siue cadauera, siue aërea corpora formata, esse tactu frigida, & horrida, & dæmones respondisse (vt refert Caiet. 2.2. 9. 95. art. 3. ex certa relatione earum) se non posse melius facere: ergo aliquid est in carne, & ossibus tãgibile, quod non potest perfectè obubrari à dæmonibus, ita vt tactus omninò decipiatur.

Sit tamè *assertum* nostrum. Potest dæmon ita omnes differentias coloris, ac lucidi, ac denique omnia, quæ spectat ad sensum visus effigiarè, vt omninò decipiatur apprehensens rem phantasticam, & apparentem, vt naturæ, & veram, nō valens per se ipsum percipere eam deceptionem. Hæc assertio non indiget probatione.

Secundum assertum. Circa obiectū auditus, sic & dæmon negotiari potest, vt potentia præfata omninò decipiatur, non valens percipere suam deceptionem. *Probat*ur: quia obiectū auditus est sonus, sed dæmon per localem motum, aut alterationem, potest efficere veros sonos, & omnes eorum differentias, aut saltem simulare: ergo omnino sic decipi potest, vt suam deceptionem non deprehendat; sed existimet eos sonos à causis naturalibus prouenire, non à dæmone. Aliqui accipiunt ab hac

assertione voces humanas, quas audiunt dæmones nō posse ita perfectè imitari; quin attente audiens efficitas à dæmone, non percipiat eas voces non esse verè vitales, sicut re vera non sunt. Hi nituntur primo: quia sagæ plurimæ comprehensæ, falsæ sunt dæmones eas alloquētes, id efficere voce stridula, instar sibili, confusa, obscura, debili, pusilla, & quasi ex dolio per testam ruinosam. Ita Remigius *lib. 1. de monolatr. capit. 8.* ergo signum est, eos non posse imitari perfectè voces humanas, aliàs perfectè obumbrarent, vt melius deciperent.

Secundo. Quia & voces formentur (maximè humane, quæ magnam de articulationem exposcunt) quamplurima instrumenta requiruntur, eorumque functiones plures, & difficiles: ergo nō poterūt dæmones ita perfectè formare, quin deprehendatur non voces humanas esse, sed fictas, & simulatas. *Antesedens* ostenditur ex Philosophis, & Anatomicis quamplurimis, maximè ex Vesalio *lib. 7. de humani corporis*, qui ad numerum quinarium reducunt interiora instrumenta vocum humanarum formandarum, pulmones thoracis, & intercostales musculi, aspera arteria, larynx, gargarium. Pulmones seruiunt ad excipiendum aerem, & idè in eis raritas quædam, & mollities similis spongijs, quæ se contrahunt, & dilatant. Musculi facultate motiua, quæ pollent; siue thorax, ijs median-

tibus

tibus compressum aërem diuerberant, & expellunt; alioqui neq; vox, neque sonus ullus esse potest. Aspera arteria, est via quæ à faucibus ortum ducens, varijs compacta cartilaginibus, per collum in pulmones decurrit, & ut trahere ac reddere spiritum possit assidue pater. Diciturque aspera, ob inæqualitatē; sicut & illæ, quæ à corde procedunt, & pulsum denuntiant, leues nuncupatur. Larynx est superiori finis asperæ arteriæ, laryngis verò summum ostiū ne quid cibi, potūve, per id dilabatur, cōregit membrana cartilaginosa, quibus larynx constat, linguæ as-similis, & ob id lingula vocatur. Hæc verò cum spiritum identidem recipiamus, sursū erigitur. Gargalio, seu gurgulio est caruncula rotunda in extremo palati dependens, sub qua in epiglottis, seu uvula.

His itaq; instrumentis vox in hūc modū editur: musculis thoracis, & intercostalibus, vehementer cōprehensus aër, è pulmonibus per arteriā vocalem confestim deducitur, qui angusta via tractus, in aerem in arteria vsque ad laryngem epiglottidis oppositum retentum, impingit. Hic ad guttur, summamque arteriæ partem allisus, sonat; ac vocem effingit, quam si lingula opposita non esset formare non posset, qui totus sine percussione profliret: confert verò plurimum ad formandam vocem, gurgulio, & lingula, quia vox ad eas partes frangitur, & temperatur; ac pro varietate percussionum, diuerse

vocum flexiones fiunt. præsertim verò gurgulio, quasi plectrū ad suavitatem, & moderationem vocis conducit. Præter hæc commemorata instrumenta, alia plurimum ad dearticulandas voces conducunt; vt lingua, palatum, dentes, & labia, vt experientia teste agnovimus.

Tertio. Supposita opinione eorum qui censent ipsūmet auditus obiectum verè, & realiter vsque ad auditus tympanum referri, est argumentum. In vocibus, præcipue humanis, est quædam tenebitudo ac mollitudo, delectans valdè auditū, eo quod à principio viuente proficiscatur: hanc non potest perfecte imitari demon, cum non sit vitale principium: ergo non sic perfecte poterit simulare humanas voces, quin defectus imitationis, ab auditu hominis attentè, deprehendatur.

Nihilominus censeo assertum nostrum secundum sine vlla exceptione esse firmandam in obiectione quocunque potentie auditivæ. Et ad obiectionem in oppositum *respondet.* Ad primam, quamvis demones per motum localem, & alterationes possunt perfecte effingere, & dearticulare voces humanas (quod & res inanimæ possunt efficere, & efficiant sæpè, vt patet in tibijs, organis: & in cauis vallibus resonat echo, quanto melius spiritus nequam id efficiunt?) tamen non semper sinuntur facere quantum possunt; sed confusè satis, & imperfectè voces humanas edunt, Deo disponente.

nēte, vt auditus, qui est potentia cōducens ad veritates naturales, & supernaturales recipiēdas, nō omninō decipiatur, sed habeat vnde possit discernere, & deprehēdere se aliquādo decipi à dæmone, nempe ex voce confusa, stridula, & pusilla, qua dæmones vtūtur, quia sæpè alia expressiore, & magis articulata vti non permittuntur à Deo propter hominum bonum. Possiant tamen attenta sua naturali facultate, & aliquando id efficere non dubito.

Pari ratione philosophandū reor circa obiectum visus. Quamuis enim possint dæmones affabrè effigiare, & ementiri figuram cuiusuis rei, imò aliquando Christi Domini; tamen semper, aut ferè semper, Deo cohibente potentiam dæmonū, in figura adest aliquis defectus, vnde deprehēdatur effigiem esse fucatam, & opus esse dæmonum. Ostendunt se humana figura sæpè; sed corpore atro, squallido, fœcete, & formidabili, aut saltem obscuro, nigro, fædoque vultu, naribus vel deformiter simis, vel nimis aduncis, instar aquilæ, ore deformi, oculis valdè intrusis, flammantibusque, manibus, pedibusque obuncis, aut ad modum vulturis, strigosis brachijs; cruribusque, & villo fusco plenis, ribijs caprinis, vel asininis, aliquando vno pede, aut vtroque; truncato, denique statura corporis nunquam iusta, ac decora: sed cui semper adsit aliquid insolitum, vt sic homines percipiant dæmonis fraudes, nec se ab huiusmodi spectris

sinant deludi. *ad secundam obiectionem respond.* Ea omnia formandæ vocis instrumenta, & eorum functionem per motum localem, & alterationem si opus est, potest dæmon perfectè effigiare. Ad tertiam responder, nos non asserere veras voces posse à dæmonibus fabricari, quia loqui actio vitalis est, quàm in dæmone reperiri non posse asseruimus cum D. Thom. vbi sup. sed docemus eas posse tam perfectè simulare, vt nihil in vocibus humanis reperitur, quod dæmon non possit per motum localem, aut alterationem, sensui præsentare; ac si veræ voces ei insonarent: etiam admissa illa opinione, quam fallam reputamus.

D. Thom.

Tertium assertum. Omnes tangibiles differentias potest dæmon ita perfectè fabricare, vt potentia tactiva nequeat obiectum esse à dæmone apprehendere; præter quam carnes, & ossa, nervos, & alia, quibus fabrica corporis viuentis constat, quæ perfectè simulare dæmonē, impossibile putamus. Secunda pars, circa quam difficultas incumbit, probatur argumentis factis in oppositum; præcipuè argumēto primo desumpto ex Diui Lucæ testimonio, cui consonat Diuus Ioannes in 20. capit. *Ioan. 20.* sui Euangelij, narrans apparitionem factam Discipulis, & Thomæ, quando erat cum illis. Præterea. Temperamentum carnis, ossium, ac nervorum pertinet ad obiectam tactus; non enim solum percipit primas, & secundas qualitates, duritiem ossium, mol-

Gg

mol-

mollitudinem carniū, sed etiam temperamentum earum partium viventium, maximè animalium: sed huiusmodi temperamentum non potest perfectè fabricari à dæmone: ergo quando id simulat, tactus simulationem percipiet (& loquimur de tactu, non excludendo à concomitante sensu communi, in omni sensuum externorum operatione.) *Minor probatur:* quia illud temperamentum consistit non in sola mixtione qualitarum tangibilium, non in duritie, aut mollitudine, sed in temperie resultante ex his, vt à principio vitali, & animato, proficiscitur.

Obijciat quis primo. Quia eandem temperaturam possumus in obiectis aliorum sensuum fingere, & dicere, hanc vitaliter non posse fabricari à dæmone. *Secundo.* Estò ponatur in solo tactu, vt percipiatur non est necesse esse veram temperiem carnis, sed est effectam, sicut in alijs sensibus simulatus color ita percipitur sicut verus, simulata vox humana, sicut vera. *Tertio.* Per fluxionem speciei carnis à phantasia ad tactum vsque poterit percipicari, ac si re vera esset præsens, vt supra dicebamus in disputatione immediatè præcedenti. *Respond.* *ad primam obiect.* Ad visus, vel auditus obiectum non pertinet temperamentum subiecti, sed solus color, aut sonus; secus ad obiectum tactus, imò & gustus, qui percipiunt vt differentiam proprii obiecti temperantentum carnis, ossium, &c.

Ad secundam respond. Obiecta vi-

sus, auditus, & fortasse olfactus intentionaliter immutant, saltem non est necesse realiter potentias immutare: at verò gustus, & porissimè tactus obiecta, vel non immutant intentionaliter (vt Medici volunt) aut si ita immutant, necesse est simul immutare realiter: per affixionem & impressionem realem cum organo præfatorum sensuum, gustus scilicet, & tactus; & idè nisi adsit, & illis iungatur verum carnis, aut ossium, &c. temperamentum, nõ sentiēt se immutari vera carne, & D. Th. *veris ossib.* Doctrina est D. Th. in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. q. 1. & 2. Quomò autē cū hoc saluetur, omne sensibile positum supra sensum non causare sensationem, non est huius loci, sed ad secundum librum de anima pertinet, nos aliò properamus. *Ad tertiam.* Per solam effluxionem specierum ad tactum, vel gustum, qui est quidam tactus, nequeunt tangibilia percipi, vel quia non immutant intentionaliter, aut si ita immutant, etiam realiter imprimere sensorio necesse est. *Secundo respondetur,* nos dumtaxat differere de deceptione proveniente ex parte obiecti, non verò ex parte mediij, id est, speciei: sed præstat prior solutio. *Ultimo probat.* nostrum assertum, carnes cadaueris super exanimis, magis accedunt ad veras hominis viventis carnes, quàm carnes, quæ fingi possunt à dæmone per aëris condensationem, aut aliorum humorum alterationem; sed carnes cadaueris non esse veras

carnes viuentis, affirmant experti se tactu percipere, propter defectum temperamenti à principio vitali proficiscentis: ergo multo melius percipiet carnes à dæmone non esse veras carnes.

Ex dictis infertur non minorem ab hominibus capi delectationem in sensationibus obiectorum à dæmone effectorum erga visum, auditum, & olfactum; quam in sensatione obiectorum harum potentiariū, si à natura producerentur: secus cōtingit in obiectis gustus, & tactus. *Prima pars probatur.* Quia æquè aut plus perfectè possunt trium præfactorum sensuum obiecta effingi à dæmone, quam à natura fabricari, & æquè aut plus perfectè immutare, vt nuper docui: ergo & delectare, quia appetitus sensitiuus, ad quem delectatio pertinet, sequitur in suo opere modum potentiariū apprehensuarum sui obiecti. *Secunda pars corollarij probatur* opposita ratione, & quia sagæ ac lamie sæpe falsa sunt se in coitu cum dæmone incubo, non sentire eam delectationem, quam cum viris experiuntur, nimirum propter scabrositatem, & defectum temperamenti vitalis instrumentorum, à dæmone effectorum. Rectè Caietanus 2.2. qu. 95. art. 3. *Est enim, inquit, tanto humanarum personarū commixtio naturalis delectabilior, quanto verum superexcedit verosimili.* Detinentur autem in his spurcitijs delectabiliter lamie propter alia quæ consequuntur ex communica-

tione cum dæmonibus, & quia deceptor hominum dæmon, id quod deficit de temperamēti vitalis qualitate, supplet alijs voluptuosis spurcitijs. Quare quidam incubus dæmoni in figura pulchræ scemine, quæ Catherinam appellabat, captus, & igni statim tradendus, ridens diu, interrogatus de risus causa, dixit se recordari de lenocinijs, & blanditijs suæ Catherinæ (dæmonis succubi) & cum iam flamma occupabat, idem, inquit, faciam: ita refert Syluester lib. 2. de strigi magis, cap. 5. in fine.

Ad argumenta facta in principio dubitationis resp. ad primum concedendo intentum quoad omnes sensus, excepto gustu, & tactu propter argumenta tacta in oppositum, & propter rationes allatas in tertio assero: nec tamen negamus homines alijs affectionibus occupatos, vt Menipum captum amore illius sagæ, & illius pulchritudine ludificatum, de facto ac sæpe decipi in tactu, & gustu sensatione, sed homo attentus gustu, & tactu ea cibaria percipere vt inania.

Ad secundum similiter respondetur. Abrahamum opinione illorum viro- rum præoccupatum, & diuinis intentum, ac nihil doli suspicantem, non mirum deceptum esse, etiam in lotionem pedum; posset tamen deprehendere errorem, si attentè attendisset. Mitto modò, quod ibi non dicitur expressè, an per se, an per famulos pedes Angelorum lauerit, imo neque an dumtaxat aquam pro-

lorione obtulisset, facienda ab ipsismet hospitio receptis.

Ad tertium resp. temperamentum verarum carniū, non posse perfectè simulari à dæmone, quia id necessario debet esse à principio viuentis intrinseco, & hoc à tactu percipibile est, sicut calor naturalis vt sic, perceptibilis est per tactum, sed tamen impossibile est à dæmone ita perfectè per alterationem fieri, vt non percipiatur, vtum calor fuerit naturalis, necne, per sensum tactus.

Ad confirm. resp. visum esse præstan-

tiorem potentiam tactu propter maiorem immaterialitatem, & propter plures sui obiecti differentias, & propter alia: cæterum tactus minus obnoxius deceptioni propter rationes allatas. Hæc disputata sint pro introductione quæstionis nonagesimæ quintæ, & nonagesimæ sextæ, vbi agitur de diuinatione, & vana obseruatione, quorum criminum malitia ferè tota ortum habet, occasione sumpta ex potentia dæmonum ad mirabilia patranda.

L A V S D E O.

TRA

1

TRACTATUS
THEOLOGICVS
DE PROCESSV ADVERSVS
crimina excepta, ac speciatim aduersus
crimen Veneficij.

*Sumptus ex commentario Theologico R. P. ADAMI
TANNERI ad 2. 2. S. Thom. quest. 67. a. 2. 3.*

Absoluetur hic tractatus quinque quaestionibus seu dubitationibus.

I. Quanam velut principia in hac re supponenda sint.

II. An in crimine veneficii ad torturam vel damnationem sufficiant solæ denunciationes complicum.

III. An in processu aduersus sagas, expediat tam multa iudicis arbitrio relinqui.

IV. Quid animarum Curatoribus, in hoc processu, præsertim circa Sacramentorum, & sepulturæ administrationem faciendum.

V. Qua ratione, quibus mediis Veneficia aut auertenda aut extirpanda sint.

QVÆSTIO I.

Quanam velut principia in hac re supponenda sint.

Ad S. Thomæ loc. cit.

1. **V**ocantur crimina excepta, ex usu loquendi Doctorum illa, quæ ob singularem enormitatem ac perniciem aduersus

bonum commune, in plerisque rebus, à communi modo procedendi speciales in iudicio exceptiones habent; qualia sunt illa, quæ directè vergunt in corporale, vel spirituale damnum publicum, vt est crimē læsæ Maiestatis, hæresis, Veneficij &c. de quibus quidem singulis agere huius instituti non est, sed solum

tum communia tradere principia, quæ circa processum, adeoque inquisitionem & punitionem eiusmodi criminum obseruanda sunt; tum deinde generaliores quasdam difficultates, quæ circa processum in causa Veneficatum seu strigum occurrunt, & hodie inter doctos enixius ventilantur, expendere: prius hoc dubio, alterum sequentibus quatuor dubitationibus exquemur.

Est verò hæc tractatio eo minus à Theologi professione aliena, quod ea non tam dependet à legibus humanis, quam ipso iure naturali, vt inferius patebit. Et quia mihi quoque adhuc Monachij Theologiam moralem docenti, iam ante annos 24. ea ipsa quæ sita circa hanc materiam resoluenda proposita fuerunt, quæ postea ad Martinum Delrium delata, & ab eo in *appendice 2. operis* resoluta exstant; existimaui nihil à professione mea alienum me facturum, si meam hac de re sententiam breuiter & quasi summam exponerem; non vt receptæ & approbatæ vsquam praxi, doctiorumque sanioribus iudicijs præiudicarem, sed vt eorundem, ac præcipuè summorum Magistratum sapientissimo iudicio rem omnem maturius discutiendam relinquerem.

Quod igitur ad præsentem dubitationem attinet, *primum in hac re principium* esto: neque in crimine Veneficij, nec in aliis criminibus extraordinariis, seu exceptis, obliga-

riadicem, ad communem ordinem publicorum iudiciorum seu antiquum, quem iam exoleuisse scribit Paulus Iureconsultus *lege 8. ff. de publicis iudiciis*, seu posterioribus legibus communibus præscriptum: seu etiam ad communem aliorum criminum praxin vndequaue obseruandam. In hoc principio omnes Doctores consentiunt. Quare etiam plerique notant, in eiusmodi criminum inquisitione (nisi quid peculiare obstat) admitti etiam socios criminis, saltem cum aliis iudiciis, quamuis non vsque adeo manifestis: neque in his prærequiri infamiam: cum ea plerumque sit natura sua occultissima, vt notant Syluester V. *Inquisitio 1. §. 10. Sotus lib. quinto de Iust. q. 6. a. 2. Nauarrus cap. 18. man. n. 58. & cap. 25. n. 27. & 33. licet dubitet Valentia q. 14. pun. 1. de Iust. eo quod Sanctus Thomas 2. 2. q. 70. a. 1. vniuersim infamiam requirere videatur, quando alij præter reum interrogandi sunt. Quam rem inferius examinabimus. Ratio sumitur tum à difficultate consuetæ probationis: tum ab enormitate ac ingenti pernicie, quam eiusmodi crimina Reipub. adferunt: quibus proinde nisi efficacioribus medijs ac modis oblitatur, facile sui contagione vniuersam communitatem inficiunt ac perfundant.*

Atque in his criminibus potissimum esse videtur veneficium seu magia strigum: cum quo crimine ordi-

ordinariè alia crimina quam pluri-
ma, eaque grauissima tum in Deum,
tum aduersus homines solent esse
coniuncta : de quibus proinde et-
iam, vbi opportunum est, à Confes-
sariis & Iudicibus sunt interrogan-
di, vt post alios rectè etiam notauit
Lessius lib. 2. de iustit. cap. 44. dub. 4.
Talia sunt I. *Heresis seu infidelitas*. Ple-
rique enim à fide Christiana &
Catholica, nonnunquam etiam ab
iplo Deo, & SS. Trinitate, per mani-
festam apostasiã deficiunt. Deũ, aut
saltè Christũ, fidemq; Christi abne-
gantes, ac fidei in baptismo susce-
ptæ abrenuntiantes: aut certe non
credentes diabolum esse malum &
fallacem spiritum, eumque vna
cum suis asseclis penas æternas sub-
ire. Vnde Prosper Farinacius tra-
ctatu de heresi, qui habetur parte 8,
operum criminalium q. 181. §. 1, num.
46 ex Deltio disquis. mag. lib. 5. sect. 5,
refert, lamias esse suspectas de heresi, &
rardè hanc suspicionem fallere. Et Sect. 15.
ait, lamiarum seu strigarum crimen cum
heresi coniunctum esse. II. *Idololatria* in
cultu diaboli, cui totas se mancipant,
& sacrificia offerunt, alioque
deferunt honores. III. *Blasphemia*
in Deum, Christum, B. Virginem,
& omnes Sanctos. IV. *Omnis gene-
neris sacrilegia*, quæ per abulum
Sacramentorum, rerumque sa-
crarum, & ipsius sacratissimæ Eu-
charistiæ nefandam dehonestatio-
nem, sæpissime committunt. V.
Luxuria infanda, ac nefariæ cum
dæmone commixtiones. VI.

Damna proximorum, vt homici-
dia, mortes animalium, vastatio-
nes segetum, aliaque similia, quæ
fufius etiam referunt Binsfeldius
Commentario ad legem, Nemo Cod.
de maleficis & Mathematicis, in principio,
& Deltius disquis. magic. libro. 5. sect.
16.

Ex quibus patet, veneficos &
sagas tanquam non solum in
DEVM ac religionem impios &
blasphemos, sed etiam omnium
pestimos, ac nocentissimos salu-
tis humanæ hostes, vt loquitur
Imperator L. fin. Cod. de maleficis &
Mathemat. dignos esse morte, & ex-
tremis supplicijs, ac omnino è Re-
publica, quoad fieri potest, exter-
minandos, iuxta illud Exodi 22. v. 18.
Maleficos non patieris viuere. Accedit,
quod hoc crimen tua natura admo-
dum est contagiosum: ita vt instar
heresis, velut cancer serpat, semper,
que plures in societatem pertra-
here moliatur: item quod clam &
proditorie, in locis solitariis, &
plerumque nocturno tempore, abs-
que omni teste, qui particeps crimi-
nis non sit, idque continuato qua-
si studio, perpetrari solet: quæ omnia
planè conuincunt, ordinarium
processum in hoc crimine inquiren-
do & puniendo vndequaque lo-
cum habere non posse: neque à gra-
uissimo peccato exculari Magi-
stratus qui eiusmodi crimen,
quantumuis sæpe apertis in-
dicijs satis sese prodat, per osci-
tantiam dissimulant: neque seren-

dos.

dos illos, qui pleraque eiusmodi strigum crimina, ac speciatim corporalem translationem, & consuetudinem cum dæmone, negant: de qua re satis prolixè egimus *tom. 1. disp. 5. q. 6. dub. 7.*

6.

Secundum principium est, nihilominus Iudicem, tum in hoc crimine, tum in cæteris criminibus exceptis, sequi debere eam iudicii ordinem ac processum, qui rationi & æquitati naturali cõsentaneus est, quemque in criminibus privilegiatis siue exceptis, tum iura communia, tum particularia statuta locorum, si quæ de his extant, præscribant: adeo ut si quis eum turbet, aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent, iuxta *legem 16. Cod. de panis.* Quod ex communi omnium Doctorum sententia tradunt etiam Binsfeldius *de confess. malis* & Deltius *lib. 5. sect. 1.*

Tertium principium est: non solum contra ordinaria, sed etiam contra extraordinaria & excepta crimina, adeoque etiam in causa strigum & sagarum, ita procedendum à iudicibus esse, ut ne ex eo processu, secundum prudens iudicium, morale & frequens creetur periculum ipsis etiam innocentibus. Pater hoc ex Christi præcepto *Matthæi 13. v. 29.* ubi seruis ad eradicanda zizania suam operam intempestivè quasi obtrudentibus: *Visimus & colligimus ea,* respondet paterfamilias: *Non: ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tempore mesis dicam messori-*

bus: colligite primum zizania, & alligato in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.

Vbi generalis regula præscribitur omnibus Magistratibus, ut si quod crimen puniri & extirpari non possit, non solum absque certa pernicie, sed etiam morali periculo innocentum (quod nempe significatur per particulam *Fortè*) abstinendum potius sit ab eius criminis punitione, idque diuinæ vindictæ in extremo iudicio relinquendum, quàm ut intempestiuo ac pernicioso zelo innocentes simul cum nocentibus perimantur, ut ex communi Doctorum sententia fusiùs docuimus *tom. 2. disp. 5. q. 1. dub. 3.*

Id vero eum in omnibus criminibus puniendis, tum maximè etiam in veneficii crimine diligenter obseruandum est, ob grauissima incommoda: quæ ex illegitimo, in circumspècto, ac periculoso processu: aduersus hoc crimen, toti communitati accidere possunt. E quibus *primum* est ipsa infamia, & grauissima tormenta ac supplicia ipsorum innocentum: eorumque, uti in diuturno, ac pluribus sæpe annis continuato processu, euenire necesse est, quam plurimum vita, ut si vel denuntiationes illegitimè extorqueantur: vel nimium deferatur denuntiationibus, non absque præiudicio & morali periculo innocentum, fieri non possit, quin si processus eiusmodi diu continueretur, toti communitati periculum immincat, ne simul

innoc-

innocentes eum nocentibus, eodem supplicio, quasi generali quodam incendio, aut diluuiio, omnes inuoluantur. Videmus enim, inquit Farinacius lib. 1. prax. crim. tit. 5. q. 43 n. 22. quod aliqui reperiuntur adeo in tortura impatientes: vt potius mori, ac de se & aliis mentiri delibent, quam tormentorum cruciatu & dolores sufferre iuxta tex. in l. 1. §. In causa tributorum ff. de quest. cum aliis adductis per Foller. in pract. crim. canon. cap. 31. num. 2. & 13. Quod in hoc crimine facilius accidere, ipsa acerbitas & frequentatio consueta tormentorum persuadet.

Secundum incommodum, est infamia ac perpetuum probum honestissimarum, ac etiam nobilium familiarum: quod etsi ita quidem nunc à nonnullis eleuari videatur, ac si ob frequentiam quasi pro nihilo aestimandum sit: nemo tamen adeo vacors est, qui cum id sibi, suæque familiæ acciderit, non vehementer sentiat, ac pro graui nota ac probro habeat, pro quo redimēdo magnam etiam pecuniæ summam facile sit expositurus.

Tertium est probum quasi quoddam ac dedecus ipsius Catholicæ Religionis: quod ex eo oriri solet, dum sæpe malefici crimine damnantur, etiam illæ personæ, quæ tum mortum, ac totius vitæ, quatenus constare hominibus poterat, honestate, tum etiam diuinorum Sacramentorum frequenti vsu, ante infamationem & publicationem criminis, bono omnibus exemplo fuerant: è qui-

bus cum dubitari quidem non possit, nonnullas etiam subinde hypocritis velo inductas, fucum alijs facere, ac interim re ipsa veneficii crimine infectas teneri: non parum tamen Catholicæ Religionis nomini & existimationi obest, nocentum numerum, adiectione innocentum, multiplicari & cumulari.

Quibus rationibus planè adducor, vt si quo processu fori criminalis, saltem inter decem, aut etiam viginti nocentes, vel vna simul persona innocens eiusdem pœnæ infamixque communionem sit inuolenda, ab eiusmodi processu, ipsaque ad eo etiam, si aliter fieri non possit, punitione ac inquisitione ipsarum etiam nocentum abstinendum censeam: idque maximè, quia inchoato semel eiusmodi processu, adeo numerus puniendorum multiplicatur, vt nullus propemodum sit finis ac numerus eorundem, vt dictum.

Adducor in hanc sententiã ipsius imperii Dei, æquissimi Iudicis, sententia ac præiudicio: qui ipsi etiam Sodomæ integræ ciuitati - quamuis grauissimo ac infando scelere infectæ, se parturum esse spondit, non solum si ex eo toto numero, inter homines adultos, quinquaginta, vel quadraginta, vel triginta, vel viginti, sed etiam si vel ex omni numero decem iusti fuissent inuenti, ipso Abrahamo ita pro salute populi Deo supplicante, Genesis 18. v. 25. Absit à te, vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius: non est hoc

rum qui iudicas omnem terram : nequaquam facies iudicium hoc.

12.

Contentit his etiam ipse Deltius *disquis. lib. 5. sect. 5. num. 4.* ubi ait : *Esto sit probatio criminis admodum laboriosa, progrediatur ergo hoc ad torcuram : si ad necem infortis extendis, nonne durus, & saevus meritò dicare ? Sit crimen atrox natura: quid tum si reuera non commisit ? Sic aliqui noxij elabentur: praestat decem elabi, quam vnum innoxium condemnari. Si tortus fuit innocens, potest ei solati aliquid impendi: si damnatus & necatus, quod tu mortuo prabeas cataplasma ? ubi vides, ipsum etiam Deltium sollicitum esse, ne si incircumspectus ac nimis rigidus sit iudicum processus, innocentes simul cum nocentibus periclitentur: cum tamen praestet decem potius nocentes elabi, quam vnum innoxium condemnari. Nec obstat, quod in bello saepe innocentes cum nocentibus magno numero perimuntur. Nam & hoc quoad fieri potest, vitandum: & aliud est indirectè, & absq; infamia: aliud, directè ac tanta cum infamia innocentes perij.*

13.

Quartum principium est. Et si quidem Deus malorum auctor & causa non sit, & verò ea suo numi facillime tollere ac impedire possit omnia: iustas tamen ob causas tum caetera mala, quae fieri videmus omnia, tum ipsorum saepe etiam innocentium iniustam cedem ac puaitionem, tam in iudicio, quam extra iudicium nonnunquam permittere : vt hoc proinde velut pro axioma habe-

ri neutiquam possit, Deum non permittere, aut permissurum, vt in hoc processu aduersus striges, multi innocentes à Magistratu damnati pereant, vanumque esse timorem suspicari, aut formidare, ne sicubi debitus processus fortè non seruetur, in tanto maleficarum numero, quae ob id crimen damnantur, multae etiam personae innocentes simul inuoluantur.

Axioma hoc falsum esse, & oppositum principium esse verum, nempe si processus non recte ac debito modo instituat, facile fieri posse, Deo permittente, vt inter plures nocentes, etiam multi innocentes pereant, patet. I. ex persecutionibus Tyrannorum à quibus iam olim ab initio Ecclesiae innumerus pene innocentium Martyrum numerus peremptus fuit.

II. Ex tot bellis ac stragibus, in quibus etiam ex parte exercitus iustam causam propugnantis, tot millia saepe perire solent : & nonnunquam etiam integri exercitus funduntur, & ad internecionem delentur.

III. Ex ipsius confessionibus & factis sagarum & strigum, quibus tot innocentes, saepe etiam ipsos patentes & filios, à se fuisse peremptos, & quotidie perimi, vnanimi consensu profitentur.

IV. Sensu & experientia prudentum & doctorum virorum, ac quorundam etiam Theologiae Professorum: è quibus aliqui cum non paruo tempore, in foro conscientiae, has

CAM-

causas sagarum tractassent, magnopere se timere professi sunt, ne quo forsan inordinato procedendimodo, multis etiam innocentibus fiat iniuria: alii vero ita perplexi fuerunt redditi, ut nescirent demum, quid crederent.

V. Ex multis historijs, quibus in omni scelerum genere, constat subinde etiam innocentes easdem cum nocentibus penas luisse: idque si in aliquibus accidit, cur non etiam in pluribus accidere possit, si quo in crimine, & frequentius, & minus, circumspexitur soleat exerceri mortis iudicium.

VI. Ex ipsa huius temporis experientia, qua constat, eos qui talibus causis iudicandis præerant, minus integrè nonnunquam in suo officio veratos fuisse. Certe proximis his annis, in locis non admodum distantibus Germaniæ, constat, duos latrunculares, qui causas sagarum tractauerunt, ob processus illegitimos cum periculo innocentium adhibitos, capite damnatos & extremo supplicio fuisse affectos.

16. Dicere ergo, Deum nunquam permittere, aut permissurum, ut in processu aduersus maleficos multi innocentes cum nocentibus inuoluantur, non habita interim in particulari ratione ipsius processus, seu modi procedendi, inane axioma, imo falsum pronunciatum est, quod nec ratione, nec autoritate fulcitur.

Qua de causa etiam non proba-

tar, quod nimis generatim cū Binsfeldio tract. de confess. malef. memb. 2. post concl. 7. ait Delrius lib. 5. disquis. append. 2. q. 1. *Vix unquam permissum reperias, innocentes nominari. Quod si nominati, mox eorum innocentia, Deo sic disponente, palam fit* Quod repugnat ipsi Delrio eod. l. 5. sect. 5. n. 4. ubi ipsemet timet, ne si indebitus processus & nimia credulitas denuntiationibus adhibeatur, passim cum nocentibus etiam pereant innocentes, ut superius retulimus. Scilicet Deus tot alia, eaque immanissima scelera singulis momentis, idque iustissimis de causis permittat, ut dictum cum Sancto Thoma 1 part. disp. 3. q. 1. dub. 2. & in solo hoc processu aduersus sagas, signato quasi codicillo sponsonem fecerit, non se permissurum, ut innocentibus fiat iniuria, qualis qualis denique processus ille futurus sit.

17. *Quintum principium est, eos, qui magiæ seu veneficii nomine capiuntur, ordinariè non esse, aut habendos esse, velut de crimine iam sufficienter conuictos; quin & iure & facto existimandum, fieri posse, ut re ipsa sint innocentes* Ex quo sequitur, iisdem, quamuis iam captis, locum & facultatem esse concedendum, quo se ab obiectis & impositis criminibus purgare, atque ita in libertatem restituere possint. Patet hoc euidèter ex eo, nò solū quod pleræque sagæ solum capiuntur ob denuntiationes cõplicū, quas ad cõvincendū aut damuandum reū, per se non

le non sufficere, inferius ex communi Doctorum sententia dicitur, sed etiam quod captis torturæ primū, & ea sæpe multiplices ac frequentatæ adhibentur, ad exprimendam veritatem, certitudinemq; patrati sceleris comparandam: quod recte non fieret, si iam antea essent de crimine sufficienter conuictæ.

18 Nam legitimè conuictum, ad eiusmet confessionem exprimendam, torquere non licet, ut cum Nauarro *cap. 18. dub. 17. n. 59.* & Iulio Claro *q. 64. n. 8.* docet Lessius *lib. 2. de Inffit. c. 29. dub. 17. n. 152.* & habetur in *Constit. crim. Carolina art. 69.* Ratio est, quia cum tortura adhibenda sit in subsidium, ob defectum plenæ probationis, frustra inferretur reo conuicto; quia confessio non est necessaria ad condemnandum. Eamque sententiam Nauarrus vocat communem Theologorum & Iurisperitorum, quam tradit etiam Couarruuias *pract. quest. cap. 23. conclus. 1.* ubi plures citat. Addit Clarus *loc. cit.* contrariam praxin esse iudicum ineruditorum.

19 Et vero consentiens omnium Doctorum sententia est, per sufficientem torturam purgari præsumptiones & indicia quantumuis urgentia & violenta, imo verior & communior sententia est, purgari etiam plenas probationes, ut contra nonnullos fusè docet Farinacius *prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 40.* itemque sequitur Delrius *lib. 5. Disquis. sect. 11. §. Caterum.*

Sextum principium est, si per torturam, non præuis sufficientibus indicis admotam, extorta fuerit confessio criminis, eam habendam esse nullam, etiamsi postea ratificetur, ipsamque sententiam in ea fundatam esse irritam. Ita ex communi docent Nauarrus in *Rubrica de iudiciis nu. 86.* Clarus *q. 64.* & Lessius *loc. cit. n. 155* iuxta legem penult. ff. *de questionibus & leg. Non dubium Cod. de legibus.* Ratio est, quia confessio fuit per iniuriam extorta, & consequenter etiam ratificatio, quæ ex illa sequitur. Ut proinde hoc velut axioma habendum sit, confessionem factam in tormentis, non præcedentibus indicis, esse nullam, etiamsi sequatur ratificatio.

His veluti fundamentis suppositis, resoluendæ sunt breuiter generaliores aliquæ difficultates, quæ in processu aduersus sagas hodie studiosius ventilari solent; quod sequentibus dubitationibus seu quæstionibus faciemus.

QVÆSTIO II.

Vtrum in hoc crimine sola denunciatio completum, absque vllis aliis indicis, sufficiat ad capiendas & torquendas personas denunciatas, etiam bona alioquin fama.

Ad S. Thomæ 2.2. q. 67. a. 8.

20 **E**st hæc prima, ac fere præcipua difficultas, ex ijs, quæ hodie circa processum aduersus sagas in quæstionem veniunt; & est hac de re duplex Doctorum principalis sententia. Prima ab-

absolutè affirmat, sufficere ad eum finem, solam denuntiationem plurium sagarum. Hanc sententiam fuisse tuetur Delrius lib. 5. *disquis. Sect. 3.* & in *append. 2. eiusdem libri q. 1. conclus. 2.* vbi cum antea dixisset, *nō satis tutam videri sententiam multorum grauium scriptorum, volentium, in criminibus exceptis, sufficere ad torturam, si denominatio sit facta ab vno complice;* nihilominus postea subiungit; si quando reus à pluribus complicibus debite interrogatis fuit denunciatus, etiam absque aliis indiciis, vel ad miniculis, licere Iudici procedere ad torturam in nostro (magiæ seu veneficij) crimine. Quod tradunt etiam apud eundem citati, Nicolaus Boerius *decisione Burdegalens. 319. num. 4. & 17.* Paponius *lib. 22. tit. 13.* Iulius Clarus *q. 21. n. 11.* Farinacius *q. 43. n. 37.* Lanfrancus *in praxi n. 72. c. 8.* Binsfeldius *de confess. mal. post prelud. conclus. 6.* itemque Friburgenses, Patauini, & Ingolstadtenses Doctores consulti; quos sequuntur multi recentiores, speciatim Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 13. pun. 4. § 2. & 3.* Idem à fortiore sentiunt illi, qui etiam vnus complice denuntiationem in exceptis criminibus, ad torturam sufficere asserunt quales apud Delrium citantur Cynus, Imola, Abbas, Ambrosius de Bononia, Antonius Gomez, Fridericus Scotus, & alij.

Addit tamen simul idem Delrius sub finem eiusdem questionis *conclus. vlt.* limitationem, nimirum eam sententiam procedere, si ex verisimilibus coniecturis, & numero testium, vel ex qualita-

te deponentium, vel ex personis eorum, contra quos deponunt, praesumantur nominantes falsum non dicere. Hancque limitationem ait esse Collegij Patauini, illam desumentium *ex capit. In fidei & capit. Accusatus, de hæreticis in 6.* itemque Aretino, Marsilio, Rolando, & Spregero *in malleo q. 4.* & alijs. Simulque ad hæc capita reduci posse ait conditiones alias, requisitas à Binsfeldio *loc. cit.* Sed nihilominus speciatim Doctorum Friburgensium has conditiones refert. 1. Si in denuntiatione constanter perseuerent. 2. Si pœnitentes ad iudicium accedant. 3. Si cum contritione moriantur. 4. Si nulla mendacii, aut odii, aut inimicitiarum sit suspicio.

Addunt ex iureconsultis nonnulli, plurium denuntiationes etiã sufficere ad condemnationem: pro qua sententia à Delrio *loc. cit.* & à Farinacio *prax. crim. lib. 1. de ind. & tort. tit. 5. q. 43. num. 71. tom. 1.* citantur. Antonius Gomez. *tom. 3. var. resolut. rub. de probat. delict. num. 18.* Ludouicus Peguerius *decis. crimin. 5. num. 18.* itemque Castrensis, Decianus, & Aymō; quibus consentit etiam Lessius *lib. 2. cap. 30. num. 39* vbi ait; *in huiusmodi exceptis criminibus, depositionem socii non solū esse sufficiens indicium ad torturam, sed etiam esse semiplenam probationem: & accedente alio socio, qui idem deponat, esse plenā probationem, & posse reum condemnari, vt docet Cynus in leg. vlt. Cod. de accusationibus, & Panormitanus in cap. 1. de confess.* Debet tamen, inquit, hac depositio fieri, tanquam à teste, nempe cum iurament-

zz

b to

to, & citata parte, cui etiam danda est copia depositionis, ut possit se defendere.

Hi verò omnes authores cum in eo consentiant, solas denuntiationes plurium complicum, in criminibus exceptis, sufficere ad capiendas & torquendas personas denuntiatas; aperte tamen ijs locis non loquuntur de personis bonæ & integræ famæ à strigibus denuntiatis, de quibus nonnullaliter loquuntur, ut videbimus.

23. Altera sententia principalis est propter solam denuntiationem sagarum, seu maleficarum, quantumvis illa multiplicetur, nec torqueri, nec condemnari posse eas personas, quæ alioquin ante eiusmodi denuntiationes, & indicia ex ijs orta, probæ & integræ famæ erant: quam sententiam vti veriore & tutiorē sequentibus assertionibus de claro & confirmo.

24. Assertio I. Propter solas denuntiationes sagarum, siue strigum quantumvis multiplicatas, nunquam potest vlla persona denuntiata, quæ antea, ut supponitur, bonæ & integræ famæ, nec ex specialibus iudiciis de crimine suspecta erat, non confessâ damnari, aut extremo supplicio affici. Ita contra quosdam Doctores superius relatos, habet communior Doctorum sententia, quam ex instituto in hac ipsa materia defendit etiam Delrius lib. 5. *disquis. sect. 5. num. 4.* ubi ait: *Quantumvis multiplicentur depositiones personarum infamium & complicum, non est producendum iudici ex his solis ad condemnationem.* Idem repetit *apend. 2. q. 10.*

Idem tradit Prosper Farinacius *prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 37. num. 16. & num. 62. & q. 4. num. 29. & 75.* ubi ait: *Nec verum est, quod in delictis occultis & difficilius probationis socii criminis, tanquam omni exceptione maiores, si unus sit, sufficere ad torturam, etiam sine adminiculis; si vero plures, ad condemnandum, quicquid in contrarium dixerint Doctores citati. Veritas est, quod etiam in occultis, unus testis non facit iudicium ad torturam, nisi sit omni exceptione maior, vel nisi adiuuetur aliis adminiculis. Non etiam verum est, quod tales socii criminis, tanquam testes omni exceptione maiores, plene conuincant.* Idem *num. 39.* eandem vocat communem Doctorum opinionem: pro qua speciatim adducit Marfilium, Boerium, Baldum, Clarum in *practica §. finali q. 21.* Idem à priori tradunt, qui negant, etiam complurium complicum denuntiationem, abque alijs iudiciis vel adminiculis, sufficere ad torturam denuntiati, quos inferius referemus.

Ratio, præterea, quæ assertionem dicentur, petitur ex ipsa natura rei, & infirmatione contrarii, fundamenti, cum aiant, ex multiplicatis iudiciis debilibus resultare indicia indubitata. Quod argumentum inquit Delrius, *valde debile est, nec in rigore verum.* Nunquam enim quæ natura sua sunt dubia, possunt rem facere indubitata (adeoque nec multa argumenta probabilia, quantumvis conglomerata, parere certitudinē) sicut nec multa venialia peccata vnum mortale, nec multa ægra vnum sanum;

sanum; nec multa non alba vnum album; nec multa tepida vnum calidum &c. quando nimirum res non sunt subordinatæ ad vnum finem natura sua, sicut vna depositio natura sua non subordinatur alteri. Cum igitur denuntiationes sagarum singularæ planè incertæ, imò suspectæ sint, nec cum alijs subordinatæ, fieri non potest, vt ex quantumuis multiplicentur, vllam certitudinem pariant, qualis ad condemnationem requiritur; esto plurium denuntiationum multiplicatione crescat probabilitas; eo quod singulæ non nihil probabilitatis habent.

26 Nec obstat primo, quod in criminibus exceptis, etiam socij criminis pro idoneis testibus habeantur, vt ex communi tradunt Syluester V. Testis q. 1. Clarus q. 21. num. 3. Sa. V. femina num. 3. Lessius cap. 20. num. 41. alijque citati ex capit. finali de testibus cogendis, & Glossa ibidem. Sunt enim illi idonei quidem testes ad probabilitatē conciliandam, sed non ad pariendam certitudinem; præsertim in hoc crimine magiæ, vbi, ob specialem conditionem personæ delinquentis, singularum, imò etiam plurium denuntiatio merito de falsitate suspecta haberi potest, vt inferius dicam.

27 Nec obstat secundo, quod testes omni exceptione maiores, si duo sint, pariant moralem certitudinem, quam vnus testis non parit: quia tales testes non sunt suspecti de falsitate, sicut testificatio com-

plicum: quare illi pariunt moralem certitudinem; ita vt vnus testimonium confirmet alterum, quando singula sunt in suo genere firma; hæc non item.

Nec obstat tertio, quod socii criminum solum iure positio repelluntur à testificando: reuera enim ipso naturalis rationis dictamine inepti sunt ad conuincendum, idque præsertim in magiæ crimine, vt assert. 3. patebit.

28 Qua de causa oppositam sententiam, ex principijs quidem intrinsicis, quidquid sit de auctoritate, practicè probabilem existimare non possum: eo maxime, quod iudex sequi debeat securiorem interpretationem iuxta capit. Ad audientiam, & capit. Significasti 2. de homicidio; quodque cum sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius quam actori, iuxta regulam 11 iuris in 6. Nec ideo necesse est, elabi multos noxios, quando præter denuntiationem, etiam suppetunt alia media veritatis eruendæ, vt tortura, infamia, aliaque indicia. Nec oppositam vsquam, quod sciam, in hoc crimine est vsu receptum; idque si reciperetur, non dubito, quin ea certissima futura esset ad exitum plurimorum innocentium via: quo argumento etiam vtitur Delrius: cuius verba tetulimus quest. preced. n. 12.

Quare nec vndiquaque probatur, quod ex Binsfeldio, & Calijis notauit Valentia disp. 6. q. 3. pun. 4. §. 4. in huius-

huiusmodi criminibus atrocibus, natura sua secretis, probationem per coniecturas, & indicia (nisi forte admodum manifesta sint) & denuntiationes complicum, etiam sine propria rei confessione, sufficere quidem ad condemnandum, sed pœna mitiori, quam ordinaria.

29

Affertio II. Nunquam etiam vnius sagæ, siue strigis denuntiatio, quantumuis per iuramentum, aut torturam confirmata, absq; aliis iudiciis, sufficit ad torquendam personam denuntiatam. Ita ex communi sententia cōtra Cynū, & quosdā Doctores superius relatos, docent Delrius *disquis. l. 5. appēd. 2. q. 1. concl. 1.* & Farinacius *prax crim. lib. 1. tit. 5. q. 4. num. 76.* qui citant etiam Glossam in *leg. fin. Cod. de Accus.* item Bartholum, Baldū, Bossium, Salicetum, Marsilium, Malcardum, Socinum, Decium, Crauetram, Rolandum, Boerium, item Clarum *lib. 5. §. finali. q. 21. num. 2.* Menochium *lib. 1. de presumpt. q. 88. num. 12. & 13.* & alios. Addit Delrius auctoritatem clarissimarum Academicarum, Bononiensis, Patauinæ, Friburgensis, & Ingolstadiensis, quæ anno 1602. ita consultæ responderunt. Colligitur ex *l. 1. in princip. ff. de quest.* & *leg. Milites Cod. Eodem titulo*, ubi habetur, nec in atrocissimis quidem delictis absque legitimis iudiciis, iudici à tortura inchoandum: legitima vero indicia non sunt vnius complicis denuntiatio, ut constat ex *lege final. Codice de accusat. & cap. Veniens de testibus, Scilicet*, quia facile acci-

dit, ut complex criminis, aut denuntiationi privilegio veniam speret aut eius odio, cupiat illum eodem supplicio erire, ut habetur *cit. lege finali*. Accedit, quod testis infamis iure inhabilis censeretur ad probandum; & fulciri debet alijs adminiculis, ut indicium faciat, etiam in criminibus exceptis, ut ex *textu l. Sicuri Cod. de questionibus*, cum Bartholo in *legem 1. §. Idem Cornelio, ff. de quest. Baldo consil. 359. lib. 1.* & multis adductis à Farinacio *quest. 37. numero 38. & quest. 36. numero 68.* & 70. docet Delrius *cit. lib. 5. appēd. 2. quest. 1.*

Et addi: *Quæ sententia communis cum sit iuri & rationi magis consentanea, meo iudicio iudici sequenda est, in utroque foro. Et quis tamen illam contrariam Cyni & aliorum sequutus esset, putarem eum Syndicatui non subiacere: facit enim tot Doctorum, quos sequutus est auctoritas, ut dici nequeat: ex capite suo vel temere fecisse aut processisse quis grauium Doctorum, & quorumdam iudicum praxim doctrinamque amplexus fuit, licet minus probabilem, vel tutam*. Ita Delrius, cuius moderationem ut in alijs criminibus exceptis tolerabilem. ita in crimine veneficii nullo modo tutam aut ferendam existimo, utpote receptæ iam tribunalium praxi repugnantem; idque ob peculiarem præsumptionem falsitatis, quæ in hoc crimine infectis interuenit, ut mox inferius dicitur.

Affertio III. Quinimò longe probabilius videtur, nec ob pluriū lagarum siue strigum, velut compli-

plurimum denuntiationes, sine alijs indicijs vel adminiculis, contra personam alioqui probæ ac integræ famæ procedendum esse ad torturam. Hæc assertio videtur quidem contra multos Doctores superius n. 20. & 21. relatos, & contra praxin Iudicum quibusdam locis receptam; sed quæ nihilominus tum auctoritate, tum ratione, & argumentis optime fundata est. Ita enim præter Gomezium cap. 12. num. 20. citatum à Lessio lib. 2. de iust. cap. 30. dub. 5. n. 40. docent vniuersim, de criminibus etiam exceptis Marcellus consil. 79. numer. 13. & consil. 06. num. 10. Ancharanus consil. 246. Alexand. r. lege. Si quis ex argentarius §. Cogentur n. 1. ff. de edendo, Cornelius consil. 333. l. 1. Felinus in c. Testimoniū, lib. 5. de testibus, Crauetus consil. 99. n. 10. Bartholus in leg. 1. ff. de q. §. Idem Cornelio. Rolandus consil. 16. num. 18. & 23. lib. 1. Burlatus consil. 201. num. 61. Bertazzolus consil. 28. num. 3. consil. 116. num. 21. quos omnes citat Delrius libr. 5. disquis. append. 2. q. 1. post conclus. 2.

32. Quæ etiam q. 5. eandem sententiā, quoad personas bonæ famæ indicat esse communem, & valde probabile, cum ait: Pleriq; censuerunt contra constantem & non vulgarem denūtiati famam bonā, nihil ad torturam valere plurimum complicum nominationem: idque ne sit in potestate & arbitrio istorū tam infamū, grauare & denigrare bonum nomen, existimationem, & personam hominum proborum. Citantur pro hac sententia Raphael Cumanus consil. 116. act. 1. Alexander consil. 89. num. 13. lib. 3. Marcellus consil. 74. num. 2. & in crimi-

ne nostro maleficij consil. 109. num. 27. Paris consil. 151. num. 13. lib. 4. Grammaticus consil. 21. num. 8. consil. 35. num. 37. & decisione 28. num. 17. & 18. post Andream de Isernia, & alios ab eo allegatos; item Socius iumor consil. 39. num. 66. lib. 2. Rolandus à Valle consil. 16. num. 24. & consil. 13. num. 35. libr. 1. Menochius de Arbitris casu 474. num. 42. Bertazzolus consil. 59. num. 8. & consil. 61. num. 16. Vincencius Ondedus consil. 100. num. 40. lib. 1.

Hæc communiter recepta sententia, inquit Delrius loc. cit. Valde probabilis est, quando bona fama tam constanter & plene probata est, ut dubitare iudex non possit, aut debeat, communis eius loci ~~etiam~~ hominum existimatione, denūtiatum, propter mores ante acta vita haberi pro viro probato, & ab hoc crimine alieno, arg. leg. De minore §. Plurimum ff. de quest.

33. Hac spectant etiam illi, qui indicium hoc plurimum denuntiantium, per certam & constantem bonæ famæ exceptionem tunc saltem elidi tradunt, quando ad bonam famam accedunt alia indicia ad exculpandum reum denūtiatum; vel quādo etiam reis denūtiatibus plures defectus obijciuntur, qui eorum personas vel dicta debilitant; ut quod sint viles personæ, aut alias alijs criminibus scelerosi: quandoquidem semper duplicata materia exceptionis, plus debet valere, ad augendum & detrahendum. Quod in terminis, inquit Delrius cit. qua. 5. ad liberandum à tortura nominatos, annotarunt non pauci. Gigas de crimine lese Maiestatis tit. Quomodo, & per quos quest. 7. num. 7. Farina-

cias q. 4. num. 179. Et rursum qu. 17. Plurimi, inquit tenuere, quod etiam in criminibus exceptis, (ut sunt maleficium, heresis, sodomia, &c.) socij criminis, qui plures defectus patiuntur, verbi gratia, quia multis aliis criminibus implicati, etiam si, aliter veritas haberi non posset, quam per illos, nec ad torquendum, nec ad inquirendum admitti à iudice possint, &c. Vbi mox etiam supra viginti auctores pro eadem sententia velut communiter refert, licet ab ijs ipse dissentiat.

34 Sed & ipse Delrius, licet pro ea sententia, nempe sufficere denuntiationes plurimum infamium, & fagarum, ad torturam denuntiari, referat Doctores Ingolstadienses in scripto suo Anno 1590. (quos tamen postea aliter arbitratos fuisse constat) & Doctores Friburgenses in Consilio Anni 1601. post Bossium, Clarum, Baiardum, Binsfeldium, & alios; ipse tamen denique id, pro diuersitate circumstantiarum iudicis arbitrio dijudicandum relinquit: Igitur aliquando inquit, plurimum sociorum testimonium non eliditur per bonam famam solam, quamuis certam; aliquando eliditur. Et mea quidem sententia, à iudicis arbitrio dependet iudicare, quando elidatur, quando non: quia à iudicis arbitrio pendet decidere in animo suo, quodnam certius in individuo sit indicium, bonæ famæ, an denuntiationis plurium.

Quando certius illi videtur indicium bonæ famæ, tum abstinere tenetur à tortura, iuxta Bartholum in leg. 1 §. 1. ff. de quest. Angelum de maleficio in vers. Quod fama publica n. 34. Marfilium in §. Diligenter n.

190. Alexandrum cons. 180. n. 9. l. 2. Græmaticum vota §. n. 20. Vbi etiā adducit Ioannem Andream, & Baldum. Sic etiam Farinacius q. 38. num. 110.

Sin verò vigentiores & firmiores iudicet complicum denuntiationes, procedat ad torturam saltem leniorem. Dependet ergo res à pondere indiciorum, ut praeualeant grauiora, ut olim docui lib. 3. disquis. sect. 3. v. Conditiones autē, cum Prospero Farinacio praxi criminali q. 47. & est ad mentem Carolinæ. Hæc Delrius.

35 Ex quibus omnibus patet assertionem positam, in his terminis, quos expressi, non solum non esse nouam & singularem, sed potius communem Doctorum sententiam; quando in crimine hoc magis, non vnum sed quàm plurima, eaque grauissima scelera solent concurrere, quæ contra denuntiantes, pro persona alioqui bonæ famæ, pariunt iustissimam exceptionem, ut inferius dicitur.

36 Probatur assertio primo ex iure civili. Nam ne plures inhabiles testes ad torturam vel questionem iungantur, videtur generaliter quoad crimina statutum leg. 1. §. Idem Cornelio, ff. de quest. Certè in constitutione Carolinæ, vbi indicia maleficij commemorantur, non ponitur duorum vel plurium complicum denuntiationis; nempe, quia ea sola, alijs administris destituta, ad conuincendum non sufficiat.

37 Secundo probatur assertio rationibus. I. Nam aut denuntiantes verè, uti de se profitentur, sunt striges & maleficæ, aut non sunt: si non sunt,

funt, tunc & de se ipsis mentiuntur, & de alijs complicitibus nihil sciunt; præsertim quia hoc crimen occultum est, & solis complicitibus notum esse solet. Si autem sunt, vt supponitur, tum & re ipsa (saltem ante seriam pœnitentiam criminis, de qua in foro externo vix satis constare potest, vt dicitur) & secundum iustam præsumptionem, ex ipsa vi ac natura criminis, tales personæ sunt, quæ cum omnibus, tum præcipue innocentibus, quouis modo nocere; adeoque vel maximè falsa etiam denuntiatione, supplicium parere cupiunt. Sicut enim *fidelis testis non mentitur: ita profert mendacium dolosus testis*, Proverb. 14. v. 5. Quomodo ergo earum denuntiatione tanti momenti esse possit, vt valeat ad capiendos, & grauissimis torturis afficiendos eos, qui ante hac semper bonæ ac integræ famæ extiterunt?

38 II. Secundum oppositam sententiam, graui & morali periculo exponuntur personæ etiam innocentes, ne tum ad torturam ad eò grauem & infamem: tum, quod ob magnitudinem torturæ ferè consequens esse solet, ad ipsam denique vltimum & grauissimum mortis supplicium pertrahantur, non paruo damno ipsius Reipublicæ, vt dictam quæst. prima princip. 3. & 4. Est enim hac ratione in potestate sagarum, quoslibet innocentes denuntiare, eosque ita ad communionem eiusdem pœnæ pertrahere: & cum ex altera parte voluntas hæc faciendi ijs non de-

lit, aut certè non deesse merito præsumatur, vt dictum, quam facilè est, vt per tales processus in præsentissimum periculum etiam innocentes conijcianur. Vno verbo, secundum hunc procedendi modum, sagæ & possunt facilè nocere, quia possunt mentiri & innocentes nominare: id, que in foro externo innoxie, quia mendacia hæc occulta sunt: & volunt nocere, quia sagæ, & diaboli mancipia & instrumenta sunt. Quid ergo superest, nisi manifestissimum innocentium periculum?

39 *Nec obstat*, quod plures in eisdem personæ denuntiationem conueniant. Nam primo facilè hoc fieri potest, dæmone suggerente: aut si sagæ antequam caperentur in hoc ipsum conspirauerint. Deinde cum tanta sit multitudo sagarum, quæ quotidie in tribunalibus per torturas ad denuntiandum adiguntur, nec in certo numero denuntiatorum facile sistatur, fieri non potest quin vel casu aliquando in eiusdem personæ, quamuis innocentis, plurius denuntiationes conspirent. Idque vel maximè, quando vel paucæ iam fœminæ, vt nonnunquam accidit, in aliquo loco eiusmodi indicij non absumptæ supersunt; vel quando suppositis iam duabus vel tribus denuntiationibus, particulatim de hac vel illa persona, vt fieri nonnunquam solet, sit inquisitio.

Denique experientia satis constat: ex ipsis confessionibus sagarum, nonnunquam siue officium iusti-

40 inſtitia, ſue aliorum, qui rerum geſtarum conſeij ſunt, loquacitate, etiã multo antea quã perſonã delatã capiantur, in vulgus ſpargi indicia de ipſis perſonis denuntiari, quã idcirco hac de cauſa palam infamãtur; quã pronum eſt ergo de iſdem multiplicari indicia ab ijs, qui ſuis denuntiationibus vt cunq; veriſimilitudinis ſpeciem habẽtibus, ſe à grauiffimis torturis quã primum liberare & expedire, atque interim tamẽ ſine diſcrimine omnibus promiſcuẽ nocere cupiunt? Neque hic recurrẽdum eſt ad diuinã prouidentiam: nam ſi qui proceſſus per ſe ac ſuã naturã in periculum innocentium vergant, nihil obſtabit quo minus diuina prouidentia malum illud permittat, vt *dub. preced. princ. 4.* dictum.

41 *Eadem prope ratio eſt inquisitionis & experientia,* qua conſeſſa per torturas indicia damnorum alijs illatorum cognoscuntur & explorantur. Si quidem ex duobus viris grauibus & doctis, in hoc negotio verſatis audiui, à perſonis quas ipſi pro innocentibus habebant, ſibi planẽ fuiſſe perſuaſũ, eas cum in torturis ſimilia inquirenda probẽ nouiſſent, iã prius ea, quã veriſimilitudinis ſpecie habere poſſent, quẽq; iam antea hinc inde dãna illata audiuiſſet, animo præmeditata ſponte ſibi ipſis impoſuiſſe, vt torturas eo citius euaderent: certẽ hoc fieri poſſe nemo negauerit, & factũ eſſe aliquando in tanta tormentorum acerbitate, non eſt incredibile.

42 *Hi accedit,* quod sæpẽ ſolum agi-

tur de intetatis maleficijs, quã quod effectu carerent, ab effectu explorari non poſſunt. Nonnunquam aut exploratio penitus negligitur, aut manifeſtẽ falſa conuiſcitur; vt in quadam ciuitate ad Rhenum nõ ita pridem accidiffe, certa relatione ad Facultatem Iuridicam Ingolſtadiẽſem delatum conſtat, vbi cum damnatarum, & elut ſtrigum conſeſſio publicẽ prælegeretur, & inter alia varia homicidia & maleficia certis ac nominatis ibidem perſonis illata referrentur, illã ipſã perſonã, tunc præſentes, ſaluã & incolumes falſitatem prælecte conſeſſionis redarguerunt.

43 *III. Certum eſt,* ſagas non raro in ſomnijs à dæmone deludi, dum ſe putant ad hunc, vel illum locum transferri, & cum his vel illis perſonis verſari, imò valde credibile eſt, eiufmodi translationes ſapius tantum eſſe phantasticas, non veras & reales, vt docui *tom. 1. diſput. 5. quaſtione 6. dub. 7.* Cum ergo tam pronum & frequens ſit illuſionis periculum, a deo vt nec illã ipſã, quã talia patiũtur, partim ob ſimplicitatem, partim ob phantaſiã & imaginationis firmitatem, partim ob dæmonis vaſtriciẽ, ſatis aliquando inter veras & falſas eiufmodi translationes & negotiationes diſtinguere poſſint; quomodo eiufmodi denuntiationes per ſe ſolã haberi poſſint pro claris probationibus, quales ad torturam requiruntur?

Licet enim ad eam non requirantur probationes luce promeridianã clariã.

clariore, quales ad condemnandum requiruntur; & verò ad capturam seu incarcerationem leuiore sufficiant; ad torquendum tamen requiruntur vrgentiores, adeoque firmæ & claræ, vt merito prudens quisque ijs multum fidere possit, vt cum Iulio Claro *lib. 5. §. finali quest. 20.* & Menochio *lib. 1. presumpt. quest. 88. & 89.* & de arbitris casu 90. numero 9. & casu 270. numero tertio. fatetur Delrius *cit. append. 2. quest. 1. post conclus. 2.* & generatim docui in 2. 2. S. Thom. *disput. 4. de iustitia, quest. 4. dub. 4. n. 83.*

44
43
IV. Illi ipsi qui strigum plarium denuntiationes ad torturam denuntiari sufficere asserunt, ex veriori requirunt hanc conditionem, vt pœnites denuntient: ira enim docent Binsfeldius *libro tertio, conclus. 6.* & Doctores Friburgenses apud Delrium *l. 5. app. 2. quest. 1. in fine,* & eodem testo, olim ipse Delrius *lib. quinto, disquis. sect. 3.* At verò ista conditio nec seruari hodie solet in multis tribunalibus, in quibus ante cōfessionē & pœnitentiā, striges ad denuntiandum torturis compelluntur; neq; de ea satis ferè cōstare in iudicio potest: quomodo ergo solis eiusmodi denuntiationibus aduersus honestas & bonæ famę personas tutò fideret?

45
V. Constat exemplis quibusdam, in conuenticulis sagarum nonnunquam à dæmone repræsentari eas personas, quæ reuera tunc presentes non sunt; nec pōtest certo constare, id Deo extra ordinem permittente, nō aliquando etiā circa personas in-

nocentes accidere posse; quando id re ipsa accidisse, plures fide dignæ relationes habent; & in vita B. Bethę Reuttenensis, quę quotidianis hodie, maximisq; miraculis claret, legitur, dæmonem cum eius incredibili abstinentiæ detractum ire veller, eius persona indurū omnis generis, cibos furtim subduxisse; quasi ficta tantum & simulata non vera esset ea à Virgine repræsentata abstinentia. Vbi etiam aduertendum est, ad hoc, vt diabolus aliquam personam repræsentet, non opus esse speciali & miraculoso Dei concursu; sed id diabolum facere posse per se ipsum ac naturali virtute, nisi speciatim à Deo inhibeat, vt suo loco de Angelis dictum, *tomo 1. disputat. 5. quest. 6. dub. 7.*

Quare etiam ex alijs historijs cōstat, diabolum subinde ad decipiendos simplices, etiam Sāctorum, imò ipsius Christi, aut B. Virginis personas repræsentasse; & alijs modis nonnunquam pios iustosque viros dæmonibus cruciandos fuisse permisos, tradit Chryostomus *de prouid. Dei.* Ergo etiam ex hac parte, non satis firmæ & certæ, sed potius dubiæ & suspectæ sunt eiusmodi denuntiationes.

46
VI. Experientia iudicum, & ipsarum strigum confessione cōstat, hoc crimen solis per se criminalibus eiusmodi processibus, quantumuis rigidis, non extinguere: imò vix diminui: etsi quidē nihilominus processus illi prorsus necessarij sint, tū ad
c iusti;

iustitiæ exemplum; tum ob scandalum tollendum. Ergo cum ex vna parte tantæ utilitatis non sint: ex altera parte, si tantum solis denuntiationibus deferatur, facile possit periculum creari innocentibus, ita moderandi iure videntur, ut saltem morale periculum innocentum absit; quod fiet, si solis per se denuntiationibus sagarum non admodum fidatur, saltem aduersus personas bonæ & integræ famæ, nulloque alio indicio de scelere notatas.

47

VII. Denuntiationes eiusmodi per se solæ non sufficiunt ad condemnationem, ut *assert.* 1. dictum: Ergo in hoc processu, nec ad torturam. Consequentia probatur: quia moraliter quasi certum est, ob acerbiterem & frequentiam torturæ, quæ in hoc crimine adhiberi solet, reos vi torturæ adactum iri ad confessionem; adeo ut à viro non solum cordato, sed etiam docto, pio ac prudente, qui in his negotijs multo tempore versatus erat, ipse audiverim, se tantum sibi roboris polliceri non posse, ut pro tuenda innocentia eiusmodi torturas sustineat: & frequens denuntiarum sermo auditur, malle se mori, quàm eiusmodi torturas perferre, præsertim nõ tantum corpori acerbis, sed nonnunquam etiam pudori ac honestati naturali parum consonas.

VIII. Communis Doctorum sententia est, quàm tradit etiam Delrius *lib. 5. disquis. sect. 3.* saltem tunc elidi indicium plurius complicum seu infamium personarum, per certam &

constantem bonæ famæ exceptionem, quædo ad bonam famam personæ denunciata, accedunt alia indicia, ad excusandum denunciatum; vel quædo etiam reus denuntiantibus plures defectus obijciuntur, qui eorum personas vel dicta debilitant, ut quod sint viles personæ, aut alias alijs criminibus sceletosi, ut superius dictum *n. 33.* et si posterius contra communem neget idem Delrius *append. 2. q. 17.* At verò eiusmodi exceptiones defectuum in omnibus sagis & veneficis vel maximè locum habent: sunt enim 1. personæ plerumque viles. 2. sunt mulierculæ rudes, & nonnunquam semifatæ. 3. sunt præter magiam, omnibus quasi sceleribus contaminatæ, ut dictum *n. 4. q. 1.* Et quidem 4. eo, quod vel vnicum sufficiat, & in hac re comprimis consideratione dignum est, vniuersali odio erga totum quasi humanum genus, suoque adeo etiam vel proximos confanguineos, puta, parètes, filios, fratres, sorores, &c. laborant.

Quod si ipso iure naturali probatum, aut iure præsumptum odium accusatoris vel testis, denuntiationem seu indicium enervat & elidit, quidni etiã præsumptum illud odium, quod sagæ aduersus quoslibet animo fixum gerere censentur, & à quo etiam apud Germanos nomen *Unholden* accepisse videntur, saltem eatenus enervabit, ne sola denuntiatio ad torquendam personam denuntiatam valeat, si bonæ alioquin famæ, & alterius indicij expertus fuerit?

IX. Ipse-

50

IX Ipsemet Delrius *cit. q. 5.* nō audeat vniuersim absolute affirmare, iudicium plurium complicum & infamium præuolare aduersus bonā famam personæ denuntiariæ; sed iudicis arbitrio permittit iudicare, quando eiusmodi testimonium elidatur, quando non; ita qui dem, vt si certius ei videatur iudiciū bonæ famæ, quàm denūtiatio plurium, tum iudex teneatur abstinere à tortura, vt *superius n. 34.* retulimus: at verò in hoc crimine, quidquid sit de cæteris exceptis criminibus, moraliter loquendo, & secundum prudens iudicium, nunquam non certius merito haberi potest iudicium bonæ famæ, quàm denūtiationis complicū, cum hoc omnibus prudenter spectatis, sit incertissimum, vt ex dictis constat; illud verò firmam & constantem innocentia præsumptionem afferat. Ergo bonæ famæ iudicio potius stādum, quàm lubricis & periculosis eiusmodi denuntiatiombus, si solæ sint.

51

Ex quibus argumentis colligitur, specialem in hoc crimine causam esse, cur complicum denuntiationes per se solæ tanti roboris habendæ non sint, vt ad personas bonæ famæ torquendas sufficiant; aded vt etiam si vel auctoritate Doctorum, vel rationes adferantur, quibus alioqui indefinite docetur, in criminibus exceptis plures cōplicum denuntiationes ad torturam denuntiati sufficere, illæ tamen ad hunc casum nō sint accommodandæ. Non enim quia v.g. aliquis hæreticus est, aut reus lætæ

Maiestatis, ideo præsumitur vniuersali quodam odio erga humanū genus teneri, quo omnibus nocere, modis quibus potest omnibus, cupiat, sicut de strigibus merito præsumitur, vt dictum. Neque in alijs criminibus interuenire solent eiusmodi delusiones & fraudes demonum, quales in hoc non raro euenire demonstrauimus.

52

Neque ad præsens institutum refert, etiam si striges pœnitentes iam, & in speciem Sacerdoti confessæ, eiusmodi denuntiationes faciant, aut saltem ratas habeant. Quamuis enim hæc conditio aliquid momēti habeat, ad firmandam denuntiationem, vt *assert. sequenti* dicemus; non tamen tantū ei roboris cōfert, vt idcirco solæ denuntiationes ad torturam aduersus personā bonæ famæ sufficiant. Tum quia suspicio & periculum falsitatis, circa eiusmodi denuntiationes, non solum oritur ex malitia denuntiantium, sed etiam ex alijs causis, puta illusionibus diaboli, &c vt *superius* dictum, ad quas deregendas pœnitentia denuntiantis nihil momenti habet. Tum quia ratificatio post confessionem fieri solet ex metu, ne si negent denuntiationes factas, denuò ad torturam rapiantur. Tum quia iudici in foro externo vix satis constare potest, de vera pœnitentia, in tali scelere, quod tā difficulter sanatur, vt agnoscit etiam Delrius *append. 2. questio. 3.* Tum quia iuxta oppositæ sententiæ auctores pœnitentiæ non

habe.

habetur tanta ratio, vt idcirco per reuocationem subsequenter censeantur elidi denuntiationes antea factæ: Ergo nec tantum momenti ea habere debet, vt denuntiationibus eiusmodi infamium personarū coniuncta, aduersus bonā famā personę denuntiatę præualeat: quādoquidē hęc non minus robōris & firmitatis ad fidem innocentię faciendam habere debet, quā denuntiatio sagarum, ad præsumptionem criminis, vt probauimus.

33 Imò si iusta est ea praxis iudicum, vt reuocationis etiam in ipso extremo vitę factę nulla habeatur ratio, tunc quia talis reuocatio inutilis & superuacanea est, neque necessaria quidem erit quantumuis denuntiatio complicū falsa fuerit, vt ex quorundam Doctorum sententia questione vltima dicitur: Ergo ex prætermissa reuocatione, nullū sumi potest argumentū, pro veritate denuntiationis. Præterquam quod per se equum videretur, vt positiuā actio reuocationis plus momenti habeat, ad exculpandum denuntiatum, quāmissio reuocationis (quæ etiā per obliuionem vel incogitantia omitti potest) ad eum torquendum, si quidem ille alias interueniente reuocatione, torqueri non potuisset.

34 Quæ omnia si prudens iudex, sine affectu sinistro expenderit, non dubito, illum in hanc sententiam facile inductum iri, vt solas denuntiationes strigum, quantumuis multiplicatas, sine omnibus alijs indicijs

& adminiculis, ad capiendas & torquendas personas alioqui bonę & integre famę non arbitretur sufficere: quando hęc sententia & auctoritate, & ratione optime fulcitur: adeò vt pauci admodū sint, & quantū mihi quidem constat, præter Delrium vix vllus, qui particulatim & apertè, in hoc, de quo agimus, veneficij crimine, solam denuntiationem sagarum siue strigum, etiam ante pœnitentiam, & confessionem Sacerdoti factam, ad capiendas & torquendas personas, quæ alioqui bonę & integre famę erāt, sine omnibus alijs adminiculis sufficere docuerit: qui nec ipse tamen constanter & absolute eā sententiam defendit, vt vidimus. Certè Lessius, Binsfeldius, & Doctores Friburgenses pœnitentię conditionem requirunt, vt dictum.

Et cum alioquin iudex in dubio mitiorem partem sequi, & reo potius, quā auctori fauere debeat, & iuxta regulam 30. iuris in 6. de reg. iuris. In obscuris minimum sit sequendum: & reg. 49. In pœnis benignior sit interpretatio facienda: nulla causa est cur Iudices non in hęc potius, quā oppositam sententiam inclinent: considerādo potissimum, quod et si opposita sententia zelo iustitię & boni communis ferri videatur: tamen spectatis rerum circumstantijs, & spes illa publici commodi non admodum sit magna: contra verò periculum innocentum præsens ac certum ex oppositę sententię praxi sequi videatur, vt probauimus.

Neque

35 Neque vero hoc est sagarum, sed potius innocentum aduersus sagas, illis malitiose insidiantes, patrocinium sumere; ne sicut extra iudicium, etiam cum amissionis vitæ, ac bonorum suorum periculo, ita in iudicio, hoc periculo & metu soluta, in eorundem vitam, famam, & fortunam eo nocentius, quo liberius grassentur.

Neque idcirco obstruitur via ad procedendum aduersus hoc crimen; quando præter denuntiationes sagarum, alia quam plurima suppetunt indicia, eaque sæpe admodum firma, ipsaque publica fama prodita; etsi malè nonnunquam à Magistratibus dissimulata; quæ vel sola, vel accidentibus eiusmodi denuntiationibus sagarum, ad torturam inferendam sufficiant; de quibus præter Malleum malef. part. 3. & Binsfeldium, tractant Delrius lib. 5. Disquis. sect. 3. & nonnihil append. 2. q. 4. & multo plenius Farinacius prax. crim. lib. 1. tit. 5. tomo 1. edit. Francofortensis.

Possum ego ipse exempli causa, ex fide dignis relationibus, aliqua eiusmodi, quæ alicubi acciderunt, referre. V. G. oblato haustu subito & insolitum viscerum dolorem ac stomachi euerisionem alicui conciliasse, & c. Verulam tempore nocturno inuentam fuisse in clausa cella supra vini dolium confidentem, & c. Ex demulsione quasi blanda corporis, sed insolita, mox grauissimum & incognitum morbum in persona

attaeta consecutum: post afflatum vetulæ, infantem mox lenta tabe fuisse consumptum, & c. Post nocturnos concursantium & colludentium strepitus, in alienis ædibus concitatos, mane puluinar pectorale alicuius feminae fuisse inuentum; si quando ex eiusmodi spolio agnoscitur persona spoliata possit, & c. Quo spectant ea, quæ ex Bodino lib. 4. Damonom. cap. 2. refert Valentia disp. 6. q. 13. pun. 4. §. 2. si minata fuerit mulier alicui malum, & deinde quis reperitur morbo ac fascinatione seu maleficio correptus. Item, si testes aliqui testentur, se vidisse quampiam veneno aut vnguento quopiam linire animalia, quæ postea mortua reperta sint, aut infantes, aut alios, & c.

Dixi vero contra personas aliqui bona & integra fama, nimirum, quæ alicui ante eiusmodi denuntiationes sagarum, nulla infamia laborabant, sed bonæ apud omnes famæ erant. Nam si quæ primum post denuntiationes sagarum factas, peruersa loquacitate Officialium iustitiarum, alijsue modis in publicum editas, infamia asperæ fuerint, vt sanè fieri nonnunquam videmus, ea infamia denuntiationibus momentum addere nullum potest, vt pote ab ipsis denuntiationibus inique caulata; cuius proinde etiam in iudicio ratio nonnulla habenda est.

Assertio IV. Sola denuntiatio plurium sagarum, facta ante pœnitentiam criminis, parum admodam

momenti habere censenda est: quae de causa consultum est, ut reus post confessionem de se ipso factam, & sententiam condemnationis latam, disponatur per confessarium, ad ferriam poenitentiam & dolorem criminum, sicque poenitens indicatur, ut sponte revelet omnes socios criminis, quos putat à maleficijs non cessaturos. Hæc est doctrina Lessij de iustit. cap. 29. dub. 17. n. 162. vbi ait. In hoc tamen casu consultissimum esset, ut reus ante condemnatur, & post sententiam disponatur per Confessarium, ut revelet sponte omnes socios, quos putat à maleficijs non abstenturos: sic enim ad socios eliciendos, non erit magnus tormentis opus. Quod cum ipse generatim tradat in criminibus, quæ absque socio non committuntur, tum maxime verum est in hoc crimine veneficij, in quo alioquin ob ipsam conditionem criminis, petrona denuntiatrix parvæ aut nullas fidei est.

58

Idem colligitur ex doctrina Binsfeldij & Doctorum Eriburgensium, qui docuerunt, denuntiationes lagarum ad torquendos denuntiatos non sufficere, nisi à poenitentibus profectæ fuerint: tametsi Deltrius postea lib. 5. append. 2. q. 3. oppositum docuerit; quasi eiusmodi poenitentia non sit necessaria, cum ante sententiam soleat esse ficta, & postea possit esse simulata, ad poenam mitiorem obtinendam. Igitur si poenitentia signa, inquit, etiam citra confessionem in illis apparerent, bonum id foret & optandum iudicari: sed citra illa vix est, ut poenitentia signa

censeri debeant. Certe super poenitentia signis exterioribus an essent sufficientia, nec ne, sæper Advocati sine sine litigarent. Quare ista sententia nova mihi videtur, satis noxia iudiciorum expeditionis. Ita Deltrius.

Sed probatur assertio ex dictis; quia seclusa poenitentia, lagæ censenda sunt retinere affectum criminis, adeoque animum obsequendi diabolo, nocendique omnibus, qui affectus in eo crimine includitur; iuxta reg. 8. iuris in 6. Semel malus semper præsumitur malus: Ergo non minus, imo magis cupiunt nocere innocentibus quam nocentibus: Ergo earum depositio ante poenitentiam criminis de aliis facta, non est censenda magni momenti, quia personæ, quæ præsumitur, ac præsumi debet, mentiendo velle nocere, nulla aut parva fides habenda est, ut ex ipsa ratione naturali constar. Neque sola tortura sufficit ad hanc præsumptionem tollendam; cum enim eam æque perferre debeant, nec minus evadere possint, siue nocentes, siue innocentes deferant, nõ est credendum, eam per se solam valere ad inclinandum maleficæ animum, ut nocentes solū, nõ etiã innocetes denūtiat; ad quod à diabolo, cui se obstrinxit, vel maxime instigatur. Qua de causa etiã superius dixi, à strigibus impunè & innoxie in iudicio æquè deferri posse innocentes, ac nocentes.

Quod si ea Binsfeldij notatio olim nova fuit, parum refert, quando res hæc à Theologis nunquam, vel parum antea tractata fuit; qui plerun-

59

60

runque accuratius res à sola naturalitate pendentibus expendere & diiudicare solent: ac proinde etiam recte monere quædam in conscientia seruanda possunt, quæ alioquin à communi Iuris peritorum plebe parum fuerant animaduersa: præsertim cum res hæc nec iam quidem ita sit explicata, quin nouis curis & considerationibus illustrari magis possit, vt ex ipsa praxi, & difficultatibus quotidie emergentibus patet. Certè hoc tempore ea Binsfeldii & Lessii notatio communiter à Theologis, & merito probatur: præsertim in hoc crimine, vbi peculiaris ratio est, de fide denuntiantium dubitandi, vt dictum

61 Quæ causa etiam est, cur existimemus, ob solas denuntiationes sagarum præsertim ante pœnitentiam criminis factas, nec capi quidem cum infamia posse personas, quæ alioquin antea bonæ & integræ famæ erant: esto consideratis circumstantiis personarum, prodesse aliquando eiusmodi denuntiationes possint, ad inquisitionem formandam contra nominatum, & vt inquisitio nominato transmittatur, vt personaliter compareat, vt in casu vnius denuntiationis docet Delrius lib. 5. *disquis. append. 2. q. 1. ad conclus. 1.* post Baldum in *leg. Seruorum Cod. de testibus. & in leg. 1. Cod. De Summa Trinitate num. 5.* Boffium tit. *de inquisit. num. 4. & 6.* Clarum lib. 5. §. *finali. q. 21. num. 2.* Menochium lib. 1. *de presumpt. q. 88. num. 12. & 13.*

QVÆSTIO III.

An in processu aduersus Sagas, expediat, tam multa iudicis arbitrio relinqui: & quid in particulari, de quibusdam eiusmodi arbitrationibus sentiendum.

Ad S. Thomæ 2. 2. q. 67. a. 3.

62 Non est animus, vt dixi, particulatim omnia persequi, quæ ad processum in causa sagarum pertinent, sed solum vniuersaliora capita, ex quibus fere cætera dependent, quale est etiam hoc quæsitum secundum, an expediat, in hoc processu tam multa iudicis arbitrio relinqui. Etenim fatendum quidem est, cum hoc crimen sit exceptum, imo inter excepta, vt ita dicam, exceptissimum, ob ipsam scilicet eius enormitatem, pernitiem & obscuritatem; id communibus regulis aliorum criminum inquirendorum & diiudicandorum non ita comprehendi, quin pleraque sibi peculiariter vendicet: ex altera tamen parte, non admodum expeditum, sed periculosum videri potest, pleraque iudicis arbitrio relinqui: quæritur igitur quid facto opus.

63 In hac re Delrius, alijque recentiores eum sequuti, pleraque demum in hac causa ad iudicis arbitrium reuocant. Ita enim scribit Delrius lib. 5. *append. 2. q. 1. post conclus. 2. respons. ad 4.* contra quosdam aliter sentientes: Longe verius est, in criminibus exceptis (quale est magia) primo etiam tor-

tura

tura quantitatem & qualitatem à iudicis arbitrio pendere iuxta legem 1. & leg. Quæstionis modum. ff. de quæst. (adde etiam constit. Carolina art. 58.) post Baldum, Gandinum, & alios. Menochius de arbitrio casu 171. num. 2.

Item secundo an, & quando iteranda quæstio, Baldus in leg. 2. Cod. Quod motus causa, Marsilius in dictam legem, Quæstionis modum, Menochius casu 272. num. 4.

Tertio arbitrari, quæ indicia sint idonea ad torturam, post alios ibidem casu 270. num. 3.

Quarto denique, ut procedat in hoc crimine, quo sibi modo procedendum putat, Sic ibi Menochius casu 474. n. 34. referens ad hoc Baldum, Salycetum, Boerium, aliosque. Similia habet Delrius quæst. 24. & 26.

64

Huc spectat, quod idem scribit q. 5. sub finem: Mea quidem sententia, inquit à iudicis arbitrio dependet iudicare, quando elidatur plurium sociorum testimonium per bonam famam denunciati, quando non. Hactenus Delrius, ex quo patet, amplissimam in hoc crimine relinqui iudici arbitrari facultatem. Nam si in hoc crimine potest procedere, quo sibi modo procedendum putat, ut ait Delrius, quid quæso restat ab eius arbitratione exemptum?

Hoc autem principio posito, sicut liberum est viro docto cuique suo arbitrato, incidentes in hoc processu difficultates resolvere, ita etiam Delrius ipse eadem arbitrari facultate usus, complura definit non

ab omnibus approbata. Qualia sunt hæc sequentia.

I. In hoc crimine admittendos testes singulares in circumstantiis; dummodo concordent in effectu, substantia, & fine; eosque fidem facere ad torturam. Ita arbitratur Delrius cit. append. 2. q. 10. post Matcardum volum. 2. conclus. 836. Binsfeldium memb. 2. conclus. 6. licet alijs multis contrarium sentientibus.

Intelligere autem eo loco Delrius per substantiam criminis videtur, non unum aliquod & individuum consummati criminis factum, puta unum homicidium seu maleficium certum, unam certi alicuius conuentus veneficarum, per præsentiam in propria persona, participationem; sed solum ipsam speciem criminis veneficii & Magiæ in genere & abstractè acceptam; seu quod idem est, plura facta particularia eiusdem generis; cum tamen ipse paulo antea dixerit, testes singulares, qui de diuersis actibus non subordinatis deponant, ex probabili valde sententia & communi, non admittendos, etiam quoad crimen in genere probandum, in ordine ad condemnationem. Et addit; Et quoad istam singularitatem strictam, & quoad omnia, idem censeo, quoad torturam. Certum autem videtur, plura ac diuersa maleficia, vel etiam præsentationes in conuentibus sagarum, non esse actus magis inter se, vel ad unum crimen perpetrandum subordi-

dina-

dinatos, quam diuersa furta, aut latrocinia ad idem eiusdem generis crimen probandum subordinentur. Vt proinde non videam, qua ratione Delrius in hac re, vel secum ipse, vel cum ea, quam communem sententiam vocat, satis consentiat. Plura q. 4. deb. 6. n. 119. sed pergamus modo in aliis quibusdam eiusdem Delrij arbitrationibus referendis. Nimirum:

66 II. In hac denuntiatione, quod hæc vel illa persona interfuerit conuentibus sagaram, non requiri ad torturam, specificationem, seu additionem loci & temporis; sed sufficere generalem denuntiationem plurium abque huiusmodi circumstantiis, ad inquisitionem & torturam. Ita docet & arbitratur ipse, cum Doctoribus Friburgensibus, & quibusdam alijs: et si contrarium multi sentiant, & olim ipsemet docuisse videatur lib. 5. sect. 3. vbi ait: *Tertio requiritur ex parte criminis, vt nominans diligenter sit interrogatus de omnibus circumstantiis, quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo? Nec enim aliter posset procedere ad inquisitionem & torturam, ex tali nominatione. Est omnium, & dicta constitutionis Carolina.* Ita Delrius, qui tamen postea loc. cit. seipsum explicare conatur, quasi id tantum ad bene esse pertinere existimauerit: rectius dicere poterat, se priori loco solum egisse de vnus testis nominatione. Vide etiam hac de re doctrinam S Thom. cit. q. 4. dub. 6. n. n. 119. relatam.

67 III. Posse nonnunquam vnus in-

famis ac malefici depositionem esse tam verisimilem, vt sufficiat ad torturam, arbitrio iudicis. Ita arbitratur ipse cit. append. 2. q. 16. aitque, hoc vt probabile tenuisse Doctores Parauinos; quamuis alioquin in contrarium stet communis doctrina ipsius etiam Delrij vt *quæst. preced. resulimus n. 29.*

68 IV. Per extraiudicialem reuocationem, post sententiam mortis, in rigore non infirmari aut tolli, iudicialem & legitimam denuntiationem; ita quidem, vt iudici arbitrarium sit, adhuc credere denuntiationi, & cunctis perpenfis statuere, cui velit stare, inculpationi an exculpationi. Ita Delrius cit. append. 2. cum Binsfeldio, & Doctoribus Ingolstadiensibus consultis Anno 1590. quamuis non paucis Doctoribus repugnantibus, speciatim Marsilio *consil. 109. num. 31.* Farinacio *q. 46. num. 73.* Quam sententiam etiam tutiorem vocant Doctores Parauini itidem consulti: quia moriens præsumitur non mentiri, & facit indicium innocentiae pro reo, Baldus *consil. 25. Col. 2. vol. 1.* De qua re præterea, quæ diximus q. 4. dub. 5. n. 99. plura dubio sequenti.

69 V. In hoc processu, contra negantes, generatim ac vniuersim ter iterari posse torturam, super eodem crimine, sine nouis indiciis. Ita cum nonnullis arbitratur idem Delrius. lib. 5. sect. 9. & cit. append. 2. q. 29. & 30. cum tamen alioqui communis sit doctrina, si reus sufficienter semel tortus nihil fateatur, non posse nec semel quidem repeti torturam, nisi

no-

noua iudicia habeantur, quæ ad nouam torturam sufficiant. Ita Clarus *com. 5. sentent. 5. finali q. 64. num. 45.* Menochius *de arbitrio iudicum lib. 2. centur. 3. cas. 272* Gregorius Tholosanus *lib. 48. cap. 12. num. 26.* Farinacius *prax. crim. lib. 1. tit. 5. quest. 38. num. 79. & 88.* alijque Iureconfulti; & ex Theologis Syluester *V. Tortura, Azor. part. 3. l. 13. cap. 26.* circa finem, Lessius *lib. 2. de iust. cap. 29. num. 168* & ipse Delrius *lib. 5. Disquis. sect. 9.* à quibus etiam citantur Dynus, Albericus, Alexander, Villalobius; Antonius de Rosellis, & alii: eo quod sufficiens tortura purget indicia.

70 E quibus tamen Clarus, Tholosanus, Farinacius, Lessius *loc. cit.* excipiunt, nisi indicia sint grauissima; quia tunc prima tortura, respectu indiciorum, videtur leuis fuisse; quo casu eam repeti posse, communiter docetur, non tamen supra tertiam vicem.

Vnde Lessius *loc. cit.* Aduerte, inquit, ne in actu tam odioso procedatur absque termino, in hoc casu (retractationis) reum non debere subiici questionibus plusquam ter. Itaque si tertio tortus, & in tormentis confessus, tertio etiam ductus ad ratificandum, recusauit, non potest condemnari, imo debet absolui, vt docet Gomezius numero 27.

Et Farinacius *prax. crim. lib. 1. tit. 5. q. 38. n. 105.* Aduertat, inquit, pariter Iudex, ex quibuslibet indiciis, quantumuis vrgentissimis & indubitatis, ne reum torqueat vltra tres vices; quia hoc est omnino reprobatum communiter.

Quod si in præsentī causa quæ-

ras, quæ nam sint illa indicia vrgentissima & grauissima, læpe forte alia non inuenies, quam denuntiationes multiplicatas strigum; quæ quanti faciendæ sint, *quest. præcedenti dictum* est. Pone ergo, vt fieri potest, personam eiusmodi denuntiatam esse innocentem, ac simul ternas illas, easque acerbissimas torturas singulas, vt iuris esse dicunt, per horam continuari, annon tali processu, præsertim si subsequens ampliatio accedat, pene impossibilis redditur, in sexu præsertim infirmo, facultas sese expurgandi? quam tamen integram consistere debere *quest. 1. princip. 5. diximus.*

71 VI Quod si reus tot delicta commisisset, vt examen vno die absolui non posset, posse eum vltra tres vices torqueri; adeo vt si quis de quinque diuersis criminibus foret delatus, & ex indicijs grauibus suspectus, & de tribus tantum delictis tres questiones (teu torturæ) & examina cõsumpta, de reliquis torques torquendus sit, donec examen de ijs fuerit perfectum & absolutum. Sicut reus sufficenter, hoc est, bis aut ter tortus atq; cõtra se crimẽ confessus, quarto aut quinto torqueri potest, ad deregendum socios; quia ratione sociorum nunquam fuit tortus. Ita cum! Binsfeldio *l. 7. q. 1. conclus. 13.* & Doctoribus Friburgensibus, Delrius *lib. 5. append. 2. q. 34.*

Sed hoc, (præterquam quod viam aperit, in hoc crimine magno numero multiplicandi torturas,

ras, vbi tot crimina solent esse con-
nexa) videtur propemodam no-
uum, & cæteris Doctoribus in-
cognitum, parumque consentaneum.
Constitutioni criminali Caroli quinti artic. 58. vbi cum de-
cretum fuisset, torturam, pro ra-
tione indiciorum, multum, sepe
vel parum, mitius vel acerbius adhi-
bendam, pro arbitratu boni & pru-
dentis iudicis, subiicitur: vnuð soll
die Sag desß gefragten nit angenom-
men oder auffgeschriben werden / so er
in der Marter / sonder soll sein
Sag thun / so er von der Marter ge-
lassen ist. *Et confessio rei interrogati non
acceptetur nec inscribitur, dum is in tortura
versatur, sed confessionem suam edat ex
tortura demissus.* Quod si verum, non
video, cur ad plurius etiam crimi-
num examen vna tortura non suf-
ficiat; præsertim vbi crimina solent
esse connexa.

Præterquam, quod graues Do-
ctores sentiunt, actualem torturam
non esse necessariam, sed sufficere
torturæ metum. Vnde Binsfeldius
memb. 2. conclus. 5. Aduertendum, in-
quit, pro praxi, non esse necessarium, vt
constans actu tractus sit ad torturam,
modo metu tormentorum confiteatur.
*Quia confiteri in tormentis, & metu tor-
mentorum, equiparatur in iure.* Quod
Binsfeldij dictum probat etiam Gre-
gorius de Valentia tom. 3. d. 6. q. 13. p.
4. 5. 3. Quando autem dicatur con-
fessio metu tormentorum facta, ex-
plicat Delrius l. 5. sect. II. Farinacius
l. 1. tit. 5. q. 41.

VII. Idem Delrius q. 27. cum Farinacius q. 18. num. 54. aliisque nonnul-
lis Doctoribus concedit, in atro-
cissimis eiusmodi delictis, reum tor-
queri posse ad vnam horam, aut
paulo amplius; cum tamen vt iisdem
referunt, in Bulla quadam (num. 8.)
Pauli III. sapientissimi Pontificis
prohibeatur, ne reus in tortura te-
neatur *per longum temporis spatium, ve-
lut vnius, aut plurium horarum.* Equi-
dem fauores potius, quam rigores
ampliandos putarem.

VIII. Non necessario dandam es-
se reo copiam indiciorum: & pro-
cessus informatiui, in hoc, alijsue
eriminibus exceptis, sed sufficere in-
dicia reo proponi, eumque in conti-
nenti cum suis defensionibus audi-
ri. Hanc praxin quibusdam locis re-
ceptam approbat Delrius loc. cit. q.
37. ræetli & Patavini Doctores oppo-
sitū cōsulerint, & cōmuni iure statu-
tum sit, vt reis detur indiciorum co-
pia, idque etiam in crimine læsæ Ma-
iestatis, alijsque atrocioribus, vt iu-
xta legem vnius §. cogniturum ff. de qua-
stionibus, & leg. Desertorem, §. si ad diem
ff. de re militari, & leg. Defensionis facultas,
Cod. de iure fisci, & capit. Qualiter & quan-
do de accusationibus, & Clementinam Pa-
storalis de re iudicata, communis habet
Doctorum sententia, apud Clarum
q. 49. Farinacium q. 39. num. 41. &
Lessium de iustit. lib. 2. cap. 30. num. 39.
adeo vt Ioannes Monicella regula
crimin. 4. num. 3. affirmet, nullibi in iure
contrarium reperiri.

Quod

Quod si iudex ante datam copiã indiciorum, & decretas defensiones, vltius procederet, & torqueret, confessio reum non premeret, foretque processus totus nullus, inquit iuxta cit. Clementinam Pastoralis Farinacius num. 84. *Quae proinde iure ordinario*, inquit Delrius cit. q. 37. *certa putauerim: & propterea vbi non est alia consuetudo, vel Principis ordinatio, sic esse iudicibus obseruandum, vt securius procedant.* Certe si reis concedendus est Aduocatus, vt ipse Delrius inferius asserit, non video, quomodo copia indiciorum reo denegari possit.

74 Hæc omnia ex Delrio paullo fusius referre placuit, non vt ea, quæ retuli velut improbabilia damnam rem aut reijcerem; sed vt eo manifestius fieret, quam in hoc crimine hætenus late pateat concessa iudici arbitrandi licentia; quamque hæc ipsa arbitrandi libertas varias inter Doctores pariat de modo procedendi sententias.

Mibi vero hac de re plane per suasum est, optandum esse, & summis magistratibus, ad quos hæc pertinent, curandum, vt quoad fieri potest, ea quæ ad hunc processum adeo necessarium ac frequentatum pertinet, certis legibus definiantur, & quam paucissima iudicis arbitrio permittantur.

Rationes sunt I. Quia cum ad eiusmodi causas cognoscendas, non semper & vbiq; iudices doctissimi & sapientissimi constituantur, quales aliquando difficulter etiam ha-

beri possunt; facile ea tam laxa arbitrandi licentia, & reis, quorum causa tractatur, & ipsis Iudicibus periculum creatur; ne vel per imperitiam, vel immoderatam quandam vindicandi & puniendi cupiditatem, & iustitia lædatur, & graue innocentibus damnum inferatur. Cuius rei recentia habemus documenta; quando præteritis annis, in diuersis locis, duo latrunculares, ob illegitimos; nimirum seueros processus aduersus sagas, vnius Ingolstadtensis Iuridicæ facultatis iudicio ac sententia capitis damnati fuerunt.

II. Ex eiusmodi incircumscriptra arbitrandi licentia, cum in causis dubiis & obscuris pro diuersitate arbitrarium, tot soleant esse sententiæ, quot capita: necessario oritur diuersa admodum iudiciorum & processuum criminalium praxis; quæ diuersitas & scandalum parere, & affectus animosque distrahere, & bonum Reipublicæ statum facile perturbare potest, nec adeo in Imperio ferenda videtur.

III. Ex eadem arbitrandi licentia, nonnulla quandoque, circa processum aduersus sagas, fieri & obseruari nonnullis locis solent, quæ iure moderationem exigere videantur. *Vt quod primo in hoc crimine reis denegantur Aduocati: quod tamen à quibusdam Doctoribus probetur; ipse tamen Delrius cit. append. 2. q. 38. improbat, cum ait: Quamuis ea opinio prima facie aliquid probabilitatis ha-*
bere

77

bere videatur; eam tamen reuera non esse securam, ad proinde omnino tenendum, etiã in exceptis criminibus non posse denegari reis Aduocatum. Quam sententiam, inquit, unanimiter tenuerunt in suis Consilijs Doctores Ingolstadienses anni 1590. & rursus anni 1601. Friburgenses, Patavini, & Bonanienses: & est recepta praxi. Inquisitorum in heresi, cui nostrum crimẽ exaquatur, & communi Doctorum calculo approbata. speciatim Sprengerii part. 3. mallei Maleficarum, Clari §. heresis num. 17. Eimericij in directorio Inquisitorum tit. de defensionibus reorum, & ibi in communi Penna Repertorij Inquisitorij V. Aduocatus, Hüberti in praxi iudic. eodem verbo. Simanchæ Cathol. Institut. tit. 5. num. 12. Bosij de iudicijs contra torturam num. 78. in sine Rolandi consil. 12. num. 61. lib. 3. & aliorum.

Sed & Gregorius de Valentia disp. 6. quæst. 13. punct. 4. §. vlt. in hac itidem cauta dandas defensiones reis, audiendosque aduocatos, sicut in cæteris causis: prudenter tamen simul admonens ex malleo malef part. 3. nomina testium contra reum testificantium, non esse edenda reis, & eorum aduocatis, quãdo propter personarum potentiam imminere posset testibus aliquod periculum: quod si nullum sit periculum, ea esse edenda, sicut in alijs causis regulariter.

78

Quibus accedit ratio. Est enim iuris naturalis, vt nemini, etiã in iudicio, iusta sui negetur defensio; adeoque vt qui per se nequit, possit se per aliũ defendere: at verò mulieres pro sagis denuntiatae plerunq; sunt rudes, illiteratae, simplices, timidae, nec se

norunt defendere: Ergo debent per alium defendi; alioqui illis indirectè tolleretur defensio, quæ nulli tollenda. Idem etiam conforme est iuri communi, lege. Si non defendantur. ff. de pœnis, & constitutioni Carolina ar. 14. vbi vetatur, ne ad carcerem aditus ijs præcludatur, quorum opera ad defensionem suam rei vti cupiant: & expressius art. 47. vbi ratio simul additur, quoniam alij ex simplicitate, alij ex terrore nequeunt suas defensiones proponere.

79

Neque verò in ijs, quæ sunt iuris naturalis, vllum est discrimẽ exceptorum, & non exceptorum criminũ, & quamuis in crimine læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ, itemq; in furibus insignibus & grassatoribus, seu latronibus viarum, quando notoriũ est, reum esse hæreticum, rebellẽ, seu conspiratorem in Principem, assassinum, aut insignem furem vel latronem &c. communi iure negetur Aduocatus, iuxta cap. Finale de hereticis in 6. & legem: Quisquis §. Deniq; Cod. ad legem Iuliam & leg. Per omnes Cod. de defensione ciuitatum; tamen antequam constet, reum esse talem, Aduocatus conceditur, vt ex communi sententia, & ipsa praxi docent Iulius Clarus §. heresis num. 16. & Farinacius qu. 39. nu. 109. & 167.

80

Secundum est, quod nonnunquam ob solam denuntiationem complicum, persona denuntiata non solum capiuntur, sed etiam statim ac capta sunt in continenti ad torturam rapiuntur, nullo cogitandi ac deliberandi spatio dato. Quod iuri naturali non

d 3

fatis

fatis consonum videtur, exigenti, ut cuique integra sit sui defensio. Quomodo autem in illa summa animi cōsternatione & terrore, qui ex tam repentina & misera pristini, eiusque honorati, aut certe honesti status deiectione necessario cōcipitur, ubi etiam cordari cuiusque animus & mens vix satis sibi constat, integra constet sui defendendi facultas? Ex quo ulterius sequitur, ut non solum primum sit, etiam innocentem ex ea animi perturbatione, tantaque tormentorum vi ad falsam criminis confessionem induci, sed ut is etiam præiudicio hoc semel posito, difficillimam sibi reddat deinceps sui defendendi facultatem. Mitius est, quod cum nonnullis suadet Valentia disput. 6. quest. 13. punct. 4. §. 4. ut statim ac capti sunt, examinentur, (sive tortura) etiam prius quam ad carcerem ducantur: quod ipsum tamen non satis expeditum videtur.

21

Tertium est, quod in torturis adhibendis aliquando, ut apparet, nec debita mensura, neque semper modus is obseruatur, qui vel aequitati ac moderationi Christiana, vel naturali modestia & verecundia satis consentaneus est, &c. Id quod ex eo ortum habet, quod & mensura, & forma, ac modus torturæ ad eò illimitate in arbitrium iudicis reijcitur. Quæ si Principes & Rerum publicarum Rectores sapienti, quo pollent iudicio, expenderent, facillè opinor sibi persuaderent, illimitatam illam iudicum arbitranda licentiam

certis limitibus ac definitis quibusdam regulis esse circumscribendam.

In quem sensum denique etiam concludit ipsemet Delcius lib. 5. disquis. append. 2. questio. 41. Consideratis, inquit, cunctis quæ & in lib. 5. Disquis. & in responsione hac quadragenaria scripsi, statuo, Principem optime de Republica meriturum, & iustitiam præclare consulturum, si in suo territorio præcisè faceret statutum, quo primum caueret, ad quot denuntiationes tortura in hoc crimine posset adhiberi, & licet duas de iure sufficiant, tamen tres ad minimum requirendas, sine vlla distinctione virorum & faminarum. In quem sensum ferè loquitur etiam Valentia disputat. 6. q. 13. punct. 4. §. 3. post Binsfeldium part. 2.

2. Quod non attendatur ad contritionem; nisi forte aliqua sit notoriè incontrita, eo quod nolit confiteri, aut Eucharistiam sumere.

3. Quod non requirantur alie circumstantie, nisi quod saga carcerata, seorsim tamen posita & examinata, atque interrogata in genere viderint N. & N. in tali congregatione nocturna sagarum: nullis admisissis defensionibus, nisi quæ fundamentum habeant in iure naturali fundatum. Ratio, quia in criminibus exceptis, iudici quoad processum remissa sunt solemnitates iuris civilis.

4. Cum de persona semel denunciata possent alij socij interrogari in specie; eiusmodi autem interrogationes speciales admodum sint periculosa, quod duæ denuntiationes debeant precedere, ut in specie de persona denunciata possit interrogari. Quæ

CO MA-

eo magis placeret expressè statui, vt iudicis arbitrio quàm paucissima committantur. Ita Delrius.

33 Cuius vti generalem hanc existimationem, curandum videlicet esse, vt in hac re iudicis arbitrio quàm paucissima committantur, valdè probo, ob dictas superius causas; ita particularia illa puncta ab eodem relata, speciatim verò primum & secundum, tanquam minus probabile, *question. præcedenti* non leuibus argumentis improbanimus. Suaderem ego potius, vt ex solis denuntiationibus sagarum, præsertim necdum pœnitentium, nulla persona bonæ & integræ famæ torqueatur, vel etiam capiatur, vt *ibidem* fusius deduxi. Sed & cætera quædam à Delrio arbitrata, quæ *superius* retulimus, non omninò firma esse, partim antea monuimus *hac ipsa questione*, & satis constat ex multorum aduersantium Doctorum auctoritate; partim magis patebit ex sequentibus, vbi ex ijs quædam vltèrius speciatim expendentur.

QVÆSTIO IV.

Quid animarum Curatoribus in hoc processu, aduersus sagas præsertim circa Sacramentorum & sepultura administrationem faciendum.

Ad S. Thomam 2. 2. q. 67 a. 3.

34 **E**st hoc tertium quæsitum generale, circa processum in causa sagarum, spectans ad officium Cōfessarij; quod rursum plures sub se quæ-

stiunculas continet. Primo enim quæritur, an fieri possit, vt aliquando priuatim innocentia persona iam confessa & damnate Confessario innotescat: & an tunc iudicem moneri debeat, quantique eius monitio facienda. Supponimus autem, vt in alijs criminibus, ita etiam in hoc crimine, non expedire, vt Confessarius ante cōdemnationem, reorum confessiones excipiat, vt monet etiam Delrius *lib. 6. disquis. cap. 1. sect. 3.* Vix enim illi ante cōdemnationem verum fatentur; siue quia sibi timent à delatione: vel quia sperant, se opera & fauore Confessarij adiutos, cōdemnationem & mortem euasuros.

Hoc posito, ad propositam quæstiunculam *respondetur* sequentibus assertionibus:

35 **ASSERTIO I.** Fieri, Deo permitte, absolutè potest, vt siue legitimus sit processus, siue illegitimus, nonnunquam etiam innocentes damnentur. Hæc assertio à nemine, quod sciam, apertè negatur; & patet ex dictis *qua. 1. princip. 4* Et quidem si illegitimus sit processus, sæpè etiam fieri posse, vt innocentes damnentur, nemo negauerit: cum talis processus sua natura cū periculo innocentum sit coniunctus: nec vlla certa ratio vel principium sit, ob quod negetur: Deū æquè in hoc, ac in alijs criminibus, ob iniquitatē iudicum, eorumque illegitimum procedendi modum, nonnūquam permittere, vt etiam innocentes damnetur, vt patet ex iudicijs tot Martyrū, qui olim ob iniquitatem iudicum iniu-

iniuste damnati fuerunt, & alijs ibidem dictis.

86

Hinc verò sumitur argumentum, fieri posse, vt etiam in legitimo processu, aliquando, etsi rarius, cōdemnentur innocentes. Vt si quis legitimum vocet processum, quo ob solas denuntiationes sagarum condemnentur personæ denuntiatae. Cur enim si Deus nonnunquam permittit, vt iudices aliquando illegitimos processus instituant, atque ita facile condemnent innocentes, non etiam possit permittere, vt innocentes denuntientur; quasi verò plus obistere teneatur diuina prouidentia, ne sagarum denuntiantium mendacijs, quàm iniquitate iudicis innocentes pereant. Quod si in legitimo processu rarius innocentes damnantur, quod libens fateor, id non accidit, quod Deus extraordinaria prouidentia innocentum interitum impedire soleat, aut teneatur; sed quia ipse processus, hoc ipso, quod legitimus est, per se ac sua natura cum periculo innocentum non ita moraliter coniunctus est; quandoquidem si morale periculum innocentum cōtineat, iam hoc ipso legitimus nō est censendus, vt *eadem questio. i. princip. 3.* docuimus.

87

Ex quibus colligitur, parum firma esse quorundam pronuntiata, quibus illi persuasum esse volunt, nullum in hac re morale periculum innocentum extimescendum esse. Vt cum aiunt, *vix vnquam permissum innocentes nominari: quod si nominati, mox il-*

lorum innocentiam, Deo sic disponente, pati fieri, iuxta doctrinam Binsteldij de confessionibus maleficarum sub fin. & Delrium lib. 1. disquis. 9. 12. §. 5. Item etsi Deus patiatur, interdum innocentes infamari, non tamen patitur damnari, vt ait idem Delrium lib. 5. sect. 16. §. 7. cum tamen ipsummet Delrium eadem questio. i. non immerito timentem retulerimus, ne quandoq; in hoc processu, innocentes cum nocentibus pereant, si processus eiusmodi minus caute & circumspectè instituat.

Certè inter alias, hæc non leuis est querela sapientis *Ecclos. cap. 4. v. 1. Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum (calumniatorum) violentia cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos, quam viuentes: & feliciorum vtroque iudicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala, quæ sub sole sunt.*

ASSERTIO II. Sed & fieri nonnūquam potest, vt Confessarius moraliter certus reddatur, personam denuntiatam & damnatam esse innocentem. Hanc assertionem contra nonnullos contrarium asserentes, cū pluribus viris grauibus & prudentibus, adde etiam pijs & doctis, quibuscum in hac materia læpius contuli, mihi persuadeo, ob causas sequentes.

Nam I. Etsi quidem ex sola, eaque constante negatione personæ damnatae, id sufficienter constare non possit; potest tamen id moraliter constare, si ad negationem eiusdem personæ

88

sonæ accedant negationes & reuocationes constantes aliam, præsertim plurium, quarum indicio persona illa denunciata fuit, quæque iam secundum omnes circumstantias verè pœnitentes morti ac mortis pœnam sustinere decreuerint; siue dicant, se vi tormentorum coactas, siue etiam propria malitia, aut ex pacto seu conuentione, eiusmodi personam innocentem denunciassent. Si enim in foro externo plurium sagarum, quamuis impœnitentium, denuntiationibus creditur, ad inculpandum, quare non in foro interno pœnitentia, iam pœnitentibus ac mortè subituris, fides habeatur ad exculpandum? cum præsertim ea sit conditio huiusmodi personarum, vt ante pœnitentiam nocere velle innocentibus merito præsumantur, non autem post pœnitentiam occultare velle nocentes, quos sub peccatum mortali prodere tenentur.

90 II. Tanta aliquando, tamque cõstas, & seria apparere potest alicuius personæ condemnatæ pœnitentia, & ad Deum conuersio, dum libenter se pro suis cæteris peccatis, ad mortem paratam offert, nec ab ea vllatenus liberari expetit; dum continuis lachrymis & lanætis sua peccata deflet, & vltroneis supplicijs spõrè castigat; dum diuinæ prouidentia, ipsique iudicum dispositioni demisse se subijcit, ac in hac dispositione animi diu & constanter perseuerat; vt merito & prudenter Confessarius sibi persuadeat, eam retractionem de

immunitate à peccato veneficij, veram præsertim ac fide dignam esse: non solum quia Confessarius vniuersim pœnitentis dictis credere debet, sed etiam quia difficile est, sub tali dispositione hypocritam latere, & non aliquo signo se prodere.

91 III. Ex ipsa itidem cõfessione personæ denuntiantis fieri potest, vt Confessario certò constet, ex priuato ac particulari odio, quod iã olim aduersus personam denuntiatam habuerit, denuntiationem eiusmodi profectam fuisse, & indicia quæ denuntiationi adminicularentur confinxisse ac supposuisse. v.g. ollam vnguentariam in eius cubiculum aut domũ intulisse, testes seu accusatores falsos subornasse, etsi iã fortasse mortuos, falsam famã sparsisse &c. Quid ni tunc existimet Cõfessarius, processum, qui talibus indicijs nitetur, aduersus innocentem susceptum re ipsa fuisse frustratorium & à veritate facta aberrantem?

92 IV. Etsi quorundam sit sententia, innocentiam à persona condemnata probari non posse, docendo *suum alibi*, vt loquuntur, hoc est se illo tempore & die, quo denuntiatum fuisse in conuentu sagarum, alio loco, puta domi suæ fuisse, & hoc multis testibus fide dignissimis probari posse, vt speciatim etiam docet Binsfeldius *membr. 1.* & Delrius cit. qu. præced. eo quod in hoc crimine necessaria non sit loci & diei designatio, quodq; licet necessaria foret, cõstet maleficas non semper in persona

c

pro-

propria conuentibus illis adesse; sed cum adesse non possunt, personam illam à demone proprio repræsentari; quod de Doctore Flaet, alijsq; Treuirensibus satis constat ex actis iudicialibus: negari tamen non potest, probabilem etiam esse eam sententiam Doctorum, qui afferunt, eiusmodi denuntiationes singulares & indefinitas, etiam in criminibus exceptis, parum momenti habere ad torquendum & condemnandum denuntiatum. Ita enim cum multis alijs sentiunt Clarus §. finali *question.* 35. & Pegna apud Delrium *lib. 5. append. 2. quest. 10.*

93

Quo posito, si Confessario alicuius fide digni testimonio constet, personam denuntiatam prædicto tempore & die, non in conuentu sagarum, sed alio loco, puta domi suæ fuisse, nihil obstabit, alijs penitentiae ac sinceritatis indicijs adminiculantibus, eum moraliter certum reddi, reuocationem esse veram ac sinceram: quando esto diabolus nonnunquam per se ipsum aliarum sagarum personas repræsentet, nihil est tamen, quod conuincat, eum non posse etiam subinde, Deo extraordinarie permittente, alicuius innocentis personam repræsentare, ut dictum *quest. 1.* idque re ipsa aliquando accidisse, fide digna relatione constat.

94

Nec obstat, quod non obstantibus omnibus his indicijs, reuocationi absolute falsum subesse possit, ut patet exemplo illius Hispanæ mulieris Magdalene Crucie, quæ grauibus, pijs ac

doctis etiam viris factum fecit: siquidem hoc ferè commune est cuius certitudini morali & humanæ, ut ei absolute falsum subesse possit: sicut etiam subesse potest iudiciali notitiæ criminis, quantumuis moraliter certæ. Satis est, notitiam priuatam innocentiae tam certam aut etiam certiorrem esse posse, quam sit ea notitia, quæ ex criminali processu comparatur.

ASSERTIO III. Posita eiusmodi notitia moraliter certa, ad Confessarium pertinet, iudicem prudenter informare; qui etsi non continuo fidem extraiudiciali eiusmodi depositioni contra notitiam legitimo processu iudiciali partam adhibere teneatur, debet is tamen diligenter tam processum iudicij, quam præsentia innocentis indicia ad mentem reuocare & expendere, an forsan ex his in processu iudiciali aliquis error commissus deprehendi possit; ut illud demum statuatur, quod æquitati naturali magis consentaneum videretur.

Hæc assertio est ex mente omnium illorum, qui per extraiudicialem reuocationem criminis, post sententiam mortis reo denuntiatam, puta factam tempore confessionis, vel Eucharistiæ, docent elidi præcedentem alterius nominationem, ut inferius dicetur. Ratio est, quia tamen si notitia illa innocentiae extraiudicialis ac priuata sit, valere tamen eò potest, ut ex ijs iudicialis processus examinetur, ac si fieri potest, error commissus publica etiam ac iudiciali notitia innotescat.

tescat; ita quidem vt nonnunquam etiam executio sententiæ tantisper differatur, dum causa ipsa denuo accuratius examinetur.

Sicut etiam cum iudex priuata scientia aliquem nouit esse innocentem, qui iudiciali processu nocens probatus est, etsi non teneatur idcirco innocentem absolueret, tenetur tamen inquirere & operam dare, vt error commissus deprehendatur, etsi fieri potest, nouo processu instituto innocentia denunciati publicè ac legitimè contestata fiat, vt omnes fatentur, & suo loco dictum *quæstio 4. dub. 2. disput. 4. de iustit. in 2. 2. S. Thom.*

97 Et quamuis Delcius q. 18. asserat, graues iudices hac in re non solere, aut debere stare dictis Confessariorum; scio tamen, in hoc crimine, nonnullis locis differri solitam executionem, quoties reus post damnationem crimen impositum retractauit, idque eo magis fieri tunc conuenit, quando ipsius Confessarij iudicium, prudensque innocentia credulitas accedit.

Nec obstat, quòd in Constitutione Carolina a 91. statui videatur, si reus in via ad supplicium, vel in ipso supplicio reuocet confessionem suam de se, eum reuocatione contempta, omninò adhuc puniendum, vt cum Mascardo *de probat. volum. 1. concl. 3. 3. num. 23.* & Binfeldio *in leg. 7. cod. de maleficiis & Mathematicis q. vlt.* refert Delcius *cit. q. 18.*

98 Nam reuera citatus articulus Carolinae constitutionis non bene al-

legatur, nec id decernit, sed potius contrarium in hunc modum. *Quod si accusatus ipso die iudicij delictum negauerit, quod antea legitimè constanter fuerat confessus, ac iudex ex ea confessione per explorationem omnium circumstantiarum deprehenderit, eam retractationem à reo solum ad impediendum legitimum iuris processum fuisse susceptam, sicut iam antea art. 56. alijsque nonnullis subsequentibus, vsque ad articul. 62. de constanti cognitione seu confessione dictum est: tunc iudex duos illos constitutos assessores, qui vna cum ipso libellum confessionis praelegi audierunt, sub iuramento interroget, vtrum praelectam confessionem audierint: & si affirmauerint, idem iudex omnino consultationem ac deliberationem instiguet apud Iurisperitos, seu alijs locis ac modis, vt inferius significatur. Et quoniam duo assessores illi in hoc casu non vt testes sed vt Comiudices agunt, idcirco à iudicio & sententia ferenda excludendi non erunt.*

99 Ex quibus colligitur, iuxta Carolinae Constitutionem, eiusmodi retractationem à iudice non planè negligendam & contemnendam, sed potius expendendam esse, habita etià, vbi opus erit, cum viris doctis & peritis deliberatione, quid in eo casu factò opus sit; idq; etiam si retractatio solum ad impediendum legitimum iudicij processum facta fuerit: quanto magis, si ex indicijs constet, eam non temere & malitiose, sed bona fide ac ex debito fuisse factam, vti in nostro casu accidit.

100 Quæritur secundò, an saltem in extremo vita Confessarius innocentem

e. 2. adi.

adire debeat, ad reuocationem criminis, sibi, aut alijs falso imposti. Supponitur, non peccare mortaliter eum, qui ante mortis sententiam, vt effugiat grauem torturam denuò inferendam, falsum crimen semel sibi impostum non reuocat, metu tormentorum, vt ex communi docent Angelus V. *Detraction* n. 6 Syluester *eadem* *quest.* 3. Sorus *de iust.* lib. 5. *quest.* 1. ar. 6. & Lessius *de iust.* c. 11. n. 41. & sequentibus, qui n. 48. addit, non teneri reuocare, quãuis antea periurio illud confirmasset, si prudenter metuit, se rursus ad tormenta raptum iri (vti ordinarie fieri solet) ac posse sine peccato mortifero, in eo persistere & mori, vt etiam dictum qu. 4. *dub.* 5. nu. 99. *disp.* 4. *de iustia* ad 2. 2. S. Thom.

101
 ASSERTIO I. Is qui falsum crimen sibi imposuit, iuxta consuetam locis quibusdam forensium iudiciorum praxin, non tenetur sub peccato mortali nec in extremo quidem vitæ, cum iam est occidendus, crimen confessum reuocare, suamque innocentiam contestari: quare ad hoc nec à Confessario quidem adigendus est. Ita docet Lessius loc. cit. nu. 49. itemque Petrus Nauarrus lib. 2. *de restit.* c. 4. num. 134. & alij, qui alioqui putant, seipsum falso infamantẽ de peccato, pro quo afficiendus est morte, peccare mortaliter. *Ratio est,* quia hæc reuocatio, iuxta quorundam iudiciorũ praxin, (in qua nulla propè eius reuocationis haberi solet ratio) ad exculpandum reuocantem nihil, vel parum prodest; aut si vel

maximè profutura sit, certò periculo exponit reuocantem, ne ad bancũ iuris reductus denuò examinetur, & torqueatur. Sicut ergo metus grauis torture liberat ab obligatione reuocandi crimẽ ante damnationem, ita hoc casu etiam post damnationem.

101
 ASSERTIO II. Quod si tamen ex retractatione criminis, in articulo mortis facta, spes certa sit, seu famæ recuperandæ, seu mortis euadendæ, citra metum nouæ & grauis torture, tunc reus tenetur falsam de se confessionem in extremo retractare. Ita docent Nauarrus *Manual* c. 18. nu. 28. Petrus Nauarrus lib. 2. *de restit.* cap. 4. & Valerius lib. 24. *praxis fori penitent.* num. 90. & alij, qui etiam eidem tamen addunt, si nihil se hac retractatione profecturum speret, tunc posse tacere. *Ratio est;* quia quiuis tenetur sub mortali, quoad commodè potest, tum vitam, tum famam suam integram tueri. Neque verò retractationem eiusmodi nullius prorsus momenti habendam, accedente præsertim Confessarij testimonio & iudicio, iam supra monuimus à num. 94.

103
 ASSERTIO III. Si damnatus (seu nocens sit seu innocens) alium quendam innocentem denuntiarit, tenetur sub peccato mortali non solum ante condemnationem, sed si tunc nõ fecit, etiam post damnationis sententiam, falsam eiusmodi denuntiationem reuocare: ad quod etiam à Confessario compellendus est. Ita ex communi Toletus l. 5. c. 66. n. 7. vbi

vbi ait: Qui imponit alteri crimen falsum, peccat mortaliter contra iustitiam &c. ob id obligandus est à Confessario, verum aperire, licet pareretur mille torturas. Idem habet Lessius de iustit. cap. 11. dub. 15. in fine; vbi ait: Si ex infamia falsa periculum vite vni vel pluribus impendet, teneris etiã cum vita periculo reparare, ex communi Doctorum; quia tunc obligaris non ratione solius infamiae, sed ratione damni. Neq; huiusmodi retractationem pro nihilo habendam à prudenti iudice, iam antea num 79. in simili, & hic questione precedentis notauimus.

104 Si quis tamen sequatur, ipsaque praxi seruari aduertat eam sententiam, quæ negat, per huiusmodi reuocationem in extremo vitæ factam tolli aut infirmari factam antea denuntiationem; is consequenter existimare poterit, denuntiantem, in eo mortis articulo, (saltem cum aliquo suo incommodo; & sub peccato mortali) obligatum non esse, ad reuocationem, quia inutilis esset. Eam vero sententiam, præter Delrium lib. 5. sect. 5. num. 4. & append. 2. q. 18. (vbi etiam citat Consilium facultatis Ingolstadtensis Theologicæ ac Iuridicæ anno 1590. scriptum) indicat etiã Gregorius de Valentia disp. 6. qu. 13. punct. 4. §. 5. vbi tamen potius de reuocatione propria confessionis, quam alienæ denuntiationis loquitur, cum ait: Tertium est, post sententiam condemnatoriam rite latam, nullus amplius inficiationi aut tergiversationi reorum datur locus, etsi pie admodum ac bene animo esse dispositi videantur, cum priora retra-

ctant. Prioribus enim confessionibus & denuntiationibus solenniter atque ex iuris ordine factis standum est; tum vt firmitatē suã obtineat processus iuridicus; tum vt esse possit finis huiusmodi actionum; tum ob alias rationes, quibus hoc ipsum ex sententia Doctorum probat Binsfeldius circa conclus. 5. part. 2. Sed contraria sententia, nimirum absolutè reuocandã esse falsam denuntiationem innocentis, vt vidimus, est communis, veriorque & tutior, & oppositæ sententiæ fundamentum minus est probabile, vt hæc & præcedenti questione dictum, præsertim, quia esto talis denuntiatio non penitus tollat priorem denuntiationem; fieri tamen non potest, quin eam aliquo modo infirmet, vt cautius contra denuntiatum procedatur.

105 ASSERTIO IV. Cauendum tamen Confessario, ne vel importunè sapius ipsi res inculcet, si quem iniquè denunciauit, vt retractet; neue retractationem à damnato sponte factam imprudenter & cum scandalo euulget. Primum monet Binsfeldius de confess. malefic. cit. memb. 2. post 5. conclusionem. Ratio est; quia importuna eiusmodi inculcatio, in animo iam antea satis perturbato, præter superuacaneam anxietatem, facile etiam mouere potest scrupulum & suspicionem falsæ depositionis, etiam si is reuera nullius sibi conscius sit.

Huc spectat etiam, quod constitutio Carolina 4. 103. Confessarios reorum admonet, ne reos inducant, vt

quod de seipſis, aut alijs vere confeſſi fuerunt, denuo reuocent, quia nulli conuenit, reorum malitiam, contra bonum commune, & cum damno proborum, falſitate ac mendacijs tegere, & ad mala propaganda opem conferre, &c.

Posterius monet Delrius lib. 5. diſqu. append. 2. q. 18. ubi ait: *Nec circumſpecti Confeſſarij ſolent in vulgus tales excuſpationes ſpargere, gnari ſcandalum certum, fructum vero incertum fore.* Itaque præſtabit ac ſufficiet plerunque, reuocationem iudici, alijsue, qui iudicio præſunt, intimare, vi hac ratione, tū innocentibus denunciatis conſulatur, tum processus ipſe deinceps cautius, & quoad fieri poteſt minori innocentum periculo inſtituatur.

106

Quæritur tertio, *utrum ſagis, nec confeſſis, nec plene adhuc conuictis, ſed grauiſſime ſuſpectis, morituris in carcere Euchariftia, mortuis ſepultura negari poſſit, vel ulterius contra eas procedi.*

ASSERTIO I. Si quando ſuſpicio eiufmodi eſt violenta, quæ non facile deponi poſſit, eo quod indicia ſint graua, & in contrarium nihil ſit, quod ſuſpicionē purget aut eleuet, tum poteſt quidem tali perſonæ extra mortis articulum, negari Euchariftia: idque etiam publice, ſi ſuſpicio ſit publica: ſecus ſi ſuſpicio vel indicia criminis per torturas, ſeu alios modos ſufficienter ac legitimè ſint purgata. Priorem partem ex communi Theologorum ſententia poſt S. Thomam, Richardum, Alenſem, Gabrielem, Antoninum tradit Suarez 3. part. tom. 3. diſp. 67. ſect. 6. Ratio

eſt, quia cum ex vna parte ſuſceptio eius Sacramenti non ſit adeo neceſſaria extra articulum mortis, ex altera parte, talis ſuſpicio admodum urgeat, grauemque timorem ac propemodum opinionem violandi Sacramenti ingerat, recte exiſtimatur, ob irreuerentiam Sacramenti vitandam, abſtinendum à communicatione Sacramenti. Id quod ita etiam in praxi obſeruari videmus; quia ante inquisitionem & torturas ſuperatas, quibus criminis ſuſpicionem purgari ſuperius diximus, non ſolent eiufmodi perſonæ communicari.

Posterius pars eſt itidem ex mente communi Doctorum: qui docent, torturis ſuperatis, ſufficienter purgari impoſiti criminis ſuſpicionem, id quod maxime verum eſt, ubi non ſunt alia indicia criminis, præter denuntiationes complicum. Ratio eſt, quia tunc ceſſat violenta & iuſta criminis ſuſpicio, utpote iam tormentis legitimè purgata. De qua re plura hic qu. 1. princip. 5.

107

ASSERTIO II. Sed & durante violenta ſuſpicione, in mortis tamen articulo, non eſt deneganda captis debitam pœnitentiam alioqui præſeferentibus, Euchariftia, etiam ſi crimen negent. Ita Suarez loc. cit. & Gregorius Tholoſanus Syntagmate Iuris Canon. lib. 1. tit. 9. cap. 8. Ratio eſt; quia in foro ſpiritali conſcientiæ, ubi agitur de ſalute animæ, illæ circumſtantia mortis propinquæ, & inſtantis tribunalis vltimi videntur maximi

108

maximi ponderis, ad deponendam
suspicionem, saltem in ordine ad
Sacramentum administrandum;
quod in articulo mortis nemini fi-
delium, nisi aperte impœnitenti, de-
negandam est; iuxta *Capit. super eo de
hæreticis in 6. & Glossa in Clem. 1. de
pœnit. & remiss.* communiter à docto-
ribus receptam. Vnde etiam per
motum proprium Pij V. Anno 1569.
in Hispania abrogata est consuetu-
do, non dandi communionem dā-
natis ad mortem, vtestatur Suarez
disp. 69. sect. 3. quam consuetudinem
olim etiam in Gallia fuisse tradunt
Nauarrus *cap. 25. Manual. num. 27.* &
Iulius Clarus *q. 99. num. 3.* Nec ab
hac doctrina dissentit Valentia *disp.
6. qu. 1. pun. 4. §. 5.* vbi præscribit, vt
rei post sacramentalem confessio-
nem muniantur quoque sacra Eu-
charistia, pridie ante, vel quatuor
saltem horis ante supplicium, si for-
te ob aliquam causam prius fieri
non possit, &c.

107
108
109
ASSERTIO III. Ob solam causam
violentiæ suspicionis, nemo potest
Ecclesiastica sepultura priuari, si pœ-
niteat. Est itidem communis Do-
ctorum. Ratio sumitur tum ex dictis;
si enim Eucharistia non est negan-
da, multo minus sepultura, in qua
minus est sacrilegij periculum; tum
quia nullo iure talibus sepultura
negatur, de quo Syluester V. *sepul-
tura q. 9.* Gregorius Tholosanus *Syn-
tag. iuris lib. 1. tit. 15. cap. 7.* Henricus
Canisius in *summa l. 3. tit. 12.* tum quia
etiam ij, quibus alioqui interdicitur

sepultura, si tamen pœnitentes ab-
soluantur, à Parocho suo sepe-
liendi sunt, iuxta *Capit. Finale de sepul-
turis.*

Qua de causa etiam Delrius *lib. 5.
disquis. sect. 19.* iudicem lecus facien-
tem peccati mortalis damnat, cum
de eiusmodi maleficis in carcere
mortuis, ante damnationem, ait: *Si
vero non vi sibi illata, sed agritudine, vel de-
bilitate, aut incommoditatibus carceris mo-
rerentur ante sententiam; in hiis ego prorsus
sequerer communem illam sententiam, ad-
eo vt si in talem non legitime confessum
aut conuictum iudex seuiens, cum non pa-
riatur Ecclesiastica tradi sepultura, peccet
mortaliter, & actione iniuriarum conueniri
à propinquis defuncti possit, iuxta capit.
Placuit, & capit. ex parte, de sepulturis. Ne-
que hac in re, inquit, praxin contrariam
proferunt Doctores, sed omnes volunt vna-
nimiter, quo ad hoc iura seruari.*

ASSERTIO IV. Licitum tamen est
iudici, protestationem interponere,
& litem cœptam contra mortuum
prosequi: seu agendo in locis, vbi
bona confiscantur, ad bonorum
confiscationem, aut saltem ad me-
moriæ damnationem, & vt corpus
sepultum post condemnationem
possit exhumari, & ossa comburi. Ita
ex communi Delrius *lib. 5. sect. 19.*
post Gomezium *tom. 7. casu 1. num. 80.*
Clarum *q. 51. n. 14.* & Simanch. in *pra-
xi tit. 62. & 56.* Poterit tamen, inquit
Delrius, *iudex sinere corpus sepeliri, cum
protestatione, & litem cœptam contra mor-
tuum prosequi, citatis ad defensionē hys, quo-
rum interest, vt in hæresis crimine seruetur.*

Nimi-

Nimirum, quia huius, (vt & hæresis) excepti criminis natura est, vt morte non finiatur, sed contra mortuum procedi in eo possit.

Sed quot annorum spatio currit ius contra mortuum agendi? Putarem, inquit Deltius, in hoc crimine, quoad bonorum confiscationem, non posse agi post annum quadragesimum; ad memoriam tamen damnandam adhuc agi posse, iuxta ius canonicum, docent etiam Brunus de hæresibus lib. 5. cap. 37. & Simancha tit. 62. num. 7 ex capit. vlt. de prescriptionibus in 6. Sed ius civile videtur quinquennij tantū spatium exigere, iuxta legem 2. Cod. de Apost. & glossam in legem Manichei cod. de hereticis, cui in foro civili standum, vt ex communi tradunt etiam Gomez num. 81. & Clarus §. fin. q. 51. num. 24. & colligitur ex dictis ad 2. 2. S. Thom. disput. 4. de iustitia quest. 1. dub. 6 n. 99.

QVÆSTIO V.

Qua ratione, quibusue medijs Veneficia auertenda, aut extirpanda sint.

Ad S. Thomaam 2. 2. q. 67. a. 3.

112 **N**ON contentus esse Theologus debet criminis veneficij malitiā ac pernitiem intelligere, & ob oculos ponere; sed necesse est etiam, modum ac rationem ostendere, qua aduersus illud pugnandum sit. Vbi quidem duplex quæstio explicanda occurrit; Prima, qua ratione veneficia seu maleficia auertenda sint, ne cui noceant; Altera, qua ratione hoc crimen, quod diaboli tyrannide & hominum malitia adeo inua-

luit, & communitate extirpandum sit.

113 Quod ad prius quæsitum attinet, reuocandum est in mentem, quod tom. 1. disp. 5. de Angelis q. 6. dub. 7. docuimus, diabolum per se quidem immediatè ac directè non posse vlli damni in corpore inferte, nisi speciali Dei permissione interueniente; sed nec per sagas etiam, nisi Deo ob bonum finem permittente. Quare cum omnis hæres à diuina prouidentia pendeat, optimum medium ad auertenda & euadenda maleficiorum damna, est spes & singularis fiducia in Deo, tum quotidianis precibus, tum vitæ honestate conscientiaque puritate comparata, iuxta illud Psalm 90 v. 1. Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei celsiorabitur; & illud Apostoli Rō. 8. v. 31. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Quod si nihilominus Deus aliquando etiam bonis, & in ipso confidentibus, mali quidpiam à maleficis obuenire permittit, id dubitandum nō est, ad maius eorum bonum, siue in hac, siue in altera vita cessurum; vt cum S. Iob accidit, qui post diaboli afflictionem, longe maiori postea, quam vnquam antea felicitate & prosperitate recreatus fuit.

Atque cum hac præsertim moderatione accipio illud, quod scripsit Aureolus in 4. dist. 34. q. vn. a. 2. Difficile quidem esse loqui de diuina potestate; sed de congruentia videri dicendum, quod cum diuina iustitia semper admisceatur misericordia, etiam vltra condignum, ex parte hominis; non puto, inquit, quod hominem exi-

113
112
111
110
99
98
97
96
95
94
93
92
91
90
89
88
87
86
85
84
83
82
81
80
79
78
77
76
75
74
73
72
71
70
69
68
67
66
65
64
63
62
61
60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50
49
48
47
46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

existente in gratia Deus permittat, de
commun lege deduci virtute maleficij vsque
ad mortem; sed loquendo de homine existen-
te, vel qui profuit in culpa, qua mereatur
mortem; ac per hoc fiat excacatio tam
agentis, quam patientis, quam etiam cir-
cumstantium non video, cur sit irrationale.
Ita Aureolus.

114
Præter hoc generale medium, sunt
hæc specialia. I. Confessio peccatorum &
expiatio conscientie. Sicut enim peccata
mortalia singularem Dei protectio-
nem auferunt, ita eorundem expia-
tio per penitentiam eandem resti-
tuit; & ex historijs notum est, non-
nunquam domorum infestationes
diabolicas per sacram confessionem
totius familiae fuisse sublatas.

115
II. Missa celebratio in locis, quæ no-
cturnis spectris infestantur; cuius
rei luculentum exemplum, præter alia
recentiora, extat apud Augusti-
nam libro vigesimo secundo de ciuit. ca-
pit. 8.

116
III. Exorcismi Ecclesia, qui vim ha-
bent, tum ex Christi institutione,
qua Deus hanc potestatem Apo-
stolis, alijsque Ecclesia ministris
consignauit; tum ex persona Eccle-
sia, cuius nomine recitantur; tum
in primis ex Christi nomine, morte,
ac meritis, quæ in eiusmodi exor-
cismis aduersus diabolicas infesta-
tiones veluti antidoti loco obij-
ciuntur.

117
IV. Imago Sancti Crucis, domo-
rum, cubiculorum, vel thalamorum
ianuis inscripta. Quem vetustum
fidelium vsu testatur Cyrillus

libro 6. in Iulianum, Roffinus lib. 2. hist.
cap. 29. & Ephrem. serm. in S. Crucem,
vbi ait: Coronemus portarum frontes ve
Christiani; & non vt gentiles atque paga-
ni lauris, aut frondibus, alijsque herbarum
generibus. Error Idolorum destructus est:
mors spoliata est: inferorum captiuitas re-
uocata est imperium errans multorum Deo-
rum contractum est: homo liberatus est:
Dominus regnavit à ligno: creatura lata-
tur: Crux dominatur: quam omnes adorant
Gentes & populi, tribus & lingua. Crucem
depingimus & insculpamus in ianuis nostris.
Vnde est illud Ecclesia. Ecce Crucem
Domini, fugite partes aduersæ; vicit leo de
tribu Iuda.

V. Signum S. Crucis, eiusque frequens
vsus, Hoc scuto aduersus diabolum,
eiusque infestationes, vsi sunt San-
cti, Antonius teste Hieronymo in
vita S. Pauli, Hilarion eodem teste in
vita S. Hilarionis, Martinus teste Sul-
pitio & Paulino lib. 3. in eius vita. Op-
time Antonius apud Athanasium in
vita eiusdem: Cum videritis (dæmones
noctu venientes) tam vos, quam domos
vestras Crucis armate signaculo; & confe-
sum soluuntur in nihilum, quia metuunt
illud trophæum, in quo Saluator æreas expo-
nians potestates, eas fecit ostentus.

Bene ramentum Chrylostomus homil.
55. in Mattheum: Crucem, inquit, non sim-
pliciter digito in corpore, sed magna profecto
fide in mente prius formare oportet. Nam si
hoc modo eam faciei tue impresseris, nullus
scesorum demonum, cum hastam videat,
qua lethale vulnus suscipit, ingredi tecum
audebit. Plura Iacobus Gretserus lib. 4.
de Cruce cap. 36. & seqq.

119

VI. Nomen Iesu, B. Virginis, Angelis Custodis, aliorumque Sanctorum pie inuocatum. De qua re Chryostomus homil. 4. de laudibus S. Pauli; Si Iesum inuocaueris Nazarenum, velut ab igne demon repente diffugiet. Et Antonius apud Athanasium in eius vita: Crucifixum nominamus; & vniuersi demones ad primum dominica Crucis signum fugantur. Et Arnobius 1. cont. Gent. Iesu nomen auditum fugat noxios spiritus, imponit silentium vatibus, hirsutis inconsultos reddit, arrogantium magorum frustrari efficit actiones, non horrore, vt dicitis nominis, sed maioris licentia potestatis.

120

VII. Vfus rerum sacrarum, & precibus Ecclesia ad hunc vsum consecrarum, vt sunt Agni cerei, aqua benedicta, itemque cerei, panes, palmarum, aliarumue arborum rami benedicti &c. Habent enim hæc vim exprecatione S. Matris Ecclesie Sponsa Christi; de quibus varia extant exempla. De qua re bene etiam monet Gregorius de Valentia disputatione 6. question. 13. puncta 4. §. 5. Vt dum maleficæ personæ in carcere detinentur, adsint in promptu remedia spiritualia, ad propulsandam vim & iniurias demonis; vt aqua benedicta, agnus Dei, crucees & sacrae imagines, exorcismi &c. Item vt præsto sint sacerdotes, qui reos de ratione officij sui, tum in ipso iudicio, tum placando & propitiando sibi Deo diligenter & maturè admoneant. De quo tamen vide etiam dicta superius n. 84.

121

VIII. Supplicatio sanctis facta, itemque Reliquia & Imagines Sanctorum; speciatim etiam S.P.N. Ignatij; qui vt in vita singularis demonum hostis, & Victor extitit, ita experientia compertum est, etiam post mortem, eius imagines ad infestationes & terriculamenta diaboli auerenda, magnam vim habere.

IX. Oratio cum ieiunio, iuxta illud Christi Matthæi 17. Hoc genus demoniorum non eicitur, nisi in oratione & ieiunio.

122

X. Opera misericordie propter Christum. Nam qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Prouerbiorum 22. v. 9. & Tob. 12. v. 9. Eleemosyna à morte (etiam corporali) liberat. Et oratio Tobie misericordie iuncta impetrauit, & curationem cæcitatis, & liberationem Saræ à demonio.

Adde postremo etiam destructionem symbolorum maleficij: hæc enim, si inueniantur destruere licitum esse, alibi de Relig. & de matrim. docemus. Nullo vero modo committendum, aut concedendum, vt maleficium maleficio solnatur, vt dictum etiam tom. primo disputat. 5. quest. sexto dub. 7. & fusius tom. 4. de impedim. matrim. vbi de impotentia agitur. His ergo modis incantationes & maleficia tum aueruntur ne noceant; tum etiam aliquando immissa sanantur, & irrita redduntur.

Quod veto ad secundum attinet, qua ratione crimen maleficij è communi.

123

tate

rate extirpandum sit. duo ad hanc rem adhibenda occurrunt remediorum genera. Quædam sunt politica, alia sunt spiritualia. Politica sunt duo. Primum est, ablatio occasionum & incitamentorum, quibus plerumque miseri homines ad commercium & consuetudinem cum dæmone contrahendam alliciuntur; & quibus adeo ipsi etiam dæmoni via aperitur, ut liberum ad homines seducendos accessum habeat.

Talia sunt. Primo, turpia & obscena conuenticala, tum diurna, tum nocturna; quibus petulantissimi utriusque sexus, præcipue rustici homines, ad omnem immundæ voluptatis experientiam, tum in diuerso, tum in eodem etiam sexu, sæpe ad multas horas se exercent; quæque licet nonnunquam latenter fiant, non ita tamen latent, quin patribus & matribus familias sint cognita, aut saltem ab ijs deprehendi facile possint. Hæc ergo dixerim vera diaboli gymnasia, & strigum utriusque sexus seminaria: quæ eo nocentiora sunt, quod à nemine improbantur, neque culpæ aut crimini dantur; adeo ut si forsan etiam ab aliquo deprehensa reprehendantur, tamen propter impunitatem & licentiam in externo foro, reprehensio vix fidem inueniat.

Exempla huius rei recentia habemus ex vicinia, vbi cum post festa paschalia fœdissimis amplexibus & tactibus in publico campo

cuiusdam lusus modo, serui & ancillæ iuxta pagum quendam inter se colluctarentur, ibique casu quidam è nostris Sacerdos cum socio iter illac faciens, interuenisset, fœditatemque tam apertam reprehendisset, parum abfuit, quin à latcipientibus seruis pro verbis verbera retulisset. Non multo post, cum in alio vicino oppido similem lasciuiam, apud eius loci parochum, alius quidam sacerdos noster reprehenderet, & maiori studio abolendam suaderet, aliud responsum non tulit, quam hunc esse antiquum ac gentilitium patriæ morem, &c.

Secundo huc proinde etiam spectat fœdissima petulantia per turpes contactus, complexus, denudationes, quæ in choreis, in ludis, & recreationibus, imo inter ipsos etiam labores agrestes, ac ciuiles conuentus, domi forisque, priuatim ac publice in oculis occurrunt: quibus adiunge obscænum fœminas in die Innocentum virgis cædendi morem, itemque genus quoddam turpe chorearum agrestium, quod sua natura ac tota corporis agitatione apertæ libidinis irritamentum est. De qua re pluribus disserui tom. 2. disp. 4. questione 8. dubit. 5.

Hæc sunt, quæ diabolo viam sternunt ad seducendum; hæc sunt, quæ contempto timore Dei, infelices homines impellunt ad ipsum etiam diaboli commercium non

detrectandum, vt fæda voluptatis libidinem, tantis incitamentis effrenem in modum concitaram, quouis modo exsaturare possint. Quæ si Magistratus vtriusque vigilantia, constitutis ad hanc rem peculiaribus morum Censoribus & Syndicis, corrigerentur, nihil dubito, quin peccatis illa Veneficij, magna ex parte, breuè Republica extirpanda foret.

126 *Alterum medium politicum*, est legitimus & accuratus processus Iuris, aduersus hoc crimen; isque non vno solum in loco, sed communi principum consensu vniuerso orbe Christiano instituendus. Quamuis enim, vt superius dictum, facile sperari non possit, hoc crimen sola iudicij seueritate exterminatum iri, est ea tamen necessaria, tum ob vitandum scandalum, ne simplices putent, crimen non esse; tum ob honorem Dei vindicandum, & grauissimas eius iniurias debita animaduersione castigandas. Ad eum vero processum ego, salvo Sapientiorum iudicio, præter notata dubijs præcedentibus, requirerem ista.

I. Vt iudices sint non solum egregie docti, & prudentes, sed etiam optimi & egregie pij. Alias enim cum pugna hæc suscipiatur aduersus diabolum, & causa per se obscurissima & intricatissima sit, non sine periculo suo, & aliorum, imo & ipsius Communitatis, hoc officium sustinebunt.

127 II. Vt iudicibus attribuatur etiam aliquis pius & eruditus Theologus, ob varias causas. 1. Vt in rebus dubijs præcipue ijs, quæ forum internum, & crimina quædam merè spiritualia concernunt, vt sunt hæresis, abnegatio fidei, &c. itemque in alijs perplexis & obscuris tam facti, quam iuris quæstionibus, ex Philosophia & Theologia principijs potissimum resoluendis, quoad opus erit, consuli possit. 2. Vt prudenter aduertat, quibus rationibus hoc vel illo loco homines ad eiusmodi sacrilegam cum diabolo consuetudinem inducantur. 3. Vt si qui ex reis prudentiores, & seriò ad Deum conuersi videantur, ex illis exploret, quænam existiment ipsi efficaciora esse media, ad hoc crimen extirpandum. 4. Vt subinde aliquod spirituale auxilium reis adferat. 5. Vt cum hoc crimen sit mixti fori, vt tradunt Panormitanus & alij, in cap. 1. de sacrileg. imò vero maiori ex parte spirituale, securius in eò à iudicibus secularibus procedatur. Qua de causa etiam vido Gregorium de Valentia iam olim rom. 3. diff. 6. q. 13. pun. 4. expediens iudicasse, vt in his causis, vnus saltem Theologus iudicibus secularibus adiungatur.

128 Nec idcirco communiter necesse erit, aut in loco torturæ, aut ipsa tortura durante adesse; hoc enim prohibitum est in Concilio Antiodorensi Can. 33. vbi dicitur: Non
hæc.

licet Presbytero, nec Diacono ad trepalium, ubi rei torquentur stare Et cap 34. Non licet Presbytero in iudicio illo sedere, vnde homo ad mortem tradatur. Satis erit, cum eo acta communicari, & ad maleficas accessum habere, eiusque ubi opus erit consilium audiri. De qua re non nihil etiam egi tom. 1. disput. 5. q. 5. dub. 3.

129. III. Ut in quavis ciuitate, oppido, & pago, cōstituantur Syndici & Exploratores, qui ad omnia indicia huius criminis diligenter attendant, seruato interim silentio, eaq; ad cōstitutos iudices deferant; ab iisdem notanda, vt si vel per se sola, vel alijs accedentibus, tanti momenti esse videantur, inquisitio institui possit.

130. IV. Ut iuxta leg. vlt. Cod. de malef. & Mathem. seuerè precipiatur omnibus, vt qui aliquam personam hoc crimine infectam, vel de eo merito ac grauius suspectam neque emendatā hactenus norint, occultè ad iudices constitutos deferant; data interim silentij ac impunitatis fide. Ex verò denuntiationes et si non continuo sufficere soleant ad capiendas & torquendas personas denuntiatas, annotandæ tamen erunt, vna cum personis denuntiantibus, alijsque circumstantijs, vt suo tempore vli esse possint. Proderit etiam ad hunc finē, pro concione moneri omnes, vt norint se teneri, ad personas eiusmodi, quas nondam emendatas sciunt, denuntiandas, vt dictum ad 2. 1. S. Tho. disput. 2. q. 5. dub. 4. & disput. 4. q. 4. dub. 1. num. 110. Eodem spectat etiā illud,

quod monet Valentia disput. 6. q. 13. punct. 5. vt instituta generali inquisitione, imperetur omnibus aliquo publico edicto, vt sub certa pœna intra certum tempus per viam accusationis vel denuntiationis iuridicę, deferant si quid sciant, aut viderint, aut audiuerint, &c. Oportebit autē, vt idem monet §. 4. delationes fideliter & diligenter, ad acta referri, seruato silentio, &c.

V. Ut processus nō nimis diu progētur, sed seruata iuris forma maturius expediatur, vel damnatis reis & confessis, vel dimissis, si qui per torturas indicia purgarint.

VI. Ut sagæ de complicibus non examinētur, nisi post acceptam mortis sententiam, & præuiam pœnitentiam criminis, ac præparationem ad bene moriendum à Confessario procurandam: impœnitentibus verò parua, aut nulla fides habeatur, vt hic qu. 2. dictum.

VII. Ut verè resipiscentibus extra iudicium, promittatur venia & impunitas commissi criminis, si verè & serio pij & prudentis Confessarij iudicio, pœniteant: quo casu, si Confessarius norit, iam antea fuisse denuntiatas, curabit, accepta à pœnitente facultate, vt sub fide secreti ex Catalogo denuntiarum deleantur. Est que hoc medium conforme S. Inquisitionis officio, & processui in foro Ecclesiæ, de quo Farinacius part. 7. oper. tract. de heret. q. 181. §. 1. nu. 48. Quod si lamia, inquit, pœnitentes veniam petunt, & ad Ecclesiam ex corde redire volunt, sunt

3 admittentur

admittenda ad penitentiam, ac etiam reconcilianda, nec vlllo pacto curia seculari tradenda, etiam quod infantes occiderint, seu alia atrociora & nefanda crimina perpetraverunt, iuxta Simancham *Carbol. Instit. tit. 37 sub de Lame n. 17.*

133

Et audio, quibusdam in locis, hoc medium ad salutem plurium feliciter cessisse. Forſan aliquando expediret, etiam aduersus damnatas vti eiusmodi benignitate Ecclesiastici fieri, vt nimirum iuxta *Can. Episcopi 26. q. 5.* à fidelium communione separata, certis aliquot diebus, ante fores Ecclesiæ, habitu penitentis stantes, & ad certas abſtinentias & c. obligatæ publicam, verbi gratia, vnus anni ſpatio, penitentiam ſubire cogentur. Equidem non dubito, plus diabolum hac humiliatone confuſum & reſpreſſum iri, quam mille mortis ſupplicijs.

VIII. Denique ad proceſſum in hoc iudicio generatim ſeruandum quod attinet, obſeruanda eſt generalis doctrina ad 2. 2. *S. Thom. diſputat. 4. de Iuſtin. queſt. 4. dub. 4.* & ſeqq. tradita, quam ad hanc ipſam quoque materiam ſpeciatiſſimè applicat Valentia *diſputat. 6. queſt. 13. pun. 4. 5. 1.* Nempe vt quis iure interrogetur de ſe ipſo, necesse eſſe, vt is ſit ſuſpectus de hoc crimine, vel propter publicam infamiam, vel propter grauiſſima indicia duorum ſaltem teſtimonio comperta, iuxta Sylueſtrum V. *Indicium q. 2.* & *Côſtit. crim. Caroli V. art. 23.* vel propter ſemiplenam probationem, vt ſi præter actorem vel denunciatores, accedat

vnus teſtimonium omni exceptione maior, vel indicia tali teſtimonio æquivalentia, vt notat Caietanus *qu. 69. art. 2.* & indicat Nauarrus *Man. cap. 18. num. 57.*

Idq; ipſum etiam reo, cum interrogatur ſignificandum erit, eum licet merito ſuſpectum eſſe, ob aliquam ex prædictis cauſis, vt intelligat ſe legitime interrogari, & obligatum eſſe ad reſpondendum, vt iuxta *cap. Qualiter & quando 2. de accuſat.* notant etiam Sotus *lib. 5. de Iuſtit. q. 6. art. 2.* Caietanus *q. 69. a. 2.* & Nauarrus *Man. c. 18. n. 57.*

Addit Valentia *ibidem*, vt non ſolū ipſe reus de ſe, ſed etiam alij de illo, per ſpecialem inquisitionem interrogentur, tanquã teſtes, nõ ſufficere qualemcunque ſuſpicionem, niſi de terminate fuerit orta ex infamia publica, qua reus laborauerit circa crimen, quod inquiritur, vt patet, ex *ca. Inquisitionis, & c. Qualiter & quando 1. & cap. Cum oporteat de accuſationibus.*

Sed hoc patitur aliquã limitationem, præſertim in criminibus exceptis, vt dictum ad 2. 2. *S. Thom. diſput. 4. de Iuſtin. q. 4. dub. 4. n. 78.* Alioqui nunquam liceret ſagas iam deſeſſas interrogare de complicibus in particulari, puta hac vel illa, quantumuis iam ab alijs ſæpius denunciata, alijsque indicijs merito ſuſpecta, niſi de eadem iam antea præceſſiſſet infamia: cuius contrarium habet praxis, vt ſuperius *dub. 3. n. 82.* ex Leſſio retulimus, & re ipſa agnoſcit Valentia *loc. cit. 3. & 4.* cum propter denuntiatio-

nem

nem complicitis in tormentis seu metu tormentorum confirmatam, concedit denuntiatam personam capi posse; item probationem per coniecturas & iudicia, & denuntiationes complicitum, etiam sine propria rei confessione sufficere ad condemnandam pœna mitiori & extraordinaria, quæ tamen superius improbauimus.

Neque ego improbare ausim, si post duas tresue denuntiationes à reis iam pœnitentibus proprio motu factas, accedentibus simul alijs quibusdam admuniculis seu iudicijs, etiam apud plures alias, itidem per pœnitentiam crimen suum exosas, specialis de personis denuntiatis fiat inquisitio; modo alioquin & secrete fides inuiolata seruetur, & in vsu taliû denuntiationum debita moderatio adhibeatur, vt dictum hic quest. 2.

134 Quod verò ad media spiritualia attinet, certum est, ea multo maioris esse momenti, ad hoc vitium exterminandum, quam vlla humana & naturalia media. Quandoquidem enim hic non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates &c. & contra spiritualia nequitia, vt loquitur Apostolus Ephes. 6. v. 12. nō est dubium, plus hic valere arma spiritualia, quam corporalia. Talia sunt omnia illa, quibus quisque sigillatim se à diaboli infestatione immunem ac illæsum præstare potest, quæ superius commemorauimus. Si enim quisque sibi ipsi satis à dæmone cauet, cōtinuo etiam toti communitati satis ab eo cautum erit.

135 II Solemnis & publica abrenuntiatio diabolo facta, post conciones toti populo prælegi solita. Multum enim valet hæc protestatio aduersus diaboli machinationes. Vnde Chrysostomus hom. 21 ad populū Antiochenum: *Cum esianua vestibula transgressurus, hoc prius loquere verbum: Abrenuntio tibi Satana. Cum hoc verbo & Crucem in fronte imprime.* Quæ causa est, cur optem etiam in Confessionali, præsertim à fœminis, eam abrenuntiationem, vt quædam formulæ confessionum habent, præmitti. Nam experientia didici eas ad hoc non facile adduci, quæ de veneficij crimine suspectæ sunt &c.

136 III. Publica protestatio fidei Catholicæ, iuxta formulam Pij V. aut breuiorem ex ea desumptam sæpius repetita, plerunque enim defectu fidei accidit hoc strigum cum diabolo pactum & commercium.

IV. Officiû & Missa de S. Michaelē Luciferi debellatore, & Ecclesiæ Patrono, de quæ Angelo loci custode, quot hebdomadibus, aut saltē singulis mensibus solemniter celebranda, pro huius criminis extirpatione.

137 V. Bona institutio liberorū ac familiarū, maxime vt sublata praua iurandi, imprecandi, maledicendi, blasphemandi, turpiumue iocorum consuetudine, ad preces quotidianas diligenter assuescant, & sacro Missæ officio, & Catechismo, vel concioni diebus festis reuerenter intersint.

VI. Supplicationes & preces publicæ, pro eodē crimine extirpando & diabolo.

diaboli studijs frangendis. Si enim contra pestem, bellum, tempestates, supplicationes & preces indicuntur, cur non multo magis contra hanc animarum pestem, contra hanc diabolityrannidem &c. Hac ut opinor sufficient.

Reliqua verò, quæ ad hunc pro-

cessum aduersus striges pertinent, videri possunt apud citatos, qui de hac re fufius scripserunt, in quibus præcipuè sunt Deltius in suis libris *disquisitionum* & hoc antiquiores, Mal-leus *maleficarum part. 2. & 3.* & Petrus Binsfeldius *tract. de Conf. maleficorum.*

LECTORI BENEVOLO.

OVia R. P. Tannerus tractatu hoc de Processu aduersus Sagas de earundem ad diuersa loca translatione quoque meminit; atq; multa hic obiter, aliud scilicet ex instituto agens, quæ non leuem apud huius ætatis doctos pariter & indoctos, pios & impios Sagarumque patronos, patiuntur controuersiam, attigit; de extrema scilicet strigum malitia, & inexplebili ingenus humanum odio, de prauis demonum & Veneficarum machinationibus, quousque utrorumq; & potestas & nequitia sese porrigat: libuit commodo tuo ex eiusdem Patris disputat: de Angelis ad x. p. S. Thoma has paucas dubitationes seu quæstiones separatim hic adiungere: eo quidẽ ordine, ut quia de translatione Sagarum ad nocturnos conuētus dicturi eam in fronte ponamus, quæ, an in demonibus potētia loco-motiuæ sit, disquirat.

QVÆSTIO I.

An, quæ, & qualis potentia loco motiua, seu operatiua ad extra, sit in Angelo; an ab intellectu & voluntate distincta; an etiam actiua in distans; & miraculorum operatiua.

1 **A**SSERTIO I. Est in Angelis potentia quædam naturalis operatiua ad extra, qua saltem corpora localiter mouere possunt. Ita sanctus Thomas I. p. quæst. 110. artic. 3. & communis omnium Doctorum; post Aristotelem libro 12. Metaph. tex. 4. 4 alioque Philosophos, qui docent re ipsa cælos moueri ab intelligentijs, siue substantijs spiritualibus.

Nec dissentit Guilielmus Parisiensis, licet à Delrio libro secundo Disquisit. Mag. in diuersum citatus. Et enim Tract. de vniuerso part. 2. secunda partu cap. 71 expresse ait: Cum ex narrationibus historicis, atque Prophetis manifestum sit, huiusmodi substantias & ciuitates subuertisse, & alia non pauca similia fecisse manifestum est, eas virtutem huiusmodi habuisse. Si verò quis dixerit, quia huiusmodi perfectio, non fuit innata, siue naturalis, sed potius de nouo data, cum ad huiusmodi faciendâ creator illas misit; dico, quia & hoc vane dicitur: eodem quippe modo dicere posset, & de virtute intellectiua. Idem docet cap. 70. Nec obstat, quod vtroque loco docet, Angelos solum mouere corpora imperando; non enim negat mouere efficaciter per se ipsos, ita vt vis effectiua motus sit in Angelis, sed solum docet, eam

vim effectiuam aliam non esse, quam imperium voluntatis, absque alia potentia exequente realiter distincta, de qua re inferius.

2 **P**robatur assertio passim ex scriptura, præsertim ex Danielis cap. 14. vers. 35. vbi de Propheta Habacuc in Iudæa constituto dicitur: Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. Et mox vers. 38. Porro Angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. Et Matth. 4. vers. 5. de Christo dicitur: Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi &c. Et vers. 8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, &c. Ex quibus locis certissimum est, vim motiuam ad extra naturaliter conuenire Angelis, tum bonis, tum malis.

3 **N**eque enim dici potest, vim hanc mouendi solum miraculose fuisse communicatam his Angelis, tum ob dictam causam, ex Parisiensis; tum quia Deus ea ratione conuenientius per se ipsum mouisset absque Angelo; tum quia illud, in impetu spiritus sui, manifeste vim naturalem significat. Denique cum diabolus peruersa voluntate Christum detulerit, non est dicendum, voluisse Deum per miraculum ipsi eam vim communicare, cooperando quasi speciali influxu ad malum.

4 **I**dem patet pluribus alijs exemplis eorum Angelorum, qui ad homines forma visibili missi sunt;

vt in Angelis, qui apparuerunt Abrahamæ *Genesis* 18. & Loth. *Genesis* 19. item in Raphaelæ, qui comitatus est Tobiam *cap.* 5. & Gabriele qui ad Virginem missus *Luc.* 1. & Angelis qui ministrarunt Christo, *Matth.* 4. idem docent SS. Patres, in primis Augustinus *libro tertio de Trinitat. capit.* 8. & 9.

3 Ratio S. Thomæ est. Quia vt dicit Dionysius *cap.* 7. *diuin. nom.* Diuina sapientia coniungit fines primorum principijs secundorum. Ex quo patet; quod natura inferior (vti est corporea) in suis supremo attingitur à natura superiori, nimirum spirituali: in corporibus autem motus localis ex suo genere est supremus & perfectissimus omnium: Ergo necesse est, vt Angeli saltem motum localem in corporibus efficere possint. Minor probatur, tum ex Aristotele *8. Physic. text.* 57. Tum quia motus localis inter omnes minimè corruptiuus est, nec mutatione corruptiuus quicquam in mobili intrinsecum ponit, aut destruit. His accedit, quod Angeli naturaliter seipsos; & animæ corpus sibi vnitum, eoque mediante corpora cætera possunt mouere: quid n̄ ergo etiam Angeli, cum sint substantiæ viuentes & spirituales multo perfectiores, quam animæ, corpora mouere possint?

6 *Assertio* II. Potentia hæc loco motiua, seu operatiua ad extra, non est seipsa distincta à potentia naturali Angeli, qua seipsum mouet. Hanc

assertionem expresse tradit Suarez de Angelis *libro* 3. *capit.* 29. *numero* 4. & alij ab eo citati. Ratio est. Tum quia idem est vtrouique terminus formalis; nempè vbi locale. Tum quia etiam in anima, eadem est potentia loco motiua, qua suum corpus, & alia extra se constituta mouet. Tum quia Angelus, non mouet alia à se diuersa, saltem ad locum planè diuersum, nisi vel seipsum simul mouendo, vel imprimendo impetum, ab eadem naturali potentia motiua profectum: sicut etiam homo pariter eadem potentia loco motiua tam deferendo, tum imprimendo impetum alia extra se posita mouet; quando nimirum pilam vel manu gestans circumfert, vel impresso impetu proijcit.

Assertio III. Angelus non potest agere in distans, adeoque nec immediatè mouere corpus, nisi cui secundum substantiam suam præsens est. Ita habet communis Doctorum sententia, & speciatim tradit sanctus Thomas *1. part. question.* 52. *articul.* 1. & *quodlib.* 6. *articulo* 2. *ad* 1. & *quodlib.* 9. à 10. *ad* 2. Caietanus & omnes Thomistæ cit. *articul.* 1. cæteri que Scholastici communiter in 1. *distinctione* 37. & in 2. *distinctione* 2. & 3. in quibus etiam Scotus in 2. *distinctione* 2. *question.* 5. & 6. nec dissentit Durandus in 1. *distinctione* 37. *part.* 2. *question.* 1. & in 2. *distinctione* 8. *question.* 3. & sequuntur Valquez *disputat.* 189. *cap.* 3. Coimbricenses 6. *Physic. cap.* 2. *quest.* 1. Sua.

1. Suarez *Metaph. disputat. 18. sect. 8. & ad 1. part. 8. Thom. de Angelis libr. 4. cap. 20. numer. 5 & 6.* vbi tamen non satis constanter loquitur, maximè propterea, quam de locutione Angeli amplexus est sententiam *alibi* relatan & refutatam.

8 *Quoniam non desunt plures, tam veteres, quam recentiores Theologi, qui docent, Angelum posse immediatè operari, vbi non est præsens secundum suam substantiam, adeoq; in distans.* Ita Harueus *tract. de motu Angeli quæstion. 1 ad 3. & in 1. distinct. 17 quæstion. 1.* Ockam *ibidem, Gabriel ibidem artic. 3. dub. 1.* qui ita fere etiam de agentibus corporeis sentiunt. Et fauent Magister *in 1. distinct. 8. cap. vltim. & Scotus in 1. distinct. 37. quæstion. 1.* & sequuntur non pauci recentiores teste Vasquez *loco citat. cap. 1. speciatim Albertinus tom. 1. Princip. 1. coroll. 16 numer. 10.* post Auicennam & Aphrodisiensem.

9 *Sed probatur assertio primum auctoritate.* Ita enim generatim de naturalibus agentibus docet Aristoteles *7. Physic. cap. 2.* & speciatim de Intelligentia cælum mouente *libr. 2. de cælo c. 2.* Idè docet Damascenus *lib. 1. de fid. cap. 17.* vbi de Angelo ait: *Nec alibi est; verum intellectualem in modum illic circumscribitur, vbi operatur.*

10 *Secundo probatur ratione. I.* Quia alias nulla ratio esset, cur non posset operari Angelus in quouis loco remotissimo: Si enim distantia passi actioni agentis nil obest, nec opus

est per medium transmittere actionem, aut vim actiuam; nihil obstat etiam, quantumnis magna distantia eiusdem agentis actioni: hoc verò nec aduersarij facillè concesserint. II. Quia sic etiam Angelus assumere posset corpus, etiam si ei præsens non esset; id verò non satis consonum est, tum apparitionibus Angelorum in assumpto corpore; tum communi sensui Ecclesiæ, quoad energumenos seu obsessos à diabolo, aduersus quem preces Ecclesiæ & exorcismi velut præsentem adhibentur. III. Quia vniuersali inductione, & experimento satis constat, res cæteras naturales & corporeas non posse operari in distans, sine actione, aut vi actiua transfusa per medium; quicquid authores oppositæ sententiæ in contrarium dixerint: nec apta ratio assignari potest diuersitatis in Angelis. IV. Quia ex opposita sententia non esset causa, cum Angeli substantialiter mitterentur de cælo in terras, siue ad custodiam hominum, siue ad punitionem, siue ad alia peragenda aut denuantianda. V. Opposita sententia ianuam aperit superstitionibus, & superstitionis medijs ad varij generis effectus procurandos: V. G. per vnctionem vulnerariam, & similia.

Nec obstat, quod Angeli voluntate agunt etiam in exteriora: voluntas autem ad suam actionem non requirit præsentiam obiecti. Primo enim ex nostra sententia Angeli immediatè ad extra non

agunt voluntate, sed potentia executiva realiter distincta, vt dictum. Deinde etiam si voluntate immediate agerent ad extra, nihilominus tamen argumentum ab obiecto ad effectum nullius esset momenti: quia cum obiectum tantum moueat voluntatem in quantum cognitum est, nihil obstat eius localis & realis distantia volitioni; at verò in subiectum passum ipsumque effectum debet agens naturale realiter influere; cum quo proinde debet realiter coniunctum esse, siue per se, siue per virtutem aut actionem à se transmissam: quod proinde etiam de voluntate & intellectu dicendum, si immediatè ad extra operarentur. Quod notauit etiam S. Thomas quodlib. 9. articul. 10. ad 2. vbi ait, quod licet Angelus moueat per imperium, nihilominus imperium hic non dicitur sine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum.

11 **Affertio IV.** Angeli virtute naturali nō possunt facere vera miracula. Ita S. Thomas 1. part. quest. 110. artic. 4. & quest. 114. art. 4. & 3. cont. gent. cap. 102. & 103. Caietanus, Ferrariensis, commentatores ibidem, Alensis 2. part. questio. 42. & 43. Bonauentura, & alij Scholastici communiter in 2. distinct. 7. quos sequitur Gregorius de Valentia ad 1. part. S. Thom. disputat. 8. questio. 5. punct. 2. & Suarez ibid. de Angelis libr. 4. cap. 39. Ratio S. Thomæ, eaque optima est. Quia de ratione veri miraculi, & quod simpliciter tale sit,

est, vt sit præter ordinem totius naturæ creatæ: Angelus autem virtute propria & naturali non potest facere aliquid per totum ordinem naturæ creatæ; hoc ipso quod propria etiam eius virtus creata est: Ergo, &c. Minor patet. Maior probatur. Quia ad miraculum non sufficit, vt aliquid fiat, præter ordinem naturæ alicuius particularis; sic enim ille, qui proijcit lapidem sursum, miraculum faceret; cum hoc sit præter ordinem naturæ lapidis.

Idem confirmatur ex ipsa notione nominis miraculi, iuxta S. Thomam 1. part. quest. 105. artic. 7. Miraculum enim dicitur, quasi admiratione plenum: quod per se & absolutè non conuenit, nisi illi, quod habet causam simpliciter, & omnibus occultam, vt est DEVS. Cætera verò quæ habent causam naturalem, licet nobis incognitam, non sunt per se occulta, vel admiratione plena: sed solum per accidens, ratione ignorantia nostræ; cum alioqui causa naturaliter sit cognoscibilis; quâ cognitâ, cessat admiratio.

12 Ex quibus colligitur, solum Deū virtute propria & naturali facere posse vera miracula; siue actiones ipsæ tales sint, quæ secundum se etiam & ex suo genere, à nulla re creata naturaliter fieri possint, vt est resuscitatio mortui; siue ex parte modi ita fiant, vt eo modo naturaliter à nullo agente creato fieri possint.

possint; vt est sanatio subita ægri, sine applicatione causæ secundæ, etiam si morbus ille ex suo genere non fuerit incurabilis, &c. Atque hanc doctrinam tradunt etiam scriptura & SS. Patres. Psal. 71. vers. 18. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.* Psal. 76. v. 15. *Quis Deus magnus, sicut Deus noster? Tu es Deus, qui facit mirabilia.* Psal. 135. v. 4. *Qui facis mirabilia magna solus.* De qua re plura, Basilius Theodoretus, Chrysostomus, Augustinus in eadem psalmorum loca, & rursum Augustinus epist. 3. ad Volusianum. Interim non negandum, fieri posse quædam ab Angelis mirabilia, quorum causa & ratio cum nobis occulta sit, dici possunt, *miracula quoad nos, & secundum quid, vt notauit idem S. Thomas cit. q. 110. a. 4. ad 2.*

QVÆSTIO II.

Quas res Angeli loco mouere, aut sistere possint, an non solum corporeas, sed etiam alias spirituales substantias: & quo modo, an etiam impresso impetu; & virtute illimitata ad mouendum.

S. Thomas 1. p. q. 109. a. 4. & 110. a. 3.

DVO hac dubitatione quæruntur. Primum spectat subiectum mobile: cum enim ex dubio præcedenti constet, corpora ab Angelo moueri posse, nunc quæstio est, tum de Angelis, tum de animabus; an scilicet Angeli animas, & vnus Angelus alium Angelum loco mouere naturaliter possit; aut etiam in loco sistere

seu detinere. Alterum pertinet ad modum mouendi: siue is spectetur ex parte medijs, an scilicet fieri possit etiam impresso impetu seu impulsu, quo mediante Angelus moueat: siue spectetur ex parte subiecti, & virtutis motiæ naturalis: vbi quæstio est, an hæc sit determinata, tam in ordine ad magnitudinem subiecti mobilis: quam velocitatem motus.

Assertio I. Angeli propria sua & naturali potentia, non solum corporeas substantias, sed etiam animas hominum: adeoque vnus aliquis eorum, etiam Angelum alium loco mouere, in eoque sistere potest. Hæc assertio quoad animas est communis sententia, & traditio Patrum, ac Theologorum, qui docent, animas damnandas, cum primum separantur à corpore, à dæmonibus violenter raptari ad tartara. De Angelis vero inter se comparatis res non est tam certa, nec ab antiquis Theologis admodum disputata; eam tamen tradunt Maior in 2. dist. 2. q. 7. Molina q. 52. a. 3. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 6. n. 28. & ad 1. p. S. Thom. de Angelis, lib. 4. c. 28. Zumell. ibid. q. 53. art. 3. q. 5. & Pesantius a. 1. disp. 2. et si Vasquez disp. 194. cap. 3. contrarium sentiat, asserens, *frimotum esse, quod quidam comminiscuntur, Angelos alios quos tanta esse virtutis, vt aliquo impulsu quasi impresso alteri Angelo, ipsum moueant ad alium locum, vel alicui loco alligent, cum hoc sit proprium corporum.*

Sed abstrahendo nunc à modo, eum motum efficiendi, an scilicet fiat impresso impulsu, an non, probatur

Assertio I. Quia daemones naturali virtute raptant & mouent animas damnatas ad infernum, vt dictam: nec enim vlla est ratio, cur hoc ab eis fieri dicatur virtute supernaturali; Ergo etiam Angeli possunt alios Angelos ita mouere: quandoquidem par est ratio vtroque; tam ex parte mobilis, cum vtrumque sit spirituale; quam ex parte mouentis, saltem si Angelus alium Angelum mouens ponatur esse superior respectu huius, adeoque maioris virtutis naturalis. II. Angelus sua natura est loco mobilis ab extrinseco, nimirum à Deo; nec iste effectus, cum sit finitæ perfectionis, per se requirit infinitam virtutem; alias enim nec seipsum Angelus naturaliter mouere posset: Ergo non est ratio, cur negetur posse effici ab aliquo Angelo saltem superiore, eo, qui mouendus est. III. Omnis substantia viuens, quæ seipsam potest loco mouere, potest etiam ab alia sui generis moveri, si modo fortiorem habeat vim ad mouendum, quam altera ad resistendum: Vel quod idem est: Omnis substantia, quæ seipsam naturaliter loco mouere potest, potest etiam eadem vi naturali etiam similem sibi, adeoque capacem naturaliter motus localis, loco mouere; si modo alias virtute naturali huius resistentiam superet; vt patet dum inductione; tum ratione; quia eadem est potentia ad se, & ad aliud sibi simile mouendum, cæteris pa-

ribus. IV. Non male argumentatur Maior *loc. cit.* Angelus potest mouere corpus secundum omnes: Ergo potest mouere Angelum inferioris, vel eiusdem speciei. Denique nulla est ratio in contrarium.

Assertio II. Angelus non potest naturaliter mouere alium Angelum inuitum, adeoque resistentem, se superiorem, nec omnino æqualem, sed tantummodo inferiorem, siue secundum speciem, siue secundum rationem indiuiduam. Hanc assertionem quoad superiorem Angelum secundum speciem, expresse tradunt Maior, Suarez, & alij citati: eademque est ratio superioris secundum rationem indiuiduam, aut etiam plane æqualis; si quidem talis detur inter Angelos eiusdem speciei, naturalis virtutis excessus aut æqualitas.

Ratio est. Quia à proportione inæqualitatis, aut etiam omnimodæ æqualitatis, tam ad agendum ex vnius parte, quam ad resistendum ex parte alterius, non sequitur actio: sed bene ab excessu virtutis ad agendum respectu passi ad resistendum; quo autem Angelus natura superior est, eo habet maiorem vim agendi & mouendi, quam inferior; ac proinde etiam habet maiorem vim ad mouendum, quam hic ad resistendum; Ergo potest hunc quamuis inuitum & repugnantem loco mouere. Et si Zumel *loco citato* putet, nec inferiorem quidem Angelum posse
inai

inuitum loco moueri à superiori, sed absque fundamento, vt recte Suarez loco citato numero nono & de-
cimo.

9 *Affertio III.* Potest tamen Angelus inferior naturaliter loco mouere etiam superiorem; si hic non resistat. Ita Suarez cum alijs loco citat. *Ratio est* Quia cum alioqui superior Angelus sit natura sua mobilis loco, & resistentia illa arbitraria sit ipsi, sane hac sublata, nihil est, quod motum etiam ab inferiore adhibendum impediatur. Nec enim, vt in corporibus accidit, resistentia illa in Angelis naturalis & necessaria est: alioquin etiam respectu motus intrinseci resistentiam haberent; sed arbitraria, vt dictum. Nisi quis dicat, propter naturalem improportionem, & defectum virtutis, ex parte Angeli mouentis, fieri non posse, vt Angelus inferior superiorem vnquam mouere naturaliter possit: sicut corpus non potest mouere spiritum, & cetera. Quod non videtur omnino incredibile.

6 *Affertio IV.* Diuina autem virtute fit, vt sicut Angelus malus, licet natura superior, nequeat mouere inferiorem bonum; ita possit inferior bonus superiorem malum mouere aut sistere loco, quantumuis renitentem. Ita iuxta Sanctum Thomam 1. p. quest. 109 art. 4. Suarez, & recentiores citati pro assert. precedent. *Ratio est.* Non solum quia plane indecense est, & inconueniens, statui

beatorum, vt vim vllam patiantur ab vlllo agente creato; nedum ab Angelis damnatis; sed etiam quia cuiusdam imperfectionis est, moueri solum ab extrinseco; quæ proinde imperfectio à beatis Angelis abesse debet. Qua de causa existimat Suarez loco cit. numero octauo, etiam inter beatos Angelos, nunquam moueri vnquam ab alio; non solum inuitum, sed nec etiam volentem. Præsertim quia Angelus beatus ad nutum alterius se mouet, quando alter imperandi potestatem habet; quo fit, vt sola locutio; sine alia extrinseca actione, inter sanctos Angelos sufficiat.

7 Nec obstat, quod Christus homo beatus à dæmonibus translatus & loco motus est. Christus enim simul Viator erat, cui sicut alia huius vitæ mala, & defectus naturales, vt mors & tormenta, ab extrinseco inferri potuerunt, ita etiam motus localis à dæmonibus, si quidem ipse illis noller resistere.

E contrario autem, quia diuina lege & ordinatione dæmones nunc, in statu damnationis, Angelis beatis subiacent, eorumque potestate compescuntur & coercentur, vt docet Sanctus Thomas loco citat. & ex scriptura constat, hinc fit, vt diuina virtute Angeli beati, licet natura inferiores, possint dæmones quamuis resistentes facile loco mouere aut continere; quia virtus gratiæ maior est, quam naturæ: siue quia dæmonum

vis

vis alioqui naturalis ad resistendum diuinitus cohibetur; siue quia vis motiua Angeli beati diuino munere auctior est. *Nec obstat*, quod Angeli per peccatum naturalia non amiserunt; sed eadem etiam post peccatū integra conseruant. Hoc enim intelligendum est, de naturalibus viribus in actu primo spectatis; non autem de vltimo naturalium virium, vt etiam *alibi dictum*.

Atque hæc de subiecto mobili, ad priorem huius dubitationis partem pertinent. *Ad alteram veropartem*, de modo mouendi, sequentes assertiones spectant.

9 *Assertio V.* Cum Angelus alium Angelum seu spiritum loco mouet, non mouet impresso impetu; sed immediatè per se ipsum. Ita à potiori Suarez citandus *assert. 8. Ratio est*. Quia hoc ex vna parte non est necessariū; siquidem Angelus potest mobile, cui præsens est, per se ipsum immediatè mouere, vt dicitur. Ex altera vero dubium est, an Angelus impetum seu virtutem motiuam immediatè per se ipsum mobili imprimere possit; & probabile est, non posse, nisi per instrumentum corporeum, quod respectu spiritus locum non habet.

10 *Assertio VI.* Quando Angelus corpori saltem secundum aliquam eius partem præsens est & permanet, tum potest & solet Angelus pro suo libitu id mouere immediatè per se ipsum, sine vltimo impetu ipsi impresso, adeoque etiam lapidem in aere tum oblique ciere; tum sistere vbi volue-

rit. Ita sentio cum Suarez *Metaph. d. 35. sect. 6. n. 25. & ad 1. p. S. Thom. de Angelis li. 4. c. 37.* contra Vasquez *ibid. d. 18. l. d. 2. §. n. 9.* vbi docet, non solum posse Angelum per se immediatè imprimere impetum corpori, eoque mediante corpus etiam distans mouere; (quod docet etiam Molina *ad 1. p. S. Thom. q. 110. a. 3.*) sed etiam necessariam esse eam impetus impressionem, quoties corpus ab Angelo in medio aere quasi suspensum detinetur, vel per aerem secundum lineam transuersam mouetur.

Probatur assertio. Primo enim modus magis connaturalis est, absque impresso impetu mouere; non solum quia per se minor hic violentia interuenit; sed etiam quia natura odit superflua, & quod æquè facile & commodè potest fieri per pauciora: non solet fieri per plura: potest autè Angelus corpus sibi præsens sine impetu impresso mouere; quia nec vis actiua, nec conditio requisita ad hunc effectum deest. Deinde quod speciatim ad detentionem corporis in libero aere attinet, nihil opus est impetu impresso. Quia sicut Angelus per se ipsum mouere corpus potest, adeoque successiue & continuo aliud & aliud vbi in eo producere, ita potest etiam per se immediatè idem vbi constanter in eodem conseruare, quo facto nihil opus est alio impetu seu qualitate ab Angelo impressa: sicut idem agens calidum vt quatuor, potest in aqua calorem vt quatuor producere, & simul etiam perpe-

perpetuo influxu eundem conferendo, ob stare, ne eadem aqua ad suum statum naturalem frigiditatis se reducat. Idem est, cum lapis ab Angelo in aere per transversam lineam mouetur; quia nec tunc opus est impresso impetu, sed satis est Angelo immediata sui applicatione, & permanente coniunctione cum eodem, eundem ita mouere; hæc ipsa enim efficacia Angeli per se ipsum immediate mouentis, sufficit, tum ad lapidem mouendum, tum ad eundem detinendum, ne descendat, vt bene Suarez *cit. cap. 31. n. 7. & 8.*

12 Ex quo colligitur, re ipsa etiam cælum ab Angelo moueri, absque impresso impetu, seu virtute motiua & impulsiva in eodem producta: quia Angelus cælo à se mouendo substantialiter præsens est, vt cum Aristotele *lib. 8. Physic. c. ult. & 2. de cælo c. 2.* docent S. Thomas *1. p. q. 52. a. 2.* Bonaventura; Scotus, & alij *in 2. d. 2.* qui dicunt, Angelum esse in aliqua determinata cæli parte, vnde motum inchoat; potest ergo Angelus cælum per se ipsum mouere, etiam si ipse interim cum eo non circumuoluatur, sed immobilis persistat: Ergo superuacaneus est impetus impressus. Deinde omnis impetus mobili impressus, cum in progressu deficiat & debilitetur, hoc sua natura habet, vt initio celerius, quam circa finem, aut medium, idem mobile moueat: motus autem cæli est æqualis & uniformis: Ergo impossibile est naturaliter, vt impresso impetu efficiatur.

Quia tamen Angelus non potest totius cæli substantiæ immediatè præsens esse) sic enim simul etiam facile in cælo posset esse, & in terra) ideo fatendum est motum cæli ab vna certa parte, cui præsens est Angelus, inchoari, & sic per totum corpus eiusdem cæli consequenter diffundi; ita vt non quidem tempore, sed natura prius moueatur illa pars, cui præsens est: hæc vero secum alias, ob mutuam solidamque connexionem, quasi pertrahat, vt pluribus declarat Suarez *cit. c. 31.*

13 *Affertio VII.* Potest tamen etiam Angelus mediante corpore, seu instrumento corporeo, alteri corpori, mobili, impetum seu vim motiuam imprimere, & ita mediante impetu impresso mouere: idque re ipsa necessario fit, quando Angelus mouens, mobili, dum ita mouetur, præsens non est Ita Suarez *ad 1. p. 8. Thom. 1. cit. de Ang. & Metaph. disp. loc. citat. & consentiunt à fortiori Vasquez & Molina mox citandi. Ratio est.* Quia quisquis per se ipsum immediatè potest aliquod corpus mouere, eo ipso etiã potest id ipsum corpus violenter impellere in aliud corpus: vt ita huic impetus seu vis motiua imprimatur: Quibus consentiunt ea, quæ à spiritibus nocturnis nonnunquam fabricari audimus, vt cum lapides, vasa, resque alias in ædibus hinc inde proijciunt, & collidunt. Ex quo sequitur Angelos posse mouere corpora, non solum quasi portando, aut trahendo, sed etiam proijciendo, saltem medi-

h

ante

ante alio corpore, tanquam instru-
mento, vt dictum.

14

Affertio VIII. An vero possit An-
gelus per seipsum immediatè corpo-
ri imprimere impetum, seu qualita-
tem motiuam, vel non, incertum est,
& vtrumque probabile. Probatur &
declaratur. Affirmantem enim sen-
tentiam tradunt Molina *ad 1. p. 8.*
Thom. q. 110. a. 2. & Valquez cit. d. 21 &
num. 9. & tuaderi potest. Tum quia
vtrouque modo posse mouere corpus
scilicet immediatè per se, & median-
te impetu seu impulsu, cuiusdam
perfectionis est, quæ cum hominibus
conueniat, non videtur deneganda
Angelis, cum habeant virtutem mo-
tiuam multo præstantiorem, quam
homines. Tum quia eiusdem virtu-
tis esse videtur, mouere aliquid vio-
lenter, & qualitatem motiuam tran-
seuntem ad hoc imprimere.

15

Negatiuam autem velut proba-
biliorem tuetur Suarez *Metaph. d. 35.*
sect. 6. n. 24. & 25. tametsi cit. l. 4. c. 31.
a n. 9. rem in medio dubiâ relinquit,
ratus vtramque partem esse proba-
bilem. *Ratio est.* Tum quia ex commu-
ni Doctorum sententia, Angeli non
possunt aliquid extra se efficere im-
mediatè, præter motum localem, nõ
autem aliquam qualitatem, qualis
est etiam impetus ille seu impulsus,
qui nihil aliud est, omnium senten-
tia, quam qualitas motiua. Tũ quia
ex suo genere perfectior est modus
ille mouendi per seipsum immediatè
quam mediante impetu, non solum
quia magis connaturalis est, vt dictũ,

sed etiam quia hac ratione motus
ipse magis in potestate mouentis est
eiusq; arbitrio plenius subiaceret. Cum
ergo Angelus facile possit omnia
mouere immediatè per seipsum, vt
ex dictis colligitur, non opus habet
vi productiua impulsus: præter quã
quod ipsum etiam impulsu, si eo
quandoque opus est, efficere potest
saltem mediante alio corpore, velut
instrumento, vt dictum: sicut etiam
cæteras qualitates & formas, quas
corpora per se ipsa immediatè pro-
ducunt, Angeli non possunt produ-
cere, nisi mediantibus causis secun-
dis vt dicetur. Ex quibus etiam patet
responsio ad contraria fundamenta.

Affertio IX. Vis motiua Angeli de-
terminata est, non solum quoad
pondus mobilis, seu qualitatem
corporis mouendi, si in motu resi-
stentiam habeat: sed etiam quoad
velocitatem motus, in quocunque
demum mobili efficiendi: ita vt non
possit Angelus naturaliter quod-
cunque velit corpus & quanta velit
celeritate loco mouere, sed vt de-
terminatam suisque viribus non impa-
rem molem ea celeritate mouere
possit, quæ naturali ipsius Angeli
perfectioni respondeat. Ita ex com-
muni & cetera Valquez *d. 97.* Suarez
Metaph. d. 35. sect. 6. & cit. l. 4. c. 32. &
Delrius lib. 1. disquisitionum Mag. qu. 16.
vbi etiam contrarium damnasse fer-
tur articulus quidam Parisiensis.

Ratio est. Quia virtus motiua An-
geli finita est: Ergo determinata ad
certam veluti quantitatem obiecti,

& v. c.

& velocitatis perfectione. Dixi tamen, si mobile resistentiā habeat: hinc enim tantum, & non ex ipsa præcise magnitudine mobilis petenda est limitatio & determinatio virtutis motiæ. Quod si corpus resistentiā ad motum non habeat, vti est cælū, nil obstat: quo minus aliud maius etiam in infinitum syncategorematice ab Angelo moueri possit, vt recte Suarez lo. cit. & particulatim dicitur *disp. 6 q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Th.* Sicut ob eandem causam diximus supra, posse Angelum non resistentiā etiam superiorem à quolibet inferiori Angelo moueri.

E contrario, si mobile resistentiā habeat, vt habent omnia graua, imo etiam omnia sublunaria, siue ex se, siue ex parte mediij, fieri poterit, vt mobile tantæ sit resistentiæ, quæ ab Angelo naturaliter superari non possit, vti credibile est, re ipsa ob hanc quoque causam, etiam abstrahendo à lege Dei hoc impediēte, rotam terram ab vno Angelo moueri non posse. Vti vero nonnulli docuerunt, posse Angelum seipsum maiori & maiori celeritate in infinitum mouere, eo quod resistentiā non habeat, ita existimat Suarez hic non improbabile, posse Angelum qualibet maiori celeritate in infinitum mouere cælum, aliudue mobile, quod nullam resistentiā habeat: sed contrarium est verius, vt ipsemet fatetur: & suo loco dictum supra *disp. 5 q. 2. du. 8. ad 1. p. S. Tho.* De motu vero cælorum per Angelos pluribus age-

tur d. 6. q. 4. dub. 3. ad 1. p. S. Thom.

QVÆSTIO III.

Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem conuenticula sentiendum:

an vere, & qua ratione à diabolo transferantur.

Ad S. Thomæ p. 1. q. 110. art. 3.

QVia generalis doctrina per se parum vtilitatis habet, nisi quo ad opus est etiam ad particularia, velut ad praxin possit applicari operæpretium est, illam multorum iudicij ventilatam quæstionem, cum tradita hæctenus doctrina coniunctam discutere, An nimirum, & qua ratione sagæ seu striges, vtriusque sexus, à dæmone vere & corporaliter transferantur, ad nocturna illa, qua omnium ore celebrantur, conuenticula, in quibus omnis generis nefaria crimina, nefandaque voluptates exercent. Quæ quæstio tametsi de sagis rite ferenda non parum habeat momenti, non tamen ad tribunalia iudicum, sed cathedras Theologorum ventilanda pertinet, vtpote ex principijs Theologicis potissimum, non ex fori legibus decidenda.

Sunt autem hac de re vniuersim due scriptorum sententiæ. Prima vniuersim negat, sagas siue striges vere & corporaliter ad eiusmodi conuenticula à dæmone transferri, rati eas translationes solum esse phantasticas, & delusiones imaginarias, à dæmone huic hominū generi immittas

vt somnijs delusi existiment, se vere corporaliter à dæmone transferri, cum re ipsa tamen domi immobiles perseuerent. Ita sentiunt non solum A catholici Scriptores communiter Wierus, Godelmanus, Agrippa, & Sectariorum huius temporis Antesignani. Lutherus & Melanchthon, quos refert Martinus Delrius lib. 2. *Disquisit. Mag. qu.* 16. sed ex ijs etiam qui Catholicum nomen profitentur, non pauci Iureconsulti seu physici apud eundem, tum Itali, in quibus Ponzinibius, lib. *sing.* Porta, Alciatus, tum Galli, speciatim Duarenus, Aerodius, Michael Montanus, & ex Hispanis, F. Samuel lib. *sing.* Author Fortalitij, Martinus de Arles: denique ex Germanis, Philippus Camerarius, Vlticus Molitor, Leonardus Vairus, & alij.

Cuius quidem sententiæ fundamentum præcipuum perit ex Iuris Canonici decreto, *Can. Episcopi* 26. q. 5 qui tribuitur ibidem Concilio Aquirensi seu Ancyrano c. 1. Verba autem Canonis ita habent: *Episcopi, eorumque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam, & à Zabulo inuentam sortilegam magicam artem, ex parochijs penitus eradiciant; & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter debonestatum de parochijs suis euiciant.* Ait enim Apostolus (ad *Tic.* 3.) *Hereticum hominem post primam & secundam correptionem deuita; sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur,*

qui relicto Creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo tali peste debet mundari sancta Ecclesia. Hæc prima pars Canonis est, Sequitur altera.

Illud etiam non est omittendum, quod quedam scelerata mulieres, retro post Satanam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatis seductæ, credunt & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque illusionibus obedire, velut domina: & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæc sola in sua perfidia perissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hæc falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut Numinis, extra vnum Deum arbitrantur. Hæc est propositio de sagarum eius temporis crimine & infideli persuasione, sequitur decretum & constitutio, cui simul adiungitur ratio & declaratio.

Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, populo Dei omni instantia predicare debent, vt nouerint, hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanus, qui transfurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscumque muliercula ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur in diuersarum species personarum, atque simi-

licu-

litudines, & mentē, quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modo lata, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quaeq; deducit: & cum solo spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc nō in animo, sed in corpore euenire opinatur. Ad confirmationem autem rationis spectant sequentia.

6 Quis enim non in somnijs, & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiēdo, quae nunquam viderat vigilando? Quis verō iam stultus & hebes sit, qui haec omnia quae in solo spiritu sunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Prophetā (c. 1. 2. & c.) visiones Domini in spiritu, non corpore vidit, & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentum, in spiritu, non in corpore vidit & audiuit sicut ipse didicit, statim inquit (Apocal. 1. v. 10.) sui in spiritu. Et Paulus 2 (Cor. 1. 2.) non audeat dicere, se raptum in corpore. His denique subiungitur conclusio Canonis, in qua definitio repetitur & extenditur.

7 Omnibus itaque publice annuncian- dum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit, & qui rectam fidem in Domino non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est, (Ioan. 1. v. 3.) Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Ita Canon.

8 Ad quem, vt apparet, respiciens Burchardus lib. 19. c. de arte magica, ita

scribit: Credidisti, vt aliqua femina sit, quae hoc facere possit, quod quaedam à diabolo decepta, se affirmant necessario & ex precepto facere, id est, cum demonum turba, in similitudinem mulierum transformata (quam vulgaris stulticia Holdam vocat) certis noctibus equitare debere, super bestias, & in eodem se consortio annumeratam esse, si particeps fuisti istius incredulitatis, annum vnum per legitimas serias poenitere debes. Ex quibus satis patet fundamentum primae huius sententiae.

9 Sed nihilominus vera & certa est contraria sententia, striges non raro etiam verè & corporaliter ad sua illa conuenticula à dæmone transferri. Ita nunc habet communis Theologorū ac Iurisperitorum inter Catholicos sententia: quam ex Theologis tradūt Guilielmus Parisiensis part. vlt. de vniuerso cap. 23. Abulensis inc. 4. Matth. qu. 47. Syluester v. Hæresis n. 3. Caietanus 2. 2. q. 95. art. 3. Alphonsus à Castro de her. punit. cap. 16. Sixtus Senensis l. 5. Biblioth. annot. 73. Victoria relect. de Mag. q. 7. Picus Mirandulanus l. 3. dialogo strix, Angles in 2 q. vn. de Mag. art. 4. Binsfeldius conclus. 11. Deltrius lib. 2. Disquisit. quest. 16 & lib. 5. sect. 16. & apud eundem ex Canonistis Turrecremata, Remigius, Grillandus, Bafinus, Pegna, Arnoldus & Malleus Maleficarum; quos sequitur Nauarrus Man. cap. 11. numer. 28. Idem habet Inquisitorum fidei à summis Pontificibus constitutorum, & omnia in Italia, Hispania, Germania, Gallia, Ecclesiasticorum tribunalium communis sensus & praxis, vt videre est, tum

h 2 ex

ex gestis & fama publica, tum ex diuersis Bullis Pontificum ad Inquisitores fidei conscriptis, speciatim Innocentij VI, Iulij II, Adriani VI, Clementis VII. relatis apud Binsfeldium edit. vlt. & Delrium lib. 5, sect. 16.

Idque probatur non solum constâri & concordi confessione ipsorum vtriusque sexus veneficorum; sed etiam alijs varijs aliorum experimentis. & oculari inspectione, quibus fides sine temeritate denegari non potest, vt videre est apud citatos.

Quibus accedit Theologica ratio. Nam vt q. 1. & 2. probatum est, Angeli boni quam mali habent naturalem vim & potentiam corpora localiter mouendi, qua proinde etiam dæmones re ipsa facillè vtuntur; sic ubi & ipsi hoc suis rebus opportunum esse norint; & Deus, vt id faciant, permiserit: non est autem ratio, cur vniversim Deus id fieri prohibeat: cum & olim in rebus alijs, & in seipso fieri hoc permiserit; & potestatem sæpè non minorem permittat dæmonibus, ad alia mala hominibus inferenda, vt in Energumenis videre est.

Ceterum qua ratione hæc veritas cum citato Canone conciliari possit, non eodem modo explicant auctores. Nauarrus *loc. cit. Man. cap. 11. numer. 38.* citatum Canonem ita explicare videtur, vt communiter quidem & regulariter locum habeat: nihilominus in aliquo raro casu etiam oppo-

situm verum habere possit. Ita enim cum hunc Canonem citasset, scribit: *Peccat mortaliter qui credit, veneficos, aut veneficas, vel striges corporaliter per aera vehi, ad diuersa loca, vt illi existimant. Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, dæmon aliquas de loco in locum, Deo permittente, transportet, non est peccatum: & experientia Iudicum comperit, in Germania, & traditur in malleo maleficarum & probatur rationibus late deductis ibidem.*

Ita Nauarrus; in quæ sensum etiam citatum Canonem intellexisse videtur Caietanus *loc. cit.*, quem pro se allegauit Nauarrus. Verum si Canonis mens fuit, penitus negare translationem, non licet exceptionem ab eo facere.

Alij verò putant, hunc Canonem non spectare ad nostri temporis striges; sed alias mulieres illas, quæ describuntur in eo Canone: quasi nostræ quidem corporaliter transferantur; non tamen de illis hoc sentire fas sit, ita desinente Canone.

Ita Alphonsus à Castro *l. 1. de punit. heret. cap. 16.* sed reuera parua est differentia inter vtrâque mulieres; nec quoad translationem ratio vlla diuersitatis, cur illæ solum phantasticè, hæc reuera transferri à dæmone existimari possint, vt rectè etiam Vasquez *ad 1. p. S. Thom. disput. 184. cap. 3. num. 16.*

Alij vt breuius, & vndiquaque ab hoc Canone se expediant, putant, hunc

huac Canonem nullius auctoritatis esse. Quod fufe persuadere conatur Delcius *libr. 5. Disquisit. Mag. sect. 6. & 16.*

II Equidem de hac re sane graui & difficili ita iudico. *Primum* existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis auctoritatem derogari non posse: quod his rationibus probatur.

I. Quia Canon hic corpori Iuris Canonici, & iam olim ab antiquo, & nouissime à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, vt nullo verbo aut signo, quod in alijs supposititijs fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici auctoritas abrogetur.

II. Quia glossa, alijsque Canonistis & interpretibus *ibidem* ita receptus est, vt nec vnus quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, vt diximus, recipiunt Burchardus, Nauarrus *locis citatis*: nec Theologi hactenus eum repudiarunt; sed defendit recens etiam Suarez *tom. 7. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. num. 26.* nec dubitant Vasquez *ad 1. p. 2. Thom. disputat. 184. cap. 2.* & Valentia *disp. 4. q. 2. pun. 2.*

Durum est autem in materia propriè Canonica concernente, à communi Canonistarum omnium ceterorumque Doctorum sententia recedere.

III. Idem Canon prima etiam origine sua maximè & vetustissimè auctoritatis esse comprobatur; cum

fit vel ipsius Concilij Ancyranum I. vt Gratianus, & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto *ibidem* notarunt; non quidem vnus ex ordinarijs eius Concilij Canonibus, sed ex quadam appendice, seu generali decreto ab eodem Concilio edito, vt referunt Binius *tom. 5. Conciliorum* (vbi etiam Concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæno) & Caranza *in summa Conciliorum*, sub finem Concilij Ancyranum, vbi refert, id approbatum à synodo Trullana *capit. 2.* vel certe sit Damasi Papæ, è quodam Concilio Romano, vt sentiunt Baronius Anno Christi 314. & Binius *loc. citat.*

Quandoquidem prorsus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ exstat Romæ, in *peruetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariae Maioris*, vbi postquam reliqua relata essent ex synodo Romana, in qua Damasus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficijs, superstitionibus, & incantationibus seruientes*: ac simul, ne quis alio hoc trahat, expressa sit mentio earum mulierum, quæ putabant, *se nocturno silentio cum Herodiade, & vniuersa multitudine mulierum super bestias equitare, & multa terrarum spatia peragere*, vt refert recens quadam annotatio Gregoriana editionis Decreti.

Et fieri etiam potest, vt Canon ille à Concilio Ancyranum dudum editus

editus, denuo quasi reuocatus, & ad praxin reuocatus fuerit decreto Damasi, & bene Suarez *loco cit.*

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur *tom. 3. Augustini lib. de spiritu & lit. cap. 28.* qui etsi non sit Augustini, sed authoris non paulo recentioris est *tamen liber doctus & pius, vt censet Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino:* & multo verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quam contra.

V. Denique nullum est firmum argumentum, quo probetur, Canonem illum supposititium esse, imò nullum ferè aliud, quam quod à materiæ in eo decisæ & assertæ inconuenientia nouiter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad conuellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum authoritatem, & per se odiosum, & sæpè fallax, & hoc loco importunum infirmum que est; cum sine vllò absurdo illius doctrina recte explicari & defendi possit, vt mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius *cit. lib. 5. sect. 6.* quædam quæ scilicet minus probantur, à Burchardo, vel alijs inserta; cum ea dudum ante Burchardum, siue in decretis ipsius Concilij Ancyran, siue in vita Damasi, legantur; vt taceam auctorem libri de spiritu & litera *locis citatis.* Ex quibus omnibus concludimus, hunc Canonem, secundum id, quod in eo per se

& principaliter intentum ac definitum est, planè habere vim Ecclesiasticæ regulæ. Et hoc est primum pronuntiatum, quod de hac re statuimus.

Secundo dico, priorem partem citati Canonis nihil habere difficultatis, sed plurimum utilitatis & solidæ prouidentia: vt magi scilicet & venefici deprehensi *turpiter dehonestati*, ex Ecclesia seu fidelium cōgregatione eiciantur. Ex quo patet etiam crimen hoc iam olim à foro imprimis Ecclesiastico fuisse dijudicatum: id quod postea etiam Ecclesiæ praxis nō immerito obseruauit. Cum enim per se Magiæ, Infidelitatis, Idololatriæ, & sacrilegij crimina, quæ in veneficis præcipua esse solent, planè ad forum Ecclesiasticum spectent, ac simul etiam circa contra consuetudinem nefariam cum diabolo, aliorumq; maleficiorum perpetrationem, quæ plures sæpè difficultates sese ingerant, quæ non solum prudentem Iuriscōsultum, sed & acutum quoque Philosophum, grauemque Theologum exercere ac dubium reddere possint, planè optandum videtur, vt præter humani Iuris peritorum prudentissimos quosque & pijsimos Iudices, etiam Theologus grauis & eruditus, tam graui ancipitique & periculoso Iudicio, quasi Inspector siue director adiungatur; eo saltem loco futurus, quo commode ab alijs cōsuli possit. De quo plura *Tractatu de processu aduersus sagas.*

Tertio. Sed & quod ad posteriorem eiusdem

eiufdem Canonis partem attinet, in qua de mulierum translatione agitur, cum omnes quidem fateantur; ſæpenumero mulierculas illas præſtigijs ac ſomnijs à diabolo immiſſis deludi, vt exiſtiment, ſe verè transferri, cum reuera non transferuntur: illad mihi etiam ſimul perſuadeo, non malè, nec imprudenter ſcripſiſſe Caietanum, & Nazarrum *locis citatis*, qui cenſent, ſæpius quoad hoc deludi ſagas, quam verè localiter transferri; quod etiam ſentit Vaſquez *d. 18. q. 6. 3.*, etſi poſt Iaquerium, Sprengerum, Binsfeldium, contrarium ſentiat *Deſtrius l. 5. ſect. 16.*

Moueor his rationibus. I. Quia modus hic operandi, & per deluſiones phantaſticas decipiendi hominè, magis eſt familiaris & conſentaneus dæmoni, qui mendacij Pater eſt, & ab impoſturiſ diabolus dicitur. Patet hoc in alijs eiufdem operibus, quæ erga ſagas exercet, vt cum pecunijs, epulisque falſis & præſtigiolis ſæpiſſimè ſagas decipit & ludificat. Et cum dæmon ex aſſenſu & approbatione etiam phantaſticorum criminum partem propemodum fructum, in animarum perditione, Deique offenſa poſitum, habeat, parum ipſius intereſt, virtutene, vt ita dicam, an fraude viuat, animasque irretiat.

II. Deluſio eiufmodi phantaſtica, facillima eſt diabolo, iuxta doctrinam generalem S. Thomæ *1. 2. q. 111. a. 3. & q. 116. de male a. 11.* præſertim circa id genus mulierculas pathicas & plerumque ſemifatuſas, ſi non etiam,

vt Caietanus loquitur, *inſenſatas ac melancholicas vetulas*. E contraſtio realis illa & corporalis translatio non leui etiam opere & labore cõſtat diabolo: non ſolum quia iumentum quodammodo operam præſtare debet tā vilibus propudijs; ſed etiam quia in corporibus phantaſticis compingendis, varioque adornando apparatu epularum, ſymphoniæ &c. vario opus eſt labore & induſtria.

III. Cum ſine diuina permiſſione nihil horum à diabolo fieri poſſit, iure creditur, facilius à Deo permiſſi, vt ſomnijs & imaginationibus deludat ſua mancipia, quam externa & reali translatione toties oblectet.

IV. Cum pleræque ex ſtrigibus ſint matrimonio iunctæ, quæ in eodem cum viris thoro cohabitare ſolent, impoſſibile eſſet moraliter, ſi frequenter totis propemodum noctibus à viris abeſſent, quin earum abſentia à viris notaretur: & tamen cum ſæpè decem, viginti, triginta & amplius annis in eo ſtatu veneficij viris cohabitarent, nunquam tamen audimus, à viris aut earum præſentiam fuiſſe deſideratam, aut abſentiam nocturno & ſuſpecto illo tempore animaduerſam. Dicere autem, quod mariti vel ab ipſis vxoribus ſagis, vel à dæmone, immiſſo tam profundo ſomno aut ſomnio, vel etiam ſubſtituto vxoris loco, trabe aut phantaſtico corpore, & inter tot conatus nunquã fallente euentu, quaſi pro arbitrato deludantur, videtur incredibile. Tū quia patribus familias
i
quam

quam plures facile seu ordinariæ seu extraordinariæ solent occurrere causæ rumpendi somnum. Tum quia incredibile est, Deum facile & ad eod frequenter permittere, vt innocui mariti, præsertim etiam alieno corpore substituto, non sine peccati periculo, quasi pro arbitrato diaboli deludantur.

V. Multæ etiam ex his sagis, tum coniugatæ, tum solutæ puellæ, de nocte, tum ferreis clavis in fenestras inductis, tum oclusis foribus cubi- culi, totiusque domus ita quasi ob- septæ sunt, vt nec aperire pronum sit diabolo fores, quin aliquis subinde strepitus audiatur; nec tamen nisi ap- pertis ianuis educere possibile sit, vt inferius dicitur.

13 VI. Ipsemet sagarum confessiones rem sæpe dubiam admodum red- dunt. Tum quia non consentiunt in denuntiatione frequentationis com- uenticulorum, quæ inter se compli- ces ipse celebrarint, & adiuerint; tum quia per rimas, fenestras, aut forami- na tã angusta, sæpè etiã in aliena for- ma felis, aut muris, aut auis, à diabo- lo abductas se fuisse confitentur, vt nulla ratio permittat credere, ei- usmodi translationes fuisse veras, & non phantasticas. Præterquam quod aliquæ frequenter, aliæ non nisi raro corporales fieri translatio- nes, præsertim coniugatarum, as- serunt.

VII Viri pij, docti, & prudentes, qui diu eiusmodi sceminarum con- fessionibus audiendis operam de-

derunt, partim & quidem non raro dubij & perplexi redduntur, an re- uera ijs, quæ in hoc genere sibi con- digisse asserunt sage, sit fides habenda; an potius delusæ somnia pro fu- ctis narrent; partim etiam manife- stè experiuntur, non raro delu- siones & somnia esse, quas ipsæ cor- porales translationes esse firmissime sibi persuaserunt.

In quo genere Caietanus, qui ta- men vt apparet, non diu admodum hanc materiam tractauit, duo ex pla- noratu digna refert *cit. 2.2 q.95. art. 3.* cuius verba referre placet: *Cõtingit, in- quit, & secundum interiorem sensum appa- ritiones demonem causare, vel in alienatio- ne à sensibus, siue per nimiam attentionem, accidit superbis contemplatiuis, qui à dæ- mone illuduntur in varijs imaginibus, siue per vnctionem corpoream, vt accidit hijs, qui ire se credunt, vespere quinta feria, ad lu- dos Diana; vel similia diabolica. Sunt enim hac in imaginatione vt experientia teste vi- sum est à fide digna persona, qua mihi nar- raui, se vetulam illam, qua promiserat, se i- turam in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam, in propria camera insensibiliter constitutam. Vnde & postea conuertit eam ex tali confusione.*

Ego quoque ab vna muliere amante quendam, scio, quod diabolus vnxit eam nu- dam suadens illi, quod sic duceret eam ad do- mum sui dilecti, & postmodum postquã fuit extra se multo tempore, & crederet se cū dile- cto suo fuisse, &c. inuenit se in suo loco, ita lassatam quod refocillatione indiguit, &c. Et nisi ego declarassem ei, quod imaginatio fuit, & ex tali imaginatione ita lesa esset, nescia-

resiret forte vsque hodie, quod illud non fuerit in veritate. Ita Caietanus; & similia referantur etiam apud Abulensem in cap. 13. Genes. question. 354 Delrium alios, & ab ipso etiam Augustino lib. 18. de ciuit. cap. 18. Est ergo probabile, sapius hac in re deludi sagas, quam verè transferri. Denique hoc saltem etiam probat autoritas citati Canonis; in quo idem etiam non definitur, tamen supponitur, vt dicemus.

14 *Quarto* nihilominus moraliter certum est, sagas quandoque ad eiusmodi conuenticula à diabolo verè transferri; neque id de nostris strigibus, iam ab annis circiter centum quinquaginta publice cognitum (vt post Bernardum Commentem nota. uir Delrium cit. lib. 5. sect. 16.) vlllo modo negari potest, vt superius probatum est. Neque desunt vtilis regulæ, quibus eiusmodi phantasticæ translationes à veris discernantur, vt videre apud Delrium *ibidem*. Sane quidem putandum minimè est, striges à dæmonibus, è quibuslibet etiam occultis locis ita transferri, vt muros ipsos, aliaue vlla corpora penetrènt: sed fit ea ex locis occultis translatio, aut silenter celeriterque remotis, ac mox rursum repositis ianuarum repagulis, aut per caminum, seu fenestram, tali corpori saltem presse capiendo sufficientem; nonnunquam etiã forte tabula remota, ac de nouo restituta; quod de muro fieri ita subito posse, non videtur. De qua re vide Petrum *Tyræum de locis infestis*, & Delrium

lib. 2. quest. 16. & 17.

Quinto. Id verò, quod de reali translatione sagarum diximus, cū definitione Canonis citati non repugnare, ita declaratur. Mens enim & intentio Canonis eò minimè spectabat, vt definiret, an mulieres illæ res ipsa ad nocturna illa conuenticula à diabolo deferrentur; sed an eo modo deferrentur, quo mulieres illæ deferri se iactabant, in ipsius Christianæ fidei perniciem & contumeliam. Nimirum palam affirmando, se veluti ad diuini cuiusdam numinis commercium ac societatem adscitas, non à malo dæmone raptatas, neceo comite deductas, sed Diana Dea olim paganis celebrata siue Herodiade (ad Diuorum itidem felicitatem erecta) euocante ac honorifice ducente, bestiis quibusdam, ad hoc seruitium diuinitus destinatis, inequitantes, multarum terrarum spatia peragere, noctesque certas in eius, siue Dianæ, siue Herodiadis seruitio religiosè consumere.

Id quod cum alij quam plures, inquit Canon, impiè credant, *paganorum errore impiè inuoluuntur; aliquid diuinitatis, aut minimis extra vnum Deum arbitantes*: cum tamen hæc profus sint falsa; eaque phantasmata, non à diuino, sed à maligno spiritu proficiscantur; qui in somnis varijs modis homines, præsertim mulierculas eiusmodi, iam antea per infidelitatem sibi deuinctas, solet deludere. Quo fit, vt cum solus spiritus eiusmodi

i 2 modi

modi phantasmatum illusionem patiarur, mens iam illa infidelitate impiè præoccupata, ea non in animo, sed in corpore euenire opinetur.

Sed & aliorum etiam hominum nullus est, qui non plurimis uisibus & phantasmatibus in somno quandoque deludatur; neque tamen quisquam tam stultus est, qui hæc omnia (in somnijs scilicet uisibus) quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accideri arbitretur. Neque uero vel ipsorum etiam Prophetarum & Apostolorum, speciatim Ezechielis, Ioannis, & Pauli diuinæ uisiones & raptus in corpore, sed in mente acciderunt: quanto ergo minus, mulierculas istas, utcumque diuini spiritus familiaritatem iactent, ipso etiam corpore uerè à diuino quopiam Numine, in alienas terras rapi credendum est.

Palam itaque omnibus denunciandum, eos qui talia, & his, quæ à mulierculis istis impiè iactantur, similia credunt, fidem perdere, ac in diaboli potestatem transire. Unus est enim Deus, & Dominus, per quem facta sunt omnia. Quisquis ergo credit, aliquid fieri posse, aut creaturam ullam in aliam speciem, siue similitudinem posse transmutari, ab alio quopiam Numine, præterquam ab ipso unico Creatore cæli & terræ, infidelis; & quia à uera fide Apostata, pagano deterior est. Hæc tamen Canonis sententia, quam ita etiam communiter tradunt Doctores, speciatim Turrecremata in illum textum art. 3. Abulensis in 6. 13. Gen. 9. 35 4. Syluester 7. Hæresis 3.

Suarez cit. tom. 1. de relig. 2. de superstit. c. 16. fin. & fere Deiquis lib. 5. sect. 16.

Atque hanc esse ipsissimam mentem, & quasi paraphrasin Canonis illius, quoad posteriorem illam partem, ex ipsis uerbis Canonis aperte intelliget, quisquis hæc interpretationem cum ipso Canone uoluerit conferre: præsertim quando in eo tam aperte Dianæ, paganorum Deæ, fit mentio; simulque dicitur, muliercularum istarum, aliorumque similitum persuasionem, fuisse cum perfidia & infidelitate coniunctam, & errorem paganorum inuoluisse; cum aliquid diuinitatis aut Numinis, extra unum uerum Deum arbitrarentur. Item cum in ipsa definitione Canonis asseritur, talia phantasmata non à diuino, sed à maligno spiritu mentibus fidelium irrogari. Vbi uides, definitionem Canonis eo non spectare, ut ea translatio quoad substantiam habeatur phantastica, sed ut à diuino aliquo eiusmodi spiritu profecta non credatur.

Et mox quidem in modo diabolice deceptionis explicando, ea ratio inicitur, qua ipsa etiam translatio phantastica esse significetur: potuisset enim alias Canon dicere, trāsferri quidem illas subinde, ac non à diuino, sed à maligno spiritu, Dianæ aut Herodiadis speciem assumente: uerum illud nec definitur; sed solum ut ratio & modus facilis rem definitam explicandi additur; qui ut plurimum fortassis etiam in illis mulierculis à diabolo fascinatis locum habebat; nec uispiam asseritur, trans-

translationem veram à diabolo nunquam fieri, sed non fieri ab aliquo Numine gentilitio, ut secum fieri muliercula illæ palam gloriabantur. Quæ proinde tametsi quoad ipsam substantiam criminis, ipsorumque etiam diabolicorum conuenticulorum impiam celebrationem, cum nostris strigibus planè conuenirent: tamen ea gloriatione & sacrilega iactatione alieni Numinis à nostris differebant: tametsi nostræ quoque striges cum vnus veri Dei fidem abiurent, & dæmonis cultui ac venerationi se se addicant, utique alium quoque Deum, nempe diabolum ipsum, sibi pro numine constituent: sed quem tamen palam velut Deum profiteri & iactare non audent.

18 Quo fit, ut neque Burchardus, neque Nauarrus locis supra citatis, mentem Canonis satis assecuti fuerint; neque tamen ex eo quicquam argumenti desumi possit, ad probandum, striges nostri temporis à diabolo ad conuenticula illa magica, quantumuis diffusa non transferri.

QVÆSTIO IV.

An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alicuius substantiæ vel qualitatis: & quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium, tempestatumque noxiarum concitatione sentiendum.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

DE hac re sequentes assertiones itatuo. *Assertio 1.* Non est in Angelis potentia, immediatè aut per se productiua vllius substantiæ; quare nec possunt ipsi vllam formam substantialem per se ac propria virtute producere. Ita Sanctus Thomas 1. p. *questione 110 artic. 2.* Bonaventura in 2. *dist. m. 8. part. 1. artic. 2. quest. 2.* Albertus *dist. 7. art. 8.* Egidius *quest. 3. art. 1.* Richardus *art. 4. quest. 1.* Durandus *quest. 4.* Scotus *d. 8. quest. vn.* Argentina *quest. 1. art. 2.* Bassolis *quest. vn.* Ferrariensis 3. *cont. gent. cap. 10 3.* omnesque recentiores; quam idcirco etiam Valquez *disp. 218. cap. 1.* vocat *concordem Scholasticorum sententiam*; & Suarez ad 1. p. S. Thom. de Angel. libro 4. *cap. 25. nu. 4.* ait, *eam sine magna temeritate non posse negari*. quicquid & Plato olim dixerit apud Augustinum *lib. 1. de ciuit. c. 24.* Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas: alijque nonnulli hæretici apud Irenæum & Epiphanium contra hæres. damnati idcirco in Concilio Bracharensi *I. can. 8. & 12.* & forte etiam notati ab Apostolo *Colos. 2. vers. 8. & 18.* creationem etiam quarundam substantiarum Angelis tribuerint. Contra quem errorem differit S. Thomas 1. *part. quest. 44. art. 1. & quest. 45. art. 1. & 5. & quest. 61. art. 1. & quest. 65. art. 1. & 3.*

2. Probatur assertio primum auctoritate. Ita enim videtur definitum in Concilio Bracharensi *cit. can. 8.* vbi dicitur *Si quis credit, quod aliquantas naturas diabolus in mundo secerit: tonitrua & fulgura, & tempestates & siccitates, ipse diabolus*

3

autho-

authoritate sua faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Et can. 12. speciatim de plasmatione hominis: Si quis plasmationem humani corporis, diaboli dicit esse figuratum, & conceptiones in uicis matrum, operibus dicit demonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Quamquam cum hoc loco directe agitur contra Manichæos & Priscillianitas, qui hasce creaturas tanquam opera diaboli incusabant, mens fortassis non fuit, uniuersim negare, Angelos habere potestatem aliquam Deo primo authori subordinatam per se producendi aliquas substantias. Huc spectat etiam Canon Episcopi 26. quasi 5. ex Concilio Ancyrano citatus *dub. preced.* quem ad hoc propositum etiam adducit Vasquez *loc. cit. n. 5.* Idem docent Ambrosius *lib. 1. de fid. cont. Arian. cap. 8.* & Augustinus *lib. 12. de ciuit. c. 24.* & *lib. 3. de Trinit. 7. & 8.* Leo *epist. 93. ad Turibium cap. 8.* & fauet etiam Aristoteles 7. *Metaph. cap. 6. à text. 22.*

Secundo probatur ratione I. Quia ad has formas producendas, sunt alix causæ naturales per se constitutæ: & quidem non subordinatæ Angelis: Ergo neque necessaria est hæc vis agendi in Angelis, neque recte eis attribui potest: Tum quia ut natura in necessarijs non deficit, ita nec amat superflua, præsertim plures causas secundas & particulares, toto genere diuersas, & inter se non dependentes, ad eisdem effectus per se producendos destinando. Tum quia cum

Angeli sint superioris naturæ, quam agentia corporea, sanè si ipsi per se haberent vim producendi substantias seu substantiales formas, par esset, ut agentia corporea illis subordinarentur.

II. Non est ratio, cur Angeli has potius formas substantiales, in se eminenter contineant, adeoque per se producere possint, quam alias, siue loquamur de formis actu existentibus, siue de possibilibus; omnes autem in se continere eminenter, solius Dei proprium est.

III. Substantiæ naturales omnes, producunt substantias mediatis accidentibus velut instrumentis naturalibus; ac sua natura necessario actiuis & productiuis suorum effectuum; in Angelis autem nulla talis potentia est cogitabilis, præsertim quæ per se possit producere tam varios effectus; cum in ijs non sit alia potentia ad extra operatiua, quam potentia locomotiua, cui tam varij ac diuersi, imo etiam contrarij effectus attribui non possunt; cum adæquatus eius actus sit motus localis.

IV. Accedit ratio S. Thomæ *cit. qu. 110. artic. 2.* Quia vna substantia non potest producere aliam corpoream substantiam, nisi vel totam illam eminenter contineat, ut Deus, vel habeat similitudinem cum effectui, saltem in modo essendi, seu compositionis substantialis, ex materia & forma; ut sunt substantiæ corporeæ: quorum neutrum inuenitur in Angelis: Ergo, &c.

Asser-

4

Affertio II. Angeli per se non possunt etiam producere ullam accidens, seu qualitatem materiale corruptiuam. Ita cum Sancto Thoma, Richardo, Bonauentura, Argentina, Durando, Ferrariensi, locis citatis, ex communi, Gregorius de Valentia *ad 1. p. S. Thom. disp. 8. quest. 5. punct. 1.* Molina *ibid. quest. 110. a. 2.* Fonseca *lib. 7. Metaph. 6. 7. qu. 7. sect. 1. & 3.* Valquez *disp. 218 cap. 3.* Suarez *Metaph. disputation 35. sect. 6. & 1. p. S. Thom. de Angelis libro 4. cap. 26.* Probatur tum alijs rationibus pro præcedenti assertione adductis: tum quia si Angeli possent per se & propria virtute hæc accidentia producere: possent etiam per hæc ipsa producere formas substantiales; cū hæc accidentia sint naturalia instrumenta, siue dispositiones, ad producendam formam substantialem, verbi gratia, calor cum siccitate ad producendum ignem.

5

Affertio III. Angeli etiam per se non possunt producere ullam qualitatem materiale intentionalem sensibilem, puta lumen, aut species sensibiles. Ita citati. Et ratio sumitur tum *ex assertione prima.* Tum quia hæc qualitates, magis quam reales alix, ex sua propria ratione, certam causam efficientem deponunt. Tum quia absurdum est dicere, Angelum posse per se illuminare aerem, absque alio corpore luminoso; item posse producere species visibiles, vel audibiles, sine obiecto; aut sonū sine vlla aeris percussione; hæc enim planè sunt incredibilia; & quæ si admit-

tantur, facile aperire viam poterunt, vt Angelis etiam plures alix præternaturales actiones tribuantur.

6

Affertio IV. Angeli etiam per se non possunt producere ad extra ullam qualitatem, seu accidens, præter, vbi, seu motum localem; eiusque impetum. Ita cum Sancto Thoma & communi veterum ac recentiorū Gregorius de Valentia, Molina, Valquez *locis citatis*; etsi contrarium sentiant primum Thomistæ quidam, qui dum docent, cum Sancto Thoma *in 2. dist. 15. quest. 1. artic. 2.* Angelos nonnunquam agere per corpora tanquam instrumenta, etiam eleuando illa ad agendum aliquid ultra naturalem virtutem corporum; aiunt, hoc fieri per impressionem virtutis, quæ sit qualitas quædam intentionalis, vt docent Soncinas 7. *Metaphys. quest. 25.* & alij nonnulli Thomistæ. Alij docent, posse ab Angelo produci ad extra saltem qualitates quædam intentionales spirituales, vt lumen intelligibile, conceptus, species intelligibiles; vt retulimus *ad 1. p. S. Thom. disput. 5. quest. 3. dubio 2. 5. & 6.* & in his etiam Suarezium, tamen si *hoc loco cit. capite 26.* nullam eius rei mentionem faciat. *Ratio est.* Tum quia accidentia materialia non producuntur nisi à causis materialib. ob dictam superius rationem: accidentia intentionalia nõ nisi ab obiectis, vel à causa eminenter continere ipsa obiecta, vt est Deus; vel etiã ab intellectu quidè, seu agente, seu possibili, sed àctione solò immanente. Speciatim vero cõtra instrumentaria

illam.

illam virtutem ratio est. Tum quia si Angeli producerent in corporibus eiusmodi qualitates instrumentarias ad operandum, ultra naturalem virtutem corporum, tum necesse foret, eos esse causas principales eiusmodi effectuum: quod ipsimet auctores isti negant. Tum quia nulla opus est virtute eiusmodi instrumentaria; cum ad eiusmodi effectus mirabiles & extraordinarios producendos Angeli tantum applicent actiua passiuus, nec ad eos adeo aliud conferant, quam conditionem sine qua non; qua posita, agentia naturalia sua virtute eos effectus producant, vt recte Molina loco citato, & dicitur assertione sequenti.

7 *Assertio V.* Possunt tamen Angeli, applicatione agentium naturalium, seu causarum secundarum, in rebus naturalibus efficere, quicquid per easdem causas naturales effici potest; & tum ob celeritatem applicandi, tum ob solertiam miris modis eas inter se temperandi, admirabiles saepe effectus producere, qui secundum ordinarium alioqui naturae cursum fieri non possent. Ita Sanctus Thomas *quest. 110. art. 2. ad 2. & 3. & art. 4. ad 2. 3. & 4.* & cum magistro in *2. d. 7. omnes Doctores. Ratio est.* Quia vt dictum seu *quest. 2. & 3.* Angeli possunt naturali virtute summa celeritate mouere corpora localiter, & quia cognitionem omnium rerum naturalium habent, ea singulari solertia & artificio inter se commiscere, vt mutua eorum actione effectus ipsas

agentibus & dispositioni materiae proportionati admirabiles inde exoriantur. Qui tamen effectus non ideo simpliciter sunt miraculosi, cum sane in virtute naturali causarum naturalium contineantur; sed solum secundum quid, & quoad nos, vt dictum *dub. 2. q. 1.* De qua re eleganter & erudite disputat Augustinus *citato libro 3. de Trinitate c. 7. 8. 9. 10.*

8 *Assertio VI.* Non igitur possunt demones, siue Angeli, hominem seu corpus humanum conuertere & transmutare in bestias, seu corpora bestiarum: ac proinde transmutationes illae strigum in varias formas brutorum: puta luporum, felium, bufonum, ranarum, auium, &c. non sunt verae conuersiones, sed apparentes tantum, & ficticiae. Ita Sanctus Thomas *1. 2. questione 114. articulo 4. ad 2.* Caietanus, & Thomista *ibidem.* Petrus Tyræus *de spirituum apparitionibus cap. 14.* Deltius *libro 2. qu. 24.* & communis Doctorum, quos citauimus pro assertione secunda.

9 Probatum primo ex Augustino *libro decimo octauo de ciuit. capite decimo septimo, & decimo octauo,* vbi hoc ex instituto docet & probat. Cum enim *cap. 17.* obiectionem de Circe proposuisset his verbis: *Hoc Varro vt astruat, commemorat alia non magis incredibilia, de maga illa formosissima Circe, qua socios quoque Vlyssis mutauit in bestias, & de Arcadibus, qui sorte ducti transibant quoddam stagnum, atque ibi conuertebantur in lupos, & cum similibus feris, per illius regionis deserta vivebant. Si vero carne non vescerentur,*

scerentur humana, rursum post nouem annos, eodem renatato stagno, reformabantur in homines.

Et capite decimo octauo addit sui temporis historias; Nam & nos, inquit, cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres, imbutas his malis artibus, in casco dare solere dicebant, quibus velent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico vertentur, & necessaria quaque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris, quos asini auri titulis inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut sinxit. Ad hæc respondet ipse cit. cap. 18. Hæc vel falsa sunt, vel tam inuisitata, vt merito non credantur. Et infra: Nec sane demones naturas creant si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur questio, sed specie tenus, qua à vero Deo sunt creata commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Et addit: Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim demonum arte vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti: &c.

Secundo probatur ratione. Tum quia, vt dictum, Angeli non possunt per se, aut formas substantiales, aut vlla accidentia materialia & corruptiua producere; sine quibus tamen ista conuersio fieri non potest; nec omnino quicquam in hoc genere possunt efficere, nisi quod vi causarum naturalium earumque applicatione effici potest: at vero vt citò ac subitò,

ac solo alicuius V. G. casei aut veneni gustu, corpus humanum in bestiale vere & realiter transmutetur, nulla ratione fieri potest. Tum quia etiam si per causas naturales, aut etiam immediate per ipsos Angelos, posset subito ita in aliam figuram & temperiem commutari humanum corpus, fieri tamen non posset, vt anima humana illud informaret; vt pote quæ certam, & humani quidem corporis, non bestialis, figuram ac complexionem & dispositiones requirit; ideo enim cum ab his dispositionibus notabiliter dimouetur status humani corporis, mori hominem necesse est: postquam autem anima semel à corpore separata est, non potest denuo vlla virtute naturali ad corpus informandum reuocari; alioqui posset Angelus naturaliter mortuos ad vitam reuocare, &c.

Fieri igitur eiusmodi transmutationes videntur tantum, (præterquam quod nonnunquam mera figmenta sunt, vt de asino Apuleij, & similibus non immerito censet Plinius lib. 8.) siue quia sola phantasia strigum dormientium, aut etiam quandoque vigilantium à dæmone deluditur, vt existiment se esse, quod non sunt, vti etiam in Lycanthropiæ morbo accidere docet Pomponatius lib. 2. q. 28. siue quia dæmon effigiatū ex aere bruti corpus sagæ, aut sibi ipsi, loco sagæ per phantasiam delusæ, circūdat; vulnera simul vulneribus, in apparente bruti corpore, alicunde forte illatis, similia in corpore sagæ

k indi;

infligendo; siue quia aliquando etiã homini veras bruti eximias circumponit; aut verum animal, loco soporati vlpiam, ac somnio delusi venefici hominis substituit, agitaturque, vt ferè etiam docet Augustinus *cit. lib. 18. de ciuit. cap. 18.* & pluribus persequuntur citati, atque etiam Alensis *2. part. q. 43. mem. 3. a. 1.* & Gabriel *in 2. d. 8. quest. 1. art. 2. 3.*

12 Nec obstat, quod vxor Loth, eiusue corpus, in statuam salis conuersa est. *Genes. cap. 19. v. 26.* quodque Nabuchodonotor ad vitam & victum bestiarum reductus, *Daniel. 4. vers. 30.* Primo enim hæc non virtute Angelica, sed diuina facta sunt; neque impossibile est quicquam in hoc genere Deo, vt etiam notauit Augustinus *cit. cap. 18.* Deinde quod ad Nabuchodonotorem attinet, verius est eius corpus non fuisse transmutatũ substantialiter in corpus bestiale; sed potius in humano corpore ad vitam seu victum bestiarum translaturum, vt indicatur *cit. loc. Dan.* vbi dicitur: *Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonotor, & ex hominibus abiectus est, & factum vt hos comedit, & vire cæli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & unguis eius quasi auium: manente nimiram nihilominus figura & idiomate humani corporis.*

13 *Affertio VII.* Possunt quidem Angeli seu dæmones seu sponte sua, seu per sagas externo aliquo symbolo ac quasi tessera fidei datæ euocati, Deo permittente, tēpestates noxias eiere:

adeoque imbres, grandines, pruinas fulmina, typhones, procellasque excitare vel immittere: at non nisi applicatione & interuentu causarum secundarum & naturalium, aut etiam per solum motum localem. Ita iuxta Sanctum Thomam *citata qu. 110. art. 4. ad 2.* communis Doctorum apud Binsfeldium *quest. 4. & in lib. 4. Cod. de Malefic. & Mathem. & apud Delrium libro 2. qu. 11. contra Senecam lib. 4. qu. natur. vbi negat hanc potestatem sagis ac dæmonibus.* Sed res adeo certa est, tum ex confessionibus sagarum: tum alijs argumentis, vt sine temeritate non possit negari.

14 Probatum primo ex Scriptura *Iob. 1. v. 16. & 19.* vbi narratur ex Satanæ procuratione ignem, seu fulmen de cælo lapsum, tactas oues puerosque consumpsisse: & rursus ventum irruisse à regione deserti, & concussisse quatuor angulos domus, oppressis liberis ipsius Iobi. Item *Apocal. 7. versu 1.* referuntur quatuor Angeli stantes super quatuor angulos terra, tenentes quatuor ventos terra, ne flarent super terram. Et capite decimoquinto, & decimosexto, septem Angelis committuntur septem plagæ nouissimæ. Vbi speciatim capite 16. vers. 17. dicitur: *Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, & exiit vox magna de templo à throno dicens, Factum est. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terra motus factus est magnus, quævis nunquam fuit, &c.*

15 Deinde idem confirmat ratio. Quia Angeli per se quidem res aut qualitates corporeas non possunt producere.

cere, ex dictis *assert. 2. & seq.* attamen possunt causas secundas ad eas efficiendas applicare, ut dictum *assertione quinta*. Quod in presenti materia facile ipsi esse, ita ostenditur. Etenim materiam quidem vaporum exhalationumque facile est ipsis, aut iam productam aliunde celerrimo motu adducere, ut accidit *Iob. 1. versu decimo nono*; aut subinde, fauente praesertim caelo, in caavernis terrae, montiumque recessibus, ubi etiam aquae calidae, item nitri, sulphuris, & aluminis copia est, igne excitato, nouaque adeo agentium naturalium applicatione producere. Ex parte vero causae efficientis, aliud opus non est, quam ut daemones eiusmodi materiam ad eam aeris regionem, plerumque mediam euehat; in qua tum causae superiores, tum calor aut frigus circumstant, vim suam ad efficienda eiusmodi meteora ex subiecta materia requisitam, apte exercere possunt. Ad quam rem conferre potest tum certa figuratio & collocatio vaporum, exhalationumque, respectu radiorum solis; maiorque vel minor, in eadem media regione aeris, eleuatio: tum obseruatio syderum, & aspectum, ad eiusmodi tempestates ciendas idoneorum: quarum rerum daemones est scientissimus. Nec impossibile videtur, ut serenissimo etiam caelo tonitrua à daemone excitentur, sola concussione & commotione aeris, ab eodem profecta; sicut nec ut lapis, aut viscosa aliqua exhalatio in altum eleuata, accensa, non ac-

cesa: aut etiam particula quaedam solius aeris violento motu, fulminis instar, ab eodem in terras euibretur: etiam nulla interueniente alia causa secunda motum ci-

Nec obstat Concilij Bracharensis *Canon. 8. superius assert. 1.* citatus. In eo enim solum negatur, diabolum eiusmodi tempestates excitare propria *sua auctoritate*: hoc est per se & independenter à permissione diuina, sicut Priscillianus dixerat.

Dixi vero in *assertione*, daemones aliquando à sagis euocatum hoc facere: quia sagae utrunque ollam suam commisceant vel affundant, hoc non faciunt, nec quidem per modum applicantis actiua passiuus, sed ut Sanctus Thomas *citat. quest. 110 articulo 4. ad secundum*, ex Augustino *lib. 33. quest. 79* dicit, haec magi per daemones faciunt; seu per pactum inicum cum daemone; quia iuxta pactum, externo illo symbolo euocatus, adest, & postulatum effectum, mediantibus causis secundis operatur, ut dictum.

QUESTIO V.

An & qua ratione possint Angeli assumere corpora; & per ea actiones viua exercere.

S. Thom. 1. p. q. 51. a. 2. & 3.

Habet haec res difficultatem non paruum, praesertim quando particularim ad daemones cum strigibus.

k 2 nego.

negotiantes applicatur. Difficiliter enim explicari potest assumptio illa corporum tam frequens, tam subita, tam ad sensum solida, ut non solum à sagis, velut genuina hominum aut bestiarum corpora, videri & tangi: sed & omnis libidinis cum iisdem exercendæ instrumenta esse possint, uti ex confessionibus sagaram est manifestum: similis ratio est bonorum Angelorum, quando ab hominibus contrectari se permiserunt, ut in tribus Angelis, qui apparuerunt Abraham, in Angelo Tobia, & similibus accidit. Quæ res proinde etiam valde dubium habuit Augustinum in *Enchiridio cap. 59.*

2 *Ratio difficultatis est.* I. Quia hoc demones facere non possunt, nisi vel inlesione agitationeque verorum animalium: quod tamen de hominibus aut humanis corporibus, nemo facile dixerit: de alijs bestijs vniuersim nec dixit hæcenus quisquam: nec est ratio asserendi: vel per nouam productionem seu formationem phantasticorum corporum, mediante motu aut etiam actione naturalium agentium: uti quidem communiter fieri existimatur. Cum autem actio hæc omnis fiat, interuenientibus qualitatibus primis, puta calore, frigore, humiditate, siccitate: contemperationeque secundarum; in primis: densitatis & raritatis: quarum actio aut mixtio omnis, quia inter contraria est, successiua est, qui fieri potest, ut momento quasi, omnibusq; promiscue locis, hæc omnia à diabolo

aut fiat, aut fieri videantur; corporis, inquam, humani figmentum cum eorum organorum varietate & distinctione, sine qua corpus humanum, tactus præsertim, & oculorum iudicio, nec videri quidem potest.

II. Aut si hæc omnia ita facile fieri possunt, cur magi Pharaonis non potuerunt suis incantationibus efficere *Sciniphes Exod. 8. v. 18.*

III. Cur nullum agens naturale fuit hæcenus visum, quod elementaresue alias in humanam speciem ita subito conformare possent?

IV. Qua ratione Christus à mortuis resurgens, à deo diserte vel ipso tactu verum corpus à phantastico discerni posse docuit? *Videte, inquit, manus meas, & pedes: quia ego ipse sum: palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. 24. v. 39.*

V. Cur ipse etiam cibi assumptione, se verum esse hominē demonstrauit? *Ibid. v. 43.* Hæc sunt, quæ difficultatem faciunt.

4 *Affertio I.* Certū dogma est, Angelos, seu bonos, seu malos, vere aliquando assumere corpora, præsertim humanæ figuræ: in quibus appareant. Ita docent omnes Scholastici, cum *S. Thoma cit. q. 51. a. 2.* & cum Magistro *in 2. dist. 8. excepto Vdalrico*, qui putat eiusmodi apparitiones solum fieri per illusionē phantasiæ & sensuum; & citat pro eadem sententia Albertum Præceptorē suū, apud Dionysium Carthusianū *cit. dist. 8. q. 1.* cum tamen *Albertus in 2. d. 8. ar. 2. & in opere de qua-*

mor coevis r. p. q. 9. art. 10 & 11. & in sum. tractat. 9. quast. 33. expresse docuerit oppositum, ut etiam ex parte notauit ibidem Carthusianus.

5
3
4
Probatur assertio primo ex Scriptura, quæ sapius eiusmodi corporum assumptionem ab Angelis factam tradit. Ita enim tres Angeli apparuerunt Abraham, in specie virili; qui etiam comedisse ab eo visi; ac postea Sodomam ingressi, vltice flamma nefandum scelus expiarunt. *Genes. 18. vers. 9. & c. 19. vers. 13.* Ita Gedeonem Angelus, in humana specie, ad bellum contra Madianitas animauit, & victoriam prædixit, *Iud. 6. vers. 14.* Ita rursum Angelus appareas Manue, eiusque Vxori, Samsonis cōceptionem, Philistarumq; internecionem prænūriauit, *Iud. 13. vers. 3. & 12.* Ita Angelus humana specie assumpta, Tobiam iuniorem in Rages ciuitatem Medorum duxit, & reduxit, visus palam manducare & bibere. *Tob. 5. vers. 25. & cap. 12. vers. 19.* Ita Christo nato, Angeli exultantes Pastoribus apparuerūt *Luc. 7. vers. 9. & 13.* Angeli quoque Christi resurrectionem, in vestibus albis apparentes, mulieribus denuntiarunt, *Matth. 28. vers. 5. Marci 16. v. 5. Luc. 24. vers. 4. Ioann. 20. vers. 12.* Angeli item dno, virili forma, Christi ad celos ascensum, & futurum aduentum adiudicium Apostolis denuntiarūt, *Actor. 1. vers. 10.* Item Angelus Petrum ex Hierosolymitano carcere mirabiliter eduxit, *Actor. 12. vers. 7. 9. 10.* Denique Christum malus Angelus humana vtiq; forma indutus tērauit, *Matth. 4. v. 3.*

6
Huius autē generis apparitiones non contigisse per solam imaginationem, seu delusionem sensuum, sed verē ipsa etiam externa specie & forma, ex eo optimē probat Sanctus Thomas citata questione 51. articulo secundo, quia visa imaginaria, cum interioris peragantur, non promiscuē videntur ab omnibus, sed solum ab eo, qui talem habet imaginationem. Idē est, si quis ab Angelo sine obiecto sensibili, externos sensus ludificari posse existimet, siue per impressionē specierum, sine obiecto; siue per transmissionem specierum sensibilium, quæ sunt in phantasia, ad sensus exteriores, qui ab eiusmodi speciebus ita immutentur, ac si reuera à rebus externis ad eos deriuarentur, ut cum S. Thoma in 2. distinct. 8. quast. vn. art. 5. ad 4. fieri posse existimat Gregorius de Valentia *diffur. 4. quast. 2. punct. 2. ad r. p. S. Thom.* Quia & tunc ludificatio hæc non fit generatim ex parte principij alicuius communis, sed particularis; quæ proinde ludificatio, per se & ex suo genere non est, nec esse facillē potest communis omnibus. De qua re plura Richardus in 2. dist. 8. art. 2. quast. 2. & Angles in Floribus super 2. p. 1. quast. vnic. de dæmonibus.

7
Secundo probatur assertio ex Sanctis Patribus. Ita enim docet Tertullianus in libro de carne Christi, Athanasius *serm. 4. contra Arian.* Gregorius *hom. 34. in Euang.* Ildorus libro primo de sum. bono cap. 12. Bernardus *serm. 5. in Cant.* Damascenus libro 2. d. fid. cap. 3. & 4. vbi cum addit *κατὰ φαντασίαν* non loquitur

quitur de interiori sensu phantasiae, sed de externa apparentia, ut idē sit, quod secundum apparentiam, ut cū Bilio rectē Valquez disput. 84. capit. 1. Idem sæpē docet Augustinus præsertim libro tertio de Trinit. cap. 10. & 11. & libro 15. de ciuit. capite 23. vbi ait: Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, quæ non solum videri, verum etiam tangi possent, verissima Scriptura testatur: idque aded multorum experimentis confirmant, ut hoc, inquit, negare impudencia videatur. Nec obstat Epiaphanius contra heres. 26. vbi ait: Quomodo potest demon, qui spiritus est immundus & incorporeus, corpora assumere? Loquitur enim iuxta subiectam materiam, de corpore vitali, quo veræ animaticæ operationes exercerentur, ut Gnostici fabulabantur.

Ratio sumenda est; tum ex rei possibilitate, de qua infra; tum ex fine. Quamuis enim, ut docet Sanctus Thomas 1. p. S. Thom. questione quinquagesima prima, articulo secundo ad 2. Angeli non indigeant corpore propter seipsos, tamen si boni sunt, vtuntur corpore assumpto propter nos, ut familiariter cum hominibus conuersando, demonstrent intelligibilem societatem, quam homines expectant, cum eis habendam in futura vita; vel ut similitudinibus rerum sensibilium, repræsententur hominibus intelligibiles Angeli proprietates, ut dicit idem Sanctus Thomas ibidem ad 2. & articulo 3. ad 1. & 2. aut si mali sunt, faciunt hoc, ut sensibili ac familiari repræsentatione sui tanto magis decipiant homines, deceptos-

que in sua potestate retineant, ad exitium sempiternum perducendos.

Assertio II. Assumptio hæc corporū non fit per hypostaticam, aut vllam substantialem vnionem eorundem cum Angelis; aut per solum motum localem, seu coniunctionem tractam eorū in ratione mobilis; sed fit ea corporum assumptio, quatenus Angeli corpora sibi coniungant, tãquam motoribus repræsentatis per corpus mobile assumptū. Ita Sanctus Thomas citata questione quinquagesima prima, articulo 2. ad 2. vbi ait: Corpus assumptum vnitur Angelo, non quidem vt forma, neque solum vt motori, sed sicut motori repræsentato per corpus mobile assumptum. Sicut enim à sacra Scriptura proprietates rerum intelligibilium sub similitudinibus rerum sensibilium describuntur, ita corpora sensibilia diuina virtute sic formantur ab Angelis, vt congruant ad repræsentandum Angeli intelligibilis proprietates. Et hoc est; Angelum assumere corpus. Ita Sanctus Thomas, idemq; docet omnes Scholastici ibidem vel in 2. dist. 8. contra Tertulianum loco citato, vbi indicat, corpora hypostaticè assumi ab Angelis.

Ratio est. Tum quia vnio substantialis corporis, velut materiæ cum forma, est impossibilis in Angelis, vt qui sunt formæ & substantiæ perfectæ & completæ ex disp. 5. q. 1. ad 1. p. S. Tho. Idem de hypostatica etiam vnione verius esse suo loco docetur 3. part. Tum quia finis & vsus eiusmodi assumptionis, non postulat vllam substantialem coniunctionem; cum præsertim assumptiones illæ ordina-

riè non nisi breui admodum tempore durent.

Nec tamen sufficit quælibet corporis coniunctio velut mobilis cum motore; sic enim non rectè dicerentur Angeli in assumptis corporibus apparere: neque etiam Angeli dicuntur assumere cælos, etiam si eos moueant; nec dæmones assumunt corpora strigum, dum eas transferunt; nec Energumenorū corpora, etiam si ea obsideant & moueant; nec si per magiam efficiant aliqua corpora, aut ea moueant, verbi gratia, immittendo fulgura, concitando ventos, assumi corpora hæc dicuntur ab Angelis, etiam si ab his moueantur.

Necesse est ergo, vt corpus & cum Angelo coniungatur velut mobile cum motore; & vt ob peculiarem aliquam similitudinem per illud, & in eo ipso corpore Angelus representetur, tanquam præsens & inexistens motor; ita vt coniunctū ex corpore & motore illo dici possit Angelus: siue ob similitudinariam vnionem materia & formæ, vt cum Aureolo in 2. distinct. 8. artic. 1. docet Suarez citato libro 4. ca. 36. siue quia Angelus eo corpore quasi vestitus ac personatus apparet. Qua de causa nubes aut ignis Israelitas, motore Angelo præcedens, nõ dicitur ab eo fuisse assumptus; sed quidem serpens à dæmone in paradiso, &c. vt etiam hodie hircorum, aliorumue animalium corpora assumere dicitur, quãdo inter striges apparet; quantumuis hæc vnio ad Angelum solummodo dicat respectum

rationis, vt ex communi docet Suarez *ibidem*.

Assertio III. Verius est, ipsam etiam Deum, in vtroque testamento, non nisi ministerio Angelorum apparuisse, ita vt Angeli in assumptis & à se formatis corporibus Deum representarent. Ita Gregorius de Valentia *disputatione 4. questione 2. punct. 2. ad 1. p. S. Thom. Valquez ibid. disput. 185.* & est communior sententia Sanctorum Patrum, in quibus speciatim Dionysius *cap. quarto cæl. hierarch.* Hieronymus *in illud Galat. 3. Ordinata per Angelos,* Cyrillus *libro octauo thesauri capite 2.* Gregorius *libro 28. Moral. capite secundo,* & ex instituto Augustinus *libro tertio de Trinitate capite vndecimo, & libro quarto, cap. vltim. & epistol. 102.* tamen si contrarium sentiant Eusebius *lib. 1. demonstr. Euang. 5. & lib. 5. c. 10. & 11.* Chrysostomus *homil. 16. in Acta ad illa verba capite 7. Expletis annis quadraginta, & Theophylactus in eundem locum;* rati, non omnes huiusmodi apparitiones factas fuisse ministerio Angelorum; quod speciatim etiam de columba, & alijs eiusmodi apparitionibus noui testamenti, docet auctor operis imperfecti in c. 3. Matthæi.

Probatur assertio ex collatione Scripturarum, vt benè deducit Augustinus *cit. c. 11. lib. 3. de Trinit.* Nam *Exodi 3. legimus, Deum apparuisse Moyfi in rubo ignis, & Exo. 19. dedisse Moyfi legem, & in eadē Scriptura docet, apparitiones has factas esse ministerio Angelorū, Gal. 3. v. 19. Lex per Angelos ordinata est in manu mediatoris, & Heb. 2. v. 2. Si enim*

qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus. Et Stephanus actor, 7. vers. 35. disertè asserit, Angelum apparuisse Moysi in rubo. Et nihilominus tamen Deus ipse dicitur apparuisse; quia non in persona Dei, sed in persona Dei, Angelus in corpore à se formato apparebat & loquebatur; quod in alijs Angelorum apparitionibus non fiebat.

13

Ratio est. Quia hoc ex vna parte erat facile Angelo; siquidem corpora illa non erant viua, sed ex aëre formata, vt inferius dicitur, id quod de colūba etiam verius est, cum Augustino libr. 2. de Trinitate cap. 5. Chrylostomo homil. 12. in Matth. & Caietano part. 3. quest. 39. art. 7. probabilius sentit Valentia loco citato, et si post Tertullianū libro de carne Christi, Ambrosium libro de hīs, qui inuitantur, capite 4. contrarium sentiat Sanctus Thomas 3. part. quest. 39. artic. 7. Ex altera parte id magis conueniebat, tum ob maiestatem Dei, cuius personam dignius repræsentabat Angelus, quam sola creatura insensibilis: tum ob consuetam subordinationem causarum mediarum, inter causam primam, & causas inferiores, hoc est, Angelorum, inter Deū & homines.

14

Affertio IV. Angeli communiter nō assumunt viua aut vera hominum, seu aliorum animalium corpora; sed veris ac viuis externa specie similia; quæ sibi plerumque ex impuro aëre, seu vaporibus & exhalationibus nubibusue aëri admixtis formant; idque virtute propria & naturali. *Primum partem ex communi tradit Sanctus*

Thomas 1. p. quest. 51. art. 2. in corp. vbi vniuersim negat, posse Angelos exercere opera vitæ per assumpta corpora. Et in respons. ad 1. supponens, assumpta corpora non esse viua, docet id fieri posse absque fictione: sicut enim nō est contra veritatem, inquit, quod in Scriptura intelligibilia sub figuris sensibilibus describuntur, quia hoc non dicitur ad astruendum, quod intelligibilia sint sensibilia, sed quod per figuras sensibilibus proprietates intelligibilium secundum similitudinem quandam dantur intelligi: ita non repugnat veritati sanctorum Angelorū, quod per corpora ab eis assumpta videntur homines viuentes licet non sint. Non enim assumuntur, nisi vt per proprietates hominis, & opera hominis spirituales proprietates Angelorum, & eorum spiritualia opera designentur. Quod non ita congrue fieret si veros homines assumerent: quia proprietates ipsorum ducerent in ipsos homines, non in Angelos. Ita S. Thomas.

Idem communiter docent cæteri Theologi veteres ac recentiores, locis citatis, & pluribus Tyræus lib. 1. de spirit. apparit. cap. 9. num. 166. Delrius lib. 2. disquisit. questione vigesima octaua, sect. 1. & Suarez citato libro quarto, capite vigesimo quinto, post Augustinum in Enchirid. capite 59. & libro 2. de Trinit. cap. 2. & lib. 3. cap. 2. & Damascenum loco citato contra Tertullianum lib. 3. contra Marcionem cap. 9. & 11. & libro de carne Christi cap. 6.

Ratio est. Tum quia viua animalia perfecta ab Angelis lubitò ac de nouo fieri non possunt, nec per applicationem quidem causarum secundarum;

darum; sicut nec verum corpus humanum, extra vasa naturalia generationi destinata. Tū quia ad propositum Angelis scopum, opus non est viuis aut veris eiusmodi animalium corporibus: quando communiter breui rursam sunt dimittenda. Tum quia Deus tam facile non permittit, vt dæmon, etiamsi velit, vera animalia suis Dominis subducatur, aut ijs pro libitu ad sua sacrilegia abutatur.

Qua de causa etiam existimandum non est, posse dæmonem defuncti alicuius hominis cadauer assumere, nisi forte cadauer alicuius hominis damnati, in casu raro & extraordinario, vt notarunt Tyræus & Delrius *locis citatis*: quod ita etiā fieri posse, & quandoque re ipsa fieri, docet Sæctus Thomas 1. p. quest. 117. art. 4. ad 2. cum Augustino lib. 10. ciuit. cap. 10. & Chrysostomo homil. 29 in Matth. & sequitur ex communi Suarez cit. lib. 4. c. 37. n. 5. & cap. 35. nu. 5. Sicut etiam verius videtur, serpentem illum, in paradiso, primorum parentum seductore, à diabolo assumptum, fuisse verū serpentem; nec incredibile etiam, bestias dæmonem representantes, quibus faga inequitantes per aera vehuntur, nonnunquam esse veras & viuas bestias; quando, vt refertur, nonnunquam ex eiusmodi transportatione catti ex aere decidere visi sunt. Sed hæc rarius contingunt: & idcirco in assertione dixi communiter.

Ex quibus etiam sequitur secunda pars assertionis; quæ ita magis declaratur. Etenim quando corpora ab

Angelis assumpta non sunt ipsotactu exploranda, facillimus & maxime obuius modus formandi & assumendi corpus aliquod est ex impuro aere, seu habitu aeri mixto ad instar nubis condensato; hic enim & magis obuius est, & facile quamuis figuram recipit, ac ad nutū dissipatur. Atq; ita etiam speciatim de impuro aere docent S. Thomas questione 51. artic. 2. ad 3. & Durandus in 2. distinc. & S. quest. 1. item Bonauentura in 2. distinc. 8. part. 2. articulo 2. questione 2. Richardus articulo 1. questione 3. Scotus questione 1. Gabriel questione 1. articulo 2. quos sequuntur Vasquez ad 1. p. S. Thom. disputat. 185. cap. 4. & Suarez cit. libro 4. cap. 34. contra nonnullos, qui ex celesti materia corpora hæc assumi docuerunt, in quibus Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. & Beda lib. variar. quest. 9. sed qui bono sensu explicari possunt de aere. Nec dissentiunt Aletius 1. part. quest. 34. memb. 4. & Albertus 2. part. tract. 9. questione 33. memb. 2. & in lib. de quatuor coeuis 1. part. questio. 9. articulo 11. nisi quod hi etiam de aere puro loquuntur, quibus, loquendo de bonis Angelis, fauent Isidorus lib. 1. de sum. bono cap. 12. numer. 19. & Beda citat. lib. qq. quest. 9. Nec obstat, quod aer, cum sit liquidus, nullius certæ figuræ aut coloris tenax est: Licet enim, inquit Sanctus Thomas citat. articulo secundo ad tertium, aer in sua raritate manens non retineat figuram, neque colorem; quando tamen condensatur, & figurari, & colorari potest: sicut patet in nubibus.

Quam-

16 Quamuis autem Bonauentura, Richardus, Scotus, Durandus & Gabriel *locis citatis* dicant, condensationem illam fieri sola compressione & motu locali partium intra seipias, absque alia alteratione; difficile tamen viderur intellectu, quomodo id naturaliter id fieri possit sine penetratione. Quare etiam Vasquez *l.c. disputat. 184. cap. quarto*, rem hanc dubiam relinquit; Suarez verò numero sexto concedit, aliquando interuenire alterationem.

17 Dixi tamen plerunque; quia quando corpora ipsa ab Angelis assumpta durabilia esse debent, ac ipso sagarum, vt fit, contactu sunt exploranda, verius est, solum aërem halitumque non sufficere, vt recte Molina *question. 51. artic. 2. disput. 2. Delrius lib. 2. quest. 28. sect. 2. contra Chirlandum de sortilegijs q. 1. & Angles in 2. d. 8. q. 2.* quibus consentire videntur Suarez *l.c. lib. 4. cap. 35. numer. 8.* & Vasquez *ibid. disputat. 184. capit. 3. & 4.* qui diuersitatem inter partes assumpti corporis, quoad duritiem & molliem, solum referunt in maiorem vel minorem resistantiam ipsius Angeli respectu tactus; quod in diuturno & vario attractu eiusdem corporis videtur difficillimum, & moraliter impossibile.

Verius est igitur, eo casu, præter aërem, iungendam præterea aquam, terram, lutum, sulphur, resinam, lignum &c. forte etiam accedunt quandoque à cadaueribus animalium damnatorumque hominum ossa; vt etiã

subinde verũ à brutis homineue decilum semen, iuxta S. Tho. *1. p. q. 51. art. 3. ad 6.* aliaque similia, è quibus inter se vtrunque coagmentatis, iunctisq; multo facilius citiusque dæmon, etiam sine alia diuturna actione, alteratione que physica, speciem humani corporis cõfigurare potest, quam ex præsupposita materia, vlla dexterrimi artificis cuiusque manus, vt recte citati. Plura de hac formatione Alësis *2. p. q. 43. mem. 3. art. 1. & Gabriel in 2. d. 8. q. 1. art. 2. & 3.*

18 Tertiam partem cum Alberto & Bonauentura *loc. cit.* tradit Vasquez *cit. disp. 184. cap. 4. & Suarez cit. lib. 4. c. 37. à n. 7. contra Alësem 1. p. quest. 34. memb. 5. & vt apparet S. Tho. cit. 1. p. q. 51. art. 2. ad 3. vbi ait, Et sic Angeli assumunt corpora ex aere, cõdensando ipsum virtute diuina, quantum necesse est ad corporis assumendi formationem.* Quod ita etiam tradit Petrus Bergomus in *Concordant. dub. 117 Ratio est* Tum quia alias conuenientius quodammodo Deus per seipsum ea corpora formaret, præfertim quando ille ipsemet in eiusmodi corporibus apparet. Tum quia cum sapius mali Angeli corpora assumant, idque ad fines pessimos, non est credibile, Deum propria virtute & speciali concursu illa formare: imò Suarez *loc. cit.* putat id esse impossibile, & plane alienam à diuina bonitate. Denique non apparet, cur id naturali virtute Angelorum fieri non possit, vt ex dictis colligitur; nisi forte in extraordinario casu tam perfecta & eximia corporis formatio fiat,

tanta-

tantaque membrorum soliditate & pulchritudine, ut vires Angelicas plane excedat; ut fieri posse, & fortè factum esse in Angelo Gabriele, alij luc Angelis, qui apparuerunt Abraham, vel Jacob, & Tobia, cōcedit Suarez cit. c. 27 n. 8. ubi etiam in eundem sensum S. Thomam non incommode explicat, quasi S. Thomas, de bonis nimium Angelis solū locutus, dicere voluerit, quoad opus est, virtute diuina, &c.

18
 19
 Assertio V. Nō possunt tamen Angeli naturali virtute tam perfecta formare & assumere eiusmodi hominum & animalium perfectorum apparatus corpora, quin à veris plurimū distent; nec difficulter ad eō, præsertim accuratori tactus experimento discernantur. Colligitur ex S. Th. 1. p. q. 51. art. 3. ad 2. & tradūt communiter Doctores locis citatis, speciatim Valquez cit. disp. 184. c. 2. & Suarez cit. lib. 4. c. 35. n. 10. & optime Caietanus 2. 2. q. 95. art. 3. ubi speciatim de demonibus loquens, his verbis rem explicat: *Frequenter accidit, inquit, ut cum demones in assumptis corporibus humanis apparent vigilantibus, conuersenter cum eis familiariter, colloquentes & concumbentes; quandoque etiam munera vera offerentes eisdem. Non enim habent veras carnes, & vera ossa, (nisi forte aliunde ascita, ut dictum) nec membra; sed carnis & membrorum similitudinem, non solum visibilem, sed palpabilem & solidam, ita ut sentiantur tanquam humana persona, ut à multis fide dignis, ex propria experientia narrantibus audiui. In duobus tamen deficere ab humanis percepi corporibus. Primo in tem-*

peramento carnis. Nam confessus est ipse mendacij pater, cum eius caro, quasi glacialis, molesta esset tactui humana carnis, se non posse melius facere. Non potest enim sic commiscere naturalia, absque vera generatione hominis, ut carnem humanam efficiat. Et simili ratione non potest semē humanū efficere, propter perfectionem horū, & similibus effectuum, requirentium propria naturalia actiua perfecta. Et ex hoc patet, quod verissimum est, quod Christus post resurrectionem suam dicit, *Palpate & videte, quia spiritus seu demonium carnem & ossa non habet. Ioann. 20. & Luc. ultimo. secundo (deficit corpus à demone assumptum) in delectatione tactus & concubitus. Est enim tanto personarum humanarum commixtio naturalis delectabilior, quanto verum excedit verissimi. Ita Caietanus.*

Et ratio est; quia ars perfectè naturam exprimere non potest, præsertim quoad eiusmodi effectus tam perfectos, & miram contemperationem partium corporis viuentis, non solum quoad qualitates primas, sed etiam secundas, ut densitatem, raritatem, duritiem, mollitiem, læuitatem, asperitatem, colorem, odorem, &c.

Taceo, quod ut ex Alexandro ab Alexandris lib. 4. genial. capit. 19 Rhodigino libro 16. lect. antiq. & Remigio libro 1. demonolat. docent Binsfeldius de Confess. malef. pralud. 12. Deltius libro secundo, quæstion. 28. sect. 3. & Suarez citat. libro 4. cap. 35. plerumque effigiē humani corporis à diabolo assumptam, parte aliqua apparere mancā,

1 z aut

aut monstrosam, insigniterue horridam, vocemque stridulam, obscurā, confusamque; velut è dolio fractaue olla prodeantem.

21

Affertio VI. Angeli per assumpta corpora non exercent vllas veras actiones vitales & animasticas: adeoq; proprie nec comedunt, nec generāt, nec loquuntur, nec ambulant; etsi opera vitalibus his actionibus similia exercent. Ita S. Thomas 1. p. q. 51. a. 3. corp & ad 2. 3. 4. 5. 6. Caietan^o. Molina, & omnes Commentatores *ibidem*; itē Vasquez *disput.* 186. cap. 2. & Suarez *cit. lib.* 4. capit. 38. Et prima pars est communis Doctorum in 2. *distinct.* 8. *Ratio est.* Quia ad operationem vitalem, quæ per corpus exercetur (de qua solum in præsentī sermo est) requiritur, vt sit à principio vitali intrinseco & substantialiter coniuncto ipsi corpori, per quod eiusmodi operationes exercentur: quod in præsentī non fit, quia Angelus non est substantialiter coniunctus corpori; nec corpus ipsum, cum sit expers vitæ, habet vllam potentiam vitalem, nec vllas actiones, quæ recipiantur in subiecto vivente à quo procedant.

Secundæ parti contradicunt quidem nonnulli Doctores, saltem quo ad modum loquēdi. Etenim Alensis 2. p. q. 35. memb. 2. Scotus in 2. *dist.* 8. q. vn. & ferè Gabriel *question.* 1. art. 3. dubit. 2. docent, Angelum in assumpto corpore verè posse comedere; sed cum S. Thoma verius negant Bonaventura, Richardus, & alij Doctores cōmuniter in 2. *dist.* 8. & Scotus ipse in 4. *dist.*

45. q. vn. art. 5. & Clitonæus in Damasc. lib. 2. c. 3. E diuerso Bonaventura, in 2. *dist.* 8. part. 1. art. 3. q. 2. Angelis tribuit verum motum progressiuum & ambulationis, quod cum S. Thoma verius negant Scotus in 2. *cit. dist.* 8. ad eod., vt etiā secunda illa pars sit cōmuniō inter Scholasticos; quamuis vt notavit Gregorius de Valentia ad 1. p. S. Th. *disp.* 4. q. 2. pun. 3. hæc ferè tantum sit quæstio nominis, de qua nō magno opere etiam disputandum censuit Augustinus lib. 15. de civit. cap. 22.

Ratio est. Quia comedere, generare, loqui, ambulare, seu motu progressiuo moueri, proprie nō significāt meram actionem transeuntem, secundū se & materialiter acceptā, vt est V. G. sumptio & traiectio cibi, productio qualiscunque substantiæ viuētis, formatio alicuius soni in aere, motus localis; sed significāt has actiones cum modo vitali, atq; adeo vt procedūt à principio vitali intrinseco & substantialiter coniuncto; quod in Angelis deest, vt dictū. Alioquin enim etiam vētus, dum casu format sonū articulare in aere, loqui diceretur: & ignis aut mare comedere cibum, quem ad interiora recipit, & transmittit, &c.

Ex quibus facile patet tertia pars assertionis. Quia vt iuxta S. Thomam *loc. cit.* recte notarunt Vasquez & Suarez *locis citatis*, duo sunt genera actionū vitalium: vnum earum, quæ etiam secundum se & substantiam suam non possunt esse nisi à principio vitali, vt sunt operationes sensuum: alia, quæ secundum substantiam ipsam, seu

gugad

quoad suum terminum materialiter spectatum, non sunt vitales, nec ad eo requirunt principium vitale; sed solum sunt vitales quasi quoad modum seu specificam rationem, ut sunt illæ, quas diximus; nimirum locutio, deambulatio, manducatio, itemque ritus, fletus, & fere generatio. Prioribus non possunt Angeli similes actiones producere; quia cum etiam quoad substantiam sint vitales, nulla actio non vitalis potest illis proprie esse similis. At vero actionibus posterioris generis, possunt Angeli inrerueniente motu locali similes actiones producere; ut allisione aeris ad corpus, certo modo conformatum, vocem locutioni similem producere; item in assumpto corpore, motu illo pedum similitudo, motum animalis progressionis & ambulationi similem conformare; cibum quoque factitio ore sumere, ac mastigare, & quasi per fauces in viscera, seu interiora corporis assumpti trajicere; multo etiam artificiosius omnia hæc representando, quam olim caput Buconis loquelam, aut Architectæ columba volatum representavit; cum tamen interim in his nec sit vera locutio, nec vera ambulatio, nec vera manducatio, ut dictum, &c.

Paulo diuersa est ratio generationis animasticæ: cuius terminum etiam secundum se & materialiter spectatum, cum Angeli proprie ac per se efficere non possint, sed solum per accidens, applicando actiua passiuis, idcirco nec ipsi proprie apper se

exercere possunt actum generationis, aut generationi reipla similem: sed solum exterius per motum localem applicando actiua passiuis, nimirum semen à viro acceptum transfundendo in matricem mulieris, causa esse per accidens generationis; ita quidem, ut etiam inde proles generetur, quæ tamen non propterea dæmonis, sed hominis qui semen emisit, & feminæ quæ recepit proles sit, ut post Augustinum lib. 15. de ciuit. cap. 23. & li. 3. de Trinit. cap. 8. recte S. Thomas cit. q. 41. a. 3. ad 6. Bonauentura, Scotus, Carthusianus, Gabriel in 2. dist. 8. Castro lib. 1. de iusta heret. purit. c. 16. Medina in 1. 2. q. 72. artic. 1. & Suarez cit. lib. 4. capit. 38. num. 10 & alii.

Atque hæc causa est, cur Angelus Tob. 12. v. 19 dixerit: *Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibi inuisibili & potu vtor.* Abraham autem Genes. 17. cum cibos offerret Angelis, eos Angelos esse necdum cognouerat: in quibus tamen Deum venerabatur, sicut soles Deum esse in Prophetis, ut post Augustinum l. 16. de ciuit. c. 29. dicit S. Thomas cit. artic. 3. ad 5. Alia ratio fuit Christi Domini, qui cum post resurrectionem cibum vitalibus organis, veraque actione vitali assumpserit, atque ad stomachum transmiserit, vere ac proprie comedit, tamen si eum non conuexerit, aut in suam substantiam conuerterit: quod ad propriam manducationem minimè requiritur, ut habet communis cum S. Thoma cit. a. 3. ad 5. & pluribus persequitur Suarez cit. l. 4. c. 38. n. 17. & 18.

26 Ex quibus fere etiam colligitur
 responsio ad difficultates & rationes
 dubitandi initio propositas. *Ad pri-*
mam. n. patet solutio ex assert. 4. & 5.

Ad 2. de Magis Aegyptiacis respō-
deo, eos non potuisse ope dæmonis
efficere sciniphes, siue defectu dis-
positionum naturalium, siue potius
Deo impediēte. In quem sensum
Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. nono ait:
Neque enim occurrit alia ratio, cur non po-
tuerint facere minutissimas muscas, qui va-
nas serpentesque fecerunt, nisi quia maior
aderat dominatio prohibendi per Spiritum
sanctum, quod etiam ipsi magi confesi sunt,
dicentes, Dignus Dei est hic.

27 *Ad 3. ex comparatione agentium*
naturalium petitum, Respondetur, An-
gelos ad hæc corpora effigianda
multo maiori facultate pollere,
quam vlla alia agentia naturalia vel
artificiosa; ob vniū singularem moti-
uam, & penitissimam eognitionem
rerum naturalium, vt dictum assert.
quarta & 5.

Ad 4. patet ex assert. 5. responsio,
 Siquidem tactus experimento mo-
 raliū certum & euidentē esse pote-
 rat, corpus Christi rediūū, verum &
 naturale corpus esse, vt recte etiam
 post Caietanum 2. 2 q. 95. artic. 3. Val-
 quez citat. disp. 184. cap. 2. num. 12. &
 Suarez cit. lib. 4. cap. 35. num. 11. & 12.

28 *Ad 5. Respondeo, solum quidem per*
se etiam non fuisse sufficiens signum
veri ac naturalis corporis; sed alijs
tamen signis additum merito augere
poterat eiusdem rediūū fidem. In
quem forte sensum etiam Sanctus

Thomas 3. part. quest. 55. articulo sexto
 docet, singula illa argumenta resur-
 rectionis per se non fuisse sufficien-
 tia, bene tamen coniuncta cum testi-
 monijs Prophetarum. Quanquam
 aliud est resurrectio, aliud absoluta
 præsentia veri & vitiū corporis. &c.
 Sed de hac re suo loco plura.

QVÆSTIO VI.

An & qua ratione Angeli generalem ordi-
nem & statum huius mundi immutent,
causarumque naturalium efficientiam
suspendere vel impedire
possint.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

NON agit quidem hac de re San-
 ctus Thomas ex instituto his lo-
 cis; at quia tamen ad multa expli-
 canda necessaria est, quæ diabolus
 per striges aut magos factitate vide-
 tur faciendo V. G. vt magi reddantur inui-
 sibles, vt ignis subiectum stramen non com-
 burat. &c. opera præteritum est eam bre-
 uiter explicare.

Assertio I. Non potest Angelus sub-
 stantialem statum huius vniuersi de-
 struere aut vniuersalem seu essentia-
 lem rerum naturalium ordinem im-
 mutare: quare nec potest vacuum,
 aut penetrationem corporum effi-
 cere; nec cælum aut stellam aliquam
 ad terram detrahere; nec terram v-
 niuersam ad cælum attollere, aut
 suo loco dimouere; nec vniuersalem
 elementorum situm pervertere; aut
 integrum aliquod elementum de-
 struere;

struere: nec solis astrorumue cursum turbare; nec lumen præsentis solis sine medio intercipere; nec influxû cæli impedire: nec intrinsecas & naturales rei proprietates tollere: adæoque nec naturales causarum naturalium actiones, positis omnibus ad agendum requisitis, impedire: solus Deus negato concursu necessario suspendere eas potest. Ita supponunt passim Theologi, vbi de his rebus agunt: in primis Sanctus Thomas 3. p. quæstion. 13. articulo secundo, vbi etiam animæ Christi talem potestatem negat, secundum propriam naturam & virtutem, siue naturalem, siue gratuitam. Et 1. p. qu. 1. o. art. 2. negat materiam corporalem obedire Angelo ad nutum. Quibus locis idem docent Theologi, speciatim Suarez ibidem & metaph. disputat. 19. sect. 1. nu. 14. & disput. 43. sect. 4. & cit. lib. 4. cap. 27. num. 6. vbi ait; Cum ordo vniuersi certis Dei legibus definitus sit, Angelus simpliciter vniuersi ordinem inuertere non valet. Eandem doctrinam habent Guilielmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso, Albertinus tom. 1. quæst. 1. Coroll. 2. & Delrius lib. 1. & 2. disquisit.

In eundem sensum Augustinus libro tertio, de Trinit. cap. 7. & 8. ait: Non est putandum, istis transgressoribus Angelis, ad nutum seruire hanc visibilibus rerum materiam, sed Deo potius, à quo hæc potestas datur, quantum in sublimi & spiritali sede incommutabilis iudicat. Et cap. 9. Aliud est, inquit, ex infimo ac summo causarum ordine condere atque administrare creaturam; quod qui facit, solus creator est Deus.

Ratio assertiois est. Quia quædam ex his superant naturalem virtutem omnis agentis creati: quædam etfi forte non superent: tamen iuxta constitutam legem & ordinationem Dei, de statu vniuersi huius conseruando vsque ad finem mundi, iuxta promissum illud factum ad Noe Genes. 8. vers. 22. & cap. 9. vers. 11. & decimo tertio. Angelis non permittuntur: vt Verbi Gratia sistere cælum, aut cursum solis, vel astrorum perturbare: quare etiam cælos mouere dicuntur per modum naturæ. Et conuenientissimum erat vt status & ordo vniuersalis mundi soli auctori Deo subiaceret: sicut vniuersalis regni status à solo Rege dependet, qui solus etiam vniuersales regni leges figit & refigit.

Quamquam idem Augustinus ibidem inferius sentiat, difficillimum esse, particulatim definire, quid Angeli per naturam possint, & Deo prohibente non possint. Ait enim: Quid autem possint per naturam, nec possint per prohibitionem, & quid per ipsius naturæ suæ conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est, imo vero impossibile, nisi per illud donum Dei, quod Apostolus commemorat dicens: Alij diiudicatio spirituum, Nouimus enim hominem posse ambulare, & nequaquam hoc posse, si non permittatur: volare autem non posse, etiamsi permittatur. Sic & illi Angeli quædam possunt facere, si permittantur ab Angelis potentioribus ex imperio DEI; quædam vero non possunt, etiamsi ab eis permittantur: quia ille non permittit, à quo illis est talis naturæ modus.

modus, qui etiam per Angelos suos & illa plerunque non permittit, qua concessit, ut possint. Ita Augustinus.

5 Nihilominus, quia Angeli ad extra nihil possunt efficere, nisi motum aut quod ex motu naturaliter sequitur, ut superius dictum, facile est intelligere, ab ijs naturaliter effici non posse penetrationem eorum, nec vacuum: præsertim quando hæc vniuersalis natura rerum respicit: cui Angelus minime dominatur: ut neque influxum cæli, aut actionem causarum naturalium, omnibus ad agendum positis, impedire. E contrario, quia Angeli naturaliter, & quantum est ex intrinseco operationis modo, libere cælum mouent: neque natura sua ad tantam præcite velocitatem, aut hanc vel illam rationem motus, determinati sunt, utique possent sua natura & naturalibus viribus cælum aliter mouere, aut omnino sistere, si diuina lex & ordinatio non obstaret: quæ etiam communiter prohibet alia multo minora, ne ab Angelis effici possint. Possent enim Angeli, ut recte ait Suarez *hic loc. cit.* si nudam facultatem naturalem spectes, animalia occidere, arbores eradicare, montes transferre, & similia, quæ per violentum localem motum fieri possunt: sed moraliter ac Deo permittente non possunt: & boni non volunt, nec velle possunt: mali etiam si velint, non valent.

6 *Affertio II. Potest quidem Angelus naturaliter sensuum etiam externorum sensationem varie impedire, ip-*

solque sensus iudicare: at vero ut potentia videndi simul cum organo non læsa aut turbata, siue distracta, obiectum visibile debito modo præfens, nulloque tegumento cooperatum, clara cæteroqui luce videri non possit, nulla vi naturali efficere potest. Ita communis Doctorum. Et priorem partem tradit Sanctus Thomas *questione 6. de potentia articulo 5. ad 6. & quest. 16. de malo articulo nono ad 2. & in 2. distin. 8. qu. vn. art. 5. ad 4. Alensis part. 2. qu. 43. mem. 3. Gabriel & alij Doctores in 2. dist. 8. Caietanus 2. 2. qu. 95. articulo 3. Gregorius de Valentia de Angel. disp. 4. qu. 2. pun. 2. Post Augustin, 18 de ciuit. cap. 18.*

7 *Ratio est. Quia cum ad sensationem, præter animam ipsam, & potentiam innatam, requirantur etiam tum per modum principij, organum sanum, item obiectum, ac species: tum per modum conditionis necessaria, debita approximatio obiecti, item medium certo modo dispositum, & ne animæ attentio tota in alias res sit distracta & abrepta: hinc fit, ut Angelus varijs modis sensum iudicare, aut sensationem impedire possit: 1. Ex parte organi: tum replendo illud humore aliquo & rheumate: tum figuram organi, præcipue oculorum, quadam compressione aut distractione immutando: tum spirituum influxum, sine quibus non fit sensitio tantisper inhibendo. Qua ratione in deliquio animæ, homo etiam apertis sensibus nihil sentit, & in cataractis facile alij alijque sensus quasi obstru-*

obstruuntur & obtunduntur. 2. Ex parte obiecti, subito vel formando, aut adducendo, vel remouendo, aut dissoluendo, aut immutando, & aliter atque aliter conformando obiectum, vt *dub. preced. dictum* 3. Ex parte speciei, aut interposito obstaculo impediendo propagationem eius usque ad oculum, siue sensum; aut respectu sensus interni, spiritus vitales, qui sunt vehicula siue receptacula specierum, varie commouendo, retrahendo, agitando, conturbando, vt dictum. Atque ad hunc modum nonnulli putant, aorasm Sodomæorum factam fuisse spirituum animalium repressione. 4. ex parte approximationis, remouendo, vel post tergum reijciendo obiectum, vt dictum. 5. Ex parte mediij interposito obstaculo tegendo, vel occultando obiectum; item colorando, vel condensando, aut in figuram certam, concuam, aut connexam, regularem vel irregularem conformando, partem aliquam mediij; ita vt quemadmodum per specula seu vitra colorata, aut aliter & aliter configurata, obiectum aliter & aliter, maius vel minus; rectum vel distortum representatur, vti in specillis quotidie videre est; ita etiam per similem conformationem mediij, seu partis mediij aliter & aliter visus afficiatur. *Sicut*, inquit Sanctus Thomas *cit. 2. sent. distin. 8. ad vaporacionem cuiusdam summi trabes domus videntur serpentes*, &c. 6. Ex parte attentionis, commouendo phantasmata, & distrahendo

mentem, vt alijs, non presentibus rebus & obiectis animi attentio applicetur.

Addit Sanctus Thomas *cit. distin. 8. question. vii. articulo 5. ad 4.* alium modum ludificandi sensum externum, cum ait: *Fieri potest, vt species, que sunt in imaginatione seruata, operatione demonum, ad organa sensuum fluant, sicut contingit in somno; & ideo quando contingunt illa species organa sensus exteriora, videntur, ac si essent res presentes extra, & actu sentirentur.* Quod etiam tradit & sequitur Gregorius de Valentia *citata disputatione quarta, questione secunda, pun. 2. vt dictum dubitat. precedent.* Sed hoc difficile est: non solum quia sic demon sensationem in externo sensu efficere posset, sine vlllo obiecto; sed etiam quia species, quibus mouetur sensus externus, non sunt phantasmata, sed species sensibiles ab obiecto immediate producta, & dependentes. Quod si solum de visione phantastica loquitur S. Thomas, quid ad eam conferre potest transmissio specierum ad organa sensus externi?

Atque ex his sequitur secunda pars assertionis: Nam si remoto omni obstaculo, tam ex parte potentia, & organi, quam mediij, aliarumque conditionum, obiectum presens & illuminatum videri non posset, id vel fieret, impedita specierum visibilium productione, seu propagatione usque ad oculum, aut positis etiam omnibus ad videndum requisitis ipsa per se facul-

cultate videndi, ab eliciendo visionis actu impedita: at neutrum est possibile, ex prima assertione; quia diabolus non potest causatum naturalium actiones, positis omnibus ad agendum requisitis impedire, ut dictum.

Reddere igitur hominem ἀόρατον & inuisibilem diabolus duntaxat potest, sublato aliquo ad eum videndum principio, aut dispositione, vel conditione, siue ex parte obiecti, siue medij, aut ipsius potentiae seu organi requisita: nimirum aut subita ipsius hominis in alium locum distantem occultamue translatione, seipsum subinde interim, cum opus videtur, hominis absentis, somnioque forte delusi, loco, per aliquam externam operationem praesentem substituendo; aut nubis seu aerei cuiusdam operimenti, alteriusue corporis, ad res ceteras praesentes bene accommodati obiectu; aut potentiae visus seu organi reali physicaeque alteratione: siue quia crasso fumo ac fuligine interius excitata, oculi à visione impediuntur: siue quia spiritus animales ad visionem requisiti ita suo loco mouentur, ut visioni subseruire non possint: siue quia ipsum organum humore crasso repletum, aut pellicula inductum, seu alias deprauatum, species apte recipere, vel ad locum visionis transmittere non potest.

37 *Assertio III.* Non potest quidem diabolus facere, ut ignis stramen debite approximatum & dispositum, adeoque omnibus ad agendum

requisitis positus, non comburat; at tamen ut exterius videatur ab igne non comburi, quamuis debite approximatum, facere potest; sicut & humanum aut animalis corpus intrinsece incorruptibile seu inuulnerabile reddere non potest, sed solum extrinsece reprimendo seu cohibendo vim globi, seu ferri in corpus impacti, vel adacti. Haec assertio quo ad partem negatiuam sequitur ex prima assertione; & est ex mente Doctorum, quos citauimus: quia nec impedire actionem naturalem, omnibus ad agendum praerequisitis potest: neque naturales, & intrinsecas rerum proprietates tollere vel immutare. Pars autem affirmatiua eiusdem assertionis patet experientia magorum, quibus cum daemone pactum intercedit.

Fieri autem potest, ut stramen videatur ab igne non comburi: siue delusione sensus externi, per fatui alicuius fictiq; ignis aut straminis representationem: siue quia inter ignem & stramen, ferrum aut lapis artificiose interpositus est: siue etiam quia stramen liquore igni resistente imbutum est, uti fieri posse tradit Fallopius. Atque in hunc modum intelligi & explicari debet, quod de Zingaribus (superstitiosa illa & vaga gente) iactari ab imperita plebe solet, eos in stramine ignem accedere posse: ita ut stramen interim non comburatur. Nam subtractione virtutis seu influxus naturalis ignem ab actione naturali cohibere solus Deus potest, qui tres pu-

eros in camino ignis illasos conseruauit.

73 Eodem modo potest demon vim vel impetum globi aut ferri subito inhibere & retardare, ne corpori vulnus vitium aut lationem inferat: quia hoc solum est impetum, & motum localem rerum naturalium sistere & inhibere: quod potest quisquis mouendi vim & impetum fortiore habet, quam sit in re mobili: cum sit eiusdem rationis & virtutis mouere aliquid, & motum seu impetum aliunde impressum cohibere, vt superius suo loco dictum.

74 Qua quidem in re est aliquod discrimen inter vim motiuam rerum naturalium, ipsumque motum vnde cunq; tandem rei impressum, & inter alias agentium naturalium virtutes actiuas earumque actiones. Quia enim Angelus ad extra directe & per se producere nihil potest, praterquam motum vel impetum ad mouendum, idcirco potest ipse quidem per se ipsum immediate etiam sine alia mutatione interueniente, conatum seu applicationem causae naturalis ad se vel aliam rem mouendam retundere, & quoad effectum irritam reddere: sicut & motum in medio cursu suo arbitrato intercipere: at vero ceteras virtutes ad agendum, earumque naturales actiones & effectus impedire non potest, nisi vel interposita causa secundae contrariae seu resistetis: aut facta alia mutatione, siue ex parte agentis, siue passiuae, aut medij, seu debita approximationis: quod face-

re demon aliquando potest per motum localem, aliquando non nisi per applicationem aliorum agentium naturalium, iuxta variam & peculiare a vniuersaliusque agentis, seu actionis naturalis & praesentium circumstantiarum rationem.

Ex quibus deuique colligitur, motum localem quidem ignis dationem suo arbitrato per se immediate inhibere & intercipere posse: calefactionem ignis in subiecto apto & approximated per se immediate cohibere aut interrompere non posse, nisi aliqua alia mutatione interueniente, vt dictum. Quae ratio etiam in homine longum somnum, aut inedia causate potest. An vero demon suo arbitrato, siue per se, siue per striges, hominibus nocere possit, dicitur disput. huius de Angelis, q. 6. dubio ultimo, in quo etiam cetera tum ad bonum, tum ad mali Angeli functiones & studia erga homines spectantia declarabuntur.

QVÆSTIO VII.

De prauis demonum studiis & infestationibus, ad homines seducendos & perdendos: Speciatim an demones absque speciali permissione Dei, siue per se, siue per striges, maleficosque homines, nocere hominibus possint.

S. Thomas, 1. p. q. 64. a. 4. & q. 114.

DE hac re solam generatim & breuiter agit Sanctus Thomas qu. 64. a. 4. ex instrituto vero & particula-

culatim quæst. 114. Nos supponimus id velati principium, quod alibi docuimus; dæmones quosdam ex diuinæ prouidentie dispositione in hoc mundo inter homines degere, partim vt dum Deo permittente, ijs tentandis & exercendis operam ponunt, bonum eorundem, Deiq; gloriam vel inuiti, & quasi præter intentionem procurent & promoueant, vt pluribus differit Chrysostomus *homil. 1. ad populum* & prosequitur *Barraeus lib. 2. concord. c. 8. & seq.* partim etiam vt velati ministri diuinæ iustitiæ, homines ob sua peccata castigent & puniant; quod Deo etiam nonnunquam præcipiente & directe volente facere possunt, in ijs pœnis exequendis, quæ per se culpa vacant vt bene declarat *Suarez hic l. 8. c. 20. n. 7. & 8.* Vnde *Beda l. var. q. 9. 9. Quoties, inquit, Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, ad ministerium vindictæ Angeli (mali) mittantur: qui tamen diuinæ potestate coercentur, ne tantum nocent, quantum cupiunt.* Hoc principio posito, rem hanc omnem aliquot quæstiunculæ breuiter explicabimus.

2 *Primo igitur quæritur, vtum omnes dæmones promiscue, ad tentandos homines in hac vita incumbant.* Respondeo breuiter immediate ac per se ipsos non tentare, nisi eos, qui in terra seu aere inter homines degunt: quod quidem contingit non omnibus simul, nec determinare ac perpetuo certis quibusdam, sed alternatis quasi vicibus. modo his, modo alijs; hoc solum ex-

cepto, quod supremus Lucifer in inferno vsque ad tempora Antichristi alligatus creditur, iuxta *Apoal. 20.* At vero mediate & consilio atque hortatione credibile est, omnes pariter ad seducendos homines operam conferre: cum id & facile possint, & ob summum, quo erga homines feruntur, odium & inuidiam, vtique etiam velint.

Secundo quæritur, *vtum inter dæmones, quoad homines tentandos, sit aliqua subordinatio, ita vt alij aliorum iussu & auctoritate hæc in re duantur?* Respondeo cum *S. Thoma q. 109. a. 2. Guilielmo Parisiensi 2 part. de vniuers. p. 2. cap. 14. 15. 16. & Magistro, & communi Doctorum in 2. d. 6. sententia, quam bene explicant Gregorius de Valentia disp. 8. q. 4. pun. 3. & Suarez de Angel. l. 8. c. 21.* esse plane inter dæmones aliquam prælationem, fundatam quidem in ipsa eorundem natura, prout alij alijs secundum speciem sunt superiores: sed quæ tamen tum ex voluntario eorundem consensu, tum etiam ex ipsa ordinatione diuinæ prouidentie ac sapientie, partim id permittentis, partim etiam ad bonum finem ordinantis ac dirigentis eam subordinationem, compleatur & perficiatur. Hoc significatur à Christo, *Luc. 11. v. 17. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, &c. Et si Sathanas &c.* Et ab Apostolo *Ephes. 6. v. 12. inter dæmones referuntur principatus & potestates quibus 1. Cor. 15. v. 24. adduntur virtutes, vbi dicitur: Deinde finis, cum tradiderit regnū Deo & Patri, cū*

euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, vbi glossa ordinaria: *Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis praesunt, daemones demonibus, homines hominibus ad utilitatem viuendum, vel ad deceptionem, sed hominibus collectis, iam omnium praelatio cessabit, quia necessaria non erit.* Et Augustinus l. 83. q. 69. ait: *Eua- cuando omnem principatum & potestatem, manifestari & omnibus notum fieri, nullum principum vel potestatum, siue celestium, siue terrestrium, per se habuisse aliquid principatus vel potestatis, sed ab illo, ex quo omnia, non solum ut sint, verum etiam ut ordinata sint.* Et ratio est. Quia praelatio inter naturas specie distinctas, & ex se inuicem sua natura pederere aptas, fundatur in ipsa praestantia naturae, secundum quam inferior à superiori dependet; haec autem diuersitas naturarum conuenit Angelis, tam bonis, quam malis, ut dictum *questio. 1. dub. 1.* Ergo. Qua ratione etiam S. Thomas *loc. cit.* sentire videtur, ex ipsa quoque praecise natura rei, atq; in omni statu, Angelos inferiores fuisse superioribus subiectos: quod tamen negat Suarez *cit. capit. 21. à n. 14.*

Sane quia Angeli mali ab initio motioni Luciferi se peccando submiserunt, tum etiam ut post lapsum eorum regnum in ordine ad seducendos homines stabile esset, valde credibile est, inferiores etiam voluntarie consensisse in praelatione superiorum; etsi nec dubium, quin in ipsa executione, pro libertate arbitrij sui, saepe etiam reluctentur, ut recte Valentia *loc. cit.* praeterquam quod di-

uinae prouidentiae ordo ad bonum finem haec omnia ordinantis non permittit, ut suo arbitratu singuli ad haec studia ferantur: etsi quidem positivae etiam non velit aut intendat; ut inferiores superioribus in prauis eiusmodi studijs, & procurationibus obtemperent; quia malum velle non potest.

Sed nec Deus ipse, ob eadem causam, positivae inter daemones ministeria nocendi distribuit, uti significat Bonauentura in 2. *distinct. 6. quest. vltim.* sed potius Lucifer, ut cum S. Thoma *questio. 114. artic. 1.* & Guilielmo Parisiensi recte Suarez *cit. capit. 21. à numero 25.* Quae autem praeterea in particulari à nonnullis circa hanc praelationem referuntur, tum à Guilielmo Parisiensi *loco citato capit. 5. 8. & sequent.* tum ab alijs, incerta sunt, ut post Binsfeldium *libro 6. de maleficijs pralud. 10.* recte notauit Suarez *cit. capit. 21. numero 21.* Quomodo autem superiores daemones etiam possint inferiores violenter loco mouere, vel sistere, etsi directe eos ad aliquid agendum cogere non possint, patet ex *qu. 5. dub. 2. disp. 5.*

Tertio quaeritur, *an daemones ab exordio mundi, & nunc etiam cunctos homines ex aquo infestent.* Respondeo, sine permissione Dei, daemones nihil in hac re facere posse, ut inferius dicitur; & verò hac permissione non exclusa, iuxta SS. Patrum & Scripturae doctrinam, discrimen est inter varios status seu aetates mundi. Nam *in statu innocentia non permittitur est daemones*

ita tentare hominem, sicut post peccatum: illic enim solum exterius suadendo tentant; postea vero etiam interius alliciendo seu inclinando, ut dicitur.

6 *Secundo* post peccatum usque ad Christum multo infestius tentare ac persequi homines permissus est, quam post aduentum Christi: hinc enim passim idolorum responsa cessabant; nec tam frequentes, ac prodigiosa elementorum perturbaciones à demonibus excitari poterunt, præsertim ubi crucis Christi trophæum erectum, aliaque fidei nostræ symbola in usu essent. Quo tempore etiam usque ad persecutionem Antichristi, Lucifer in inferno alligatus creditur. *Apocalyp. 20. versic. 2.*

7 *Tertio* inter ipsos etiam homines hoc tempore discrimen est, quia baptizatos vniuersim & à toto genere minus permittitur infestare, præsertim externis & violentis machinationibus, quam infideles non baptizatos; uti etiã è terris Ethnicorū ac gentiliū, nēpè Indiã tã Orientalis, quã Occidentalis, multo horribiliora diabolicæ virtutis ac potentia documenta ad nos scripta transmittuntur, quam in terris Christianorum audiuntur. Ut cum illic demones visibiliter ac familiariter palam inter homines versantur, docent, monent, puniunt &c. cum supra fidem prodigiosas sæpe tempestates eicient, aliaque eis nocumenta inferant; quorum etiam nonnunquam

etiam vicini, seu permixti inter Ethnicos Christiani participes fiant, credibile tamen est, ea non nisi ob Atheismi seu gentiliti impietatem, communiter ijs locis adeo inolitam, à DEO permitti. Idem ferè seruatà proportionè dici potest de fidelibus iustis, si cum peccatoribus conferantur.

8 *Quarto* discrimen est inter tempora postrema, seu extremo iudicio vicina; & anteriora. Nam sub tempore persecutionis Antichristi, rursum soluetur Lucifer, maioriq̃ tyrannide sauire permittetur, ut colligitur ex *Apocalyp. 20. versic. 3. 7. & 9.* De qua passim agunt SS. Patres, speciatim Cyprianus *libr. 7. epistol. 4. seu epistol. 77.* Lactantius *libr. 2. Instit. capit. 15.* Athanasius *in orat. cont. gentes,* Chrysostomus *homil. 1. ad populum,* Gregorius Nazianzenus *orat. de nativ. Christi.* Augustinus *20. de ciuit. capit. 7. & serm. 197. de temp. & Gregorius libr. 32. Moral. cap. 12.* ubi tempore gratia dæmonem dicit esse ligatum, quia potentia diuinæ dispositionis astringitur, ne in quantum nocere valet, effranchetur.

9 Interim re *De Suarez citat. capit. 18. numero 17.* annotat, eam dæmonis potentiam non semper limitari à Deo, pro ratione, aut certa conditione, seu statu personæ, vel Ecclesiæ: sed sæpè Deum, pro solo suæ voluntatis consilio, ac libera electione, hunc grauius, illum leuius; hunc frequentius, illum rarius; vel in hac, vel in illa materia tentari permittere

mittere; ac vniuersim aliter electo-
rum tentationes moderari, quam
cæterorum. Quia in hoc nulli facit
iniuriam, & cui vult, facit maiorem
gratiam.

10 Quarto quaeritur, qua ratione vni-
uersim demon homines infestet? Respon-
deo hæc iuxta Sanct. Thomam qua-
sion. 1. artic. 1. 2. 4. & quasion. 114.
artic. 4. & 1. 2. quasion. 8. artic. 1. & 2.
generatim hoc enim facere duobus
modis; primo exterius, & per effecta
externa affligendo, siue tentando; siue
interim simul visibilis ipse in assump-
to corpore appareat; siue non; iuxta
ea, quæ de hac re generatim alio loco
docuimus. Secundo interius allicien-
do; non quidem directè & immédia-
tè inelinando voluntatem; hoc
enim Dei proprium est; sed prauas
suggestiones seu cogitationes, phan-
tasmata seu humorum commo-
tione, ingerendo. Quia vt ex com-
muni bene docet Suarez cit. libro 8. ca.
18. numer. 8. diabolus non aliter ten-
tat hominem, quam immitendo pra-
uas cogitationes, vel interius phan-
tasmata (motis spiritibus animali-
bus, quæ sunt quasi vehicula phan-
tasmatum) aut etiam ipsum corpus
humoresque commutando, vel ex-
terius obiecta sensibilia incitantia
ad malum offerendo, vel etiam ali-
quando exterius sub diuersis figuris
apparendo, & loquendo; adde, vel
varijs effectibus, quos ipse per se,
aut per causas secundas producere
potest, hominem cruciando, vt fufe
persequitur Cassianus collat. 7. à ca. 9.

vsque ad 16. In qua re tamen omni,
Benedictus Deus non patitur nos tentari su-
pra id, quod possumus, sed facit cum tenta-
tione prouentum. 1. Cor. 7. v. 13.

Quinto quaeritur, an diuersi da-
mones sub diuersis ducibus destinati sint,
qui ad diuersa vitia ex instituto impellant,
eorumque progationem promoueant. Affir-
mant Origenes homil. 11. in Ioue, Hie-
ronymus in abacuc. 3. & Ephes. 6. Cas-
sianus collat. 7. capit. 17. Magister in 2.
distinct. 6. & Guilielmus Parisiensis
loc. citat. alijque apud Binsfeldium
cit. prælud. 10. Nec est incredibile;
sed incertum, vt bene Suarez citat.
libro 8. capit. 21. numero 28. Sicut e-
nim idem bonus Angelus ad cuius-
que virtutis honestatem promouet,
ita verosimile est, ad quodlibet vi-
tium pro re nata impellere ex da-
monibus quemlibet, vt docet etiam
Gregorius libr. 32. moral. cap. vltim. Ex
quamuis in scriptura quidam dica-
tur spiritus mendax 3. Reg. 22. alius spi-
ritus fornicationis Osee 4. spiritus sedu-
ctores 1. Timoth. 4. non est tamen
necesse; vt hi spiritus intelligantur
ex parte subiecti seu personæ esse di-
uerfi.

Sexto quaeritur, an demon victus in
oppugnatione hominis, saltem ad tem-
pus recedat, hominemque dimittat, sta-
tim enim ad inferos detrudi, verosimile non
est. Respondeo iuxta communem
affirmatiue. Ita tradunt Sanct. Tho-
mas 1. p. quasion. 114. artic. . Aegi-
dius, Richardus, Durandus & alij
in 2. distinct. 6. & colligitur ex Luc. 4.
vers. 13. Et consummata omni tentatione,
diabo-

11

12

diabolus recessit ab vlllo, vsque ad tempus. Et Iacob 4. v. 7. Resistite diabolo, & fugiet à vobis.

Verum hoc intelligendum moraliter & ordinariè non post singulas partiales quasi tentationes, sed post totam aliquam machinationem, quæ pluribus sæpè insultibus constat, perfecte deuictam: puder enim tum quodammodo dæmonem amissæ victoriæ, sibi que à victore meruit: præterquam quod hoc benignitati diuinæ providentiæ admodum consentaneum est, vt victorem aliquantisper subleuet. Quod tamen non obstat, quo minus postea dæmon audacior insistat, iuxta Matth. 12. & Iob. capit. 1. & 2. & Gregorium lib. 10. epist. 38. & lib. 3. Moral. capit. 8. & lib. 32. capit. 16. & Cyprianum epist. 6. vbi ait: Fortiorem magis aggreditur, & acrior factus, hoc ipso, quod victus est, superantem superare conatur.

13 Septimo quæritur, an sicut de bonis Angelis à plerisque dicitur, ita etiam Deo permittente, & Lucifero disponente, ex malis Angelis, singulis hominibus à natiuitate, proprius adiunctus sit aduersarius & impugnator? Respondeo ex communi & valdè probabili sententia Doctorum, affirmatiuè. Ita enim cum Magistro in 2. distinct. 6. communiter tradunt alij Scholastici; & docent Origenes homil. 35. in Luc. & 3. periarchon cap. 2. Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysis, Tertullianus lib. de anim. cap. 39. vbi multa Pamelius numer. 451. & plura Eugubinus lib. 8. de porrenni Philosophia, & probabile censent Grego-

rius de Valentia ad 1. p. S. Th. disp. 8. q. 2. punct. 4. Vasquez disputat. 245. capit. 1. ibidem Suarez cit. lib. 8. capit. 21. numer. 31.

Ratio est. Quia dæmon studio nocendi cupit ex aduerso, quoad potest, paria facere cum Deo; nec deest facultas: quia tamen non sit tanta multitudo dæmonum, quanta Angelorum, facile tamen credi potest, etiam ex infimo ordine tantum esse numerum dæmonum, quantus est omnium hominum simul viuentium; præterquam quod verisimile est, aliquando etiam fortasse ex superiori ordine ad idem officium aliquos destinari. Deus autem ob eandem causam hoc ipsum facile permittit, ob quam vniuersim homines à dæmonibus tentari permittit.

14 Octauo quæritur, vtum dæmones suo arbitrata, sine speciali permissione Dei possint homines tentare, eis que siue per se, siue per striges nocere? Respondetur in modum sequentem. I. sine permissione aliqua diuina nihil in hoc genere dæmones præstare possunt. Ita omnes; & tradunt passim SS. Patres, speciatim Cyprianus in exposit. orat. domin. Augustinus in Psalm. 61. & 100. Damascenus lib. 2. capit. 4. & Bernardus lib. ad sororem cap. 67. Ratio est. Quia nihil fit, nisi Deo vel faciente, vel permittente.

15 II. In consuetis tamen modis impugnandi non est opus speciali permissione Dei; tamen etiam in his subinde Deus per se, vel per Angelos eorum conatus impedit vel infringit.

fringit. Ratio est. Quia hæc potestas permissa intelligitur, sub generali permissione homines tentandi.

III. Specialia tamen nocumenta, siue in rebus externis, siue in personis, inferre hominibus per seiplos non possunt, neque extraordinarios & prodigiosos tentandi modos adhibere, absque speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei: Colligitur apertè ex scriptura, exemplo Iobi capit. 1. vers. 12. & capit. 2. vers. 6. & exemplo Achab lib. 3. Reg. ca. 22. vers. 22. item documento porcorum Marib. 8. vers. 39 idem docent Damascenus lib. 2. fid. cap. 4. Augustinus libr. 20. de ciuit. capit. 8. & in Psalm. 77. & ser. 193. de temp. & lib. 3. de Trinit. cap. 8. & 9. Ratio mox afferetur.

IV. Sed nec per striges aut maleficos, siue speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei, dæmones nocere hominibus possunt; sicubi striges non adhibeant res naturaliter homini nociuas. Colligitur ex iisdem scripturis, & testimonijs. Quocirca nec potest dæmon, suo arbitratu, tempestates ciere, etiamsi striges scopis adhibitis, ollaue malefica effusa, diaboli in eam rem opem inuocent; tamen facilius hoc casu permittat Deus, exoptatum à strige malum per dæmonem inferri; quia saltem aliqua ad eam rem hominis cooperatio accedit.

V. At verò quando striges à diabolo vnguentum venenosum seu naturaliter noxium acceperunt, tunc

sanè suo ipsæ arbitratu, nisi Deus speciatim conatus ob sistat, eo vti, cuiusq; vtu & applicatione, quibus volunt, nocere possunt. Ratio est, Quia Deus ligauit diaboli potestatem, ne per se, suoque arbitratu noceat, vt colligitur, ex Luc. 11. versu 22. & Apocalyp. 20. versu 2. nec vnquam generalem fecit ei potestatem, naturis rerum suo arbitratu vtendi, aut nocendi vti liberet. At verò hominibus, in hac vita, reliquit liberam potestatem, rebus naturalibus vtendi suo arbitratu, seu bene, seu male.

Atque ita quoque docet Trichemius lib. quæst. ad Maximil. 1. Imperatorem 9. 7. vbi inter cætera etiam recte cauet, ne maleficium nouo maleficio depelli à Magistratibus permittatur. Non sunt, inquit, inter Christianos tolerandi, O sacratissime Casar, homines mente corrupti, & reprobi circa fidem, qui per maleficia curant maleficiatos, qui furti ministerio demonum reuelant & adulteria; qui lapidum aut speculi inspectione prænuntiant futura. Non exaudias illos, precor, qui diuinarum legum ignari, huiusmodi ministros demonum imperio tuo existimant vtilis; propterea quod maleficio nouerunt maleficia dissoluere. Quoniam ista perniciofa curatio corporum mortem inducit animarum, & facit homines à Deo creatore omnium recedere, & impijs apostatis demonibus adherere, cum quibus post mortem damnabuntur in æternum.

Nono quæritur, Vtrum omnes tentationes, omniaque peccata hominum, ex demonum machinatione proueniunt? Respondet cum S. Thoma 2. 2. artic. 3.

n media-

mediate quidem & remote omnia peccata, omnesque tentationes à demone provenire; quatenus induxit primum hominem ad peccatum, ex quo concupiscentia & naturæ corruptio, adeoque cætera peccata consecuta sunt, de quo nulla est controversia: directe verò & immediate non est omnium peccatorum seu tentationum causa; sed quædam ex libertate arbitrij nostri propriæque carnis corruptione nascuntur; iuxta illud Iacob. 1. v. 14. unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illud.

Idem docent Origenes libro 3. Periarcho cap. 2. Basilius in reg. brev. numero 75. Chrysostomus homil. 54. in Acta & in opere imperf. homil. 49. Gregorius Nazianzenus carmin. seu metro, 2. Gennadius libro de Eccles. dogm. cap. 81. & Gregorius libro 11. Moral. cap. 25. etsi contrarium significant Leo sermon. 4. de Collect. Auctor sermon. 68. ad Fratres in Eremito, apud Augustin. Hieronym. in Eph. 6. Cassianus Collat. 7. Damascenus lib. 2. cap. 4. quibus fauet Suarez citat. lib. 8. cap. 19. à numer. 20. cum nonnullis recentioribus.

Ratio patet ex dictis. Quia cum concupiscentia partim sua natura sæpè fortuitis quibusque casibus ab extrinseco exciretur, non est verisimile, à demonibus omnes eiusmodi tentationes immitti; ut cunque alias in suo labore & perdendi studio sint indefessi, de qua re pluribus distulit Cassianus collat. 7. cap. 7, 15, 20.

& collat. 8. cap. 12.

Decimo quaeritur, quid sentiendum sit de varijs demonum partitionibus, quas nonnulli auctores à varijs nocendi studijs, aut habitaculo diversitate desumptas tradunt. Respondeo. De hac re agit Trithemius lib. 8. qq. question. 6. ubi Orpheum, Psephum, & ipsius Apollinis Pseudooraculum, apud Eusebium lib. 4. demonstrat. Evang. ferè secutus, sex demonum genera recenset, nimirum igneam, aerem, terrestrem, aquaticum, subterraneum, & lucifugum, eorumque etiam studia & affectus prolixè describit. Sed hæc examine indigent; & uniuersim nec probanda sunt, nec improbanda videntur, ut notauit etiam Delrius lib. 2. question. 27. sect. 2. Certe S. Ignatius Martyr epist. ad Eph. ab ipso etiam Trithemio relatus, duo tantum eorum genera, omisso igneo, assignat, cum ait: Nihil melius est, quam pacem habere, in qua omne telum euacuatur, aerorum simul, & terrestrium spirituum. Sub quibus utique eos etiam, qui in aquis, & speluncis quandoque hominibus infesti sunt, comprehendit.

Nec verò simile est in regione ignis aliquos demones ordinariè habitare, quando ab Apostolo Ephes. 6. Rectores tenebrarum, & à Iuda, caliginis, seu caliginoso aëri adscripti dicuntur: nec est quicquam, quod in regione ignis aduersus homines machinentur. Quod si demonum genus igneam dicatur, ab igne infernali, iam omnes dici poterunt ignei; non solum quia ab igne omnes patiuntur,

untur, sed etiam quia alternatim, & ad tempus omnes aliquandiu inferis addicuntur. Ob quam causam etiam non est verosimile, eosdem numero spiritus perpetuo aut in aquis, aut in speluncis degere, sed pro occurrentium circumstantiarum varietate, varijs in locis, ad seducendos homines, incumbere.

21 Plenus ex scriptura varia. demonum studia & affectus describit Cassianus collat. 7. capit. 32. vbi tamen & illud, cum Trithemio commune, pia interpretatione indiget, cum ait, quosdam demonum solummodo Iocutores esse; vt non tormentis hominum, sed derisione delectentur, & illusionem contenti, fatigare potius studeant, quam nocere. Quorum similia etiam habet S. Antonius apud Athanasium in vita eiusdem: nimirum quia plus illis diuinitus non permittitur, vt recte ab Henrico Cuickio in citatum locum Cassiani annotatum. Vide quæ in simili diximus ad 1. part. S. Thom. disputa. 5. question. 1. dub. 1. de imperitia & inertia demonum. Plura de demonum tentationibus & studijs ex Patribus & historijs Coccius tom. 1. lib. 4. a. 5. & 6.

TRACTATUS alter Theologicus De Sagis & Veneficis.

SVMPTVS EX OPERIS
Moralis libro tertio R. P. Pauli
Laymanni in Dilingana Vni-
uersitate publici Canonum
professoris.

Seruauimus Ordinem, quem auctor ipse
in Opere suo exhibuit, distributa & in
certos numeros relata vniuersa
doctrina.

SVMMARIVM.

- 1 Plures feminae, quam viri veneficis obstricta sunt.
- 2 Sagas ad veram poenitentiam conuertere difficile, sed non impossibile est.
- 3 Confessarius agendo cum sagis à Iudice captis, aut condemnatis, magna prudentia vti debet.
- 4 Saga tenentur eiusdem criminis reas, quas nouerunt, Iudici prodere.
- 5 Si testis, aut denunciator testimonium suum reuocet, probabilem erroris suam rationem afferens, audiri debet.
- 6 Iudex plerumque estimare non debet reuocationem denuntiationis, post latam sententiam condemnatoriam denunciantis; etsi is morti proximus reuocet.
- 7 Confessarius frustra plerumque laborabit, si post Saga supplicium Iudici significauerit, eam reuocasse denuntiationes.

2

Qui

- 8 Qui sibi crimen morte dignum falso af-
finxit, retractare tenetur, si spes sit mor-
tis supplicium ea ratione effugiturum:
quanquam opposita sententia ob aucto-
ritatem Doctorum, in praxi probabilis
est.
- 9 Etsi Confessarius ex sacramentali Con-
fessione colligat, multo rem metu tormen-
torum confessam, re ipsa innocentem esse,
tamen iudicem de ea re monere non ex-
pedit.
- 10 Iudex mulieres de maleficio suspectas
capere, & torquere debet secundum indi-
ciorum gravitatem.
- 11 In criminibus exceptis, etsi reus confessus
non sit, damnari potest propter multipli-
catas denuntiationes personarum infama-
rum, modo sint testes eiusdem crimi-
nis particularis.
- 12 Consuetudo apud Christianos est, ut rei
ad ignem damnati non lent a morte cru-
cientur, nisi impoenitentes decedant.
- 13 Crimina morte extinguuntur, nisi ex-
cepta sint; ut heresis, veneficij &c.
- 14 Saga in carcere prius mortua, quam
crimen confessa, vel de eo convicta sit, si
nihil aliud obstat, in loco sacro sepeliri de-
bet.
- 15 Qua de crimine convicta non fuerunt,
nec confessa, non debent post mortem pu-
blica sententia infamari.
- 16 Sacra Eucharistia, & sacra sepultura
Sagis negari non potest, si iudicio adhuc
pendente, in carcere decedant.
- 17 Sacra Eucharistia ad Sagas, & alias e-
iusmodi personas cum minore solemnitate
deferenda est.
- 18 Casus implexus de obstetrico, que in-
fantes multos in nomine diaboli baptiza-
vit.

QVÆSTIO I.

Cur plures femina, quam viri cum
Diabolo paciscantur, & ma-
leficia discant?

R Espond. Quia mulieres, ob de-
fectum iudicij, & experientia,
citiùs credunt, & faciliùs deci-
piuntur, quam viri: sunt magis cu-
riosa, & rerum novarum appeten-
tes; ad libidinem & luxum pronio-
res; magis item pusillanimes, atque
infirma, ut animi mœsticiam, aut
rancorem ægrè nimis ferentes, fa-
ciliùs quoduis, quantumvis impium
Dæmonis solatium, auxilium que ad-
mittant. Ita Binsfeld. in rubr. C. de Ma-
leficijs & Mathemat. notab. 8. Iacob Si-
manca de Cath. instit. tit. 37. num. 3. Pau-
lus Grillandus tract. de sortilegijs, quest.
7. num. 31.

QVÆSTIO II.

Quomodo Confessarius cum Sagisyl-
tro ad sacram Confessionem
accidentibus se gerere
debeat?

R Espondeo: Si mulier ad confes-
sionem veniens, ob aliqua indi-
cia, vel asserta eius, Cōfessario de ma-
leficijs suspecta sit; proponat illi ex
vna parte periculum animæ, in quo
veretur, nisi rite confiteatur; ex
altera verò parte obligationem ma-
ximam sigilli sacramentalis, ut
mors potiùs Cōfessario perfe-
renda sit, quam peccatum quod-
cunque

cunque pœnitentis directè, vel indirectè significare ei liceat : ideoque quæ coram Confessario tanquam Dei Vicario peccata falsa fuerit, secretissima fore, perinde ac si nulli hominum dicta essent. Quod si Confessarij exhortatione permota confiteatur, se sagam esse; plurimum expedit, vt diligenter; & exacte exquirat quo tempore, qua occasione in tale crimen lapsa fuerit: cum enim mulieres tales in dictis suis inconstantes esse soleant, enarratis circumstantijs conuinci deinde poterunt, vt quod semel dilucidè confessæ fuerant, retractare facillè non possint. Postea examinet confessam de modo, & qualitate superstitionis; vtrum ex animo Fidei Christianæ renunciarit; Diabolum adorarit; Falsa de Deo & æternitate senserit; an rebus sacris abusa sit? hominibus nocumentum intulerit in bonis fortunæ, aut corpore? numeratiam læserit personas valde coniunctas, vt maritum, parentes, liberos; item an viros Principes, Clericos, Religiosos: idque propter censuram excommunicationis, &c. Vtrum alios seduxerit, & an hi in tali crimine persistant: quia tenetur illos ad viam veritatis reducere, aut si conuerti nolint, Magistratui deferre, sicuti docet Martinus Delrius lib. 6. *disquisit. Magic. sect. 3. §. quoad interrogatoria.* Qua tamen denuntiandi obligatione non astringetur, si exinde probabile periculum immineat in suspicionem, atque capturam veniendi.

Sed quia difficile, quamuis non impossibile, est, è potestate Diaboli eripere eos, quos sibi deuinxit inito pacto, magnam operam Confessarius adhibere debet: I. Vt agnoscere incipiant hostis infestissimi mendacia, fraudes, & falsa promissa. II. Vt abiurato diabolo, fidem, ac spem in Deum concipiant, qui peccatores omnes ad se inuitat, & reuerti volentes recipit: Eximenda enim ipsis est persuasio, quam multæ habere solèt, propter pactum inquitum, à Demone liberari non posse. qua de re Barth. Spineus *de strigibus. q. 32. III.* Frequentes preces, vt litanix Sanctorum, & variæ Collectæ; quæ si vel ab ipso pœnitente, vel alio coram ipso, spiritu fidei feruente recitentur, maximam vim habent ad Diabolum repellendum. IV. Crucis signum, sacræ imagines, & reliquiæ Sanctorum, aqua, agni Dei, & similia benedicta, de quibus *Leff. l. 2. c. 44. n. 5.* V. Frequens peccatorum confessio, facta apud eandem Confessarium, qui statum hominis cognitum habet, vt congruas interrogationes formare, & apta remedia præscribere possit. VI. Fidei Catholicæ sæpius repetita confessio, frequens recitatio symboli Apostolici.

 QVÆSTIO III.

Quomodo Confessarius se gerere debeat cum
Sagis à Iudice captis, vel con-
demnatis?

R Espondeo: De hac re tenenda
esse,

19

esse, quæ sequuntur: I. Consultum non est, ut Sagæ captæ ante iudiciale examen ad sacram Confessionem admittantur: quia spe liberationis consequendæ innocentiam tunc suâ prædicare solent: & vix adigi possunt, ut crimen confiteantur, dum timent sibi à delatione. Quamobrem consuetudo in plerisque tribunalibus viget, non admittendi Confessarium ad Reos, priusquam omni examine expedito, noxi iudicati sint. Quamvis, nisi consuetudo prohibeat, nihil obesse videtur, quominus Confessarius prudens, etiam ante iudiciale examen, Sagas, aliosue Reos suspectos accedat, ad contritionem de peccatis suis disponat; ad patientiam & obedientiam Magistratui debitam seridè cohortetur.

II. Cauere debet, ne coram Reo reprehendat, aut in dubium reuocet modum procedendi, aut sententiam iudicis: Igitur querimoniam, præsertim à feminis plerumque mendacibus, de iniuria ipsis facta admittendæ haud sunt: cum officium Confessarii non sit talia iudicare; sed Reos ad veram pœnitentiam disponere, ad patientiam & mortem, si ita opus sit, fortiter perferendam hortari, eorundemque Confessiones audire.

III. Expedit, Confessarium utcumque cognita habere, quæ in iudicio acta fuerunt; quæ iudicia, & probationes deprehensa, quæ mira acciderunt per aquam benedictam: agnos

Dei, &c. ut si postea per inconstantiam suam coram Confessario crimina negent, refelli possint, atque conuinci; addita exhortatione, ut in vitæ suæ termino sincerè agant coram Deo, eiusque ministro Sacerdote, neque sinant se à Dæmone decipi, atque ad æternas pœnas deduci. Ita enim fiet, ut si Sagæ virum prudentem ac grauem nanciscantur, qui non facillè earum exculationibus & querelis moueatur, denique ad cor redeant, atque ad Deum conuertantur.

IV. Si Saga Confessario fateatur crimen, statim illam examinet de modis & circumstantiis, de quibus dixi qu. præced. §. Quod si Confessarii. Postea cohortetur, & disponat illam ad veram pœnitentiam, proposita magna Dei misericordia: per quam id iam consecuta sit, ut facillè ex faucibus Dæmonum eripi possit; alioquin æternum cum ipsis arsurus: animeretur ad fortiter subeundū supplicia corporis breui tempore duratura; quibus satisfacere poterit pro peccatis suis, atque diu duraturas alterius vitæ pœnas redimere. Sin autem Saga in iudicio confessa, apud Confessarium constanter dicat se innocentem esse, & tormentorum metu confessionem extortam; si eam verum dicere, consideratis circumstantiis, arbitretur, (præsertim cum in foro interno confessionis credendum sit Reo; sicuti dicenti contra se, ita & dicenti pro se) hoc casu consolari eam potest; etiam Martyres passos fuisse im-

meritos

im meritos; pœnam hanc fore illi ad mericum, atque vberem satisfactionem aliorum peccatorum suorum: Interim vero scire debeat, Deum non decipi, ideoque caueat, ne si innocentem se faciat contra scientiam & voluntatem Dei, cum Diabolo perpetuum luat.

20 V. Sagam de crimine suo confessam examinet Confessarius, vtrum consortes, siue eiusdem criminis reas, quas nouit, Iudici prodiderit: quia ad id obligatur; vt perniciosa flagitia à Magistratu impediri, atque extirpari possint. Sin vero Saga constanter asseueret, se per inuidiam, aut ob tormentorum metum innocentes denuntiasse, vrgere eam debet Confessarius, exposita grauissima obligatione, vt fallam denuntiationem coram Iudice reuocet; etiamsi timeat, quod ob variationem & inconstantiam noua tormenta sustinere cogetur, sicuti constat ex doctrina Pet. Nauar. libro 2. cap. tertio numero 251. Modo spes aliqua sit, Iudicem eiusmodi reuocationi, contra priorem iuratum iudicalem depositionem, fidem aliquam habituram. Ordinariè enim Iudices stare solent confessione, aut denuntiatione criminis semel iudicialiter facta, licet reuocatio eius postea interiecto temporis intervallo fiat, sicuti docet Abb. in cap. sicut, numero primo de testib. Couar. 2. resol. cap. 73 Iacobus Menochius de arbitr. iudicium quæstion. casu 108. Binsfeld. membr. 2. conclus. 5. 5.

hæc quæstio; excepto, si deponens de crimine, postea errorem suum alleget, eius probabilem rationem afferens, sicuti docet Abb. c. praterea, num. 4. de testibus cogendis, Couar. num. 8. Menoch. numero septimo. Deinde recte admonet Delrius lib. 5. f. quinto in fine, post Couar. cit. num. 8. Si ex manifestis indicijs appareat testem, aut denuntiatorem, non ex leuitate & perturbatione animi; non prece, aut suasionem testimonium suum corrigere, aut reuocare: etiam in crimine hæresis, & maleficij à Iudice audiendum esse: quæ tota doctrina colligi potest ex cit. cap. sicut.

Dubitant autem Doctores, vtrum Iudex attendere, & estimare debeat reuocationem denuntiationis, post latam sententiam condemnatoriam denuntiantis, quando is supplicio proximus sit, innocentem personam esse, quam in iudicio falso denuntiat? Pro parte affirmatiua quæstionis est; Quod instante morte nemo salutis suæ immemor censetur, sicuti docent Doctores in l. ult. Cod. ad l. Iuliam repetundarum. Ergo magna præsumptio est, reuocationem veram esse, per quam proinde elidatur denuntiatio.

21 Sed negatiuam partem tenent Binsfeld. de confess. malef. memb. 2. concl. 5. 5. Videtur quod elidat. Martinus Delrius lib. 5. disquisit. magic. sect. 5. numero quinto & alij communiter. Quia denuntiatio in tormentis facta, ac postea coram Iudice, & Notario ratificata, præsumptionem veritatis

tatis inducit. Ergo non eliditur per subsequentem reuocationem extraiudicalem, & non solemnem.

Ad rationem in oppositum responderetur; Denuntiationem, aut reuocationem hominis morituri (præsertim si animo perturbato sit, sicuti plerumque esse solent, qui ad supplicium ducuntur) non efficere præsumptionem certam, sicuti colligitur ex l. si quis in graui, §. 1. ff. ad SC. Syllanianum, vbi dicitur; Quod vulnerato non creditur, si mox decessurus dicat, se à Titio percussum fuisse; nisi id aliter probari possit.

23 Nihilominus, si Saga constanter Confessario ingerat, quod personam innocentem denuntiat; permittere illi, imo suadere poterit, vt publice coram populo retractet: tum quia tali reuocatione conscientiam criminis commissi pacatiorem reddet; tum quia negari non potest, talem reuocationem apertè coram Deo teste factam à morituro, aliquatenus debilitare priorem denuntiationem: vt si alia etiam indicia commissæ antea falsitatis accedant, contra denuntiatam personam procedi non debeat.

Ex dictis porro colligitur: Quod Confessarius operam suam frustra locabit, imo querimoniam, aut scandalali occasionem præbebit, si post mulieris supplicium significet Iudici, eam in extremis reuocasse denuntiationes: cum Iudices eiusmodi reuocationem non acceptent, plus fidei habentes iudiciali antea legiti-

mæ factæ denuntiationi, quippe per quam quodammodo ius ipsis quaesitum est: quam extraiudiciali, eique non probatæ reuocationi.

His adde, quod Confessarius sigillum sacramentale violaret, si non accepta prius licentia, aut non declarata voluntate penitentis, Iudici, vel alteri cuiusque significaret innocentiam personæ denuntiatæ: eo ipso significans iniuriam personæ denuntiantis. Quare si in aliquo casu Confessarius arbitretur consultam fore, vt Iudicè de hac re admoneat, quia alia etiam indicia innocentiam habentur: roget mulierem, extra confessionem sibi dicat, vt hoc ipsam Iudici significare deinde possit: quippe, qui persuasum sibi habere debet, Confessarium nihil omnino eorum, quæ in confessione sacramentali accepit, siue pro Reo, siue contra Reum sint, indicare.

QVÆSTIO IV.

Si femina coram Confessario constanter neget, se Sagam esse dicatque metu grauium tormentorum se maleficii crimen sibi in iudicio affinxisse, quid agendum?

Respondeo, & dico I. Si talis persona alia peccata sua rectè confiteri, ideoque sincerè agere videatur, à Confessario absolui debet.

Dico II. Confessarius deinde hortari debet mulierem, vt considerato dedecore, quod sibi, ac familiæ suæ infre-

inferet, nec non mortis malo, cuius sibi ipsi causa existit, confessionem suam coram Iudice constanter retractet: dummodo spes aliqua sit, quod Iudex ante sententiam latam Reum retractare volentem audirurus, aut fidem aliquam habiturus sit. Multi enim Iudices stare solent confessione semel iudicialiter extra metum tormentorum facta, aut confirmata; nisi probabilissima argumenta commissæ falsitatis appareant: Tunc autem inanis & frustanea erit reuocatio, quæ nihil profutura putatur, sicut bene monet Iacob. *Simanca de Cathol. instit. tit. 13 n. 28.*

24 *Dico III* Si *italier*, vel quicumque alias Reus, qui falsa confessione crimen sibi imposuit, ob quod mortis supplicio afficiendus erit, persuaderi sibi non sinat, ut retractet: quia timet, grauissima, qualia antea se passum tormenta recordatur, iterum inferenda fore, ideoque morti mauult, quam ea sustinere; hunc Confessarius denique urgere non debet, ad retractationem cum taliu tormentorum periculo: quia Reus conformare se potest sententiæ probabilis Doctorum negantium, in hoc casu obligationem retractandi sub peccato mortali incumbere: hi sunt Angelus *ver. detractio, §. 7.* Sotus *lib. 5. q. 10. a. 2.* Tolet. *lib. 5. c. 66.* Less. *lib. 2. c. 11. dub. 7. assert. 5.* Sa *ver. infamare.* Quamquam cõtraria sententia speculatiuè vera mihi videtur, quæ est Couar. *1. resol. c. 2. n. 8.* Nau. *c. 18. n. 29.* Mol. *tract. 4. disp. 37. concl. 15.* Qui e-

nim causam suæ mortis posuit, tenetur eam tollere, si possit; alioquin sui ipsius occisor erit: Sed Reus, qui sibi crimen falsò affinxit, ob quod morte puniendus est, is causam suæ occisionis posuit: Ergo tenetur eam tollere, retractando crimen falsò sibi impositum. Minor est clara: Maior declaratur simili: Si enim aliquis ignem posuit, ex quo intelligit oriturum esse incendium, nisi extinguat ignem, si possit; tanquam incendiarius damnabitur. Confirmatur: Si enim is, qui crimen falsò affinxit alteri, ob quod supplicio extremo afficietur, omnium sententia: homicida est; cur non etiam, qui sibi affinxit? cum neque suæ, neque alienæ vitæ dominus existat.

QVÆSTIO V.

Si Confessarius ex Sacramentali confessione prospicere se arbitretur, mulierem crimen metu tormentorum confessam, re vera innocentem esse, vtrum Iudicem, tanquam internuntius, & aduocatus hominis confesi, de ea re monere debeat?

25 **R**espondeo, Id consultum non esse. I. Quia, ut supra dictum, Iudex huic retractationi extra iudiciali fidem nullam habebit, post publicã Rei confessionem, aut cõuictionem. II. Quia si sciatur, Confessarium intercedere pro Reis, quos ipse innocetes esse ex sacramentali cõfessione

suspiciatur; alij verè nocentes exinde occasionem accipient, facinora sua Confessarium callidè celandi, non sine graui sacrilegio, & animarum suarum pernicio. III. Quia si Confessarius plures Sagas, vel alios supplicij Reos audire solitus, de vniuersis, non item aliorum innocentia contestetur; hoc ipso aliorum nocentiam tacitè confirmare videtur, sicuti in simili dicam *lib. 5. tract. 6. c. 14. ver. Quinto.*

QVÆSTIO VI.

Quodnam sit Iudicis officium in processu contra maleficas?

Respondeo I. Vt nulla capiatur, & ad iudicarium processum trahatur, nisi adsit verisimile criminis commissi indicium: & non sola delatio personarum infamium: siue sola infamia ab hominibus vilibus, & improbis orta, sine probabili causa, aut coniectura, sicuti videre est apud Farinac. *l. 1. tit. 5. q. 42.* & dixi explicatius hoc *c. in fine, q. 2. II.* Vt secundum numerum delationum, & grauitatem indiciorum, deueniat ad torturam: neq; seuerius, aut sæpius Reum torqueat, quam indicia exigant. Dicunt tamen Doctores, quod in crimine hæresis (cui propter grauitatem, crimen maleficij æquiparatur, teste Binsfeld. *memb. 2. conclus. 1. §. hac questio. Delrio lib. 5. sect. 5. prope finem*) Iudices proniores esse soleant ad torturam; cum sit crimen valde

perniciosum, suapte natura occultum, ac plena probatione plerumque destitutum, *arg. l. Diuus ff. de qu. & ex communi testatur Ioanes Ro-yas tract. de heret. assert. 31. n. 296.* Addunt aliqui, dicta crimina adeò detestabilia, & perniciofa, vt quamuis interdum accidat quibusdam paucis ex denuntiantium malicia iniuriam fieri, potius id permittendum sit; quam vt bonum publicum per Magistratus dissimulationem periclitetur. Arbitror tamen dicendum esse, etiam in hoc crimine veneficij, & alijs similibus, requiri indicia absolūtè grauia, vt aliquis tanquã reus capi, & ad criminalem processum trahi possit, vt docet Delrius *lib. 5. disqu. 3.* Grauiora autem indicia necessaria sunt, si persona denunciata, vel aliter suspecta, magni nominis sit, dignitatis, aut status, v.g. clericalis. Ad torturam verò suspecto inferendam generalis regula est, *ex l. 1. ff. de questionibus;* Quod talia indicia opus sint, quibus animus Iudicis planè inclinetur ad existimandum, hominem noxium esse: vt iam nihil aliud deesse videatur, quam ipsius Rei confessio, sicuti bene explicat Marr. Delrius *lib. 5. disqu. Magicæ sect. 3. §. ad assumendas.*

Controuersia autem inter Doctores est, *Vtrum Reus de maleficio condemnari possit mortis pena propter multiplicatas personarum infamium denuntiationes, etsi ipsemet crimen confessus non sit?* Affirmant Binsfeld *de conf. malef. memb. 2. concl. 7.* Gomez *3. resolutio. 12. num.*

27

num. 18. & alij plerique, contra Pro-
sperum Farinacium *quest. 43. nu. 39.*
62. Martinum Deltrium lib. 5. sect. 5.
Ratio est: Quia licet depositio seu
testimonium personæ infamis mi-
nus ponderis habeat, tamen indi-
cium aliquod facit: tantoq; maius,
quandò plarium infamium perso-
narum depositiones concurrunt &
consentiant. Ergo fieri potest, tot
personas, v.g. duodecim, aut quin-
decim Sagas de proprio crimine
confessas, aliam vt sociam perseue-
ranter denuntiare, vt exinde oria-
tur indicium moraliter certum seu
indubitatum, quod plena proba-
tioni in criminib. exceptis, suapte
natura occultis, æquivalere debet.

Hæc sententia vera est, per se lo-
quendo, & secundum eam in praxi
procedendum est in hæresis crimi-
ne. Verùm quod attinet ad crimen
sagarum seu maleficarum, alia diffi-
cultas non modica se offert. Nam
vt testimonia, seu depositiones plu-
rium ad condemnationem homi-
nis non confessi sufficiant, debent
ij esse contestes, id est, testificari de
eodem facto particulari, sicuti su-
ptà ex communi docui. Atqui exi-
stimo, vix vnquam accidere, vt de-
cem, aut duodecim Sagæ in ean-
dem personam denuntiando con-
sentientes, de eodem particulari fa-
cto contestentur. Aut enim con-
fessæ, & de socijs interrogatæ id so-
lùm dicunt, Titiam quoque malefi-
cã esse: cuiusmodi tamen denuntia-
tiones, nisi particularium factorum

indicijs specificentur, nihil aliud
generare possunt, quàm infamiam
commissi criminis; quæ si sola sit,
patùm probat. Accedit hoc loco,
quòd maleficæ interrogatæ de so-
cijs interdum aliquas prodant; non
quia eas verè tales esse sciunt, sed
quia propter earandem in hoc ge-
nere infamiam, vel antecedentem
capturam, tales esse suspicatur. Sin
verò vltèrius examinatæ specialia
facta denuntient, vix accider, vt
multæ in eodem particulari cõsen-
tiant: sed vna dicet, se ante tres an-
nos: altera se ante duos annos Ti-
tiam in conuentu Sagarum, ac Dæ-
monum vidisse: tertia, se eandem
sociam habuisse in creanda tem-
pestate: quarta se sociam habu-
isse in alio magiæ genere. Cuius-
modi denuntiationes infamium
personarum, quantumuis multipli-
citas, si solæ sint, & non alijs gra-
uioribus indicatijs, aut testimonijs
confirmatæ, arbitror ad condem-
natoriam sententiã haud sufficere.

QVÆSTIO VII.

*Vtrum condemnati ad ignem viui combu-
rendi, an prius strangulandi sint?*

Resp. ex doctrina Couar. 2. *resol. cap.*
10. nu. 9. Iulij Clari 5. fin. q. 99. n. 7.
Binsfeld. cit. memb. 2. concl. 7. dub. 4. &
dico I. Si lex ob criminis atrocita-
tem iubeat Reum igne comburi,
o z . intel.

intelligitur, vt viuis comburatur: Consequenter iudex id legis præscriptum exequi debet; nisi sit sapremus, qui in lege dispensare possit, vel nisi ob circumstantias, epikeia dicter, legis rigorem in casu particulari mitigandum esse: quæ de re vide Prosp. Farinac. in pract. criminali q. 17. n. 5.

28

Dico II. Consuetudo apud Christianos viget, vt Rei ad ignem damnari non lenta morte, absque omni subsidio, crucientur; ne in desperationem, aliudve graue peccatum incidant, atque impenitentes decedant: sed quibusdam locis pectori illorum puluis tormentarius appenditur, cuius concussionem extinguantur. Excipe: Nisi impenitentes, & in crimine pertinaces persenerent hæretici, aut malefici; tum viui, absque subsidio, non immerito cremantur: cum cesserit ratio, cur pœna legibus decreta mitigari debeat.

QVÆSTIO VIII.

An, & quatenus Saga, si in carcere moriantur, de crimine infamari, aut damnari possint?

29

Respondeo, & dico I. Licet ordinariè crimina, eorumque pœnæ morte extinguantur, sicuti habetur l. 1. & 2. C. si Reus, vel Accusator mortuus sit, & l. Lucius. ff. de iure fisci: tamen id locum non habet in criminibus exceptis: cuiusmodi est v. g. crimen desertæ militiæ, l. defunctorum, C. de re:

militari, lib. 12. Crimen læsæ Maiestatis, l. vlt. C. ad l. luham Maiest. Crimen hæresis, l. Manichæos, Cod. de hæreticis, Crimen Apostasiæ, l. hi qui, Cod. de apostatis. Crimen beneficij, seu maleficij, quippe quod secundum praxin forensem, hæresi æquiparatur. In eiusmodi, inquam, Reus conuictus, aut antea confessus, etiam post mortem damnari, aut bona eius confiscari possunt, sicuti docet Gl. in cit. l. 1. C. si Reus, vel Accusator, Gomez 3. resol. c. 1. num. 8. Clarus cit. §. fin. qu. 51. n. 13. Martinus Delrius lib. 5. sect. 19. Quamobrem quibusdam locis consuetudo est, vt tali casu Saga, si in carcere, post iuridicam criminis confessionem, aut conuictionem, mortuæ sint, publico loco crementur. Idemque in alijs grauissimis criminibus puta hæresis, læsæ Maiestatis, sodomix, latrocinij factitari solitum esse, vt cadauer hominis in tali crimine notoriè deprehensi, conuicti, aut confessi, post eius mortem cremetur, aut furca suspendatur, restis est Gomez cit. c. 1. n. 81. Clarus nu. 15.

Dico II. Si Saga in carcere moriantur, antequam crimen confessa, vel de eo conuicta est (nisi aliud obstat) in sacro loco sepeliri debet: tãtũ abest, vt corpus eius cremari, aut memoria seu fama eius publicè damnari possit. Ita ex cõmuni Delrius loc. cit. Excipe I. Nisi Reus in carcere sibi ipsi mortem conscuerit, tunc corpus eius igne comburi, vel furca suspendi iure potest: cum

30

cen-

cenſeatur crimen, tali pœna (vt po-
nimus) dignum, ipſo facto confite-
ri, ſicut docet Gomez *cit. c. 1. num. 79.*
Coparruu. 2. reſolut. c. 2. Delrius cit. ca.
19. & videri poteſt Menoch. de arbitr.
99. caſu 285. Sed etſi Saga, verbi gra-
tia, ſibi ipſi necem adferens, ante
mortem de crimine doleat, confi-
teatur, imò & Eucharistiæ ſacramen-
tum accipiat, nihilominus Iu-
dex tribunalis ſui conſuetudinem
ſequi poteſt, vt eius, tâquam de cri-
mine ſuo confeſſæ, cadauer creme-
tur, memoria damnetur, bona con-
fiſcentur: cùm pœnitentia illa ſa-
cramentalis foro externo nihil præ-
iudicij adferre ſoleat.

Excipe II. Iudex permittens cor-
pus ſepulturæ tradi, tamen proteſta-
ri poterit, quod litem contra male-
ficum cœptam proſequi velit, citatis
ad deſenſionem ijs quorum inter-
eſt, ſicuti & in hæreſis crimine ſer-
uatur, teſte Delrio l. c. Verum hoc
ius agendi contra deſunctum, quin-
quenni tantum ſpatio durat, ſecū-
dum ciuile ius, ſicuti colligitur ex *l. ſi*
quis deſunctum, Cod. de apoſtatis, & docet
Gloſſ. recepta in *l. Manicheos, Cod. de*
hereticis, ver. ſubire, Clarus *quaſtion. 51.*
numer. 14. Gomez *numer. 81.* In foro
autem canonico quid obſeruandum
ſit, videre eſt in *c. 2. de præſcript. in 6.*

31 Corollarium. Reprehendenda
eſt praxis quorundam Iudicum, qui
in promulgata ſententia Sagæ ad
mortem damnatæ, aliam extra, aut
intra carcerem deſunctam interdū
nominant; quod verbi gratia, fuerit

ſocia, aut magiſtra artis magicæ, cum
tamen de hoc crimine contumæta nō
fuerit, nec confeſſa. Quare iniquum
eſſe videtur, talem publica ſenten-
tia veluti damnatam, infamare. Si ta-
men vehementiſſima, & quaſi indu-
bitata indicia habeantur, vt ſi quin-
que, aut ſex Sagæ cum debitis cir-
cumſtantijs ac coniecturis, conſtan-
ter aſſeuerarent de aliqua deſuncta,
quod fuiſſet magiſtra in hoc genere
magiæ; tolerari poteſt conſuetudo,
vt in promulgatione nominetur, ſi
de hoc crimine iam publicè infama-
ta fuerit.

QVÆSTIO IX.

An S. Eucharistiæ Sagis in carcere
morituris miniſtrari
debeat?

NON loquor de ijs, quæ ad ſup-
plicium mortis ducendæ ſunt,
quibus (ſicuti & alijs Reis damna-
tis) ſacrum Viaticum ſi pœnitentes,
& confeſſæ ſint, negari non poſſe,
dicam *lib. 5. tract. 4. c. 6. numer. 13.* & vi-
deri poteſt *Binsfeld. memb. 2. conclus.*
7. dub. 5.

Ad propoſitam autem quæſtio-
nem reſpondeo, & dico I. Si mulier
de veneficijs valdè ſuſpecta, crimen
non confiteatur (ſiue torta ſit, ſiue
non torta propter corporis infirmi-
tatem, ſc̄tum in vtero &c.) ſacra
Eucharistiæ priuari non poteſt; ſi pe-
tat, & ſacramentaliter confeſſa ſit.
Eſt communis, & probatur ex regu-
la canonica: Cui ſacramentum re-
conciliationis ſeu pœnitentiæ da-
tur,

tur, neque viaticum negandum est. Atque extrēdi debet assertio I. ut locum etiam habeat, etsi mulier crimē in tortura confessā sit; sed postea in publico iudicio reuocari: quia confessio in tortura, nisi postea ratificetur, nō censetur esse alicuius momenti. II. Etsi mulier corā Iudice, & Notario extra torturam crimen confessā sit, postea tamen reuocari, alatis iudicijs ratiſtatis, ob quę Iudex, propter variationē & inconstantiam; ad nouo tormenta deuenerit; si ea mulier constanter pertulit, censetur expurgasse priorē confessionē. Quare si postea in dicta retractatione, seu contestatione innocentiam perseueret, non debet in mortis periculo constituta sacramentis priuari. Neque his obstat, in quibusdam tribunalibus consuetudinem esse, ut confessio semel facta non nisi per tres torturas purgetur: nā, ut taceā, hanc praxin iuri conformem nō esse; quia tortura expurgat antecedentes criminis præsumptiones, sicuti ex communi Farinacius *q. 4. n. 26. & q. 40 n. 2.* Delrius *lib. 5. f. 9. §. ceterum:* saltem illa extendi non debet ad sacramentorum subtractionem. Et enim sacramenta morituro negati non possunt, nisi constet, eum esse in statu peccati mortalis: de tali autē muliere, quę crimen semel confessā, postea retractauit, non constat esse in statu mortalis peccati, videlicet falsę, & pertinacis reuocationis. Alioquin enim Iudex non debuisset eam torturę subijcere: cūm tortura

adhibenda sit tantūm in causa dubia ad dignoscendam veritatem.

Dico II. Etsi mulier de crimine confessā, vel secundum præsumptionē fori externi cōuicta sit; si tamen corā Confessario, post seriam admonitionem, constanter neget, fides ei habenda est in foro conscientię; idēque a peccatis absoluenta, & sacro Viatico ante diem supplicij munienda est, sicuti constat ex ijs, quę supra dixi *q. 3.* Data opera dixi, *Corā Confessario*, videlicet in secreto: si enim post Confessionem sacramentalem palam dixit, se innocētē esse; Cōmuniō illi neganda est, propter scādalum: quia publicē præsuntur mendax, pertinax; atque impēnitens.

His quędam addēda sunt: *Primū.* Quod dixi de sacro Viatico, non esse denegandum mulieribus, si iudicio adhuc pendēte in carcere decolaturę putētur; idēm fermē sentiendū de sacra sepultura, non esse negandam decedētibus, si de crimine, neq; sufficienter conuictę, neq; confessę fuerint. *Ratio est:* Quia consuetudo illa denegandi sepulturam maleficis, alijsve Re is, licet ante mortem sacramentis muniti fuerint; locum tantūm habet in damnatis, vel quorum memoria etiam post mortem damnari potest: horum autē, qui crimen nec confessi, neque de eo sufficienter conuicti sunt, memoria damnari nō potest. Ergo non debēt sacra sepultura priuari. Ceterūm, contra mulierem, crimen maleficij
confi-

confiteri reculantē, vehementissima atque indubitata indicia adsint, improbari non potest praxis, ut ipsi mortuę propter violentā pręsumptionem criminis, sacra sepultura denegetur. Quamquam eiusmodi homini sacramentaliter confessa sacrū Viaticum negare non oportet: quia indicia illa & pręsumptiones fori externi transferri non debent ad internum conscientię examen, & Iudici spirituali, seu Confessario committitur.

Alterum. Si sacra Eucharistia ad Sagas, & alias eiusmodi personas infames deferenda sit, cum minore id solemnitate fieri conuenit; ideoque pulsus cępanę per plateas, & magnus comitatus omitti potest. Neque tamen etiam omnino clām S. Eucharistia deferenda est; perinde, ac si id indecens sit, ideoque nemo scire debeat. Simili ratione dicendum in casibus, quibus Sagę, vel similes Rei in carcere decedentes, vel ultimo supplicio affecti sacre sepulture tradi possunt; non esse id agendum magna cum solemnitate, & cum publicis exequijs; neque tamen etiam omnino clanculum atque furtiuę, sed cum cęremonijs saltem pręcipuis, & quasi substancialibus, quę in Rituali pręscriptę sunt. Interim pietatis opus exercent sanguine iuncti & amici, si pro condemnatis, & supplicio affectis priuatim orent, Sacrificia offerant, vel offerri curent, modo non constet, aut vehemens

pręsumptio sit, impęnitentes decessisse.

Corollarij loco hic aduicere licet casum difficilem & perplexum, at difficiliorem in praxi, ex eodem auctore. Obstetrix quędam, pauper mulier, confitetur Sacerdoti, se 40. circiter infantes baptizasse in nomine Zabulon; quibus postea a Paracho, sine alio baptismo, ceremonia tantum adhibita fuerunt. Persona autem illa non recte baptizata partim mortua sunt, partim adhuc viuunt; sed ferme per varia oppida, vel etiam regiones dispersę: ut, consideratis omnibus, nullus modus excogitari possit, quo illis defectus Baptismi significetur, nisi mulier Magistratus se prodar, & extremum supplicium subire debeat. Queritur, quid Confessario hic agendum?

Respondendum videtur; quod Confessarius imprimis mulieri explicare debet grauitatem peccati sui, & spirituale damnum, quod hominibus a se perpetrę baptizatis accidit; inducere etiam ad renuntiaandum Diabolo, si cum eo (quod verisimile est) pactum habeat: Quod si eam semel, iterum, vel sæpius, si opus sit, instruatam & catechizatam, recte dispositam existimet, & verum propositum concepisse non solum abstinendi in posterum ab eiusmodi sacrilegijs, sed etiam satisfaciendi, & pręstandi ea, ad quę Confessarius eam obligatam esse indicauerit, tunc, si hæc promiserit mulier, a peccatis absoluenda est.

Deinde verò seu in ipsa Cõfessione, seu postea, tempore magis opportuno,

tuno, Cōfessarius operam dare debet, vt in muliere excitet desiderium plenè satisfaciendi pro peccatis suis, & reparandi spirituale magnum dānum, quod innocentibus intulit; & ea propter extremum supplicium corporis libenter sustinendi ad salutem animæ suæ & aliorum, seq; ipsam ad hoc offerendi. Quod si autē Cōfessarius ab isto tam heroico facto mulierem suapte natura infirmam, planè abhorrentem conspiciat, non illam vrgendam multum arbitror, dicendo v.g. aliter saluam fieri non posse; ne omnino in desperationem agatur, & in retia Diaboli recidat: sed contentus esse debet, si mulier in posterum à peccatis & sacrilegijs eiusmodi abstinere firmiter proponat. Licet enim, casum istum speculatiuè considerando, probabilissimum videatur, quod hæc mulier teneatur seipsam Magistratui prodero: quia salus corporis ex lege Charitatis postponenda est salutis animæ, præsertim non ad vnus,

sed plurium personarum: Imò hæc obligatio ex iustitia esse videtur: quādoquidem ipsamet mulier homines illos innocentes in salutis sue discrimen per summam iniuriam coniecit: Tamen hic ipse discutiendus fortasse non tam certus est, vt à nemine in dubium reuocari possit: propterea, quod licet maius in genere suo absolutè consideratum sit spirituale, quàm corporale dānum; tamen corporale in hoc casu maximum & certissimum est, non item spirituale; cum homines illi ^{per} contritionem saluari possint. Sed quidquid sit de hac responsione, saltem mulier, vt ponimus, obligationem hanc seipsam prodendi & ad mortem offerendi non agnoscit: edocere autem illam probabiliter ignorantem in re non omnino euidenter, consultum non est, si Cōfessarius arbitretur, se non persuasurum, sed magis obfuturum.

* * *

LECTO

LECTORI CANDIDO S.

Alebat olim magnus ille Gentium Do-
 ctor Paulus debitorem se omnibus;
 & omnibus omnia factum, vt
 omnes Christo lucrifaceret. *Lauda-
 ui semper & exosculatus sum S. Viri zelum, &
 ubi licuit, vestigia eius discipulus pressi. Hoc sine
 cum separatim aliquot magnorum Theologorum
 tractatus, tum de Ecclesia in spiritus malignos po-
 testate à Deo, tū de eorum internecino in mortales
 odio: tū de Sagarū & maleficorum horrenda apo-
 stasia, criminibus inauditis, & mediis seu extirpā-
 di hoc nefastum hominum genus, seu reducendi ad
 veri & unius Dei cultum & religionem, orbi Chri-
 stiano, maximè verò Sacerdotibus & Confessariis
 dedissem; volui quoque iis, quibus sententia feren-
 da ius est tributum, quibusq; gladius ad iram vin-
 dex porrectus ad hanc hominum fecem proscribē-
 dam & delendam, suffragari. Hoc animo clariss.
 viri M. Anton. Pereg. Iuriscons. Patavini Consi-
 lium secundum, quod est de Magia & ordine in
 hoc flagitio procedendi criminaliter, exhibeo, & te
 valere iubeo.*

MAXIMILIANVS DEI
gratia Comes Palatinus Rheni
Vtriusque Bavariae Dux.

Nobiles, Claris. & Amplissimi
viri, Nobis sincere Dilecti: Oc-
currunt nobis in causa quarundam
maleficarum foeminarum, quo ad
processum iudicarium contra illas
informandum, aliquot dubitatio-
nes ex iure decidenda: igitur no-
bis fuit visum facti speciem exacte
descriptam, vna cum deductione ra-
tionum in vtramque partem allata-
rum, nec non quaestiones aliquot in
eadem materia ex iure determinandas
ad vos transmittere, benignè requi-
rentes, vt ista omnia maturo iudicio
& consilio vestro collegialiter pon-
derare, & quid vobis de illis videar-
tur, sententiam vestram vna cum al-
legationibus iuris latius deductam
ad nos prima occasione perscribere
velitis. Praestabitis nobis eo ipso
rem gratam, quam remunerari con-
digne haud erimus immemores.
Vobisq; vicissim fauorem & bene-
uolentiam pollicemur, Valere. Datū
Plumier, I. mensis Iunij Anno 1601.
Nobilib. Claris. & Amplis. viris nobis sin-
cere Dilectis Professoribus iuris vni-
uersitatis Paduana.

Padua.

D V B I A.

- 1 An denunciatio plurium per se sit suffi-
ciens indicium ad torturam absque
alijs indicijs aut adminiculis?
- 2 An inimicitia denūctantium erga de-
nūctatos debeat plene probari per

- 3 An denūctantes debeant esse contriti,
sicuti quidā volunt, cū hoc iure nō sit
expressum, & sagax rarissime peni-
teant?
- 4 An ea, quae de iure, & Constat. Caroli-
na art. 31. requiruntur in denuncia-
tione vnius, requirantur etiam in
denūctatione plurium.
- 5 An denūctationibus infamium sit cre-
dendum in criminibus exceptis con-
tra personas bonae fama, & an duo-
rum, vel plurium infamium denū-
ctationes requirantur?
- 6 An vltra denūctationē plurium requi-
ratur diffamatio in exceptis, vt possit
procedi ad inquisitionem & torturā?
- 7 An satis sit denunciari aliquē, aut ali-
quā à pluribus quod ipsam viderint
in cōuentu & congregatione sagarū
ordine ad torturam, absque eo, quod
damna fecerit.
- 8 Quando sit talis denūctatio, quod hoc
aut illa persona intersuerit Conuen-
tibus sagarum, an requiratur specifi-
catio temporis & loci, vel vtrū suffi-
ciat generalis denūctatio plurium
absque eiusmodi circumstantijs ad
inquisitionem & torturam?
- 9 An in denūctatione plurium requira-
tur, quod quaelibet fecerit confessio
in tormentis, vel vtrum hoc solum
procedat in denūctatione vnius.
- 10 An in hoc crimine, aut alijs exceptis
admittantur testes singulares in cir-
cumstantijs, dummodo concordent in
effectu, substantia, & in fine, & an
eiusme-

- eiusmodi testes singulares, quando plures sunt, faciāt iudiciū ad torturā.
- 11 An mulier possit esse testis in causis criminalibus. & an ad confessionem duarum mulierum procedi possit, siue ad torturam siue ad condemnationē.
- 12 An denunciations foeminarū tanto magis fidem faciant, quando non ad sunt testimonia virorū in contrariū.
- 13 An plurium Mirorennum denuncia- tio faciat indicium ad torturam.
- 14 An Verisimilitudo denunciationis ab vno tantū facta sit sufficiens admini- culum, vt possit procedi ad torturā.
- 15 An malefici denunciantes implicati etiā alijs criminibus, faciant indicium ad torturā, maxime quādo sunt plures.
- 16 An extraiudicialis reuocatio infirmet iudiciale, quod non amplius faciat indicium ad torturam.
- 17 Quando nihil inuenitur de instru- menti malefici, an denunciatio plu- rium per hoc elidatur, quod non am- plius sit indicium ad torturam.
- 18 An leuiores, & quae iudicia sufficiant ad torturam in criminibus exceptis.
- 19 An iudex propior & facilior debeat esse ad torturā in atrociorib. & occultis
- 30 An dignitas excuset à tormentis in hoc crimine.
- 21 An in atrocioribus maior debeat ad- hiberi tortura, quā in alijs crimini- bus, & cum saepe plerunque sint in- durata, & maleficio rasiurnitatis munita, qualis tortura in hoc crimi- ne maioris sit effectus.
- 22 Quoties possit eleuari reus, & quot possint dari ictus corde pro quolibet iudicio in corda, possit teneri eleuatus ad quatuor.
- 23 Et quid in vitroq; adsumit fieri possit
- 24 An nō possit iudex, cum videt esse reā induratam, aut ex alijs iustis causis desistere ab examine, & tortura, & per aliquot dies eam repetere.
- 25 Quid sentiendū sit de affusione aqua frigida intergum suspensū rei.
- 26 An, & quādo tortura ex primis indi- cijs repeti possit, maxime in hoc cri- mine, cum saepe plerunq; sint indura- ta & obstinata.
- 27 An in iure & legibus fundamentum habeat, quod quidam dicūt, torturā repeti debere vltra tertiam vicem, & an illa tres vices sint intelligenda de vna die, vel tribus diebus interpola- tis, & quid dicendū, si reus commississet tot delicta, quod examen vno die absoluti non posset.
- 28 An cōsuetudines locorū quoad modū tortura simpliciter sequenda sunt, cū magna sit differētia personarū, indi- ciorū, criminum, ita quod nō sēper vno, & eodē modo possit procedi, & ca- sus causa, & genera tormentorum sine lege, sine consuetudine determinari nequeant.
- 29 An etiam iudicibus inferioribus à su- periore modus tortura praescribi possit
- 30 An sit danda copia indiciorū, & pro- cessus informatius in criminibus a- trocioribus, seu exceptis, vel an suffi- ciat iudicia à iudice reo proponi eum, que in continenti cum suis defensio- nibus ore tenus audiri, cum isto modo melius possit haberi veritas.
- 31 An sint concedendi aduocati in atro- cioribus, cum soleant ex hoc rei magis indurari, & instigari ad negandum?

Marci Ant. Peregr.

An Confrontatio sagarum, qua vt plurimum solent esse prone ad reuocandum, sit consultae

SERENISS. MAXIMILIANO Com. Palatino Rheni vtriusque Bauaria Duci.

AD singula Sereniss. Celsitudinis tuae postulata, Nos sacri Collegij Patauini Iurisperiti, rebus pro virili nostra collegialiter examinatis, quae sequentur, vnanimi consensu respondemus: Tibi vero interim, quippe Principi religiosissimo. & inter alios eminentissimo, cum nostrae operam, tum maximè quam debemus obseruantiam, propensamque voluntatem, pari consensione deferentes. Atque à Deo scilicet omnia precantes manus ex animo osculamur. Datū Patauij 6. Idus Ian. 1602.

Prior & Doctores Sacri Colleg. DD.

Iuristarum Paduae.

SUMMARIA.

- 1 Denunciatio plurium, de per se, an sit sufficiens indicium ad torturam.
- 2 Denunciatio vnius tantum, an sit sufficiens indicium ad torturam. Reus de se confessus potest interrogari de sociis in criminibus exceptis, magis crimen est de criminibus exceptis.
- 3 Nominatio sola vnius rei confessi, non facit indicium ad torturam contra nominatum.
- 4 Testis vnicus infamis infamia iuris etiam in exceptis non facit indicium ad torturam, nisi alia accedant ad minicula.
- 5 Nominatio rei confessi de aliquo in socium criminis facit indicium ad inquirendum & ad retinendum eius

personam, in criminibus exceptis, secus tamen in non exceptis.

- 6 Nominatio plurium reorum de se ipsis confessorum, an sufficiat ad torturam contra nominatum in exceptis, & in non exceptis.
- 7 Testes vbi inhabiles sunt, an numerus suppleat fidem. Numerus an suppleat fidem plurium testium inhabilium. ibid.
- 8 Denunciatio plurium criminis de se ipsis consuetum, facit contra nominatos fidem ad torturam.
- 9 Numerus supplet fidem in testibus.
- 10 Testes plures licet infames in criminibus exceptis faciunt fidem ad torturam.
- 11 Rei confessi nominatio de alio correo facit indicium, accedentibus aliis coniecturis.
- 12 Indicia plura etiam remota sufficiunt ad torturam.
- 13 Singula quae non possunt, multa coaceruata iuuat improbarionibus, quae diriguntur ad vnum certum finem.
- 14 Rei plures de se confessi nominantes aliquem correum probant, secundum aliquos ad illius condemnationem. Sed illorum opinio communiter improbatur.
- 15 Testes alias inhabiles & non integri, quamuis plures, non sufficiunt ad condemnationem ordinariam.
- 16 Testes inhabiles recepti in criminibus occultis & exceptis, non tamen sunt omni exceptione maiores.
- 17 Testes si habiles essent, qui facerent fidem ad condemnationem, si inhabiles sint, prosunt ad torturam. Et vbi si habiles essent ad torturam tantum sufficerent: si inhabiles sint prosunt ad inquirendum.

- 18 Testes in grauibus probant, nisi ex ali-
quibus falsa dicere presumantur.
- 19 Testes plures inhabiles quando possint
inuicem se habitare.
- 20 Probationes an debeant esse clarae, quo
ad torquendum.
- 21 Probationes vehementiores desideran-
tur ad condemnandum in atrocis-
simis.
- 22 Inimicus repellitur à testimonio feren-
do contra inimicum.
- 23 Inimicus testis receptus etiam in tortu-
ra non facit indicium, etiam in cri-
minibus exceptis.
- 24 Inimicitia est contra ius naturale, ideo
non presumitur, sed probatione indi-
get.
- 25 Inimicitia probatur per verisimiles
coniecturas.
- 26 Inimicitia in probanda seruantur re-
gulae in materia probationum.
- 27 Inimicitia quae repellat, an debilitet di-
ctum testis.
- 28 Inimicitia an sit leuis, an grauis, relin-
quitur arbitrio iudicis.
- 29 Inimicitia probatur ex causis grauis
odii.
- 30 Inimicitia causa & qualitates probari
debent.
- 31 Odiosus repellitur à testificando, licet
non inimicus. Amicus inimici non est
idoneus testis. ibidem.
- 32 Denunciatores in crimine publico, & in
aliis exceptis, an debeant esse contriti
& poenitentes.
- 33 Caroli V. Imper. constitutio de iudiciis
sufficiuntibus in crimine Magia pon-
nitur.
- 34 Infamium denunciationibus an sit cre-
dendum.
- 35 Bona fama denunciantis elidit presum-
ptionem ex nominatione rei orien-
tem, etiam in exceptis. Sed an elidat
presumptionem ex nominatione plu-
rium, difficilis est questio.
- 36 Testes famosi, etsi recipiantur in crimi-
nibus exceptis, non tamen sunt in-
tegra fidei.
- 37 Indicia sufficientia ad torturam con-
trariis eliduntur.
- 38 Rei criminis denuntiantes alios, si alias
praeterea patiantur inhabilitates, non
faciunt sufficiens indicium ad tor-
turam.
- 39 Diffamatio an precedere debeat etiam
in exceptis, ut deueniri possit ad in-
quisitionem & torturam.
- 40 Inquisitio de iure formari non potest,
nisi precedat diffamatio inquisiti, se-
cus tamen in atrocibus.
Inquisitiones de consuetudine for-
mantur, etiam non precedente diffa-
matione.
- 41 Nominatio rei de se confessi de aliquo
pro conreo criminis sufficit ad inqui-
rendum, personaliter citandum, de-
trudendum in carceres, non tamen
ad torturam.
- 42 Indicia ad torturam debent esse clara
& proxima.
- 43 Fama sola in criminibus occultis facit
indicium ad torturam.
- 44 Striges non solent conuenire in suis
conuentibus priusquam Christum
Deum abnegauerint, & societatem
cum Diabolo coierint.
- 45 Tempus & locus inferri debent in accu-
sationibus, denunciis, & inquisitionibus.

- 46 Iudex inquirens succedit loco accusatoris.
- 47 Dies an debeat inseri in inquisi. ionib.
- 48 Inquisitio formata sine adiectio nominis & loci est ipso iure nulla.
- 49 Tempus & locus delicti necessario inseri non debet, vbi citatio reo transmittitur de crimine aliquo occulto, lase Ma. Heresis, Fals. Magie, & similibus.
- 50 Tempus & locus an inseri debeant in accusationibus, denuntiis & inquisitionibus in delictis successiuis consistentibus in facto. Et quid in delictis ob non factum.
- 51 Testibus criminosis & infamibus non creditur absque tortura.
- 52 Reus criminis nominans alium non probat, nisi in tortura, & si extra torturam nominauerit, debet in tortura confirmare.
- 53 Tortus presumitur dicere veritatem.
- 54 Testibus singularibus an standum sit in criminibus grauib. & atrocibus.
- 55 Probationes in criminibus atrocibus & exceptis requiruntur prout in aliis, nisi contra reperiat dispensatum.
- 56 Testes non probant, vbi agitur de probatione vnus certi actus, si testes ipsi discordent inter se de loco, aut de tempore.
- 57 Singularitas obstatiua est vbi agitur de probatione certi actus, & testes discordant in loco aut in tempore: sed non vbi agitur de probando in genere.
- 58 Singularitas non obstat in actib. reiterabil.
- 59 Singularibus testibus iudex potest adhibere fidem.
- 60 Testes plures inhabiles singulares in factis reiterabilibus, quamuis non sufficiant ad condemnationem, satis tamen sunt ad torturam.
- 61 Testes repulsari, qui non sufficiunt ad condemnationem, satis sunt ad torturam.
- 62 Testes singulares super diuersis iudiciis an sufficiant ad torturam.
- 63 Testes famosi, qui admittuntur in exceptis super facto principali, attamen super admiculus & iudiciis non sunt idonei, nisi plures, aut verisimilia deponant.
- 64 Mulier an possit esse testis in causis criminalibus.
De iure Canonico non recipitur, ac ideo in foro Ecclesiastico repellitur
Fallit vbi civiliter pro crimine agitur
Fallit vbi iudex inquirat & mulierem assumit in testem.
Fallit in criminibus exceptis.
- 65 Mulier de iure civili testificatur in criminalibus. Nisi pateretur defectus Infamia, Vilitatis, Paupertatis.
- 66 Mulierum duarum testimonium in criminalibus prodest ad torturam.
- 67 Mulierum testimonium in criminalibus minoris fidei est, quam virorum.
- 68 Mulierum duarum testimonium non prodest ad condemnationem ordinariam in criminalibus criminaliter actis. Imo nec etiam trium.
- 69 Mulierum testimonium in civilibus integrum est.
- 70 Testium conditio spectanda est.
- 71 Minor 25. annis maior 20. est testis idoneus in criminalibus.
- 72 Pubes minor 20. annis an in criminalibus sit testis idoneus? Si sit pauper & vilis, non est idoneus.
- 73 Minorem 20. annis puberem tamen, potest iudex assumere in testem.
- 74 Puberis testimonium recipitur in criminalibus.

- minibus exceptis.
- 75 Impuberes nō testificatur in criminalib.
Fallit cum de morte domini occisi
queritur.
- 76 Impubes maior infante, in exceptis est
testis idoneus.
- 77 Iudex in criminalibus ex officio suo exa-
minat impuberes.
- 78 Impuberis testimonium non facit pro-
bationem ad effectum condemnatio-
nis: sed an ad effectum torture sunt
opiniones: negatiua verior est, nisi plu-
res impuberes testificarentur, aut cō-
curreret indicium aliquod non leue.
- 79 Impuberum duorum testimonium non
sufficit ad condemnationem ordina-
riam, sed ad extraordinariam secur-
dum aliquos.
Verisimilitudo denuncie cum de-
nunciatore an sit sufficiens indicium
ad torturam.
- 80 Inuerisimilitudo multum detrahit de
fide testis.
- 81 Falsitatis imaginem habet, quod verifi-
mile non est.
- 82 Confessio nō verisimilis nō nocet cōfitei.
Numerus testium non supplet fidem
vbi inuerisimilia testificantur.
- 83 Verisimilitudo multum de fide auget, &
supplet defectus testium.
- 84 Verisimilitudo magnum prestat fun-
damentum ad torturam.
- 85 Torturam in atrocioribus iudex facile
adhibere debet.
- 86 Testes infames & repulsari verisimilia
deponentes, in non exceptis non fa-
ciunt fidem ad torturam.
- 87 Infames infamia facti aut iuris, quam
fidem faciant in criminalibus exce-
ptis & non exceptis.
- 88 Rei de se confessi & consilii infamati
pro alijs criminibus denunciante soci-
cium criminis, non faciunt indicium
ad torturam, etiam in exceptis.
- 89 Extrajudicialis assertio rei exculpantis
nominatum, an infirmet nominatio-
nem de eo iudicalem, vt nominatus
torqueri non debeat.
- 90 Morientis dictum non probat in preiu-
diciū tertij si fuerit testis, Iudex,
aut Notarius.
- 91 Morientis dictum ad exculpandū Reum
prodest ad vitandum torturam. Mo-
riens non presumitur mentiri, & fa-
cit indicium Innocentie pro reo.
- 92 Morientis exculpatio prodest reo, etiam
in grauioribus & atrocioribus.
- 93 Inuentio instrumentorum apud reum
pertinētiū ad delictum subiectum,
facit indicium ad torturam, non in-
uentio facit indicium pro reo.
- 94 Indicia qua sufficiant ad torturam in
criminibus exceptis.
- 95 Transgredi iura licet in grauioribus, &
in his ordo est, ordinem non seruare.
- 96 Tortura facile adhibetur in atrociorib.
- 97 Tortura an adhibeatur in atrocioribus,
nō precedentibus legitimis indiciis.
- 98 Confessio facta in tortura, non legitime
adhibita, non nocet reo.
- 99 Tortura est iniuria corporalis, & cru-
ciatus morti proximus.
- 100 Probationes vehementiores desideran-
tur in atrocissimis ad effectum con-
demnandi.
- 101 Indicia etiā non legitima sufficiunt ad
torquendū in occultis & in atrociorib.
id est, qua leuia sint, non tamen sine
indi-

- indiciis quis torquetur.
- 102 Indicia quae sufficiant in grauioribus ad torturam.
- 103 Testis vnus integri dictum sufficit in omnibus ad torturam, non integri in atrocioribus facit fidem ad leuam torturam.
- 104 Indicium vnum proximum facto plene probatum sufficit ad torturam.
- 105 Indicium vnum remotum à facto non sufficit ad torturam de iure, de consuetudine secus, praesertim in occultis & in exceptis ad leuam torturam.
- 106 Indicia sufficientia in crimine Magia quae sunt.
- 107 Terrere potest iudex reum, vbi non habet indicia sufficientia ad torturam.
- 108 Tortura modus relinquitur discretioni iudicis ex qualitate persona torquende.
- 109 Tortura de facili adhibetur in atrocissimis, & in dubio in his adhiberi debet.
- 110 Dignitas non excusat reum à tormentis in criminibus exceptis.
- 111 Dignitas rei an illum excuset à tormentis in criminibus non exceptis.
- 112 Tortura in atrocioribus an maior adhiberi debeat quam in aliis.
- 113 Maleficum crimen omnia scelestia continet.
- 114 Maleficij in crimine iudex pronior esse debet ad torturam.
- 115 Tortura acerrima in grauioribus adhiberi debet.
Tortura modus pro qualitate indiciorum regulari debet.
- 116 Tortura ictus quot dari possint.
- 117 Corda ictus quot dari debeant pro quolibet indicio.
- 118 Tortura modum iudex seruet, vt reus tortus saluus sit innocentia & supplicio.
- 119 Tormenta non vltra horam praferantur.
- 120 Torqueri potest reus ad summum diebus tribus interpolatis cum tribus saccatis.
- 121 Tortura acrior est tenere reum appensum fani.
- 122 Tortura an repeti possit.
Tortus an sit sufficienter reus in arbitrio iudicis est.
- 123 Torturam repetere, & an indicia sint purgata, iudicis arbitrium est.
- 124 Tortura cum effusione aquae frigidae est tormentum nouum, legibus non praescriptum.
- 125 Tormentum funis est legale, & frequentatissimum.
- 126 Corda qui torqueri nequit, igne torquetur.
- 127 Tormentorum genera plura sunt.
- 128 Tormentis insolitis caueant iudices ne vtantur.
- 129 Tormentorum modos solitos in immanibus iudex excedere potest.
- 130 Tortura ex nonis indicijs vrgentioribus primis repeti potest.
- 131 Tortus semel ex eisdem indicijs iterum torqueri non poterit.
- 132 Indicia si graua sint, potest iudex repetere torturam.
- 133 Tormentorum repetitio fieri debet cum moderamine.
- 134 Indicia an sint graua vel leuia, arbitrium iudicis est.

- 135 Reus reuocans confessionem factam in
tortura, potest repeti.
- 136 Torturam ultra tres vices repeti non
posse decisum est.
- 137 Reus confessus & retortus per trinas
vices, negant extra torturam, non est
ulterius torquendus.
- 138 Testis vray dictum praeualet quod as-
seruit in tertia tortura.
- 139 Consuetudines curiarum in modo tor-
quendi seruande sunt.
- 140 Stylus curiarum in ordinib. iudicio-
rum seruatur, & in torturis.
- 141 Torturae modus seruandus est pro sty-
lo & vsu loci.
- 142 Torturae modum Princeps praescribere
potest.
- 143 Princeps committere nequit, vt non
torquendus torqueatur, & iudices
qui obediunt, non excusantur.
- 144 Copia indiciorum danda est reis in-
quisitis.
Etiam in atrocissimis, & n. 145.
Et etiam quod reus sit mala opinio-
nis & fama, 146.
At etiam quod proponeretur rimor
subornationis testium num. 147.
- 148 Tortura adhibita non decret a iudicio-
ru copia, nullitatis vitio subiacet.
- 149 Defensiones potest index cōstringere reo.
- 150 Princeps circa defensionum modum
potest alterare iuris ordinem.
- 151 Aduocatorum patrocinium reo in qui-
busdam casibus negarunt.
- 152 Aduocatus interesse non debet exami-
nibus reorum.
- 153 Aduocatus non debet instruere reum
ad tacendum veritatem.
- 154 Aduocatus nisi consulat clientem re-

- situera, quod indebite tenet peccat.
- 155 Aduocatus mortuo reo iuste defendit
heredes vbi agitur de damnanda
memoria defuncti.
- 156 Confrontatio reorum an consulta sit,
vt fiat.
- 157 Nominatio rei confessi de aliquo illum
non grauat, nisi in tormentis presen-
te nominato repetita sit.

CONSILIVM.

De Maleficis; De Strigijs; & de ordine pro-
cedendi criminaliter, plures
Questiones.

AD I. quaesitum. An denunciatio
plurium per se sit sufficiens † in-
dicium ad torturam absque alijs in-
dicijs, aut adminiculis? 1

Respondemus, prius videndum
esse, quid si nominatio facta sit ab
vno † tantum. Nam plures auctores 2
magni nominis senserunt, in crimi-
nibus exceptis, in quibus crimino-
sus de se confessus potest interroga-
ri de socijs criminis, inter quae nu-
meratur crimen Magiae. l. fi. C. de Ma-
lef. & Mathem. cum pluribus auctoribus
congestis à Prosp. Farinac. l. 2. q. 43. n. 67.
nominacionem vnus solius crimi-
noli facere indicium ad torturam,
ob grauitatem, & immanitatem ho-
rum criminum. Pet. Cyn. & Angel.
in l. fi. C. de accusat. Butr. Imol. & Abb. in
c. 1. de confes. Gandin. in tit. de quast. &
Tort. nu. 18. Bonif. de Vitalin. in rub. Qua
indicia preced. deb. sub nu. 9. Guid. de Su-
zar. in tract. de indic. sub nu. 42. Amber. de

Roton. in suo tract. de quast. sub num. 9. vbi
refert sic vidisse praticari. Marc. Anton.
Blanc. Patavinus Iurisconsultus celeberrimus
in tract. de indic. sub num. 378. An-
ton. Gomet. Delictorum in tit. de probation.
sub num. 18. Petr. Plac. Delict. cap. 13. num.
28. Feder. Scot. conf. 10. num. 28 & 31. libr.
2. vbi in occultis. nam in istis regulæ
iuris scripti in pluribus degenerant,
tum quo ad hoc, quod reus de se cō-
fessus potest interrogari de socijs
criminis, d. l. si C. de Malef. c. literas. de
presumptio. cap. 1. de confess. & cap. nemini
15. quest 3. contra regulam in l. repeti. ff. de
quest. & in l. fin. C. de accusatio. tum et-
iam quod testes infames etiam infam-
ia iuris audiuntur aduersus reum
tanti facinoris, l. famosi ff. ad l. lul. Ma.
cap. in fidei de heretic. in 6. cap. per tuas de
Simon & l. ob carmen. §. si ea. ff. de te-
stibus.

3
Communis tamen recepta sen-
tentia contra stat, quia etiam in istis
† grauioribus, & atrocissimis non
est incipiendum à tortura, absque
legitimis indicijs præcedentibus, ad
regulam in l. 1. in princ. ff. de quast. & in
l. milites C. eod. & pro regula statue-
runt Hip. Marfil. in l. 1. col. 2. & in l. de
minore col. 2. ff. eod. & in singul. 117. Gigas
de crim. les. Ma. in tit. quomod. & per quos.
q. 26. lul. Clar. in criminalib. §. fin. q. 64.
sub n. 9. Mascard. plures alios adducens con-
clus. 1391. n. 4. & plenius dicemus in resolu-
tione, 18. dubij.

4
At dictum vnus solius testis in-
famis de iure alias regulariter inha-
bilis ¶ in criminalibus, etiam in istis
exceptis, solum non facit fidem ad

torturam, nisi alijs adminiculis iu-
uetur. Bal. conf. 259. lib. 1. Ang. in l. 3. C.
ad leg. lul. Maieft. Alex. conf. 11. n. 11. lib. 1.
& conf. 89. n. 12. lib. 3. Dec. conf. 189. sub n.
10. vers. Secundo etiam respondetur. Mars.
conf. 101. nu. 36. 37. Paris. conf. 151. num.
3. l. 4. Caret. de indic. & tortur. §. qua au-
tem. num. 3. & 5. vbi ampliat, etiam
cum tortura. Menoch. de presump. lib. 1. q.
89. numera duodecimo, cum pluribus alijs
adductis à Farin lib. 2. q. 37. numero 58. &
q. 56. num. 68. & nu. 70. & est regula
generalis tradita à Bart. in l. 1. §. idem
Cornelio. ff. de question. per illum text. de
qua re dicitur infra in 18. quastio. Igitur
pari ratione reus de se confessus,
qui quidem perditus & infamis est,
interrogatus de alijs non faciet fidē
quo ad effectum torturæ, & sic com-
muniter concluditur, Gloss. & Sal.
ad fin. in d. l. fin. C. de accusatio. Bart. in l.
maritus. ff. de quast. iuncta l. qui ultimo. ff.
de poen. vbi quod facit quale quale
indiciū. Bald. d. conf. 259. Ang. &
Rom. in l. si certus. ff. ad Sillan. Alex. expli-
cita conf. 11. numero quinto libro 1. & 89.
sub num. 12. lib. 3. & 124. ad finem lib. 6.
Corn. conf. 95. ad finem, lib. 1. Socin. 96. col.
4. lib. 3. decis. 189. sub num. 10. versic. se-
cundo etiam. Marfil. in §. diligenter, n. 60.
& in l. 1. §. diuus. num. 5. ff. de quest. & in
conf. 74. num. 8. & 11. & conf. 109. num.
16. & 130. num. 42. & in sing. 109. Ruin.
conf. 146. col. 1. & 147. sub n. 3. l. 5. Paris. d.
conf. 1. n. 9. l. 4. Boer. decis. 319. col. 1. &
nu. 3. Grammat. decis. 28. n. 12. 34. n. 37. &
melius decis. 56. n. 1. & in conf. 21. nu. 6. &
66. n. 4. Nat. 298. n. 3. Crau. optime in cōf.
78. col. 2. Rol. l. 1. conf. 16. n. 17. & 73. n. 20.

Bertaz.

Bertaz. conf. 40. n. 11. & infra, & plenius
in conf. 10. per totum, & 332. & 341. nu.
25. vbi secus concludit concurrenti-
bus alijs indicijs, & adminiculis.
Decian. conf. 18. n. 64. 67. 68. l. 1. & pul-
chre Onded. conf. 100. n. 16. l. 1. & in tra-
ctatibus sublecuti sunt, Gigas in tit.
quomod. & per quos q. 7. n. 5. Carer. sub tit.
de heresi. n. 118. Boss. de indic. n. 11. 66. 149.
& 198. Clar. q. 21. n. 9. Ioan. de Arnon. So-
liloq. 94. Menoch. de arbitr. casu. 474. nu.
43. & prater hos Fran. Brun. Cason. & alij
adducti à Mascard. conclus. 1317. num. 52.
Farinat. qu. 43. n. 145. & 155. vbi con-
cludit nominationem rei confessi
in istis exceptis facere indicium ad
torturam, si prater ea concurrant alia
adminicula & præsumptiones,
& idem prius clare dixit, n. vigesimo
septimo & sic declaranda sunt dicta ab
eo sub num. 13. & nouissime Deltrius
Disquisition. Magicar. lib. 5. tom. 3. se-
ction. in §. ad torturam. vbi in solo di-
cto vnus criminosi communem di-
cit, vt non faciat indicium sufficiens
ad torturam. & ita vt alia adminicu-
la & euidentia Argumenta defide-
rentur, videtur text. in l. sicuti Cod. de
qu. vnde infertur nihil obesse, quod
reus de se confessus in criminibus
exceptis interrogari possit de locijs,
nam non sequitur, vt vnus indica-
tio sufficiat ad torturam absq; alijs
indicijs, istud enim est: de quo quæ-
ritur. An quia iura permittunt reum
de se confessum in istis exceptis in-
terrogari posse de alijs eius nomi-
natio sufficiat ad torturam abs-
que alijs adminiculis, quod

communiter negatur.

Fatentur tamen communiter om-
nes nominationem vnus rei con-
fessi sufficere ad inquirendum ad-
uersus reum nominatum, & ad trās-
mittendum inquisitionem reo, vt
personaliter comparere debeat. Bal.
in l. primo C. de Sum. Trin. sub numero 5.
Clar. d. q. 21. n. 2. quod tamen secus est
in alijs non exceptis, idem Clar. sub
num. 6. & latius alijs adductis declarauit
Farin. d. qu. 43. numero 130. & prater ea
prodest ad capturam rei, si haberi
poterit. Salic. in l. absentem, numero 9.
C. de accusat. Boer. decif. 319. sub numero
quarto.

Videndum modo est iuxta ordi-
nem quæsitum, an plurium criminoso-
rum nominatione faciat fidem ad ef-
fectum torturæ, vt in puncto. & ad-
huc dubitabile est: Sane in crimini-
bus non exceptis nominationem
plurium non grauare, quia de iure
eis non creditur in caput alterius, l.
si. C. de accus. professi sunt Grammar.
conf. 21. post num. 10. Natta. conf. 298. nu.
10. Mascard. conclus. 1317. numero 18. &
in exceptis, in Maleficis, & Falsarijs
idem Marfil. consilio 109. numero 10. &
78. numero 13. & vbi testes sunt om-
nino inhabiles, vt numerus non
suppleat fidem, Pet. Ancar. conf. 246.
in causa. Alex. in l. si quis ex argentarij, §.
cogentur. n. 1. ff. de eden. Corn. conf. 333. col.
7. l. 1. Fel. in c. testimon. n. 5. de testib. Crat.
conf. 99. numero decimo, & de antiq. temp.
in 1. par. in §. quod libro officialis. n. 19. vbi
absurdū reputat, quod plures testes
omnino inhabiles possint se facere
habiles,

habiles, & vnus dare alteri, quod ipse non habet. Et in criminalib. vt plures inhabiles testes non iungantur ad quaestionem, & torturam, videtur casus in d. l. 1. §. Idem Cornelio. ff. de quaest. & ibi Bar. & in pluribus nominantibus, Rolan. conf. 16. n. 18. & n. 23. l. 1. Burf. conf. 201. n. 61. Bertax. conf. 28. n. 3. & 116. n. 21. c. 234. col. 1.

8 Sed contra, quod nominatio plurium criminoforum † in his atrocibus faciat fidem, etiam ad torturam, ratione demonstratur. Nam isti iure interrogari possunt de socijs, d. l. repeti. ff. de quaest. l. fin. C. de Malefic. & d. c. in fidei, de haret. in 6. & licet singuli non faciant fidem ad torturam, faciunt tamen qualem qualem praesumptionem, vt supra diximus, quae sufficit ad inquirendum. Numerus ergo augebit illam qualem fidem, vt sufficiat ad torturam, nepe † in testibus numerus supplere solet, quod deficit in fide. l. 3. §. quaerum. ff. de testib. cum Gloss. in verbo numerus, & in denotantur Iacob. Butrig. & Florian. & Lob. armen §. si ff. eo. Alex. conf. 47. col. 1. & conf. 78. l. 2. & 149. col. 2. l. 5. Dec. conf. 163. col. pen. Curt. iun. 168. n. 16. Praeterea † plures testes infames infamia iuris regulariter inhabiles in alijs non faciunt indicium ad torturam, in exceptis autē vtique, & ad transmittendam reo inquisitionem particularem, si personaliter capi non poterit, sicuti post plures ab eo relatos firmavit Farinac. q. 56. n. 68. igitur & plures rei de se conuicti, & confessi, nam quo ad

illum nominatum sunt loco restium.

Vltius, si cum dicto rei criminis † contra denunciatum concurrat aliquod adminiculum, seu indicium veluti vnus testis de auditu, vnus testis de visu non integer, inimicitia nominati, fama, fuga extemporanea conuersatio, secreta collocutio, & eiusmodi, dictum rei sufficit ad torturam, quamuis haec sint remota a facto, sicuti ex aliorum traditionibus plene probauit Farinac. dict. qu. 43. à nu. 163. vsque 177. igitur & multo magis si cum nominatione vnus ex reis concurrat nominatio alterius, aut duorum, nam hi afferunt adminiculum de facto, & super facto, & ad hoc videatur text. in dict. l. 1. §. si serui ff. de quaest.

Rursus plura indicia † etiam remota sufficiunt ad torturam. Bart. & communiter posteriores in l. fin. ff. de Quaest. Ang. Aret. in verbo, quod fama publica. nu. 6. & Aug. ad eum sub n. 52. Boff. in tit. de indic. nu. 71. Blanc. de indic. num. 150. & ex communi pluribus citatis Farinac. dict. quaest. 37. nu. 11. & latius nu. 43. item plures testes quamuis singulares, & ipsi sufficiunt ad torturam, vt dicitur infra in 8. quaestio. Item † in probationibus, quae diriguntur ad probationem vnus facti, seu vnus delicti, quia tendunt ad vnum & eundem finem, quae non prosunt singula, multa coaceruata iuuant. Bart. & posteriores in d. l. 1. §. Idem Cornelio. Quibus ac similibus rationibus sic concludunt Auctores.

Boer.

Boër. d. decis. 319. num. 17. vbi refert, sic bis iudicatum in Curia Burdegal. ob nominationem duorum aut triū reorum. Et in Curia Parisien. sic seruari retulit Papon. libro duodecimo. titulo decimotertio. Aresto 2. & 3. Clar. qu. 21. sub num. 11. vbi refert Grammat. super Capitul. regni attestantem sic seruari in regno, & præter hos Gigas. dict. titul. Quomod. & per quos. quest. 8. Crau. consil. 178. sub numero tertio. Roland. libro primo. consil. 16. num. 20. Bona. cos. commun. opinion. part. 1. versicul. indicium faciunt. Farin. quest. 43. num. 37. & q. 44. num. 6. Bertaz. cons. 225. num. 20.

Quinimò, quod magis est, senserunt nonnulli, duos aut tres reos criminis nominantes in tortura aliquem conreum criminis, facere fidem, etiam ad condemnationem. Gomet. Variar. Resol. tomo 3. cap. 12. sub tit. de probation. delictor. num. 18. & sic seruari in Regio Cathalonix consilio testatur Ludouic. Regner. in criminal. decision. 5. num. 38. Imò & vnus, concurrentibus multis alijs admiculis. Menoch. consil. 171. nu. 62. Sed horum opinio communiore scriptorum calculo improbat. Boff. de indic. sub num. 165. iuncto numer. 177. Marsil. in §. Diligenter. num. 68. Boër. dict. decis. 319. sub numero 4. Blanc. de indic. n. 384. cum pluribus alijs adductis à Farin. qui sic ex communi concludit. quest. 43. n. 39. & 40. nisi testimonium inhabiliū ex verisimilibus alijs cōfirmaretur. Menoch. post alios consil. 1. 9. num. 12 & 13. & multorum auctoritatibus iterum confirmat. q. 62. num. 73. & infra.

Et est ratio, quia vbi testes & alias inhabiles, & non integri admittuntur, non faciunt plenam probationem, nec numerus supplet in eis fidei defectum, ad effectum cōdemnationis ordinariæ. las. post alios in Auth. si vero contigerit. C. de iudic. Marsil. cons. 109. num. 6. & in singul. 177. Sed quo ad torquendum sic. Gram. cons. 1. num. 5. Nat. consil. 474. num. 3. Farinac. quest. 43. num. 167. & quest. 62. num. 75.

Et ratio rationis est, quia testes iure inhabiles recepti & in criminibus occultis aut exceptis, non tamē sunt omni exceptione maiores. Marsil. consil. 109. num. 15. Gram. consil. 59. num. 12. cum concordantibus adductis ab eodem Farin. q. 37. num. 63. & q. 43. n. 40. & q. 56. num. 71. & 155. & quest. 62. num. 383.

Et conclusio denique sit, quod vbi testes & si essent omni exceptione maiores, facerent fidem ad effectum cōdemnationis, hi si inhabiles sint faciant fidē ad torturam, & vbi illi prodesent ad torturam tantum, isti iuuent ad inquirendum, & ad transmittēdum reo inquisitionem, & ad capiēdum personaliter reum: Sic las. in l. 1. C. de Sum. Trin. in 2. lect. n. 46. Barbat. in rep. c. testimonium. ext. de test. sub par. 2. n. 15. Farin. q. 56. n. 54. & infra.

Hanc tamen firmatam cōclusionem & libenter moderamus ad temperamenta text. in c. in fidei. de heret. in 6. ubi si ex verisimilibus coniecturis, ex numero testium, vel ex qualitate

q. 3 depo-

15

16

17

18

deponentiam, vel ex personis eorum, contra quos deponunt, falsa non dicere præsumantur, quem ad ad hoc aduertit Franc. Arret. in c. cum P. Manconella. ex. de accusat. sub num. 21. & 22. sequitur Hip. Martil. consil. 24. num. 13. Roland. consil. 73. numer. 25. lib. 1. Onded. cons. 100. n. 17. Sprenger. q. 4. fol. 376. Quibus cōsensit Petr. Binsfeld. lib. 3. conclus. 6. vbi ultra numerum ponderat diuersas circūstantias; An testes constanter perseverent, pœnitentes ad iudicium accedant, moriantur cum contritione, nullo odio, aut rancore occupati contra denunciarios, verisimilia deponant. Nec dissentit Delt. como 3. lib. 5. section. 3. in vers. Ad torturam, vbi inquit: Ad torturam sufficiunt hæ conditiones, si aliz confessiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia. Et vltra dicta istorū patrum est text elegans inc. accusatus. §. licet, de heret. in 6. in illis verbis. Et postmodum velint corrigere dictū suum contra alios suos complices deponendo, cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicij apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecunia, sed Zelo fidei orthodoxæ, velle dictum suum corrigere, in fauorē fidei, nisi aliud obstat, stari debet tam contra se, quam contra alios attestacionibus eorundem.

19 Et sic tenendo & declarando, non obstat opposita ratio, quod plures inhabiles testes simul iuncti non possint inuicem se habilitare.

Nam regula & ratio procedit in omnino inhabilibus, sed vbi tales sunt quod quilibet de per se facit qualē quatom præsumptionem, intrat, vt plures simul iuncti ex pluribus præsumptionibus suborientibus ex dicto cuiuslibet faciant vnā probationem integram, quæ sufficiat ad torturam, Bart. in d. §. Idem Cornelio & sic clare sensit Natr. consil. 298. num. 10. & fuit resolutio Corn. in l. 1. C. de testam. num. 35. & in cons. 42. col. fin. lib. 1. & 172. num. 20. volum. 2. Crau. consil. 9. num. 12. & 99. num. 10. Roland. cons. 98. num. 34. cum alijs congestis à Farin. quest. 34. num. 41. & latius quest. 62. num. 317. & num. 341.

20 Nec obest, si diceretur, quod si cut probationes in condemnando debent esse claræ. l. fin. C. de probat. sic & ad torquendam, Bald. consil. 257. verba col. 2. volum. 1. per text. in l. si quis. C. ad leg. Jul. Ma. Marfil. consil. 101. nu. 13. Roland. cons. 16. num. 29. lib. 1. Nam solutio est, vt probationes debeant esse claræ, proportione nabiliter in suo genere, & prout de quali periculo agitur. Farinac. d. qu. 37. sub n. 5. post Franc. Personal. & Bruonor. à Sole ab eo relatos.

21 Nec negamus in istis atrocissimis, in quibus agitur de honore, de substantia, & de vita hominis, nõ considerari vehemēiores probationes & præsumptiones ad condemnandum. Nam requiri concedimus ad glos. & Abb. in c. literas, de præsumpt. & in crimine læsæ Ma. Gigas. d. tit. quomod. & per quos. q. 20. Decian in criminal. lib. 7. c. 46. n. 1. & in crimine hæresis, Oldrad.

Oldrad. conf. 210. colum. 1. Menoch. conf. 149. n. 1. & suadet Melchiadis Sum. Pōtif. monitum. inc. primo semper. 2. q. 1. in illis verbis. Primo semper, ante omnia diligenter inquirite, vt cū iustitia & charitate diffinitatis, neminem condemneris ante veram & iustum iudicium, nullū iudicetis suspitionis arbitrio. Sed primum probate, & postea charitativam sententiam proferte, & quod vultis vobis non fieri, alteri non faciatis.

Ad II. An inimicitia denunciantium erga denunciatos debeat plene probari per duos testes, vel sufficiat semiplena probatio per vnum testem, aut præsumptio ad elidendū indicium denunciationis.

22 Respond. absolutum esse naturali & politica ratione, nimirum ꝑ repellendum esse à testimonio ferendo aduersus inimicum. l. 3. in princ. ff. de testib. c. repellantur. c. cum p. c. cum oporteat. c. mem. nimis. de accusat. c. per tuas de Simon. & autem si dicatur. c. de testib. & latius in corpore vnde sumitur, & in Ecclesiast. c. 12. legitur, Non credas inimico tuo in aeternum.

23 Et in criminibus exceptis, vt inimicus ꝑ denunciator, aut testis, nullum faciat indicium etiam receptus in tortura, quia facile inimicus meretur in caput inimici; sic tamen vt non omnino detrahatur quaestioni fides, inquit tex. in l. 1. §. praterea ff. de quaest. & de inimico, vt fidem non faciat, Alexand. conf. 27. sub nu. 16. libr. 4. Marsil. in l. de minore. num. 8. ff. de quaest. Gigan. de crim. las. Ma. in tit. quomo.

& per quos. quaest. 7. nu. 6. Menoch. de arbitrat. casu 474. nu. 55. & conf. 149. n. 14. cum alijs adductis, & Farin. q. 43. n. 179. & latius quaest. 53. num. 5. 7. & nu. 12. Et huiusmodi inhabilitas non etiā suppletur per torturā d. §. praterea Marsil. ibi. in princ. Gigan. d. tit. quaest. 2. n. 4. Farin. e. dem loco nu. 10. Bertazol. in crimine. lib. conf. 38. num. 15. & 528. num. 7. Nec etiam quia sit confessus & in articulo mortis, Farin. ibidem. numer. 11. post Marsil. Gigan. Grammat. Croc. & alios.

Inimicitia autem, quia est ꝑ contra ius naturale, ad l. vt vim. ff. de iust. & iur. non præsimitur, ideo probatione indiget. l. in ratione. §. cū quidam. ff. ad leg. Falc. l. 2. C. de mandat. princ. c. cum in iure. de offic. deleg. Marc. Mant. conf. 24. nu. 13. & 52. n. 17. lib. 1. Crau. conf. 8. n. 8.

25 Et quia inimicitia est ꝑ affectus, & passio quaedam animi intrinseca, quæ oculis corporeis cerni non potest, sed iudicio intellectus percipitur ex aliqua facti circumstantia, vnde inimicitia causari potuerit, ideo per verisimiles coniecturas probatur suborientes ex facti qualitate. Bald. consil. 46. pramittendum est. nu. 4. volum. 5. Abb. d. c. repellantur. colum. 2.

26 Et probationes fieri debent ꝑ regulam text. in c. in omni negotio. de testib. & in l. vbi numerus. ff. eod. quæ quidē in probatione inimicitia non reperitur mutata. Bald. in l. errore. C. de testament. Mascard. concl. 901. n. 2. ac ideo vnus solius testis dictum non sufficeret, quacunq; etiā dignitate præditus esset. ad l. iuris iurand. C. de testib. faceret tamē semiplenā probationē, ad not.

ad not. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. maritus. ff. de quest. & eius dictum e-
luderet indicium ex denunciatione
surgens, prout etiã aliqua alia cõtra-
ria præsumptio, veluti bona fama
rei inquisiti, ad ea quæ dicentur in
fra in 5. questio.

27 Quæ autem inimicitia repellat,
aut † debilitat dictam testis, seu no-
minantis; iure scripto ac ex consen-
su scriptorum constat inimicitiam
capitalem repellere testem, & no-
minatorem: *in tribus supra allegatis*. Le-
uis autem inimicitia nõ repellit, sed
debilitat, Bald. in d. *Authentic. si dica-
tur. ad finem. C. de testibus*. Iacobin. à S.
Georg. in l. *testium. ff. eo. Grammat. decis.*
34. num. 26, 27. Iacob Spreng in suo mal-
leo *Maleficar. in vltim. part. question. 5. q.*
11. & *quest. 12.* vbi exactè prolequitur
materiam istam: & alios concordã-
tes citat Farinac. *question. 53. num. 54.*
Carolina autem constitutio, de qua
infra, requirit singularem inimici-
tiam, malenolentiam, vel contrarie-
tatem cum denominato.

28 Inimicitia autem, an sit grauis,
vel leuis, relinquitur † arbitrio iu-
dicis. Innocent. in dicto *capit. cum o-
porteat*. Iacobin. & *Grammatic. dictis locis.*
Farinac. *question. 49. numero 86. & qua-
stion. 53. num. 57.*

29 Et est notandum, quod ad repel-
lendum † sufficit probare † causas
grauis odij, quamuis ille non de-
monstret se odiosum. Innocent. in c.
Cum I. & A. de re iudic. in fin. per text. in
capit. 2. & seq. & question. 5. cuius dictũ
probarunt Bald. in l. *prescriptione. C. si*

contra Ius. numer. 36. Rom in rubr. de ar-
bitr. colum. 11. *Grammat. decis. 33. nu. 7.*
Marfil. d. l. 1. §. *præterea n. 3.* Farinac. q. 13.
num. 21. & num. 24. & 25. vbi quod
præsumptus, ac etiam occultus ini-
micas repellitur.

Et probari debent particulariter
† causæ, seu species, & qualitates i-
nimicitia. Bart. in l. *si quis testis. C. de*
test. in fine. Gram. dec. 34. num. 11. vbi in
id infert Imol in cap. *Raynutius. de re-
stament. & post Iason in l. Tertia textores. co-
lum. 3. ff. de leg. 1.* concludit, non suffi-
cere probari de inimicitia in genere,
& post Bald. in l. *solum. C. de testib.* non
sufficere testes dicere inimicitiam
subesse, nisi causas inimicitia refe-
rãt. Et idẽ Iason in lege prima n. 9. *C. de*
testament. Farinac. qu. 49. nu. 126. 127.
& in ea quæstione ample discernit
causas, ex quibus inimicitia capi-
talis contrahitur, quas hic recense-
re minimè putauimus.

Dicimus ramen ad repellendum
testem sufficere, quod † sit odiosus
ei, aduersus quem testificatur, licet
non sit inimicus. Præposit. in cap. *Quod*
vero, colum. fin. 3. question. 5. & post eum
Gigas. d. *question. 2. num. 30. per text. in*
cap. inquisitionis. de accusatione. & in capit.
testes. 3. question. 5. & consulendo A-
lexand. *consilio 99. colum. 2. lib. 1. Natta*
412. num. 24. & concordantes addu-
cit Farinac. *codem loco. num. 30.*

32 Amicus autem inimici mei † an
idoneus testis? & quidem in non ex-
ceptis idoneus non est. Nam pro iu-
dicis arbitrio inspecta amicitia de-
trahitur de fide. Bart. in l. *sciendum. §.*
1. ff. de

1 ff. de legationib. Cin. Bald. & pulchre Sal in l. eos. C. de testib. Bos. in tit. de oppos. cont. test. num. 101. Quorum dicta etiam in crimine læsæ Maiest. accepit G. g. s. in tit. Quomod. & con. quos. libro secundo, quest. 2. num. 28. Farinac. d. quæstion. 53 num. 30. vbi alios citat & ample declarat Sufficiet remississe ad loca præallegata, cum de hoc quæstio non simus.

Ad III. An denunciantes debeant esse contriti, sicuti quidam volunt, cum hoc iure non sit expressum; & sagæ rarissimè pœniteant.

Respond. ex modernis auctoribus Binsfeld. libro tertio concl. 6. vltra numerum reorum nominantium ad faciendum indicium ad torturam diuersas circumstantias, an constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedant, moriantur cum contritione, nullo odio, contra denunciantes occupati verisimilia depo-
nant, à quo, vt in primo quæstio retulimus, non dissensit Delt. Magic. Disquisition. tomo 3. libro 5. sect. 3. & his assentiri videtur text. in c. accusat. §. licet. de heretic. in 6. ibi. si ex manifestis indicijs apparuerit, non ex leuitate animi, aut odij fomite, sed Zelo orthodoxæ fidei. Quare assertio horum patrum iure satis fundata videtur.

Ad IV. An ea, quæ de iure & constitutione Carolina Artic. 31. requiruntur denunciatione vnus, requirantur etiam in denunciatione plurium? Illius autem constitutionis hæc sunt particularia ad magiæ crimen.

RUBRICA

De magia sufficientia Indicia

Artic. 44.

Si quis se offerat alios magiã docere, vel ꝑ aliquem maleficare minetur, & illi, cui minatus est, eiusmodi quid contigerit, vel etiam singularem consuetudinem cum Magis, aut maleficis habeat, vel talibus suspectis rebus, gestibus, verbis, & substantijs, vtatur, quæ magiam secum important, & illa persona de hoc alias sit diffamata, hoc præbet firmum indicium magiæ, & sufficientem causam ad torturam.

33

Respondemus itaque, absolutum esse ad denunciationem vnus concurrente aliquo ex indicijs in constitutione relatis suboriri sufficientem causam ad torturam, sed in denunciatione plurium non esse opus alio adminiculo, quia pluralitas denunciatorum supplet, vt dictum fuit in resolutione primi dubij.

Ad V. An denunciationibus infamium sit credendum ꝑ in criminibus exceptis contra personas bonæ famæ, & an duorum, vel plurium infamium denunciations requiratur.

34

Respond. in denunciatione vnus tantum bonam famam ꝑ denunciati elidere præsumptionem qualẽ qualem orientem ex denunciatione illius rei, quoniam merita vitæ præcedentis plurimum iuuant. l. 3. §. sed ex improviso. & l. non omnes, §. à Barbaris. ff. de re milit. & in princip. illius legis. Sed in denunciatione pluriũ difficilis est quæstio: multi etenim tenuerunt cõ-

35

stantem

stantem & non vulgarem denuncia-
ri bonam famam elidere indicium
proueniens ex nominatione pluriū,
vt non sufficiat ad torturam, ne fit
in facultate horum infamum, de se
conuictorum grauare bonum no-
men, existimationem, & quod peius
est, personam viri probi, Raph. Cum
consil. 136. Ad primum. colum. 4. Alexand.
consilio 89. num. 13. libr. 3. Marfil. consil.
74. num. 29. & in crimine maleficij consil.
109. num. 27. Paris. 151. numer. 13. libr. 4.
Grammat. in suis consilijs. 21. num. 8. 35. n.
37. 57. num. 11. 58. n. 18. & 66. n. 5. & pul-
chre in decis. 28. numer. 17. & 18. vbi post
Andr. Ifern. Decian Felin & Bertrand. ab
eo allegatos sic plene firmat. Socin iur. con-
sil. 39. num. 66. libr. 2. Roland. consil. 16. n.
24. & 73. numer. 36. libr. 1. Menoch. casu
474. num. 42. Bertazol. consil. 59. numer.
8. & 6. num. 16. Onded. consil. 100. num.
40. libro primo. Laderch. de Imol. consil. 181.
num. 15. vbi plures alios adducit. Et
quamuis plures alij contra steterint,
à quorum opinione non facile di-
uellitur, licet præcedens sit com-
muniter recepta, Farinac. question.
47. numer. 187. Quia, vt experientia
docet, nullus est tam prauæ condi-
tionis, qui de facili reperire nō pos-
sit duos, aut tres testes attestantes de
illius bona fama, & præterea excu-
latio respectu bonæ famæ pluribus
modis solet dilui. Menoch. consil. 101.
n. 57. Verum, vt aduertimus supra,
intelligimus de bona fama constan-
ter & firme probata, vt dubitari nō
possit, communi in eo loco homi-
num existimatione denunciaturum

pro retroactis suis moribus haberi
pro bono viro, alieno à crimine im-
putato. Nam ex eo, quod cuius exi-
stimationis quisq; in ciuitate sua sit,
plurimum adiumenti affertur ad il-
luminandam veritatem, vti præcise
inquit text. in l. de minore, § plurimum.
ff. de quest. Aliqui tamen dixerūt, bo-
nam famam denunciati tollere in-
dicia leuia, & elidere grauiā, Paul.
Meren. in criminalibus diuersorū. cōf.
88. n. 77. Vulpell. cōf. 105. n. 6. & 125. n. 26.

Alij autem senserunt bonam fa-
mam nominati probatā tollere ma-
lam famam generalem; sed non in-
dicia particularia. Alexand. consil. 77.
n. 9. lib. 1. & consil. 62. n. 5. lib. 1. Ioan. de
Arnon. Soliloq. 37. Quare in crimini-
bus maleficis, quæ grauissima sunt,
Binsfeld. lib. 2. conclus. 6. Dub. 3. illatione
6 & Delrim lib. 5. section. 3. vers. Admittū-
tur. & vers. fama bona, senserunt iudi-
cium hoc particulare denunciatio-
num plarium excludere præsump-
tionem generalem suborientem à
bona fama, ac ideo nominatum tor-
quendum esse, leuiter tamen.

Nos aut aduertendum putamus,
quod et si in criminibus excep-
tis admittantur, & recipiantur testes
criminosi & infames, item etiam au-
diantur rei de se ipsis confessi & cō-
uicti, iuribus satis allegatis in primo
quæsito: non tamen nec isti, nec illi
sunt integræ fidei. Alexand. consilio 11.
sub numero secundo, lib. 1. Cigas de crimin.
les. Ma. in rit. Quomod. & per quos q. 3. nu-
3. A Egid. Boss. in rit. de iudic. n. 177. Farin.
q. 43. n. 4. & q. 56. n. 71. & n. 155.

Præ-

Præterea aduertimus, quod ubi extat aliqua indicia, quorum ꝑ causa procedi possit ad torturam, si tamen in contrarium alia urgeant, eliduntur, vt ad torturam deueniti non possit. Bart. in lege prima. §. 1. ff. de quest. Angel. de Mal. sic. in ver. Quod fama publica. num. 34. Mas. sil. in §. diligenter. num. 190. Alex. consil. 139. numer. 9. in 2. Grammat. voto. 39. 20. ubi etiam in id adducunt Ioan. Andr. & Bald. plenissime Farinac. q. 38 num. 110.

38 Quare si efficaciter fundatã & ꝑ probatam vltra bonam famam concurrerent aliqua adminicula ad exculpandum reum denunciaturum, vel etiam rei denunciante patereutur alios defectus inhabilitates eorum personas, aut debilitantes eorum dicta, vel quia essent infames, ac rei pro alijs atrocibus, criminibus, ita vt apparerent personæ sceleratæ, & vitæ infamatæ, vel quia essent viles, in his sane casibus concurrente bona fama rei denunciati bene constabilita, fortè melius est dicere, vt à tortura denunciatus eripiatur. Nam in omni materia duplicitas in iure multum consideratur, ad augendũ, & ad detrahendum: Duo vincula sanguinis: Duæ fictiones: Duæ improprietates: Duæ prohibitiones: Duo iudicia: Duo actus geminati: Duæ confessiones, & eiusmodi plura. Et in exceptis ad euadendum torturam ex nominatione reorum eonictorum, & vitæ infamatæ sic tradiderunt Grammatic. consilio primo. Fori indicat. numer. 61. & consil. 15. nu-

mero vicesimo septimo. & latius consil. 70. numero octauo. Gig. loco praalt. qu. 7. numer. 7. Natta consil. 298. num. 6. Roland. lib. p. consilio decimo sexto numer. vigesimo. & 73. numer. 24. Menoch. dict. casu 474. num. 54. Mascard. conclus. 1317. numero quadragesimo primo. Vinc. Onded. dicto consilio 100. numero 17. & 18. Farinac. questio. 43. num. 175. vbi plures alios concordantes adducunt. Quare obstaculis ipsis denunciatoribus, duabus, vel pluribus exceptionibus, torturæ indicium ex eorum denominatione suboriens potest dici elisum, vt insufficienti reddatur ad torquendum.

Ad condemnandum autem solã malam famam non sufficere compertum est, Ioan. Auan. consil. 59. colum. 3. per text. in cap. cum oporteat, & in cap. Qualiter & quando. de accusatione. prout nec etiã dictum vnus solius testis idonei. Deuteron. Cap. 7. Nemo occidatur vno contra se dicente testimonio.

Item si nominantes essent periuri nullam facerent fidem, etiam in exceptis, ac nec etiam ad inquirendũ. Roland. consil. 73. numero decimo nono. lib. 1.

Ad VI. An vltra denũciationem ꝑ plurium requiratur diffamatio in exceptis: vt procedi possit ad inquisitionem & torturam.

Respõ. de iure scripto pro regula constitutum esse, Inquisitionem ꝑ non præcedente fama, nullam & inuvalidam esse, text. ad hoc. in ca. inquisitionis in cap. qualiter & quando. el. secundo. vbi plene scribentes de accusat.

Et cap. licet Hely. de Simo. Angel de Malefic. & Marsil. vterque in sua practica crimin. in verbo. Hac est quadam inquisitio. & est dictum commune apud Criminalistas. Clar. §. fin. questio. 6. in princip. Boss. in tit. de inquisit. n. 7. Farinac. libr. 1. quest. 9. in princip.

Fallit autem propositio hæc in crimine hæresis & læsæ Maiestatis. capit. excommunicamus, §. adijcimus, de sententia excommun. & inde not. Cardinal. Zabbar. & Ioan. Anan. & idem Cardinal. in Clement. secunda, questione secunda, de heret. Bartol. in Extrauag. ad reprimendã. in verbo, per inquisitionem. num. 29. Felindict. cap. qualiter & quando, in ultim. verbis. Clar. dict. questione 6. versicul. Item scias. Gig. de crim. la. Ma. in tit. Qualiter procedatur. quest. 9. num. 2. vbi ampliat etiam in omnibus alijs criminibus atrocibus & grauibus, & fuit ampliatio Præpos. Alexandr. in c. 1. n. 64. 2. qu. 8. sublecuti sunt Dec. conf. 18. num. 42. lib. 1. Cephal. conf. 304. n. 88. Menoch. 100. n. 64. Et post hos Farinac. dict. q. 9. n. 14. 15. Delr. Magicar. disquisit. libr. 5. section. 1. versic. Quinto requiritur. Decian. in criminal. libro 7. capit. 43. num. 8. Sed in his non est immorandum, quia quicquid sit de iure, de consuetudine & vtu iudiciorum, solennitas diffamationis recessit ab aula. Iul. Clar. loco præcitato. Benacof. commun. opin. libr. 1. in versicul. inquisitionem precedere debet quos subsecutus est Farinac. d. loco num. 21.

41

Ad inquirendum itaque non est necessaria in crimine malefico ¶ præcedentis diffamatio, sed sufficit no-

minatio reorum, etiam vnus de se confessi Bal. in l. 1. C. de sum. Trin. num. 6. Marsil. in suis conf. 12. n. 38. 15. n. 5. & 6. & 28. num. 16. Grammat. consil. 21. num. 71. Clar. in §. fin. quest. 21. num. 5. vbi etiã in criminibus non exceptis, & quod ita seruetur Et in exceptis nominationem vnus sufficere ad inquirendum. Menoch. casu 474. n. 41. ac etiã ad citandum personaliter, & ad detrudendum in carcerem. Clar. eodem loco. n. 6. Nam etiam in istis sola fama sufficit ad inquirendum, citandum personaliter, & ad detrudendum in carcerem. Cyn. in l. nullus C. de exhiben. Reis. Crau. conf. 41. num. 6. cum alijs adductis à Mascar. conclus. 754. numero decimo nono.

Non tamen ad torturam Crau. & Mascar. dictis locis num. 5. Clar. dict. questione. 21. Bursat. consil. 20. numer. 32. & consil. 35. num. 16 & ex veriori, receptiori, & in practica frequenter recepta, plurimis relatis, Farinac. quest. 47. num. 4. & infra.

Quia fama est ¶ indicium remotum à factò. Et quia indicia ad torquendum debent esse grauia, verisimilia, certa, clara, & factò propinqua, quod iudex sit quasi certus reã inquisitum esse delinquentem l. 1. in princip. ff. de question. ibi, vt sola reorum confessio deesse videatur. & leg. milites. C. eod. ibi. Et si veluti certis indicijs deducti. Præclare Bald. consil. 259. num. 4. libr. 1. Corn. 101. numer. 3. volum. 2. Marsil. consil. 18. num. 12. & 51. n. 6. Socin. consil. 6. num. 8. volum. 4. Crau. consil. 6. num. 12. & consil. 9. n. 11. & 99. num. 1.

Nats.

Nat. consil. 42 n. 1. cum pluribus congestis à Farinat. qu. 37 n. 3. Fama autem pet-
tate est vox populi vana & fallax,
& conclusio procedit, etiam quod
fama traheret originem à personis
honestis & fide dignis, vti idem Far-
rinac. constituit num. 28. & num. 46.

43 Ceterum in criminibus occultis
sola fama suboriens facit indicium
ad torturam, ex recepta sententia
Clar. dict. question. 21. versio. Fama sola
Rimin. in consil. 362. num. 3.

Quæ tamen concurrere debeant
ponit Menoch. consil. 149. num. 40.
Qui tandem sub num. 42. post Si-
man. concludit in crimine hæresis
solam famam, quamvis publicam,
non sufficere ad torturam, sed ad
inquirendum, prout in alijs crimi-
nibus, Martil. consil. 15. nu. 12. & singul.
97. copiose Crau. consil. 41. num. 6.

Vel etiam si cum fama concurre-
ret aliquod aliud adminiculum, ve-
luti nominatio rei confessi. Clar.
eod. loco. Gandin. Guido Suzar. & ceteri
alij relati à Farinat. d. quest. 47. numero
17. Sed de hoc quæsito satis, hæc suf-
ficient.

44 Ad VII. An satis sit denunciari
aliquem, seu aliquam à pluribus,
quod ipsam viderint in conuentu
& congregatione sagarum, in ordi-
ne ad torturam, absque eo, quod
damna fecerit.

Respond. Satis esse quo ad effe-
ctum torturæ, vt nominatores di-
cant, illam, aut illas, vidisse in con-
uentibus & conuenticulis sagarum,
nec oportere probare de damnis a-

licui illatis. Nam non ante striges
conuenire solent, quam abnegaue-
rint Christum Deum, & societatem
cum Diabolo coierint. Binsfeld. de
conf. ff. Malef. membr. 3. concl. 6. dubio 2.
Delr. l. 5. sect. 16.

Ad VIII. Quando fit talis denun-
ciatio, quod hæc, aut illa persona
interfaerit conuentibus sagarum,
an requiratur specificatio temporis,
& loci, vel vtrum sufficiat generalis
denunciatio plurium, absque eius-
modi circumstantijs ad inquisitio-
nem & torturam.

Respond. Iure scripto regulariter
si procedatur, pro delicto iure accu-
sationis exprimi debet locus & tē-
pus, scilicet mensis & annus, dies
autem non. l. l. ellorum. de accusat. Bar.
ibid. n. 2. c. fin. §. libellorum 2. q. 8. nisi fa-
ctum tale sit, quod vna certa die ef-
set punibile. Bar. d. l. libellorum. nu. 12.
& idem est in inquisitione particu-
lari. Nam Iudex inquirens succedit
loco accusatoris, idem Bar. sub nu. 12.
in l. 2. §. si publico. ff. de adult. & est com-
munis traditio, Aret. & Fel. in c. qua-
liter, §. debet de accus. Bos. in tit. de inquis. n.
90. Clar. qu. 31. num. 11. & per totum
mundum sic seruari dixit Angel. in
leg. ea quidem numero tertio, capit. de ac-
cusat.

Iudex tamen ad petitionem rei
vt possit instruere suas defensiones,
tenetur, si inquirat, exprimere in in-
quisitione etiam diem, prout etiam
teneretur accusator, quia forte velit
reus probare, se eo die abfuisse. Bar-
tol. in leg. is qui reus ff. de publ. iud. sub n. 10.
& est

& est communis traditio, Iason. in l. 2. § si quis Ephesi ff de eo quod cer. loc. Boss. d loco n. 92. Gigas de crim. la. Ma. in tit. Qualit. proced. quest. 3. Clar. question. 12. num. 6 & num. 9. & præter hos Angel. Aretin. & August. in addition in gloss. de anno præsentate, sub num. 2. et si Imol. aliter senserit in dict. leg. is qui reus, nam communiter recipitur Bart. illa traditio, Mascart. concl. 512. n. 3. Farinac. quest. 1. nu. 20. Si tamen accusator dicat se ignorare diem, quia dicat non recordari, excusatur, maxime si iuret. Clar. question. duodecimo, sub num. 9. Ergo multo magis iudex inquirens.

Rursus in inquisitione & in accusatione adeo requiritur, ut inseratur locus & tempus anni & mensis, ut citra insertionem inquisitio sit ipso iure nulla, etiam parte non opponente, uti deficiens in substantia. libus. Sic post Alexand. Aretin. Decian. Curt. ian. Claud. Rip. Bellon. & alios, ex communi. Clar. quest. 12. n. 6. Farinac. qu. 1. nu. 11. & num. 15.

Et in crimine Magiæ Delirius Magic. Disquis. tomo 3. lib. 5. section. 3. inquit, quod nominans debet esse interrogatus de omnibus circumstantiis. Quis, quid, quando, ubi. Et sic quoque videtur requirere constitutio Carolina Artic. 21. ibi. Secundo convenit, quod ille denunciatus omnino specificè interrogetur, qualiter, quomodo, & quando, & infra, ibi, debet denunciatus interrogari de omnibus possibilibus & necessariis circumstantiis, quæ pro occasione

& qualitate cuiusque facti, omnium optimè ad sequentem investigationem veritatis conducere possunt.

Sed cum receptam sit in crimine læsæ Ma. non esse necessarium, dum citatio reo transmittitur, interere in libello citatorio locum & tempus delicti commissi, & sufficiat citare reum, ut veniat responsurus super crimine læsæ Ma. ut habetur in extrauag. Ad reprimendam. ibi. super dicto crimine, & inde notavit Bart. in primis verbis. sequitur Gigas post Sal. & Præpos. ab eo allegatos. in tit. Qualit. in crim. læs. Ma. proced. q. 10. Decian. conf. 18. n. 72. lib. primo Menoch. conf. 100. n. 88. Cephal. conf. 304. n. 115. Farinac. d. q. 1. nu. 17.

Et quæ dicta sunt in crimine læsæ Ma. humanæ, trahunt Doctores ad causam hæresis, læsæ Ma. diuinæ. Angel. in Authentic. Quomodo oport. Episcop. § fin. Angel. iuret. in verbo. Hac est quædam inquisitio. num. 63. quia hæ criminum species à pari procedunt quoad relaxationem solemnitatum iuris positivi.

Idem quoque in crimine falsi, quod pro sui natura occulte, & ab uno solo committi potest, ut non sit necessarium in accusatione, aut in inquisitione locum & tempus falsi commissi inserere, firmavit Bald. in cap. primo in tit. Quib. mod. feud. amit. n. 21. ex Gloss. Inst. de publ. iudic. in prin. & subsecuti sunt communiter posteriores. Angel. Aret. dicto loc. num. 64. & in verbo. Falsario, num. 37. August. in addit. ad eum, in verbo. de anno præsentate. Purpur. in rep.

rep. edita. C. de eden sub nu. 54. Caphal & Menoch. in consil. supra alleg. Ramin. iun. consil. 18. sub num. 72. Farinac. dict. qu. 1. num. 13.

Propterea videretur, vt etiam in crimine isto malefico tam detestabili non sit necessarium exprimere locum & tempus, scilicet, cum citatio transmittitur reo prout in crimine Maiestatis. Denunciator autem nominans aliquam personam, quæ interfuerit conuentibus sagarū, de tempore, & de loco, ac de cæteris circumstantijs interrogabitur, vt instruit Delcius supra relatus, prout etiam in crimine læsæ Ma. nā non conuenit in tanto crimine denunciatores absolute vagari, cum discrimine alienæ existimationis, ad l. prator edixit. in princ. ff. de iniur. & l. 1. de exigis ff. de dolo. Et si saga de aliquo alio particulari delicto fuisset delata, veluti de aliquo dāno in rebus, vel de aliqua offensa in personam, locū & tempus, circumscribi oportere, de iure sentimus per præmissa.

Non tamen placet traditio Farinac. d. quæstion. 1. sub num. 17. quatenus proponit non esse in inquisitione & accusatione exprimendum locum & tempus in delictis, quæ habent tractum successiuum; sed in ijs, quæ temporis momento committuntur. Nam Bart. ab eo allegatus in d. l. libell. sub num. decimo. & sub num. 16. id non dicit, sed contra. Nam sub num. 16. quatit, pone, quod aliquis tenuit occupatam aliquam terram per v-

num annum, ego volo accusare eum lege Iul. Maiest. quia tenuit contra Principem, sufficitne dicere, quod tenuit per annum, an vero etiam debeo dicere mensem? Respondet. credere in Maleficijs momentaneis oportere exprimi locum, mensem & annum; sed in maleficijs, quæ habent causam successiuam & continuam, credit sufficere annum exprimere vel mensem; secundum quod ipse tenuit illam terram occupatam Authent. si vero Dominus temporalis. C. de heret. & illam Bart. traditionem nullus ibi impugnat, ex qua constat etiam in crimine læsæ Ma. si factum est momentaneum, oportere accusatorem inserere locum & tempus, scilicet annum & mensem, prout in alijs criminibus. Si vero est factum successiuum continuatum per vnū annum, vel per vnū mensem, sufficit exprimere illum annum, vel illum mensem. Quare licet in citatione reo transmittenda insertio temporis non sit necessaria, vt supra dictum fuit, secus tamen in accusatione, ac etiam in examinibus & interrogationibus, testibus, & reo faciendis; ne reo delato defensio tollatur, quam minime denegandam, aut coercendam toties testatus fuit Bart. in d. Extrauag. ad reprimendam.

In delictis autem commissis ob non factū & in omittendo. Si quidē ob nō factū respectu alienius certit loci aut certitēporis, eo casu debet inseri certus locus & certū tempus, cuius.

cuius respectu delictum in omittēdo fuit commissum. Si vero illud, quod debebat fieri, non habet certum locum, aut certum tempus determinatum, & hoc casu non opus est inserere tempus, aut locum, Bar. d. l. libellorum sub n. 10. Bar. in l. actor. col. vlt. n. 7. C. de probat.

Ad IX. An in denunciatione plurius requiratur, quod quilibet fecerit confessionem in tormentis, vel utrum hoc solum procedat in denunciatione vnus.

51 Respond. pro regula receptum esse apud maiores nostros, ut testibus criminosis & infamibus infamia iuris, quales sunt conuicti & confessi de seipis, non credatur nisi in tormentis. l. quoties. C. de quest. l. ob carmen §. si ea conditio. ff. de testibus. & §. si vero ignoti. in Auchen. eo specul. in tit. de testib. & §. 1. nu. 28. Bar. in l. cunctos populos. C. de Sum. Trin. n. 12. Bald. n. 5. Albe. n. 34. Sal. n. 18. Ias. in l. lectura, n. 67. & in 2. nu. 46. Fulgos. cons. 173. in causa. col. 1. vbi sic concludit post Oldrad. & Alber. ab eo relator, per illa iura subsequuti sunt posteriores. Aret. in cap. 1. nu. 40. de accusat. Rain. cons. 146. col. 1. & 147. lib. 5. Ioa. de Arno. Soliloq. 60. Marsil. in §. Diligenter. nu. 62. & in l. 1. §. Diuus. sub nu. 5. ff. de Quastion. & suis consil. 78. nu. 15. 109. nu. 13. & 130. nu. 40. Grammat. cons. 70. nu. 10. Blanc. in tractat. de indicijs, num. 381. Boss. in eo titul. num. 151. Clar. §. fin. quastion. 31. numero decimo tertio. Vbi quod sic seruatur in pratorijs Mediolani, quamuis secus in pratorijs Gallix, & vltra hos Roland. consilio 51. numero 30. &

consilio 73. num. 22. libro primo. Menoch. casu 474. sub nu. 49. Vincen. Onded. consil. 100. num. 16. libro primo Mascard. conclus. 1317. num. 38. Et idem est in testibus infamibus, de quibus ea iura loquuntur Clar. qu. 24. nu. 13. & infinitos propemodum auctores ad hoc retulit Farinae, qu. 43. num. 132. & qu. 56. n. 56. & 57.

Et est notandum, quod requiritur specialiter ut reus † in tortura nominet, & si extra torturam nominauerit, specialiter torqueri debet pro confirmatione nominationis. Cla. q. 41. vers. ceterum si reus. Farin. d. loc. nu. 136. & iterum q. 56. n. 56.

Et cum ita sit receptum, putamus assertionem hanc procedere, etiam vbi plures testes examinantur, seu vbi plures sunt nominatores. Nam receptum est vnus solius nominationem non sufficere ad torturam.

Tortura autem in his requiritur, quia † tortus prælumitur dicere veritatem. Glos. efficacissimi in l. edictū ff. de quest. Alber. ibi nu. 2. Boer. de. 163. nu. 12. Grammat. decis. 8. nu. 7. Couar. in pract. cap. 23. nu. 5. Farin. qu. 43. sub nu. 15. ideo dictum à teste in tormentis præuallet primo sine tormentis. Bart. in l. eos. ff. de fals. & in l. si postulauerit, §. sed & si. ff. de adulter. in princ. Dec. consil. 189. col. 6. vers. Non ob. quod secundum.

Ad X. An in hoc crimine, & in alijs exceptis admittantur testes singulares † in circumstantijs, dummodo concordent in effectu, in substantia, & in fine: & an eiusmodi testes singulares, quando plures sunt

fiat, faciant indicium ad torturam.

56 Respondeo quod et si in criminibus privilegiatis & exceptis probationes debent fieri secundum regulas iuris communis, nisi quatenus contra reperiat dispensatum, veluti in crimine hæresis tradiderunt Card. & Imol. in Clement. 1. de heretic. & decisum sit, quod ubi agitur de probando vno particulari actu, testes singulares discordantes inter se in loco, aut tempore, non sufficiant, nec probent: quia de diuersis actibus in effectu testificantur *l. iurisurandi. C. de testib. c. Bona, de elect. c. licet causam, de probation. c. luteris & c. licet ex quadam. de testib.* optimus text. in *c. Nihilomin. 3. q. 9.* ubi Leo Papa ita sanxit. Nec eorum voces, tanquam plurium admittuntur, quos temporum quidem diuersitas simul interfuisse prohibuit. Veluti si agatur de probando vno contractu, vel de vno homicidio, insultu, aut vulnere.

57 Attamen si agatur de probando vno, quod ex pluribus & diuersis actibus illud singulis de per se inferentibus resultat, valet probatio per testes singulares, per singulos actus testificantes de illo, quia testes omnes in id, quod principale est, conuenirent quamuis per diuersa media in eundem finem tendentia. *l. qui sententiam. C. de pen. &* tunc singularitas, uti Doctores aiunt, non est obstatiua, sed cumulatiua, & administratiua.

Exempla sunt, veluti si agatur

de probando quem esse hæreticum, hoc quidem deducitur in probatione esse autem hæreticum ex pluribus causis deduci potest, ideo si vnus testis deposuerit inquisitum esse hæreticum, quia abnegauit Christum Deum esse, alius quia abnegauerit Mariam virginem; tertius, quia negauerit Sacramenta Ecclesiæ, testes quidem licet de diuersis medijs dixerint, quia tamen media ista singula de per se inferunt hæresin, ideo probant illum esse hæreticum, quamuis per diuersa in facto media sic cognouerint, & perceperint. Sic etiam si agatur de probando, quem habere iurisdictionem, seu esse in possessione iuris dicendi in aliquo loco, aut iuris decimandi, aut in possessione alicuius fundi, & testes dicant illum esse in possessione, & in hoc omnes concordant, quamuis causam scientiæ reddiderint per diuersa media in facto singula de per se inferentia possessionem, quia actus possessorij fuerint diuersi, probant tamen. Et sic quoque si agatur de probando conspirationem in Principem, aut quem esse furiosum, & mente captum, & testes in hoc principali proposito conueniant, quamuis per diuersa media, id tamen de per se inferentia, probant.

Et in his & similibus causarum figuris conueniunt magis communiter auctores, quamuis contradictores, non defuerint. Sic in crimine hæresis Iacob. Butrig. in *l. Arriani.*

C. de heret. Sal. in l. quicumque C. eo Ioan. Anan. in cap. 1. ex eod. sub num. 7. Corn. consil. 91. numero 42. in 1. & cons. 34. colum. 2. & 247. colum. 6. libro secundo, So. sin. iun. consil. 99. libro secundo plenissime Marsil. consil. 1. vbi sic firmat in crimine hæresis, Maiest. Simonia, & huiusmodi, & late Crau. consil. 73. numero 32. & 78. num. 6. & 267. numero tertio, & de Antiq. temp. in 4. par. num. 157. & omnium latissime Rimin. iun. consil. 7. per totum. vbi in crimine hæresis, & generaliter in similibus, & sub num. 27. retulit eius consultationem fuisse à iudicibus receptam in crimine autem læsæ Maiestatis, conspirationis, & tractatus aduersus Principem, Petr. Ancar. consil. 277. in 2. dub. cum alijs adductis ab Aegid. Bos. in titul. de crimin. læs. Ma. num. 117. & à Hieron. Gigar. in eo tractat. in tit. quomod. & per quos quast. 8. & de impudicitia Bald. cons. 207. quia dicta. volumin. 4. Alexan. cons. 13. col. vlt. in 7. Alba. cons. 25. Vdal. Zas. cons. 11. n. 15. volum. 2. Bertaz. cons. vigesimo, numero decimo sexto, & generaliter in actibus reiterabilibus Alexand. cons. 53. num. 6. lib. 1.

Non tamen, vt dixi, defuerunt auctores magni nominis, tenentes & in istis testes singulares non sufficere, & signanter in causa hæresis excommunicari posse. Sal. in l. testium, n. 16. C. de testib. Io. de. i. mu. Menchiac. & alios ab eo relatos firmavit Iul. Clar. in §. fin. qu. 53. sub num. 18. vbi disquirendo conceptum Doctorum distinguendum, an agatur de probando delicto in specie, an in genere; in specie

autem secundum eum dicitur agi, quando agitur de puniendo delinquentem, & hoc casu verior sit opinio, testes singulares non probare ad effectum condemnationis, etiam in crimine hæresis, & quod ita vidit seruari; de probando autem delicto in genere, tunc secundum eum agitur, quando ad alium finem, non de pœna infligenda. subiungit tamen testes singulares multum aggrauare reum vt seuerius torqueatur. Nos autem putamus tunc tractari de probando delictum in genere, quando in libello accusationis aut denunc. proponitur, quem hereticum, viturarium, maleficum, adulterum, & huiusmodi, non descendendo ad aliquem actum particularem, de delicto autem in specie, vbi proponitur quem abiurasse Christum, & id eo hereticum esse, & hoc casu singularitas esset obstatiua, & sic lenit Felin. in cap. licet. el. 2. col. 5. de testib. quem retulit Gigas loco præallegato. Mynsinger. centur. 3. obseruat. 76. clare in hæreticilibus Francisc. Pegn. in commentar. ad director. inquisitor. comment. 121. in versic. ego quantum. & in versic. subsequitur nunc. vbi sic concludit cum D. Th. Caiet. Soro, & alijs ab eo relatis cõtra Sal. & nonnullos alios, & hoc casu videtur loqui Menoch. cons. 149. n. 17. vbi post plures asserti testibus singularibus non probati quem esse hereticum. Qui tamen sub 44. admittit per testes singulares hæresin in genere probari posse, requirit tamen tres testes singulares omni exceptio.

ne ma

ne maiores, post Arti. Albert. in c. 1. q. 16. n. 53. de heret. in 6.

58 Quare conclusio sit, quod in factis & delictis reiterabilibus testes singulares deponentes de diuersis actibus, singulis de per se inferentibus crimen, & factum illud, de quo agitur, veluti si agatur de probanda heresi, Magia, læla Maieſt. de iurisdictione, de possessione, de fatuitate, & huiusmodi, testes singulares probant, & si sint bonæ conditionis & omni exceptione maiores, sufficient ad condemnationem ordinariam, aut extraordinariam pro motu iudicis, per supradicta.

59 Nam index ex qualitate personarum & facti potest testibus singularibus fidem adhibere leg. 3. §. tu magis. ff. de testib. quia probationes fiunt iudici. l. quingenta ff. de probat. ac ideo probationes sunt arbitrariæ iudicij, sic pulchre Paul. Castr. in l. Lucius. ff. de infam. & in l. admonendi. ff. de iureiur. Seuerin. ibi. fol. 10. colum. 2. Hip. Marsil. consilio 1. numero septimo, & in leg. 1. §. si quis pluro. nu. 40 ff. de qu. Socin. iun. consil. 32. nu. 10. & consil. 90. colum. 4. lib. 2. Blanc. de indic. num. 367 Boss. o. tit. numero vigesimo tertio. Rimin. iun. d. consil. septimo num. 105. Gabriel. de testib. conclus. 2. limitat. 2.

Nec resistit, quod testes alias inhabiles quamuis plures non faciant plenam fidem ad effectum condemnationis, ut diximus in solutione primi quaestiti. Nam conclusio illa procedit, ubi testes sunt inhabiles, respectu personarum, quia

infames, vel aliter non integræ personæ.

60 Quamobrem si plures testes singulares patientes defectus in personis suis testificarentur contra reum in istis reiterabilibus, quamuis non sufficerent ad condemnationem, prodesſent ad torturam. Grammat. decis. 34. num. 30. post Alexand. & alios ab eo allegatos. Gigas de crim. la. Ma. in tit. Quomod. & per quos. qu. 25. Bertazol. cons. 213. n. 7. & 8.

61 Et est ratio, quia testes repulsati, qui non sufficiunt ad condemnationem, sufficiunt ad torturam. Bartol. in leg. 1. §. quaestio ff. de quaestio. cum aliis adductis à Grammat. dict. decisione 34. num. 51.

62 Si vero testes essent singulares super diuersis indicijs, maxima oritur quaestio, an sufficiant ad torturam. Nam Hip. Marsil. in consil. 18. nu. 12. & 41. numero decimo, post Alexand. 180. numero quinto, libro secundo. Grat. Resp. 45. numero vndecimo in 2. Grammat. consil. decimo octauo, numero tertio, & plures alij quos longa serie recensuit Farinac. quaestio. trigesimo septimo, numer. 33. senserunt non sufficere. Contra vero, quod eiusmodi probatio sufficiat ad torturam, clare sensit Fulgos. in l. fir. C. famil. hercise. relatus ab Anton. Gomer. in tit. de tort. reorum. cap. decimo tertio, numero decimo octauo, versic. Adde tamen clare Alexand. consil. 77. in causa lib. 1. per totum & prope finem cum pluribus alijs congeſtu à Farinac. eod. loco. numero trigesimo quarto. Gigas in tit. Quomod. & per quos. quaest. 25.

Rationabiliter concludi potest, praesertim in atrocioribus, ut testes singulares integræ opinionis deponentes de diuersis iudiciis proximis facto, nec multum remotis, sufficiant ad torturam, sicuti post Brun. & Carer. concordando opiniones resoluit Farinac. *eo loco. n. 37.*

63 Et diximus in probandis iudiciis testes debere esse omni exceptione maiores, etiam in istis atrocissimis, quia receptum est, quod etsi in istis recipiantur testes super facto immediato, alias inhabiles & repulsi, non tamen ad probandum iudicia remota à facto idonei sunt ad effectum torturæ. *Rimin. iun. consil. 361. num. 32. & 33. vsque 46. vbi alios recenset & plene probat. Farinac. dict. qu. 37. n. 18. & 19. vbi tandem sub n. 27. limitat, nisi plures essent, aut deponerent verisimilia.*

Et his consonat Barr. traditio in *l. in qu. ff. ad leg. Jul. Ma. vbi inquit, quod quamuis ad probandum crimen principale læsæ Ma. testes alias non idonei admittantur, non tamen admittuntur ad probandum adminicula. Secuti sunt Bald. in Authent. si testis. C. de testib. numero 7. Dec. Consil. 37. colum. 5. & 410. num. 15. Paris. consil. 2. n. 80. lib. 4. Gigas in tit. Quomod. & per quos quest. 5. Boss. in tit. de indic. numero decimo quinto. Grammat. consil. 31. num. 41. Decian. in criminal. lib. 7. cap. 45. num. 3. Quorum traditionem uti veram & communem aduersus Ang. Sal. & sectatores late tuetur Farinac. quest. 56. nu. 72. & infra.*

Ad XI. An mulier possit esse testis in causis criminalibus, & an ad confessionem duarum mulierum procedi possit ad torturam, vel etiam ad condemnationem.

Respond. distinguendo, aut queritur inspecto iure canonico, & eo iure mulier inhabilitatur à ferendo testimonio in causis criminalibus, *mulierem 33. q. 5. c. forus §. testes, de verb. sig. Gloss. in c. tam literis de testib.* ac ideo non recipitur mulier in foro Ecclesiastico pro teste in causis criminalibus criminaliter actis, Alb. Felio. & Dec. in *c. quoniam de testib. Marsil. in suis. conf. 22. n. 1. 59. n. 9. 101. n. 8. 130. n. 34. Onded. consil. 100. n. 24.*

Fallit vbi pro crimine ciuilitate ageretur, per text. in *d. c. quoniam, iuxta vnum intellectum communiter ibi receptum. Dec. in l. femina nu. 34. ff. de reg. iur. Clar. q. 24. sub n. 3. Farin. q. 59. n. 1. & infra.*

Fallit secundo, vbi ex officio de crimine inquiritur. Nam eo casu etiam iure canonico mulier potest assumi in testem. *d. cap. quoniam. iuxta alium intellectum communiter receptum. cum aliis adductis à Farin. dicto loco nu. 9.* Fallit tertio in exceptis, *c. tanta. de Simon. & vide not. Ioan. de Anan. & in Maleficis. Bodin. lib. 4. cap. 4. & generaliter in omnibus exceptis. Imol. & Henric. Boich. in d. c. Quoniam Alex. conf. 11. n. 3. l. 1. cum pluribus adductis à Farin. d. q. 59. n. 10.*

De iure autem ciuili absolutum est, & sic practicitur, feminas etiam in criminalibus dicere testimonium.

l. ex.

64
l. ex eo. ff. de testib. Canonizat. 15. question. 3. capis. ex eo. Gloss. ibi. & in cap. forus. §. sin. Alexand. ex communi. consilio 11. num. 11. lib. 1. & 115. colum. pen. libr. 4. Socin. conf. 54. col. 2. lib. 3. Bonifac. Vital. sub tit. de testib. num. 35. & 37. & post plurimos Farinac. eodem loco. num. 17.

Si tamen mulier pateretur aliquē defectum, quia esset infamis, repelleretur *l. qui testamento, §. mulier. ff. de testam. vbi Bar. & Imo.* vel quia meretrix. *Alexand. conf. 11. in 1. Iason in l. 1. C. de Sum. Trinit. num. 54.* vel quia esset vilis & pauper. *Dec. consil. 310. nu. 5. Ioan. de Amic. conf. 87. num. 8. & 9. vbi. quod paupertas rejicitur. Paris. conf. 152. num. 17. in 4. Grammat. conf. 62. numer. 23. & conf. 58. numer. 10. Roland. conf. 24. num. 64. in 1. Bertaz. consil. 3. num. 6. Onded. conf. 100. num. 18. vel quia esset minorannis 20. ad *l. in testimonium. ff. de testib. Alexand. consil. 64. colum. 1. in 1. Bertazol. conf. 3. num. 5.**

66
 Ex iam dictis patet solutio ad quæsitum. Nam si aliud † non obster, quàm sexus exceptio, ex testatione duarum mulierum super factō equidem iuste procedi poterit ad torturam; sed ad condemnationem ordinariam an possit, subsistendum est.

67
 Quia Fœminæ † in criminalibus non sunt integræ personæ, sicut mares, & minoris fidei, quia non omnī exceptione maiores. *Alexand. consil. 11. num. 11. lib. 1. præcisè Cæpol. in criminalib. conf. 32. sub num. 2. Socin. conf. 54. col. 2. lib. 3. clare Crau. conf. 99. num. 5. Gomez. tom. 3. cap. 12. num. 20.*

68
 Quare testimonium † duarum mulierum non sufficere ad cōdemnationem in criminalibus, decidit *Dec. in l. fœmina. ff. de reg. iur. sub num. 35. Delr. Magic. Disquisition. libr. 3. section. 3. qui propterea plurium numerum desiderat, ex regula satis nota, quod numerus supplet fidem. Innoc. in c. cum nunciis. de testib. & horum patrum dicta pluribus alijs cumulatis secutus est. Farin. d. q. 59. nu. 26. & 27. vbi etiam post Gandin. & Riminal. iun. consil. 217. numer. 5. concludit, non etiam tres fœminas sufficere ad cōdemnationem pœna ordinaria in criminalibus criminaliter actis.*

69
 In ciuilibus autem † quamuis grauibus, veluti in matrimonialibus, mulierem esse testem integrum & omni exceptione maiorem, firmavit idem *Dec. consil. 342. colum. 1. Ripa in l. admonendi. ff. de Iureiur. nu. 179. per text. in cap. super eo. de testib. Farinac. d. quest. 59. num. 33.*

Ad XII. An denunciations fœminarum tanto magis fidem faciāt, quando non adsunt testimonia virorum in contrarium?

70
 Respond. non videri † earum fidem magis augeri, quando quidem mulierum conditio spectanda sit. *l. 3. §. tu magis. & §. Quæ argumenta. ff. de testib.*

Ad XIII. An plurium Minorenium denunciatio faciat indicium ad torturam?

71
 Respond. distinguendum esse, aut est † minor 25. maior 20. & in criminalibus est testis idoneus. *l. in testimonium.*

nium. ff. de testib. à contrario Gloss. in l. inuicti. ff. eo. Spec. & Ioan. Andr. ad eum in rit. de testib. §. 1. nu. 34. & est recepta & practicata cōclusio, sicuti pluribus relatis tradidit Farin. qu. 58. num. 19. & infra. vbi sub num. 21. inquit, quod, qui contradixere, inaduertēter sunt locuti.

72 Aut est pubes, minor tamen annis 20. Et de iure scripto † in criminalibus hi non citantur in testes. d. l. in testimonium. cum Gloss. & 4. q. 3. C. si testes. Specul. d. loco, & Ioan. Andr. in addition. Qui tamē addit, quod Guid. Suzar. dicebat verum esse in accusatore producente, sed in iudice inquirente secus, p̄sertim in defectum probationum. Alex. autem consil. 64. in 1. secutus opinion. Hostien. & Bal. in l. inuicti. ff. de testib. indistinctē cōcludit, minorem 20. nō esse idoneū testem in criminalibus, nisi in defectum aliorum testium, quia ex natura negotij alij testes haberi non possint; secus autem si ex accidētī secutus in hoc But. declarationem, in consil. 24. Quest. hac & inc. tertio loc. de probation. sequitur Ial. in l. 1. C. de sum. Trin. n. 50. & in l. si. C. de indign. Hip. Mars. cons. 11. n. 5. & 102. n. 5. & 127. nu. 9. Et si est minor, pauper, & vilis, abtq; dubio ob duos defectus repellitur. Idē Mars. cons. 31. nu. 30. & 31. & ad regulam, vt pubes minor annis 20 non sit idoneus testis in criminalibus, plures accessere auctores, Angel. de Malefic. in verbo, Comparuerunt. sub nu. 13. Dec. & Capuol. in l. 2. §. Item impuberes ff. de reg. iur. Blanc. de indic. n. 349. & plures

alij relati à Farin. d. q. 58. n. 10.

71 Cōmunis resolutio est, quod iudex † ex officio suo possit puberem in testem assumere iuxta sentēciam Guid. de Suzar. & Ioan. Andr. supra relatum, quā secuti sunt Alber. Florian. & Iacobin. à S. Georgio in d. l. in testimonium. Angel. Aret. in verbo comparuerunt. sub n. 1. Marsil. in l. de minore. n. 24. ff. de q. Blanc. de indic. n. 349. & plures alij relati à Farin. d. q. 58. n. 37.

74 In crimine autem † legē Ma. & in alijs exceptis atrocioribus, & occultis, quorū veritas difficile haberi potest, puberis testimonium recipitur. d. l. de minore. in princ. ff. de Quest. notantur Alber. & posteriores in d. l. in testimonium. Ias. in d. l. fin. col. vlt. C. de indign. Gigas de crimin. Ias. Ma. in titul. Quomodo. & per quos. qu. 12. cum infinitis concordantibus adductis à Farin. d. q. 58. n. 22. & num. 29.

Et in istis ob grauitatem delictorum puberis persona existimari poterit integra, & omni exceptione maior, quamuis in alijs non faciat probationem sed indicium, ex notatis in d. l. in testimonium & in l. inuicti. per Gloss. Alber. Bald. Florian. & Iacobin. & per Specul. & Ioan. Andr. ad eum in loco supra allegato quia in delictis nō exceptis, non est integra persona. & ex pluribus sic tradidit Farin. d. loc. num. 34.

75 Aut est impubes, siquidem infans † aut doli incapax, non assumitur in testem. Bal. in l. 1. in si. C. de indign. & in l. testium. col. 2. de testib. Mars. in l. infans. ff. de sicar. num. 41. quia nullum habet

71
74
habet animi iudiciū. *l. cum prator. §. nō autem. ff. de indic. §. prater ea. l. 1. ff. Quib. non est perm. fac. test.* Si autem non sit proximus pubertati, similiter à testificando repellitur. *leg. 3. §. lege Iulia. & l. inuicti. ff. de testib. in §. sed nec pupillus. l. ex libero §. 1. ff. de question. & 4. question. 2. §. lege Iulia. & §. sed nec pupillis: ad eod. vt horum testimonium sit nullum etiam parte non opponente: Angel. in §. 1. numero 3. in Auth. de testib. Marsil. in l. de minore numero 24. ff. de question. ratio conclusionis est, quia pupillus non habet animi iudicium, dictis iuribus. & illa ætas, quod videt, ignorat, libro 1. C. de fal. mon. & quia testis non iuratus non probat, *l. solam. C. de testib.* Impubes autem iurare nequit. *l. qui iurasse in princip. ff. de iureiur. & l. 4. ff. de in lit. iur.* Nec assumi possunt in torturam in caput alterius. *d. ex libero §. 1. late Farinac. d. quest. 58. numero 1. & infra: & numero 17. etiam si sit doli capax:**

75
Fallit in casu, ꝑ vbi de morte Domini in domo occisi quæritur: nam etiam impubes de domo illa examinatur de auctoribus veris, & si opus est, torquentur impubes ad eruendam veritatem, modice tamen, scilicet ferula & habena: *l. 1. §. Impubers ff. ad Sillan. Farin. d. qu. 58. num. 25.*

76
Fallit etiã in crimine ꝑ læsæ Ma. nam & hi doli capaces licet Impubes, ob criminis atrocitatem examinantur & torquentur: *l. de minore in princ. ff. eo. vbi late Marsil. Dec. & Cagn. in l. 2. §. Item impubes. ff. de Reg.*

Iur. Gigas de crim. læs. Ma. in titub. Quo- mo. & per quos. quest. 12. numer. 4. Feder. Schenc. de testib. sub n. 13. vert. nisi aga- tur. & est indubitata propositio Farinac. post multos. d. q. 57. n. 22. & tor- quebuntur ferula aut habena. Bart. in d. l. de minore per text. in d. §. Impuberi. Marsil. l. 12. Clar. in §. fin. q. 64. n. 20. idē Bar. in l. fin. C. de indign. quamuis iura & plures auctores dixerint, quod torqueantur. Sed tortura hic mode- rari debet, vt tandem resoluit Farinac. d. q. 41. n. 102. & 103.

77
Fallit etiã vbi Iudex ꝑ ex officio suo assumeret dictum impubers, nam fieri possunt concedunt glossæ & scribentes. Bald. Alber. Florian. & Iacob. in l. inuicti, & in l. testimonium ff. de testib. Specul. & Ioan. Andr. ad eum, in titub. de teste, versic. Item excipitur, quod est impubes. sub numero 34. & quamuis cōtra videatur text. in d. l. ex libero §. 1. ff. de question. & contrarium statuerint Alexand. d. consil. 64. libr. 1. Cagnol. in d. l. 2. §. si Impuberes: communis tamen Modernorum traditio & practica iudicialis priorem recepit, vt ex Farinac. d. q. 58. num. 37.

78
Non tamen horum impuberum dictum ꝑ facit probationem quo ad effectum condemnationis, facit tamen iudicium sic præcise glossæ & alij in d. l. inuicti. Specul. & Io. Andr. loco præcitato, Bart. in d. l. de minore, & in d. l. ex libero §. 1. & in l. 2. §. quod obseruari. numer. 11. C. de iur. cal. glossæ. Bart. Bald. Ang. Sal. Alex. & Ias. in l. fin. C. de indign.

Sed an tale iudicium sufficiat ad torturã: varie dixerūt auctores, Bar. in

in l. Maritus. ff. de question. sentit negatiue: dum inquit, quod iste facit indicium quale quale, sed non plenū, cuius doctrinam sequuntur posteriores ibi Marfil. in l. §. Diuus Antonius. ff. 20. & in d. l. de minore. num. 23. vbi explicite, quod facit indicium ad inquirendum non ad torturam. & in §. diligenter. numer. 80 & clare Bald. in l. 1. §. Impubes. ff. ad Sillan in 2. not. & in l. Seruos. C. de testib. igneus in d. §. Impubes. numero 38. Clar. question. 24. numero 16. Anton. Gomet. var. Resol. Tomo 3. de probat. delictorum. numero 13. versus. secundo repellitur. Contra tamen sentierunt Angel. & Iat. in d. l. fin. C. de indign. Vulpell. consil. 39. numero 5. Sed præcedens opinio collatis auctoribus communior & receptior est: vt constat ex relatis à Farin. d. loco num. 48 vsque 53.

Si tamen cum dicto Impuberis concurrerent aliqua alia indicia, vel etiam vnum non leue, procedi posset ad torturam, vel etiam vbi duo Impuberes sic testarentur. Florian. & Alberi. in d. l. in testimonium. ff. de testib. Hip. Mars. in l. infans numero 46. ff. de sicar. Blanc. de indic. numero 349. Anton. Gomet. loco præalleg. Bosq. de Indic. num. 14.

Et in criminibus grauioribus & atrocioribus forte dictum solum Impuberis sufficeret ad torturam & generaliter in his, quorum veritas difficulter haberi potest, Marfil. d. l. de minore, numero 24. Farinac. d. qu. 58. n. 32.

Imo duorum dictum sufficere ad condemnationem sentit Alberic. in d. l. in testimonium: securus est Mar-

fil. in d. l. de minore. numero 28. & in l. infans numero 46 ff. de sicar. & in §. Diligenter sub numero 80. Grammat. Conf. 45. numero 21. cum alijs adductis à Farin. cod. loco. numero 33. Sed ad pœnam ordinariam eius dictum non videtur recipiendum, ex scriptis in anteriore articulo de mulieribus. Vtrum autem Impuberes sint idonei testes in facto, super quo alij testes haberi non possint, vt quia delictum sit commissum in schola Impuberum, prolequitur Farinac. d. question. 58. numero 29.

Ad XIV. An verisimilitudo denunciationis † ab vno tantum facta, sit sufficiens ad miniculum, vt procedi possit ad torturam.

Respondemus: quod sicut inuenerisimilitudo † multum prodest ad detrahendum. l. non est verisimile. ff. Quod met. cau. & l. si ita quis. ff. de euiction. ibi. quod nemo latius diceret: adeo vt efficaciores probationes desiderantur ab eo, qui proponit aliquid non verisimile. c. quia verisimile. ex de presumpt. & plene per Canon. ibi: & propterea testibus non verosimilia testificantibus non creditur, quia quod non est verisimile, speciè falsitatis habet. dictis iuribus. & not. Bal. in l. 1. sub numer. 9. C. de ser. fug. Innoc. in c. auditis de prescript. Albe. in d. c. Quia verisimile, in vltim. not. Felu. in c. licet causam. in 10. not. de probat. Ias. in l. si extraneus. n. 6. ff. de condit. cau. da. Soc. iun. cons. 88. ad finem lib. 2.

Immo quod magis est, confessio non verisimilis † non nocet confidenti.

79

80

81

tenti. Bald. in l. si quis in hoc. C. de Episcop. & Cler. num. 3. Petr. Ancar. consil. 24. visa inquisitione. colum. 1. per rex. in l. 1. §. Diuus Senerus. & in §. si quis vltro. ff. de quaestio. Et idem Ancar. consil. 257. ex ordine. num. 5. dicit, quod non verisimilibus Iudex non debet dare fidem, per nor. ab Innoc. in d. c. Quia verisimile: & sequitur plura. cumulans. Hip. Marsil. in l. 1. §. in crim. n. 35. ff. de qq. & in rep. Rub. de prob. n. 108.

82 Quare licet numerus † soleat supplere fidē in testibus defectuosis. l. testium cum glos. ff. de testib. Alex. consil. 5. n. 6. lib. 1. Corn. in l. 1. n. 35. C. de Testam. l. in Auth. Si vero, C. de iudic. cum infinitis propemodum concordantibus adductis à Farinac. quest. 62. nu. 309. attamen numerus non supplet fidem, vbi nō verisimilia testantur, vt per eundem numer. 320. & per Mascard. conclus. 1358. numero 13. vbi plane assertores adducit.

83 Per contrarium autem verisimilitudo † in testium dictis multum fidei auget: ad eō vt pauciores verisimilia deponentes præferantur pluribus numero contra asserentibus, l. ob carmen §. si testes, ff. de testib. cap. in nostra, ex. de testib. pul. hre Curt. Iun. consil. 17. numer. 6. Socin. iun. 183. num. 10. lib. ij.

Et verisimilitudo prodest ad sup. plendum defectus testium, Ruin. consil. 149. num. 6. lib. 5. Decian. consil. 18. n. 204. lib. 1. Mascard. conclus. 499. nu. 14. Farinac. q. 47. n. 158.

84 Et insuper magnum † præstat fundamentum ad torturam, l. 3. & l.

militis, C. de quaestio. sicut & ea, quæ à communiter accidētibus vera sunt: Marsil. §. diligenter, nu. 33. & in singul. 1. ad finem.

Et in istis atrocioribus † vt verisimilitudo augeat fidem denuncia- tionis & denominationis ab vno licet de se confesso & conuicto, sua- det: quia in istis animosius iudex procedere debet ad torturam, quam in alijs: Bal. in l. nemo, la. 3. num. 3. C. de Episcop. audien. Bos. in titul. de indic. nu- mero 200. Clar. §. fin. quest. 1. num. 9. & q. 64. num. 6.

85 Conclufiue sic distinguendum putamus, aut loquimur in crimini- bus † non exceptis & priuilegiatis, in quibus criminosi non interro- gantur de socijs criminis, ad l. fin. C. de Accusat. & in his interrogati non faciunt fidem, etiam si verisimilia vi- derentur deponere: quia nec etiam testes infames super his interrogati, quamuis verisimilia testantes, face- rent fidem ad torturam, ex Bald. doctrina in l. 1. C. de sum. trin. vbi sub num. 5. distinguit: an sint infames in- famia facti, & per talem infamiam † dictum testis eliditur, sed non prorsus repellitur, in causis non grauibus nec criminalibus, vel quā- do videretur deponere proxima ve- ritati, tunc enim licet minor fides si- bi adhiberetur, non tamen omnino repelleretur: quia ex additis & veri- similibus cohærentis potest sibi credi, d. l. ob carmen, §. si testes, & Bald. hic loquitur in criminalibus, dum statim subdit: quod in criminalibus

85

86

87

& cau-

& causis grauibus, in quibus testes requiruntur omni exceptione maiores, istis non creditur, nisi pro se habeant adminiculum: quod etiam clare voluit Paul cap. ibi. ante finem: vbi inquit, quod duo testes infames infamia facti non probant delictum, nisi concurrerent etiam alia indicia, quæ coadiuarent: & ibi declarat optime, qui sint isti infames infamia facti, & qui iuris plenissime autem, quam probationem in criminalibus faciunt infames infamia facti Farinac. *question. 56. numer. 115* & *infra*: Testes autem infames infamia iuris non probant ad fundandum sententiam super eorum dicto, sed ad fundandum inquisitionem contra reum super dicto in tormentis recepto, & est ratio, vt idem Bald. inquit: quia iuris infamia enervat fidem, quæ in teste est fundamentum testimonij, l. 3. §. lego Iulia. & §. tu magis. ff. de testib. c. forus de verb. sign. c. licet ex quadam & c. testimonium, de testib. Tortura autem in istis non purgat defectum infamiae, Farinac. loco de quo sup. num. 37. Cephal. *conf. 234. num. 19.*

In exceptis autem, quia infamia iuris non hos repellit, l. famosi. ff. ad leg. Iul. Ma. l. 3. §. si ea condicio. ff. de testib. & l. fin. C. de malefic. Si præterea accedat adminiculum verisimilitudinis, quæ sit proxima facti: forsan melius est tenere, vt fidem nominantis augeat ad effectum torturæ, sicut augetur fidem testis: de materia autem an infamia iuris, vel facti repellat à testificatu, plene Ias. in d. l. 1. Fa-

rinac. *question. 56. Articul. 1. numero 26* vbi amplissime tractat sententiam, de infamia iuris, ibi est locus amplissimus.

Ad XV. An malefici denunciante, impliciti etiam alijs criminibus, faciant indicium ad torturam, maxime quando sunt plures.

Respond. quod ¶ criminosa de se confessi & conuicti, si præterea pro alijs criminibus sint infames, fidem non faciunt ad effectum torturæ, etiam in exceptis, Alexand. *consil. 89. numero 11. & 12. lib. 3. Crat. resp. 59. num. 41. libr. 2. ex pluribus Grammat. fori iudicat. consil. 1. numero 61. & consil. 15. numero 27. & latius consil. 70. numero 8. Gugas de Crim. l. 1. §. ma. in titul. quomo. & per quos. *question. 7. numero 7. Roland. lib. 1. consil. 17. numero 20. & 73. numero 24. 27. & 28. Menoch. casu 474. numero 54. cum alijs relatis à Mascar. conclus. 1317. numero 41. & numero 43. Onded. consil. 100. numero 17. 18. & alijs adducti sup. in v. qu. ad finem, & vltra hos Cephal. consil. 65. numero 27. 204. numero 9. 250. numero 33. Laderch. consil. 181. numero 80.**

Quare nisi excessus in numero suppleat, à regula etiam in exceptis non facile recedendum est.

Ad XVI. An extraiudicialis reuocatio infirmat iudiciale, quod ¶ non amplius faciat indicium ad torturam.

Respond. quod ¶ & si dictam morientis in præiudicium tertij minime pro vero habeatur, ad l. si quis in graui §. si quis moriens. ff. ad Sillan. & ibi not. Angel. in l. mater C. de calumniat. Alexand. *consil. 14. libr. 3. Ias. in l. 1. C. com. de leg.*

de leg. ex pluribus Cephal. consil. 276. num. 34. Menoch. consil. 39. numer. 44. Farina. quæst. 43. num. 30. Bess. de indic. num. 188. Quare si testis moriens dixerit falsum deposuisse in caput alicuius ad suggestionem & corruptionem alterius, non huic præiudicat: prout etiam si iudex diceret tulisse per pecuniam sententiam contra aliquem. Bar. in d. si quis moriens: vel etiam si notarius dixerit fecisse falsum instrumentum. Bart. in l. si librarius. ff. de Reg. iur. Bald. in l. generaliter in plim. not. C. de non num. pec. Alexand. conclus. 123. nu. 6. lib. 6. & 133 ad finem lib. 7. Felin. in c. exhibita: de homicid. & c. cum in tua de testib. l. as. in l. 1. in princip. ff. de eo per quem fact. erit. Alcia. reg. 3. presump. 4. nisi tamen ea assertio efficacibus conjecturis foveretur. Curt. sen. cons. 70. Crau. cons. 6. num. 53. vbi concordantes adducit.

91 Si tamen moriens † exculpet aliquem non in damnum alterius, prodest exculpatio, vt tortura viteatur ex alijs præcedentibus indicijs, quia moriens non præsumitur mentiri, & facit indicium innocentie pro reo. Bal. in l. 1. n. 33. C. com. de legat. sequitur l. as. ibi. Alex. d. cons. 14. & 123. nu. 12. vol. 6. Alcia. d. loco. vbi tamen limitat nisi grauia essent indicia.

Et in criminibus etiam grauioribus, vt exculpatio morientis profit ad vitandum torturam, text. in l. diuus Marcus. ff. ad Sillonian. Marsil. consil. 109. num. 31. vbi in crimine hæresis, & in criminibus occultis, furti, generis & assassinij, Gramma. Deci. 56.

num. 11. & voto 3. num. 15. & voto 11. numer. 17. & fuit de mente Bal. consil. 25. in ij. col. volum. 1. vbi inquit, non esse præsumendum, quod tunc moriens mentiat, & hanc, vbi alia non concurrerent indicia præter nominationem exculpantiam, post longam disputationem probauit Marsil. in sua practica, in s. restat. ad finem: & videtur tutior, quamuis Dolcius, libr. 6. section. 3. versic. in contritione, post Binsteld, aliud tulerit: quia huiusmodi personarum maleficarum genus non pœnitet, nec redeunt ad contritionem, in alijs autem criminibus, si offensus exculpet aliquem, an eius exculpatio profit: plura, quod iuuet, proposuit Marsil. consil. 61. num. 34.

Ad XVII. Quâdo nihil inuenitur de instrumentis maleficij: an denuntiatio pluriū per hoc elidatur, quod non amplius sit indicium ad torturam.

Respond. inuentionem instrumentorum † esse quippe signum & efficax argumentum aduersus sagas, sicuti Carolina constitutio edicit: & de monetarijs ac furibus, repertis instrumentis. Hip. in l. qui falsam. ff. de fals. num. 114. & infra. Decian. in criminal. libr. 7. cap. 26. num. 6. ex non inuentione autem per contrarium sumitur argumentum: minuitur autem, & augetur ex facti circumstantijs.

Ad XVIII. An leuiora, & quæ indicia † sufficiant ad torturam in criminibus exceptis.

Respond. Auctores in Iurisprudentia nostra in diuersas abijisse sententias. Quidam enim senserunt in atrocissimis licere torquere ex non sufficientibus & illegitimis indicijs. Sic enim sensit Marsil. in l. 1. sub num. 47. ff. de question. Iul. Clar. in §. 1. ante num. 11. vbi inquit: sic seruari apud eum in statu Mediolani, quia in istis atrocibus permittitur iura transgredi, etiam in procedendo, ac deo deuenitur ad torturam, etiam si indicia non sint in totum sufficientia, neque probata per testes omni exceptione maiores, vt de iure videtur regulariter requiri: & plerumque etiam non edita copia processus informatiui: explicite autem Menoch. de arbitrar. quest. 84. num. 9. Roland. consil. 7. num. 5. & infra lib. 1. sensit Mascard. conclus. 1385. num. 13.

95 Et ratio est secundum eos supra relata: quia † in istis licet iura & iuris ordinem transgredi, vt in his ordo sit ordinem non seruare. Innoc. & posteriores, in cap. 1. de constitut. Bald. in l. obseruandum, numero 10. de offic. pres. & in l. & si seruior. C. de infam. Capic. decis. 31. Grammat. Decis. 36. numero 2. & 3. Clar. d. loco, numero 10. Menoch. consil. 100. num. 66. non tantum in condemnando, ad dicta per Iul. Clar. d. §. 1. sub numero 9. Sed etiam in procedendo, ad text. in l. vbi C. de fals. ibi acerrima fiat indago: ad hoc etiam text. in capit. in fidei & in c. accusatus, §. licet de heretic. in 6. nam iura hæc ordinem in procedendo respiciunt.

96 Quare concluditur in istis iudicem † animosius & facilius venire posse ad torturam, quam in alijs, Bald. in l. nemo la. 3. C. de Episcop. audien. numer. 3. Aegid. Bos. de indic. numer. 200. Clar. loco praalleg. & q. 64. num. 6. Et maximè in occultis, prout est delictum maleficarum, nempe striges & sagæ occulte agunt.

97 Contra verò, quod † nec etiam in atrocissimis iure procedi possit ad torturam, nisi præcedentibus legitimis indicijs: senserunt alij grauissimi auctores, gloss. Cyn. Bal. Sal. & alij, in l. si quis C. ad leg. Iul. Maieft. vbi in crimine læsa Maieft. Alber. in Rubr. ff. eo. numero 3. quos sequitur Affli. & in titul. que sint regal. in verbo & bona committentium, numer. 44 Grammat. voto 34. ad finem. Capic. decis. 126. numero 4. & in crimine prodicionis patriæ, Angel. Arer. & August. ad eum in verbo: Che hai tradito la tua patria, num. 1. Marsil. in §. diligenter, n. 175. & in atrocissimis, ac in crimine læsæ Ma. ex communi post Brun. & Corrad. Clar. quest. 64. ante num. 10. Folletius asserens nullo iure reperiri, quod in enormi crimine procedatur ad torturam non subsistentibus legitimè indicijs, in sua practica crim. in verbo, & quod suffocauit uxorem, numer. 58. & repetit in crimine læsæ Ma. numer. 103. & præter hos Cason. post tract. de indic. & q. cap. 5. sub Rubr. de non torquendo sine indic. etiam in crim. læsæ Ma. Gigas, de eodem crimine, in titul. quo mo. & per quos. q. 26. vbi sic firmat & q. 25. vbi signatè concludit.

concludit, quod vnus testis de immediate delicti scientia faciat iudiciū sufficiens ad torturam, testis autem vnus de iudicio, non sufficiat. Plures autem testes singulares de singularibus iudiciis sufficiant ad torturam post plures ab eo adductos, & hanc vti communem subsequenti sunt Modernior. Roland. *conf. 12. num. 33. libro 3. Rimin. iun. consil. 88. num. 53. & 361. num. 34. & infra Olasc. decis. 79. nu. 14.* & præter hos Decian. *in criminal. lib. 7. c. 46. vbi præterea vult post Marfil. consil. 46. col. 3. quod.*

98. Confessio facta in tortura adhibita, non præcedentibus iudicijs, non valeat, nec præiudicet Reo, etiam postea ratificata, Bertazol. post plures *consil. 61. col. 1. lib. 1. Bursat. consil. 166. numero 32. & 201. num. 41. Rimin. consil. 88. num. 33. & 361. num. 34. Franc. Becc. consil. 67. sub numero decimoquarto Franc. Personal. in tit. de iudic. & tort. num. decimoquarto. & in crimine Sodomitico Vinc. Onded. consil. 100. num. 5. libro 1. & in crimine. Hæresis, Carer. numero 22. in quo etiam pro vt in alijs tractat. de hæret. numero 117. & in crimine assassini idem Carer. in tit. de iudic. §. circa quartum, qualiter & quando, num. 7. Grammat. d. voto 34. col. vltim. & generaliter in omnibus atrocioribus & atrocissimis, Mascat. conclus. 1385. numero quarto, & præter hos Farinac. lib. 2. qu. 37. numero 79. & infra & num. 89. vbi in hac residet.*

99. Fundamentum est, quia tortura fessit iniuria corporalis, l. nihil. C. de qu. & est grauis cruciatus proximus

morti, Bal. in l. 1. col. penult. C. unde video vt plerique tantæ sint impatientiæ, vt in quouis mentiri, quam pati tormenta velint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, vt non tantum se, verum etiam alios criminentur, ac ideo est res fragilis & periculosa, quæ veritatem sæpe fallat, vt specialiter inquit tex. in l. 1. §. qu. ff. de question.

Qua ratione iure aperto constitutum legitur, ad tormenta tunc venire oportere, cum suspectus est reus, & alijs argumentis ita probationi amouetur, vt sola confessio deesse videatur.

Sic præcise inquit textus, in dict. leg. 1. in princ. cui concordat alius tex. optimus in l. Milites. C. eo. ibi oportet autem iudices, nec in his criminibus, quæ publicorum iudiciorum sunt ad inuestigationem veritatis à tormentis initium sumere, sed argumentis primum verisimilibus probabilibusque vti. Et si hi veluti certis iudiciis deducti, inuestigandæ veritatis gratia putauerint ad tormenta esse deueniendum, quæ quidem iura absolute loquuntur, & sunt posita post titulos delictorum publicorum: Ad hæc etiam optimus tex. in l. famosi ff. ad leg. lul. Maiest. in illis verbis: Hoc tamen crimen à iudicibus non in occasione ob principalis Maiestatis venerationem habendum est, sed in veritate rei iudicata: Nam & persona spectanda est, an potuerit facere, & an ante quid fecerit, & an cogitauerit, & an sanæ mentis fuerit: & in

cap. in fidei de heretic. in 6. ibi. & si ex
 verisimilibus coniecturis, & ex
 numero testium, aut personarum,
 tam deponentium, quam eorum
 contra quos deponitur, qualitate,
 ac alijs circumstantijs si testifican-
 tes falsa non dicere præsumantur: ac
 ideo textus elegans in leg. nec si mors
 C. de questionibus, mouet cauendum
 esse, ne liber homo indiscrete sub-
 iiciatur torturæ: Et retenta sententia
 hac, non ob quod in atrocioribus li-
 ceat iura transgredi. Nam res-
 ponderetur, propositionem pro-
 cedere vbi constat de Reo delin-
 quente.

Sed cum quæritur, an is deliquit
 iura quidem dispensant contra
 Reum inquisitum circa solenni-
 tates in procedendo, & circa per-
 sonas testium, vt etiam infames &
 alij iurè repulsati præter inimicos
 recipiantur, nullibi autem, quod
 torqueantur absque legitimis in-
 dicijs præcedentibus: Sic sane eam
 Innocent. traditionem primus om-
 nium declarauit, Marsilius in §. Di-
 ligenter, numero centesimo quinquagesimo
 septimo, & in consil. 7. 4. numero trigesimo
 quinto. Subsecuti sunt Grammat.
 voto 34. numero vigesimo tertio. Ca-
 rter. in dicto §. circa quartum, numero octa-
 uo. Ramin. Iun. dicto consil. 361. numero tri-
 gesimo secundo, trigesimo tertio, & trigesimo
 septimo. Franc. Personal. in dicto tractatu
 num. vigesimo quarto. Farinac. dicta quæ-
 stione trigesima septima, sub numero nona-
 gesimo, vbi inquit, declarationem illam
 Marsilij esse communiter receptam,

109
 Quibus addimus quod in atro-
 cioribus, † in quibus de gratiissima
 pœna agitur, vehementiores pro-
 bationes & præsumptiones deside-
 rantur, quia de grauiori periculo a-
 gitur ad dicta supra, numero vigesimo
 primo. Concedendum tamen puta-
 mus in his atrocissimis iudicem ani-
 mosius procedere posse ad tortu-
 ram, quam in alijs, & ita proce-
 dere dicta complurium auctorum
 in diuersam sententiam allegato-
 rum.

101
 Quidam tamen senserunt in oc-
 cultis grauioribus † deueniri posse
 ad torturam, etiam sine legitimis
 indicatijs, qui tamen sufficiant ad
 inquirendum ex Bald. doctrina in
 leg. quicumque. C. de seruis fugitiuis, numero
 vigesimo quinto, vbi formaliter notat,
 quod in secretis delictis, tractatibus
 & consilijs, propter probationis dif-
 ficultatem peruenitur ad torturam;
 & continuando subiungit, & quan-
 doque ad condemnationem & absolutio-
 nem ex solis indicatijs si sunt ita certa, quod
 vix denegare sufficiat, per text. in dicta
 leg. milites C. de question. Sed et si Bald.
 simpliciter à plerisque allegetur,
 quod in occultis sine indicatijs perue-
 niri possit ad torturam, veluti illum
 sic allegerunt August. & Gigas locis
 præcitat. & Decianus, consilio deci-
 mo octauo, numero quinquagesimo tertio,
 libro primo. attamen Baldus non sic
 dixit, vt constat ex verbis eius for-
 malibus supra relatis, nec in occultis
 sic concedi debet, per regulam
 generalem, à tormentis non esse inchoan-
 dum.

nam, dict. leg. i. in princ. ff. de quaest. & sapit. cum in contemplatione de Reg. iur.

Concedi tamen potest, ut in occultis ex leuioribus indicijs procedi possit ad torturam: & sic seipsum declarauit Baldus in leg. nemo. la. 3. de Episcop. audien. sub numero tertio, ubi inquit: quod in istis iudex debet esse promptior ad torturam. Et sic tandem concludunt communiter Auctores, Iason in leg. quarta. §. si tibi indicium, digest. de cond. ob. turp. caus. numero quarto, & Criminalista omnes, Guido Suzar, Marsil. Grammat. Cason. Clar. Carer. Corrad. Boss. Brun. Person. Monticellus & alii relati à Roland. numer. quinto, & numero septimo, conf. 7. Ofasi. Decision. septuagesima nona, numero decimo. Decianus dict. consil. decimo octauo. num. quinquagesimo quarto, & à Farinaci. dicta q. trigesima septima numero 150. & ratio est quia etiam in istis, quæ sunt difficilis probationis, leuiiores probationes sufficiunt ad condemnandum, leg. non omnes §. à barbaris digest. de re milit. latissime Plot. de in lit. iur. §. 4. numero vigesimo secundo, ut tamen præsumptiones sint vehementiores ad dicta supra.

102. Quæ autem indicia sufficere possint ad torturam in criminibus, † non potest dari certa doctrina: ut ait Bartolus in lege fin. digest. de quaest. & post eam scribentes ibi plenissime Marsil. & Blanc. qui quidem vtilem & proficuum dedit tractatum in ea leg. de indicijs: Clar. in §. fin. quest. 64. num. 13.

In hoc autem conueniunt Auctores, quod vnus testis † & in vulnerabilis, uti doctores aiunt, de propria sua scientia per sensum corporis faciat indicium ad torturam. Bar. & Doct. in d. l. fin. Bal. conf. 259. num. 5. lib. 1. Glos. Bal. Ang. Sal. & alij. in l. si quis C. ad leg. Iul. Ma. idem Ang. in l. in tormentis. C. de qu. Marsil. Conf. 74. nu. 1. pulchre Andr. Sicul. conf. 27. num. 6. in 1. Paris. 151. nu. 3. lib. 4. Boss. de indic. num. 6. & 7. Onded. d. conf. 100. n. 13 & 14. Farinac. d. quest. 37. num. 56. & infr. ubi sic ex communi concludit, declarando tamen quod si testis de facto non esset integer, requirerentur aliqua alia adminicula. ad tex. in d. c. in fidei, Bald. conf. 427. lib. 5. Clar. ex communi q. 21. nu. 2. Cason. & Carer. relati à Menoch. præsumption. lib. 1. q. 89. nu. 10. 11. vel etiam dici potest, ut in atrocioribus ad dictum vnus testis non integri perueniri possit ad leuem, non tamen ad plenam torturam. Sic post Grill. Corrad. Clar. q. 64. n. 32. resoluit Farina. tandem d. loco, nu. 64. ut in istis plus iudici tribuatur, quam in alijs, & ita moderanda erunt dicta supra in primo quesito.

Item si testis esset integer & dicto illius obstaret aliqua legitima coniectura, non faceret fidem ad torturam, nisi reus esset malæ conditionis & famæ: nam hoc casu testis etiam quoad personam non integer attestans de facto, faceret fidem quo ad effectum torturæ, uti plene per eundem sub n. 65. Quod tamen vltimum dictum contradictorie non carer.

nam

nam contra sentiunt Rolan. Conf. 37. num. 21. lib. 1. Menoch. casu 474. numero quadragesimo nono. Mascar. conclus. 1317. num. 53.

Vbi autem testes non deponunt de facto delicti, sed de aliquo indicio, tunc si indicium proximum sit facto & plene probatum, sufficit ad torturam. Bar. & ceteri in d. l. fin. & ex communi lul. Clar. q. 64. num. de cimo quarto, Angel. in verbo: Fama publica: numero decimotertio, Masil. in §. Diligenter, numero 177. Farinac. eo loco, num. 46. vsque 50.

105 Si autem indicia sint remota † à facto, de iure consentiunt scriptores communiter non sufficere vnum indicium remotum, ut constat ex relatis ab eod. Claro d. loco, & ultra ab eo adductus Rimin. Iun. conf. 88. n. 8. in 1. Franc. Person. in tr. de indic. num. 56. Eugen. Perus. conf. 27. num. 20. vbi de communi, cum alijs allegatis à Farinac. q. 37. num. 43. De consuetudine tamen fatentur Auctores seruari, ut vnum indicium etiam remotum sufficiat ad torturam. Sic originaliter Io. And. ad Specul. in tit. de presump. §. species in magna additione. Sequitur Alex. conf. 77. num. duodecimo lib. 1. cum pluribus quos adduxit Clar. d. loco: Qui tamen non absolutè eonsensit ex vno indicio perueniri posse ad torturam: sed cum temperamento, scilicet concurrente aliquo alio adminiculo, ad dicta per eum in q. 21. vbi late differit de indicatijs remotis à facto, an quodlibet de per se sufficiat ad torquendum, & sic con-

suetudinem allegatam temperauit quoque Farinac. eodem loco, numero quadragesimo septimo. Forte concedi posset, quod vnum bonum indicium probatum, quamuis remotum à facto, in occultis ac in grauioribus sufficiat ad torturam Grammat. Voto 17. numero 18. Clar. q. 21. col. ij. vers. posset etiam medicam tamen torturam non plenam.

Indicia autem sufficientia † ad torturam in crimine magiæ nonnulla attulit & pro sufficientibus firmavit constitutio Imperial. Caroli V. supra relata, non tamen taxatiue stat, adeo ut etiam ex alijs sumi posset indicium, veluti si ultra nominacionem criminosi concurreret Nominatur fuga extemporanea, Inimicitia cum damnificato, Secreta collocutio cum nominante, Fama vehemens: si alias hæc tractare visa, aut visus fuerit: aut dixerit se tractasse: & huiusmodi.

107 Notandum tamen est: si iudex † vehementer ex aliquibus circumstantijs extra processum suspicari potest, inquisitum esse Reum criminis: potest verbo terrere Reum, minando ei torturam: nisi veritatem dixerit. Bal. in l. 2. C. Quor. appell. sub nu. 5. vbi quod licet non omnes, nec omni casu possint torqueri, possunt tamen terreri: quia vultus iudicis in talibus debet apparere terribilis in Auth. de mand. princip. §. Talen. vero. Boss. in tit. de indic. nu. 24. & n. 122. Fran. Person. in tit. de tortur. num. 77. vbi tamen requirit qualem qualem præsumptio-

tionem Et ista territio verbalis non ducto Reo ad torturam, non est species torturæ: Bar. in l. primo §. Diuus Senerus. ff. de quæstion. text. not. in l. item apud Labeonem, §. quæstionem, ff. de iniur. ibi.

Quæstionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem, ad eruendam veritatem, nuda ergo interrogatio, vel leuis territio non pertinet ad hoc edictum. Farin. q. 37. n. 102. & 103. vbi tamen monet, ne territio etiam hæc fiat personis valde timidis.

Si vero iudex habeat indicia quedam, quæ non sufficiant ad plenam torturam: quia leuia, aut leuiora sint; suspicari autem potest contra inquisitum eo casu, pro modo indiciorum, & pro qualitate personarum, poterit aliquando grauius terrere reum, faciendo eum duci ad locum torturæ, expoliari, & quandoq; etiam ligari, & si grauitas criminis, aut etiam qualitas indiciorum, aut personæ postulet, poterit reum leuiter eleuari facere, & eleuatum terri modo plus modo minus, prout pro qualitate negotij de iure sibi congrueret, sine quæstione tamen, sicuti docuerunt practici criminalistæ. Paul. Grillan. de indic. q. 4. in 2. & 3. gradu torturæ: Corrad. in tit. de negat. crimin. num. 41. Foller. in d. verbo. Rei indurati, n. 8. Personal. in tit. de indic. & tort. numero 78. Farinac. dicta quæst. 37. numero 105.

108] Et certe circa modum torturæ † non potest dari determinata regu-

la, quia hoc totum pender ex grauitate, & leuitate delicti, ex qualitate indiciorum, an sint grauia, leuia, aut leuiora, & an plura, vel vnicum: Item ex qualitate personæ torquendæ, an sit plebeius, aut honestus, nobilis, aut in dignitate constitutus, an robustus, an debilis, an morbum aliquem patiens: an maior, minor, senex, an timidus, an versutus: sic pulchre tradiderunt Guid. Suzar. in tr. de indic. & tort. num. 19. Foller. d. verbo rei indurati, numero 19. Franc. Person. in eo. tract. num. 15. Carrez. in sua pract. libro 4. c. 102. in fine, & post hos Farinac. qu. 38. num. 33.

Ad XIX. An Iudex promptior & facilior debeat esse ad torturam in atrocioribus & occultis?

Respondimus modo in priori quæstio. Addimus tamen quod tetsi in alijs criminibus in dubio non sit procedendum ad torturam, Angel. in l. ij. in fine. C. de quæstion. Secus tamen est in istis grauioribus & atrocioribus. Boss. de indic. numero septuagesimo secundo, ex doctrina Abb. in c. At si clerici. in fine princ. C. de iudic. Vbi propter immanitatem criminis læs. Ma. intelligit. text. in c. Si quis laic. vigesimo secundo, quæst. quinto, loquentem de degradatione Episcopi ob coniurationem factam contra Principem, de degradatione actuali, ad hæc optimus text. in l. diuus pius ff. de quæstion. vbi, si aliter veritas haberi non possit, de facili conceditur, veniri posse ad quæstionem.

109

u

Ad

Ad XX. An dignitas excuset à tormentis in hoc crimine.

110 Respond. iure aperto decisum esse in crimine Magiæ † prout in alijs exceptis Dignitatem non excusare à tormentis. l. & si excepta C. de Malef. & in crimin. lesa Maiest. text. in l. de minore. in princ. ff. de q. & in l. decuriones C. eo. in l. nullus in l. si quis alicui C. ad leg. Jul. Ma. & in proditoribus & transfugis: in l. proditor. ff. de Re. mil. & in crimine falsi in l. si quis decurio, C. de falsis. & in crimine Hæresis in c. in fidoi. de Hæret. & generaliter in omnibus exceptis. plene Marfil. in l. edictum ff. de quest. Boss. de indic. n. 115. plenissime omnium Farinac. q. 41. n. 100.

111 Extra autem casus exceptos Dignitas † excusatur à tortura d. l. edictum, & l. milites. C. eo. tit. plene Grammat. Voto I. Boss. in tit. de indic. d. nu. 102. vsq. 114. nisi in officio deliquerint. num. 116. clar. §. fin. q. 64. n. 16. de qua tamē limitatione post Vulpel. conf. 141. dubitavit Farinac. d. q. 41 n. 49. quia absurdum videtur, ut antequam constet de delicto, in Dignitate positus perdat suum privilegium. Interim enim status suus, in quo reperitur, illum excusat.

Ad XXI. An in atrocioribus maior debeat adhiberi tortura, quā in alijs criminibus. Et cum Sagæ plerunque sint indurata & maleficio taciturnitatis munitæ, qualis tortura in hoc crimine sit maioris effectus.

Respond. In istis maiorem & a-

112 criorem † fieri debere indagacionem, quam in alijs, ob ponderositatem & gravitatem criminis.

113 Quia maleficum † crimen omnia scelestia continet, quo Ius Diuinum & Humanum profanatur, & peruertitur, Apostasia, Sacrilegiū, Blasphemia, coniuratio cum Diabolo, Idololatria, Antropophagia, Sodomia, incestus, peccatum contra naturam cum spiritualibus creaturis, parricidia, sepulchrorum violatio, & cætera pene alia, ut Bodin. ait, lib. 4. cap. 4.

114 Quocirca in istis grauioribus, iudices † proniores sunt accedere debent ad torturam, quam in alijs. l. vbi C. de Falsis. & supra diximus ex Bal. auctoritate. in l. nemo la. 3. num. 3. C. de Episc. aud. Alex. conf. 62. nu. 5. lib. 3. Grammat. Decis. 35. nu. 4. vbi in crimine veneficij & falsæ monetæ, Decis. 34. n. 38. & in delictis nocturnis, conf. 33. num. 17. in quibus etiam Boss. in tit. de indic. num. 172. 174. & latius, n. 195. & in occultis & secretis, num. 200. in quibus etiam Igne. in l. 1. §. serui. num. 75. ff. ad Sillan. Clar. §. si. quest. 6. n. 6.

115 Et sicut proniores esse debent: sic quoque si indicia † virgeant, acerrima adhibenda est tortura, d. l. vbi C. de Fals. text. in l. edictum ff. de quest. ibi. In causis capitalibus & atrocioribus, ut veritas haberi possit, efficacissime quæstiones adhibentur: Non tamen certa dari potest doctrina: quia pro modo indiciorum tormenta sunt augenda & minuenda: Et quandoque.

que plena tortura danda est, quandoque minor, aliquando leuior. Clar. d. q. 64. n. 32. Foller. in verbo, Rei indurati, n. 16. Farinac. q. 38. num. 33. & ibi sub num. 34. & infra discurrit plures torturæ gradus, vt iudex scire possit, quemadmodum regulare debeat arbitrium suum circa modum torturæ.

Ad XXII. Quoties possit eleuari Reus, & quot possint dari ictus cordæ pro quolibet indicio, quamdiu Reus possit teneri in corda eleuatus ordinariè.

Respond. Tormenta adhibenda esse, vti moderatæ rationis temperamenta desiderant. Sic text. in l. de minore, §. tormenta. ff. de quæst. Et quidem si acria & grauias sint indicia, † Reus torqueri potest, & pro quolibet indicio de consuetudine Italiæ dantur res ictus cordæ, vt ait Marsil. in sua practica, in §. occurrit, col. ij. vers. & potest poni. refert & sequitur Iosep. Cum de Sindicat. sub Rub. de tortura, n. 20. Nouel. fol. 92. num. 28. Idem Marsil. conf. 8. sub num. 37. respondit: Sufficienter tortum, qui habuit sex ictus cordæ: Crau. tres ictus satis esse respondit, conf. 287. n. 6. Iul. autem Clar. in §. fin. q. 64. sub num. 32. refert in prouincia, & in statu Mediolanicam consuetudinem non seruari: & pro vno indicio etiam proximo actui non dari tres sed duos tantum ictus, & non vltra. & si plura sint indicia, non dantur pro quolibet indicio tres ictus sed pro omnibus duo aut tres, & si indicia sunt

urgencia torquetur reus interpolatis diebus. Plenius autem dicetur in sequente quæsito.

Aduertat autem iudex, vt in torquendo † modum seruet: vt reus tortus saluus sit innocentia, vel supplicio. text. ad hoc in l. quæstionis modum ff. de quæstion. vbi Bar. Alber. Marsil. & alij, & vt moderatæ rationis tormenta desiderant, vt inquit tex. in d. l. de minore, §. tormenta, ff. eo. Gandin. in tit. de quæstion. num. 5. & 10. & non effrenate & inhumane debito iuris postposito. l. Nihil C. eo. sed cum moderamine: vt pulchre aduertit. Frac. Brun. de indic. & tortur. in 2. par. q. 5. nu. 17. post Ang. Aret. & alios ab eo adductos. Et potius vt debet benignitate quàm atrocitate. Aimo Crau. d. conf. 287. nobilis, num. 6. sequitur Bertazol. consil. 315. num. 3.

Et si crimina sint grauissima † pro vt magiæ, hæresis, Maie. proditionis assassiniæ, homicidij pensati, incendij & huiusmodi: non excedat horam aut parum plus in tormentis. Foller. in verbo Rei indurati, num. 16. fol. 289. Flamin. Cartar. in sua practica. interrog. Reor. lib. quarto cap. primo, numero 113. Farin. post hos quæst. trigessim. octau. numero quinquagesimo quarto. vbi ad hoc citat Bullam Paul. iij. in Bullario, P. par. fol. 471. vbi prohibet iudicibus Reum in tortura detinere per longum temporis spacium vnus aut plurium horarum: adeo vt ex ea Bulla tortura per spacium horæ videatur inhibita.

V a Ad

Ad XXIII. Et quid in utroque ad summum fieri possit.

Respondemus, ad summum tribus diebus interpolatis †, si indicia sint urgentia, Reum torqueri posse: & pro qualibet vice Reus ter eleuatur cum tribus saccatis, & apud nos sub ter Venet. Dominio sic in atrocibus, & atrocissimis seruatur, & Paduæ consuluit Paul. Castr. *consil. 199. visa inquisitione, nu. 5. l. ij. in causa venenationis mariti.* refert & sic testatur Blanc. *de indic. num. 14. Cason. Opitreginus in tit. de torment. c. 14. vbi & ipse sic formaliter dicit, Hip. Marfil. Nouel. & Clar. relati in præcedente quaesito, & præter hos Cirill. in summ. criminal. de quest. §. 11. num. 5. Bonacos. commun. opin. crimin. par. 1. vers. torquendus debet habere, qui & ipsi testantur de communi consuetudine Italiæ, Reos pro grauissimis criminibus tribus diebus ter torqueri cum saccatis & quassationibus, vbi indicia sunt graua & vehementia, & non ultra.*

In alijs autem partibus Rei † solent eleuari & teneri suspensi, & apud istos non occurrit considerare quantitatem ictuum, sed quantitatem temporis, quo reus debet teneri eleuatus, vt bene aduertit Farinac. *d. qu. 38. sub num. 54.* Quantum autem temporis Reus possit teneri in corda eleuatus, dictum fuit in præcedente quaesito: vltèrius autem, si criminis grauitas patiat, & reus sit robustus: poterit iudex addere aliquid ictuum postquam illum detinuit appensum, vel etiam quassari

facere funem: nam eiusmodi quassationes magnum inferunt dolorem, vt inquit Farinac. & iste torquendi modus per eleuationem & suspensionem ad tempus acrior est, quàm per eleuationem cum dimissione & ictibus. Bursat. post Carer. & alios *consil. 201. num. 9. lib. ij.*

Ad XXIV. An non possit iudex, cum videret Reum esse induratum, aut ex alijs iustis causis, desistere ab examine & tortura & post aliquot dies eam repetere.

Respond. Iure latrunculatorem sic facere posse: Nam quaestio † differt & repeti potest. Si ex causa iudicij si videatur: Quia in iudicij arbitrio positum est, an Reus sit sufficienter tortus. Bal. *in lib. 2. C. Quod met. cau. Afflict. in constitu. Reg. lib. de clandest. homicid. sub n. 55. & 56. Menoch. casu 272. n. 4. Farinac. qu. 38. nu. 86. c. 87.* pro ut etiam arbitrium est Iudicij repetere torturam. Bar. *in l. vnus. §. 1. ff. de q. Boer. Decis. 163. nu. 10. Clar. q. 64. n. 45.*

Consequenter in Iudicij arbitrio est, tan per torturam indicia sint purgata. Marfil. *in l. q. modum n. 17. ff. de qu. August. in addit. ad Angel. in verbo: comparuerunt dicti inquisiti, in 1. addit. Menoch. casu 273. quare potuit iudex si sic sibi videbitur differre & repetere torturam: caute tamè agit, si sic notare faciat. De hac autem materia repetitionis plenius dicitur in Quaesito 26.*

Ad XXV. Quid sentiendum sit de effusione aquæ frigide in tergus appensi rei.

Resp.

1224 Respond. Genus istud tormenti ¶ non esse nouum, sed à iudicibus cognitum, Marfil. in l. 1. sub numero 27. ff. de question. Paris Put. in verbo tortura, in cap. de repetitione, numero 5. Practic. Iodoc. fol. 109. numero 18. Farin. quest. 38. numero 51. & num. 64. legibus autem scriptis cognitum aut vsitatum non legitur.

1255 Funis autem ¶ tormentum memoratum legitur, in l. nullus C. ad leg. Iul. Ma. & in l. decuriones C. de penis, & est frequentissimum in curijs Italiae, & datur ligatis manibus post terga: de quo Franc. Brun. in suo tract. de indic. & tort. in y. quest. 2. par. nu. 6. inquit: quod à cõsuetudine est approbatũ, & quod vnumquodque pratorium habet tale Instrumentum, & apud nos vsitatissimum est.

126 Si tamen Reus ¶ aliqua de caussa per funem torqueri nequeat, torquetur appropinquato igne ad plãtas pedum: & sic etiam seruari sub statu Mediolani retulit Clar. d. quest. 64. numero 35. & in alijs locis Pract. Carer. fol. 138. col. 1. Farinac. dicta quest. 38. numero 61. 62. vbi post Sal. Parid. & Foller. quod acrius torquet funis subtilis.

127 Plura autem & diuersa sunt tormentorum genera ¶ à latrumculatoribus ad reos cruciandos & fastidiendos inuenta: de quibus per Marfil. in d. l. 1. ff. de quest. per Brun. d. qu. 2. & Farinac. dicto loco.

1283 Caueant tamen iudices, ne in solitos tormentorum modos ¶ aggrediantur, quia facerent litem suam,

& si Reus tortus periret, in iudicatu tenerentur. Bal. in l. 1. C. de emend. seru. Bosq. in tit. de tortur. numero 40. Anton. Gomet. var. resol. tom. 3. de tortur. cap. 13. numero 5. Clar. d. quest. 64. numero 35. Farin. d. quest. 38. numero 56. præsertim vt abstineant ab illis tormentis, per quæ carnes Rei scinduntur. d. l. 1. C. de emend. seru. vbi Bal. sic notauit.

129 Si tamen indicia ¶ sint grauia, & de immanissimo crimine agatur, modus excedi poterit tormetorum, ficari etiam modus in condemnando, & exequendo: Brun. de indic. par. y. quest. 5. numero 42. Corrad. in sua pract. in Rubr. de negat. crimin. & torm. numero 39. in fine: Paul. Grillan. de quest. & torm. quest. 4. numero 10. vers. quintus & vltimus. Foller. in verbo rei indurati: sub numero 17. Flamin. Cartar. libr. 4. capit. 2. Farinac. quest. 38. numero 84. & quest. 38. numero 64. vbi inquit: quod illud de aqua frigida fuit aliquando in partibus suis seruatum. Et quod in istis atrocissimis, vbi Reus videtur paruipedere tormeta, iudices solent vel cõpedes ferreos, vel baculũ inter pedes ponere: vel etiam Reũ deponere, & refrigeratum iterum eleuare. Solent etiam vti instrumento Stangettæ, vel vt alij nominant, taxillorum: vel etiam ignis, vigiliæ, & alijs tormentorum instrumentis, relatis à practicis criminalistis supra relatis: Nã in istis atrocissimis licet iuris ordinem trãsgredi vt superius dictum fuit.

Ad XXVI. An & quando tortura ex primis indicijs repeti possit,

maximè in hoc crimine, cum sa-
gæ plerunque sint induratz & ob-
stinatz.

Respond. Materiam repetitionis
torturæ, quia de re ad modum graui
& præiudiciali agitur, diligenter ob-
seruandam fore.

Illud autem absolutum est: ex
nouis indicijs vrgentioribus, & di-
uerfis à primis, quamuis Reus suffi-
cienter tortus priora indicia plene
purgauerit, repeti iterum posse in
tortura. text. in l. repeti. ff. de questio. re-
peti. quæstionem posse Diui fratres rescripse-
runt. & l. vnus §. i. ff. eo. tit. ibi. euidentio-
ribus argumentis oppressus: & inde nota-
runt Bart. Alber. & late Marsil. ibi.
num. 8. & 18. Paris Put. de sindicat. in cap.
de repetitione, numero 2. & 3. Brun. in 2.
part. quæst. 5. numero 58. Angel. Aret. in
verbo. Quod fama publica, num. 89. Carer.
in §. circa sextum de repetitione torture,
sub nu. 9. Blanc. de indic. post n. 222. Clar. q.
64. vers. vltimo videndum. latissimè Farin.
nac. q. 38. n. 76. & 77.

Ex eisdem autem indicijs, si qui-
dem leuia sint, semel tortus † non
potest iterum torqueri: Bart. in d. l. v-
nius §. i. & sequantur Marsil. ibi &
communiter vbique omnes ad sacu-
ritatem relati à Farin. n. 72. & in in-
diuiduo, n. 97.

Si verò indicia † essent grauia, &
vehementia: concedendum est iu-
dicem incipere posse leuiter tor-
quere reum, & postea illum acriter
repetere, Bar. d. l. vnus §. i. in 1. Oppos.
Marsil. in d. l. repeti, n. 4. & in practica §.
Quoniam, numero 2. Brun. Carer. Grilla.

Foller. & alij adducti à Farin. d. quæstion.
38. numero 83. vbi quod de hoc nulla
est difficultas, & sic seruant latrun-
culatores.

Si verò iudex à grauioribus tor-
mentis inceperit, prout sæpissimè
faciunt: Si quidem reus fuisse suffi-
cienter tortus, ad dicta in præce-
dentibus quæsitis, non posset repe-
ti: si verò in prima tortura sterisset
durus, & iudici non videretur suffi-
cienter tortus, & ex illa prima tor-
tura indicia non esse sufficienter
purgata, quod quidem ab arbitrio
iudicis pendere diximus: posset
torturam iterum repetere, & di-
mittere pro eo die reum animo re-
petendi, & sic per actuariam causæ
notari facere, ad quod iudex aduer-
tat: & conclusio ista probari viderur
per text. in d. l. vnus §. i. in illis verbis.
(Reus euidentioribus argumentis oppressus,
in quæstionem repeti potest maximè si
in tormentis corpus & animum
durauerit) vnde Bart. colligit, quod
vbi indicia sint grauia & manifesta,
& reus tortus in negatione indu-
ruit, repeti iterum possit: & est com-
munis omnium scribentium reso-
lutio. Angel. Aret. in verbo. Quod fa-
ma publica, numero 95. & August. ad eum:
Hip. Marsil. in d. l. repeti. numero 6. & nu-
mero 10. vbi de communi, veriore,
& equiore, & in practica seruanda, se-
quuntur Crau. consil. 287. numero 6.
versic. præterea vbi etiam in atrocif-
simis. Boss. in tit. de torture. nu. 42. Clar.
q. 64. numer. 45. cum infinitis allegatis à
Farin. d. numer. 72. & ibidem n. 74. & 75.
Impro-

Improbat vsum aliquorum affessorum, qui torturam reperunt, cum sibi ipsis videtur: & sub nu. 79. 80. & 81. ex magis recepta sententia concludit, iudicem repetere posse tormenta, vbi indicia sunt plura, graua & vrgentia, per trinas vices: Bertazol. *conf. 320. lib. 2.*

133 Hoc tamen dictum de repetitione debet accipi cum moderamine, scilicet, dummodo corpus in tormenta durare possit: *text. in d. §. 1. ideo aduertat iudex, ne in persona debili de facili tormenta repetat: nã illum opprimere posset, Gandin d. e. quæst. & torm. nu. 4. & n. 20. Guid. de Suzar. in tract. de indic. n. 3. & n. 57. Paris de Puteo in d. cap. de repetitione, sub numero quinto cum aliis adductis à Farin. numero 82.*

134 Vtrum autem indicia sint graua & an reus sit sufficienter tortus, hæc ab arbitrio iudicis plurimum pendere fatentur auctores omnes relati supra in solutione 24. quæsti. In dubio autem iudex inclinare debet in mitiorem partem pro non repetitione, *ad l. si de interpretatione, & l. si præ ff. de pœn. & l. fauorabiliores ff. de Reg. iur. Paris de Put. in d. c. de repetitione, tortur. versicul. Et semper in dubijs. Clar. d. quæst. 64. vers. Hæc autem omnia: Farin. n. 89.*

135 Illud etiam certum est: si reus in tormentis confessus reuocauerit suã confessionem, absque dubio poterit repeti; ne alioquin sub eo prætextu, ne tortura repeti possit, iudiciũ condemnationis euadat. Bal. *in l. in*

bona fidei, n. 5. C. de reb. cred. Marfil. in S. Quoniam, sub num. tertio, & in d. l. repeti, num. vndecimo Paris. & Carer. in locis præall. cum pluribus aliis adductis à Farin. num. 91.

Ad 27. An in Iure & legibus fundamentum habeat, quod quidem dicunt: Torturam non debere repeti ultra tertiam vicem: Et an illæ tres vices sint intelligendæ de vna, vel tribus diebus interpellatis: Et quid dicendum, si reus commisisset tot delicta, quod examen vno die absolui non posset.

136 Respond. Fundamentum ¶ constitutum fore in responsis & traditionibus bonorum auctorum sic decisiuis, relatis supra in quæsto 23. & in ratione ab eis considerata: ne in discrimen Rei tormenta in infinitum producantur. Et quamuis iura permittant tormenta repeti, *d. l. repeti, & d. l. vnius §. 1. & in Auth. vt iudic. sine quoquo suff. §. illud. & Repetitio videretur accipienda pro vna prima vice, ad regulam in l. boues, §. hoc sermone ff. de verb. signif. vbi Tiragu. infinita congerit. las. in l. diuortio, §. quod in anno, ff. sol. matr. attamen vt ultra tres vices, interpellatis diebus inter vnam torturam & aliam, Reus torqueri non possit, in argumentum adduxit Paul. Ca. in d. suo consil. 297. num. quinto, libro vndecimo optimum text. in l. fidei commiss. §. si quis decem ff. de leg. 3. vbi repetitio de dando, moderatur pro vna vice, ne heres multiplicibus præstationibus grauetur: igitur satis erit Reipub. consultum ad facinora dete-*

detegenda, si tamen ne Rei dilacerentur ultra primam torturam, in grauiſſimis & atrociffimis concedere binas repetitiones: ſic vt tria torturarum onera excuſent Reum, ſicut tria tutelaram onera excuſant tutorem decretum: *l. tria onera, ff. de excuſ. tutor.* Et ultra Blanc. Caſon. & alios adductos ſupra in d. 23. queſito addimus plures alios ſecutos illam Paul. Ca. traditionem Hip. Mar. ſil. in d. l. *repeti. ſub num. 15. Grammat. conſil. 21. numero 17. & voto 6. numero 17. Boſſ. in tit. de tortura. numero 44.* vbi, quod non vidit torqueri ultra tres vices, niſi à carnificibus Carer. in tit. de indic. numero 194. & 195. Bertazol. conſil. 145. numero 2. Quare tantorum patrum traditionem vſu curiarum recepram imitandam cenſemus, ad textum in c. *ne imitari. ex. de conſtitut.*

132

Quin imò fatentur communiter auctores: ſi Reus † in tormentis cōfeſſus poſtea in ratificatione neget, deinde ſecūdo tortus cōfeſſus ſit & iterū neget, quia dicat præ nimio dolore cruciatuū cōfeſſū fuiſſe: & tertio tortus cōfeſſus ſit, & adhuc in ratificatione neget, non eſſe vltorius torquendum: quia in prioribus torturis indicium illud cōfeſſionis ſatis purgaſſe videatur, Marſil. in d. l. *repeti ſub numero 14.* Et in S. *quoniam, ſub numero 5.* Et poſt plures ab eo relatos ſequitur Farinac. n. 96. *Laderch. de Imol. conſil. 184. n. 4.*

138

Sic etiam in teſte; qui † in duobus examinibus tortus fuit varius,

& ſibi contrarius, vt tertio tantum torqueatur: & ſtandum ſit dicto eius in 3. tortura: nec vltorius ſit torqueendus, idem Marſil. loco præall. poſt Angel. in l. *ſin. col. 1. C. de qu. & Parid. de Puteo ab eo relatos.*

Conſuetudines curiarum in modo torquendi ſequendæ ſunt.

Curiarum ſtylus in ordinibus indiciorum ſeruandus eſt.

ſtylus fori quo ad torturam & alia ſeruandus eſt.

Ad XXVIII. An conſuetudines locorum quoad modum torquendi ſimpliciter ſequendæ ſint, cum magna ſit differentia perſonarum, indiciorum, criminum, ita vt non ſemper vno & eodem modo poſſit procedi, & caſus, cauſæ, & genera tormentorum, ſine lege, ſine conſuetudine determinari nequeant.

Reſpond. conſuetudines, † vſus, & ſtylus curiarum ſequendos eſſe: nam ſic iura conſtituunt, & clamant ac conſulunt auctores: *l. 3. §. ſin. ff. de reſcrib.* Et inde notarunt Bar. & poſteriores: *l. ſin. C. de iniur. c. quam graui. de crimi. ſal. idem Bar. in l. Iuriſperitos ff. de excuſat. tut.* nimirum quia fori conſuetudo vim legis obtinet: Cin. & Bal. in l. *1. ad finem. C. qua ſit long. conſ. Afflic. pulchrè Decij. 135. n. 3. & 233. n. 5. Fel. in cap. 2. de reſcriptis: vbi latè ſcribit Hypol. Marſil. ſing. 118. ſtylus Curie.*

Et aded potens eſt ſtylus Curie † vt in quibusdam derogare poſſit ſolennitati citationis. Bald. in *Auth. ſi quis in aliquo: ſub numero 14. & poſt eum Sal.*

140

Sal. C. de eden. Alex. conf. 65. nu. 12. libr. 1. ubi propterea infert, quod de stylo fori Iudex receptis testibus informatius potest Reo non citato procedere ad illius torturam, sequitur Afflict Decis 391. n. 5.

141 Et in proposito in his grauioribus & atrocioribus ¶ seruandum esse styllum & loci consuetudinem multoties dixere scriptores, Clar §. 1. n. 6. Innoc. casu 474. n. 62. Mascard. concl. 137. nu. 47. Farinac. q. 43. nu. 144. Ac idem consuetudinem loci de interrogandis Reis de socijs criminum valere professus fuit Farin. d. q. num. 124. & in specie statuti Mantuani sic disponentis, Menoch. d. casu 474. num. 68. Burs. conf. 20. n. 67. & consil. 69. n. 25.

Ad XXIX. An etiam Iudicibus inferioribus à superiore modus prescribi torturæ possit.

142 Respond. si quæstio sit, an Princeps superior ¶ committere possit, vt Iudices torqueant certa specie tormenti, & videtur concedendum, id esse in potestate Principis, Bald. conf. 427. n. 9. lib. 5. repetito apud Roman. conf. 451.

143 Si autem quærat, an Princeps ¶ committere possit, vt non torqueatur, vel quia indicia sint leuia, vel quia adhuc non fuerint recepta: & hoc casu Princeps non potest sic committere: nam tortura est maximus cruciatus, vt æquiparetur morti Bald. in leg. 1. col. pen. C. vnde vi. & grauior est tortura, & eius pœna, quam vtriusque manus

abscisio. §. fin. in auth. vt nulli Iud. Marfil. in l. diuus col. 1. ff. de quest. Farina. q. 42. n. 14. Iuris autem naturalis, diuini, & positui præcipit auctoritas, ne quis indebitè lædatur, & Principibus commissum est, vt pascant subditos, non deuorent: & dicuntur Reges à regendo secundum iustitiam: l. Regum, 23. quest. 5. Quocirca malefaciunt Reges, qui talia committunt, & inferiores Iudices iustè recusant obedire, vt in specie inquit Andre. Iser. in cap. 1. de pac. tenen. cuius auctoritate sic respondit Afflict Serenif. Regi Friderico, ubi retulit Grammat. conf. 45. nu. 35. & voto 32. nu. 8. ubi refert sic respondisse Cardin. Columnio locum tenē. Regio. subsequitur Clar. in §. fin. q. 64. nu. 13. Roland. conf. 12. n. 47. lib. 3. latissime Farinac. q. 37. nu. 74. & infra & ibi plene examinat, an Iudex exequens huiusmodi principis iniustum mandatum teneatur in sindicatu: & his accedit, quod nouissimè respondit Laderc. de Imol. d. conf. 184. non valuisse mandatum Seren. Ducis Mantuæ. quod bis Æneas Pasterla de fratricidio inquisitus torqueretur, donec crimen fateretur. Vnde consentiunt scriptores, confessionem factā à tam iniuriôsè torto, vt vi tormentorum iniustè illatorum extortam, non nocere Reo confessio: Gigas de erimi. l. f. Mai. in tit. quomo. & per quos. q. 1. n. 32. Gomet. variar. resol. Tom. 3. in Rubr. de tortur. reor. n. 25. Carer. in 2. par. in §. circa sextum n. 5. Burs. conf. 201. sub n. 87. Farin. d. q. 38. n. 78.

x

Ad

utauerunt vsum naturalem in

cidus Deripatorum. f. a. philosopho

Ad XXX. An sit danda copia in-
diciorum & processus informatiui
in criminibus atrocioribus exceptis:
vel an sufficiat iudicia à Iudice Reo
proponi, eumque incontinenti
cum suis defensionibus audire, cum
isto modo melius veritas haberi
possit.

144 Respond. iure scripto decisum
esse, Reis ¶ vt detur indiciorum co-
pia, ne opprimantur, neue defen-
sionis facultas tollatur, sic enim e-
uincitur ex *tex. in l. vnius §. cogniturum*
ff. de questio. ibi. quamuis defensionē
quocunque tempore, Reo postulā-
te, negari non oportet. & in *l. de ferro-*
rem §. si ad diem ff. de re mil. ibid. facta
prius docendi copia, & *l. defensionis*
facultas. C. de iur. fis. lib. 10. ibi. defensi-
oni facultas danda est ijs, quibus Fil-
cus aliquam inquietudinem infert:
& de Iure canonico sunt *tex. a-*
perti in. c. qualiter & quando, de accusat.
ibi. & exponenda sunt ei illa capitu-
la, de quibus fuerit inquirendum,
vt facultatem habeat defendendi
seipsum, & in *clē. pastoralis. de re iudic.*
ibi. per qua de crimine praesertim sic graui
delato, defensionis, qua à Iure prouenit na-
turali, facultas adimi valuisset: ad hoc
sunt infinitae propemodum aucto-
rum decis. Bar. in *l. fin. n. 8. ff. de questio.*
Angel. de malef. in verbo quod fama
publica. n. 37. & August. ad eum. Alex.
cons. 65. n. 2. lib. 1. And. Sic. con. 47. n. 8.
& 9. lib. 1. Mars in *l. in pr. n. 12. ff. de qq. &*
cons. 8. n. 23. Blanc. de ind. n. 24. 29. & 31.
Boss. de ind. n. 27. Clar. q. 49. Rolā. cōf. 12.
n. 42. l. 3. *Rimin. in. cons. 88. nu. 59.*

lib. 1. Farin. qui ceteros retulit. q.
39. n. 1.

Et conclusio haec ampliatur eti-
am in atrocissimis: vt in his ¶ de-
tur Reo copia indiciorum, ante-
quam torqueatur cum termino
competente ad faciendum suas de-
fensiones, & purgandū iudicia, sic
in crimine hæresis, quod atrocissi-
mum est. Bal. cōf. 95. vol. 1. secuti sunt
Boss. in *tit. de indic. ante nu. 78.* & in *tit.*
de heretic. n. 9. Paris. cons. 2. n. 155. lib. 4.
Rolan. cons. 12. n. 61. lib. 3. Franc. Personal.
de indic. n. 22. Vulpell. cons. 21. n. 3.

Et in crimine lætæ Ma. quod si-
militer atrocissimum est, *tex. in d. cle-*
ment. pastoralis. Bar. in extrauag. ad reprim-
endum, in verbo & figura, n. 15. Afflic. in
tit. Qua sunt Regal. in verbo & bona com-
mittentium nu. 7. Gigas de crim. læt. Mat.
in *tit. Qual. in crim. proced. q. 19. n. 3.* Boss.
de indic. n. 78. Rolan. d. cons. 12. n. 59. 60.
61. Vulpell. d. cons. 21. n. 3. Osasc. in *Pede-*
mont. decis. 79. n. 12. Franc. Personal. d. tra-
ctat. de indic. n. 22. Et in crimine assassi-
nij, Carer. loco infra allegando: & Hier.
Laurent. in *Auinionens. decis. 15.* & gene-
raliter in omnibus atrocioribus
& enormissimis: Marfil. in §.
Diligenter n. 157. & n. 175. Grammat.
voto 34. in fine. Carer. in *titu. de indic. &*
tortur. §. circa quintum n. 16. & in crimi-
re veneni, & parricidij, idem Gram.
voto 30 n. 2. & in crimine Sodomix
reiectis contra sentientibus. Idem
Farin. n. 111. & in aliis atrocissimis &
occultis, Frā. Personal. de indic. n. 23.
& nullibi in iure contrarium repe-
riri asseruit Ioan. Maria. Monti-
cell.

cell. Reg. crimin. 14. n. 3. & subsequitur Farin. d. q. 39. nu. 41. dicens: sic communiter teneri reiecta contraria opinione quorundam.

Et nobis quoque placet: quia iura supra relata absolutè loquuntur, & quia contrarium nullibi in iure reperitur, & clare fait de mente Bar. in extranagan qui sunt rebelles. vbi in eo atrocissimo crimine in pluribus locis faretur, Reo non esse denegandas defensiones: & quia denique est iuris naturalis, qua ratione improbavit Papa processum formatum ab Henrico Imperatore non decretis defensionibus Roberto regi Neapolitano: Nam etiam in ijs, in quibus licet iura transgredi ob criminis enormitatem, nõ tamè est sublata, Mantua, conf. 14. n. 89. l. 1. & hac ratione, quia defensio negari non potest, dicimus conclusionem procedere, quãuis Reus argueretur male opinionis & famæ, Ang. de malef. in verbo, quod fama publica, n. 38. Marfil. in l. 1. n. 48. ff. de quest. Blac. de indic. n. 28. & n. 46 Boff. eo tit. n. 75. cum alijs adductis à Farinac. n. 47.

147

Ac etiam quod proponeretur timor subornationis testium † ad defensionem, quia reus esset potens, vt plene discurret And. Sicul. d. conf. 47. sub n. 8. & 9. Boff. in tit. de indic. n. 75. Rolan. conf. 12. n. 38. lib. 3. Rimin. iun. 290. n. 19. & nunquam vidisse denegatam copiam indiciorum sub prætextu subornationis testium, asseruit Farinac. d. q. 39. n. 70 & sub n. 75. danda esse defensiones cum copia

indiciorum, quamuis Reus non asserat, quales defensiones facere velit, Post Boff. de indic. n. 80. Blanc. n. 26. & plures alios.

Et si Iudex processerit ad vltiora & ad torturam Rei † ante datam copiam indiciorum & decretas defensiones, processus omnis est ipso iure nullus, ac etiam confessio facta à Reo in tormentis illegitime datis, vti legitur in d. clem. pastoralis. Angel. in verbo: quod fama publica. num. 37. cum pluribus alijs adductis à Farin. num. 84.

148

Poterit tamen Iudex, † si sibi videbitur, restringere defensiones in quibusdam: veluti ne possit colloqui nisi cum suis aduocatis & procuratoribus, vel etiam eum præsentia alicuius ministri publici: Ioseph. Ludov. in suis commun. opinion. conclus. 38. poterit etiam constringere tempus ad faciendas defensiones, ac etiam decernere, quod loco copiarum exhibeantur Aduocatis originalia indicia per eos videnda. Idem. Farinac. nu. 112, 113. & infra.

149

Illa autè forma proposita in questione, an satis sit, qd iudex proponat reo indicia, eumque in continenti cum suis defensionibus audire: non placet nobis, vt Iudici inferiori sic liceat, quia non est ex præscripto iuris ordine, & nimium læditur Rei defensio, quandoquidem habita copia indiciorum, vel lectis, & bene intellectis indicijs commodius, & vtilius formare potest suas defensiones.

150. Princeps tamen, & qui statuen-
di haberet arbitrium, sic ordinare
posset, quia non est omnino tolle-
re defensionem, sed immutare ordi-
nem iuris positivi, quod quidem
ius in manu principis est, l. princeps.
ff. de legib. & in terminis tradidit Af-
flic. decis. 391. n. 4. ex notatis ab Alexand.
& las. in l. 9. §. si is pro quo ff. quod quis
iur. & post plures Farin. d. quest. 39. num.
23. ubi quod licet defensio, quia iu-
ris naturalis, non possit per Princi-
pem tolli, bene tamen potest tolli
quoad sui formam, & quoad iuris
positivi solennitatem, Felin. in c. di-
lecti, n. 7. ex. de except. Ioan. Bapt. Asin. in
pract. indic. §. 31 c. 34. n. 5. & repetit Farin.
ipse n. 26 & apud seren. nostrum Prin-
cipem Venerum in atrocibus, quæ
assumuntur per excelsum Decem-
virorum consilium, sic servatur, uti
etiam testati sunt Gigas in tit. quomo.
& qualit. q. 19. Decian. in criminal. libr. 7.
cap. 42.

Ad XXXI. An sint concedendi
Advocati in atrocioribus, cum sole-
ant ex hoc Reimagis indurari, & in-
stigari ad negandum.

151. Respond. in aliquibus crimini-
bus, & iura scripta Reis Advocato-
rum patrocinium negasse, veluti
in crimine læs. Ma. l. qui quis §. deniq.
C. ad leg. Iul. Ma. Bar. in extrauag.
ad reprimendum: in gloss. sine strepitu.
Gigas, in tit. qualit. in crim. læs. Ma. pro-
ced. q. 4. & in crimine Hæresis, c.
fin. de Hæretic. in 6. & pro latronibus,
grassatoribus, & furibus insignibus,
ne Advocati intercedât, prohibet,

tex. in l. per omnes C. de defensor. civit. An-
gel. Aret. in verbo: & vestem cælestē, n. 12.
Marfil in §. diligenter. num. 164. & in lib.
1. num. 20. ff. de questio. Roland. consil. 12.
num. 62 lib. 3.

Sed tamen iura hæc commode
accipi possunt: ubi constat Reum
esse rebellem, conspiratorem in
principem, hæreticum, aut insignem
latronem, assassinum, & huiusmodi:
sed antequam constet eum talem
esse, Aduocatum intercedere posse
ad illum tuendum, & allegandum
circa indicia obiecta, concedunt
Auctores Marcus, Mantua Parauir-
reus celeberrimus Iuriconsultus,
primus in hoc omnium, in sing. XV.
sequitur Roland. d. consil. 12. sub numero
79. lib. 3. & in crimine hæresis, sic
quotidie praticari scimus & in spe-
cie tradidit Iul. Clar. in §. hæresis, num.
17. & his non relatis. Sic etiam decla-
rauit Farin. q. 39. nu. 109. ubi intelligit
text. in d. l. per omnes. in ijs, quos per
viam notorij constat esse insignes
latrones, & facinorosos homines: ut
etiam his denegentur defensiones,
ne dum patrocinium Aduocatorum
uti ex multorum auctoritatibus de-
ducit sub nu. 167.

Quare conclusio sit: quod nec
grauitas delicti, nec mala fama in-
quisiti sufficit, ut Reo denegentur
defensiones & patrocinia Aduoca-
torum: nisi ista mala hominis quali-
tas transferat in notorium, aut de-
prehensus sit in flagranti.

Non tamē interesse debet Aduo-
catus in actu examinis & torturæ.

Ang. & Imol. in l. custodias ff. de publ. iud. Franc. Marc. Decis. 108. Iul. Clar. q. 64. num. 34.

153 Illa autem consideratio, ne Reip[ro]p[ri]e & consilio aduocatorum instruuntur ad negandum, non mouet: nam praesupponitur aduocatum non debere delinquere in officio suo. ad l. 1. C. de off. ciuil. iud. Aduocatus autem ex officio suo non potest, nec debet instruere Reum ad tacendum veritatem, aliter peccat: Abb. & Canon in c. 1. de testib. cogend. & definiuit S. Thom. in 2. 2. q. 69. art. 1. & in art. 2. & probatur ex Bar. in l. Relegati ff. de poenis: vbi quod damnatus ad mortem: fugiens, peccat, secundum Theologos: Ad haec optima glos. in c. 1. de conf. ff. in 6. vbi nisi Aduocatus consulat clientem restituere, quod indebitum tenet, tenetur ipse in foro conscientiae: sequitur Aegid. Boss. in Titul. de responsa Reo facien. num. 18 vbi praeterea subdit, quod licet Aduocatus non iustam fouer causam, iure possit per subterfugia aut aliter deludere aduersarium & aduocatum partis diuersae. ad gloss. 23. quest. 3. cap. Dominus noster. non tamen iure possit instruere principalem, ad falsas probationes, aut ad iuramentum falsum: lat. in l. cum proponas la. 2. C. de pact. Cano in d. c. 1. de testib. cogend.

155 Sane expeditum est, vbi post mortem res agitur in criminibus exceptis de damnanda memoria defuncti, aduocatum intercedere posse: Gigas in titul. quomod. & qualiter. quest. 28. nu. 2. post Praepos. in c. quando coll.

3. 2. quest. 6. Decian. in criminal. lib. 7. cap. 40. num. 10.

Ad XXXII. & vltimum quaesitum. An confrontatio sagarum, quae vt plurimum solent esse pronae ad reuocandum, sit consulta.

156

Respond. Auctores in Iurisprudentia docuisse, quod reus de se confessus, debet in praesentia nominari, cum iuramento, asserere sic esse: alias nominatio non operatur. Boer. decis. 319. num. 4. Sequitur Clar. quest. 2. sub num. 12. vers. Quero numquid. Vulpel. conf. 30 num. 7. & conf. 83. numero octauo.

157

Sed quod de iuramento isti dicere, non ab omnibus recipitur: quare Menoch. casu 474. n. 62. & infra, dixit, stylam fori seruandum esse, & subsecuti sunt Mascard. conclus. 1317. numero 47. Farinac. quest. 43. numero 144.

Hic tamen sub numero 140. & infra, admittit, vt reus de se confessus, qui quidem tortus alios nominauit, in ratificatione de se & alijs debeat iterum, leniter tamen torqueri, & in praesentia nominatorum confirmare nominationem: quod & nobis placet, ne alias erronea nominatio grauis sit innoxio nominato, magis enim expedit quandoque nocentem liberare a poena humana, expectaturum diuinam ultionem: quam innocentem diris cruciatibus affligere: ad l. absentem ff. de poenis. Nec quod sagae soleant esse pronae ad reuocandum nos mouet, quia de occultis non est nostrum iudicium, c.

x 3 sicut

sicut ex. de Simon. & 32. question. 5. c. erubescant. cætera alia plura de confrontatione testium habentur apud Vincent. Onded. conf. 101. lib. 1.

Et ita dicimus & de iure respondemus super præmissis quæsitis nos Prior & doctores vtriusque iuris sac. collegii Patavini ad laudem & gloriam Dei omnipotentis, Trini & Vnius, ac gloriosissimæ semper virginis Mariæ Diuorumque Prosdocimi, Antonii confessoris, Danielis ac Iustinæ protectorum nostrorum.

Priore

Antonio Francisco Zanotto Iuriconsulto.

Relatoribus.

Ottonello Discaleio Iuriconsulto & equite.

Marco Antonio Peregrino Iuriconsulto & equite:

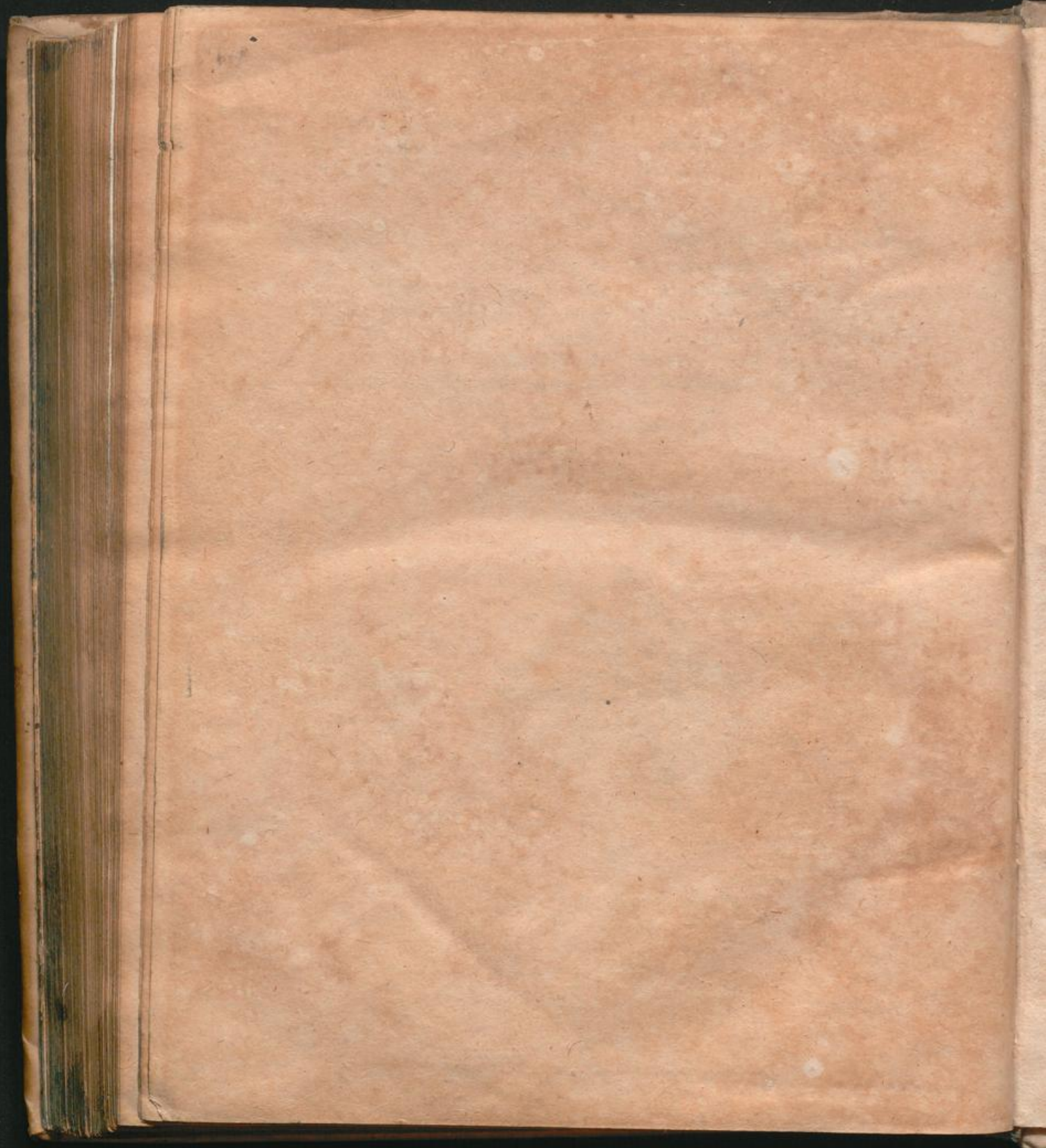
Marco Antonio Ottelio Iuriconsulto.

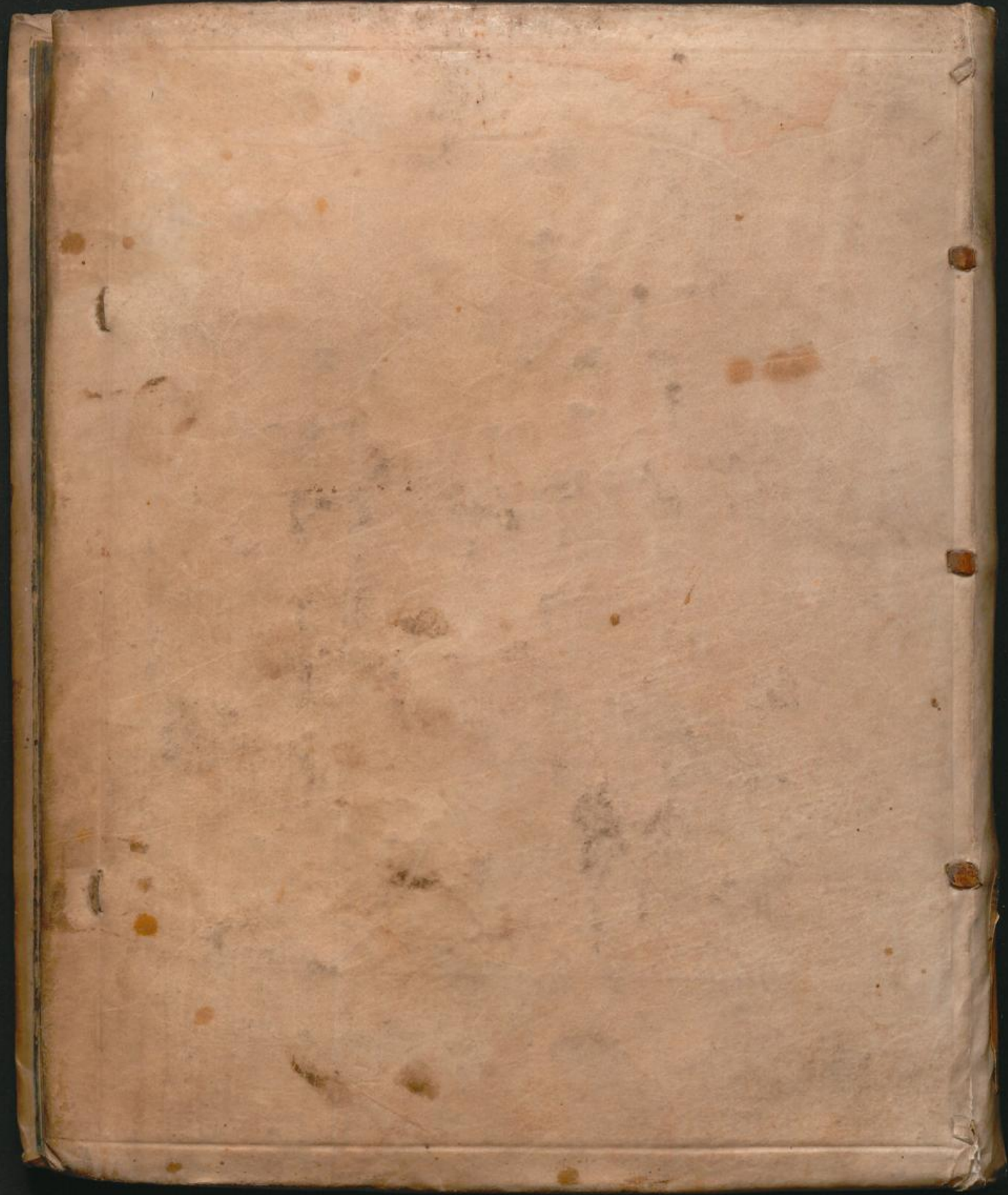
Ioachimo Scaino Iuriconsult.

Scilicet Josu Paderb.

FINIS.

De
Maleficis

P. Tannerus

P. Layman.

Ant. Peregrinus

De

Exorcismis

Galeo Latorna

Th

4736